

**DEĞERLER EĞİTİMİ VE MİLLÎ KİMLİK İNŞASI ÇERÇEVESİNDE
TÜRK YURDU DERGİSİNDEKİ ŞİİRLERİN (1911-1931)
İNCELENMESİ**

Seda Bekteş

DOKTORA TEZİ

**TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI EĞİTİMİ BİLİM DALI**

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

TEMMUZ, 2022

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin bütün hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren... (...) ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı: Seda

Soyadı: Bekteş

Bölümü: Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi

İmza:

Teslim tarihi:

TEZİN

Türkçe Adı: Değerler Eğitimi ve Millî Kimlik İnşası Çerçevesinde Türk Yurdu Dergisindeki Şiirlerin (1911-1931) İncelenmesi

İngilizce Adı: The Analysis Of Poems In Turk Yurdu Journal (1911-1931) Within The Framework Of Values Education and National Identity Construction

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım bütün kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki bütün ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Seda Bekteş

İmza:

JÜRİ ONAY SAYFASI

Seda Bekteş tarafından hazırlanan *Değerler Eğitimi ve Millî Kimlik İnşası Çerçevesinde Türk Yurdu Dergisindeki Şiirlerin (1911-1931) İncelenmesi* adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile Gazi Üniversitesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı, Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bilim Dalı'nda Doktora Tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Prof. Dr. Mustafa KURT

(Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi)

Başkan: Prof. Dr. Hamiye DURAN

(Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi)

Üye: Prof. Dr. Halil ÇELTİK

(Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi)

Üye: Prof. Dr. Yavuz KARTALLIOĞLU

(Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Anabilim Dalı, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi)

Üye: Doç. Dr. Tayfun HAYKIR

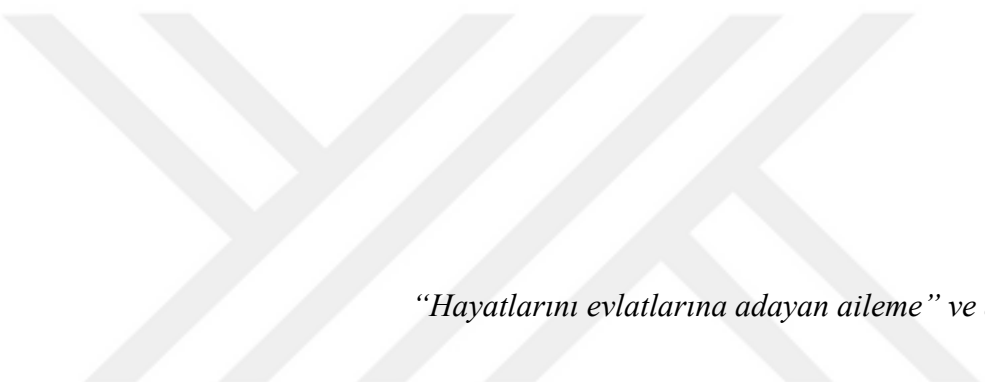
(Yeni Türk Edebiyatı Anabilim Dalı- Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi)

Tez Savunma Tarihi: 23/06/2022

Bu tezin Gazi Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Ana Bilim Dalı'nda Doktora Tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Şaban Çetin

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

“Hayatlarını evlatlarına adayan aileme” ve ailelere...

TEŞEKKÜR

Değerler Eğitimi ve Millî Kimlik İnşası Çerçevesinde Türk Yurdu Dergisindeki Şiirlerin (1911-1931) İncelenmesi adlı bu tezin başlığından içeriğine kadar tamamlanması sürecinde tecrübelerini aktaran ve desteğini çalışmanın başında TİK üyesi, sonra danışmanım olarak hep hissettiğim kıymetli hocam Prof. Dr. Mustafa Kurt’a teşekkürü borç bilirim.

Tezimin yazılması sürecinde salgın koşulları sebebiyle emekliliğini istemek durumunda olan hocam Prof. Dr. Ülkü Gürsoy’a müteşekkirim. Tez İzleme Komisyonumda yer alan hocalarım Prof. Dr. Nezahat Özcan, Prof. Dr. Halil Çeltik, Prof. Dr. Yavuz Kartallıoğlu’ya teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca bu çalışmanın her aşamasında hem kaynaklara ulaşma konusunda hem de kıymetli görüşlerinden istifade etmek üzere kapılarını sık sık çaldığım hocalarım Sayın Coşkun Bağır, Dr. Hüseyin Tuncer, Dr. Fahri Atasoy, Prof. Dr. Çağatay Özdemir, Prof. Dr. Nâzım Hikmet Polat, Prof. Dr. Bülent Aksoy ve Nurgül Yılmaz’a şükranımı sunarım. Türk Yurdu’nun emektarı Sayın Yaşar Girgin’e, bana her zaman abilik yaptığı için çok teşekkür ederim.

Çalışmayı hazırlama sürecimde benden desteklerini esirgemeyen görev yaptığım kurumdaki yöneticilerime ve arkadaşlarıma bilhassa müteşekkirim. İlköğretimden doktora burada adlarını tek tek yazamayacağım bütün merhum veya hayattaki hocalarıma, büyüklerime teşekkürü borç bilirim.

Çalışmada örnek gösterdiğim metinlerin Osmanlı Türkçesiyle yayımlanmış tıpkıbasımından aktarma yaptığım sırada her türlü desteğinden istifade ettiğim Dayım Mustafa Hakkı Avcılar’a hususi olarak saygılarımı, sevgilerimi ve teşekkürlerimi sunarım. Nihayet, bu tezi atfettiğim, bana inanmaktan hiç vazgeçmeyen aileme; her koşulda ve zorlukta yanımda duran kıymetli eşim Yahya Bekteş’e, hayatımın merkezinde olan hem de ondan hayat ışığı aldığım biricik oğlum Aybars’a yaşam kaynağım oldukları için çok çok teşekkür ederim.

Seda (ARTUÇ) BEKTEŞ

Ankara-2022

**DEĞERLER EĞİTİMİ VE MİLLÎ KİMLİK İNŞASI ÇERÇEVESİNDE
TÜRK YURDU DERGİSİNDEKİ ŞİİRLERİN (1911-1931)
İNCELENMESİ
(Doktora Tezi)**

Seda Bekteş
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
Temmuz 2022

ÖZ

Son yıllarda değerler eğitimi ile ona bağı kavramlara, öğretim programlarında sıkça yer verildiğı görölmektedir. Ailede başlayan ve okulda devam eden değer eğitimi; değerlerin benimsenmesi, yaşam biçimi hâline getirilmesi ve gelecek kuşaklara aktarılması bakımından önemlidir. Bu çalışmanın amacı, ortaöğretim öğrencilerine millî kimlik kazandırılması sürecinde değerler eğitiminin işlevine dikkat çekmektir. Söz konusu amaca yönelik olarak Türk fikir ve edebiyat alanında önemli bir yere sahip olan *Türk Yurdu* dergisindeki (1911-1931) 345 şiir incelenmiştir, bu şiirler araştırmanın inceleme nesnesidir. Araştırma, nitel bir araştırma olarak yapılandırılmıştır ve nitel araştırma desenlerinden tekli durum çalışmasıdır. Veri toplama yöntemi olarak doküman incelemesi tercih edilmiştir. Bu çalışmada kullanılan şiirlerde geçen millî ve manevi değerlerle ilgili Tahlilî Fihrist veri toplama aracı olarak değerlendirilmiştir. Nelson'ın değerler sınıflaması, araştırmanın inceleme nesnesi olan şiirlere, muhteva açısından uyarlanmış; bulgular bu sınıflandırmaya göre kategorize edilmiştir. Verilen bilgiler ve incelenen metinlerdeki bulgular neticesinde, çalışmada kullanılan şiirlerin muhtevalarında çok sayıda millî ve manevi değer unsurunun yer aldığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmanın amacına istinaden, adı geçen şiirlerin hedef kitlenin millî kimliğinin inşası sürecinde değerler eğitimine katkı sağlayacak unsurlar barındırdığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler : Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi, Değerler Eğitimi, Türk Yurdu, Millî Kimlik

Sayfa Adedi : xvi + 302

Danışman : Prof. Dr. Mustafa KURT

THE ANALYSIS OF POEMS IN TURK YURDU JOURNAL (1911-1931) WITHIN THE FRAMEWORK OF VALUES EDUCATION AND NATIONAL IDENTITY CONSTRUCTION

(Ph. D Thesis)

Seda Bektes

GAZI UNIVERSITY

GRADUATE SCHOOL OF EDUCATIONAL SCIENCES

July 2022

ABSTRACT

In recent years, it has been observed that values education and its related concepts are frequently included in educational programs. Value education, which starts in the family and continues at school, is important in terms of adopting values, making them a lifestyle and transferring them to future generations. The purpose of this research, 345 poems in the journal *Turk Yurdu* (1911-1931), which has an important place in the field of Turkish thought and literature, were examined. The research is structured as a qualitative research and is a single case study from qualitative research designs. Document review has been preferred as the data collection method. The analysis index related to the national/spiritual values mentioned in the poems used in this research has been evaluated as a data collection tool. Nelson's classification of values was adapted to the poems, which are the object of study of the research, in terms of content and the findings have been categorized according to this classification. As a result of the information given and the findings in the examined texts, it has been concluded that there are many national and moral values in the content of the poems used in the research. Based on the purpose of the research, it has been determined that the mentioned poems contain elements that will contribute to the values education in the process of national identity construction of the target audience.

Keywords : Turkish Language and Literature Education, Values Education, Turk Yurdu, National Identity
Page Number : xvi + 302
Supervisor : Prof. Dr. Mustafa KURT

İÇİNDEKİLER

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU	i
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI.....	ii
JÜRİ ONAY SAYFASI.....	iii
TEŞEKKÜR.....	v
ÖZ	vi
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER.....	viii
TABLolar LİSTESİ.....	xiii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xv
KISALTMALAR LİSTESİ	xvi
I. BÖLÜM	1
GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Önemi	3
1.3. Araştırmanın Varsayımları.....	6
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları	6
1.5. Araştırmanın Amacı	8
1.6. Tanımlar.....	9

II. BÖLÜM.....	11
KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	11
2.1. Değer.....	11
2.1.1. Değer	11
2.1.2. Değerin Özellikleri	17
2.1.3. Değerin İşlevleri	21
2.2. Değerlerin Sınıflandırılması	22
2.2.1. Spranger.....	22
2.2.2. Rokeach.....	23
2.2.3. Schwartz.....	24
2.2.4. Nelson	26
2.3. Değerler Eğitimi	27
2.4. Değerler Eğitimi Yaklaşımları	29
2.4.1. Değer Aktarma Yaklaşımları.....	31
2.4.1.1. Değer Telkini.....	31
2.4.1.2. Davranış Değiştirme	32
2.4.2. Değer Geliştirme Yaklaşımları	32
2.4.2.1. Ahlaki Muhakeme.....	33
2.4.2.2. Değer Analizi.....	34
2.4.2.3. Değer Açıklama.....	35
2.4.3. Bütüncül Değerler Eğitimi	36
2.4.3.1. Adil Topluluk Okulları.....	37
2.4.3.2. Karakter Eğitimi.....	37
2.5. Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bağlamında Değerler	40
2.5.1. 2018 Yılı Türk Dili ve Edebiyatı Dersi (9-10-11-12. Sınıflar) Öğretim Programında Değerler	42

2.5.2. 2018 Yılı Türk Dili ve Edebiyatı Dersi (9-10-11-12. Sınıflar) Öğretim Programında Şiir Kazanımları	44
2.6. Millî Kimliğin İnşası	46
2.6.1. Kimlik ve Millî Kimlik.....	47
2.6.2. Edebî Eserlerin ve Türk Edebiyatı Dersinin Millî Kimliğin İnşasındaki Rolü	51
2.6.3. Şiir Türündeki Metinlerin Değerler Eğitime Katkısı.....	57
2.6.4. Millî Kimliğin İnşası Üzerindeki Sosyal ve Psikolojik Etkiler.....	60
2.6.4.1. <i>Psikososyal Gelişimin Kimlik İnşası Üzerindeki Etkisi</i>	61
2.6.4.2. <i>Sosyal Psikolojinin Değerler Üzerindeki Etkisi</i>	63
2.7. Türk Yurdu Dergisi (1911-1931)	65
2.7.1. Türk Yurdu Dergisi ve Dergideki Şiirlerde Türkçülük (1911-1931)	66
2.7.2. Türk Yurdu Dergisinin Türk Kültürü, Edebiyatı ve Eğitim Tarihi Açısından Önemi	69
2.7.3. Türk Yurdu Dergisinde (1911-1931) Yer Alan Şairler.....	72
2.8. Kavramsal Çerçeve ile İlgili Araştırmalar	77
III. BÖLÜM	81
YÖNTEM.....	81
3.1. Araştırmanın Modeli	81
3.2. Çalışma Grubu	82
3.3. Verilerin Toplanması	83
3.4. Verilerin Analizi	83
IV. BÖLÜM	87
BULGULAR VE YORUM	87
4.1. Türk Yurdu Dergisindeki Şiirlerin Dil, Muhteva ve Yapı Özellikleri	88
4.2. Türk Yurdu Dergisindeki Şiirlerde Millî ve Kültürel Değerler (Tahlilî Fihrist)	90

4.3. Türk Yurdu Dergisindeki Şiirlerde Değerlerin Dağılımı	112
4.3.1. Değerlerin Dönemlere Göre Dağılımı	112
4.3.2. Değerlerin Sınıflandırmaya Göre Dağılımı	117
4.3.2.1. <i>Spranger'e göre değerlerin sınıflandırılması</i>	117
4.3.2.2. <i>Rokeach'a Göre Değerlerin Sınıflandırılması</i>	118
4.3.2.3. <i>Nelson'a Göre Değerlerin Sınıflandırılması</i>	119
4.4. Türk Yurdu Dergisindeki Şiirlerin Millî Kimliğin İnşası ve Değerler Eğitime Yönelik Kullanılması	120
4.4.1. Dönemin Siyasi Durumu, Edebî Tarihi ve Bunların Türk Yurdu'ndaki Şiirlere Yansımaları	120
1924 Müfredatı	126
4.4.2. Dönemin Sosyal Psikolojik Durumu ve Bu Durumun Türk Yurdu'ndaki Şiirlere Yansıması	128
<i>İnsan Davranışlarını Etkileyen Sosyolojik Etkiler ve Sosyoloji Davranış Modeli:</i>	132
4.5. Türk Yurdu Dergisinde Yayımlandığı Hâlde Çalışmanın Kapsamı Dışında Bırakılan Şiirler.....	133
4.5.1. Şiirlerin Nazım Biçimlerine ve Türlerine Göre Bulgular.....	134
4.5.2. Şiirlerde Kullanılan Vezin Türlerine Göre Bulgular.....	136
4.5.3. Şairlerin Araştırma Kapsamında Belirlenen Değerlere Yer Vermediği Şiirlere Göre Bulgular	137
V. BÖLÜM	141
TARTIŞMA VE SONUÇ	141
5.1. Tartışma: Türk Yurdu Dergisindeki Şiirlerde Geçen Millî ve Kültürel Değerlere Bakış	141
5.1.1. Kültürel Unsurlar ile İlgili Değerler.....	142
5.1.1.1. <i>Atasözleri/Deyimler/Kalıplaşmış İfadeler</i>	142
5.1.1.2. <i>Tarihî Eserler</i>	151

5.1.1.3. Tarihî Şahsiyetler	156
5.1.1.4. Tarihî Yerler/Şehirler/Ülkeler	166
5.1.2. Millî Unsurlar ile İlgili Değerler	173
5.1.2.1. Gazi/Mustafa Kemal	174
5.1.2.2. Bayrak.....	178
5.1.2.3. Millet.....	185
5.1.2.4. Milliyetçilik ve Irk	192
5.1.2.5. Şehitler.....	199
5.1.2.6. Türk	204
5.1.2.7. Türkçe.....	212
5.1.2.8. Vatan.....	217
5.1.3. Dinî Unsurlar ile İlgili Değerler	226
5.1.3.1. Dinî Unsurlar	226
5.1.3.2. Peygamberler.....	234
5.2. Sonuç	239
KAYNAKLAR.....	247
EKLER.....	265
EK 1. Türk Yurdu Dergisindeki Şiirlerden Örnekler	266
EK 2. Şiirlerin Vezin Türlerine Göre Bulgular	294
EK 3. Nazım Türlerine Göre Bulgular	297
ÖZ GEÇMİŞ	301

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 2.1. <i>Spranger'e Göre Değerlerin Sınıflandırılması</i>	23
Tablo 2.2. <i>Rokeach'a Göre Değerlerin Sınıflandırılması</i>	23
Tablo 2.3. <i>Schwartz'a Göre Değerlerin Sınıflandırılması</i>	25
Tablo 2.4. <i>Nelson'a Göre Değerlerin Sınıflandırılması</i>	26
Tablo 2.5. <i>Değer Eğitimi Yaklaşımları</i>	31
Tablo 2.6. <i>Kazanımlar Tablosu</i>	44
Tablo 2.7. <i>Şiir Kazanımlarının Gruplandırılması</i>	45
Tablo 2.8. <i>Şairlerin Kısa Biyografik Bilgileri</i>	73
Tablo 4.9. <i>Türk Yurdu Dergisindeki Şiirlerin Gruplandırılması</i>	90
Tablo 4.10. <i>Türk Yurdu Dergisindeki Şiirlerde Millî ve Kültürel Değerler (Tahlilî Fihrist</i> 92	
Tablo 4.11. <i>Değerlerin Dönemlere Göre Dağılımı</i>	113
Tablo 4.12. <i>Spranger'e Göre Değerlerin Sınıflandırılması</i>	118
Tablo 4.13. <i>Rokeach'a Göre Değerlerin Sınıflandırılması</i>	119
Tablo 4.14. <i>Nelson'a Göre Değerlerin Sınıflandırılması</i>	120
Tablo 4.15. <i>Nazım Biçimleri ve Türleri</i>	135
Tablo 4.16. <i>Şairlerin Değerlere Yer Vermediği Şiirlere Göre Bulgular</i>	137
Tablo 5.17. <i>Nelson'ın Değerler Sınıflandırmasına Göre Atasözleri/Deyimler/Kalıplaşmış İfadeler ile İlgili Örnekler</i>	145
Tablo 5.18. <i>Nelson'ın Değerler Sınıflandırmasına Göre Tarihî Eserler ile İlgili Örnekler</i>	153

Tablo 5.19. <i>Nelson ’ın Değerler Sınıflandırmasına Göre Tarihi Şahsiyetler ile İlgili Örnekler</i>	159
Tablo 5.20. <i>Nelson ’ın Değerler Sınıflandırmasına Göre Tarihi Yerler/Şehirler/Ülkeler ile İlgili Örnekler</i>	170
Tablo 5.21. <i>Nelson ’ın Değerler Sınıflandırmasına Göre Gazi/Mustafa Kemal ile İlgili Örnekler</i>	175
Tablo 5.22. <i>Nelson ’ın Değerler Sınıflandırmasına Göre Bayrak ile İlgili Örnekler</i>	180
Tablo 5.23. <i>Nelson ’ın Değerler Sınıflandırmasına Göre Millet ile İlgili Örnekler</i>	187
Tablo 5.24. <i>Nelson ’ın Değerler Sınıflandırmasına Göre Milliyetçilik ve Irk ile İlgili Örnekler</i>	194
Tablo 5.25. <i>Nelson ’ın Değerler Sınıflandırmasına Göre Şehitler ile İlgili Örnekler</i>	201
Tablo 5.26. <i>Nelson ’ın Değerler Sınıflandırmasına Göre Türk Kavramı ile İlgili Örnekler</i>	208
Tablo 5.27. <i>Nelson ’ın Değerler Sınıflandırmasına Göre Türkçe ile İlgili Örnekler</i>	214
Tablo 5.28. <i>Nelson ’ın Değerler Sınıflandırmasına Göre Vatan ile İlgili Örnekler</i>	221
Tablo 5.29. <i>Nelson ’ın Değerler Sınıflandırmasına Göre Dinî Unsurlar ile İlgili Örnekler</i>	229
Tablo 5.30. <i>Nelson ’ın Değerler Sınıflandırmasına Göre Peygamberler ile İlgili Örnekler</i>	236

ŞEKİLLER LİSTESİ

<i>Şekil 5.1.</i> Atasözleri/deyimler/kalıplaşmış ifadeler temalı şiirler	143
<i>Şekil 5.2.</i> Tarihî eserler temalı şiirler	152
<i>Şekil 5.3.</i> Tarihî şahsiyetler temalı şiirler.....	158
<i>Şekil 5.4.</i> Tarihî yerler/şehirler/ülkeler temalı şiirler	168
<i>Şekil 5.5.</i> Gazi/Mustafa Kemal temalı şiirler	174
<i>Şekil 5.6</i> Bayrak temalı şiirler.....	179
<i>Şekil 5.7</i> Millet temalı şiirler.....	186
<i>Şekil 5.8</i> Milliyetçilik ve ırk temalı şiirler	192
<i>Şekil 5.9.</i> Şehitler temalı şiirler	199
<i>Şekil 5.10</i> Türk temalı şiirler.....	206
<i>Şekil 5.11.</i> Türkçe temalı şiirler	212
<i>Şekil 5.12</i> Vatan temalı şiirler.....	219
<i>Şekil 5.13</i> Dinî unsurlar temalı şiirler	227
<i>Şekil 5.14</i> Peygamberler temalı şiirler	235

KISALTMALAR LİSTESİ

a.g.e.	Adı geçen eser
Akt.	Aktaran
Ans.	Ansiklopedi
Dr.	Doktora
<i>ed.</i>	Editör
MEB	Millî Eğitim Bakanlığı
s.	Sayfa
SSCI	Social Sciences Citation Index
SOBİAD	Sosyal Bilimler Atıf Dizini
TDE	Türk Dili ve Edebiyatı
TDK	Türk Dil Kurumu
TDVİA	Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi
TEİS	Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü
TİK	Tez İzleme Komisyonu
TO	Türk Ocakları
TÜBA	Türkiye Bilimler Akademisi
TYD	Türk Yurdu Dergisi
YL	Yüksek Lisans

I. BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu

Edebiyatın, duygu ve düşüncelerin, sözlü veya yazılı olarak etkili ve estetik bir şekilde dile getirilmesi sanatı olduğu pek çok edebiyat tanımının birleştiği bir husustur. Güzel sanatların bir dalı olan edebiyat, insanlık tarihinin ilk dönemlerinden beri varlığını sürdürmektedir. Zira edebiyat, insanların ve toplumun hayatını yansıtarak onların duygu, düşünce ve hayallerini estetik bir biçimde dile getirmektedir. Eğitim ise birçok kaynakta toplumsal bir olgu ve olay olarak ifade edilmektedir.

Eğitim öğretim faaliyetlerinin önemli uygulama alanlarından biri olan edebiyat eğitimi; bireyin kendini ifade edebilme, kendini geliştirme, kendisi ve çevresiyle uyumlu bir şekilde yaşamasını sağlayabilme gibi beceriler kazanmasında önemli bir işleve sahiptir. Hem edebiyatın hem eğitimin toplumsal bir niteliğe sahip olması, her iki alanın da toplumun yapısında meydana gelen değişimlere bağlı olarak farklılaşması sonucunu doğurur. Çünkü coğrafi şartlar, iklim, çevre yapısı, iktisadi yapı, siyasi yapı, kültürel özellikler, bilimsel ve teknolojik gelişmelere bağlı olarak yaşanan toplumsal değişimlerin, toplum kültürünün nabzını tutan ve kültürün nesilden nesile aktarılmasına aracı olan sanatçılar üzerinde yansımalarının bulunması kaçınılmaz olacaktır. Bu sebeple Türk dili ve edebiyatı eğitimi ile edebî eserler üzerinde de dolaylı etkileri gözlemlenen toplumsal değişimler, şiir türündeki metinlerde şairin yaşadığı dönem ve söz konusu dönemdeki toplumsal veya siyasi olayların izlerine rastlamayı mümkün kılar.

Toplumsal değişim bütün çağlarda kaçınılmazdır ve nesiller arası farklılıklar olması da bu sebeple olağandır ancak bu farklılıkların, kuşakların birbirlerinin dilini, kültürünü anlamayacak bir ilişkiye sebep olacak düzeyde olmaması gerekir. Söz konusu bu dengenin sağlanabilmesi için ise değerler eğitimi önem kazanmaktadır. Değerler eğitiminin bireyin

kazanımları açısından müspet sonuçlanabilmesi, verilecek eğitimin hedef kitlenin hazırbulunuşluk düzeyine uygunluğu ile orantılıdır. Hazırbulunuşluk düzeyinin belirlenebilmesi ve değerler eğitiminin edebiyat eğitimi bağlamında etkin bir şekilde gerçekleştirilebilmesi için değer kavramının kapsamı ve niteliğinin bilinmesi oldukça önemlidir.

Çelikkaya (1996) değeri; bir toplum, bir inanç, bir ideoloji içinde veya insanlar arasında kabul edilmiş, benimsenmiş ve yaşatılmakta olan toplumsal, insani, ideolojik veya ilahî kaynaklı her türlü duyuş, düşünüş, davranış, kural ya da kıymetler olarak tanımlar. Okullarda uygulanan eğitim programlarının da değerlerle ilgili hedefleri vardır. Özellikle geliştirilen ve uygulanan yeni eğitim programlarında, değerler eğitimine yer verildiği görülür. Ancak edebiyat metinleri değer aktarımı amacıyla yazılmaz. Edebî eserler aracılığıyla hedef kitleye değerler sezinletilebilir. Böylece değerler edebî metinlerle taşınmış olur. Dolayısıyla Türk Dili ve Edebiyatı derslerinde değerler, edebiyatın ana unsuru olan edebî eserler aracılığıyla aktarılır. Derslerde edebî türlerin eğitici yönlerinden yararlanıldığı gibi sanatsal ve estetik yönlerinden de yararlanır. Çünkü edebî ürünler hayatı yansıtmakla birlikte dolaylı olarak hayatı biçimlendirir. Böylece edebiyat, okuyucuları doğrudan etkilerken toplumu da dolaylı olarak etkiler. Edebî eser nasıl ki toplumu etkiliyorsa toplumsal olaylar da edebî eseri etkilemiş olur.

Değerler Eğitimi ve Millî Kimlik İnşası Çerçevesinde Türk Yurdu Dergisindeki Şiirlerin (1911-1931) İncelenmesi adlı bu çalışmanın amacına yönelik incelenen tarihî kaynaklarda, 1911-1931 yılları arasının gerek tarihî gerek sosyolojik unsurlar açısından oldukça karmaşık bir dönemi içerdiği aktarılmaktadır. *Türk Yurdu* dergisinin yayın hayatına başlaması, Türk Ocaklarının kuruluşu ve sonrasında *Türk Yurdu* dergisinin Türk Ocaklarının yayın organı hâline gelmesi de söz konusu yılların önemli hadiselerindendir. Ayrıca yine bu yıllara denk gelen Balkan Savaşları, I. Dünya Savaşı, Kurtuluş Savaşı, Cumhuriyetin İlanı ve Harf İnkılabı gibi toplumu derinden etkileyen olayların edebiyat ve edebî eserlerde etkisini göstermesi kaçınılmaz bir sonuçtur. Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kuruluşunun yani İmparatorluktan Cumhuriyete geçişin siyasi, kültürel, toplumsal etkileri, bu çalışmayı gerekçelendirmekte gözden kaçırılmaması gereken unsurlardandır. Dolayısıyla 1911-1923 yılları arasındaki siyasi kırılmaları ve “vatanlaşma” kavramının tezahürünü genelde edebiyat eserleri üzerinde, özelde ise şiir türündeki metinlerde görmek mümkündür.

“Millî kimliğin inşasında değerler eğitiminin rolü ve Türk Yurdu dergisindeki (1911-1931) şiirlerin dil, muhteva, yapı yönüyle değerler eğitime katkısı ne şekildedir?” Problem cümlesi doğrultusunda, alt problem cümleleri şöyle ifade edilmiştir:

1. *Türk Yurdu* dergisinin tarihî önemi, dil ve kültür aktarımındaki rolü nedir?
2. Millî kimliğin inşasında değerler eğitimi niçin önemlidir?
3. *Türk Yurdu* dergisindeki (1911-1931) şiirlerde değerlere nasıl ve ne şekilde yer verilmiştir?
4. *Türk Yurdu* dergisindeki (1911-1931) şiirler, Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) Türk Dili ve Edebiyatı Dersi (TDE) Öğretim Programı çerçevesinde değerler eğitimi ile ne şekilde örtüşmektedir?
5. Değerler eğitiminin millî kimliğin inşasına katkısı ne şekildedir?

Verilen alt problem cümleleriyle çalışmanın amacına ulaşılacağı öngörülmektedir. Araştırmanın inceleme nesnesi olan şiirlerin yazıldığı dönem, edebiyat tarihi açısından Millî Edebiyat Dönemi’ni ve dönemin edebî anlayışını yansıtmaları bakımından önem arz etmektedir.

1.2. Araştırmanın Önemi

Toplum yapısını çeşitli boyutlarıyla etkileyen ve nitelikli bireylerin yetişmesinde büyük öneme sahip olan edebiyat ve eğitim, eski zamanlardan beri ele alınmış ve bu kavramlar üzerinde birçok çalışma yapılmıştır. Çalışmalara bakıldığında toplumsal değişimlerin şiir metinlerine yansımaları konusunda siyasi veya edebî yönden araştırmalara rastlansa da “şiir türünde metinler”in doğrudan kullanıldığı bir değerlendirme bulunmamaktadır. *Türk Yurdu* dergisinde 1911-1931 yılları arasında yayımlanan şiirler, bu konuda yapılacak bir çalışma için inceleme nesnesi olarak ele alınmıştır. Değerler, içinde bulunulan zamana göre değişebildiği gibi, nesilden nesile de farklılıklar gösterir. Toplumsal değişim ve nesiller arası farklılıklar olağandır ancak bu farklılıkların, kuşakların birbirlerinin dilini ve kültürünü anlamasını zorlaştırmaması beklenir. Bu dengenin sağlanabilmesi için değerler eğitiminin önemi gündeme gelmektedir. Bu açıdan kuşaklar arasındaki kültürün nesilden nesile aktarılması hususuna Ekşi (2003) şöyle dikkat çekmektedir:

Medeniyetlerin varlıklarını sürdürebilmeleri, değerlerini yeni nesillere aktarabilmeleriyle mümkündür. Bu sebeple ailelerinden çok az ahlak eğitimi alan ve değer merkezli etkilerden uzak milyonlarca çocuk için okulun böyle bir hedefi yüklenmesi hayati önem taşır. Dolayısıyla

değerden bağımsız bir eğitim düşünölmeyeceğinden, doğru soru ‘Okullar değer öğretmeli midir?’ değıl, ‘Hangi değerler, nasıl öğretilir?’ sorusudur (s.84).

Verilen bilgilerden yola çıkarak okullarda verilen her dersin, değerler eğitimine katkısının olduğı söylenebilir. Türk Dili ve Edebiyatı dersi de hedef kitlenin hem millî ve manevi hem de evrensel değerlerle ilgili farkındalıklarını geliştirmelerine katkı sağlar. Asıl amacı öğrencilerin okuma, dinleme becerilerini geliştirmesi, dil bilgisi kurallarını, diksiyon kurallarını öğrenmesi ve okuma alışkanlıkları kazanması olan Türk Dili ve Edebiyatı dersi, bu katkıyı öğrencilere, hiç şüphesiz ders kitaplarında yer alan metinler aracılığıyla sağlayabilir. Millî ve manevi değerler (dil, din, kahramanlık, medeniyet, örf ve âdetlere bağlılık, vatanseverlik, vatana, tarihe sevgi...) insan yetiştirmede, evrensel değerlere ulaşmanın basamağı olarak düşünöldüğünde nihai hedef için değerler eğitiminin önemi daha iyi anlaşılabilir. Türkçe ve edebiyat dersleri gerek metinlerin çeşitliliğı ve sayısı gerekse muhteva açısından oldukça zengindir. Şiir, masal, hikâye, roman, destan, tiyatro gibi edebî türlerdeki metinler aracılığıyla değerlere ilişkin unsurların eğitimi verilebilir. Edebî metinlerin estetik kaygı ile yazılmış olması bu hususta büyük öneme sahiptir.

Türk Edebiyatı Dersi Öğretim Programı’nda (2018) edebiyat eğitimi kısaca, metinlerdeki sanat değerlerini sezmeyi, dilin metinde kazandığı anlamları kavramayı ve metni yorumlamayı sağlayacak becerileri kazandırmayı amaçlar. Ayrıca programda, öğrencilere edebî metinler aracılığıyla estetik zevk kazandırmak hedeflenmiştir.

Yine güncel Türk Dili ve Edebiyatı Dersi Öğretim Programı’nda (2018) değerler ile ilgili şu ifadelere yer verilmiştir:

Değerlerimiz öğretim programlarının perspektifini oluşturan ilkeler toplamıdır. Kökleri geleneklerimiz ve dünümüz içinde, gövdesi ve dalları bu köklerden beslenerek bugünüme ve yarınlarımıza uzanmaktadır. Temel insanî özelliklerimizi oluşturan değerlerimiz, hayatımızın rutin akışında ve karşılaştığımız sorunlarla başa çıkmada eyleme geçmemizi sağlayan kudretin ve gücün kaynağıdır.

Eğitim sistemi değerleri kazandırma amacı çerçevesindeki işlevini, öğretim programlarını da kapsayan eğitim programıyla yerine getirir. Eğitim programı; öğretim programları, öğrenme öğretme ortamları, eğitim araç gereçleri, ders dışı etkinlikler, mevzuat gibi eğitim sisteminin bütün unsurları göz önünde bulundurularak oluşturulur. Öğretim programlarında bu anlayışla değerlerimiz, ayrı bir program veya öğrenme alanı, ünite, konu vb. olarak görülmemiştir. Tam aksine bütün eğitim sürecinin nihai gayesi ve ruhu olan değerlerimiz, öğretim programlarının her birinde ve her bir biriminde yer almıştır.

Öğretim programlarında yer alan kök değerler şunlardır: *Adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik*. Bu değerler, öğrenme öğretme sürecinde hem kendi başlarına hem ilişkili olduğı alt değerlerle ve hem de öteki kök değerlerle birlikte ele alınarak hayat bulacaktır (s.5-7).

2018 Yılı’nın MEB Türk Dili ve Edebiyatı Ortaöğretim Programı’ndan da anlaşılacağı gibi değerler konusu programda net olarak ifade edilmemiş, değerlerin nasıl bir yöntemle öğretileceği hususunda kesin bilgiler verilmemiştir. Diğer yandan Kurdayıoğlu’nun (2013:49) belirttiğı gibi öğretim programlarının değerler eğitimi ile ilgili bölümlerinde

amaçlara/kazanımlara/hedeflere açıkça yer verilmemiştir. Dolayısıyla çalışma kapsamında Türk Dili ve Edebiyatı dersi Öğretim Programı'nın bu açıdan geliştirilmeye açık olduğu değerlendirilmiştir. Değerler eğitiminin sağlam temellere oturması için programlardaki amaçların/kazanımların/hedeflerin açık ve net olarak belirtilmesi gerekir. MEB'in programlarında geçen değerlerin hedef kitleye edebî metinler yoluyla sezdirilmesi amaçlanmıştır. Şiir türündeki metinler, bu çalışmada "değerlerin sezinletilme yoluyla öğretilmesi" dolaylı amacına yönelik kullanılmıştır. Ayrıca çalışmanın *Ekler* bölümünde, değer eğitimiye yönelik kullanılabileceği düşünülerek *Türk Yurdu* dergisinde 1911-1931 yılları arasında yayımlanan şiirlerden bir seçki oluşturulmuştur. Millî kimliğin inşasında değerler eğitiminin rolü ve *Türk Yurdu* dergisindeki (1911-1931) şiirlerin dil, muhteva, yapı yönüyle değerler eğitimiye katkısının ölçülmesi amacını taşıyan bu çalışmanın MEB Türk Dili ve Edebiyatı Dersi Programı'ndaki değerlerle ilgili kazanımların somutlaştırılması konusunda araştırmacılara farklı bir bakış açısı sağlayabileceği düşünülmektedir.

Tarihî kaynaklarda, 1911-1931 yılları arasında Türkiye'de toplumsal anlamda hızlı bir değişimin yaşandığı aktarılmaktadır. Bu toplumsal ve siyasi değişimlerin, söz konusu dönemdeki şairlerin eserlerine yansımalarının incelenmesi; toplum ve edebiyatın birbiriyle etkileşim içinde olduğunu göstermesi bakımından önemlidir. Çalışmada 1911-1931 yılları arasındaki dönemde *Türk Yurdu* dergisinde yayımlanan şiirlerin incelenmiş olması bu açıdan da önem taşımaktadır. Zira edebî metinler, sanat zevki ve estetik anlayışla kültürel değerleri hayatın gerçekliğinden hareketle somutlaştırmaktadır. Bu sebeple edebî metinler, insanın estetik zevkinin gelişmesine ve mensubu olduğu toplumun değerlerini benimsemesine dolaylı olarak katkıda bulunur. Edebiyat eğitiminin önemi de tam olarak burada kendini göstermektedir. Estetik zevkin gelişmesi, kültürel değerlerin somut olarak ifade edilmesi ve yorumlanması, sürdürülen hayatın farklı bir dikkat ve duyarlılıkla dile getirilmesi bakımından edebiyat eğitimi son derece önemlidir (Kurudayıoğlu, 2013:48).

Araştırmanın problem durumuna istinaden 1911-1931 yılları arasında *Türk Yurdu* dergisinde yayımlanan ve araştırma sırasında tespit edilebilen şiir türündeki metinlerin sayısı 345'tir. Çalışma kapsamında dönemin şairlerinin fikir ve sanat anlayışlarının şiirlere yansımaları üzerinde durulmuş, böylece toplumsal ve siyasi olayların edebî metinler üzerindeki dolaylı etkileri tespit edilmeye çalışılmıştır. Ardından güncel MEB Türk Dili ve Edebiyatı Dersi Öğretim Programı'na dayanarak "şiir kazanımları ve değerler eğitimi" üzerinde durulmuş, bu kapsamda incelemeler yapılmıştır.

Türk Yurdu dergisinin, Türk edebiyatının önemli isimlerine yer vermesi, bu çalışma açısından ayrıca dikkat çekici bir husustur. Bu isimlerin araştırmada eserlerine yer verilen şairlerinin kısa biyografileri çalışmanın ikinci bölümünde *Türk Yurdu Dergisinde (1911-1931) Yer Alan Şairler* alt başlığında değerlendirilmiştir.

Çalışmanın amacı doğrultusunda YÖK TEZ Merkezi üzerinden yapılan taramaya göre değerler eğitimi konusunda birçok araştırma yapıldığı, bunlardan az sayıda tezin Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi alanında olduğu, söz konusu çalışmaların sadece birinin doktora tezi olarak kabul edildiği ve diğerlerinin yüksek lisans tezi olduğu bilgilerine ulaşılmıştır. Çalışma kapsamında olan “şairler aracılığıyla değerler eğitimi ve millî kimliğin inşası” hususunda veya başlığında değerlendirmelerde bulunulan bir çalışmaya rastlanmamıştır.

1.3. Araştırmanın Varsayımları

Çalışmanın varsayımları şöyle ifade edilmiştir:

1. *Türk Yurdu* dergisindeki (1911-1931) şiirler, değerler açısından zengin muhtevaya sahiptir.
2. *Türk Yurdu* dergisindeki (1911-1931) şiirler, siyasi ve sosyal kültürel değer unsurlarından izler taşımanın yanı sıra değerlerin nesilden nesile aktarılmasında da önemli bir işleve sahiptir.
3. *Türk Yurdu* dergisindeki (1911-1931) şiirler, güncel MEB Türk Dili ve Edebiyatı Ortaöğretim Programı’nda bahsedilen değerler eğitime yönelik kullanılabilecek örneklerdir.
4. *Türk Yurdu* dergisinde eserleri yer alan şairler, dönemin (1911-1931) toplumsal ve siyasi olaylarından etkilenmiş ve bunu eserlerine yansıtmışlardır.
5. Millî kimliğin inşasında değerler eğitimi araştırmaya göre önem arz etmektedir.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Çalışmanın varsayımları doğrultusunda şekillenen araştırma, *Türk Yurdu* dergisindeki şiirlerin, değerler eğitimi ve millî kimliğin inşası açısından incelenmesi ve 1911-1931 yılları arasındaki dönem ile sınırlıdır.

1911’den bugüne kadar kesintilerle de olsa yayın hayatını devam ettiren *Türk Yurdu*, dergi ile ilgili birçok araştırması ve kaynak eseri olan Sayın Hüseyin Tuncer (1988:25) tarafından 7 seri olarak tasnif edilmiştir. Dönemin sosyal siyasi olaylarına göre yapılan söz konusu tasnif ve her bir serinin kapsadığı yıllar şöyledir:

1. Seri 1911-1918,
2. Seri 1923-1931,
3. Seri 1942-1943,
4. Seri 1954-1957,
5. Seri 1959-1968,
6. Seri 1970,
7. Seri 1987-2010.

Araştırmanın sınırını belirleyen yıllar arasında yayımlanan *Türk Yurdu* dergisinin 176 sayısında, 105 şairin 352 şiiri bulunmaktadır (Bağır, 2012:10). Bu şiirlerin birkaçı bölümler hâlinde olduğu için araştırmada tek şiir olarak kabul edilmiş ve değerlendirmeler 345 şiir üzerinden yapılmıştır. Derginin 176 sayısının hepsi taranmış ve şiirlerin tamamının Arap harfli metinlerine *T.C. Millî Kütüphane Başkanlığının dijital kütüphanesi* üzerinden ulaşılmış ulaşılmıştır. Verilen doğrultuda çalışmanın 1911-1931 yılları arasındaki dönem sınırı Tuncer’in tasnifine göre belirlenmiş; buna göre *Türk Yurdu* dergisinin 1. ve 2. Serilerinde yayımlanan şiir metinleri araştırmanın inceleme nesnesini oluşturmuştur. Derginin ilk iki serisinin çalışmanın kavramsal çerçevesi olarak belirlenmesine söz konusu yıllarda gerçekleşen toplumsal ve siyasi olaylar sebep olmuştur. Dönemin Osmanlı Devleti’ni Cumhuriyet’e bağlayan yıllar olması, millîleşme fırkinin belirgenleştiği tarihî zaman dilimini kapsaması araştırmanın sınırlılığı ve kapsamı açısından önemlidir. Osmanlı Devleti’nde özellikle 19. asırda yoğun biçimde başlayan ve 20. asırda belirgin hâle gelen toplumsal değişimler Trablusgarp, Balkan ve I. Dünya Savaşlarıyla birlikte bir var oluş yok oluş mücadelesine dönüşmüştür. 1910’lu yıllarda bu savaş dönemi psikolojisinde millî bir kimliği inşa eden fikir hareketlerinin görünür hâle gelmesi edebiyat metinlerinin dünyasını da biçimlendirmiştir. Özellikle II. Meşrutiyet’ten sonra Türk millî kimliğinin diğer fikir akımlarının önüne geçmesi ve bununla ilgili yayınlar, derneklerle millî mücadeleye uzanan çizgi bu temel kavram ve değerlerin edebî metinlerin kurucu unsuru hâline dönüşmesine kapı aralamıştır.

Millî bir devletin fikrî temellerini oluşturan Türklük, vatan, tarih bilinci gibi temel kavram ve değerler edebî metinlerin o dönemdeki merkezî temaları hâline gelmiştir. Özellikle millî kimlik bilinci oluşturmaya çalışan ve dönemin aydınlarıyla yazarlarını bir araya toplayan *Türk Yurdu* dergisi, imparatorluktan millî bir devletin temellerinin oluşturulduğu dönemde önemli bir yer teşkil etmektedir. Bu araştırmanın da kavramsal çerçevesini oluşturan 1911-1931 yılları arasında yayımlanan ciltlere bakıldığında söz konusu bu seyri her açıdan görmek mümkündür.

Şiirlerde yer alan “*Millî Unsurlar, Gazi/M. Kemal, Bayrak, Millet, Milliyetçilik ve Irk, Şehitler, Türk, Türkçe, Vatan, Atasözleri/Deyimler/Kalıplaşmış İfadeler, Tarihî Eserler, Tarihî Şahsiyetler, Tarihî Yerler/Şehirler/Ülkeler, Dinî Unsurlar, Peygamberler*” kavramları ve bu kavramların kullanım amaçları, değerler eğitimi ve millî kimliğin inşası açısından incelenmiştir.

Tezde vurgulanan milliyetçilik kavramı ile *Türk milliyetçiliği*, millet kavramı ile *Türk milleti*, ırk kavramı ile *Türk ırkı*, kültür kavramı ile *Türk kültürü*, kimlik kavramı ile *Türk kimliği* kastedilmektedir. TDE, *Türk Dili ve Edebiyatı* dersinin kısaltmasıdır. Program kavramı, *Millî Eğitim Bakanlığının 2018 Yılı Türk Dili ve Edebiyatı Dersi Öğretim Programı*’nı ifade etmektedir. Çalışmada geçen “hedef kitle” ifadesi ile değerler eğitimi verilecek öğrenciler ve gruplar kastedilmektedir. Bu araştırmanın hedef kitlesi ortaöğretim öğrencileri olup mevcut millî eğitim sistemine göre 12-18 yaş arasındaki örgün öğretim öğrencilerini kapsamaktadır.

1.5. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, “Millî kimliğin inşasında değerler eğitiminin rolü ve *Türk Yurdu* dergisindeki (1911-1931) şiirlerin dil, muhteva, yapı yönüyle değerler eğitime katkısı ne şekildedir?” sorusuna cevap bulmaktır. Değer eğitiminde yararlanılabilecek temel kaynakların başında yazılı eserlerin geldiği bilinmektedir. Çünkü kültür dili denilen ve yazılı dilin unsurlarıyla şekillenen olgu ancak yazılı metinler yoluyla takip edilebilir. Söz konusu edebî metinlerin en önemlilerinden biri de şiir türündeki eserlerdir. Bu nedenle çalışmada, *Türk Yurdu* dergisindeki (1911-1931) şiirlerde bulunan değer unsurları belirlenip bu unsurların güncel Türk Dili ve Edebiyatı Dersi Öğretim Programı’ndaki değerler eğitimi ile ne şekilde örtüştüğü tespit edilmeye çalışılmıştır.

1.6. Tanımlar

Çalışmanın *Tanımlar* başlığı altında, tez metninde sıkça kullanılan terim ve kavramların çeşitli kaynaklarda geçen tanımlarına yer verilmiştir. Tanımlar, incelenen kaynaklardan doğrudan aktarılmış ve bunlarla ilgili herhangi bir yorum yapılmamıştır. Ayrıca araştırmanın *Kaynaklar* bölümünde, bahsi geçen çalışmalardan alıntı yapılanların bibliyografya bilgilerine yer verilmiştir.

Türkçe Ulusal Derlemde (www.tnc.org.tr) “dil” kelimesine ilişkin bir *eşdizimlilik* taraması yapıldığında, dil kelimesinin “yabancı” sözcüğü ile 991 kez, “din/Türk/tarih/kültür” kelimeleriyle 767 kez, “bilen/öğretim/eğitim/bilgi/öğrenme” kelimeleriyle 475 kez bir arada kullanıldığı görülür. Daha az sayıda olmakla birlikte, dil kelimesinin “resmî/ortak/doğal/ana/felsefesi/sürçmesi” gibi pek çok kelimeyle de bir arada bulunduğu dikkat çekmektedir. Bu kullanımlar dil kelimesinin kavramsal olarak gündelik hayatta ne kadar çeşitli anlamlara geldiğini gösterir. Dolayısıyla kullanım alanı böylesine geniş bir kavramın birçok tanımı bulunmakta olup bu araştırmanın kavramsal çerçevesi göz önünde bulundurularak bu bölümde aşağıdaki tanımlara yer verilmiştir.

Dil, “İnsanlar arasında anlaşmayı sağlayan tabii bir vasıta, kendisine mahsus kanunları olan ve ancak bu kanunlar çerçevesinde gelişen canlı bir varlık, temeli bilinmeyen zamanlarda atılmış bir gizli antlaşmalar sistemi, seslerden örülmüş içtimaî bir müessesedir (Ergin, 1999:1).

Amaç, program ve yönetmeliklerde saptanan ve öğrencilerin davranışlarında gerçekleştirilmesi düşünülen davranış değişikliklerini (Öncül, 2000:300) karşılar.

Etkinlik, kazanımların gerçekleştirilmesi ve hedeflenen bilgi, beceri, tutum ve alışkanlıkların hedef kitleye kazandırılması için yapılan ders içi ya da ders dışı her türlü uygulama ve çalışmadır. *Kazanım*, öğretim sürecinde öğrencilerin edinebilecekleri bilgi, beceri ve alışkanlıklardır (MEB, 2005).

Bir sorunu çözmek, bir konuyu öğretmek gibi amaçlara ulaşmak için bilinçli olarak seçilen, izlenen düzenli yola *yöntem*; eğitim öğretim faaliyetlerinde kullanılan yöntemin, kişiler, yer, zaman, fiziksel şartlar, araç ve gereçlere bağlı olarak uygulanış şekline *teknik*; eğitim öğretim faaliyetlerine yön veren temel felsefe, anlayış ve yaklaşımlara da *strateji* denir (Özbay, 2008:22).

Metin, belirli bir iletişim bağlamında bir ya da birden çok kişi tarafından sözlü ya da yazılı olarak üretilen bir dil dizgesi bütünüdür. Bir başka deyişle, bildirişim değeri taşıyan, eyleme

yönelik devingen bir bütündür. İletişim işlevi olmayan yazılı ya da sözlü bir belge, metin değildir. Kısaca metin, başı ve sonu ile kapalı bir yapı oluşturan dilsel göstergelerin art arda geldiği anlamlı yapı olarak tanımlanabilir (Günay, 2000:35).

Kongar (2005) *kültürü*, Tanrı'nın yarattıklarına ek olarak insanoğlunun ürettiklerinin tümü olarak nitelendirmiştir. Ona göre, her türlü araç gereç, makine, giyim kuşam, inançlar, değerler, tutumlar bir kültürü oluşturan öğelerdir. Bunun yanında kültür, toplu yaşayan canlıların ortak olarak oluşturduğu değerlerdir. Fakat toplu yaşayan her canlı türü için bir kültürün varlığından söz edilemez.

Kaplan'a göre (2006:33) *kültür*, insanoğlunu diğer hayvanlardan ayıran taraf, tabiatın verdiği ile yetinmemesi, onu değiştirmesi, kendi emrinde kullanması ve aşmasıdır. Bu maksatla vücuda getirilen maddi ve manevi her şey kültür sahasına girer.

Şiir: 1. Zengin sembollerle, ritimli sözlerle, seslerin uyumlu kullanımıyla ortaya çıkan edebî anlatım biçimi.2. Düş gücüne, hayale, imgeye, gönle seslenen; anı, duygu, coşku uyandıran, etkileyen şey (TDK, 2022).

“Edebiyatta ölçülü ve kafiyeli mısra kümeleriyle kurulan söz ve yazıya” (Pala, 2009:351) *nazım* denir.

II. BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde, “Değer, Değerlerin Sınıflandırılması, Değerler Eğitimi, Değerler Eğitimi Yaklaşımları” ve araştırmaya konu olan “Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bağlamında Değerler, Millî Kimliğin İnşası, Türk Yurdu Dergisi (1911-1931)” başlıklarına ve *Kavramsal Çerçeve İle İlgili Araştırmalara* yer verilmiştir.

2.1. Değer

“Değer, Değerin Özellikleri ve Değerin İşlevleri” ayrı başlıklar altında ve çeşitli kaynaklardan yararlanılarak bu kısımda ayrıntılı bir şekilde verilmiştir.

2.1.1. Değer

Aydın (2003) değer kavramının Latince kökenli bir kelime olarak “kıymetli olmak” veya “güçlü olmak” anlamına gelen “valere” kökünden türetildiğini belirtmektedir. *Genellikle benimsenen, özenilen, önemsenen, üstün tutulan şey veya insan için önem taşıyan; insan için geçerli olan* anlamlarına gelir. Bu durumda değer bir şeyin önemini belirleyen somut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık olarak tanımlanabilir.

Terim olarak “değer” objeleri, insanları, fikirleri, durumları ve hareketleri “iyi, kötü, arzu edilen, istenmeyen vb.” şeklinde yargılamayı oluşturan standartları ve prensipleri ifade eder (Halstead ve Taylor, 2000:169). Çelikkaya (1996:168) değeri; bir toplum, bir inanç, bir ideoloji içinde veya insanlar arasında kabul edilmiş, benimsenmiş ve yaşatılmakta olan toplumsal, insani, ideolojik veya İlahî kaynaklı her türlü duyuş, düşünüş, davranış, kural ya da kıymetler olarak tanımlamıştır. Bu iki tanımda da değer kavramının soyut bir ifade olduğu vurgulanmaktadır.

Tezcan (1974:14) değerlerin bütün kültüre ve topluma anlam ve önem veren ölçütler olduğunu ifade etmiştir. “Her toplum kültürü ile vardır ve kültürün temel taşı ise değerlerdir. Değerler bir insanı toplumda yönlendiren veya toplumu biçimlendiren yapı taşlarıdır. Günlük yaşantımızda değerler birey olarak ya da toplum olarak hareketlerimizi davranışlarımızı belirleyen temel unsurlardır” (Özen, 2014:60). Dolayısıyla değer kavramının toplumun kültürel unsurları arasında bir dengeleme vazifesi gördüğü söylenebilir.

Değer kavramına felsefî ve psikolojik olarak bakılacak olursa Akarsu’dan (2004:49-162) alınan bilgilere göre felsefî bir kavram olarak değer şöyle ifade edilebilir:

1. Kişinin, isteyen, gereksinme duyan, erek koyan bir varlık olarak, nesne ile bağlantısında beliren şey şeklinde tanımlanır. İnsanların gereksinme, duyma biçimi ve istemelerinin farklı farklı oluşu, değerlemeleri de çoğaltacağı için sayısız değer türüyle karşılaşılır.
2. Her türlü deneysel yaşantının dışında, insanın istem duyma ve eğilimlerinden bağımsız olan, kendi başına var olan, “kendinde değer”i kabul eden felsefe görüşüne göre, aralarında bir aşama düzeni olan bu değerler bir “değerler alanı” kurarlar. Max Scheler ve Nicholai Hartmann bu görüşü savunurlar. Değerler biçimsel olarak; olumlu ve olumsuz, görelî ve salt, öznel ve nesnel değerler olarak ayrılırlar; içerik bakımından nesne değerleri (hoş, yararlı, kullanışlı), mantıksal değerler (doğru), ahlaksal değerler (iyi), sanat değerleri (güzel) olarak ayrılırlar.

Psikolojide ise değer kavramı için farklı tanımlar bulunmaktadır. Bu tanımlar şu şekildedir:

Psikoloji değer problemini felsefeden daha farklı bir şekilde ele alır. Psikolojide değerın önemi onun objektif bir esasa dayanıp dayanmamasında değil, fakat insan davranışlarının yol göstericisi olarak oynadığı roldedir. Bu bakımdan psikolog değeri sadece bir inanç olarak alır ve bu ona yeter. Özellikle ahlaki davranış konusunda değer, bir kimsenin çeşitli insanları, insanlara ait nitelikleri, istek ve niyetleri, davranışları değerlendirirken başvurduğu bir kıstas demektir. Teorisyenler değer kavramı konusunda birbirine paralel farklı tanımlamalarda bulunmuşlardır (Özen, 2012:170).

Değer kavramını Allport, bir insanın tercihine göre davranmasına ilişkin bir inanç olarak; Williams, tercihin kıstasları ya da standartları, Kluckhohn, bir gurubun niteliğini ya da bir bireyin özelliğini örtük ya da açık olarak belirten, eylemin tarzları, araçları ya da amaçları arasından tercih yapmayı etkileyen arzu edilebilen bir kavram olarak tanımlamışlardır. Hofstede, belirli durumları diğerlerine tercih etme eğilimi; Güngör, bir şeyin arzu edilebilir ya da edilemez olduğu hakkındaki inanç olarak tanımlamışlardır (Aktan, 1999).

Psikolojide değer kavramının genel olarak insan davranışına yön veren bir inanç şeklinde ifade edildiği görülmektedir. Değer tanımlarının felsefik bakış açısı ile ortak yönünün, insan davranışını temellendirmesi/dengelemesi olduğu söylenebilir.

Rokeach ise değeri, “belirli bir davranış ve var oluş amacının kişisel ve toplumsal olarak karşıtlarına tercih edilmesine dair bir inanç değer sistemini, görece önemi süresince var oluş amacı ya da tercih edilen davranış tarzları ile ilgili inançların kalıcı bir organizasyonu” olarak tanımlamaktadır. Aktan’dan (1999:171) aktarılan bilgiye göre Rokeach, değerlerin en önemli fonksiyonunu çeşitli durumlarda davranışa rehberlik eden standartlar sağlaması olarak belirtmektedir. Buradan yola çıkarak değerler, kişinin kendini başka insanlara tanıtmada, başkalarının davranışını ve kendi davranışını yargılamada, bir sosyal bilim dalı

olarak toplum içinde oluşmuş örf ve âdetlerin, değer yargılarının, ahlaki normların ve kuralların oluşturduğu sistem bütünüdür. Bu sistem bütünü; bir bireyin, bir grubun ya da bütün toplumun doğru ve yanlış davranışlarını belirler ve yönlendirir. Ulu (2018) ise değer kavramının gerek evrensel gerek ulusal ölçekte gün geçtikçe anlam ve önem kazanan bir kavram olduğunu belirterek şöyle devam eder:

Değer: Dinden ekonomiye, psikolojiden sosyolojiye, tarihten felsefeye kadar geniş bir yelpazeye yayılan bu kavram üzerine, pek çok ilmi ve felsefi araştırma yapılmış ve yapılmaya da devam etmektedir. Buna karşın, değer kavramının kapsamı ve tam olarak ne içerdiğine dair bir mutabakatın olduğu söylenemez. Çünkü bu kavramın farklı disiplinlerin ilgi alanına girmiş olması kavramın tanımını güçleştirmektedir. Her disiplin değer kavramını kendi bakış açısıyla inceleyip bu kavramın diğer boyutlarını göz ardı ederek açıklamaya çalışmıştır. Bu sebeple herkes tarafından kabul edilebilecek bir değer tanımı henüz yapılamamıştır. Ancak, değer toplumsal devamlılığı sağladığı konusunda görüş birliği mutlak olup cemiyet hayatı açısından önemi herkesçe bilinmektedir (Ulu, 2018).

Değer kavramının farklı bakış açılarıyla yapılmış tanımlarının araştırılması neticesinde literatürde yer edinen başlıca “değer” tanımlarını şu şekilde sıralamak mümkündür:

Shaver ve Strong (1976’dan aktaran Martorella, 2001) değer kavramını “Bir şeyin olumlu ya da olumsuz, iyi ya da kötü, hoş giden ya da gitmeyen olduğuna ilişkin yargıda bulunurken kullanılan standart ya da ölçütler” olarak tanımlar.

Welton ve Mallan (1999: 130) değeri “Davranışın, güzelliğin, etkililiğin ya da kıymetin standartları olarak hizmet eden düşünceler” şeklinde ifade eder.

Schwart’a göre (1992: 1-65) değer “İnsanların karşılaştıkları olayları ve etrafındaki diğer kişileri değerlendirmek, bunlar karşısında yapacaklarına karar vererek bunu meşru bir duruma getirmek için kullandıkları ölçütlerdir”. Verilen değer tanımlarının ortak noktasının kişinin davranışını belirleyen *standart/ölçüt* olduğu görülmektedir. Bu özelliğin, değer kavramını nesiller arası kuşak farklılıklarını dengeleyen bir unsur hâline getirdiği söylenebilir.

Erdem, (2003: 56); Şirin, (1983: 4); Güngör, (1996: 25) değer kavramının tanımını ve bu kavram hakkındaki görüşlerini şöyle özetlemektedirler: Değerler; genelde inanılan, arzu edilen ve davranışlar için bir ölçüt olarak kullanılan olgulardır. Değer belirli bir durumu bir diğerine tercih etme eğilimi olarak tanımlanmakla beraber, davranışlara kaynaklık eden ve onları yargılamaya yarayan anlayışlar olarak da gösterilmektedir. Değer, bireyin topluma uyumunu sağlayan standartlardır. Bu tanım da yukarıda verilen görüşleri desteklemektedir.

Benzer şekilde, değer kavramını insan davranışlarına yön veren kıstaslar olarak gören Çalışkan ve Karademir (2014: 48) “değerleri, bireylerin ideal davranış biçimleri veya hayat amaçları hakkındaki inançları, davranışlarına yön gösteren ölçüler” şeklinde ifade

etmektedir. Farklı bir tanımla değer; bir nesneye, varlığa veya faaliyete, bireysel ve toplumsal açıdan verilen önem ya da üstünlük tanımak demektir. Güngör (2010: 27) değeri “Bir şeyin arzu edilebilir veya edilemez olduğu hakkındaki inançtır” şeklinde tanımlar. Aynı doğrultuda Erdem (2003:56) değer kavramını “Değer, belirli bir durumu bir diğerine tercih etme eğilimi olarak tanımlanmaktadır. Değerler, davranışlara kaynaklık eden ve onları yargılamaya yarayan anlayışlardır” şeklinde aktarmaktadır. Bu tanımlarda “değer kavramının, kişilerin bir durumu başka bir duruma tercih etme yani davranışları yargılama sebebi” olarak ifade edildiği görülmektedir. Değer kavramını davranışı yargılama biçimi ve bu yargılama şeklini belirleyen inanç olarak tanımlayan farklı araştırmacılar da vardır:

Değer kavramını felsefe, psikoloji ve sosyoloji başta olmak üzere matematik, iktisat, dinî bilimler gibi birçok bilim dalıyla ilişkili gören Ulusoy (2007: 155-177) sosyal bilimler açısından değerleri bu kadar önemli kılan şeyin insan davranışlarını ele alıp yorumlaması olduğunu ifade etmektedir. Ona göre değer, bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık, kıymet, yüksek ve yararlı niteliktir.

Veugeliers ve Vedder (2003: 379) değeri “En genel tanımıyla değerler bireyin neyin iyi, neyin kötü olduğu konusundaki yargılarıdır. Kişilerin beğenilerine göre tercih ettikleri şeyler olmaktan çok bireyin çevresi ile etkileşimini sağlayan az çok kesin ve sistematik fikirlerdir” şeklinde tanımlar. Benzer şekilde Şentürk (2010: 53) değer kavramını “Kişinin kıymet verdiği, ihtiyaç duyduğu, sevdiği ve beğendiği maddi ve manevi her şey” olarak tanımlar.

Hökelekli’ye (2013: 131-144) göre “Değerler, davranışlara yol gösteren, rehberlik eden inançlar ve kurallardır. Eylem ve davranışların yerindeliğini, etkililiğini, güzelliğini, ahlakiliğini belirlemeye hizmet eden ilke ve standartlardır.”

Yaman’a (2016: 17) göre “Değer, bireylerin herhangi bir kişi, varlık, olay, durum vb. karşısında ortaya koyduğu duyarlılıklardır.” Ayrıca Yaman, değer kavramını “kişiyi, kişinin ailesini, toplumu, milleti ve insanlığı değerli kılan üstün özelliklerdir” şeklinde de tanımlar.

Değer kavramını bireyin ihtiyaçları ve toplumsal yaşamın isteklerini uzlaştıran unsurlar olarak ifade eden Parashar, Dhar ve Dahr’dan (2004) aktaran Ulu (2018), bireysel davranışların temelinde yer alan değerlerin, bireyin ihtiyaçları ile toplumsal yaşamın taleplerini uzlaştıran içselleştirilmiş standartlar olduğunu belirtir. Bu durumda değerlerin, bireylere fiilleri için uygun seçenekleri sunan bir kaynak olduğu ortaya çıkar. Kültürel

hayat gibi kapsamlı bir alanda ise değerler, toplumsal hayatla bütünleşmeye imkân veren ve paylaşılan kavramları ifade etmektedir. Değer kavramının toplumsal açıdan önemine vurgu yapan ve değerleri toplumsal yaşamın anlamı olarak ifade eden Ulusoy ve Arslan’a (2016) göre değerler, toplumun ulaşmak istediği hedefler, arzu ettiği güzel tutum ve davranışlardır ve araştırmacılar görüşlerini şu şekilde ifade etmişlerdir:

Değerler; toplumun mevcudiyeti, beraberliği, işleyişi ve devamlılığı için, toplumun neredeyse tamamı tarafından tasdik edilmiş temel kaide ve kurallardır. Toplum tarafından doğruluğu onaylanmış kural ve kaideler olarak kabul edilen değerler, toplumdaki ideal olan düşünce ve davranış kalıplarını ortaya koyar. Değerler, toplum yaşamının ilham kaynağı olduğu gibi aynı zamanda anlamıdır da (Öztürk Karataş, 2021:9).

Değerler ve normları, kültürel kimliğin şekillenmesinde etkili olan kültür unsurları olarak tanımlayan Tural’a göre (1992: 109) değerler, toplumun kültürel birikimi ile ortaya çıkan; toplumun tamamı tarafından kabul gören, toplumun varlık, birlik ve devamının sebebi olarak görülen; tasvip ve teşvik gören, korunan kabulleniş ve inanışlardır.

Verilen tanımlarda da görülebileceği gibi toplumsal açıdan değer kavramını tanımlayan araştırmacılar, değer unsurlarının toplumun geneli tarafından kabul gördüğüne ve kültürel birikimin devamını sağladığına dikkat çekmektedir.

Güncel Türkçe Sözlük’te (TDK, 2018) ise değer kavramının tanımları şöyle sıralanmaktadır:

1. Bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık, kıymet
2. Bir şeyin para ile ölçülebilen karşılığı, kıymet, paha, valör
3. Üstün nitelik, meziyet, kıymet
4. Üstün, yararlı nitelikleri olan kimse
5. Kişinin isteyen, gereksinim duyan bir varlık olarak nesne ile bağlantısında beliren şey
6. Bir değişkenin veya bilinmeyenin sayısı ile anlatımı
7. Bir ulusun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerini kapsayan maddi ve manevi öğelerin bütünü.

Power vd.’nin (2018) aktardığına göre “Ego”, “bilinçdışı”, “iyilik” ve “rol” sözcükleri gibi, “değerler” sözcüğü de sosyal bilimlerin resmî dilinden süzülüp halk psikolojisinin popüler sözlüğünün âdeta vazgeçilmez bir parçası hâline gelmiştir. “Değer” kıymet demektir; sanatsal değer, nakdi değer veya arazi değeri gibi şeylerden söz edilirken bu geniş anlam akla gelir. Bununla birlikte çoğul hâldeki “değerler” sözcüğünün günlük dilde kullanıldığı şekliyle ifade ettiği şey genellikle etik veya ahlaki değerlerdir. Söz konusu kapsamda çalışmada geçen “değerler” kavramı, kelimenin günlük dilde ifade ettiği ahlaki değerleri karşılamaktadır.

Hogg ve Vaughan (2014: 188) tutumu, duygulanımı merkezî bir boyut olarak içeren görece üst düzey bir kavram olarak ifade eder. Ayrıca, kimi kuramcılarının, inançların ek bir boyut oluşturduğunu savunduklarını belirtirler. Bu görüş kabul edilecek olursa bir tutumun, duygusal yüklemeye (loading) sahip bir inanç kümesi olarak kavramlaştırılabileceğini

aktarırlar. Böylesi bir yaklaşımdan da ileri düzey bir eşik, bir başka terimin-değerler-doğacağını düşünürler. Dolayısıyla bu görüşlerden hareketle, değer kavramının insanın kimlik arayışı sürecindeki önemi ortaya çıkar. Bireyin kendini gerçekleştirme düzeyine ulaşması ancak kimlik inşası ile mümkün olacaktır.

Hogg ve Vaughan ayrıca değerler ve tutumların genelde farklı şekilde ölçüldüğünü de belirtirler. Tutumların bir nesneyi kayırma/gözetme derecesindeki değişiklikleri yansıtmak üzere ölçüldüğünü, değerlerin yaşamımızdaki rehber olarak taşıdıkları önem açısından derecelendirildiğini ifade ederler. Bu görüş de çalışmada aktarılan diğer değer tanımları ile benzer şekilde, değerlerin toplumsal hayatın temelini oluşturduğunu vurgulamaktadır.

Rokeach (1973 akt. Hogg ve Vaughan, 2014:188), daha sonraları değerlerin ilgiler ve etkinlikler açısından değil de daha çok, tercih edilen hedefler olarak düşünülmesi gerektiğini ileri sürmüştür. *Nihai değerler* (örneğin, eşitlik ve özgürlük) ile *araçsal değerleri* (örneğin, dürüstlük ve hırs) birbirinden ayırmıştır. Eşitlik gibi nihai bir değer, bir kimsenin ırkla ilgili sorunlar hakkında ne tarz düşüneceği üzerinde önemli etkide bulunabileceğini savunmuştur. Bu açıdan bakıldığında değer, bir bireyin özel tutumları üzerinde geniş etkiye sahip önemli bir kavramdır. Bahsedilen önemi destekleyici bir sonuç ise Himmelweit, Humphreys ve Jaeger'ın (1985, akt. Hogg ve Vaughan, 2014:188), Britanya'daki seçimlerde sosyal psikolojik etkilerin oynadığı role ilişkin olarak yaptıkları, çeyrek yüzyılı kapsayan bir boylamsal araştırması neticesinde ortaya çıkmıştır. Bu araştırmanın sonunda ise özel tutumların genelde zayıf birer yordayıcı, “sosyo-politik değerlerle parti özdeşimlerininse” daha güçlü bir yordayıcı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmanın kavramsal çerçevesi dâhilinde, bu bilimsel sonuçlar toplumsal değer kavramları açısından önem arz etmektedir.

Gömleksiz ve Kılınç (2015: 36) değerlerin yaşantılar sonucunda oluştuğunu dolayısıyla öğrenilebilir ve öğretilbilir olgular olduğunu ifade eder. Yine Tatar (2006: 264) “Toplumların oluşumunda ve birlikteliklerinde ortak değerlerin rolü büyüktür. Ortak değerler, ortak yaşayış ve inanışın, amaç ve ihtiyaçların ürünüdür” diyerek değerlerin ortak bir kültür içinde şekillendiğine vurgu yapar. Bu görüşler, değerlerin bireylere öğretilabilir unsurlar olduğuna dikkat çekmektedir. Dolayısıyla bu çalışmanın kapsamı, toplumsal değerlerin kültür aktarımına katkısını artırmak açısından da önem kazanmaktadır. Değerlerin şiir metinleri aracılığıyla öğretilebileceği fikrinin ise araştırmanın alana kazandıracağı bir yöntem olarak dikkate değer olduğu düşünülmektedir.

Dökmen (2000: 3), kişilerin bir arada yaşayabilmeleri için birtakım değerlere sahip olmaları gerektiğini vurgular. Bireyin, sahip olduğu değerler sayesinde sosyal yaşamını biçimlendirdiği, diğer insanlar arasında varlığını gösterebildiğini ifade eder. Kişiler, kendilerinde bulunan değerler aracılığıyla, yaşadıkları toplumdaki veya gruptaki diğer bireylerin davranışlarını yorumlayabilirler veya tahmin edebilirler. Benzer şekilde Silah, (2005: 275) değerlerin herkes için iyi, herkes için arzulanır olma özelliğine sahip ve toplumlar arası geçerliliği olan özellikler olduğunu belirtir ve değerlerin sosyal hayatı düzenlerken bireyler arası bağlılığı da arttırdığını ifade eder. MEB, (2005: 87) ise değerlerin toplum ya da bireyler tarafından benimsenen birleştirici olgular olduğunu ifade eder. Bu görüşlerden yola çıkarak değerlerin bireyler arasındaki ilişkilerin gelişmesine katkı sağladığı ve toplumsal hayatın dengesinin temelini oluşturduğu söylenebilir.

2.1.2. Değerin Özellikleri

Değerlerle ilgili kaynaklar incelendiğinde değerlerin özelliklerinin farklı araştırmacılar tarafından çeşitli şekillerde sıralandığı görülür. Çalışmanın kavramsal çerçevesi göz önüne alındığında bu kısımda, söz konusu sıralamaların birkaçına yer verilmesi uygun görülmüştür.

Özen (2014:61), değerlerin özellikleri ile ilgili her toplumu diğerlerinden ayıran bazı farklılıklar olduğunu, bu farklılıkların toplumların; dilleri, dinleri, yaşayışları, mitolojileri, değerleri, tutumları, gelenek ve görenekleri olduğunu ifade etmektedir. Bütün bu değerlerin oluşumunun ise tarih ile eş değer olduğunu, hiçbir değerın kısa bir süre içinde oluşamayacağını ve değerlerin oluşumunun uzun zaman alacağını vurgulamaktadır.

Toku (2002) ise “Değerlerin Değişebilirliği/Değişmezliği” hususuna şöyle dikkat çekmektedir:

Değerlerin kaynağı noktasında felsefe tarihinde iki ana çizgi üzerinde durulur. Bunlardan birincisi “değerlerin rölatifliği” diğeri ise “değerlerin mutlaklığıdır”. Değerlerin rölatifliği fikri; değerlerin aynı çağda toplumdan topluma, aynı toplumda çağdan çağa veya aynı toplumda mensup olunan gruplara göre değişmesi demektir. Bu anlayış, Antikçağ septiklerinden, günümüz pozitivistlerine ve tarihselcilerine kadar uzanan bir değer anlayışını ifade eder.

Değerlerin mutlaklığı ise her türlü değerın mutlak olarak doğru ya da yanlış bir gerçekliklerinin olduğu fikrine dayanır. Bu doğruluk ya da yanlışlık insan kanaatlerinden kaynaklanmaz. Bu sebeple değerler hiçbir zaman değişmezler. Değerlerin mutlaklığını/nesnellliğini savunanlar, onların toplumdan topluma değiştiğinin, farklı zamanlarda farklı insanlar tarafından farklı şeylerin değerli görüldüğünün farkındadırlar. Ancak bu durumu, değişenin değerler değil; onları algılayan grup ya da bireyler olduğu şeklinde yorumlarlar (Toku, 2002:3).

Özen'in fikirlerini özetleyen Çiftçi (2003:79), değerlerin değişebilirliği meselesinin aynı zamanda değerlerin evrenselliği ile de yakından ilgili olduğunu belirtmektedir. Evrensel değerler yahut genel geçer değerler dendiğinde, “herkesçe uygulanan değil, fakat herkesçe kabul edilen ve benimsenen, ortak akla dayanan kabul edilebilir bir ahlak” anlayışının kastedildiğini ifade etmektedir. Araştırmacıların öne sürdüğü görüşlerden yola çıkarak değer kavramının toplumun geneli tarafından kabul edilen bir ahlak anlayışı olduğu sonucuna ulaşılabilir.

Değerlerin rölativizmini savunanlar ise bu anlayışın değerlerin farklı kültürler ve toplumlarda değişmesi ve değişik ahlaki normları doğurması; bunun da nihai olarak neyin doğru ya da neyin yanlış olduğuna karar verilmesini engelleyeceğini, dolayısıyla evrensel değerlerin de olamayacağını savunur.

Gökçe ise değerlerin genel özelliklerini şu şekilde sıralamaktadır:

1. Sosyo-kültürel bir değer temelde seçici oryantasyonun standardıdır. Yani bu süreçte değer, bilinçli ve amaçlı davranışın genel ölçütüdür. Bir başka deyişle değer, eylemlerde bulunan bir kişinin kabul edilebilir arzu ve istekleri için bir referans noktası olarak görevini yerine getirir.
2. Değerler bir kültür içinde şekillenir ve aynı zamanda kültür üzerinde yönlendirici olarak etki göstermektedir. Bu başka bir şekilde ifade edilecek olursa bir kültürün gelişme süreci içinde değerler bir şekil almaktadır.
3. Değerler insanlarla özdeşleşmiştir. Yani sosyalleşme sürecinde değerler kişiler tarafından öğrenilmekte ve üstlenilmektedir. Kısacası, kişinin şahsiyet yapısına uyum sağlamaktadır. Bunun doğal bir sonucu olarak değerler kişinin kişiliğinin bir parçası olarak görülmektedir.
4. Değerler bireyin hem zihinsel hem de duygusal yönünü yansıtan ifadelerdir (1994:134).

Değerlerin kişinin davranışlarının temelini oluşturan inanç olduğunu ve bu sebeple de kültür üzerinde yönlendirici bir vazife üstlendiğini ifade eden Gökçe, değer kavramının davranışın ölçütü olduğuna dikkat çekmektedir. Değerlerin, toplumsal kültür üzerindeki etkisi göz önüne alındığında değer eğitimi önem kazanmaktadır.

Değerlerle ilgili görüşlerini kapsamlı bir şekilde ifade eden Yazıcı ise değerlerin başlıca özelliklerini şu şekilde sıralamaktadır:

1. Değerler inançlardır. Ancak tümüyle nesnel, duygulardan arındırılmış fikir niteliği taşımazlar. Etkinlik kazandıklarında duygularla iç içe geçerler.
2. Değerler, bireyin amaçlarıyla (eşitlik gibi) ve bu amaçlara ulaşmada etkili olan davranış biçimleriyle (hak bilirlilik, yardımseverlik) ilişkilidirler.
3. Değerler, özgül eylem ve durumların üzerindedirler. Örneğin, itaatkârlık değeri evde, işte, okulda ve tanımadığımız kişilerle olan ilişkilerimizin tümünde geçerlidir.
4. Değerler, davranışların, insanların ve olayların seçilmesini ya da değişimini yönlendiren standartlar olarak işlev görürler.
5. Değerler taşıdıkları öneme göre kendi aralarında sıralanırlar. Bu sıralama değer önceliklerini belirleyen bir sistem oluşturur. Kültürler ve bireyler sergiledikleri değer öncelikleri sistemleriyle betimlenebilirler.
6. Değerler değişime açık yapılardır. Zaman içinde etkileşim ve ortaya çıkan yeni ihtiyaçları karşılamak için değer önceliklerinde değişiklikler olabilir.

7. Değerler, bağlı oldukları kültürlere göre değişir. Hatta ait oldukları kültürlerin içinde dahi ayrılık gösterebilirler. Farklı iki toplum aynı değere sahip olabilir ama o değere verdikleri önem derecesi farklı olabilir (2006:504-505).

Yazıcı'nın değer kavramının özellikleriyle ilgili görüşleri, her ne kadar diğer araştırmacıların fikirleriyle benzer şekilde davranışı yönlendiren standartlar olarak özetlenebilirse de değerlerin evrenselliği hususunda onlardan ayrılmaktadır. Değerlerin bağlı oldukları kültüre göre değişkenlik gösterebileceğini ifade eden araştırmacı, aynı zamanda taşıdıkları öneme göre kendi aralarında sıralandığına dikkat çekmektedir. Bu fikirden hareketle, değerlerin değişime açık olduğu ve söz konusu değişimin ancak eğitim yoluyla olumlu yönde olabileceği söylenebilir. Çalışma, bahsedilen açıdan da önem kazanmaktadır.

Çubukçu'nun (2008: 1012-1013) değerlerin özelliklerini, diğer araştırmacıların fikirlerini özetler nitelikte sıraladığı görülmektedir:

1. Değerler, toplum ya da bireyler tarafından benimsenen birleştirici olgulardır.
2. Toplumun sosyal ihtiyaçlarını karşıladığına ve bireylerin iyiliği için olduğuna inanılan ölçütlerdir.
3. Bilinç, duygu ve heyecanlara ilişkin yargılardır.
4. Değerler bireyin bilincinde yer alan ve davranışı yönlendiren güdülerdir.
5. Değerler normları kapsayan ve aşan özelliklerdir.

Haralambos (1987:6) ise değerler kavramını toplumsal normların ya da toplumsal kuralların temelini de oluşturmaları sebebiyle, bir nevi toplumsal denetim aracı olarak görev icra eden unsurlar şeklinde ifade eder:

Toplumsal normlar ve toplumsal değerler toplumdan topluma ve kültürden kültüre farklılık gösterebilir. Bir başka ifadeyle her toplum ve kültürün farklı ve kendine özgü değerleri vardır. Bazı toplumlarda rekabet önemli bir değer olarak karşımıza çıkarken öteki bazı toplumlarda dayanışma ve iş birliği bireylerin hayatında belirleyici bir değer olarak görülebilir. Örneğin, sanayileşmiş Batı toplumlarında bireysel başarı ve materyalizm en önemli toplumsal değerler arasında yer alır. Bireysel başarı da genellikle sahip olunan materyalin nitelik ve niceliği ile ölçülür.

Feather (1994 akt. Hogg ve Vaughan, 2014:189), yaptığı araştırmada, değerlerin aşağıdaki özelliklere sahip olduğunu belirtmektedir.

1. Değerler, beğenilen davranış ve hedefler hakkındaki genel inanışlardır.
2. Gereksinimlerin tersine, iyilik ve kötülük boyutlarını içerirler ve ahlaki bir buyruk ya da "zorunluluk" bildirirler.
3. Tutumları hem aşar hem de onların aldığı biçimi etkilerler.
4. Eylemleri değerlendirmek, düşünce ve davranışları haklı göstermek, davranışları planlamak, farklı seçenekler arasında bir karar vermek, sosyal etkide yer almak ve benliği başkalarına sunmak için standartlar sağlarlar.

5. Kişi açısından hiyerarşik yapıdır; taşıdıkları önem görecelidir, bu önem kişinin yaşamı süresince artabilir ya da azalabilir.
6. Değer sistemleri kişiden kişiye, gruptan gruba ve kültürden kültüre değişiklik gösterir.

Yukarıda verilen bilgilerden yola çıkarak değerlerle ilgili genel kanaatin, onların davranışlar hakkındaki inanışlar olduğu söylenebilir. Bireyin, davranışları yargılama ölçütü olan değerlerin toplumsal kültürden etkilenecek değişip gelişebildiği de değer kavramının özellikleri arasında sıralanabilir.

Son olarak Power vd.'nin (2018:389) yaptığı çalışmaya göre aktarılan bilgileri desteklediği söylenebilecek bir sıralama ise şöyledir:

1. Değerlerin genellikle bir nesilden bir sonrakine miras bırakıldığı, değerlerin aktarımının öncelikli olarak çocukluk döneminde gerçekleştiği ve buna aile veya daha geniş kültürel çevrenin aracılık ettiği düşünülür. İnsanlar kendi değerlerini seçmekte tam olarak özgür değildir.
2. Kişinin değerleri tarihsel açıdan kendine özel koşullara ne ölçüde bağlıysa değerler de aynı ölçüde onlara sahip olan birey veya kültürle özgüdür. Bu, değerlerin kimlik için merkezi konumda görülmesinin bir nedeni olabilir. Değerler olgunlaşmış bir benlik algısı belirlenmesi ve bir topluluk üyeliği duygusu kadar önem taşımaz. Aslında İnsanlar çoğunlukla rol ve ortak kimliklerini algılayan değerlerin merceğiyle yorumlar, yaşam öykülerini de yine bu merceklerle şekillendirirler.
3. Kişinin değerlerinin içeriğinin büyük ölçüde şans ve koşullara bağlı olduğu, kişi veya kültürü benzersiz kılan şeyin değerler olduğu açıkça kabul edilmesine karşın değerler yine de yaygın bir şekilde evrensel kabul edilmektedir.
4. Değerlerin miras olarak devralınması onların yenilenmeye elverişli olmasına engel değildir. Değerler akılcı düşünme, kendini keşfetme yahut hayat tecrübeleri ışığında veya diğer bazı yollarla değişim geçirebilir. Değerlerde gerçekleşen bu psikolojik anlamdaki dönüşüm edebiyatın da konusudur. Özellikle dinamik karakter gelişimiyle ilgili edebî teknik, yani bir öyküdeki olayların başkahramanın karakterinde görünürde kaçınılmaz değişikliklere yol açması değerlerin değiştirilebilen yapısını temel alır.
5. Değerler yatkınlıkla ilgilidir. Değerler de ahlaki yargılar gibi eylemi yönlendirir.

Değerlerin özellikleri ile ilgili araştırmacıların fikirleri göz önüne alındığında değerlerin, genel olarak kuşaktan kuşağa aktarılmalrı ve bireysel irade ile kazanılmalarının dışında, toplumsal bir aktarım olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Aynı zamanda değerlerin kültüre özgü olduğu ve kültürden kültüre farklılık gösterdiği kabul edilse bile “değer” kavramının evrensel bir boyutunun olduğu göz önünde bulundurulmalıdır. Yaşanılan çağın ve gerek teknolojik gelişmelerin gerekse küreselleşme gibi etkenlerin sonucunda değerlerin değişim gösterebileceği de ifade edilmelidir. Neticede, değerlerde gerçekleşen dönüşümler toplumu ve kültürü etkilediği için söz konusu değişimler her zaman edebiyatın da konusu olmak durumundadır. Değerlerin, bahsedilen bütün özellikleri, kavramın eğitim yoluyla geliştirilebileceğini/öğretilebileceğini gündeme getirmektedir. Bu yönüyle millî kimliğin inşasında değerler eğitiminin rolü ve *Türk Yurdu* dergisindeki (1911-1931) şiirlerin dil, muhteva, yapı yönüyle değerler eğitime katkısının ne şekilde olduğu amacı üzerinde duran bu çalışmanın, alan araştırmalarına katkı sağlayacağı öngörülmektedir.

2.1.3. Değerin İşlevleri

Toplumun yapı taşı kültür ise kültürün yapı taşı da değerlerdir. Buna göre toplumda yaşayan bireyi ve bireyin toplumsal davranışlarını yönlendiren olgu değerlerdir. Dolayısıyla değerlerin öncelikle bireyi ve toplumu biçimlendirme işlevi vardır.

Özen'in de belirttiği gibi “değerler sayesinde insanlar bir arada yaşar ve millet olmanın şuuruna ve bilincine erişir ki burada araştırmacıların karşısına millet ve milliyetçilik kavramı çıkar” (2019:84). Böylece milleti bir arada tutan ve onların aynı ülkü uğrunda hizmet etmelerini sağlayan, milleti vatanın birliği ve istikbali için mücadeleye teşvik eden en önemli etkenin değer olduğu sonucuna ulaşılabilir. Değerlerin bireyleri bir arada tutmasıyla millet oluşur ve bu sayede de devlet oluşur.

Değerlerin, doğruluğu onaylanmış ideal düşünce ve davranış kalıpları olması, toplumsal hayata ilham kaynağı olmalarıyla birlikte toplumun birliğini, beraberliğini ve devamlılığını sağlaması açısından da önem taşır. Kumbasar değerlerin toplumsal beraberliği sağladığını ve bunun değerlerin en önemli işlevlerinden biri olarak görüldüğünü söyleyerek görüşlerini şöyle ifade etmektedir:

Toplumların birlik ve beraberliğini sağlamada kilit rol oynamaları değerlerin en önemli işlevlerinden biridir. Çünkü değerler insanları ortak bir noktada birleştirerek onlara birlikte yaşama imkânı sağlar. Aynı değeri benimseyen insanlar çatışmaz; aksine benzer duygu ve düşüncelere sahip oldukları için aynı davranışları onaylar ya da yadırgarlar. Özellikle dayanışma, vatanseverlik, yardımlaşma, hoşgörü gibi değerler toplum içindeki ilişkilerin niteliğini yükseltir. Bu da toplumsal huzuru beraberinde getirir (2011:22).

Toplumsal birliği ve duygudaşlığı sağlamanın ötesinde değerlerin farklı işlevleri de olduğunu belirten Fichter (1996:150-151) bu işlevleri şu şekilde aktarmıştır:

1. Bireylerin yaşadığı toplumda, diğer insanların gözünde nerede durduğunu bilmesine yardımcı olur.
2. Değerler, bireylerin dikkatini istenilir, yararlı ve önemli olarak görülen maddi kültür nesneleri üzerinde yoğunlaştırırlar.
3. Bağlı bulundukları toplumun ideal düşünme ve davranma yollarını belirleyen değerler, bireylere toplumda sosyal olarak kabul edilebilir davranışların şemasını gösterirler.
4. Değerler, bireyin sosyal rollerini seçmesinde ve gerçekleştirmesinde onlara rehberlik eder, ilgi yaratır ve cesaret verirler.
5. Değerler, toplum içerisinde sosyal kontrolü sağlarlar.
6. Değerler, bağlı bulunduğu toplum içerisinde dayanışma aracı olarak da işlev gösterirler.

Verilen bilgilerden yola çıkarak değerlerin, bireylerin ve birlikteliklerin sosyal değerinin yargılanmasında hazır birer araç/ölçüt olarak kullanıldığı ifade edilebilir. Bu sayede bireyler, değerlere göre kendilerini ya da diğer bireyleri ödüllendirebilir veya cezalandırabilirler. Diğer yandan değerler standart oldukları için insanların birbirlerinin davranışlarını tahmin etmesine yardımcı olur. Böylece de bireylere amaç sağlar ve yön verir. Değerlerin bu işlevi, toplum içinde bireylerin düşünce ve davranışlarını en iyi hangi

yollarla gösterebileceklerini kavrayabilmelerine destek olur. Böylelikle bireyler, toplum içindeki çeşitli rollerin gerektirdikleri ile bu rollerden beklentilerin, bazı değerli amaçlar doğrultusunda işlendiğini kavramış olurlar. Bu sayede değerler, bireyleri gelenek, görenek, töre ve âdetlere uymaya yönelterek doğru şeyleri yapma noktasında onları cesaretlendirir. Ayrıca bireylerin yaşadıkları toplum tarafından onaylanmayan davranışlarını da engeller. Yasaklanmış davranışlara işaret eder ve bu yasakların ihlal edilmesinden doğan utanma, suçluluk gibi duyguların kolayca aşılabilmesine yardımcı olur. Aynı zamanda değerler, grupların toplu eylemlerde bulunmalarını sağlar ve dayanışmanın aracı olarak işlev görür. Çünkü bireyler aynı değerlere sahip olan kişilerle bir arada olmayı ve onlarla ortak hareket etmeyi tercih etmektedirler. Bu anlamda değerler, toplumun ve grubun bütünleşmesine katkıda bulunur.

Değerlerin sıralanan işlevlerinin yanı sıra, toplumdaki ahlaki çözümlerin karşısında koruyucu bir vazife gördüğü de ifade edilmelidir. Ulu'nun (2018:11) da belirttiği gibi toplumda yaşanan değişim ve gelişimlere paralel olarak sosyal, ekonomik ve kültürel ilerlemeler kaydedilmesinin yanında, ahlaki çözümler de meydana gelmektedir. Değişim ve gelişimin hızlı olduğu yirmi birinci yüzyıl toplumunda değerler, önemli işlevleri yerine getirir ve toplumda yaşanan ahlaki çözümleri önlemek konusunda değerlerin koruyucu, yönlendirici, toparlayıcı ve birleştirici işlevleri vardır. Ancak, değerlerin ahlaki yargılardan ayırt edilebildiği nokta şudur: Değerler farklı davranış seçenekleri hakkında bilgi sağlarken aynı zamanda değerlendirici tepki ve eylemlerin uzun vadeli ve görece sabit kalıplarını açıklayabilmeleri ve öngörebilmeleri de beklenir (Power vd. 2018).

2.2. Değerlerin Sınıflandırılması

Değerler üzerinde yapılan araştırmalarla ilgili görüşler değerlerin tanımında, özelliklerinde ve işlevlerinde olduğu gibi sınıflandırması konusunda da çeşitlilik göstermektedir. Çalışmanın bu bölümünde, değer kavramı ile ilgili sınıflandırmalardan Dünya'da ve Türkiye'de en çok bilinen ve kabul edilenler olan Nelson, Rokeach, Spranger ve Schwartz'a (Naylor ve Diem, 1987:350) ait tasniflere yer verilmiştir.

2.2.1. Spranger

Akbaş'ın (2004:34) aktardığı bilgilere göre Spranger, değerleri altı temel gruba ayırmıştır. Bunlar: *Estetik, Teorik (Bilimsel), Ekonomik, Siyasi, Sosyal ve Dinî* değer gruplarıdır. Bu

değer grupları daha sonraki yıllarda Alport ve arkadaşları tarafından bir ölçeğe dönüştürülmüştür:

Tablo 2.1.

Spranger'e Göre Değerlerin Sınıflandırılması

DEĞER	AÇIKLAMA
Bilimsel Değer	Gerçeğe, bilgiye, muhakemeye ve eleştirel düşünceye önem verir. Bilimsel değerleri olan insan deneysel, eleştirci, akılcı ve entelektüeldir.
Ekonomik Değer	Yararlı ve pratik olana önem verir. Hayatta ekonomik değerlerin önemsenmesi gerektiğini belirtir.
Estetik Değer	Simetri, uyum ve forma önem verir. Birey hayatı olayların bir çeşitliliği olarak görür. Sanatın toplum için zorunluluk olduğunu düşünür.
Sosyal Değer	Başkalarını sevme, yardım ve bencil olmama esastır. En yüksek değer insan sevgisidir. Bu insan sevgisini insanlara sunar. Nazik ve sempattir. Bencil değildir.
Politik Değer	Her şeyin üstünde kişisel güç, etki ve şöhret vardır. Esas olarak kuvvetle ilgilidir.
Dini Değer	Evreni bir bütün olarak kavrar ve kendisini onun bütünlüğüne bağlar. Dini uğrunda dünyevi hazları feda eder.

Tablo 2.1'de de görülebileceği gibi Spranger'ın değer sınıflaması evrensel değerleri içermektedir. İnanç ve kültürden bağımsız olarak her toplumda kabul gören ve bireyin davranışlarını temellendiren standartlar içeren bu sınıflama, araştırmanın “Bulgular ve Yorum” kısmındaki “Değerlerin Sınıflandırmaya Göre Dağılımı” başlığı altında, *Türk Yurdu* dergisindeki şiirlerde bulunan değer unsurlarına uyarlanmıştır.

2.2.2. Rokeach

Rokeach'a göre değerler: Tablo 2.2.'de verildiği gibi Temel değerler (Terminal) ve Araç değerler (Instrumental) olmak üzere iki gruba ayrılır (Rokeach,1973:28).

Tablo 2.2.

Rokeach'a Göre Değerlerin Sınıflandırılması

DEĞER	AÇIKLAMA	ÖRNEK
Temel Değerler	Arzu edilen nihai değerleri içerir.	Başarı, özgürce seçim, eşitlik, erdem, vb.
Araç Değerler	Temel değerlere ulaşmak için kullanılacak davranış tarzlarını ifade eder.	Cesaret, sorumluluk, gerçeklik, tutku vb.

Rokeach’ın değerlerin en önemli fonksiyonunu çeşitli durumlarda davranışa rehberlik eden standartlar sağlaması olarak belirttiği hususuna çalışmanın ilgili bölümünde değinilmiştı. Verilen tablo da araştırmacının söz konusu düşüncesini pekiştirmektedir. *Türk Yurdu* dergisindeki şiirlerde bulunan değer unsurlarına uyarlanan Rokeach’ın değer sınıflamasına, çalışmanın “Bulgular ve Yorum” kısmında yer verilmiştir.

2.2.3. Schwartz

Kağıtçıbaşı ve Kuşdil’e göre (2000:61) Schwartz değerleri bireysel ve kültürel olmak üzere iki düzeyde incelemiştir. Araştırmacı değerleri, bireysel ve kültürel düzeyde şöyle açıklamaktadır:

Bireysel düzeydeki incelemelerde değerler, kişilerin yaşamlarını yönlendirmedeki önemlerine göre ele alınırlar. Değerlerin kültürel düzeyde incelenmesindeki amaç ise toplumun genelinde paylaşılan ve toplumsal normlara dayanan soyut fikirlere ilişkin bilgi üretmektir. Kültürel düzeydeki inceleme birimi kültürel grubun (ulus, etnik grup) kendisidir. Bu iki düzey arasındaki ayrımın nedeni ise bireysel düzeyde kişiyi yönlendiren değerler arasındaki güdüsel ilişkilerin kültürel düzeyde aynı özellikleri sergilememesi olasılığının bulunmasıdır. Schwartz’ın birey düzeyindeki değer tipleri Tablo 2.3’te verilmiştir.

Tablo 2.3.

Schwartz'a Göre Değerlerin Sınıflandırılması

AÇIKLAMA	DEĞERLER	KAYNAKLAR
Güç (power): Toplumsal konum, insanlar ve kaynaklar üzerine denetim gücü	Sosyal güç sahibi olmak, otorite sahibi olmak, zengin olmak, toplumdaki görüntüyü koruyabilmek (insanlar tarafından benimsenmek)	Etkileşim Grup
Başarı (achievement): Toplumsal standartları temel alan kişisel başarı yönelimi	Başarılı olmak, yetkin olmak, hırslı olmak, sözü geçen biri olmak (Zeki olmak)	Etkileşim Grup
Hazcılık (hedonism): Bireysel zevke, hazza yönelim	Zevk, hayattan tat almak	Organizma
Uyarılım (stimulation): Heyecan ve yenilik arayışı	Cesur olmak, değişken bir hayat yaşamak, heyecanlı bir yaşantı sahibi olmak	Organizma
Özyönelim (self-direction): Düşünce ve eylemde bağımsızlık	Yaratıcı olmak, merak duyabilmek, özgür olmak, kendi amaçlarını seçebilmek, bağımsız olmak (Kendine saygısı olmak)	Organizma Etkileşim
Evrenselcilik (universalizm): Anlayışlılık, hoşgörü ve bütün insanların ve doğanın iyiliğini gözetmek	Açık fikirli olmak, erdemli olmak, toplumsal adalet, eşitlik, dünyada barış istemek, güzelliklerle dolu bir dünya, doğayla bütünlük içinde olmak, çevreyi korumak (İç uyum)	Grup Organizma
İyilikseverlik (benevolence): Kişinin yakın olduğu kişilerin iyiliğini gözetme ve geliştirme	Yardımsever olmak, dürüst olmak, bağışlayıcı olmak, sadık olmak, sorumluluk sahibi olmak (gerçek arkadaşlık, olgun sevgi, manevi bir hayat, anlamlı bir hayat)	Organizma Etkileşim Grup
Geleneksellik (tradition): Kültürel ya da dinsel töre ve fikirlere saygı ve bağlılık	Alçakgönüllü olmak, dindar olmak, hayatın verdiklerini kabullenmek, geleneklere saygılı olmak, ılımlı olmak (Dünyevi işlerden el ayak çekmek)	Grup
Uyma (conformity): Başkalarına zarar verebilecek ve toplumsal beklentilere aykırı olabilecek dürtü ve eylemlerin sınırlandırılması	Kibarlık, itaatkâr olmak, anne babaya ve yaşlılara değer vermek, kendini denetleyebilmek	Etkileşim Grup
Güvenlik (security): Toplumun, var olan ilişkilerin ve kişinin kendisinin huzuru ve sürekliliği	Ulusal güvenlik, toplumsal düzenin sürmesini istemek, temiz olmak, aile güvenliği, iyiliğe karşılık vermek (bağlılık duygusu, sağlıklı olmak)	Organizma Etkileşim Grup

Not:

Organizma: Biyolojik organizma olarak bireylerin evrensel gereksinimleriEtkileşim: Uyumlu bir toplumsal etkileşimin evrensel nitelikteki ön şartlarıGrup: Grupların sorunsuz işlev göstermesi ve varlığını sürdürebilmesi için evrensel gereklilikler

Kültürler arası karşılaştırmalarda tutarlı sonuçlar vermediği saptanan değerler parantez içinde belirtilmiştir.

İnsanların asıl gruplarının dışındaki insanlarla ilişkiye geçtikleri, gruplar arası karşılıklı bağımlılığı kabul ettikleri ve doğal kaynakların kısıtlı olduğunun farkına vardıkları zaman ortaya çıktığı varsayılır.

Schwartz bireysel ve kültürel düzeyde sınıfladığı değerlerin bireysel düzeyde olanlarının, kişinin yaşamını yönlendirmedeki önemine göre ele alındığını ifade eder. Değerlerin kültürel düzeyde incelenmesindeki amacın ise toplumun genelinde paylaşılan ve toplumsal kabullere dayanan soyut fikirlere ilişkin değerlendirmelerde bulunmak olduğunu söyler.

Tez kapsamında incelenen şiirlerin muhtevasında tespit edilen değerler ile ilgili unsurlar, yukarıda verilen bilgiler doğrultusunda *organizma, grup, etkileşim* boyutlarıyla incelenmiştir. Ancak çalışmanın kavramsal çerçevesi göz önünde bulundurularak şiirlerin içerdiği değer unsurlarının, bireysel düzeydeki değerlere uyarlanamayacağına karar verilmiş ve araştırmanın “Bulgular ve Yorum” kısmındaki “Değerlerin Sınıflandırmaya Göre Dağılımı” başlığı altında da Schwartz’un değerler sınıflamasına yer verilmemiştir.

2.2.4. Nelson

Naylor ve Diem (1987:350) Nelson’un değerleri; bireysel değerler, grup değerleri ve sosyal değerler olarak üçe ayırdığını aktarır. Tablo 2.4’te bu değerler ayrıntılandırılmıştır.

Tablo 2.4.

Nelson’a Göre Değerlerin Sınıflandırılması

DEĞER	AÇIKLAMA
Bireysel Değerler	Bireysel değerler seçim yapmada ve satın aldığımız ürünlerde, hobilerimizde olduğu gibi diğer kişisel tercihlerimizle ilişkilidir (Michaelis, 1988:361).
Grup Değerleri	Grup değerleri, belirli bir grubun üyeleri tarafından paylaşılan değerlerdir. Bu grup; aile, kulüp, dini ya da politik bir grup olabilir (Naylor ve Diem, 1987: 350).
Sosyal Değerler	Sosyal değerler ise adalet, saygı, farklılık, eşitlik gibi değerlerdir ve bireyin mevcut toplumsal yapı içinde varlığını devam ettirmesini sağlar (Michaelis, 1988:361). Sosyal değerlerin tanımlanmasında sosyalleşme, sosyal bilinç, norm ve grup ruhu gibi kavramlar kullanılmaktadır (Akbaş, 2004: 19).

Araştırma kapsamında analiz edilen şiirlerde geçen değerlerin *Sınıflandırmaya Göre Dağılımı* bu bölümde verilen bilgilerden yola çıkılarak yapılmıştır. Nelson’ın değerler sınıflaması, araştırmanın inceleme nesnesini oluşturan ve Tahlilî Fihrist’te de ayrıntılı olarak gösterilen şiirlerin tasnifine büyük ölçüde uyumludur. Yukarıdaki tablo, tezin “Bulgular ve Yorum” kısmındaki ilgili bölümde *Türk Yurdu* dergisindeki şiirlerde bulunan değer unsurlarına uyarlanmıştır.

2.3. Değerler Eğitimi

Son yüzyılda değer kavramının daha çok eğitim alanı ile anıldığı dikkat çekmektedir. Çalışma kapsamında yapılan araştırmalar ve edinilen bilgiler göz önüne alınırsa davranış değişikliği süreci olan eğitim kavramı ile davranışları yönlendiren kabuller olan değer kavramının birlikte değerlendirilmesi, değer eğitimine karşılık gelmektedir. Benzeri bir tanımla Algur (2017:192) değer eğitimi kavramını “bireyin davranışlarını yönlendiren standartlarda kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme süreci” olarak ifade etmektedir.

Değerin tanımı ve özelliklerinde olduğu gibi değer eğitimi tanımları da çeşitlilik göstermektedir. Akbaş (2008:9-27) değer eğitimi için “Ailede başlayan değer eğitimi okulda devam eder. Okulların görevlerinden biri de okul programında açık olarak belirtilen veya belirtilmeyen değerleri öğrencilere öğretmek, belirlenen kurallar doğrultusunda öğrencileri disipline etmek ve onların ahlaki gelişimine katkıda bulunmak ve onların karakterini olumlu yönde etkilemektir.” ifadelerini kullanmaktadır. Kaymakcan ve Meydan (2014:24) ise “İnsanın zihninin ve düşünme kabiliyetinin geliştirilmesi, duygu ve irade yönünün güçlendirilmesi, beden eğitimi ile mümkünken, insan aklının ve bedeninin, bütün insanlık ve varlık için müspet bir şekilde kullanılması noktasında değer ve ahlâk eğitiminin gerekli olduğunu” düşünmektedir. Verilen bilgilerde değer eğitimi tanımlanıp bu eğitimin önemi üzerinde durulsa da değerler eğitiminin nasıl bir yöntemle yapılacağı ile ilgili ayrıntılı değerlendirmeler yapılmamıştır. Dolayısıyla, değerler eğitiminin millî kimliğin inşasına katkısının şiir metinleriyle yapılabileceği bir yöntem sunan bu araştırma söz konusu açıdan önem arz etmektedir.

Değer eğitiminin amacını “bireyin doğuştan getirdiği en iyi tarafı ortaya çıkarmak, kişiliğinin her yönüyle gelişmesini sağlamak, insani mükemmelliğe ulaşmasına yardımcı olmak, bireyi ve toplumu kötü ahlâktan korumak ve kurtarmak, bunun yanında iyi ahlâkla donatmak ve devamını sağlamak” olarak belirten Aydın ve Akyol Gürler (2014) ile benzer şekilde Algur (2017:195) değer eğitiminin, bireyin kişiliğini iyileştirmesi ve geliştirmesinin yanında topluma karşı sorumluluklarını öğrenmesine de yardımcı olduğunu ifade etmektedir. Toplumsal düzenin sağlanmasında önemli bir yere sahip olan değer eğitiminin, bu nedenle gerek bireysel gerekse toplumsal açıdan büyük öneme sahip olduğunu eklemektedir.

Bu bilgilerden yola çıkarak *Değerler Eğitimi ve Millî Kimlik İnşası Çerçevesinde Türk Yurdu Dergisindeki Şiirlerin (1911-1931) İncelenmesi* adlı bu çalışmanın edebiyat alanına farklı

bir bakış açısı kazandıracağı öngörülmektedir. Değer olarak addedilen bir kavramın veya kelimenin hedef kitleye açık bir mesaj ile değil sezdirme ve hissettirilme yoluyla kazandırılması gerekir. 1911-1931 yılları arasının Türk milleti için sosyal, siyasi, iktisadi ve tarihî açılardan oldukça karmaşık bir dönemi içermesi, ayrıca söz konusu dönemde meydana gelen olayların edebî eserlere yansımaları bilimsel gerçekliği göz önüne alındığında da çalışmanın değerler eğitimi alanı için önem arz edeceği öngörülmektedir. Kesgin'in görüşleri de değer eğitiminin toplumsal açıdan önemine dikkat çekmektedir:

Bireyler, “değer eğitimi sayesinde içinde yaşadıkları topluma uyum sağlamayı, sosyalleşmeyi ve kültürel anlamda aidiyet duygusuna sahip olmayı öğrenirler” Günümüzde hemen hemen her toplumda yaşanan “ahlaki bozulmalar, toplumda giderek artan suç oranları ve yaygınlaşan şiddet eğilimi, toplumsal duyarsızlık ve yozlaşma gibi olumsuzluklar” toplumları ve bireyleri bir çare arayışına yöneltmektedir. Bu arayışta öne çıkan çözümün önemli bir boyutunu temel ahlaki değerleri kazandırmanın yollarını aramak, bulmak ve okullarda uygulamak oluşturmaktadır. Bu açıdan bakıldığında huzurlu ve güvenli bir toplumda yaşama arzusunda, değer eğitimine duyulan ihtiyaç önemli görülmektedir (Kesgin, 2015:118).

Değerler eğitiminde üzerinde durulması gereken hususlardan biri de söz konusu bu eğitimin pozitif ilimlerdeki bir ders ile benzer biçimde organize edilmemesi gereğidir. Değer eğitimi, hedef kitleye, disiplinlerarası bir sürecin parçası olarak sezinletilme yoluyla verilmelidir. Türk Dili ve Edebiyatı derslerinde, edebî metinler aracılığıyla bu amacı gerçekleştirmek mümkündür. Bu düşünceye paralel olarak Alver ve Kesicioğlu (2019:156), değerler eğitiminin soyut kavramlardan oluşan bir yapı olduğunu, bu soyut kavramların öğrenciler tarafından içselleştirilmelerinin zor olabileceğini, bu nedenle öğretilecek olan değerle ilgili etkinlik temelli eğitim yapılmasının önerilebileceğini belirtmektedir. Ayrıca, “değerler eğitiminde öğrencilerin ilgisinin canlı tutulması, örnek etkinlikler verilmesi, gerektiğinde mümkün olduğunca olumlu örneklerden hareket edilmesi, öğrencilerin yaş, beceri, yetenek ve bulundukları çevrenin dikkate alınması, belirli bir mesafede hedef kitle ile dostluk ve arkadaşlık kurulması, eğitimcinin örnek model davranışlar içinde bulunması” gibi hususların değerlerin eğitimi sürecini kolaylaştırabileceğini ifade etmektedir.

Ryan (1999, akt. Akbaş, 2004:63) aynı şekilde, “okulda öğrencilere değer öğretimi onlar için ayrı bir ders açılacağı anlamına gelmemelidir” diyerek belirtilen görüşleri desteklemektedir. “Orta ve yüksek okul seviyesinde açılan bir ahlak dersinin faydalı olduğuna yönelik araştırmalar olmasına rağmen bu tavsiye edilmemektedir. Bunların yerine her konunun öğretiminde değer kavramı kasıtlı olsa da bütünleştirilmelidir. Matematik, sosyal bilgiler gibi derslerde insanlık tarihinin göz alıcı ve karanlık yanları anlatılmalıdır” ifadelerini kullanmaktadır. Akbaş'tan (2004:60) aktarılanlara göre:

Veliler, eğitimciler, dini kurumlar ve gençlik organizasyonları daima gençlerde ahlak, değer ve karakter geliştirmeye çalışırlar. Birçok ülkede öğretmenlerin önemli görevlerinden birisi temel

değer ve ahlak standartlarını gelecek nesillere aktarmaktır. Birey, kendine ve topluma faydalı, sonucu olumlu, kişiyi mutlu kılan, huzuru sağlayan, kendi için iyi olan şeyleri, çocuğa veya toplumun diğer üyelerine aktarır. Yetişkinlerin büyük bir çoğunluğu bunu yapar.

Verilen ifade de yukarıdaki görüşlerle aynı doğrultuda, okuldaki değer eğitime ve bu eğitimde öğretmenlerin rolünün önemine dikkat çekmektedir.

Dolayısıyla değerleri konularla bütünleştirerek aktarmada özellikle edebî metinlerin yeri yadsınamaz. Çalışmanın kavramsal çerçevesi ve amacına göre *Türk Yurdu* dergisindeki (1911-1931) şiirler aracılığıyla değerler eğitimi ve millî kimliğin inşası fikri bu açıdan önem kazanmaktadır. Neredeyse bütün toplumlarda ortak anlama gelen değerler kullanılır. Mesela *başkalarının varlığına saygı* bir evrensel değerdir. Yine *özgürlük, adalet, cesaret* gibi değerler Antik Yunan'dan beri toplumdaki varlığını sürdürmektedir. Dolaylı olarak dünya edebiyatının, dinlerin, felsefenin ve sanatın; ahlaki değerlerin biçimlendirilmesinde etkili olduğu görülmektedir.

Diğer canlılar hayatlarının çoğunu içgüdüyle sürdürürken insanların hareketlerinin çok azında içgüdü olduğunu belirten Ryan (1999:9-11), bu düşüncesini insanın davranışlarının çoğunu öğrenerek kazanmasına dayandırır. “İnsan mutluluğu için neyin önemli olduğunu, toplum sağlığı için iyi olanı ve karakterli bir yaşam için gerekli alışkanlıkları öğrenir. Tarih bu gerçeği ortaya koymuştur. Örnek karaktere sahip kişiler ortaya çıkarmıştır. Birey dünyaya iyi ya da kötü alışkanlıkla gelmez iyi alışkanlıkları çalışarak kazanır.” Bütün bu sebeplerle değerler eğitiminin sistemli ve hedef kitleye uygun bir şekilde sürdürülmesi gerekir.

2.4. Değerler Eğitimi Yaklaşımları

Değerler eğitiminin sistemli ve hedef kitleye uygun yöntemlerle yapılması gerekliliği önceki bölümde belirtilmişti. Söz konusu gerekliliğin yerine getirilmesi amacıyla değerler eğitimi yaklaşımlarının bilinmesi ihtiyacı da ortaya çıkmaktadır. Alan yazını incelendiğinde, değerler eğitiminde farklı yaklaşımların benimsendiği ve farklı sınıflandırmaların olduğu görülmektedir.

Değerler eğitiminde yaklaşımlar “insanın doğasını ve insan-toplum-çevre ilişkilerini tanımlamaları, değer kazanma süreçlerini açıklamaları, değerlerin kaynağı üzerine görüşleri, değerler eğitiminde belirledikleri temel ve ileri amaçları, uyguladıkları metotlar açısından birbirlerinden farklılıklar göstermekte ve bu farklılıklara bağlı olarak da sınıflandırmalar yapılmaktadır” (Meydan, 2014:96). Çalışmanın bu bölümünde çeşitli kaynaklardan alınan Değerler Eğitimi Yaklaşımlarına kısaca yer verilmiştir:

Algur'un (2017:174) Suparka ve Johnson'dan (1975) aktardığına göre, beş değer eğitimi yaklaşımından bahsedilmektedir. Bunlar: *Değer telkini yaklaşımı, ahlaki gelişim yaklaşımı, değer analizi yaklaşımı, değer açıklama yaklaşımı ve davranış öğrenme yaklaşımı* olarak açıklanmaktadır. Kupchenko ve Parsons (1987 akt. Algur, 2017:174) ise bu beş değer eğitimi yaklaşımına ek olarak bir de “duygusal akılcı yaklaşım”dan bahsetmekte, değer eğitimi yaklaşımlarının bir kısmının formal bir kısmının da informal düzeyde olduğunu belirtmektedirler.

Dilmaç ve Ekşi (2017:9), değerler eğitimi ile ilgili farklı yaklaşımların olduğunu belirttikten sonra değer öğretimi yaklaşımlarını, *değerlerin doğrudan öğretimi yaklaşımı, değerleri belirginleştirme yaklaşımı, değer analiz yaklaşımı, bütüncül yaklaşım Kohlberg'in adil topluluk okulları, değerler eğitiminde gizil güç örtük programı ve karakter eğitimi*” olmak üzere altı başlık altında sıralamışlardır.

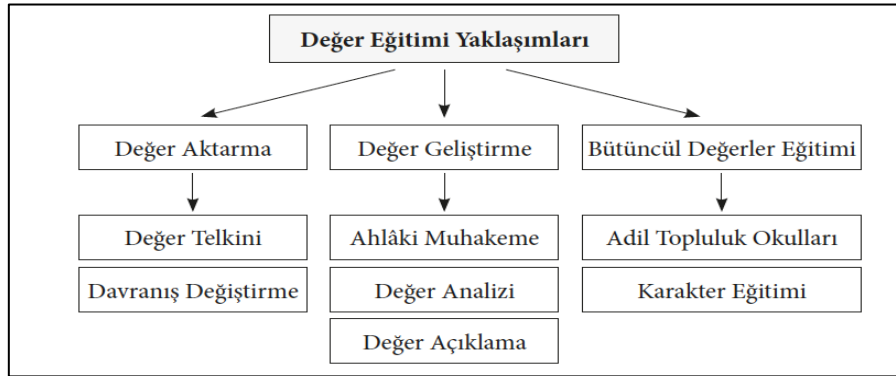
Aydın ve Akyol Gürler (2014:67), değerlerin öğretilmesindeki yaklaşımların ana hatlarıyla “birlikçi ve çoğulcu” olmak üzere ikiye ayrılabilceğini belirtmiş, *birlikçi* anlayışlara göre değerlerin doğrudan öğretimi veya aktarımı söz konusuysa, *çoğulcu* anlayışlarda bilişsel süreçlerin önemli olduğunu ve değerlerin benimsetilmesinden çok değerlerin sunumunun ve tartışılmasının esas olduğunu, Türkiye'deki değer eğitimi uygulamalarının bu iki yaklaşımın karışımı bir anlayışla devam ettiğini ifade etmişlerdir. Ayrıca değerlerin öğretilmesindeki yaklaşımların, *birlikçi* ve *çoğulcu* olmak üzere ikiye ayrılabilceği gibi, idealist ve natüralist felsefelerin eğitime yansması şeklinde de açıklanabileceğini belirtmişlerdir.

Alan araştırmaları incelenmiş ve bu çalışmanın kavramsal çerçevesi göz önüne alınarak araştırmada, değer eğitimi yaklaşımlarından *değerlerin aktarımı, değer geliştirme* ve bu iki yaklaşımın birlikte düşünüldüğü *bütüncül değer eğitimi* olmak üzere üç yaklaşımın ayrıntılı olarak incelenmesi uygun bulunmuştur. Değerler eğitimi sürecini şekillendiren ve uygulayan en önemli etken olan eğitimcilerin değer eğitimi yaklaşımlarını, yöntem ve tekniklerini iyi bilmesi; millî kimliğin inşasında metin kullanımı ve seçimi açısından yararlı görülmektedir.

Üç ana başlık altında toplanan değerler eğitimi yaklaşımları, kendi içinde de farklı alt başlıklara ayrılmaktadır. Değerler eğitimi yaklaşımlarının araştırmada kullanılan tasnifi (Algur, 2017:173) Tablo 2.5'te sunulmuştur.

Tablo 2.5.

Değer Eğitimi Yaklaşımları

Kyn. Algur, H. (2017). Değer eğitimi yaklaşımları. Ed: Mustafa Çakmak, İş Ahlakı ve Değerler Eğitimi içinde (s.169-194). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

2.4.1. Değer Aktarma Yaklaşımları

Alver ve Kesicioğlu'nun (2019:155-173) aktardığına göre tümdengelimci bir yapıya sahip olan bu yaklaşımda, benimsenmesi beklenen değer, önce bir kural olarak ifade edilir ve ardından da öğretim stratejileri vasıtasıyla benimsetilmeye çalışılır. İdealist felsefeden etkilenen bu yaklaşımda, bireyden kendine ait doğruları bulması değil, varlığı kabul edilen doğruları benimsemesi beklenir. Bu yaklaşımda hedef kitle, öğreneceği değerleri kendisi seçmez, eğitimciler tarafından seçilen değerleri öğrenir. Öğreten merkezli bu yaklaşım; klasik öğretim yöntemleri olan anlatım, gösteriler, alıştırma ve tekrar yapma, didaktik soru sorma gibi teknikleri içerir. Söz konusu bu yöntem genelde ilkokul, ortaokul ve ortaöğretim öğrencilerine değerler eğitimi sürecinde tercih edilir. Bu yaklaşım için iki yöntem önerilmektedir: *Değer telkini* ve *davranış değiştirme*.

2.4.1.1. Değer Telkini

Algur'un (2017:174) Superka ve Johnson'dan (1975) aktardığı bilgilere göre öğrencilere, istenen ve önceden belirlenen değerlerin aktarılmasını kapsayan bu yöntemde, bireyin kendi özelliklerinden ziyade toplumun değerleri ön plandadır. "Değerler toplum ve kültürden beslenen standartlar ve kurallar olarak görülür. Bu yöntemle değerler eğitimi, öğrencilerin okuma metinleri ve diğer uygulamalarla kendilerine iletilen birtakım değerleri almasıyla gerçekleşir." Bu nedenle değerlere ve ahlaki öğretilere yer veren şiirler, kısa hikâyeler, masallar, fabllar, videolar bu süreçte öğretim aracı olarak kullanılır (Aydın ve Akyol Gürler, 2014:70) Bu yöntemde, öğrenilecek değerleri yetişkinler yönlendirdiği için, yetişkinler

hangi değerleri öğretmek istiyorlarsa çocuklar o değerleri öğrenir. Dolayısıyla, edebî metinler kullanılarak hedef kitleye değer öğretilebileceği ile ilgili bir yöntem sunan bu çalışmanın *değer telkini yaklaşımıyla* aynı doğrultuda olduğu söylenebilir.

Değerlerin telkini yönteminde en etkili ve yaygın olarak kullanılan metodun pekiştirme olduğunu ifade eden Algur (2017:174) pekiştirmenin, öğrencinin öğretmen tarafından istenen bir değere uygun davrandığında takdir edilmesi gibi olumlu olarak ya da istenen değerin aksine davrandığında cezalandırılması gibi olumsuz olarak kullanılabileceğini de aktardığı bilgilere eklemektedir. Bu açıdan düşünöldüğünde ise değer telkini yönteminin psofesyonel ve alanına hâkim eğitimciler tarafından kullanılmasına özen gösterilmelidir.

2.4.1.2. Davranış Değiştirme

Çalışma kapsamında yapılan araştırmalara göre bu yöntem, davranışçı kuramın öğretilerinin değerler eğitimine uygulanmasını esas almaktadır. Dolayısıyla öğrencilerin davranışlarının koşullanmaya bağlı olarak değiştirilmesini hedeflemektedir. Klasik koşullanma süreçlerinde olduğu gibi pekiştirme, tekrar ve ödüllendirmelerden yararlanılıp öğrencilerde olumlu davranışlar gerçekleştirilerek; onların değerleri benimsemeleri beklenir. Algur (2017:176), davranış değiştirmede bireylere, istenilen değerlerle uyumlu bir davranış göstermeleri için *amacın belirlenmesi, ölçütün belirlenmesi, yöntem seçme, yöntemi uygulama ve değerlendirme (gerektiğinde tekrar)* şeklinde beş adımlık işlemin uygulandığını belirtmektedir. Bu çalışmanın amacı göz önünde bulundurulduğunda davranış değiştirme yönteminin kullanılmasının işlevsel olmayacağı değerlendirilmiştir.

2.4.2. Değer Geliştirme Yaklaşımları

Bu yaklaşımların bireylerin özel yaşantıları ve tecrübelerinden yola çıkılarak kendilerini tanımlarını ve değerler sistemini oluşturmalarını amaçlayan yaklaşımlar olduğunu aktaran Alver ve Kesicioğlu (2019:155-173), aynı zamanda bu yaklaşımların hümanistlik kuramından esinlenilerek 1960-1980’li yıllarda etkili olduğunu belirtmektedir. Altıntaş ise (2012:33) bu yaklaşımın, hiçbir dış müdahale olmaksızın bireyin kendi değerlerini belirleme hakkına vurgu yaptığını ve bireyin özerkliğinin geliştirilmesine odaklanmakta olduğunu ifade etmektedir.

Tümevarımcı bir yol izleyen değer geliştirme yaklaşımları, hümanist eğitim hareketlerinden etkilenen ve bireyin ön plana alındığı yaklaşımlardır. Değer aktarma yaklaşımlarının benimsediği önceden belirlenmiş değişmez ve mutlak değerlerin öğretilmesi yerine, bu

yaklaşımında bireyin kendi değerlerinin farkında olması, değerleri ile ilgili kararlar alması ve değerlerle ilgili aldığı kararları uygulaması beklenir (Algur, 2017).

Bu yaklaşımda, “öğrencinin yaşamın anlamını bulmasına, kendi değerlerini oluşturmaya ve yaşam becerileri geliştirmesine yardım ederek onun etkili bir insan olmasını sağlamak öğretmenin görevleri arasında görülmektedir” (Meydan, 2014).

Kendi içinde “ahlaki muhakeme, değer analizi ve değer açıklama” olmak üzere üç başlık altında sınıflanan Değer Geliştirme Yaklaşımları, telkin yaklaşımına karşıdır. Bu yaklaşım değerlerin başkalarına transfer edilemeyeceğini, başkaları için değerleri kimsenin belirleyemeyeceğini ve her bireyin kendi değerini kendisinin bulması gerektiğini savunur. Akbaş’a (2008:12) göre değer gerçekleştirme yaklaşımı, “öğrencilerin yaratıcı ve eleştirel düşünceye sahip bireyler olarak yetişmesini amaçlamaktadır”.

2.4.2.1. Ahlaki Muhakeme

Bu yaklaşım, değer eğitimi ile ahlaki gelişim arasında ilişki kurularak geliştirilmiştir. Aynı zamanda ahlaki ikilemler vasıtasıyla değerlerin kazandırılması esasına dayanmaktadır. Ahlaki ikilem, iki farklı değer ilkesinin çatıştığı gerçek yaşam problemleri olarak belirtilmektedir. Kohlberg, “ahlaki değerlerin kazanımının, değerlerin başkaları tarafından değil, kişinin bilişsel ahlaki gelişim düzeyine göre şekillenen akıl yürütmesi sonucunda oluştuğunu” belirtmiş ve ikişer evreden oluşan üç düzeyli (gelenek öncesi, geleneksel ve gelenek sonrası düzey), toplam altı basamaklı zihinsel ahlaki gelişim kuramını geliştirmiştir (Selçuk, 2000:112).

Algur’un (2017:183) da belirttiği gibi Kohlberg’in ahlaki gelişim kuramının kullanıldığı bu yaklaşımda, *dürüstlük, adalet, eşitlik ve insanın saygınlığı* gibi ahlaki değerler üzerinde durulur. Bilindiği gibi Kohlberg kuramında, “hem çocukların hem de yetişkinlerin ahlaki muhakemelerini, onları ahlaki ikilemle veya zor karar vermeleri ve verdikleri kararların sebeplerini açıklamaları gereken varsayımsal durumlarla karşı karşıya bırakarak değerlendirir ve bu değerlendirme sürecinde kişilerin sebeplerinden hareketle ahlaki muhakeme basamakları veya neyin doğru, neyin yanlış olduğu ile ilgili yargılar ortaya atar”. Bu yaklaşımın değerler eğitimi açısından amacı çeşitli ahlaki ikilemlerle “öğrencilerin yüksek değerler sistemine dayanan daha karmaşık düşünce şemaları geliştirmesine yardım etmek ve öğrencileri kendi değer tercihleri ile pozisyonlarının gerekçelerini müzakere etmeye yöneltmek”tir.

Ahlaki muhakemenin sınıfta uygulanışında ele alınan temel metot küçük gruplarla kısmen yapılandırılmış tartışmalardır. Bu tartışmalarda ahlaki ikilemler içeren hikâyelerin küçük

gruplarla “neden ve niçin” sorularına dayanarak müzakere edilmesi istenir. Aydın ve Akyol Gürler’in (2014, akt. Akbaş, 2008) de ifade ettiği gibi ahlaki muhakeme yaklaşımında öğretmen, “gerçek hayat problemleri içeren ahlaki ikilemlerin bulunduğu örnek olaylar vererek öğrencilerin kendi çıkmazlarını çözmelerine yardım eder.”

Öğretmen, uygulama sırasında sınıfı gruplara bölerek örnek olayda yapılacak en iyi davranışın ne olduğunu sorar ve her grup bu soru etrafında tartışır. Tartışma sonunda çıkmazlar, öğrencilerin deneyim ve gelişim seviyelerine göre çözülür. Esas amaç öğrencilerin davranışlarına rehberlik edecek ahlaki ilkeler geliştirmelerine yardım etmektir (Akbaş, 2008). Ahlaki ikilemler karşısında yapılan tercihin ne olduğundan ziyade, yani değerle ilgili verilen karardan çok, karara varıncaya kadar geçirilen sürede nelerin düşünüldüğünün önemi üzerinde duran Algur’a göre (2017:183) öğrencinin cevabı verirken gözlenen akıl yürütme süreci dikkate alınmaktadır. Mesela bir öğrencinin kopya çekmesinden çok, kopya çekmesine ilişkin gösterdiği sebep, onun hangi ahlâk gelişim döneminde olduğunu göstermektedir.

2.4.2.2. Değer Analizi

Uzmanlar, *Değer Analizi Yaklaşımının* ahlaki değerler içeren örnek olaylar yardımıyla, öğrencinin mantıklı düşünme, akıl yürütme ve sistemli düşünme becerilerini kullanarak değerleri kazanmasını sağlamaya çalışan bir yaklaşım şekli olduğunu belirtmektedir. Bu yaklaşım, hedef kitlenin sınıfın içinde, dışında ya da toplumun içinde nasıl davranılması gerektiğini açıklamak veya telkin etmek yerine, onların kendi değerlerini oluşturmalarını ve içselleştirmelerini öngörür.

Bu yaklaşım, karşılaşılan problemlerin neden ve niçin soruları ile kanıtlarla birlikte analiz edilmesi esasına dayanır. Değer analizi yaklaşımı, “ahlaki meseleleri önyargıdan uzak objektif bir bakış açısıyla ve bilimsel çözümleme süreçlerine dayanarak çözüme imkânı sunması” yönünden önemli görülmektedir (Kaymakcan ve Meydan, 2014: 178-179). Değer analizi sürecinde; “değer sorununu öğrencilere sunma, tanımlama ve açıklama, soruna ilişkin bilgi ve kanıtlar toplama ve kanıtların doğruluğunu değerlendirme, olası çözüm yollarını belirleme ve değerlendirme, alternatif çözüm yolları arasından seçim yapma ve seçim doğrultusunda eylemde bulunma” aşamaları izlenir.

Uzunöz vd.’nin (2018) belirttiği gibi bu süreçte hedef kitleye ilk olarak sosyal problem içeren yaşanmış bir olay ya da hikâye verilerek olayı tanımlamaları sağlanır. Eğitimci, öğrencilere benzer durumlarla karşılaştıklarında nasıl davranmaları gerektiğine ilişkin açıklamalar yapar ve hedef kitlenin seçeneklere ilişkin deneyimlerini ve duygularını açıklamaları, diğerlerinin değerlerine ilişkin empati kurmaları sağlanır. Bununla birlikte hedef kitleden, verdikleri kararın doğruluğu ve yanlışlığına ilişkin yargılama yapmaları,

kanıt ileri sürmeleri, düşünülen ve üretilen alternatiflerden en iyiyi seçmeleri ve yeni durumlara ilişkin karar almaları beklenir.

Değer analizinde; öğrencinin herhangi bir değer sorununun farkında olması, farkında olduğu bu sorunla ilgili muhtemel çözüm önerileri sunması, bu çözüm önerilerinin değerlendirilerek nihai bir karara varması beklendiğinden, değer analizinin öğrencinin merkezde olduğu bir yaklaşım olduğunu belirten Algur (2017:181), öğrencilerin, değerlerle ilgili sorunlarla karşılaştıklarında duygularını dâhil etmeden mantıklı karar vermeye çalışmalarının bu yaklaşımın temel unsurlarından olduğu üzerinde durmaktadır.

Akbaş (2008:15), Welton ve Mallan (1999) ile Ryan'dan (1991) değer analizinin, bilimsel problem çözme basamaklarıyla benzerlik gösteren yedi aşamada yapıldığı aktarmaktadır:

1. Problemin tanımlanması.
2. Problemin ve alternatif yolların açıklanması.
3. Her alternatifle ilgili kanıtlar toplayarak sonucun tahmin edilmesi.
4. Kanıtların değerlendirilmesi ve uzun vadeli sonuçların öngörülmesi.
5. Oluşacak durumun yeniden tanımlanması.
6. Her durum için mümkün olan sonucun değerlendirilmesi ve açıklanması.
7. Alternatifler arasından seçme ve uygun hareket için karar alma.

Değer analizi yaklaşımı ile ahlaki muhakeme yaklaşımı arasındaki en temel ve belirgin farklılık ise alan araştırmacıları tarafından şöyle ifade edilmektedir: Ahlaki muhakemede bilişsel ahlaki ikilemlere odaklanılırken, değer analizinde sosyal değerlere ilişkin konulara odaklanılmaktadır (Kaymakcan ve Meydan, 2014:178-179).

2.4.2.3. Değer Açıklama

1960'lı yılların ortalarında ABD'de Sidney Simon ve arkadaşları tarafından geliştirilen (Akbaş, 2008:11), hümanist eğitim anlayışına dayanarak oluşmuş bir değerler eğitimi yaklaşımı olan *Değer Açıklama Yaklaşımı*, kendini gerçekleştirme süreci olarak nitelendirilmektedir.

Bu yaklaşımda değer kazanma süreci “alternatif değerler arasından özgürce seçim yapma, alternatiflerin sonuçları üzerine dikkatlice düşünme, kıymet takdir etme, değerini teyit etme ve seçimine uygun davranma” alt süreçlerinden oluşur. Bu yaklaşımdaki temel amaç, kişinin değerleri ve davranışları arasında bir bütünlüğün oluşmasının sağlanmasıdır (Kaymakcan ve

Meydan, 2014:187). Bu yaklaşım, “bireyin kendi duygu, inanç, öncelik ve değerlerinin farkında olmasını, güçlü ve zayıf yönlerini keşfetmesini, kendi kararlarını alarak uygulamasını kapsar” (Aydın ve Akyol Gürler, 2014: 83).

Değer açıklama yaklaşımının amaçları şu şekilde ifade edilmiştir:

1. Öğrencilere kendisinin ve başkalarının değerlerinin farkında olması ve onları tanımlaması için yardımcı olmak,
2. Öğrencilerin kendi değerleri hakkında başkalarıyla açık ve dürüst bir şekilde iletişim kurabilmelerine yardımcı olmak,
3. Öğrencilerin kendi kişisel duygu, değer ve davranış desenlerini test etmek için hem mantıklı düşünce hem de duygusal farkındalığı kullanmalarına yardım etmektir (Akbaş, 2008:12-13).

Değer açıklama yaklaşımında, hedef kitleye değer nasıl aktarılacağı ile ilgili basamaklar ise şunlardır (Simon, Leland ve Kirschenbaum, 1972 akt. Akbaş, 2008:14):

Seçme: Bu basamakta ilk olarak hedef kitlenin değerleri özgürce seçmesi için fırsat verilir. Mevcut seçeneklerden hareketle alternatifler oluşturulur ve her alternatifin olası sonuçları düşünülerek değerlendirme yapılır. Değerlendirme sonunda seçim yapılır.

Ödüllendirme: Bu basamakta hedef kitlenin, seçtiği değerden tatmin olması ve seçtiği değeri açıkça çevresine iletebilmesi gerekir.

Hareket: Bu basamakta bireyin seçtiği değere uygun davranması beklenir. Bu hareket yaşamının tümünde tutarlı bir şekilde devam edebilmelidir.

2.4.3. Bütüncül Değerler Eğitimi

Değerler eğitiminin herhangi bir yaklaşıma indirgenerek yeterli olamayacağı fikrinden hareketle *Bütüncül Değerler Eğitimi Yaklaşımı* önerilmiştir. Değer eğitiminde farklı yöntemlerin bir bütünlük içinde kullanılması “bireyin düşünce ve duygu dünyasının her ikisine de hitap edilmesi” gerektiğini savunur. Bununla birlikte Kaymakcan ve Meydan’ın (2011:37) da aktardığı bilgilere göre bütüncül değerler eğitimi, “eğitim sürecine etki eden çevresel ve sosyal faktörlerin göz önünde bulundurulmasının gerekliliğini” vurgular. Değerler eğitiminde bütüncül yaklaşımlar olarak kabul edilen *adil topluluk okulları ve karakter eğitimi*, “belli etkinlik ve yöntemleri bütünleştirip bir arada kullanmakta ayrıca değer odaklı ve sistemli bir eğitim reformu önermektedir”.

2.4.3.1. Adil Topluluk Okulları

Howard'tan (1995) Akbaş'ın (2008:23) aktardığına göre *Adil Topluluk Yaklaşımı*, “kuralların okuldaki bütün personelle birlikte koyulduğu, sorumlulukların paylaşıldığı demokratik okul sürecinin yaşandığı bir yaklaşımdır. Bu yaklaşımda, toplum ve okullar tarafından öğrenilmesi istenen değerlerin, öğrenciye kazandırılması ve kazandırılan değerlerin sürdürülmesi amaçlanmaktadır (Ulusoy ve Dilmaç, 2014:344). Yaklaşımın temelinde “kuralların, normların, düşüncelerin açıkça tartışılabileceği ve demokratik bir ortam oluştuğu zaman davranışın daha kolay benimsenebileceği” anlayışı vardır (Tahiroğlu, 2011:117). Bu görüşü destekler nitelikte farklı bir görüş de şöyledir:

Ahlaki muhakeme yaklaşımının geliştiricisi olan Kohlberg, bilişsel fonksiyonların eğitimi kadar sosyal çevrenin şartlarını da ahlaki gelişim için dikkate almak gerektiğini belirtmiş ve bu düşüncesinden hareketle adil topluluk okullarını kurmaya yönelmiştir. Kohlberg'in adil topluluk okullarını kurma düşüncesinin altında yatan sebepler ise ahlaki muhakeme yönteminin çocuklarda ahlaki düşünüşü geliştirebileceğini ancak düşüncelerini hayata aktarma noktasında yöntemin eksik kaldığını fark etmesidir. Ayrıca o dönemlerde, ABD okullarının yoğun olarak bireyselliği ve bireysel başarıyı temele alan eğitim anlayışının toplum kültürüne verdiği zararların fark edilmesidir. “Adil topluluk okullarının katılımcı demokratik ortamında öğrencilerin okulun düzen ve yönetiminde sorumluluk alarak gerçek yaşam ikilemleri ile yüzleşmeleri sağlanır.” (Kaymakcan ve Meydan, 2014:187).

Algur'un (2017:183) ifade ettiği gibi bu okullarda tecrübeye dayalı olarak demokratik toplum değerlerinin kazandırılması amaçlanmakta; çocuklara gerçeklik duygusunu yaşama imkânı ve erken yaşta sorumluluk kazandırmaktadır. Adil topluluk yaklaşımı, sadece okul ortamında değil, ev ortamında da oluşturulabilir. “Aile içerisinde karşılıklı anlayışı sağlayarak herhangi bir problemle ilgili adil bir çözüm bulmak için tartışma ortamı oluşturulabilir. Kısaca ister okulda ister ailede olsun, adil topluluğun asıl amacı topluluğu oluşturan herkesin karar sürecine katılması ve birbirlerini anlamasıdır.”

2.4.3.2. Karakter Eğitimi

Güncel Türkçe Sözlükte (TDK, 2022) *karakter* kavramı, “Bir bireyin kendine özgü yapısı, onu başkalarından ayıran temel belirti ve bireyin davranış biçimlerini belirleyen, üstün ana özellik, öz yapı, ıra, seciye; bireyin kendi kendisine egemen olmasını, kendi kendisiyle uyum içinde bulunmasını, düşünüş ve hareketlerinde tutarlı, sağlam kalabilmesini sağlayan özellikler bütünü” olarak tanımlanmaktadır.

Demokratik toplumların vatandaşlarından, toplumsal kurallara uymalarını, sorumluluklarını yerine getirmelerini, değerleri bilmelerini ve uygulamalarını, iyi karakter özelliklerine sahip olmalarını beklediği, araştırmacılar tarafından belirtilmektedir. Ay (2014:212), toplumların

vatandaşlarından istedikleri ve bekledikleri bu özelliklerin ortaya çıkmasını, karakter eğitimine bağlamaktadır. Karakter eğitimi ise Çubukçu'nun (2012:1514) da ifade ettiği gibi bireylere nasıl iyi karar vereceklerini ve ona göre nasıl davranacaklarını öğretmekle ilgilidir.

Yine Ay'ın (2014:212) belirttiği gibi bireyin hayatı boyunca kazandığı veya kazanacağı değerleri yalnızca bilmesi yeterli değildir, önemli olan bu değerleri fark etmesi, anlaması, içselleştirmesi ve onları hayatına aktarmasıdır. Bunun sağlanabilmesi için ise karakter eğitimi önem kazanmaktadır. Karakter eğitimi, “öğrencilerde belli bir ahlak anlayış ve ölçüsüne göre birtakım özellikler geliştirme amacını güden eğitim; eğitimin ahlaksal yönüne önem veren ve öğrencilerin özellikle davranış bakımından iyi nitelikler geliştirmeleri üzerinde duran eğitim” olarak iki kısımda değerlendirilmektedir.

Demirel (2009:37) karakter eğitimi yaklaşımının, eğitimin ahlaki boyutu ile öğrenci yaşamının toplumsal ve yurttaşlık alanlarını birleştiren bütüncül bir yaklaşım olduğunu belirtmektedir. Karakter eğitimi, örtük veya açık programlar aracılığıyla, yetişen yeni nesile saygı, sorumluluk, dürüstlük, adalet, sadakat, güvenilirlik gibi temel insanî değerleri kazandırma, bu gibi değerlere karşı duyarlılık oluşturma ve onları davranışa dönüştürme konusunda bireylere yardımcı olma gayretini hedef edinir (Ekşi, 2003:79).

Karakter eğitimi yaklaşımı, tek tek bireylerin iyi olmasından ziyade toplumun bir bütün olarak iyi olması durumunda değerler eğitiminin gerçek anlamda gerçekleşebileceğini savunmaktadır. Yani bireyciliğe aşırı vurgu yapılmasına eleştiri getirerek insan gelişimiyle ilgili tartışmalarda toplum tarafını temsil etmektedir. Buna göre, toplumun ortak olarak paylaştıkları ahlaki değerlerin bütün öğrenciler tarafından özümsemesi durumunda toplumun ahlaklı olabileceği iddia edilmektedir (Altıntaş, 2012:39-49).

Karakter eğitimi yaklaşımı, genel olarak üç başlık altında toplanmaktadır. Bunlar; *muhakeme-alışkanlık, yüksek değerler-ara değerler ve bireye odaklanma-çevre ile topluma odaklanmadır* (Thomas, 1991 akt. Ekşi, 2003:85).

İlk olarak ABD’de Thomas Lickona tarafından sistemleştirilen karakter eğitimi yaklaşımında, “temel ahlaki değerlerin öğretilmesinde okulun ve öğretmenin daha etkin ve doğrudan rol almaları gerektiği” vurgulanmıştır. Aynı zamanda, “karakteri sembolize eden temel değerler saptanmış ve bu değerlerin kazandırılması için okul ve sınıfta uygulanması gereken yöntemler önerilmiştir” (Kaymakcan ve Meydan, 2014: 186). Lickona (1993, akt. Kesicioğlu, 2009:168), toplumda ve özellikle gençlerde suç eğilimi ve oranının artması, aile yapısının bozulması ve kötüye giden sosyal yapı karşısında gençlerde iyi bir karakter gelişiminin sağlanması gerektiğini vurgulamıştır. Yaklaşımın başarılı olabilmesi için de öncelikle iyi karakterin nasıl olması gerektiğine dair yeterli bir teorinin ortaya atılması ve bu karakterin ahlakın bilişsel, duyuşsal ve davranışsal yönlerini kapsayacak şekilde geniş olarak düşünülmesi gerektiğini belirtmiştir. Okulların, çocukların temel değerleri anlamalarına yardım etmesi gerektiğini de ifade etmiştir.

Turan (2014:77), karakter eğitimi kavramının kolay bir şekilde tanımlanamadığını ifade etmekte ve bu tanımlama zorluğunun iki noktadan kaynaklandığını belirtmektedir. Bunlardan ilki karakter eğitiminin zaman zaman onunla aynı anlamda kullanılan “ahlâk

eğitimi” ve “değerler eğitimi” kavramları ile arasındaki farkın ifade edilmesi noktasında yaşanan güçlük, ikincisi ise karakter eğitiminin kendi içinde ifade ettiği benzer anlamların ortaya çıkardığı güçlüktür. Benzer doğrultuda diğer fikirler ise şöyledir:

Kaymakcan ve Meydan (2014:187), karakter eğitimi kavramının, literatürde değerler eğitimi ile benzer anlamda veya değerler eğitimi kavramı yerine bir şemsiye kavram olarak kullanıldığına şahit olduğunu belirtir. Karakter eğitimi kavramının kullanımındaki bu çeşitliliğin bazı durumlarda anlam karışıklığına neden olabildiğini ifade eder. Karakter eğitimi yaklaşımının 1960-1980 arası değerler eğitimi alanında değer açıklama yaklaşımının oluşturduğu iddia edilen boşluğa bir alternatif olarak ortaya çıktığı görüşünün yaygın olarak kabul gördüğünü, bu nedenle günümüzde bu yaklaşımın değerler ve ahlak eğitimi alanındaki farklı tecrübelerden de istifade ederek yeni birtakım uygulama ve kavramsallaştırmalarla değerler eğitimine yeni bir bakış açısı getiren bir yaklaşım olarak ele alınmasının daha doğru bir tavır olduğunu belirtmektedir. Ayrıca, karakter eğitiminin, değerler eğitiminin ABD’de yaygınca uygulanan çok boyutlu bir şekli olduğunu, genel olarak değerler eğitimi alanındaki çalışmalara oranla daha bütüncül ve sistemli programlar geliştirerek kökleştiğini, değerler eğitiminin, değerler arasında genel anlamda bir ayrıştırma yapmazken, karakter eğitiminin daha çok ahlaki, toplumsal, geleneksel, hatta dini değerlere referans olduğunu ifade eder.

Karakter eğitimi, diğer yaklaşımlara göre çok daha bütüncül bir tarzda hâlen en yaygın biçimde uygulamada olan yaklaşım olması, diğer yaklaşımların birçok yönünden istifade ederek ya da onların eleştirilerine dayanarak yoğun bir kabul ve çok boyutlu katkı ile geliştirilmiş olması, bireyin bilişsel, duyuşsal ve davranışsal boyutlarının tamamına hitap etmesi, değer geliştirme ve değer telkini eğilimlerini birleştirmesi; değer ve karakter eğitiminde dinî, manevî ve geleneksel değerlere önem atfetmesi gibi nedenlerle önemli bir yaklaşım olarak karşımıza çıkmaktadır.

Sırrı ve Mehmetoğlu’nun (2015:138-139) belirttiği gibi, karakter eğitimi ile ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde, karakter eğitimi çalışmalarında şu ilkelere dikkat edilmesi gerekmektedir:

1. Karakter eğitiminde uzun vadeli başarı için, öğrencilerden ailelere ve toplumun diğer üyelerine kadar herkesin bir uyum içinde kendilerini bu hedefe yönlendirmesi gerekmektedir.
2. Karakter eğitiminde benimsenecek stratejiyi, uygulandığı eğitim kurumunun takip ettiği genel eğitim felsefesinin uyumlu bir parçası olarak ve resmî eğitim politikasının kabul edeceği şekilde belirlemek ve ifade etmek gerekmektedir.
3. Okullara ailelerle, diğer öğretmenlerle ve sivil toplum temsilcileriyle bir araya gelerek işlenecek ve geliştirilecek karakter özellikleri, ahlaki değerler üzerinde bir görüş birliği ve anlaşma sağlamak gerekmektedir.
4. Karakter eğitimi iyi karakterin temeli olan temel ahlaki değerleri teşvik etmelidir. Karakter eğitiminde değerler, duygu düşünce ve davranışı içerecek şekilde tanımlanmalıdır.
5. Karakter eğitimi için seçilmiş karakter özelliklerini (ahlaki değerleri) diğer derslerin uygun konuları içine yerleştirilerek bütünleşmiş bir program takip etmek oldukça önemlidir.
6. Çocuklara, kendi kabiliyet ve özelliklerini fark etmeleri için iş başında yaşayarak ve anlayarak öğrenmelerine imkân vermek gerekmektedir. Çocuklar arkadaşlarıyla tartışmaya ve etkileşime geçmelidir.
7. Karakter eğitimi programları, gerçek dünyanın karakter özelliklerini ve (ahlaki değerlerinin) örneklerini içermelidir.
8. Karakter eğitiminin iki açıdan değerlendirmesini yapmak gerekir. Birincisi, eğitimin, öğrencilerin akademik başarısı ve karakter özelliklerini bilişsel olarak kavramasını sağlaması ve buna bağlı olarak verilen eğitimin öğrencilerin davranışlarında olumlu etki meydana

- getirmesidir. İkincisi ise programın uygulama sürecinde öğretmenlerin bu ihtiyaçlarına bir araç ve destek olup olamamasıdır.
9. Yetişkinlerin evde, okulda ve toplumda çocukların karakter özelliklerine olumlu etki yapacak örnek davranışlar sergilemeleri gerekir.
 10. Karakter eğitimi programları bu unsurlara dikkat edilerek uygulandığı takdirde olumlu neticeler elde edilebilir.

Değer Eğitimi Yaklaşımlarına ayrıntılı bir şekilde yer verilen bu bölümde edinilen bilgilerden yola çıkarak çalışmanın *Tartışma ve Sonuç* kısmında yapılan analizler, *Bütüncül Değerler Eğitimi Yaklaşımına* göre yapılmıştır. Söz konusu çalışma kapsadığı dönem itibariyle, muhtevasında sosyal konular bulunan şiirler üzerinden değerlendirmeleri içermektedir. Değer eğitiminde farklı yöntemlerin bir bütünlük içinde kullanılmasının bireyin fikir ve duygu dünyasının her ikisine de hitap edilmesini sağladığı ve bütüncül değerler eğitiminin, eğitim sürecine etki eden çevresel ve sosyal faktörleri göz önünde bulundurması sebebiyle analizlerin *Bütüncül Değerler Eğitimi Yaklaşımına* göre yapılması uygun görülmüştür. Millî kimliğin inşasında karakter eğitiminin önemi dikkate alınarak söz konusu dönemde *Türk Yurdu* dergisindeki şiirlerin analizi yapıp bu metinlerin değerler eğitiminde kullanılıp kullanılamayacağı ile ilgili tartışılmıştır.

2.5. Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bağlamında Değerler

Bu bölümde, çalışmanın amacı ve kavramsal çerçevesi göz önüne alınarak 2018 yılı MEB Türk Dili ve Edebiyatı Dersi Öğretim Programı “Değerler” açısından incelenmiş ve şiirlerle ilgili kazanımlar gruplanmıştır. Ardından çalışmanın inceleme nesnesi kapsamında gruplanan şiirler ile kazanımlar mukayese edilmek üzere hazırlık yapılmıştır. Daha sonraki bölümlerde şiirler, tespit edilen değerler çerçevesinde incelenmiş; özellikle millî kimliğin inşasında önemli olabilecek kavramlar üzerinde durulmuştur.

Söz konusu amaçla incelenen Türk Millî Eğitim Sisteminin Genel Amaçlarında geçen ortaokul ve lise öğrencilerine ilişkin hedeflerin:

- Ortaokulu tamamlayan öğrencilerin, ilkokulda kazandıkları yetkinlikleri geliştirmek suretiyle millî ve manevî değerleri benimsemiş, haklarını kullanan ve sorumluluklarını yerine getiren, Türkiye Yeterlilikler Çerçevesinde ve ayrıca disiplinlere özgü alanlarda ifadesini bulan temel düzey beceri ve yetkinlikleri kazanmış bireyler olmalarını sağlamak.
- Liseyi tamamlayan öğrencilerin, ilkokulda ve ortaokulda kazandıkları yetkinlikleri geliştirmek suretiyle, millî ve manevî değerleri benimseyip hayat tarzına dönüştürmüş, üretken ve aktif vatandaşlar olarak yurdumuzun iktisadî, sosyal ve kültürel kalkınmasına katkıda bulunan, Türkiye Yeterlilikler Çerçevesinde ve ayrıca disiplinlere özgü alanlarda ifadesini bulan temel düzey beceri ve yetkinlikleri kazanmış, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda bir mesleğe, yükseköğretime ve hayata hazır bireyler olmalarını sağlamak olduğu görülmüştür (MEB, 2018:5).

Ayrıca, MEB Türk Dili ve Edebiyatı Dersi Öğretim Programı'nın "Özel Amaçları"nda hedef kitle ile ilgili kazanımlar şu şekilde ifade edilmiştir:

- Edebiyatın doğasını, işlevini, birey ve toplum için önemini kavrar,
- Edebî metinler aracılığıyla Türkçenin inceliklerini, Türk edebiyatının tarih içinde gösterdiği değişim ve gelişimi tanır,
- Türk edebiyatına ait eserler aracılığıyla millî, manevi, ahlaki, kültürel ve evrensel değerleri anlar (MEB, 2018:12).

Genelde ve özelde belirtilen hedefler, doğrudan bu çalışmanın kapsamına dâhil olmadığı için Millî Eğitim Bakanlığının diğer birçok özel ve genel amacına burada yer verilmesi gerekli görülmemiş, çalışmanın kavramsal çerçevesine uygun olan hedefler üzerinde durulmuştur.

Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından düzenlenen 18. Millî Eğitim Şurası'nda "Spor, Sanat, Beceri ve Değerler Eğitimi" başlığı adı altında, değerler eğitime yönelik önemli kararların alındığı bilinmektedir. Söz konusu kararlarda değerler eğitime yer veren maddelerden, Türk Dili ve Edebiyatı dersi ile doğrudan ilgili olanları şöyle sıralanabilir:

- Millî Eğitim Bakanlığı tarafından, çocukların ve gençlerin sahip olduğu değerleri belirlemeye yönelik ülke çapında alan araştırması yapılmalı ve bu araştırma 4 yılda bir güncellenmelidir.
- Öğretim programlarında, değerler eğitiminde değer aktarımı yerine ulusal ve evrensel değerler birlikte düşünülerek farkındalık kazandıracak yaklaşımlara öncelik verilmelidir.
- Ortak değerlerin vurgulanması ve değer farklılıklarının zenginlik olduğu bilincinin kazandırılması için gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.
- Değerler eğitime, okul öncesinden başlayarak yaygın eğitim dâhil olmak üzere eğitim-öğretimin her kademesinde, bütün dersler ve okul kültürü içinde yer verilmelidir.
- Ödüllendirme kistaslarında, değerler eğitimi açısından örnek davranışlar sergileyen öğrencilere yönelik düzenlemeler yapılmalıdır.
- Medya ve değerler eğitimi ilişkisi konusunda farkındalık kazandırmaya yönelik araştırma ve eğitim çalışmalarına önem verilmelidir.
- İlköğretim ve ortaöğretim ders kitapları, Türkçeyi doğru kullanmaya katkı sağlayacak yönde hazırlanmalıdır (TTKB, 2010:11-12).

Diğer yandan, 2018 MEB Ortaöğretim Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı'nın ders kitaplarında yer alacak metinlerin taşıması gereken nitelikler bölümünde, değerler eğitime yönelik maddeler şöyle sıralanmaktadır:

- Metinlerde Türk milletinin bölünmez bütünlüğüne; millî, manevi, kültürel ve ahlaki değerlerine aykırı unsurlar yer almamalıdır.
- Metinlerde ayrıştırıcı, bölücü, siyasi ve ideolojik ifadelere yer verilmemelidir.
- Metinler, dersin amaç ve kazanımlarını gerçekleştirecek özelliklere sahip olmalıdır.
- Metinler dil, anlatım ve içerik açısından yazıldığı dönem ve anlayışın karakteristik özelliklerini yansıtan seçkin eserlerden alınmalıdır.
- Metinler seçilirken veya oluşturulurken öğrencilere aktarılması hedeflenen değerlere göre metin belirlenmesi beklenmemektedir (MEB, 2018:16).

Ayrıca, Türk Dili ve Edebiyatı Dersi Öğretim Programı'nın "Özel Amaçları"nda (MEB, 2018: 12) hedef kitlenin "Edebiyatın doğasını, işlevini, birey ve toplum için önemini

kavramaları, edebî metinler aracılığıyla Türkçenin inceliklerini, Türk edebiyatının tarih içinde gösterdiği değişim ve gelişimi tanımları; Türk edebiyatına ait eserler aracılığıyla millî, manevî, ahlaki, kültürel ve evrensel değerleri anlamaları” hedefleri bulunmaktadır. Verilen bilgileri destekler nitelikte Kurt’un (2017: 437) da belirttiği gibi edebî metinlerin özellikle yazıldıkları dönemin zihniyetini oluşturan pek çok unsurunu bünyesinde barındırması, onların bir öğretim aracı olmasa bile bir inceleme aracı olarak kullanılmasını gerekli kılmaktadır. Kurt (2017), Türk Dili ve Edebiyatı derslerinde kullanılan edebî metinlerin bu ders çerçevesinde değerler eğitimi ile ilgili şu işlevleri üstendiğini ifade etmektedir:

- a) Metinler, içerdikleri unsurlarla yazıldıkları dönemin tarihi, sosyolojik, psikolojik ve genel anlamda bütün kültürel değerlerini taşırlar.
- b) Metinler, kendilerini inşa eden geleneğin ve daha dar alanda yazarların dil ve dünya karşısındaki tutumlarını yansıtır.
- c) Metinler bağlı oldukları edebî akım, gelenek, yöneliş ve eğilimleri yansıtan birer aynadır.
- ç) Türkçeyle yazılmış edebî metinleri okumak, milletimize ait kültürel değerleri benimsemenin ve fark etmenin de bir aracıdır.

Verilen bilgiler ile çalışmanın inceleme nesnesini oluşturan metinler mukayese edilmiş ve araştırmada, değerler eğitime yönelik kullanılması öngörülen şiirlerin, MEB Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı’nda belirtilen “ders kitaplarında yer alacak metinlerin taşıması gereken nitelikler” ile çelişmediği görülmüştür

2.5.1. 2018 Yılı Türk Dili ve Edebiyatı Dersi (9-10-11-12. Sınıflar) Öğretim Programında Değerler

MEB Türk Dili ve Edebiyatı Dersi Öğretim Programı’nda ifade edildiği gibi öğretim programlarının temel bakış açısı değerlerden oluşmaktadır. Değerlerin kökleri gelenekler ve geçmiş içinde, gövdesi ve dalları bu köklerden beslenerek bugüne ve yarınlara uzanmaktadır. Temel insani özellikleri oluşturan değerler, hayatın rutin akışında ve karşılaşılan sorunlarla başa çıkmada eyleme geçilmesini sağlayan gücün kaynağı olarak görülmektedir.

Bir toplumun geleceğinin, değerlerini benimsemiş ve bu değerleri sahip olduğu yetkinliklerle vücuda getiren insanlarına bağlı olduğu vurgusu yapılan MEB Türk Dili ve Edebiyatı Dersi Öğretim Programı’nda, bundan dolayı Türk eğitim sisteminin her bir üyesine uygun ahlaki kararlar alma ve bunları davranışlarında sergileme yeterliliğini kazandırma amacıyla hareket edildiği ifade edilmektedir. Nitekim eğitim sistemi sadece akademik açıdan başarılı, belirlenmiş bazı bilgi, beceri ve davranışları kazandıran bir yapı değildir. Millî Eğitimin asli görevi, temel değerleri benimsemiş bireyler yetiştirmektir.

Eğitim sistemi, yeni neslin değerlerini, alışkanlıklarını ve davranışlarını olumlu yönde etkileyebilmelidir. Bu kapsamda eğitim sistemi, değerleri kazandırma amacı çerçevesindeki işlevini, öğretim programlarını da kapsayan eğitim programıyla yerine getirmektedir.

MEB Türk Dili ve Edebiyatı Dersi Öğretim Programı'nda ifade edildiği gibi eğitim programı; öğretim programları, öğrenme öğretme ortamları, eğitim araç gereçleri, ders dışı etkinlikler, mevzuat gibi eğitim sisteminin bütün unsurları göz önüne alınarak oluşturulur. Çalışma kapsamında yapılan araştırmalarda incelenen MEB'in öğretim programlarında bu anlayışla değerlerin, ayrı bir program veya öğrenme alanı, ünite, konu vb. olarak yer almadığı görülmüştür. Bütün eğitim sürecinin nihai gayesi ve ruhu olan değerler, öğretim programlarının her birinde ve her bir biriminde yer almıştır.

Millî Eğitim Bakanlığının öğretim programlarında yer alan *kök değerler* “adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik” olarak yer almaktadır. Bu değerler, öğrenme öğretme sürecinde birçok açıdan birlikte ele alınarak hayata geçirilmelidir. Türkiye’de eğitim öğretim faaliyetlerinin yönetilmesi ve yönlendirilmesi Millî Eğitim Bakanlığı tarafından devlet adına gerçekleştirilmektedir. Türk Millî Eğitim sistemin faaliyetleri, günümüzde de yürürlükte olan 1739 sayılı Temel Kanun’a uygun olarak yürütülmektedir. Bu araştırmanın ilgili kısımlarında da bahsedildiği gibi Millî Eğitim Temel Kanunu’nun genel amaçlarında, değerler eğitiminin üzerinde önemle durulduğu tespit edilmiş ancak söz konusu eğitimin ne şekilde veya hangi materyallere yapılması gerektiği ile ilgili somut veriye rastlanmamıştır. Çalışma kapsamında değerlerle ilgili tanımlar, değerlerin özellikleri ve işlevleri ile değerler eğitimi yaklaşımları hususunda edinilen bilgilerden yola çıkarak değerler eğitiminin bir ders konusu ya da program biriminden ziyade bütün derslerin altyapısında bulunması gereken bir hedef olduğu sonucuna varılmıştır. Millî kimliğin inşası ve değerler eğitimi çerçevesinde şekillenen bu çalışmada, edebî metinlerden hareketle hedef kitleye “sezdirme” yoluyla değerler eğitimi verilmesi ve millî kimlik kazandırılmasına katkı sağlanması söz konusu açıdan önem teşkil etmektedir. Şiir türündeki metinler duygu, düşünce ve estetik zevki en iyi yansıtan örnekler olması sebebiyle çalışmanın ana materyali durumundadır. 2018 Yılı MEB Türk Dili ve Edebiyatı Dersi Programı'nda değerlerin her ne kadar nasıl bir yöntemle öğretileceği ile ilgili kesin bilgiler olmasa da edebî metinlerin değerler eğitiminde etkili bir araç olabileceği genel teamülü mevcuttur.

2.5.2. 2018 Yılı Türk Dili ve Edebiyatı Dersi (9-10-11-12. Sınıflar) Öğretim Programında Şiir Kazanımları

MEB Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı'nın kazanımlar tablosunda şiirlerle ilgili kazanımların sayısı 13'tür:

Tablo 2.6.

Kazanımlar Tablosu

Kazanım	Kazanım Sayısı
A) OKUMA (METNİ ANLAMA VE ÇÖZÜMLEME)	
1.Şiir	13
2.Öyküleyici (Anlatmaya Bağlı) Edebî Metinler	16
3.Tiyatro	14
4.Bilgilendirici (Öğretici) Metinler	15
B) YAZMA	12
C) SÖZLÜ İLETİŞİM	
1.Konuşma	17
2.Dinleme	8

Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programında belirtilen 13 şiir kazanımı, çalışma kapsamında kendi içinde dört gruba ayrılmıştır. Çalışmanın ilerleyen bölümlerinde araştırmanın *inceleme nesnesi* olan *Türk Yurdu* dergisindeki (1911-1931) 345 şiir bu dört kazanım grubu ile mukayese edilmiştir.

Tablo 2.7.

Şiir Kazanımlarının Gruplandırılması

GRUPLAR	KAZANIMLAR
I. Kelime- kelime anlamı ile ilgili olanlar	1. Metinde geçen kelime ve kelime gruplarının anlamlarını tespit eder. Öğrencilerin bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını metindeki bağlamından hareketle tahmin etmesi ve tahminini kaynaklardan yararlanarak kontrol etmesi sağlanır. 2. Şiirdeki mazmun, imge ve edebî sanatları belirleyerek bunların anlama katkısını değerlendirir. a. 9. sınıfta şiirde öne çıkan, dikkat çeken ve/veya yaygın olarak bilinen edebî sanatlar (teşbih, istiare, mecazımürsel, teşhis ve intak, tenasüp, tezat, telmih, hüsnüatalil, tecahülüarif, kinaye, tevriye, tariz, irsalimesel, mübalağa) ele alınır. b. Şiirdeki bütün edebî sanatların tespiti yoluna gidilmez. c. 10, 11 ve 12. sınıflarda şiirde öne çıkan edebî sanatları buldurmaya yönelik çalışma yapılması sağlanır.
II.Tema-ahenk-nazım biçimi ile ilgili olanlar	3. Şiirin temasını belirler. Tematik bütünlüğü olmayan şiirlerde (genellikle gazel, koşma vb.) birden çok temanın bir arada bulunabileceği göz önünde tutulmalıdır. Bu durum aynı zamanda türün/dönemin/anlayışın bir özelliğini gösterebilir. 4. Şiirde ahenk sağlayan özellikleri/unsurları belirler. a. Şiirde ahenk unsurları (ölçü, kafiye, redif, nakarat; ses, kelime ve kelime grubu tekrarı, ses akışı vb.) üzerinde durulur. b. Hece ölçüsünde hece sayısı eşitliğinin, aruz ölçüsünde hecelerin açık-kapalı (uzun-kısa) oluşunun esas alındığı üzerinde durulur. Ancak aruz kalıplarına ve şiirde aruz ölçüsünün buldurmaya yönelik çalışmalara yer verilmez. c. Şiirin ahenk ve şekil özelliklerinin -varsa- içerikle ilişkisi üzerinde durulur. Bazı şiirlerde ölçü ve kafiye seçimi, kelimelerin düzenlenişi, dizelerin uzunluğu-kısalığı vb. aracılığıyla içeriğin görsel olarak şiirin şekline yansıtıldığı ve/veya ahenk özelliklerinin içerikle bağlantılı olduğu belirtilir. 5. Şiirin nazım biçimini ve nazım türünü tespit eder. a. Şiirin nazım biçimi belirlenirken nazım birimi, kafiye düzeni, ölçü gibi şekil özelliklerinin; nazım türü belirlenirken içeriğin (konu, tema vb.) esas alındığı vurgulanır. b. Divan, halk ve dünya şiirinden gelen biçim ve türler ile şaire özgü yenilikler, buluşlar ve-varsa-bunların geleneksel biçim ve türlerle ilişkisi ele alınır. c. Metne/döneme göre konu bakımından lirik, epik, pastoral, satirik, didaktik şiir türlerine değinilir.
III.Anlayış-fikir-değerlerle ilgili olanlar	6. Şiirde söyleyici ile hitap edilen kişi/varlık arasındaki ilişkiyi belirler. a. Şiirde konuşanın şair değil şiirde konuşan kurgusal kişilik/varlık olduğu, söyleyicinin şiirin içeriğine ve aksettirdiği ruh durumuna göre karakter ve “ses” kazandığı, bu durumun şiiri okuma tonuna/tarzına, şiirin anlamına etkide bulunduğu ve okuma faaliyetinde okuyucunun bu söyleyiciyle özdeşleştiği vurgulanır. b. Söyleyicinin genel okuyucuya, bir kişi, grup veya varlığa seslenme durumuna göre muhatabı belirlenir. 7. Şiirde millî, manevî ve evrensel değerler ile sosyal, siyasi, tarihî ve mitolojik öğeleri belirler. a. Şiirde şiirin yazıldığı dönemin gerçekliğini yansıtan unsurlara ve/veya şiirin dönemin gerçekliğiyle ilişkisine değinilir. b. Bazı metinlerde ise içeriğin/göstergelerin genel anlamda doğal, toplumsal veya bireysel gerçeklikle ilişkisi üzerinde durulur. c. Bu hususlar değerler eğitimi çerçevesinde ele alınır. 8. Şiirde edebiyat, sanat ve fikir akımlarının/anlayışlarının yansımalarını değerlendirir. d. Bu kazanım 10, 11 ve 12. sınıf düzeylerinde ele alınacaktır. e. Şiirin, bağlı olduğu edebî dönem, akım, gelenek, topluluk vb. açısından değerlendirilmesi ve/veya şiirde görülen edebî, felsefî, estetik anlayışı; diğer metinler veya yazarlarla bağlantılarının/etkileşimlerinin belirlenmesi sağlanır. f. Şiirin aynı, benzer veya farklı anlayıştaki şiirlerle karşılaştırılması sağlanır. 9. Şiiri yorumlar.

	a. Şiirdeki açık ve örtük iletileri; şiirle ilgili tespitlerini, eleştirilerini, güncellemelerini ve beğenisini metne dayanarak/gerekçelendirerek kazanımlar çerçevesinde ifade etmesi sağlanır. 10. Şair ile şiir arasındaki ilişkiyi değerlendirir. a. Bu kazanım ele alınırken şiirin, şairin hayatı ve görüşleriyle ilişkisi üzerinde durulur. b. Şiirin şairin ünlü eserlerinden biri olması, şairin tanınmasına katkısı, şiirin edebiyat ve/veya toplum hayatındaki akisleri vb. hususlar üzerinde durulur (Örnekler: Necip Fazıl'ın Kaldırımlar Şairi, İstiklâl Marşı'nın millî marş, Mehmet Âkif'in ise bu vesileyle Millî Şair olarak anılması; Vesilet'ün Necat'ın mevlit türünün sembol eseri olup halk arasında bir geleneğe vesile olması). Bu hususların metne ve şaire göre farklılık göstereceği belirtilir.
IV.Diğer	11. Türün/biçimin ve dönemin/akımın diğer önemli yazarlarını ve eserlerini sıralar. Türün/biçimin ve dönemin/akımın diğer önemli yazar ve eserleri 10, 11 ve 12. sınıf düzeylerinde ele alınacaktır. 12. Metinden hareketle dil bilgisi çalışmaları yapar. 13. Metinler arası karşılaştırmalar yapar.

*Tablo 2.7'*de yer alan *I. Kelime-kelime anlamı* ve *II. Tema-ahenk-nazım biçimi* ile ilgili olan kazanımların kapsadığı “Metinde geçen kelime ve kelime gruplarının anlamlarını tespit eder, şiirdeki mazmun, imge ve edebî sanatları belirleyerek bunların anlama katkısını değerlendirir, şiirin temasını belirler, şiirde ahengi sağlayan özellikleri/unsurları belirler, şiirin nazım biçimini ve nazım türünü tespit eder” kazanım ifadeleri, araştırmanın *Türk Yurdu Dergisinde Yayımlandığı Hâlde Çalışmanın Kapsamı Dışında Bırakılan Şiirler* başlığı altında ayrıntılı olarak verilen değerlendirmelerden yola çıkılarak somutlaştırılmıştır.

Benzer şekilde, *Tablo 2.7'*de de gösterilen *III. Anlayış-fikir-değerlerle ilgili kazanımların* kapsadığı “Şiirde söyleyici ile hitap edilen kişi/varlık arasındaki ilişkiyi belirler, şiirde millî, manevi ve evrensel değerler ile sosyal, siyasi, tarihî ve mitolojik öğeleri belirler; şiirde edebiyat, sanat ve fikir akımlarının/anlayışlarının yansımalarını değerlendirir, şiiri yorumlar, şair ile şiir arasındaki ilişkiyi değerlendirir” kazanım ifadeleri, *Millî Kimlik İnşası* ve *Türk Yurdu Dergisi (1911-1931)* başlıkları ile bu başlıklardan hareketle ayrıntılandırılan *Tartışma* ve *Sonuç* kısmındaki değerlendirmelerden yola çıkılarak somutlaştırılmıştır.

Ayrıca, *Tablo 2.7'*de *IV. Diğer* başlığı kapsamında verilen “Türün/biçimin ve dönemin/akımın diğer önemli yazarlarını ve eserlerini sıralar, metinden hareketle dil bilgisi çalışmaları yapar, metinler arası karşılaştırmalar yapar” kazanım ifadelerinin çalışmanın sonucuna istinaden gerçekleştirilebileceği öngörülmüştür.

2.6. Millî Kimliğin İnşası

Selami Alan'ın *Tanzimat Edebiyatında Millî Kimlik İnşası* (2018:55) adlı eserinde belirttiği gibi “insan, sosyal bir varlıktır ve dünyaya geldiği andan itibaren gerek kişisel olarak gerekse

sosyal açıdan birçok konumla karşılaşır.” Söz konusu bu çeşitliliğin sonucu olarak da sürekli kendini tanımlama hâliyle yüz yüze gelir. “Kimlik” kavramıyla açıklanan ve sosyal yaşamın bir gereği olan bu tanımlama, aslında bir kabullenme ve kabullenilme sürecidir. Mensubu bulunduğu ailenin sahip olduğu değerler bütününe kabul ederek yetişen birey, toplumda bu kimliğiyle kabul görmekte ve yer edinmektedir. Bireyin diğer toplumlar nazarındaki yeri ise yine içinde yaşadığı sosyal hayatın değerleriyle ilişkilidir. Buradan hareketle, çalışmada incelenen değerler ve bu değerlerin millî kimliğin inşasına etkisi hususu önem kazanmaktadır. Bu doğrultuda *Kimlik ve Millî Kimlik, Edebî Eserlerin ve Türk Edebiyatı Dersinin Millî Kimliğin İnşasındaki Rolü, Şiir Türündeki Metinlerin Değerler Eğitimi Katkısı, Psikososyal Gelişimin Kimlik İnşası Üzerindeki Etkisi ve Sosyal Psikolojinin Değerler Üzerindeki Etkisi* alt başlıklarında çalışmanın kavramsal çerçevesi kapsamında ayrıntılı bilgilere yer verilmiştir.

2.6.1. Kimlik ve Millî Kimlik

Kimlik, günlük dilde çokça kullanılan fakat tanımı kesin çizgilerle sınırlandırılmayan kavramlardan biridir. Diğer bir ifadeyle, “kimliğe ilişkin birbirine oranla bazı nüanslara sahip çok sayıda tanım bulmak mümkündür” (Vatandaş, 2014:16). Selami Alan (2018) bu tanımların çeşitliliğini, insanın doğumuyla ortaya çıkan kimlik kavramının, her bireyin hem dâhil olduğu hem de dâhil olmadığı gruplara göre şekillenmesi ile temellendirmektedir. Yani, kimlik tanımında hem benzerlikler hem de farklılıklar dikkate alınmaktadır. Bu ise dünyadaki her insana ve insanların karşılaştıkları her gruba karşı yeni bir kimlik tanımlaması yapmak demektir. Zira insanın sosyal bir varlık olması ve farklı toplumlarla karşılaşması ön plana çıkarılması gereken kimlik veya kimlikleri zorunlu kılmaktadır. Kimlik üzerine yapılan çalışmalar ve tanımlamalar da bu zorunluluğa dayanmaktadır.

Kimlik kavramının birden fazla tanımının olduğu belirtilmişti: Osmanlı Türkçesinde “asıl, hakikat” (Devellioğlu, 1997) anlamlarındaki “hüviyyet” kelimesiyle ifade edilen kimlik, güncel Türkçe sözlükte “Toplumsal bir varlık olarak insanın nasıl bir kimse olduğunu gösteren belirti, nitelik ve özelliklerin bütünü” (TDK, 2022) olarak tanımlanmaktadır. Kimliğin Büyük Larousse’taki (1992) tanımı ise “Bir kimsenin, bir grubun bireyselliğini, ayırt edici özelliğini oluşturan onun başkalarından ayırt edilmesini ve kendini kendi olarak bilmesini sağlayan sürekli ve temel özelliği” şeklindedir.

Güvenç (1993:3), “En sade ve kısa tanımıyla kimliği kişilerin, grupların, toplum veya toplulukların ‘Kimsiniz, kimlersiniz?’ sorusuna verdikleri yanıt ya da yanıtlardır” şeklinde tanımlar. Yine bu tanımlardan hareketle kimlik tanımlamalarının iki temel kavram üzerine yoğunlaştığını söyleyen Aka (2010:21), söz konusu bu iki temel kavramın “aynılık ve ayrılık” yani “ben/biz ve ötekiler” olduğunu vurgulamaktadır. Aslında birbirinin tamamlayıcısı olan bu iki kavram, bireyin hem içsel olarak kendi kendini tanımladığının hem de dışsal bir tanımlanma içinde olduğunu göstergesidir.

Kesin bir tanımlı yapılamayan kimlik kavramının, birlikte kullanıldığı isimlere göre anlam kazandığını ifade eden Aydın (2009:9), bu fikrini “Kişisel kimlik, millî kimlik, kültürel kimlik, sosyal kimlik, sınıf kimliği, grup kimliği” gibi kullanımların kimlik kavramına değişik görevler yüklemesi ve kimlik sahibi bir kişinin farklı yönlerini ortaya koyması ile örneklendirmektedir. Kişinin sahip olduğu bu kimlik/kimlikler sayesinde geçmişle, gelecekle ve diğer insanlarla ilişkilerini düzenlediğini vurgulamaktadır.

Bir anlamda kimlik, insan için bireysel açıdan bir farklılaşma ve ayrım ortaya çıkarırken sosyal alanda birleştirici ve bütünleştirici bir etki göstermektedir (Doğan, 2008:11). Böylece kişi toplum içinde yer bulmakta, toplumda kabul görmektedir. Fakat burada dikkat edilmesi gereken hususlardan biri kişinin toplumda sadece bir kimliğiyle/yönüyle bulunmadığı, birden çok kimliğe sahip olduğudur. Kişilik olarak adlandırılan bu kavram, farklılık ve benzerliklerden oluşan bir kimlik örgütlenmesidir (Aşkın, 2007:213).

Tanımlardan yola çıkarak kimlik kavramının oluşumunda tek etkenden söz edilemeyeceği, dolayısıyla da kimliğin aslında hem toplumsal hem kültürel, bu sebeple de millî ve manevi unsurlardan oluşan bir yapı olduğu söylenebilir. Dolayısıyla değerler eğitimi sürecinde, millî kimliğin inşası ile ilgili farkındalık yaratmak gerekir. Araştırmanın kavramsal çerçevesi kapsamında, söz konusu bu farkındalığı yaratmaya yönelik değerler eğitiminin önemine dikkat çekilerek alanda kullanılmak üzere metinler sunulmuştur.

Nuran Hortaçsu (Ganellen ve Carver, 1985; Greenwald ve Banaji, 1989; Kilstrom, Cantor, Albright, Chew, Klein ve Niedenthal, 1988’den akt. 2012:240), benlik kavramının (self concept) Sosyal Biliş akımı çerçevesinde bir tür bilişsel şema olarak ele alındığını aktarmaktadır. Benlik kavramı bir ölçüde “Ben nasıl bir insanım?” sorusunun yanıtlarından oluşur, geçmiş deneyimlerden kaynaklanır, kişinin kendisiyle ilgili inanç ve görüşlerini içerir. Bu zihinsel şema gelişmiş ve ayrıntılı bir şemadır ve şemayla ilgili olguların kolaylıkla anımsanmasını sağlar. Benlik kavramı kişiden kişiye değişir. Aynı kişi için de durumdan duruma değişebilir. Ancak, bilişsel sosyal psikoloji yaklaşımı benlik kavramının zaman

içinde göreceli olarak kalıcı olduğunu varsayar ve kavramın bilişsel süreçler üzerindeki etkisiyle ilgilenir.

Benlikten söz edilirken “ego ve kimlik” (identity) kavramlarına da değinilmesi gerekir. Bu kelimeler bazen benlikle eşanlamlı gibi kullanılsa da farklı kuramsal çerçevelerle açıklanır. Kimlik hem Toplumsal Kimlik Kuramının hem de bir ego psikoloğu olan Erikson’un Benlik Gelişimi Kuramının temel kavramıdır. Fakat bu iki kuramsal çerçeve farklı vurgularla kullanılmaktadır:

Erikson’a göre kişisel kimlik ergenlik veya gençlikte kişinin cinsellik, politik tutum, ilişkiler, din gibi çeşitli konulardaki tutum ve görüşlerini bilinçli veya bilinçsiz olarak oluşturarak kendi yaşamıyla ilgili belli kararlara ulaşmasıdır. Bu kavram bir anlamda günümüzün deyimiyile “yaşam tarzı” seçimidir.

Toplumsal Kimlik Kuramı için ise kimlik, kişinin kendisini duruma göre bireysel veya grup aidiyetiyle belirlenen toplumsal kimliklerin bir tanesi bağlamında düşünmesi ve davranmasıdır. Yani, aynı kişi duruma göre Ahmet’tir, doktordur, Erzurumludur. Başka bir deyişle, Erikson kimliğin gelişmişlik düzeyiyle ilgilenirken, Toplumsal Kimlik Kuramı farklı genelleme düzeyindeki kimliklerle düşünme ve davranmanın nedenleri ve sonuçlarıyla ilgilenir (Hortaçsu, 2012: 242).

Verilen bilgilerden yola çıkarak, MEB Türk Dili ve Edebiyatı Dersi Programı’nda ifade edilen kazanımlardan “Şiirde millî, manevi ve evrensel değerler ile sosyal, siyasi, tarihî ve mitolojik öğeleri belirler” kazanımı ve bu kazanımın alt kazanımları olarak ifade edilen “Şiirde şiirin yazıldığı dönemin gerçekliğini yansıtan unsurlara ve/veya şiirin dönemin gerçekliğiyle ilişkisine değinilir. Bazı metinlerde ise içeriğin/göstergelerin genel anlamda doğal, toplumsal veya bireysel gerçeklikle ilişkisi üzerinde durulur.” kazanımlarının, *Erikson’un Toplumsal Kimlik Kuramı* ile örtüştüğü görülmektedir. Toplumsal kimliğin oluşmasına dolaylı katkıyı ise millî kimlik yapacaktır. Millî kimliğin inşası, bu açıdan önem kazanmaktadır.

Ziya Gökalp’ın “Millet ne ırki ne kavmî ne coğrafi ne siyasi ne de iradi bir zümre değildir. Millet, dilce, dince, ahlakça ve güzellik duygusu bakımından müşterek olan, yani aynı terbiyeyi almış fertlerden mürekkep bulunan bir topluluktur” (Gökalp, 1970:22) ifadeleri toplumsal değerlerin millî kimliğin inşasındaki rolünü destekler. Bu açıdan millet olmanın, aynı coğrafyada tesadüfi sebeplerle bir arada bulunmakla değil ortak değerleri paylaşmakla gerçekleşeceği kanaati güçlenir. Anthony Smith (2010:42-45) de Gökalp’ın düşünceleriyle aynı doğrultuda, bir insan topluluğunun millet hâlini alabilmesi için “Tarihî bir toprağı/ülkeyi, ortak mitleri ve tarihî belleği, kitlevi bir kamu kültürünü, ortak ekonomiyi, ortak yasal hak ve görevleri” paylaşımları gerektiğini ifade eder. Kolektif kültürel kimlik, diğer insanlar karşısında benzerlik ve farklılıklarını belirleyerek kişisel kimliklerini oluşturan bireylerin, aynı tavırla diğer milletlere karşı bir araya gelmeleridir. Bu durum bir

anlamda, toplumun şahsiyet kazanmasıdır (Kösoğlu, 2003:19). Millet olma bilincinin oluşması için millî duyguları içeren anlatılara ihtiyaç duyulduğunu yine Smith'in şu fikirleri desteklemektedir:

Mensuplarını tek bir kimlik çatısı altında birleştirmeyi amaçlayan millî devletler, özellikle ve öncelikle etnik temele yönelmişlerdir. Bu yöneliş, millî devletleri vatandaşlarla arasında ortaklık bağı arayışına sevk etmiştir. Millet ne zaman, nerede ve nasıl doğduğu üzerine yapılan tarihî araştırmalarla ve halkın ya da bölgenin ilk evrelerine kadar uzanan anıların, sembollerin, mit ve değerlerin tespit edildiği geleneksel ve kültürel çalışmalarla bu etnik bağ oluşturulmaya çalışılmıştır. Tarihî ve kültürel bağları geçmişten günümüze taşıyıp hâlihazırda da yaşatmak için, millî duyguları içeren anlatılara müracaat edilmiştir (Smith, 2010:40).

Dolayısıyla kimlik, bir toplumda yer edinmek isteyen insanın hem diğer insanlara karşı hem de kendi içinde tanımlama ve tanımlanma durumudur. Ben ve öteki ayrımıyla başlayan bu durum, karşılaşılan her yeni ortamda veya yaşanan her değişiklikte yeni bir şekle bürünmektedir. Kanter'e göre (2013:95) "Kimlik kazanma çabası, bireyin kendi yaşamı ve yaşadığı çevre ile yakından ilintilidir." Çünkü bir insan daha doğduğu andan itibaren aile, soy, din, dil, kültür gibi birçok gruptan muhatap konumundadır. Gayriihtiyari dâhil olduğu bu kültürün, söz konusu döneminde ortaya çıkan belirli ekonomik, sosyal ve siyasi düzenlemelerine bağımlıdır. Toplumsal kimlik inşasında en önemli faktör olan iktidarların geliştirdikleri kimlikler, Castells'e göre üç farklı grupta toplanabilir:

- (i) Meşrulaştırıcı Kimlik: Toplumun egemen kurumları tarafından toplumsal aktörler karşısında egemenliklerini genişletmek ve akılcılaştırmak için inşa edilir.
- (ii) Direniş Kimliği: Hâkim olanın, başat olanın mantığı tarafından değersiz görülen ve/veya damgalanan konumlarda/koşullarda bulunan aktörler tarafından geliştirilir.
- (iii) Proje Kimliği: Toplumsal aktörlerin, kendilerine sunulan kültürel malzeme temelinde toplumdaki konumlarını yeniden tanımlayan yeni bir kimlik inşa etmeleridir ki (Castells, akt. Alan, 2016:15) bu gerçekleştirilirken bütün bir toplumsal yapının değiştirilmesi amaçlanır.

Sosyal bir varlık olan insanın gerek kendisiyle barışık olması gerekse toplum tarafından kabul görmesi etrafını çevreleyen bu kuralları ve kendine giydirilen kimlikleri benimsemesiyle mümkündür. Bu kimlikler arasında uygun olanı bireylere benimsetmek ve onları ideal vatandaşlar hâline getirmek ise bir devletin nihai hedeflerindendir. Değişen dünya şartları içinde bireylerin kimlik arayışına düşmeden, kendi devletleri/toplumları bünyesinde rahat ve huzurla yaşayabilmeleri, devlet yönetimi ve geleneksel toplum yapısının izleyeceği bilinçlendirme politikalarıyla mümkündür. Genelde geniş bir süreç içinde gerçekleştirilen bu bilinçlendirme hareketleri, "tarihî ve siyasi durumun ideal tipe elverişli olmadığı hâllerde bazen siyasi hukuk bazen ideoloji ve ideolojik aygıtlar, ama çoğu zaman hepsi birlikte imdada çağrılarak yapılır" (Çalık, 2009:19). Böylece "ötekilere" karşı "biz" in daha da belirginleştirildiği ve bireylerin daha muhafazakâr bir yapıya büründükleri millî kimliğin inşasına geçilir. Millî kimliğin inşasında değerler eğitiminin rolü ve *Türk Yurdu*

dergisindeki (1911-1931) şiirlerin dil, muhteva, yapı yönüyle değerler eğitime katkısının ne şekilde olduğunu tespit etme amacını taşıyan bu araştırma, bahsedilen açılardan önem kazanmaktadır.

2.6.2. Edebî Eserlerin ve Türk Edebiyatı Dersinin Millî Kimliğin İnşasındaki Rolü

Mehmet Kaplan’a göre (1983:32), çeşitlilik içinde birlik bilincine dayanan millî devletler için beraberliği sağlamada başvurulacak en mühim unsurlardan biri “Milletin geçmişteki varlığı, onun mirası, bugüne kalan hatırası” olan tarihtir. Dolayısıyla, kültürel öğeleri aktarmanın ve böylece bir millî bilinç yaratmanın en önemli aracının tarih ve dil olduğu söylenebilir. Bir dilin ortak kültürün taşınmasındaki rolü göz önüne alınırsa dil bilincinin oluşturulmasında edebî metinler dolaylı olarak büyük öneme sahiptir. Dil gelişiminde ve kültürel değerlerin aktarılmasında manzum eserlerin yapısal özellikleri açısından önemi göz ardı edilmemelidir. Çalışma, bu bağlamda da dikkat çekicidir.

Dil, bir insanın kabul ettiği ve kabul edildiği mensubiyetler içerisinde, neredeyse her zaman en belirleyici olanlardan biridir. Zira kimlik, bir tanımlama ve tanımlanma neticesinde bireyin kendisini bir yere/şeye ait hissetmesi ve başkalarınca da bir yere/şeye ait sayılmasıdır. Bu açıdan, dilsel fiiller olan tanımlama ve tanımlanmanın gerçekleşmesi ve böylece bir kimlikten bahsedilebilmesi için gerekli koşulların başında bir dile sahip olmak gelmektedir. Yani “dil, onu kullananları ‘dil topluluğuna’ bağlayan kolektif kimlik unsurudur” (Sadoğlu, 2010:1). Diğer yandan dil, ortak yapıyı oluşturan kültürün hem meydana gelmesinde hem de geleceğe taşınmasında en etkili araçtır. Ancak dilin tek görevi, bu değildir. Toplumun kullandığı ortak dil, özellikle millî kimliklerin oluşmaya başladığı 18. yüzyıldan itibaren hem milletin varlığının kanıtı hem de millî birliğin bir sembolü kabul edilmiştir. Bir toplumun kendi millî diline sahip çıkması, doğal ve özgün kimliğin devamı olarak algılanmıştır. Zira dil birliğinin çözülmesi, ortak tarih ve kültür birlikteliğinin de kaybolması demektir. Bu yönüyle millî kimliğin inşasının temel faktörlerinin başında dil bilinci gelmektedir.

Jusdanis’in (1998:53) ifadesiyle “Millet inşa etme, kolektif eserler uydurmayı, etnik farklılıkların homojenleştirilmesini ve muhayyel bir cemiyetin ideolojisini yurttaşlara benimsetmeyi gerektirir.” Buradan hareketle yeni insan modelleri oluşturmak ve onlara millî bir kimlik kazandırmak konusunda sadece makale, deneme ve fıkra gibi gazete yazılarıyla

yetinmemek, aynı zamanda millete yol gösterecek; onların hislerine de hitap edebilecek eserlerin gün yüzüne çıkarılması gerekmektedir. Çünkü topluma millet olma vasfını kazandıran ortak değerler manzumesini güçlü kılmamanın yollarından biri de edebiyattır. Edebiyat, dünü bugüne, bugünü geleceğe bağlamanın en etkili yoludur. Ancak takip edilen yolun istenilen sonuçları verebilmesi için edebiyatın da millî bir vasa sahip olması gerekir (Çonoğlu, 2015:3). *Türk Yurdu* dergisindeki şiirler (1911-1931) bu bağlamda değerlendirildiğinde, eserlerde millî kimliğin, millî kültürün ve millî şuurun temellerinin ifade edildiği; bu kimliğe, kültüre ve şuura dayanarak var olmanın yollarının işaret edildiği görülebilir. Türk Yurdu'ndaki şiirlerin kaynağı, milletin varoluşundan itibaren, toplumsal ve bireysel anlamda bütün kazanımların sığınağı olan ortak değerlerdir. Değerlerini keşfetme yolundaki bir milletin yahut bireyin başvuracağı yer, milletin yaşayışı, zevkleri, gelenek ve görenekleridir. Burada söz konusu olan değerler bütünü var eden ve yaşatacak olan ise yine millettir.

Bir milleti millet yapan değerlerin, toplumun ortak bilinçaltından süzülerek kuşaktan kuşağa aktarıldığını; aynı zamanda milletin destan, efsane, masal, hikâye, şiir gibi eserlerde de kendi hissiyatını ve fikirlerini, hayat tarzının izlerini işlediğini çeşitli kaynaklar göstermektedir. Bu birikim, Kolcu'nun (2002:15) ifadesiyle, "Bir topluma dışarıdan gelecek kültürel etkilenmelere karşı bir kalkan vazifesi gördüğü gibi, bilinçaltında bulunan değerleri yeniden hatırlamak ve hatırlatmak için de en sağlam yoldur." Güzel sanatların bir dalı olan edebiyatın insanlığın ilk dönemlerinden beri, her yerde ve zamanda varlığını sürdürmesi, araştırmacılara onun insana özgü vazgeçilmez bir ihtiyacı karşıladığını düşündürmektedir. Edebiyatın bu özelliğini, insanın "sanat yapma varlık şartı"na bağlayanlara da rastlanmaktadır. Edebî eser, dille gerçekleşen güzel sanat ürünüdür. Özgünlüğü de tarihî ve kültürel olanla yakın ilişkisinden kaynaklanır. Edebî metin, sanat ve kültür etkinliklerinin iç içe girdiği bir alanda oluşur. Zaten dil, kültür alanının hem yapıcısı hem de ifade aracıdır. Bu durum edebiyat eğitime, kültür ve sanat eğitimi arasında ayrı bir önem kazandırmaktadır (Kurudayıoğlu ve Çakıcı, 2013:48). Edebî metinlerin, sanat zevki ve anlayışıyla kültür değerlerini hayatın gerçekliğinden hareketle somutlaştırdığı görülmektedir. Bunlar, bireylerin estetik zevkinin gelişmesine ve ait olduğu kültürün değerlerini benimsemesine hizmet eder. Bu sebeplerle edebiyat eğitimi; MEB'in Türk Dili ve Edebiyatı Dersi Öğretim Programı'nın Özel Amaçlarında da dolaylı olarak vurgulanan "estetik zevkin gelişmesi, kültürel değerlerin somut olarak ifade edilmesi ve yorumlanması, sürdürülen hayatın farklı bir dikkat ve duyarlılıkla dile getirilmesi"

bakımından son derece önemlidir. Bu kapsamda edebiyat eğitimi hedef kitleye; edebî metinlerdeki sanat değerlerini sezmeyi, dilin metinde kazandığı anlamları kavramayı ve metni yorumlamayı sağlayacak becerileri kazandırmayı amaçlar. Söz konusu kazanımların ilk basamağını da lise yıllarındaki edebiyat dersleri oluşturur. Edebiyat derslerinde hedef kitleye her yönüyle bireysel, millî, evrensel değerler ile estetik zevk ve anlayışın edebî metinler aracılığıyla kazandırılması mümkündür. Öğrencilerin tarihî akış içinde Türk kültürünü, düşüncesini ve zevkini metinler aracılığıyla fark etmeleri; millî olandan evrensel olana ulaşabilecek bilgi ve becerileri kazanmaları yine edebî metinler aracılığıyla mümkün olabilir. Araştırmacıların görüşlerinden yola çıkarak ifade edildiği gibi Türk Dili ve Edebiyatı Dersleri hedef kitleye sadece estetik zevk kazandırma amacına hizmet etmez. Aksine estetik zevkle oluşturulmuş edebî ürünler vasıtasıyla kültür ve değer aktarımına da katkıda bulunur. Şiir türündeki metinlerin, şekil ve muhteva açısından değeri göz önüne alınırsa çalışmanın, kavramsal çerçevesi itibarıyla alan yazınına yeni bir bakış açısı getireceği öngörülmektedir.

Türkçülük hareketi ile ilgili araştırmalar, çok dinli ve çok uluslu büyük bir devleti idare eden Türklerin gerek devletin bekası için gerekse mensubu oldukları İslam dininin ırk üstünlüğü anlayışına karşı olması sebebiyle, asıl kimliklerini asırlarca arka planda tuttuklarını göstermektedir (İnalcık, 2011:155-156). Fakat Fransız İhtilali neticesinde başlayan milliyetçilik dalgası, bir müddet sonra Osmanlı Devleti’ni de tesiri altına almıştır. Devlet yönetimi ve aydınlar, yeni bir dünya düzeni oluşturan bu dalgalanmanın oluşturabileceği sorunların telafisi için tedbir arayışına girmişlerdir. Devleti kurtarmak için alınan “tedbirlerin başında ise değişik unsurların ‘ulusal kimlik talepleri’ni, genel bir ‘siyasal kimlik’le karşılama çabası gelmektedir” (Karakaş, 2007:147). Devletin çöküşünü engellemek maksadıyla Osmanlıcılık ve İslamcılık üst kimlikleri inşa edilmeye çalışılmış ama başarılı olunamamıştır. Sonuçta, devleti korumak amacıyla başvuru son akım Türkçülük hareketi olmuştur. Çalışmanın *inceleme nesnesini* oluşturan şiirlerin yazıldığı zaman, Türk tarihi açısından Türkçülük hareketinin yükseldiği döneme tekabül etmektedir.

Türkçülüğün, Kazan Tatarları önderliğinde Orta Asya’daki Rus zulmüne karşı Türkleri birleştirme amacıyla ortaya çıkmış bir düşünce olduğu çeşitli kaynaklarda aktarılmaktadır. Ancak Osmanlı Devleti’ndeki Türkçülüğün oluşumunun ve şekillenmesinin daha farklı olduğunu belirtmek gerekir. Nitekim idarecilerin, Orta Asya Türkleri arasında ortaya çıkan Türkçülük akımının Batılı anlamdaki ulusçuluğa dönüşmesinin Osmanlı Devleti’nin stratejik konumunun Batı lehine değiştirilmesi anlamına geldiğini düşündükleri için

Türkçülük akımına ve Orta Asya Türklerine belli bir süre mesafeli durdukları söylenebilir. Ayrıca tarihî kaynaklarda aktarılan bilgilere göre ulusçuluk düşüncesinin, çok uluslu devlet yapısının devamı için tehlikeli bulunduğu ve bu sebeple de Türkçülük hareketine öncülük yapan İsmail Gaspıralı'nın 1874'te, Yusuf Akçura'nın 1898'de ve Hüseyinzade Ali'nin ise 1900 yılında sınır dışı edildiği görülmektedir. Bu isimlerin yurda dönüşü ise ancak 1908 yılında II. Meşrutiyet'in ilanı ile gerçekleşmiştir. (Bu kısımda bahsedilen “sınır dışı” ve “yurt” kavramları II. Meşrutiyet Dönemi'nden önce Osmanlı Devleti'nin sahip olduğu Balkan Topraklarına tekabül etmektedir. Araştırmanın genelinde söz konusu bu *sınırlar* ve *yurt* kavramı göz önünde bulundurulmuştur.) Bu bilgilerden yola çıkarak Osmanlı Devleti'nde Türkçülük fikir hareketinin baskın bir kimliğe kavuşmasının, II. Meşrutiyetten sonra; özellikle de İttihat ve Terakki Cemiyetinin *Balkan Savaşlarını* müteakip Osmanlıcılık yerine Türkçülük düşüncesini temel almalarıyla olduğu ifade edilebilir. Yani Türkçülük akımı II. Meşrutiyet sonrasında resmiyet kazanmıştır. Millî kimliğin inşasında Türkçülük hareketinin önemi ve araştırmanın kavramsal çerçevesinde de kastedilen kimliğin Türk kimliği olması; milliyetçilik kavramının ise Türk milliyetçiliğini ifade etmesi çalışmanın bu bölümünde Türkçülük düşüncesi üzerinde durulmasını gerekli hâle getirmiştir.

Türkçülük akımının siyasi bir nitelik kazanmasının II. Meşrutiyet sonrasına kaldığı görülsede Hilmi Ziya Ülken'in tabiriyle, “İlk Türkçüler edebî Tanzimatçılardır. Bu dönemin sanatçıları özellikle dil ve tarih gibi kültürel alanlarda yaptıkları çalışmalarla, Türkçülük akımının temelini atmışlardır. Tanzimat'la birlikte gerçekleştirilmek istenen yeniliklerin halk tabanına yayılmasını isteyen devlet adamlarının da teşvikiyle, sade bir dil oluşturma çabaları, Türkçülük görüşünün gündeme gelmesini sağlamıştır (Argunşah, 2011:31).

Argunşah'a (2010:125) göre bir milletin ve devletin gerek var olması gerekse hayatiyetini devam ettirmesi, mensuplarını kültürel değerlerle beslemesine bağlıdır: “Millet denilen topluluğun inandığı, yaşadığı, üretimine katkıda bulunduğu, fakat aslında bir taraftan kendisini üreten değerlere ve duygulara, hatta bu değer ve duygularla örülmüş metinlere/anlatılara, başka bir söyleyişle kendi hikâyesinin kendisine anlatılmasına ihtiyacı vardır. Alan (2016:49) bu durumu bir bakıma, kişinin kendi simasını unutmamak için arada bir aynaya bakmasına benzetir. Bu anlamda birey, bağlı olduğu milletin değerlerini hatırladıkça aidiyet duygusunu pekiştirecek ve böylece milletine sahip çıkacaktır. Kişinin bu bilince ulaşması ise millet olmak isteyen her topluluğun ve varlığını devam ettirmek isteyen her milletin temel hedefidir. Bir toplumdaki bireylere kimlik kazandırarak millet

olma bilincinin geliştirilmesinde en önemli araçlardan biri edebiyattır. Bu fikri destekleyen Jusdanis (1998:76), düşüncesini “Bir milletin millet olabilmesi için iki şeye ihtiyaç vardır: Sınırlarını genişletmek ve kendi edebiyatını yaratmak” şeklinde ifade etmektedir. Millet, sadece fiziksel sınırlarını değil aynı zamanda zihinsel sınırlarını da genişletmek zorundadır. Milletin zihinsel sınırlarını genişletmek ise bireylere kazandırılacak kültürel kimliklerle mümkündür. Bu süreçte en büyük rol şüphesiz edebiyata düşmektedir. Bir kişinin hem mensup olduğu kültürün nasıl oluştuğunu ve bir millet hâline nasıl geldiğini öğrenmesi hem de toplumun diğer üyeleriyle ortak bağlarını anlayarak milletine sarılması, toplumun aynası olan edebî metinlerle sağlanmaktadır. Zira gerçekte sadece içinde bulunduğu anı yaşayan insan için gerek geçmiş gerekse gelecek zaman, birer olaydan ibarettir.

Aktarılan görüşler ve millet olma/millî kimlik kazanma sürecinde edebiyatın rolü esas alındığında her milletin, yazıya geçirilmese bile mutlaka bir edebiyat hazinesinin olduğu söylenebilir. Yaşamlarında savaş, kahramanlık, acı, felaket, göç, hastalık, aşk ve ihanet gibi sayılamayacak kadar çok olay, durum ve duyguyla karşılaşan bireyler, bunları çevrelerine aktarma ihtiyacı hissetmişlerdir (Hawthorn, 2014 akt. Alan, 2016:50). İletişimin bütün zamanlarda, bütün yerlerde, bütün toplumlarda olması, edebî metinleri birçok türüyle kültür aktarımının vazgeçilmez bir parçası hâline getirmiştir. Bu sebeple edebî metinlerin bir iletişim aracı olarak insanlık tarihiyle başlayıp yaşanan çağa kadar kültürün vazgeçilmez unsuru olduğu görülmektedir.

Edebî eserler sayesinde, tarihin hangi zamanında ve sosyal şartlar ne durumda olursa olsun hiçbir sosyal baskıya maruz kalmadan, şairlerin/yazarların kendilerini ifade edebilecekleri bir ortam oluşur. Kelimelerle oluşturulan kurgusal bir dünya sayesinde, müellifin rahatlaması ve içinde bulunduğu koşulların dışına çıkması sağlanır. Okurlar ise edebî metinler aracılığıyla dünyayı dönemin şairlerinin/yazarlarının gözüyle görmeye başlayıp kendi hayatınlarını irdelemeye başlar. Eserde ifade edilenleri anladıkça o dönemle kendi zamanı arasındaki benzerlik ve farklılıkları tespit ederler. Benzerlikler nispetinde duygularıyla eseri özdeşleştirir veya tam tersi farklılıkları görerek eseri ötekileştirirler. Zaten kişi, sosyal ortamlarda kendi kişiliğini/kimliğini oluşturabilmek için duygusal benzerlikleri ve farklılıkları kullanma eğilimindedir. Okurun bu alışkanlığı, eseri oluşturan şaire/yazara; istediği duyguyu benimsetme, istediği duyguyu da ötekileştirme fırsatı verir. Bu fırsatı değerlendiren şair/yazar, ortak değerleri kullanarak istediği hissi okura kabul ettirir ve onu yönlendirebilir. Dolayısıyla bireyin bir toplum içinde yaşayabilmesi için

ortak kimliğe ihtiyacı vardır. Ortak kimlik ise “birtakım semboller, anılar, sanat eserleri, töreler, alışkanlıklar, değerler, inançlar ve bilgilerle yüklü bir gelenekten, geçmişin mirasından, kısacası kolektif bellekten hareketle inşa edilir” (Bilgin, 1994:52). Ortak kültürel belleğin toplum üyelerine hatırlatılmasında edebî eserlerin büyük rolü vardır. Araştırma kapsamında analiz edilen 1911-1931 yılları arasında *Türk Yurdu* dergisinde yayımlanan şiirlerin değerler eğitimi ve millî kimliğin inşası çerçevesinde incelenmesi hususu söz konusu açılardan önem taşımaktadır.

Devletin yıkılmasını engellemek ve toplumu bir arada tutmak amacıyla ortaya çıkan akımları temsil eden idareciler ve aydınlar, bir süre sonra kendi mensuplarını oluşturma çabasına girmişlerdir. Bu aşamada başvurulmuş iletişim araçlarının başında, dönemin şartları açısından halka ulaşmanın en kolay yolu olan gazeteler gelmiştir. Zira birçok politikacı da dâhil olmak üzere, Tanzimat Dönemi’nde şöhret kazananların hemen hemen hepsinin gazetecilik yaptığı görülebilir. Gazete ayrıca, Tanpınar’ın “hakiki ihtilal” olarak yorumladığı tiyatro ve roman gibi yeni türlerin de Türk edebiyatına girmesini sağlamıştır (Tanpınar, 2012:252). Önceleri gazetelerde parça parça tefrika edilen bu türler, zamanla kitap hâlinde basılmaya başlamıştır. Eğlenceli olmaları yönüyle halkın ilgisini çeken bu edebî türler, fikirlerini halka aktarmak isteyen aydınlar için de yeni bir fırsat olmuştur. Kurgunun gücünü keşfeden aydınlar, oluşturdukları hayali kahramanlarla halka rol modeller sunmuşlardır. *Değerler Eğitimi ve Millî Kimlik İnşası Çerçevesinde Türk Yurdu Dergisindeki Şiirlerin (1911-1931) İncelenmesi* adlı bu çalışmanın inceleme nesnesini oluşturan şiirler gibi dönemin dergilerinde çeşitli edebî eserlere yer verilmiştir. Müellifinin duygularını en yoğun biçimde dile getirdiği tür olan şiir metinleri aracılığıyla toplumun sosyal/siyasi kültürünün aktarıldığı ve milliyetçilik, vatan sevgisi, kahramanlık gibi kavramların çok sayıda yer aldığı söz konusu şiirlerin millî kimliğin inşasında değerler eğitiminin rolü ve *Türk Yurdu* dergisindeki (1911-1931) şiirlerin dil, muhteva, yapı yönüyle değerler eğitimine katkısının ne şekilde olduğunu tespit etme amacını taşıyan araştırmaya destek sağlayacağı fikri bu açıdan da güçlenmektedir. Edebî eserler her ne kadar değer aktarımı kaygısı ile kaleme alınmamış olsa da değer eğitiminde doğrudan mesaj vermek yerine, iletinin hedef kitleye sezinletilmesi amacıyla değerlerle ilgili kavramları içeren metinlerin eğitime yönelik kullanılmasının yararlı olacağı düşünülmektedir. Bir dilin ortak kültürün taşınmasındaki rolü göz önüne alınırsa dil bilincinin oluşturulmasında edebî metinler büyük öneme sahiptir. Dil gelişiminde ve kültürel değerlerin aktarılmasında manzum eserlerin önemi ise göz ardı edilmemelidir.

Çalışmanın inceleme nesnesi olan *Türk Yurdu* dergisindeki şiirler bu açıdan önem arz etmektedir.

Türk Yurdu dergisinde yer bulmuş ve bu çalışmanın inceleme nesnesinin yazıldığı döneme (1911-1931) ait şiirler de temsil ettikleri tarihî dönemin kimliğini taşımaları bakımından millî ve manevi değerlerin eğitiminde faydalanılabilecek edebî eserlerdir. Aktarılan bilgiler, araştırmanın amacını desteklemektedir.

2.6.3. Şiir Türündeki Metinlerin Değerler Eğitime Katkısı

Şiirin duygu ve değer aktarımı hususunda kalıcı etkiler oluşturabileceğini aktaran farklı görüşler de bulunmaktadır: Akyol'a göre (2006:121) "Şiirler duygularla sesleri satırlarda birleştiren etkileyici ürünlerdir. Dilin çok özel kullanımını gerektiren âdeta kelimelerle musiki yaratan şiir, insanın kelimelerle ahenk oluşturduğu, pek çok düşünceyi kısa ve özlü bir anlatımla sunabildiği bir anlatım şeklidir". Güleriyüz (2002:276) şiir okumanın çocuğa faydalarını "Çocuğa ana dil sevgisi ve sanatsal bir derinlik kazandırma; sözlü ifade gücünü geliştirme, ulusal ve evrensel değerlere ulaştırma" olarak sıralamaktadır. Coşkun ve Açık (2006:18) ise "Estetik ve duygu yönüyle insanı manevi olarak besleyen şiir, insanda yeni hayat görüşlerinin oluşmasını sağlayan en önemli edebiyat ürünlerinden biridir" demektedir. Verilen bilgilerden yola çıkarak şiirin, bireyin millî ve manevi dünyasına çok yönlü etkisinin olduğu söylenebilir. Şiir, bireyi derinden etkileyen edebî türlerin başında gelmektedir. "Şiirin, insan ruhunun derinliklerine dokunarak güzellik ve insanlık duygularını aşılama, insanlara yeni bir hayat görüşü kazandırmada oldukça etkili olduğu" bilinmektedir. Dolayısıyla, şiirin bu etki gücünden değerler eğitime yönelik yararlanılmalıdır (Ulu, 2018:33).

Aslan'a göre (2012) günümüzde ahlaki değerleri ve insani hasletleri kazandırma konusunda ailenin rolünün gitgide azaldığı, okulun rolünün ise arttığı görülmektedir. Okulun bu açıdan karşı karşıya kaldığı en önemli zorluğun konuları gerçek hayatla ilişkilendirmek olduğunu söyleyen araştırmacı, bu sorunun değerleri gerçek yaşam durumları olarak ortaya koymakla çözülebileceğini belirtmektedir. Bunun için de şiir, hikâye, roman, tiyatro, masal, destan vb. gibi farklı türleriyle edebî eserlerin değerler eğitiminde kullanılabileceğini fikirlerine eklemektedir. Diğer yandan değerler eğitimi çerçevesinde edebiyat ürünlerinden faydalanmanın bazı fırsatlar taşıdığını ifade eden Aslan, bu durumu şöyle özetlemiştir:

Edebiyat sahasının temsil ettiği bilgi kategorisi yapı itibariyle değerlere daha yakındır. Değerler ve maneviyat alanı, sadece akli olarak gerekçelendirilecek bir mantıki çıkarımlar alanı değil kalbi, vicdani, iradi boyutları da olan bir alandır. Dolayısıyla edebiyat ürünleri; temsil ettiği bilgi türünün faydaları, hayatla doğrudan irtibatlı oluşu, tarihi, kimliği, geleneği ve medeniyeti taşıyıcı oluşu, güncel olanı taşıyıcı oluşu ve estetik boyutu ile bizzat değer yüklü oluşu bakımından değerler eğitiminde öncelikli olarak faydalanılabilecek ürünlerdir (s.49).

Durmuş (2004:327), sözlü ürünlerin karakter eğitiminde çok önemli bir yere sahip olduğunu belirtir. Sözlü ürünler olarak da öykü, masal, şarkı, türkü ve bilmeceleri sayar. Araştırmacı her ne kadar şiirleri bu sınıflandırma içinde ifade etmese dahi şiir türündeki metinler de bu sınıflamada yer almalıdır. Zira şarkı ve türkü türündeki edebî metinler, manzum eserlerin bestelenmiş biçimleridir.

Geçmişte Türk kültüründe önemli bir yere sahip olan okuma toplantılarıyla ilgili bir çalışmada Öztürk (2003:131-155), bu toplantılarda insanların okunan kitaplardan birçok değeri öğrendiğini ve içselleştirdiğini, söz konusu değerleri zamanla yaşamının bir parçası olarak görmeye başladığını söyler. Okuma toplantılarında olduğu gibi eskiden köy odalarında da halk ozanlarının, tasavvuf şairlerinin hikmetli şiirlerini okuduğunu ve beğeni topladığını ifade eden yazar, bu şiirlerle insanlara çeşitli değerlerin aktarımının da mümkün olduğunu kaydetmektedir. Verilen bilgilerden yola çıkarak millî kimliğin inşasında değerler eğitiminin rolü ve *Türk Yurdu* dergisindeki (1911-1931) şiirlerin dil, muhteva, yapı yönüyle değerler eğitime katkısının ne şekilde olduğunu tespit etme amacı güden araştırmanın inceleme nesnelerinin değerler eğitime yönelik kullanılabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Tezin kapsamında şiir türünde metinlerin değerler eğitimi ve millî kimliğin inşasında kullanılabileceği öngörüsüne istinaden cevaplanması gereken sorulardan biri: “Şiirde eğiticilik/didaktizm ne kadar yer almalıdır?” sorusudur. Bu konuda araştırmacıların farklı fikirleri olmakla birlikte genel olarak didaktizmin sadece şiirde değil, bütün edebî türlerde göz ardı edildiğini söylemek mümkündür. Sarıyüce (2012:209), aslında göz ardı edilen şeyin çığırta, anlatımı sekteye uğratan, bilmişlik kokan anlatılar olduğunu, iyi sindirilmiş, kumaşın dokusuna iyi işlenmiş didaktizmin ise hep var olduğunu savunmaktadır. Şiirin öncelikli görevi eğitmek değildir. Şiir, öncelikle bireye bir duyarlılık kazandırmakla görevlidir. Bu duyarlılık bireye doğrudan değil, sezdirilerek verilmelidir. Araştırmacı söz konusu görüşünü şu cümlelerle örneklendirmektedir:

Çocuk çok zengin ve alabildiğine renkli bir düş dünyasında yaşar. Çocuk doğada çiçekleri, ağaçları, kuşları, böcekleri görür ve sever. Ama şiirlerde anlatılmış çiçekleri, ağaçları, kuşları, böcekleri daha çok sever. Doğada gördüğü bir çiçek çocuk için bir algıdır. Salt bir görüntüdür. Ölü bir nesnedir. Şiirde anlatılan çiçek ise canlıdır. Konuşur, rengini, kokusunu, güzelliğini sözcüklerin ahenkli ve çağrışımlı diliyle duyurur. Duyurmakla da kalmaz yaşatır. İç dünyasına mal eder. Şiirde okuduğu çiçeği sever. Ne var ki gerçekte bu sevgi sanal bir sevgidir. Kendisine hazlar tattıran şiirdeki çiçek papatya ise çocuk kırdı papatyayı gördüğü zaman şiirdeki

papatyanın verdiği hazzı ve hoşluğu duymaz. Bu durum okuduğu bir şiirin çocuğu eğitsel yönde etkilemediğini göstermez. Okunan şiirlerdeki nesneler, bilinçaltında saklı kalır. Çocuk büyüdükçe, bilinçlendikçe gerçek doğanın farkına varır. Vaktiyle kendisine coşkulu anlar yaşatan papatyaya bu kez başka bir gözle bakar. Artık ona doğayı, çiçekleri sev diye buyurmanın gereği yoktur. Doğayı anlamaya, sevmeye, korumaya çoktan hazırdır (s.208).

Sarıyüce'nin ifadelerinden yola çıkarak şiir türündeki metinlerde millî ve manevi değerler yer aldığına benzer mantıkla, şiirde geçen kavramlar hedef kitlenin bilinçaltında saklı kalacak, böylece açıkça ifade edilecek didaktik bir söylemden daha etkili olacaktır. Çalışmanın kavramsal çerçevesinden yola çıkarak hedef kitleye kazandırılması düşünülen değerler, şiirler aracılığıyla dimağlarda yer edinecektir. Şiir türündeki metinlerin ezberlenmesinin kolaylığı da göz önüne alındığında, değerler eğitimi için şiirleri kullanmayı, pratik bir yöntem olarak ifade etmek yanlış olmaz. Dolayısıyla millî kimliğin inşası sürecinde değerler eğitiminden yararlanmak ve millî manevi değerlerin sıkça geçtiği *Türk Yurdu* dergisindeki şiirlerin bu bağlamda aracı kılınması alan yazını açısından önem kazanmaktadır.

Şiirlerin bireye dil becerisi ve duyarlılığı kazandırmasının yanı sıra onu; sanat eğitimi, hayal gücü eğitimi, hafıza eğitimi, sosyal eğitim ve değerler eğitimi gibi farklı yönlerden de beslediğini ifade eden Enver Naci Gökşen (Akt. Sever, 2002), çocuklara şiir okutup ezberletmenin değerler eğitimi açısından faydalarını şu şekilde sıralamıştır:

1. Ana Dil Sevgisi ve Eğitimi: Çocuklar, yazınsal niteliği olan şiirleri ezberleyerek ana dillerinin kullanılış özelliklerini tanımaya başlarlar.
2. Sanat Eğitimi: Yazın (edebiyat) eğitimi her şeyden önce bir duygu ve düşünce eğitimidir. Küçük yaşta, çocuk gerçekliğine ve duyarlılığına uygun, dilin anlatım güzelliğini yansıtan şiirlerle karşılaşan bir çocukta, dil bilinci ve sevgisi oluşmaya başlar.
3. Bellek Eğitimi: Şiir, çocukların duyularını eğitirken onların kavramsal gelişimine de katkı sağlar.
4. Değerler Eğitimi: Şiirler, ulusal ve evrensel değerlerin tanıtılması ve duyumsatılması için etkili bir araçtır. Vicdanî temellerin atıldığı, ahlaki değerler sisteminin biçimlenmeye başladığı çocukluk devresinde şiir, çocukların beğenilerini inceltir. Onlara insanlığın genel geçer değerlerini sezinletir, kavratır (s.101-102).

Sıralanan madde başlıkları eğitim üzerine olsa dahi şiirin temel amacı eğitim vermek değildir. Zira şiir, öğretme amacı gütmaz; şiirin temel amacı duyguları sezdirmektir. Nitekim tabiatı gereği şiirin mesaj verme kaygısı yoktur. Bu kaygı olduğunda eser şiirsel metin olma özelliğini yitirir. Fakat toplumun kültürünü ve değerlerini yansıtan/kuşaktan kuşağa aktaran edebî eserler dolaylı olarak eğitim vasıtası olmaktadır. Araştırmanın amacı bu açıdan önem teşkil etmektedir.

Şiirin işlevini benzer şekilde ifade eden araştırmacılardan Özdemir (1999) şiirin asıl görevinin bilgi aktarmak olmadığını şu sözlerle ifade eder:

Şiir, bilgi aktarmak için yazılmaz. Şiirin aktardığı şey, bilgi değil yaşantıdır. Duygulardan, imgelerden, düşlerden, özlemlerden oluşmuş bir yaşantı birikiminin ürünüdür şiir... Dış dünyayı

duyular yoluyla bize tanıtıyor, duyularımızı çalıştırıp inceltiyor. Şiir, gördüğümüz gibi, bilgi dağarcığımızı zenginleştirme, bize bilmediklerimizi öğretme gibi bir amaç gütmüyor. Bunun yerine yaşamı değişik yönleriyle algılamayı, duyarlılığımızı keskinleştirmeyi sağlıyor. Sezme gücümüzü besleyip geliştiriyor (s.49).

Şiirin asıl işlevinin bireye sanat ve yazın zevki kazandırmak olduğunu düşünen Sivri (2007:652), çocuklara sunulan şiirlerin bundan uzak olduğunu, bu şiirlerin “öğretmenlik”, “annelik”, “babalık”, “kılavuzluk” görevini üstlenmiş öğretici metinlerden öteye gidemediğini ve Türkçe ders kitaplarında da bu tür dayatma metinlerin yer aldığını savunur. Bunun sebebi olarak da metinlerin, uzmanlar tarafından seçilmemesini, eleştiri süzgecinden geçmediği için çoğunun yazınsallıktan uzak, müfredata uydurulmaya çalışılan, çocuk gerçekliğinden uzak metinler olmasını gösterir. Çalışmanın amacına yönelik incelenen şiirler, hedef kitleye millî ve manevi değerlerin fark ettirilebileceği muhtevaya sahip olmaları itibarıyla değerler eğitimi alanına yönelik kullanılabilecek eserlerdir.

Aktarılan görüşlerde de ifade edildiği gibi edebî eserler, değerler eğitiminde çeşitli özellikleri itibarıyla kullanılabilir. Bu çalışmada -açıklanan mantıkla- zaman zaman çeşitli gerekçelerle neşrine ara verilmiş olsa da yayımı bir asırdan fazladır devam eden *Türk Yurdu* dergisindeki şiirlere yer verilmiştir. Çalışmanın 1911-1931 yılları arasında yayımlanan şiirleri içermesi, söz konusu dönemde sosyal ve siyasi birçok olayın gerçekleşmiş olması, ayrıca dönemin Türkiye Cumhuriyeti’nin kimlik inşası sürecini kapsamı dolayısıyla *Türk Yurdu* dergisinde yayımlanan metinlerin kurucu unsuru millî/manevi değer kavramları olmuştur. Dolayısıyla, millî kimliğin inşasında değerler eğitiminin rolü ve *Türk Yurdu* dergisindeki (1911-1931) şiirlerin dil, muhteva, yapı yönüyle değerler eğitime katkısının ne şekilde olduğunu tespit etme amacı güden araştırmanın gerek millî manevi değerlerle ilgili farkındalık oluşturma gerekse kimlik inşasında edebî ürünlerden yararlanma hususunda geliştirilmeye açık bir araştırma alanına katkı sağlayacağı ifade edilebilir.

2.6.4. Millî Kimliğin İnşası Üzerindeki Sosyal ve Psikolojik Etkiler

Bu bölümde *Psikososyal Gelişimin Kimlik İnşası Üzerindeki Etkisi* alt başlığı kapsamında, bu çalışmanın tanımlar kısmında açıklanan *hedef kitlenin* psikososyal gelişimi üzerinde durulmuştur. Psikososyal Gelişim ile bireyin kimlik kazanması süreci arasında doğrudan bir ilişki bulunur. Psikososyal Gelişim düzeyinin ise Sosyal Psikoloji üzerinde tabii sonuçları olmaktadır. Benzer bir ilişki ile edebî eserler de yaratıldıkları toplumdan izler taşımaktadır. Dolayısıyla bu çalışmada incelenen şiirlerin, 1911- 1931 yılları arasında yaşanan tarihî, sosyal ve siyasi gelişmelerden dolayı olarak etkilendiği görülür. Şiirlerin muhtevadaki

bu etkinin şairlerin sosyal psikolojik durumları sebebiyle ortaya çıktığı düşüncesi, çalışma kapsamında incelenen şairlerin biyografileri ile doğrudan ilgili olan Sosyal Psikoloji kavramının da ayrıca değerlendirilmesini gerekli kılmıştır. Bu doğrultuda, *Psikososyal Gelişimin Kimlik İnşası Üzerindeki Etkisi* alt başlığında hedef kitlenin psikososyal gelişim süreci ile ilgili bilgilere yer verilmiştir. Söz konusu bilgilendirmeye, çalışma kapsamında yapılan araştırmalar ve taranan kaynaklardan yola çıkarak “ortaöğretim öğrencilerinin bilişsel ve duyuşsal gelişimleri açısından millî kimlik farkındalıklarının bulunduğu; millî kimliğin inşasında, ortaöğretim öğrencilerinin bilişsel ve duyuşsal hazırbulunuşluklarının olduğu” varsayımlarından hareketle ihtiyaç duyulmuştur.

Sosyal Psikolojinin Değerler Üzerindeki Etkisi alt başlığında ise sosyal psikoloji alanı ile ilgili bilgiler verilmiş, buradan yola çıkarak çalışmanın inceleme nesnesinin müellifi olan isimlerle ilgili, “*Türk Yurdu* dergisinde eserleri yer alan şairler, dönemin (1911-1931) toplumsal ve siyasi olaylarından etkilenmiş ve bunu eserlerine yansıtmışlardır” varsayımı somutlaştırılmaya çalışılmıştır.

2.6.4.1. Psikososyal Gelişimin Kimlik İnşası Üzerindeki Etkisi

Psikanalitik Kuramın takipçilerinden Erik Erikson, Freud’un görüşlerini geliştirip insan gelişimine *ruhsal ve toplumsal boyut* eklemiştir (Miller ve Shelly, 2007:93). Erikson, toplum ve kültür üzerine yoğunlaşmış ve Freud’un beş basamakta topladığı psikoseksüel gelişim dönemlerine üç dönem daha ekleyerek toplamda sekiz dönem oluşturmuştur. Böylece insan gelişimini doğumdan ölüme kadar olan sekiz dönemde incelemiştir. Söz konusu bu gelişim dönemlerinin her birinin bir diğer döneme başarıyla geçebilmesi, üstesinden gelebilmesi gereken bir görevi, hedefi olduğunu ifade eden Miller ve Shelly (2007:94) bu dönemlere Psikososyal Gelişim Dönemleri adını vermiştir.

Erikson da Freud’un öğrencilerindendir ve onun kişilik kuramında Freud’un kuramı ile birçok benzer öge bulunmaktadır. Ancak Erikson, Freud’dan farklı olarak kişilik gelişiminde ağırlığı sadece çocukluk yıllarına vermez, kişilik gelişimini yaşam boyu süren bir süreç olarak kabul eder. Sağlıklı kişilik gelişimi üzerinde daha fazla duran Erikson, sosyal çevrenin kişilik gelişimi üzerindeki etkilerini de daha fazla vurgulamaktadır (Erden ve Akman, 2005 akt. Çiftçioğlu, 2016). Bu vurgunun, çalışmanın kavramsal çerçevesi ve hedef kitlesi göz önüne alınarak ayrıntılandırılması gerekli görülmüştür.

Erikson, bireylerin psikososyal gelişimlerini sekiz dönem içinde tamamladıklarını ifade eder. Bu gelişim dönemlerinin özelliği her dönemde biri olumlu diğeri olumsuz olan iki özellikten, birey tarafından hangisinin kazanılıp kazanılmadığını incelemektir. Bu dönemler, ilk dönem olan “temel güvene karşı güvensizlik” döneminden başlayarak birbirlerinin üzerine kurulmakta ve hayat boyu bireyin sahip olacağı özelliklere etki etmektedir. Erikson’un Psikososyal Gelişim Dönemleri: Temel Güvene Karşı Güvensizlik (0-18 ay), Özerkliğe Karşı Utanç ve Şüphe (1,5-3 yaş), Girişimciliğe Karşı Suçluluk Duygusu (3-6 yaş), Çalışkanlığa Karşı Yetersizlik Duygusu (6-11 yaş), Kimlik Kazanmaya Karşı Kimlik Karmaşası (12-21 yaş), Yakınlığa Karşı Yalıtılmışlık (Yalnızlık) (21-30 yaş), Üretkenliğe Karşı Verimsizlik (Durgunluk) (30-65 yaş), Benlik Bütünlüğüne Karşı Umutsuzluk (65 yaş ve sonrası) olarak belirtilmiştir. Bu kısımda, sıralanan gelişim dönemlerinden çalışmanın kavramsal çerçevesi göz önüne alınarak *Kimlik Kazanmaya Karşı Kimlik Karmaşası (12-21 yaş)* evresi ile ilgili dönem hakkında bilgi verilmesi yeterli bulunmuştur. Hedef kitlenin psikososyal gelişimi ile bu gelişim ve millî kimliğin inşası arasındaki ilişkiye yer verilmiştir. Ardından değerler eğitiminin söz konusu ilişkiye katkısı üzerinde durulmuştur.

Arslan ve Arı’dan aktarılan bilgiler doğrultusunda Erikson’un tasnif ettiği gelişim evrelerinden *Kimlik Kazanmaya Karşı Kimlik Karmaşası (12-21 yaş)* dönemi ergenlik dönemini kapsamaktadır. Bu da çocukluk ve yetişkinlik dönemi arasındaki, belirgin ve bilinçli bir evreyi ifade eder. İlkokul yıllarının sonlarında ergenler cinsel olgunlaşma, ilgili fizyolojik değişimler ve önlerindeki yetişkin rollerinde bulunan belirsizlik ile uğraşmak durumunda kalırlar. Ergenler, günlük hayattaki ideal örneklerle, daha önceki dönemlerde sahip oldukları beceriler ve roller arasında nasıl bir bağlantı kuracakları sorusunu sıklıkla düşünürler (Erikson,1968 akt. Arslan ve Arı, 2020:53). Toplumsal rollerdeki bu arayışlar, bireylerin millî kimliğin inşası sürecinin bir parçasıdır. Dolayısıyla, Türkiye’deki bireylerin ortaöğretim sürecine tekabül eden Erikson’un Kimlik Kazanmaya Karşı Kimlik Karmaşası (12-21 yaş) evresi, millî kimliğin inşası ve değerler eğitimi için kritik bir dönemdir. Çalışmanın hedef kitlesi, söz konusu kritik dönemde olan ortaöğretim öğrencileridir.

Genç bireyin bir erişkin olarak yaşama hazır olduğunu hissedebilmesi için kimlik duygusunun yeterince oturmuş olması şarttır. Bu nedenle özellikle gençliklerinin sonuna yaklaşmış bireylerde kimlik duygusunu yeterince oturtamamış olmak bir problem oluşturur ve bu durum bireyin toplumsal uyumunu belirgin biçimde bozar. Ergenin kim olduğuna ve ne yapmak istediğine karar vermede yaşadığı zorluk ise onu kimlik karmaşasına götürür. Fakat bütün bu olumsuzlukların tam tersi bir durumda kimlik kazanımı sağlanmıştır. Hem

birey hem de toplum açısından ideal olan söz konusu dönemin başarılı bir şekilde inşa edilmesi ve kimlik kazanımı sürecinin tamamlanmasıdır. Bahsedilen kimlik kazanımı sürecinin, çalışmanın amacı ile aynı doğrultuda; değerler eğitimi yoluyla gerçekleştirilebileceği öngörülmektedir. Erikson'un gelişim evreleri, bu öngörünün bilimsel dayanağını oluşturmaktadır. Aynı zamanda, Allison ve Schultz'un (2001:143) Erikson'dan (1980) aktardığına göre ergenlikte bir kimlik krizinden geçmek normal gelişimin bir parçasıdır. Bu kriz dönemi, önceden kabul edilen fikirlerin, değerlerin ve inançların sorgulanmasını, farklı inanç sistemlerinin ve hayat tarzlarının keşfini içerir. Kriz dönemi; seçilen bir hayat yoluna, inanç ve değerler sistemine bağlılıkla sonuçlanır. Dolayısıyla hedef kitlenin kimlik krizinin sonunda olumlu bir kimlik oluşturabilmesinin sağlanması, bahsedilen dönemde kimliğinin nasıl inşa edildiği ve kastedilen bu millî kimliğin nasıl bir yol izlenerek kazandırıldığı hususu önem kazanmaktadır. Bu bağlamda hedef kitleye *Türk Yurdu* dergisindeki şiirler (1911-1931) aracılığıyla millî ve kültürel değerlerle ilgili eğitimin verilmesi, söz konusu eğitim neticesinde hedef kitlenin kimlik gelişimine katkıda bulunması açısından önemlidir.

Farklı bir açıdan değerlendirilirse Millî Eğitim Bakanlığının Türk Dili ve Edebiyatı Dersi Programı'nda ifade edilen kazanımlardan “*Şiirde millî, manevi ve evrensel değerler ile sosyal, siyasi, tarihî ve mitolojik öğeleri belirler.*” kazanımıyla bu kazanımın alt kazanımları olarak ifade edilen “*Şiirde şiirin yazıldığı dönemin gerçekliğini yansıtan unsurlara ve/veya şiirin dönemin gerçekliğiyle ilişkisine değinilir. Bazı metinlerde ise içeriğin/göstergelelerin genel anlamda doğal, toplumsal veya bireysel gerçeklikle ilişkisi üzerinde durulur.*” kazanımları, Erikson'un *Toplumsal Kimlik Kuramı* ile örtüşmektedir. Verilen bilgilerin ve MEB Türk Dili ve Edebiyatı Dersi Programı'nda belirtilen kazanımların, çalışmanın *Türk Yurdu* dergisindeki (1911-1931) şiirler, güncel MEB Türk Dili ve Edebiyatı Ortaöğretim Programı'nda bahsedilen değerler eğitime yönelik kullanılabilecek örneklerdir varsayımına ulaşılabilmesini mümkün kılabileceği öngörülmüştür.

2.6.4.2. Sosyal Psikolojinin Değerler Üzerindeki Etkisi

Sosyal psikoloji, insanların başkaları hakkında nasıl düşündüklerini, onları nasıl etkilediklerini ve onlarla nasıl ilişki kurup etkileştiklerini bilimsel olarak araştıran bir bilim dalı olarak tanımlanmaktadır (Taylor, Peplau ve Sears, 2015:9). Bir başka tanımda ise sosyal psikoloji, yirminci yüzyılın başında sosyoloji ve psikoloji dallarından doğan ve insan toplum ilişkisini inceleyen bir alan olarak ifade edilmiştir. Bazılarına göre iki alanın kesişme noktası, diğerlerine göre ise her iki alanla ilişkili ama farklı bir alandır (Jones, 1985 akt.

Hortaçsu, 2012:21). Sosyal psikolojinin ortaya çıkışı, psikolojinin ortaya çıkışıyla yaklaşık aynı zamanda olmuştur. Sosyoloji ise daha eski bir daldır. Bu araştırma açısından sosyal psikolojinin önemi, toplumsal olayların edebî metinleri yazan bireyler üzerindeki etkisinden kaynaklanmaktadır. Benzer doğrultuda birey odaklı tanımların aksine, sosyal etki üstünde duran ve birey çevre etkisi çerçevesinde, vurgunun bireyin davranışından sosyal etkileşime ve sosyal çevreye doğru kaydığının görülebileceği tanımların da olduğunu ifade eden Ertürk (2021), bu tanımların ortak noktasına göre sosyal psikolojiyi, insanların sosyal gruplara katılmaları sonucu ortaya çıkan davranış biçimlerini ve organizma ile sosyal çevre tarafından kontrol edilen, ondan etkilenen ve çevre tarafından sınırlandırılan insan davranışının açıklanmasına yönelik bir kavram olarak değerlendirmektedir.

Sosyal psikoloji tanımlarından da anlaşılacağı gibi, toplumsal çevre ve bu çevrede yaşanan sosyal, siyasal ya da tarihî olaylar o kültürün içinde yaşayan insanlar üzerinde etkiler oluşturur. Çalışmanın kavramsal çerçevesi kapsamında ele alınacak hususlardan biri de araştırmanın inceleme nesnesini oluşturan ve *Türk Yurdu* dergisinde 1911-1931 yılları arasında yayımlanan şiirlerin, söz konusu tarihlerde cereyan eden olaylardan ne derecede izler taşıdığıdır. Zira çalışmada incelenen metinlerin şairleri, yaşadıkları dönemde gelişen sosyal ve siyasi olaylardan etkilenmişler; bu etkileri de eserlerine yansıtmışlardır. Dolayısıyla *Türk Yurdu* dergisindeki şiirlerin, değerler eğitimi ve millî kimliğin inşasına yönelik kullanılmak üzere uygun muhtevaya sahip olduğu görülmektedir. Bu hususa, araştırmanın “Bulgular ve Yorum” bölümünde ayrıntılı olarak yer verilmiştir.

Edebî bir eserin yazıldığı zamanın izlerini taşıdığı, kendi döneminin kültürünü aktarmada doğal bir aracı olduğu hususu üzerinde daha önce durulmuştu. Bu düşüncüyü destekleyen Taylor, Peplau ve Sears’a göre (2015:16) kültür kısaca; belirli gruplarca paylaşılan inanç, değer, gelenek ve davranış örüntüleri olarak tanımlanabilir. Bu gruplar uluslar, etnik gruplar, dinsel topluluklar, hatta ergen çeteleri ve üniversite kardeşlik grupları olabilir. Kültür, toplumsallaştırma adı verilen bir süreçle bir kuşak tarafından gelecek kuşağa öğretilir. Mesela, çocuklar kültürlerini yalnızca ana baba ve arkadaşlarından değil, aynı zamanda hikâye kitapları ve televizyon programlarından da öğrenebilirler. Erkek kardeşlik ve kız kardeşlik gruplarının yeni üyelerinin gruplarının gelenek, şarkı ve sırlarını grubun deneyimli üyelerinden öğrenmeleri beklenir. Aynı mantıkla bu çalışmada incelenen 1911-1931 yılları arasında yayımlanan *Türk Yurdu* dergilerindeki şiirler de söz konusu dönemin kültürünü yansıtarak hedef kitleye değerlerle ilgili farkındalık kazandırarak, onların millî kimliğin inşası sürecine katkıda bulunabilir. Çalışmanın inceleme nesnesi, şairlerin sosyal olaylardan

etkilenerek kaleme alınmış olan döneminin değerlerle ilgili unsurlarını yansıtmaktadır. Bu yansıma, araştırmadaki kaynaklar göz önünde bulundurularak hedef kitlenin kimlik inşası sürecini etkileyeceği varsayımını kuvvetlendirmektedir.

Aronson, Wilson ve Akert (2012:156) ise içinde yaşanılan kültürün, *şemaların* önemli bir kaynağı olduğunu ifade etmektedir. Şemalar kültürel etkilerin kendini gösterdiği önemli alanlardan biridir. İçinde yaşanılan kültür bireylere dünyayı anlama ve yorumlama biçimlerini etkileyen zihinsel yapılar kazandırır. Okulda ve ailede değerler eğitimi de aslında bu açıdan önem kazanır. Zira kültürün toplumsal boyutu düşünüldüğünde millî ve manevi değerlerin bireylerin zihinlerinde oluşan şemalarla doğrudan ilişkili olduğu ifade edilebilir. Buna göre değerler eğitimi, hedef kitlenin zihinsel yapılarının oluşturulması amacına hizmet eder. Değerler eğitimi ve millî kimliğin inşasına katkı sağlamak üzere *Türk Yurdu* dergisindeki şiirlerin kullanılmasının, söz konusu şiirlerde bulunan kültürel kavramların edebî metinler yolu ile zihinsel şemalara dönüşebilmesinin yolunu açacaktır. Nitekim *Türk Yurdu* dergisinde şiirleri yer bulan şairler, yukarıda ayrıntılı bir şekilde değerlendirilen sosyal psikolojiye göre zamanın tarihî, siyasi, sosyal ve kültürel şartlarından etkilenmişler ve eserlerine de bu etkileri yansıtmışlardır. Dönemin kültürel hafızasını barındıran şiirler, bu çalışmanın millî kimliğin inşasında değerler eğitiminin rolü ve *Türk Yurdu* dergisindeki (1911-1931) şiirlerin dil, muhteva, yapı yönüyle değerler eğitimine katkısının tartışılması amacına ulaşılmasına katkı sağlayacaktır.

2.7. Türk Yurdu Dergisi (1911-1931)

Hüseyin Tuncer'den (1988:36-41)) aktarılan bilgilere göre II. Meşrutiyet'in ilanından sonra, kısa bir süre içinde Türkçülük hareketi, kültürel ve sosyal hayata girmeye ve toplumsal yaşam üzerinde etkili olmaya başlamıştır. Bu hareketle Türk Dili ve Edebiyatı yeni bir yorumla ele alınmış; şekil ve öz bakımından alanda başarılı örnekler verilmiştir. Millî Edebiyat'ın temelleri böylece atılmıştır. Böylece millî kültür ve şuurun sözcülüğünü yapan *Türk Yurdu* dergisinin muhtevası, maddi ve manevi hayatın her alanından eserler içermeye başlamıştır. Fikriyat, içtimaiyat, iktisadiyat, edebiyat, lisaniyat, matbuat, Türkiyat, tarih, arkeoloji, coğrafya, etnografya, tenkit, seyahat, musahabe (söyleşi), temaşa (oyun), şiir, hikâye, nesir ve yeni sesler, mektup, mimarlık, resim, musiki, tercümeihâl (öz geçmiş), bibliyografya, sağlık, spor, talim ve terbiye, felsefe, hars tetkikleri, Türklük şuurunu (haberler) ve diğer konular, *Türk Yurdu*'nun içeriğinde alt başlıklar olarak görülür. *Türk Yurdu*, kronolojik seyri içinde, özellikle 1931 yılına kadarki yoğun çalışmalarıyla dikkat çeker. Bu

devrede ve bunu takip eden yıllarda, Türk düşünce hayatında bilinen önemli simalar bu dergide görünür. Bu doğrultuda, amacı “Millî kimliğin inşasında değerler eğitiminin rolü ve *Türk Yurdu* dergisindeki (1911-1931) şiirlerin dil, muhteva, yapı yönüyle değerler eğitime katkısı ne şekildedir?” sorusuna cevap bulmak olan çalışmanın TYD’deki şiirlerden oluşan *inceleme nesnesinin* değerler eğitimi ve millî kimliğin inşasına yönelik kullanılabileceği öngörülmüştür. Araştırmanın inceleme nesnesinin değerlendirilebilmesi için TYD’deki şiirlerde Türkçülük hareketinin yansımalarının ve TYD’nin Türk kültürü, edebiyatı ve eğitim tarihi açısından öneminin üzerinde durulması gerekli görülmüştür. Bu bölümde son olarak, çalışmanın inceleme nesnesinin şairleri ile ilgili biyografik bilgilere yer verilmiştir.

2.7.1. Türk Yurdu Dergisi ve Dergideki Şiirlerde Türkçülük (1911-1931)

Tuncer (1990:12-15), 1913’te aydınların, etrafında toplandığı en önemli yayın organının *Türk Yurdu* dergisi olduğunu ifade eder. Derginin çıkarılması, 1911’de Mehmet Emin’in teklifiyle kararlaştırılmıştır. Bu dergi Türk Ocağı’nın yayın organı olarak faaliyetlerini sürdürmüştür. “Türklerin faydasına çalışmayı” ilke edinmiş olan dergide, aydınlar Türk hareketini hayatın her alanına uygulamaya çalışmışlardır. Dilde Türkçülükle başlayan bu aksiyon, edebiyat, sanat, iktisat ve sosyal hayatta hâkim imtiyaz olmaya başlar.

İlk Türkçü kuruluş olarak 25 Aralık 1908’de kurulan Türk Derneği, Türkçülük hareketindeki örgütlenmenin de başlangıcıdır. Bu dernek, ilmi Türkçülük anlayışından hareketle yola çıkmıştır. Derneğin kurucu üyeleri arasında: Ahmet Mithat, Emrullah Efendi, Veled Çelebi, Necip Âsım, Akçuraoğlu Yusuf, Akyığıtoğlu Musa, Fuat Raif, Rıza Tevfik, Bursalı Tahir ve Ahmet Hikmet gibi isimler yer almıştır (Karataş, 2014:202). Türk Derneği, 1911 yılında kendisiyle aynı adı taşıyan bir dergi çıkarmıştır. İstanbul’dan sonra yurt içinde ve yurt dışında şubeler açarak çalışmalarını sürdürmüştür. Tuncer’in (1990) aktardığına göre derneğin başkanı Fuat Raif’tir ve onun ifadesiyle dernek, bütün Türk kavimlerinin mazi ve hâldeki “asar (eserler), efâl (işler), ahval ve muhitini” öğrenmeye ve öğretmeye çalışır. Dilde Türkçülük anlayışını savunur, ancak tasfiyecilikle suçlanır. Siyasi anlamda Osmanlılık ideolojisine bağlı kalmakla birlikte, kültür ve dil bakımından Türkçülük fikrine hizmet eder. Bu sebeplerle derneğin çıkardığı “Türk Derneği” adlı dergi, 1327 (1911)’de beş, 1328 (1912)’de iki sayı olmak üzere toplam yedi sayıdan ibaret kalır.

Alanda yapılan çalışmalarda derneğin Başkanı Fuat Raif’in Yemen’e atanması üzerine, Türk Derneği’nin canlılığını yitirdiği; bu sebeple 18 Ağustos 1911’de “Türk Yurdu Cemiyeti”nin

kurulduğu kaydedilmiştir. Mehmet Emin'in katkılarıyla kurulan bu dernekte; Ahmet Hikmet, Ağaoğlu Ahmet, Hüseyinzade Ali, Akçuraoğlu Yusuf ve Akil Muhtar gibi isimler görülür. Bu sırada Türk Ocağı'nın da kurulmak üzere olması sebebiyle, Türk Yurdu Cemiyetinin de ömrünün uzun olmadığını aktaran Tuncer (1990) "Türk Yurdu" adıyla 24 Teşrin-i Sâni 1327 (Kasım 1911)'de bir dergi çıktığını belirtmektedir. Derginin ilk sayısında "Türklüğe hizmet etmek, Türklüğe faide dokundurmak" emelinde olduğunu kaydeden araştırmacı Türk Yurdu'nun ilk sayısının dört, ikinci sayısının üç; üç, dört ve beşinci sayılarının ikişer baskı yaptığını ifade etmektedir. Dergi, bütün Türk dünyasında büyük ilgiyle karşılanmış; Rusya'da yaşayan Türkler arasındaki yankısı Çarlık Rusya'yı tedirgin etmiş ve bu yüzden derginin Rusya'ya girmesi yasaklanmıştır.

Türk Yurdu'nun zamanla Türk Ocağı'nın yayın organı hâlini aldığı görülür. II. Meşrutiyet Dönemi'nde sıkıntılı günler geçiren Türk Ocağı, Cumhuriyet Dönemi'nde daha aktif bir kurum olur. Yurt düzeyinde hızlı bir örgütlenmeye koyulur. Birinci Olağan Kurultayını 1924 yılında yapan Türk Ocakları, İkinci Kurultayını 1925'te, Üçüncü Kurultayını 1926'da, Dördüncü Kurultayını 1927'de ve Beşinci Kurultayını 1928'de gerçekleştirir.

10 Nisan 1931'de toplanan Türk Ocakları Olağanüstü Kurultayında konuşan Hamdullah Suphi, Atatürk'ün görüş ve düşünceleri doğrultusunda, Cumhuriyet Halk Fırkası'nın (CHF) kadrolarını milliyetçi, halkçı ve cumhuriyetçi gençlerle donatmak üzere birleşmek gerektiğini ifade eder. Böylece -istemeyerek de olsa- birleşme sağlanır. Türk Ocakları kapatılır (Tuncer 1990). Bahsedilen sebeplerle 1911'den günümüze kadar kesintilerle yayın hayatını sürdüren Türk Yurdu, aynı çizgide yürüyen Türkçülük hareketinin sesini bir asırdan fazladır yükselten en uzun ömürlü dergilerdendir. Türkçülük hareketini hayatın her alanında yaymaya çalışan dergi muhteva bakımından her geçen gün zenginleşmiş, ülkenin içinde bulunduğu zor şartlara ve savaş yıllarına rağmen ilkelerinden ayrılmamıştır.

Dergi ile ilgili bugüne kadarki en kapsamlı çalışmayı yapan Hüseyin Tuncer (1988), *Türk Yurdu*'nu aralardaki aylık kesintilerin dışında yıllara göre, günümüze kadar yedi devreye ayırır. Söz konusu bu devrelerin sınıflandırmasında toplumsal ve siyasi olayların belirleyici unsur olduğu görülmektedir. *Araştırmanın Sınırlılıkları* başlığı altında da belirtilen sebeplerle çalışmanın kavramsal çerçevesi, söz konusu devrelerin ilk ikisi temelinde şekillendirilmiştir. Bu kapsamda *Türk Yurdu*'nun ilk iki serisi ile ilgili ayrıntılı bilgiler aşağıda verilmiştir:

1. SERİ, 1911-1918: İlk sayı, 24 Teşrin-i Sâni 1327'de (Kasım 1911) 18x25 ebadında çıkmaya başlamıştır. Bu sayıda Mehmet Emin Bey'in "Demirci" şiiri, Ahmet Hikmet Bey'in

“Üzümcü” hikâyesi, Can Bey imzasıyla Sadri Maksudi’nin (Arsal) “Büyük Millî Emeller” yazı serisinin ilki, Ahmet Ağayef’in (Ağaoğlu) “Türk Âlemi” başlıklı yazısıyla Yusuf Akçura’nın “Çingiz Han” tefrikasının yer aldığı görülür. Dergi on beş günde bir otuz iki sayfalık bir forma hâlinde çıkar. Derginin imtiyaz sahibi Mehmet Emin’dir. Derginin, 13. ciltten itibaren Türk Ocağı’nın yayın organı olarak çıkmaya başladığı görülür. Türk Yurdu, Türkiye’nin içinde bulunduğu şartlar yüzünden 15 Temmuz 1334’ten (1918) 1340 (1924) yılına kadar yayın hayatına ara vermek zorunda kalır. 24 Teşrîn-i Sâni 1327-15 Ağustos 1334’e kadar -yedi yıllık sürede- dergi İstanbul’da 14 cilt, 161 sayı olarak çıkar.

2. SERİ, 1923-1931: Bu devrede dergi, Ankara’da yayımlanır. Türk Yurdu. 1339 (1923) yılında [Yıl: 10, C: (15) 1, S: (162) 1, 15 Mart 1339, 32 s.; S: (163) 2, 1 Nisan 1339. s. 33-64, S: (164) 3, 15 Mayıs 1339. s. 65-96; S: (165) 4, Haziran 1339. s. 97-128) dört sayı çıktıktan sonra, Teşrini-evvel 1340’ta (Ekim 1924) 14. Seneye 1. ciltle devam edilir. Yeni bir düzenlemeyle dergi 16x23 cm. ebadında çıkar.

1928 Ağustos’unda derginin çehresi değişmeye başlar. Dergide Lâtin ve Arap harflerinin birlikte kullanıldığı görülür. 202. sayıda Ferit Celâl “Milliyet Meselesi” adlı yazısıyla, sadece başlığı itibariyle Lâtin alfabesini kullanır. 204. sayıda İzzet Ulvi, Ocaklılara ithaf ettiği “Sönmez Ateş” başlıklı şiirini tamamıyla Lâtin harfleriyle yazar. Bu şiir, Türk Yurdu’nun “Fikriyat” köşesinde Hasan Cemil’in “Lisanlar ve Edebiyat” başlıklı eski harflerle çevrili yazısıyla dikkat çeker. Lâtin alfabesinin bu kullanımlarından sonra Türk Yurdu, 1929 Şubat’ında tamamen yeni harflerle çıkmaya başlar. Derginin başında “Türk Ocaklarının fikirlerini neşreder aylık mecmuadır” ibaresi yer alır. 10 Nisan 1931’de Türk Ocağının kapatılmasıyla *Türk Yurdu* da neşriyatına ara verir. 1911-1931 yılları arasında toplam 26 cilt, 233 sayı yayımlanmış olur.

Tuncer (1990) Türk Yurdu’nun 24 Teşrîn-i Sâni 1327/1911’de çıkan ilk sayısından 1931 yılına kadar yapılan araştırma ve incelemenin, *Türk Yurdu* dergisinin bir okul olduğunu gösterdiğini ifade etmektedir. Türk Yurdu, yüz yıldan fazla süredir yayın hayatında Türklüğe hizmet etmiş, Türk Ocağı ile ortak çalışmalarını kültürel ve sosyal hayatta sürdürmüştür. Bu durum *Türk Yurdu*’nun sadece bir dergi olmakla kalmayıp Cumhuriyet’in erken yıllarından itibaren millî kimliğin inşası sürecinde topluma müspet yönde etki ettiğini de göstermektedir. Bu fikri, Tuncer şu sözleriyle desteklemektedir:

“Türk Yurdu” dergisi, nesiller üzerinde etkili olmuş, tebliğ ettiği fikir ve hislerle bir mektep olmak özelliği göstermiştir. Türk düşünce ve sanat hayatına hizmet etmiş; çağdaşlaşma sürecinde Batı’nın tekniğini ve medeniyetini almak konusunda, kültürde millî harsımıza bağlı kalmak kaydıyla fikirler üretmiştir. Türk milletinin gittikçe ilerleyen ilim, teknik ve sanatta Batı’yı örnek alması gerektiği yolunda telkinlerde bulunmuştur.

Türk Yurdu dergisi, Millî Edebiyatın oluşmasına katkıda bulunmuş, sayfalarını dilde sadeleşme çalışmalarına açmıştır. Mustafa Kemal Atatürk'ün ilke ve inkılaplarıyla bütünleşerek, Türk milletine yenilik ve yükselme yolunda hizmet vermiştir. Atatürk Türkiye'sinden günümüzün Türkiye'sine kadar her türlü gelişmeye kucak açmış, ilgi göstermiş, düşünce yazılarıyla çıkış yolları aramış ve Türk milletine bir ışık tutmaya çalışmıştır. Kültürel ve sosyal hayatla ilgili her türlü konuya yer vermiş, okuyucularını bu hususlarda bilgilendirmeye gayret etmiştir. Türk Yurdu, Türkçülük hareketinden güç alarak Türkiye ve Türk milleti için çeşitli alanlarda, müspet çalışmalar ortaya koymuş bir dergidir.” (Tuncer, 1990).

Araştırma kapsamında yapılan incelemeler sonucunda Dergi'nin içinde edebiyat, sosyoloji, tarih, ekonomi, eğitim, biyografiler, aktüel haberler, özellikle Rusya'daki Türk basınından alıntılar bulunduğu görülmüştür. Türkçülük hareketine basılı dergi aracılığıyla hizmet eden ve *Türk Yurdu* dergisinde yayımlanan metinlerin, bu araştırmanın amacına hizmet edeceği öngörülmektedir.

Ercilasun (2013:111) Batılılaşmayı Türkler için bir “hayat memmat meselesi” olarak kabul eden Türk Yurdu'nun en önemli vasıflarından birinin, Türkçülüğün temel prensiplerinden olan “Halka Doğru” anlayışını benimsemesi olduğunu belirtir. Ayrıca Dergi'de dil meselesi, edebiyat ve yeni hayat kavramlarının içinde incelenmiş, ancak müstakil olarak ele alınmamıştır. Bu bilgiler, Dergi'nin edebiyata ve sanatçılara bakışını yansıtmaları açısından önem arz etmektedir. Çalışma kapsamında incelenen TYD'deki şiirlerin yazıldığı zaman dilimi edebiyat tarihi bakımından, II. Meşrutiyet ve Millî Edebiyat Dönemi'ne tekabül etmektedir. Dolayısıyla araştırmanın daha önceki bölümlerde de bahsedildiği gibi millî/manevi değer unsurları ve Türkçülükle ilgili kavramlara fazlaca yer verildiği görülür. *Şairlerin Değerleri Kullanmadığı Şiirlere Göre Bulgular* (Tablo 4.13) Tablosu'nda da görülebileceği gibi çalışmanın amacına ulaşmak için incelenen 345 şiirin 155 adedinde millî/manevi değerler ile ilgili bulgulara rastlanmamıştır. *Türk Yurdu* dergisinde Türkçü/Milliyetçi söylemleri ile en fazla ses getiren şairler arasında Ziya Gökalp, Mehmet Emin Yurdakul, Ali Canip Yöntem, Ömer Seyfettin, Aka Gündüz gibi isimler sıralanabilir. Millî/manevi değerlerin geçtiği 190 şiirle ilgili ayrıntılı değerlendirmeye bu çalışmanın *Bulgular ve Yorum* ile *Tartışma ve Sonuç* bölümlerinde yer verilmiştir.

2.7.2. Türk Yurdu Dergisinin Türk Kültürü, Edebiyatı ve Eğitim Tarihi Açısından Önemi

TYD'nin 1911-1918 yılları arasında dikkat çeken amacının Türk milliyetçiliğini kamuoyunun gündemine taşımak, milliyetçi bir toplum idealini yaymak, Pantürkist bir ideal ile parçalanmış imparatorluğu milliyet esasına dayanan bir biçimde yeniden kurmak olduğunu belirten Erkan (2014:188), Dergi'de bu dönemde dikkat çekici bir eğilim olan dış Türklere

karşı ilginin yoğunluğunu da ifadelerine eklemektedir. Zira Kırım, Kazan, Orenburg, Simbirsk, Buhara, Semerkant, Bakü gibi Türk şehirlerinde çıkan gazete ve dergilerden haberlerin *Türk Yurdu* dergisinde sıklıkla yer aldığı görülür. Dergi bu dönemde ülkedeki siyasi gelişmelere yer verirken; devam eden Trablusgarp, Balkan ve I. Dünya Savaşı'nda milletin moralini yüksek tutma amacıyla yazılar da yayımlamıştır. Bu amaçla epik/ lirik şiirlerin ve hikâyelerin dergide sıklıkla yer bulduğu araştırma sonucunda tespit edilmiştir. Diğer yandan çalışmalar *Türk Yurdu*'nun millî bir iktisat politikası, Türk köylüsünün, sanatkârının, tüccarının, sanayicisinin sorunları, kapitülasyonların Osmanlı bütçesi üzerinde oluşturduğu yük ve buna yönelik ekonomi politikalarının tartışıldığı bir platform olduğunu göstermektedir. Yine Erkan'dan (2014:189) alınan bilgilere göre eğitim oranının düşüklüğü, eğitim yoluyla millî bilincin artırılması, Osmanlı Türkçesi yerine sade halk Türkçesinin savunulması, tarihin millî bir bakışla okunması, Anadolu ve Türk coğrafyalarına ait izlenimler bu dönemde dergide öne çıkan temalardır.

Gündelik siyasetten uzak durarak Türklüğün her alanda yükselmesini amaçlayan Türk Yurdu dergisi genellikle partiler arası çekişmeler ve siyasi kamplaşmalardan uzak durmaya gayret göstermiştir. Fakat yine de dönemin siyasi gelişmeleri *Türk Yurdu* yazarlarının hem iç hem de dış siyasetten bütünüyle uzakta kalmalarına olanak vermemiştir. Ağaoğlu Ahmet ve Ziya Gökalp'ın İttihat ve Terakki Partisi'nin yöneticileri arasında yer alması derginin siyasete uzak kalmasını zorlaştırmıştır. İttihat ve Terakki Partisi'nin kültürel politikaları, Anadolu'da açtığı okullar, Türkçeyi eğitimde zorunlu hâle getirmesi, kapitülasyonları kaldırması gibi hususlar dergide desteklenmiştir. Dergi'de Türkçenin sadeleştirilmesi düşüncesinin gerekliliği ispatlanmaya çalışılmış, bunun nasıl yapılacağına ilişkin yöntemler tartışılmıştır. Edebiyatın gelişmesi, devlet ile halk arasındaki iletişimin sağlanması, insanların fikir dünyasının zenginleşmesi için dilde sadeleşmenin şart olduğu belirtilmiştir.

1924 yılında yayın hayatına yeni bir başlangıç yapan *Türk Yurdu*'nda Hamdullah Suphi, 1327 (1911) yılında derginin hangi ihtiyaçlardan doğduğu hususunda açıklamalarda bulunmuş, sonra da derginin yeni yayın dönemindeki politikalarından bahsetmiştir. Ona göre dergi ilk çıkmaya başladığında, “henüz bir tohum hâlinde bulunan Türk milliyetçiliği fikrini ülkenin her köşesine taşıyan, dilde, sanatta, mimaride, tarihte, dinde millî bir bakış açısı geliştirmeye çalışan bir yayın organı olmayı amaçlamış” ve bu fikirler sadece Türkiye’de değil bütün Türk dünyasında heyecanla karşılanmıştır (Erkan, 2014:190). Hamdullah Suphi'nin konu ile ilgili görüşleri şöyle desteklenebilir:

Türkçenin gelişmiş, eski ve büyük bir dil olduğu düşüncesi dergide savunulan temel tezlerden birisi olmuştur. Milletin uygarlaşmasında dilin önemine dikkat çekilmiş, dilin milleti birleştiren temel bir unsur olduğu savunulmuştur. Türkçe eğitimin ve Türkçenin bütün toplumsal kesimler arasında kullanılan ortak dil olmasının milli birliği sağlayacağı, milletin bireyleri arasında ortak bir bilinç, duygu ve ideal birliği kazandıracığı düşünülmüştür. Dil birliği sağlanmadan milli birliğin sağlanamayacağı vurgusu öne çıkmıştır (241).

Dolayısıyla, millî kimliğin inşasına derginin “dil birliği” hususuna verdiği önem açısından hizmet eden TYD’deki şiirler, bu araştırmanın inceleme nesnesini oluşturması bakımından önem taşımaktadır.

1924 sonrası *Türk Yurdu*’nun yeni yayın döneminde halkçılık, çağdaşlık, laiklik temel ilkeler olmuştur. Bu dönemde dergiye katılan yeni isimler (Sadri Maksudi, Ayaz İshaki, Zakir Kadiri, Rıza Nur, Yakup Kadri, Reşat Nuri, Falih Rıfkı vb.) dergide tarih ve dil konularının ağırlığını arttırmıştır. Halkçılık düşüncesi, *Türk Yurdu* yazarlarından Akçuraoglu Yusuf, Ahmet Agayef, Ziya Gökalp, Hüseyinzâde Ali, Ali Canip, Aka Gündüz, Halide Edip gibi yazarlar tarafından 1913-1914 yılları arasında çıkarılan *Halka Doğru* dergisinin ana temasını oluşturmaktadır. Dergide halkçılık söylemindeki vurgunun 1924 sonrası dönemde dikkat çekici bir tutum olarak yer almasının bu durumdan kaynaklı olduğu düşünülmektedir. *Halka Doğru*, Anadolu’yu medenileştirme düşüncesinin bir uzantısı olarak, milliyet fikrinin sadece aydınların ve seçkinlerin zihninde yer edinen bir fikir olmaktan çıkarılıp bu bilincin köylere ve sıradan insanlara ulaştırılmasını amaçlamaktadır. Bu doğrultuda edebî yazında Türk milletinin çalışkanlığı, vatanseverliği ve cesareti övülmüştür.

Akçuraoglu Yusuf’un “Üç Tarz-ı Siyaset”inden sonra Türk milliyetçileri için yön tayin edici bir eser olan Ahmet Agayef’in “Üç Medeniyet” isimli eseri, makaleler şeklinde *Türk Yurdu* dergisinde yayımlanmaya başlamıştır. Türkiye Cumhuriyeti’nin millî bir devlet olarak gelişmiş ve zengin bir dil, köklü bir tarih, eğitilmiş bir nüfus ihtiyacının karşılanması amacıyla *Türk Yurdu* dergisi yazarları özellikle dil, tarih, eğitim, antropoloji, sanat, mimari gibi alanlarda yazılar kaleme almışlardır. Dergi temalarında gerek harf inkılabı gerekse öz Türkçe çalışmalarını destekleyen konular yer almıştır. Erkan’dan alınan bilgiler de bu yöndedir:

Dergide 1924 sonrası dönemde edebî içeriğin kapladığı bölüm azalmıştır. İlk dönemki duygusal yönü yüksek dil yerini daha dengeli bir üsluba bırakmıştır. Bunda şüphesiz, savaşların sona ermesi, Türk Devleti’nin Lozan Antlaşması ile uluslararası bir tanınma kazanmış olması ve Türkler için var olma savaşının kazanılmasının büyük payı olmuştur. Yeni dönem Türk halkının iktisadi, kültürel, toplumsal kalkınması ile ilgilidir. Köylüye okuma yazma öğretilmesi, köylünün kalkındırılması, hayat şartlarının iyileştirilmesi, köye sağlık hizmetlerinin götürülmesi bu dönemin önemli sorunlarıdır. Edebî içerik de bu dönemde çeşitlenmiş, Batı edebiyatından çeviri eserler dergide yer almıştır. Maksim Gorki, Dostoyevski, Tolstoy, August Strindberg, Schiller, Selma Lagerlöf gibi yazarların eserleri dergide yayımlanmıştır (Erkan, 2014:257).

Aynı dönemde eğitimin millî hedeflere uygun olarak yeniden düzenlenmesi ve yaygınlaştırılması konusu İttihatçıların temel hedeflerinden biri olmuştur. 1913 yılındaki İttihat ve Terakki Kongresi'nde eğitimle ilgili kararlar alınmış; Avrupa'dan uzmanlar getirtilip eğitimde reform için neler yapılabileceğinin belirleneceği ve yeni eğitim programlarının hem dini hem de millî olacağı belirtilmiştir (Akçuraoglu, 1913:28). II. Meşrutiyet Dönemi'ne bakıldığında eğitimin ve eğitim kurumlarının yetersiz ve yeterince millîleştirilememiş olduğu görülmektedir. Fakat *Türk Yurdu*'nda eğitim ile ilgili yazıların azlığının, derginin asıl amacının millî bir kültür ve dil oluşturma gayretine istinaden daha çok millî meselelerle ilgili konulara yer vermeyi tercih etmesi sebep olarak gösterilebilir. Ayrıca dergide, eğitim alanında uzman insanların az olduğu belirtilmiş ve yayımlanacak yazıların ağır bir bilimsel dille değil de herkesin anlayabileceği bir üslupla yazılması önemsenmiş; eğitimin bireyler için “millî bir terbiye” kazandırma konusu üzerinde durulmuştur. Buradaki millî terbiye ile kastedilen millî bir kültür, millî bir bakış açısı, millî bir düşünce gibi hususlardır. Yani eğitim alanında da bireylere millet şuuru kazandırılması amaçlanmaktadır. Bu sebeple dergide eğitim ile ilgili temanın bireylere millet olma şuuru kazandırılması olduğu görülür. Zira eğitimin millî bütünlüğü artırması, millî amaçlar tayin etmesi dolaylı olarak milletin kalkınmasını, ilerlemesini ve yükselmesini sağlayacaktır. *Türk Yurdu* dergisinin son dönemlerinde muhtevasında tarih ve dil konularına ağırlık verilmiş, derginin siyasal tercihleri netleşmiş ve eyleme dönük bir dil kullanılmıştır. Ancak 1929 ekonomik buhranının etkilerinin Türkiye'de de hissedilmeye başlaması, yükselen savaş tehditleri bunun neden olduğu sosyal gerilimler derginin kapatılmasına giden yolu hızlandırmıştır.

Türk Yurdu Dergisinin Türk Kültürü, Edebiyatı ve Eğitim Tarihi Açısından Önemi başlığı altında verilen bilgilerden yola çıkarak, bu çalışmanın *inceleme nesnesi* olan şiirlerin, hedef kitlenin değerler eğitimine yönelik kullanılabileceği sonucuna ulaşılmıştır. *Türk Yurdu Dergisi* bölümünün sonunda, araştırma kapsamında incelenen metinlerin müellifi olan şairlerin kısa biyografik bilgilerine yer verilmiştir:

2.7.3. Türk Yurdu Dergisinde (1911-1931) Yer Alan Şairler

Çalışmanın amacı doğrultusunda incelenen 345 şiirin müellifi olan 73 şair ve onların kısa biyografileri tabloda gösterilmiştir:

Tablo 2.8.

Şairlerin Kısa Biyografik Bilgileri

ŞAİRLERİN KISA BİYOGRAFİK BİLGİLERİ

Adı Soyadı	Müstear İsmi/ Lakabı	Doğum ve Ölüm Tarihi	Doğum Yeri	Cinsiyet	Meslek	Edebî Eserlerinin Türü
A. Kâzım	Avnullah Kâzımı/ Mehmed Selim	d. 1868- ö. 1914	İstanbul	E	Gazeteci	Roman, şiir
A. Seyfettin (Ömer Seyfettin)	-	d. 1884 / ö. 6 Mart 1920	Balıkesir	E	Hikâye yazarı, gazeteci, fikir adamı	Hikâye, şiir
Abdülbâkî Fevzi	Fevzi Uluboy	d. 1885- ö. 1954	Çorum	E	Muallim	Şiir
Abdülhak Hamid (Tarhan)	Şair-i Âzam	d. 2 Ocak 1852 / ö. 13 Nisan 1937	İstanbul	E	Şair, Oyun Yazarı	Şiir, oyun
Ahmed (Ömer) Bedrettin (Uşaklı)	-	d. 1904 / ö. 24 Şubat 1946	Uşak	E	Şair	Şiir
Ahmed Cevâd	Azerbaycan İstiklal Şairi	d. 5 Mayıs 1892 / ö. 1937	Gence	E	Muallim/ editör	Şiir
Ahmet Muhip (Dıranas)	-	d. 1909/ ö. 21 Haziran 1980,	Sinop	E	Şair, yazar	Şiir, nesir
Aka Gündüz	Muallim, Avni, Serkengebin Efendi, Enis Avni, Enis Saffet	d. 1885 / ö. 7 Kasım 1958	Manastır	E	Gazeteci, Yazar	Hikâye, şiir
Ali Canib (Yöntem)	Yekta Bahir, Celal Sakıp, Gökalp	d. 1887 / ö. 26 Ekim 1967	İstanbul	E	Şair, yazar, edebiyat tenkitçisi	Şiir, hikâye, tenkid
Ali Haydar Emir	Alpagut	d. 30 Ağustos 1886 / ö. 2 Ekim 1937	Gelibolu	E	Tarihçi yazar	Şiir, yazı
Ali Kerem (Bolayır)	Aydın. Nadir; İlham	02 Ağustos 1867 / ö. 27 Ağustos 1937	İstanbul	E	Devlet Memuru (Vali), Şair, Yazar	Şiir, nesir
Ali Rıza Seyfî	-	d. 1880 / ö. 14 Temmuz 1958	Kasımpaşa	E	Yazar, mütercim	Roman, şiir, tercüme
Ali Suat	Bu şair ile ilgili bilgiler çeşitli kaynaklarda tahmini olarak verilmiştir.	d. 1897? / ö?	Adana	E	Düşünür, yazar	Roman, şiir, gezi yazısı, hikâye
Ali Ulvi (Elöve)	Hoca Ali, Ali Ulvi, Ali Necat	d. 05 Mart 1881 / ö. 15 Ağustos 1975	Selanik	E	Yazar, mütercim	Şiir, tercüme, nesir
Behçet Kemal (Çağlar)	-	23 Temmuz 1908/ 24 Ekim 1969	Erzincan	E	Şair, Yazar, Mühendis, Müfettiş, Milletvekili	Şiir, uyun, nesir
Besim Atalay	-	d. 1882 / ö. 07 Kasım 1965	Uşak	E	Muallim, Millî Eğitim Müdürü, şair, yazar, milletvekili	Şiir, tiyatro, nesir

Celâl Sâhir (Erozan)	Hakkı Naşir, Hikmet Celal, Hikmet Hamit, Şârik, A. Velhan	d. 29 Eylül 1883 / ö. 16 Kasım 1935	İstanbul	E	Muallim, milletvekili	Şiir, nesir
Celâl Tekin	Celâl Tekiner	d. 1911 / ö. 2002	Kırşehir	E	Savcı, Avukat	Şiir, tenkid
Dr. Abdullah Cevdet	Cevdet, İbn-i Ömer Cevdet, Karlıdağ, Hacı Şakir	d. 9 Eylül 1869 / ö. 29 Kasım 1932	Malatya	E	Fikir adamı, gazeteci, doktor	Şiir, tercüme, nesir
Emin Recep	Emin Recep Gürel	d. 1899 / ö. 1970	Selanik	E	Şair, muallim	Şiir
Enis Behiç (Koryürek)	-	d. 27 Mart 1893 / ö. 18 Ekim 1949	İstanbul	E	Şair, yazar, büyükelçi, müsteşar, muallim	Şiir, nesir
Faruk Nafiz (Çamlıbel)	Çamdeviren, Çamlıviran, Çamlıbel, Deli Ozan, Akıllı Ozan, İsmail Vecih, Kuyu Kazan, Kalender, Tatlı Sert, Yamak	d. 18 Mayıs 1898 / ö. 8 Kasım 1973	İstanbul	E	Milletvekili, muallim, yazar, şair	Şiir, nesir, oyun
Fazıl Ahmet (Aykaç)	Yasin Efendi	d. 1884 / ö. 5 Aralık 1967	İstanbul	E	Milletvekili, muallim, yazar	Şiir, nesir
Ferruh Niyazi	Dr. Ferruh Niyazi Ayoğlu			E	Doktor, yazar	Şiir, nesir
Feyzullah Sâcid (Ülkü)	-	d. 1892 / ö.?	Kırşehir	E	Yazar, şair	Tercüme, şiir
Fuad Hulusi (Demirelli)	-	d. 1877 / ö. 23 Kasım 1955	İstanbul	E	Milletvekili, avukat	Şiir, nesir, piyes
H. Zâde (Hüseyinzâde Ali)	Ali Hüseyin (Hüseyinzade) Turan	d. 8 Mart 1864 / ö. 17 Mart 1940	Azerbaycan	E	Hekim, yazar, çevirmen, fikir ve siyaset adamı	Şiir, nesir, tenkid
Hakkı Süha (Gezgin)	Seyyah	d. 1895 / ö. 7 Kasım 1963	Manastır	E	Muallim, şair, yazar	Hikâye, şiir, nesir
Halide Nusret (Zorlutuna)	-	d. 1901 / ö. 10 Haziran 1984	İstanbul	K	Muallim, şair, yazar	Hikâye, şiir, nesir
Halil Edip	Edip, Halil Edîb Bey	d. 1863/1279- ö. 1912/1330	Bursa	E	Şair, mütercim	Şiir, nesir
Halil Nihad (Boztepe)	-	d. 1882 / ö. 17 Şubat 1949	Trabzon	E	Milletvekili, şair	Şiir
Halit Fahri (Ozansoy)	-	d. 13 Temmuz 1891 / ö. 23 Şubat 1971	İstanbul	E	Şair, Oyun Yazarı ve Gazeteci	Şiir, nesir, oyun
Haydar Rüşdü	Haydar Rüşdü Öktem	d. 1890 / ö. 13 Kasım 1951	Gümüşhane	E	Gazeteci, Milletvekili	Şiir, nesir
Hıfzı Tevfik (Gönensoy)	-	d. 1892 / ö. 13 Kasım 1949	Selanik	E	Edebiyat tarihçisi, şair, yazar, muallim	Şiir, nesir
Hüseyin Daniş	-	d. 1870 / ö. 1943	İstanbul	E	Gazeteci, yazar, şair.	Şiir, nesir
Hüseyin Zeki	-	d. 1868- ö.?	İstanbul	E	Eğitimci, bürokrat	Şiir, nesir
Ispartalı Hakkı	Mustafa Hakkı Bey	d. 1285- ö. 6 Şubat 1339	Isparta	E	Muallim, milletvekili	Şiir, nesir

İbrahim Alaeddin (Gövsâ)	-	d. 1889 / ö. 29 Ekim 1949	İstanbul	E	Eğitimci, şair, yazar	Şiir, nesir, sözlük, biyografi
İshak Refet	İshak Işıtman	d. 1891 / ö. 17 Ekim 1946	Ayıntap	E	Şair, yazar, muallim, milletvekili	Şiir, nesir
İsmail Hamî	Muhtî, Rabia Hatun, Danişmend	d. 1889 / ö. 12 Nisan 1967	Merzifon	E	Tarihçi, şair, yazar, bürokrat	Şiir, nesir
İsmail Safa	Kanmış, Safa, Semenderoğlu	d. 1896 / ö. 03 Nisan 1948	Girit	E	Şair, asker, bürokrat	Şiir
İzzet Selâmi	Kumru, Selami Arif, Selami İzzet Kayacan, İzzetoğlu	d. 1896 / ö. 13 Mayıs 1964	İstanbul	E	Yazar, Şair, Gazeteci, Çevirmen	Şiir, nesir, tercüme
İzzet Ulvi (Aykurt)	Aykurt	d. 1879/ ö. 8 Kasım 1957	Eskişehir	E	Gazeteci, Yazar	Şiir, nesir
Kâzım Nâmi (Duru)	-	d. 1876 / ö. 14 Ekim 1967	İstanbul	E	Asker, Eğitimci, Yazar, Milletvekili	Şiir, nesir
Kemaleddin Kâmi (Kamu)	Gurbet Şairi	d. 14 Eylül 1901 / ö. 6 Mart 1948	Bayburt	E	Şair, Memur, Gazeteci	Şiir, nesir
Kırşehirli Ayetullah	ÂYET, Âyetullah Kurutluoğlu	d. 1892 ö.?	Kırşehir	E	Muallim, bürokrat	Şiir
Köprülüzâde Mehmed Fuad	-	d. 4 Aralık 1890 / ö. 28 Haziran 1966	İstanbul	E	Türkolog, edebiyat tarihçisi, yazar, şair, akademisyen, siyasetçi, devlet adamı	Şiir, nesir
Mehmet Emin (Yurdakul)	-	d. 13 Mayıs 1869 / ö. 14 Ocak 1944	İstanbul	E	Şair, Yazar, Bürokrat, Siyasetçi	Şiir, nesir
Mehmet Faruk (Gürtunca)	Büyük Anne, Figani, Gürtunca Dede, Masalcı Baba	d. 1904 / ö. 6 Ağustos 1982	Edirne	E	Milletvekili, Muallim Yayıncı, Şair, Yazar, Araştırmacı	Şiir, nesir
Midhat Cemal (Kuntay)		1885/ 30 Mart 1956	İstanbul	E	Yazar, Şair, Noter, Hukukçu	Şiir, nesir, tiyatro, antoloji, biyografi
Necip Fazıl (Kısakürek)	Ne-Fa-Ka, Be-De, Hi-Ab-Kö, Ha-A-Ka, Prof. Ş. Ü, Büyük Doğu, Ahmet Abdülbaki, Neslihan Kısakürek, Adı Değmez, Hikmet Sahibi Abidin'in Kölesi, Ozan, Ozanbaşı, Bankacı, Nüktedan, Dedektif X1, Mürid	d. 9 Haziran 1904 / ö. 25 Mayıs 1983	İstanbul	E	Şair, yazar, gazeteci	Şiir, nesir, tiyatro, roman
Necmeddin Halil (Onan)	-	d. 1902 / ö. 17 Ağustos 1968	İstanbul	E	Şair, Yazar, Akademisyen, Eğitimci	Şiir, roman, nesir
Orhan Rahmi	-	d. 1904/ ö. 1972	Tire	E	Gazeteci, yazar	Şiir, nesir
Rasim Haşmet	Rasim Hikmet	d. 1888 / ö. 1919	Selanik	E	Gazeteci, muallim, yazar, şair	Şiir, nesir
Remzi Oğuz (Arık)		d. 15 Temmuz 1899 / ö. 3 Nisan 1954	Adana	E	Yazar, arkeolog, akademisyen, fikir adamı, siyasetçi	Şiir, nesir

Rıza Tevfik (Bölükbaşı)	-	d. 1869 / ö. 30 Aralık 1949		E		
Sabiha Nâfiz	Nûrunnîsa Hanım	d.? /? - ö. 1918)		K	Şair	Şiir
Safvet Örfi	Safvet Örfi Betin			E	Şair, yazar	Anı- Anlatı- Günlük- Seyahatname, Biyografi
Salih Zeki (Aktay)	-	d. 1896 / ö. 21 Mart 1971	Isparta	E	Şair, Yazar, Muallim, Kütüphaneci	Şiir, hikâye, oyun
Sâmih Rifat (Horozcu)	-		Edirne	E	Şair, edebiyatçı, felsefeci ve politikacı.	Şiir, nesir
Sarıcalıoğlu Ârif Hikmet	-	d. 1899 / ö.?	İskenderun	E	Muallim	Şiir
Sirozlu Sâdî	-	d. 1270/1853- ö. 1335/1916	Harput	E	Muallim, şair	Şiir
Süleyman Aktuğ	-	d. 1906- ö. 1988	Manisa	E	Bürokrat	Şiir
Süleyman Nazif	Selim Sâkit, İbrahim Cehdî, Abdülahrâr Tâhir	d. 29 Ocak 1869 / ö. 4 Ocak 1927	Diyarbakır	E	Yazar, şair, gazeteci, bürokrat	Şiir, nesir
Şevki Bektöre	-	d. 1888/ ö. 1961	Romanya	E	Yazar, akademisyen, şair, eğitimci	Şiir, nesir
Timuçin	Şeref Uluğ	d. 1892/ ö. 12 Şubat 1976	Diyarbakır	E	Eğitimci, siyaset adamı, şair ve yazar	Şiir, nesir
Vasfî Mahir (Kocatürk)	-	d. 1907 / ö. 17 Temmuz 1961	Giresun	E	Şair, Yazar, Öğretmen, Siyasetçi	Şiir, nesir
Vedad Nedim (Tör)	-	d. 1897 / ö. 8 Nisan 1985	İstanbul	E	İktisatçı, Bürokrat, Siyasetçi, Yayıncı, Tiyatro Yazarı, Deneme Yazarı	Tiyatro, anı, deneme, şiir
Yahya Saim (Ozanoğlu)	Y.S.O. Ebubelekkzâde Yahya Saim, Ozanzâde Yahya Saim	d. 1894 (1898) / ö. 3 Temmuz 1962	İstanbul	E	Şair, yazar, asker, muallim	Şiir, nesir
Yakuboğlu Işık	Yusuf Ziya Ortaç			E		
Y.B.	Hasan Basri Çantay	d. 18 Kasım 1887/ö. 3 Aralık 1964	Balıkesir	E	Gazeteci, politikacı, fikir ve din adamı	Şiir, nesir
Yusuf Ziya (Ortaç)	Arif Ünlü, Çimdik, İzci, Kamber, Sarı Çizmeli Mehmet Ağa, Yakuboğlu Işık, Akbaba, Ortaç, Ziya Ortaç, Âşık Ortaç, Y.Z.O ve Yu-Zi-Or	d. 23 Ocak 1895 / ö. 11 Mart 1967	İstanbul	E	Şairi, yazar, gazeteci	Şiir, nesir
Ziya Gökalp	Demirtaş, Mehmet mehdi, Hüseyin Sedat, Tevfik Vedat, Gökalp	d. 23 Mart 1876 / ö. 25 Ekim 1924	Diyarbakır	E	Şair, yazar, ideolog, gazeteci	Şiir, nesir

Tabloda verilen bilgilerde de görülebileceği gibi *Türk Yurdu* dergisinin 1911-1931 yılları arasında yayımlanan ve bu çalışma kapsamında incelenen sayılarında 72 şairin eserleri yer almaktadır. Bu şairlerden *Türk Yurdu* dergisinde en fazla eseri yer alanların Yusuf Ziya Ortaç ve Mehmet Emin Yurdakul olduğu tespit edilmiştir. Aynı zamanda adı geçen şairler arasında Halide Nusret Zorlutuna ve Sabiha Nafiz dışında hanım şairin bulunmadığı görülmüştür. Şairlerin, yazarlık dışında gazetecilik, hukukçuluk, öğretmenlik gibi meslek kollarında çalıştıkları; ayrıca birkaçının siyasetçi olarak görev yaptıkları tespit edilmiştir. Bahsedilen şairlerin/yazarların genelinin çeşitli sebeplerle müstear isim kullandıkları da araştırmada değerlendirilen hususlardandır. Ayrıca şairlerin 25'inin doğum yerinin İstanbul olduğu, Anadolu'nun farklı şehirlerinde doğan şairler olduğu gibi Azerbaycan ve Selanik gibi Türkiye'nin mevcut sınırlarının dışında kalan ülkelerde/şehirlerde dünyaya gelen şairler de bulunmaktadır. Şairlerin yaşadıkları sosyal çevrenin, icra ettikleri mesleklerin ve öğrenim gördükleri eğitim kurumlarının eserleri üzerinde dolaylı etkisinin bulunması bu araştırmanın kavramsal çerçevesi ve amacı açısından önemli görülmüş; çalışmanın *Bulgular ve Yorum* bölümünde konu ile ilgili değerlendirmelerde bulunulmuştur.

2.8. Kavramsal Çerçeve ile İlgili Araştırmalar

Edebiyat, eğitim ve toplum birbirini tamamlayan, birbiriyle yakın ilişkisi olan alanlardır. Bu alanların tarihî seyri, birbiriyle etkileşimi, farklı disiplinlerle ilişkisi gibi konuları inceleyen çalışmalar bulunmaktadır. Değerler eğitimi ile ilgili araştırmaların daha çok ilahiyat alanında yapılmış olması genel teamülü göz önüne alınırsa söz konusu eğitimin disiplinlerarasında geliştirilmesi ihtiyacı daha anlaşılır hâle gelebilir. Dolayısıyla *Değerler Eğitimi ve Millî Kimlik İnşası Çerçevesinde Türk Yurdu Dergisindeki Şiirlerin (1911-1931) İncelenmesi* adlı çalışmanın, “Millî kimliğin inşasında değerler eğitiminin rolü ve Türk Yurdu dergisindeki (1911-1931) şiirlerin dil, muhteva, yapı yönüyle değerler eğitime katkısını” tespit etme amacı ile aynı doğrultuda olan araştırmalardan Türk Dili ve Edebiyatı/ Türk Dili ve Edebiyatı eğitimi alanında yapılmış olanlarına burada kısaca yer verilmiştir:

Özçelik (1987) “1. Yayın Döneminde (1911-1918) *Türk Yurdu* Mecmuasının Ortaya Koyduğu Görüşler” isimli yüksek lisans çalışmasında adı geçen yıllarda, dergideki fikirler üzerinden değerlendirmelerde bulunmuştur.

Tuncer'in (1988), “*Türk Yurdu (1911-1931) Üzerinde Bir İnceleme*” adlı doktora çalışması, tezin muhtevası açısından önem arz etmekte ve çalışma için kaynak olarak kullanılan

bilgileri içermektedir. Ayrıca söz konusu çalışma TYD ile ilgili bu zamana kadar yapılmış en kapsamlı araştırma olması nedeniyle de önem arz etmektedir.

Duman (1992) “1923-1957 Yılları Arasında Ortaokul ve Liseler İçin Hazırlanan Türkçe, Türk Dili ve Edebiyatı Programları Üzerine Bir İnceleme” adlı yüksek lisans tezi çalışmasında Türk Dili ve Edebiyatı öğretim programlarını değerlendirmiştir. Çalışma bu alanda ilkler arasındadır ve geniş kapsamlı olması nedeniyle önemlidir.

Özden (1994) “*Türk Yurdu* Dergisi ve İkinci Meşrutiyet Devri Türkçülük Akımı (1911-1918)” isimli doktora tezini tarih bölümünde yapmış ve söz konusu yıllarda, dergideki İkinci Meşrutiyet devri Türkçülük akımı ile ilgili fikirler üzerinde durmuştur.

Yurdürün (Tarı) (1994) “Yayın Tarihimizde *Türk Yurdu* Dergisi ve Derginin Dil Konulu Makalelerinin İçerik Analizi (1928-1931)” adlı yüksek lisans tezinde, Harf İnkılabından sonra *Türk Yurdu* dergisinde yayımlanan dil konulu makaleler üzerinden değerlendirmelerde bulunmuştur.

Ayer (1995) “‘Türk Yurdu’ Dergisinin 1924-1970 Yılları Arasında Çıkan Sayılarında Türkiye Dışındaki Türkler (İnceleme)” adlı yüksek lisans çalışmasında, söz konusu yıllarda *Türk Yurdu* dergisindeki metinlerden yola çıkarak yurt dışındaki Türklerle ilgili değerlendirmelerde bulunmuştur.

Karakuş (1996) “Türk Dili ve Edebiyatı Öğretiminde Öğretim Programları ve Ders Kitapları Ana Dili Öğretiminde Ölçme ve Değerlendirme” adlı doktora çalışmasında Türk Dili ve Edebiyatı derslerinde başarının elde edilmesi için önce öğretim programlarının ve ders kitaplarının mükemmelleştirilmesi gerektiğini ifade etmiştir.

Gülpınar (1998) “*Türk Yurdu* Dergisine Göre Rusya’da Türkçülüğün Doğuşu ve Gelişmesi” isimli yüksek lisans tezini tarih alanında yazmıştır.

Balcı (2002) “Liselerde Türk Dili ve Edebiyatı Öğretiminin Değerlendirilmesi” adlı yüksek lisans çalışmasında, liselerde Türk Dili ve Edebiyatı öğretiminin ne şekilde etkili olduğunu öğrenci görüşlerine dayalı olarak değerlendirmiştir.

Özdemir’in (2004) “1911-1931 Yılları Arasında Yayınlanan *Türk Yurdu* Dergilerinde Gelişen Eğitim Anlayışı ve Cumhuriyet Dönemine Etkileri” isimli yüksek lisans çalışması, araştırmada üzerinde durulan ve söz konusu dönemin şiirlerinden yola çıkılarak yapılan değerlendirmelerde başvurulan bir kaynak olduğu için önemlidir.

Gündüz (2005) “II. Meşrutiyet Dönemi Eğitim ve Modernleşme Aracı Olarak Süreli Yayınlar (İçtihat, Sebülü’r-Reşat, Türk Yurdu)” isimli doktora çalışmasında eğitim materyali olarak dergiler üzerinden değerlendirmelerde bulunmuştur.

Soncu (2012) “Kimlikliklerin İnşasında Kurumsal Dergilerin Rolü: *Türk Yurdu* ve Ülkü” adlı doktora tezi çalışmasında sosyal kimlik oluşumu ve dergilerin kimlik oluşumundaki etkisi konusunda değerlendirmelerde bulunmuştur.

Yılmaz (2012) “Ziya Gökalp’in Şiirlerinin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi” adlı yüksek lisans tezi ile çalışma kapsamında yararlanılabilecek bir kaynak sunmaktadır.

Erkan (2014) “*Türk Yurdu* Dergisinde Milliyetçilik (1911-1931)” adlı doktora çalışmasında bu araştırmada incelenen yıllardaki TYD sayılarında yer alan metinlerdeki milliyetçilik unsurları üzerinde durmuştur.

Yılmaz (2015) “*Türk Yurdu* Dergisinde Millî Kimlik Unsurları Üzerine Tartışmalar: 1911-1918” isimli Doktora çalışmasını sosyoloji bölümünde yapmış ve *Türk Yurdu* dergisindeki siyasi yazılar üzerinde durmuştur.

Akpınar (2015) “Yağmur Dergisindeki Hikâyelerde Değerler Eğitimi: 2004-2014” adlı yüksek lisans çalışmasında söz edilen yıllarda, dergideki kavramlar üzerinden değerlendirmeler yapmıştır.

Bakırtaş (2016) “1980 Sonrası Milliyetçi Düşüncede Demokrasi ve Sivil Toplum Algısı ‘Türk Yurdu’ ‘Türkiye Günlüğü’ Örneği” adlı yüksek lisans çalışmasını yine *Türk Yurdu* dergisindeki metinlerden yararlanarak yapmıştır.

Arif Nihat Asya’nın “Bir Bayrak Rüzgâr Bekliyor” ile “Duâlar ve Âminler” adlı şiir kitaplarının değerler eğitimi açısından incelenmesi isimli yüksek lisans çalışmasında Ulu (2018) da değerler eğitimine şiirler üzerinden dikkat çekmektedir.

Bodur (2019) “*Türk Yurdu* Dergisinde Türkistan Algısı (1987–2016)” yüksek lisans çalışmasını tarih bölümünde yapmış ve 1987-2016 yılları arasında, *Türk Yurdu* dergisinde yayımlanan yazılar üzerinden değerlendirmelerde bulunmuştur.

İstek (2019)’in “Eğitim Hareketleri Dergisinde Değerler Eğitimi” başlıklı yüksek lisans çalışması da değerler eğitimi ile ilgili analizler içermektedir.

Karataş (2019) “*Türk Yurdu* Dergisinin Halk Bilimi Unsurları Bakımından İncelenmesi” isimli yüksek lisans tezinde, *Türk Yurdu* dergisindeki halk bilimi unsurları üzerinde durmuştur.

Yalçın (2019) “Osmanlı’da Sanayileşme Düşüncesi (1839-1915): *Türk Yurdu* Dergisi, Ulum-u İktisadiye ve İctimaiye Mecmuası, İktisadiyat Mecmuası Örnekleri” adlı yüksek lisans çalışmasını ekonomi bölümünde tamamlamıştır.

Yalçın (2019) “Tarık Buğra’nın Romanlarında Değerler Eğitimi” isimli yüksek lisans tezinde, romanlar üzerinden değerlendirmelerde bulunmuştur. Benzeri bir çalışmayı “Ömer Seyfettin’in Romanında ve Hikâyelerinde Değerler Eğitimi” adıyla Kılıç (2019) yapmıştır.

Bu bölümde kronolojik sırayla verilen *Kavramsal Çerçeve* ile ilgili araştırmaların başlıcalarında görülebileceği gibi Türk Dili ve Edebiyatı alanında, millî kimliğin inşasının değerler eğitimi yoluyla gerçekleştirilebileceği hususunda yapılmış bir araştırma bulunmamaktadır.

III. BÖLÜM

YÖNTEM

Bu kısımda, *araştırmanın modeli* ile *çalışma grubuna* yönelik bilgilere yer verildikten sonra veri toplama yöntemi, verilerin toplanması ve analiz edilmesi süreçleri açıklanmıştır. Araştırmada, *çalışma grubu* ile çalışmanın *inceleme nesnesi* olan *Türk Yurdu* dergisindeki (1911-1931) 345 şiirden millî ve kültürel değerleri içeren eserler kastedilmektedir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, *Değerler Eğitimi ve Millî Kimlik İnşası Çerçevesinde Türk Yurdu Dergisindeki Şiirlerin (1911-1931) İncelenmesi* adını taşıyan nitel araştırma desenlerinden tekli durum çalışmasıdır. Merriam (2013, akt. Subaşı ve Okumuş, 2017:420) durum çalışmasını sınırlı bir sistemin derinlemesine betimlenmesi ve incelenmesi olarak tanımlamaktadır. Öte yandan, Creswell'e (2007, akt. Subaşı ve Okumuş, 2017:420) göre durum çalışması; araştırmacının zaman içinde sınırlandırılmış bir veya birkaç durumu çoklu kaynakları içeren veri toplama araçları (gözlemler, görüşmeler, görsel-işitseller, dokümanlar, raporlar) ile derinlemesine incelediği, durumların ve duruma bağlı temaların tanımlandığı nitel bir araştırma yaklaşımıdır. Nitel araştırma, insanın kendi potansiyelini anlaması, sırlarını çözmesi ve çabasıyla inşa ettiği sosyal yapı ve sistemlerin derinliklerini keşfetmek için geliştirdiği bilgi üretme biçimlerindendir. Nitel yöntemle desenlenmiş araştırmalarda incelenen olay veya olgu hakkında derin bir algıya ulaşma gayreti söz konusudur (Morgan, 1996). Merriam (1995), araştırmacının kendi deneyimlerini, inançlarını, önyargılarını araştırma içinde net olarak ortaya koymasının verilerin nasıl yorumlandığını, okuyucunun anlamasına yardımcı olduğunu, dolayısıyla geçerliliği artırıcı özellik taşıdığını savunmaktadır. Araştırmacının araştırma sürecinde kendi rolü üzerinde sürekli olarak düşünmesi, kendi inanç ve tutumunu verilere ve sonuçlara dayatmasını engelleyerek

geçerliliği artırır. Nitel araştırmalarda kişisel disiplin, nitel araştırmacılara aşırı öznellikten kaçınmada yardımcı olur. Seggie ve Bayyurt'a göre (2015), "Nitel araştırma, gelişen ve değişen dünyamızı, oluşan yeni anlayışları, bunların beraberinde gelen sorun ve mücadeleleri detaylı bir şekilde anlamaya olanak sağlayacak yeni pencereler açmaktadır". Yıldırım (1999:41) ise nitel araştırmayı, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel bilgi toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlamaktadır. Bu açıdan nitel (betimsel) çalışmaları, çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacı ile inceleme evreninin tümü ya da ondan alınacak bir grup, parça üzerinde yapılan tarama düzenlemeleri olarak ifade eden Karasar (1986) nitel çalışmalarda, bir konuyla ilgili hâlihazırdaki durumun araştırılmasını kasteder.

Karakaya (2009) nitel araştırmalarda veri toplama yöntemleri olarak gözlem, görüşme ve dokümanların kullanıldığını ve yazılı kaynakların incelenmesi için başvuru yöntemin doküman incelemesi olduğu bilgisini aktarmaktadır. Geçmişten kalan belgeler veya güncel belgeler araştırmacılar için zengin veri kaynaklarıdır. Ancak Punch (2005), çoğu kez bu zengin kaynakların araştırmacılar tarafından göz ardı edildiğini belirtir. Yıldırım ve Şimşek'in de (2011:113) belirttiği gibi "Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar."

Bu araştırma millî kimliğin inşasında değerler eğitiminin rolü ve *Türk Yurdu* dergisindeki (1911-1931) şiirlerin dil, muhteva, yapı yönüyle değerler eğitime katkısının ne şekilde olduğunu tespit etme amacını taşıdığından araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi tercih edilmiştir.

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu/örneklemi (inceleme nesnesi), *Türk Yurdu* dergisindeki (1911-1931) millî ve kültürel değerleri içeren şiirler oluşturmaktadır. Bu araştırmada örneklem seçimine gidilmemiş, çalışma grubunun (inceleme nesnesinin) tamamına ulaşılmaya çalışılmıştır. Çalışma grubunun 1911-1931 yılları arasındaki şiirler olarak belirlenmesine Hüseyin Tuncer'in "*Türk Yurdu Üzerine Bir İnceleme*" adlı eserinde belirttiği ve *Türk Yurdu*'nu, derginin yayımlandığı tarihlere göre tasnif ettiği yedi devrenin ilk iki devresi dikkate alınarak karar verilmiştir. Söz konusu bu iki devre, 1911-1931 yılları

arasında gerçekleşen toplumsal ve siyasi olayların edebî metinlere yansımaları; aynı zamanda imparatorluktan cumhuriyete geçiş sürecinin millî kimliğin oluşturulması sürecine tekabül etmesi nedeniyle tezin örnekleminin sınırı olarak belirlenmiştir.

3.3. Verilerin Toplanması

Bu araştırmada kullanılan veri toplama tekniği, doküman incelemedir. Doküman inceleme, resmî ya da özel kayıtların toplanması, incelenmesi ve değerlendirilmesinde kullanılır (Ekiz, 2003). Doküman inceleme, amaçlanan hedefe odaklı bilgi içeren belgelerin özgün kelime ve kavramlar açısından taranmasıdır (Neuendorf, 2017). Dokümanlar, nitel araştırmalarda geleneksel veri toplama kaynaklarından biri olarak kabul edilir ve araştırmacılar için hazır bilgi kaynağıdır (Merriam, 2018). Çalışmanın amacına ulaşmak için incelenmesi gereken doküman, *Türk Yurdu* dergisinde 1911-1931 yılları arasında yayımlanan 345 şiirdir. Söz konusu şiirlere dijital ortamdaki *Eski Harfli Türk Yurdu Ciltleri* üzerinden ulaşılmış; araştırmanın *Tartışma ve Sonuç* kısmında değerlendirilen şiirler de orijinal Arap harfli metinden yeni harflere aktarılarak kullanılmıştır.

Bu kapsamda, çalışmada öncelikle *Türk Yurdu* Dergisindeki (1911-1931) millî ve kültürel değerleri içeren şiirlere ulaşılmış ve söz konusu şiirler dil, yapı, tema yönünden gruplanmıştır. Şiirlerin *kuramsal incelemesini* gerçekleştirebilmek amacıyla, çalışmanın *Bulgular ve Yorum* bölümünde yer alan *Tahlilî Fihrist* çalışması yapılmıştır. Dönemin eğitim politikaları üzerinde durulmuştur. Ayrıca söz konusu politikaların tarihî, siyasi ve kültürel yönlerden farklılaşıp farklılaşmadığı değerlendirilmiştir. MEB Ortaöğretim Programı (2018) esas alınarak şiirlerle ilgili kazanımlar gruplanmış, ardından çalışmanın inceleme nesnesi kapsamında gruplanan şiirler ile kazanımlar mukayese edilmiştir. Daha sonra şiirler tespit edilen değerler çerçevesinde incelenmiş; özellikle millî kimliğin inşasında önemli olabilecek kavramlar üzerinde durulmuştur.

3.4. Verilerin Analizi

Nitel araştırmalarda verileri analiz etmek için söylem analizi, konuşma analizi, betimsel analiz ve içerik analizi gibi çeşitli yöntemlere başvurulur. Araştırmanın amacı ve kavramsal çerçevesi doğrultusunda, *Türk Yurdu* dergisindeki (1911-1931) şiirlerde geçen millî/manevi değerlerle ilgili *Tahlilî Fihrist ve Nelson'ın değerler sınıflandırması* veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Elde edilen verilerin analizinde *içerik analizinden* yararlanılmıştır.

İçerik analizi, bir veya birçok metnin içindeki kelimelerin, kavramların, temaların, deyimlerin veya cümlelerin belirlenip sayıya dökülmesi için kullanılır (Karagöl, 2018:293). İçerik analizinde temel amaç, metinden elde edilen verileri açıklayabilecek kavram ve ilişkilere ulaşmaktır. Söz konusu kavramlar, araştırmacıyı temalara ulaştırır. Bu temalar sayesinde olgular düzenlenir ve anlaşılır hâle getirilir (Yıldırım ve Şimşek, 2008:227).

İçerik analizinde verilerin kodlanması da önemli bir adımdır. Kodlama, verilerin içerik analizine tabi tutulması, kelime, cümle, paragraf gibi veriler arasında yer alan anlamlı bölümlere isim verilmesi aşamasıdır. Kodlamalar arasındaki anlamlı ilişkiler ise araştırmacıyı kategori ve temalara ulaştırır. Ayrıca Karagöl'ün (2018) Büyüköztürk vd.' den (2008) aktardığı gibi “Sayısallaştırma/sayma içerik analizinin önemli özelliklerinden biridir. Uygun kategoride yer alan her birim her seferinde sayılır. Kodlama sürecinin en son ürünü sayılar olmalıdır. Belli kelimelerin, ifadelerin, sembollerin, resimlerin kısacası açık olarak kodlanabilecek birimlerin sıklığının belirlenmesinde sayılar kullanılır”.

Verilen bilgilerden yola çıkarak araştırmada öncelikle şiirlerin temaları belirlenmiştir. Temalardan hareketle kategori ve kodlara ulaşılmıştır. Yani araştırmanın amacına ulaşılmasını sağlayacak ve millî/ kültürel değerleri ifade eden *Tahlilî Fihrist* ile temalarla ilgili diğer tablolar oluşturulmuştur.

Söz konusu kapsamda, araştırmanın *millî kimliğin inşasında değerler eğitiminin rolü ve Türk Yurdu dergisindeki (1911-1931) şiirlerin dil, muhteva, yapı yönüyle değerler eğitime katkısının ölçülmesi* amacına ulaşmak için: 1911-1931 Yılları arasında yayımlanan *Türk Yurdu* dergileri ve dergideki şiirler ana çerçevesinde bilgi verilmiştir. *Lise Müfredatı Programları Esbab-ı Mucibe Layihası* (1924 Lise Müfredatı) incelenmiştir. Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Türk Dili ve Edebiyatı Dersi Öğretim Programı'nın güncel hâli incelenmiştir (Çalışma başladığında güncel program 2018 yılına ait olduğu için araştırmada bu program üzerinden değerlendirmelerde bulunulmuştur). Bu kapsamda dönemin ders kitabı niteliğinde olan Süleyman Şevket Tanlı'nın (1928) *Yeni Güzel Yazılar (Cilt 1-4)* kitapları ve güncel MEB *Ortaöğretim Türk Dili ve Edebiyatı dersi kitapları* da gözden geçirilmiştir. 1911-1931 yılları arasındaki dönemde toplumun siyasi ve sosyal durumu hakkında çeşitli kaynaklardan bilgi toplanmıştır. Toplumun siyasi ve sosyal durumunun dönemin şiir türündeki eserlerine yansımaları sosyal psikoloji temelinde belirlenmiştir. Bu dönemde, *Türk Yurdu* dergisinde yayımlanmış olan millî ve kültürel değerleri içeren şiir türündeki metinler dil, yapı, tema yönünden incelenmiş; şiirlerin hedef kitle üzerinde olası etkileri hedef kitlenin psikososyal gelişimi temelinde analiz edilmiştir. MEB Ortaöğretim

Türk Dili ve Edebiyatı Dersi Programı'nın şiir kazanımları analiz edilmiş ve programdaki değerler eğitimi ile ilgili hedefler doğrultusunda kazanımlar gruplanmıştır. *Türk Yurdu* dergisinde 1911-1931 yılları arasında yayımlanan ve millî/ kültürel değerleri içeren şiirlerle, MEB Türk Dili ve Edebiyatı Dersi Öğretim Programı'nın kazanımları mukayese edilerek kavramsal çerçeve ve amaçlara uygun değerlendirmeler yapıp öneriler sunulmuştur.

IV. BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde; *Türk Yurdu* Dergisindeki Şiirlerin Dil, Muhteva ve Yapı Özellikleri, *Türk Yurdu* Dergisindeki Şiirlerde Millî ve Kültürel Değerler (Tahlilî Fihrist), *Türk Yurdu* Dergisindeki Şiirlerde Değerlerin Dağılımı ve *Türk Yurdu* Dergisinde Yayımlandığı Hâlde Çalışmanın Kapsamı Dışında Bırakılan Şiirler başlıklarına yer verilmiştir. Başlıkların içeriğinde yararlanılan kaynaklar, oluşturulan tablolar ve incelenen şiirlerden yola çıkılarak ulaşılan bulgular şöyle ifade edilebilir:

1. *Türk Yurdu* dergisindeki (1911-1931) şiirler, değerler açısından zengin muhtevaya sahiptir.
2. *Türk Yurdu* dergisindeki (1911-1931) şiirler, siyasi ve sosyal unsurlardan izler taşımakla kalmaz aynı zamanda onların nesilden nesile aktarılmasında da önemli bir işleve sahiptir.
3. *Türk Yurdu* dergisindeki (1911-1931) şiirler, güncel MEB Türk Dili ve Edebiyatı Dersi Ortaöğretim Programı'nda bahsedilen değerler eğitime yönelik kullanılabilecek örneklerdir.
4. *Türk Yurdu* dergisindeki şairler dönemin (1911-1931) toplumsal ve siyasi unsurlarından etkilenmiş ve bunu eserlerine yansıtmışlardır.
5. Millî kimliğin inşasında değerler eğitiminin önemi çalışmanın bulgularına göre anlamlıdır varsayımlarına ulaşılmıştır. Söz konusu varsayımlar araştırma kapsamında yapılan değerlendirmeler sonucunda somutlaştırılmaya çalışılmış ve bu çerçevede tavsiyeler *Tartışma ve Sonuç* bölümünde sunulmuştur.

4.1. Türk Yurdu Dergisindeki Şiirlerin Dil, Muhteva ve Yapı Özellikleri

Çalışmanın kavramsal çerçevesine istinaden incelenen *Türk Yurdu* dergisinde, 1911-1931 yılları arasında yayımlanan şiirlerin genel olarak milli duygularla yazıldığı, vatan ve millet sevgisi ile ilgili değer unsurlarını içerdiği tespit edilmiştir. Bu bölümde araştırmanın inceleme nesnesinin dil, muhteva ve yapı özellikleri üzerinde durulacağı için, çalışmanın kavramsal çerçevesine göre yeni nazım biçimleri ve nazım türleri ile ilgili kısaca bilgi verilmesi gerekli görülmüştür.

Yeni Nazım Biçimleri, Türk edebiyatında ilk kez, Tanzimat'tan sonra görülmeye başlamıştır. Tanzimat dönemi şairleri, genellikle divan şiirinin nazım biçimlerini kullanmışlardır. Ancak, onların bu biçimlerde yaptıkları yenilik özde ve konudadır. Abdülhak Hamit'in öncülüğüyle yeni biçimler de çoğalmıştır. Biçim yönünden asıl önemli başarıyı Servet-i Fünûn şairleri sağlamıştır. Onlar, Batı'dan yeni nazım biçimleri alarak eskileri tümüyle bırakmışlardır (Dilçin, 2005:367). Yeni Türk Şiiri Nazım Biçimlerinin genel özellikleri arasında:

- Birden artık bentlerden oluşan biçimlerde bentlerin dize sayısı eşit olmayabilir.
- Bentler, şiir içinde başlı başına bir anlam bütünlüğü göstermezler.
- Şiirde şairin mahlası bulunmaz.
- Yeni Türk şiirinde nazım birimi beyit ya da dörtlük değil dizedir gibi nitelikler sıralanabilir.

Bu bilgiler doğrultusunda, *Türk Yurdu* dergisinde 1911-1931 yılları arasında yayımlanan 345 şiir yapısal olarak incelendiğinde, şiirlerin hemen hepsinin Cem Dilçin'in tasnifine göre, *serbest düzenli nazım biçimleri* ile yazıldığı görülebilir.

Serbest düzenli nazım biçimleri, var olan biçimler dışında, şairin kendi beğenisine ve şiir anlayışına göre yarattığı ya da Batı ve Türk edebiyatındaki kimi nazım biçimlerini küçük değişiklikler yaparak yeniden düzenlediği biçimlerdir. Bunlar, dize kümelenişi, uyak düzenleri açısından çok değişik görünüştedir. Bundan dolayı, bu biçimleri kesin sınırlar içine almak ve kesin kurallara bağlamak zordur. Bu bölüğe giren biçimlerde aruz ve hece ölçüsünün türlü kalıpları kullanılmıştır. Bu biçimleri oluşturan bentlerin sayısı sınırlı değildir, gerektiğinde az ve çok olabilir (Dilçin, 2005:375). Çalışmanın inceleme nesnesi olan *Türk Yurdu* dergisindeki şiirlerin verilen bilgilere örnek teşkil edebileceği değerlendirilmiştir. *Türk Yurdu* dergisinde eserlerine yer verilen şairlerin, Türk şiirinde *milli ölçü* birimi olarak kabul edilen *hece vezni*ni kullanarak çok sayıda şiir kaleme aldıkları

incelenen metinlerde dikkat çeken başka bir özelliktir. Ayrıca, çalışmanın inceleme nesnesi içinde olmasına rağmen muhtevasında tezin kapsamı doğrultusunda belirlenen değer unsurları bulunmayan şiirler, sadece *yapısal açıdan* incelenmiştir. Söz konusu şiirlerin de büyük oranda *Yeni Türk Şiiri Nazım Biçimleri ve Türleri* ile yazılmış olması nedeniyle aruz vezni ile ilgili bilgilere değinilmemiştir.

Diğer yandan *Türk Yurdu* dergisindeki şiirlerin (1911-1931) çoğu, söyleniş ve muhteva açısından epik ve lirik türdedir. Aynı zamanda şiirler yalın bir dille yazılmış, şairler duygularını akıcı bir üslupla aktarmıştır. Bu değerlendirme, Cem Dilçin'in *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi* (2005) adlı kaynak kitabından alınan bilgilerden yola çıkılarak yapılmıştır. Nazım Türlerini *Lirik*, *Pastoral*, *Didaktik* ve *Epik* şiir başlıkları altında değerlendiren yazar, şu bilgileri kaydetmektedir:

1. *Lirik Şiir*

İçten gelen heyecanları coşkulu bir dille anlatan duygusal şiir türüdür. Yeni Türk edebiyatında lirik şiirler türlü nazım biçimleriyle yazılmıştır.

2. *Pastoral Şiir*

Doğa güzelliklerini, orman, yayla, dağ, köy ve çoban yaşamını ve bunlara karşı duyulan özlemleri anlatan şiir türüdür. Batı edebiyatlarında doğrudan doğruya doğa manzaralarını canlı bir biçimde anlatan şiirlere *idil*, konuşma biçiminde yazılan pastoral şiirlere de *eglog* denir.

3. *Didaktik Şiir*

Belli bir düşünceyi aşlamak ya da belli bir konuda öğüt, bilgi vermek, ahlaki bir ders çıkarmak amacıyla öğretici nitelikte yazılan, duygu yönü zayıf şiir türüdür. Türk edebiyatında ta'limî terimi de aynı anlamda kullanılmıştır. Manzum hikâyeler ve fabllar da bu bölüğe girer.

4. *Epik Şiir*

Konusu savaş, kahramanlık, yiğitlik ve yurt sevgisi olan ya da tarihsel bir olayı coşkulu bir anlatımla işleyen uzunca şiirlere denir. Aynı anlamda *destani şiir*, *hamasi şiir* ve *kahramanlık şiiri* terimleri de kullanılır (s.395).

Verilen nazım türleri tasnifinde de görülebileceği gibi millî kimliğin inşasında değerler eğitiminin rolü ve *Türk Yurdu* dergisindeki (1911-1931) şiirlerin dil, muhteva, yapı yönüyle değerler eğitime katkısının ne şekilde olduğunu tespit etmeyi amaçlayan araştırmanın inceleme nesneleri, *lirik* türdeki metinlerden oluşmaktadır. Dilçin'in nazım türleri tasnifine göre, *Türk Yurdu* dergisindeki (1911-1931) 345 şiirden, muhtevasında araştırmanın amacına yönelik değerler bulunmayanları ile ilgili ayrıntılı analiz, *Türk Yurdu Dergisinde Yayımlandığı Hâlde Çalışmanın Kapsamı Dışında Bırakılan Şiirler* başlığı altında verilmiştir.

Çalışmada, muhtevası millî ve manevi değer unsurlarını içeren şiirlerin *Değerler Sınıflandırması Yaklaşımlarına* göre analizlerinin yapıldığı belirtilmişti. Bu kapsamda yapılan kapsamlı *Tahlilî Fihrist* çalışmasına göre *Türk Yurdu* dergisindeki şiirlerin gruplandırılması ise şu şekildedir:

Tablo 4.9.

Türk Yurdu Dergisindeki Şiirlerin Gruplandırılması

DEĞERLERİN GRUPLANDIRILMASI	DEĞERLER	ŞİİR SAYISI	YÜZDELİK ORANI
I. Kültürel Unsurlar	1. Atasözleri/Deyimler/ Kalıplaşmış İfadeler	175	% 50,72
	2. Tarihî Eserler		
	3. Tarihî Şahsiyetler		
	4. Tarihî Yerler/Şehirler/Ülkeler		
II. Millî Unsurlar	5. Gazi/M. Kemal	314	% 91,01
	6. Bayrak		
	7. Millet		
	8. Milliyetçilik ve Irk		
	9. Şehitler		
	10. Türk		
III. Dinî Unsurlar	11. Türkçe	117	% 33,91
	12. Vatan		
TOPLAM	13. Dinî Unsurlar	606	-
	14. Peygamberler		

Tablo 4.9’a göre araştırmanın inceleme nesnesini oluşturan 345 şiirin 314’ünün muhtevasında millî unsurlarla ilgili değerlerin olduğu görülmektedir. Bu sayı, %91,01’lik bir orana tekabül etmektedir. Şiirlerde kültürel, millî ve dinî unsurlarla ilgili değerlerin bir arada bulunması sebebi ile tablonun yüzdelik hesaplamasında meydana gelen fazlalık dikkate alınmamıştır. Nelson’ın sınıflandırmasında *Bireysel Değerler* olarak tanımladığı kısım bu çalışmada *Dinî Unsurlara* karşılık, *Grup Değerleri* olarak tanımladığı kısım *Millî Unsurlara* karşılık, *Sosyal Değerler* olarak tanımladığı kısım *Kültürel Unsurlara* karşılık gelmektedir. Araştırmada yapılan sınıflamaya göre tespit edilen değer unsurları ile ilgili kelimelerin kategorilerine göre yüzdelik oranları, inceleme nesnesi olan 345 şiir üzerinden hesaplanmıştır. Buradan yola çıkarak, çalışmanın inceleme nesnesinin, değerler eğitimi ve millî kimliğin inşasına yönelik kullanılabileceği sonucuna ulaşılmıştır. Şiirlerin içerdiği değerlerin incelemesini yapabilmek amacıyla oluşturulan *Tahlilî Fihrist* tablosuna, araştırmanın inceleme nesnelerinin bulgularını temellendirmesi sebebiyle çalışmanın bu bölümünde, *Türk Yurdu Dergisindeki Şiirlerde Millî ve Kültürel Değerler* başlığı altında yer verilmiştir:

4.2. Türk Yurdu Dergisindeki Şiirlerde Millî ve Kültürel Değerler (Tahlilî Fihrist)

Fihristin, işlevsel olarak bir çeşit “içindekiler” bölümü olduğu söylenebilir. İncelenen birçok fihrist çalışmasından yola çıkarak araştırma kapsamında millî kimliğin inşasında değerler

eğitiminin rolü ve *Türk Yurdu* dergisindeki (1911-1931) şiirlerin dil, muhteva, yapı yönüyle değerler eğitimine katkısının ne şekilde olduğunu tespit etmek amacıyla “Şairlerin ad (soyadı) sıralaması” esas alınarak *Tahlilî Fihrist* oluşturulmuştur. Bu çalışmada 1911-1931 Yılları arasında *Türk Yurdu* dergisinde yayımlanan toplam 345 şiir, *millî ve kültürel değerler* açısından incelenmiştir. Fihrist çalışmasında da *Değerlerin Sınıflandırılması Yaklaşımları* esas alınmıştır. Çalışmanın genelinde ve *Tahlilî Fihrist*’te geçen *millî, milliyet, kültür* gibi ifadelerin hepsi, Türk kimliğini oluşturan öğeleri içermektedir. Milliyet ile Türk milleti ve milliyetçiliği, kültür ile Türk kültürü ifade edilmektedir. Tablo 4.10’da söz konusu *Tahlilî Fihrist* yer almaktadır:

Tablo 4.10.

Türk Yurdu Dergisindeki Şiirlerde Millî ve Kültürel Değerler (Tahlilî Fihrist)

ŞAİR	BAŞLIK	YIL	SAYI	TARİH	SAYFA	MİLLÎ VE KÜLTÜREL DEĞERLER
A. Kâzım	Bir Askerin Vicdanı	2	26	14 Kasım 1912- 1 Teşrin-i sâni 1328	34	tüfeng, şanlı, muhterem, asker, vicdan, iffet, vatan, hür, metin, bayrak, zafer, millet, vatan vazifesi
A. Polat (Ateşoğlu)	Çiçek Dağından Aya Hitap	20	226/32	Ağu.30	32	Değerlendirme Dışı
A. Seyfettin	İlkbahar	3	64	30 Nisan 1914- 17 Nisan 1330	269	Değerlendirme Dışı
A. Seyfettin	Ağhyorken	3	67	28 Mayıs 1914- 15 Mayıs 1330	301	Değerlendirme Dışı
A. Seyfettin	Saçlar	3	70	23 Temmuz 1914- 10 Temmuz 1330	352	Değerlendirme Dışı
A. Seyfettin	Cennetten Kovuldum	7	157	15 Mayıs 1918- 15 Mayıs 1334	177	Değerlendirme Dışı
Abdülbâkî Fevzi	Köy Dirliği	1	3	28 Aralık 1911- 15 Kânûn-ı evvel 1327	42	Değerlendirme Dışı
Abdülbâkî Fevzi	Gazinin Öğüdü	1	11	18 Nisan 1912- 5 Nisan 1328	173	Trablus, Osmanlı, Türk, Yurd, Oğuz Han, yiğit, şan, Peygamber, Cennet, nam, Vatan, millet, cenk, er, kahramanlar, Atalar, Dömeke, nişan, Hak, Allah, asker,
Abdülhak Hayri	Feryad	1	12	2 Mayıs 1912- 19 Nisan 1328	193	şehidâ, harb-ı zaferdar, bayrak, nur, Osmanlı, yurt, Türk, vatan, kabir-i şehid, millet, ordu, Osman
Abdurrahman Hamid	Mefkûre	15	166	5.Şub.25	198	vatan, İran'da, Hind, Çin, mefkure, kıble, Anadolu, bey, paşa, hakan, secde, millet
Abdülhak Hamid (Tarhan)	“Fani Diyor Cihana...”	5	84	3 Haziran 1915- 21 Mayıs 1331	134	Değerlendirme Dışı
Abdülhak Hamid (Tarhan)	Devranı Muhabbet	21	231/37	Oca.31	1	Değerlendirme Dışı
Ahmed (Ömer) Bedreddin (Uşaklı)	Efe'nin Bayramı	15	171-10	Tem.25	193	Değerlendirme Dışı
Ahmed (Ömer) Bedreddin (Uşaklı)	Kahraman Bir Atlıya	15	175-14	Kasım 1925- Teşrin-i sâni 1925	95	Değerlendirme Dışı
Ahmed (Ömer) Bedreddin (Uşaklı)	Zafer Yolcusu	15	177-16	Şub.26	200	Değerlendirme Dışı
Ahmed (Ömer) Bedreddin (Uşaklı)	Bir Seyahat Hatırası	15	180-19	Tem.26	27	Değerlendirme Dışı

Ahmed (Ömer) Bedreddin (Uşaklı)	Akdeniz’e Doğru	15	181-20	Ağu.26	76	hürriyet, zafer, cumhuriyet, Sakarya, Akdeniz, asker, al bayrak, vatan, Dumlupınar, er
Ahmed (Ömer) Bedreddin (Uşaklı)	Uşak İçin	15	182-21	Eyl.26	115	istiklal, şanlı, zafer
Ahmed (Ömer) Bedreddin (Uşaklı)	Yaban Gülleri	15	183-22	Ekim 1926- Teşrin-i evvel 1926	162	Değerlendirme Dışı
Ahmed (Ömer) Bedreddin (Uşaklı)	Sılanın Toprağında	15	184- 23	Kasım 1926- Teşrin-i sâni 1926	200	yurd, zafer, dua, Mehmet
Ahmed Nazım	Kara Haber	7	157	15 Mayıs 1918- 15 Mayıs 1334	178	Değerlendirme Dışı
Ahmed Nazım	Gözlerin	7	160	15 Temmuz 1918- 15 Temmuz 1334	238	Değerlendirme Dışı
Ahmed Nazım	Turnalara	15	175-14	Kasım 1925- Teşrin-i sâni 1925	82	Değerlendirme Dışı
Ahmed Nazım	Çoban	15	176-15	Ocak 1926- Kânûn-ı sâni 1926	151	Değerlendirme Dışı
Ahmed Nazım	Ölmezlerin Türbesi	20	221-222	27-28 Mart- Nisan 1930	36	Değerlendirme Dışı
Ahmet Cevâd	Saadet Hakkı	1	10	4 Nisan 1912- 22 Mart 1328	159	Değerlendirme Dışı
Ahmet Cevâd	Mart	1	12	2 Mayıs 1912- 19 Nisan 1328	192	Değerlendirme Dışı
Ahmet Muhip (Dranas)	Alaca Karanlıkta	20	230/36	Ara.30	25	Değerlendirme Dışı
Ahmet Muhip (Dranas)	Yalnızlık	21	232/38	Şub.31	14	Değerlendirme Dışı
Ahmet Muhip (Dranas)	Bir Yaz Akşamının Hisleri	21	233/39	Mar.31	22	-
Ahmet Muhip (Dranas)	Yağmur	21	233/39	Mar.31	22	-
Aka Gündüz	Seher Yıldızı	2	44	24 Temmuz 1913- 10 Temmuz 1329	353	Türk, Osman, Turan, ordu, İlhan, Kur’an, vicdan, vatan, din, Kosova, Şıpka, Çaldıran, nur, iman, minber, mihrab, Rumeli, Osmanlı, namus, şehit, Hüdavendigâr, Edirne, Anadolu, Tanrı, efeler, şehit, Allah, Türklük, Turanlı, Kırız
Aka Gündüz	Bozgun	2	24’e ilave (Altın Sayı)		465	Not: Altın Armağan-2 Müslüman, Türk, Altın Dağ, vatan, Hak Güneşi, Rabb, iman, İslam, Kur’an, Turan, Rumeli, Ertuğrul, Osman, Hüdavendigâr, Fatih, mabetler, zembem, vicdan, namus
Aka Gündüz	Dertleşme: -Kumrunun Sesi -Genç -İntikam Türküsü	2	48	18 Eylül 1913- 5 Eylül 1329	437	asker, Rabb, Meriç, yurt, vatan, Rumeli, Türk

Aka Gündüz	Teselli	3	62	2 Nisan 1914-3 Nisan 1330	237	yiğit, cennet, Türk, millet, vatan, yurt, şehit, ırz, namus, mabed, mescid, Urumeli, Allah, İslam, müslüman
Ali Canib (Yöntem)	Kış Duası	1	11	18 Nisan 1912-5 Nisan 1328	173	Altın Dağ, kurultay, İli Han, Tanrı, yurt, Altın Ordu
Ali Canib (Yöntem)	Şarkın Ufukları	2	24'e ilave (Altın Sayı)		466	Not: Altın Armağan-2 şark, kubbeler, minareler, tevekkül, hurafeler, secdeler, dualar
Ali Haydar Emir	Türk Gemcisine	5	135	24 Mayıs 1917-24 Mayıs 1333	97	zaferler, destanlar, Asya, yurt, milletler, bayrak, Nuh, Fenikeler, Kartacalar, Selaminler, Mileler, Moskof, Fransızlar, Britanya, hakan, Akdeniz
Ali Kerem (Bolayır)	Kar	4	77	18 Şubat 1915 - 5 Şubat 1330	55	Değerlendirme Dışı
Ali Rıza Seyfi	Kızılırmak Kıyısında	1	15	13 Haziran 1912- 31 Mayıs 1328	246	ata, Kızılırmak, Türk, Söğüt, yurt, şehid, Altındağ, İskender, Ceneviz, Mısır, İran, Allah, cennet, fethetmek
Ali Suat	Vatan Duygusu, Vatan Kaygısı	16	188-27	Mar.27	108	ced, memleket, cennet, vatan,
Ali Ulvi (Elöve)	Türk Soyuy (iki Bölüm)	1	21	5 Eylül 1912-23 Ağustos 1328	342	ulu ata öğüdü, Türkistan, Türkler, Halilullah; gün, ay, gök, dağ, deniz emiri, ata, yay- ok, Oğuz Han, oba, Bozok, Üçok, yiğitlik, Türk, hanlar, hak, Asya, Al-i Osman
Behçet Kemal (Çağlar)	Dağlı	20	220/26	Şub.30	5	Değerlendirme Dışı
Behçet Kemal (Çağlar)	Ateş	20	221-222	27-28 Mart-Nisan 1930	23	Değerlendirme Dışı
Besim Atalay	Nefes	14	162-1	Ekim 1924-Teşrin-i evvel 1340	19	sırat, sırat köprüsü, Hazret-i İdris, Havva, Âdem, secde
Besim Atalay	Nefes (2)	14	163-2	Kasım 1924-Teşrin-i sâni 1340	78	mescit, Kâbe, Âdem, secde, Tevrat, İncil, mushaf
Celâl Sâhir (Erozan)	Vatanın Kızlarına	2	33	20 Şubat 1913-7 Şubat 1328	149	vatan, kurban, aşk, namus, Türk, gurûr, ecdat, asalet
Celâl Sâhir (Erozan)	Niyazi'ye	2	39	15 Mayıs 1913-2 Mayıs 1329	263	İstanbul, mukaddes, Rumeli, Reval, Avrupa, kahraman, millet, şark, mağrib, manevi, ordu, payitaht, ay yıldızlı bayrak, kaleler, vatan, şehitler, Allah
Celâl Sâhir (Erozan)	On Temmuz	2	44	24 Temmuz 1913- 10 Temmuz 1329	351	Değerlendirme Dışı
Celâl Sâhir (Erozan)	Vatan Duygusu	2	45	7 Ağustos 1913- 25 Temmuz 1329	371	hür, vatan, istikbal, vatandaş, Turan, Türk, vatansızlar, ana yurt, Türk ili
Celâl Sâhir (Erozan)	Öc	2	24'e ilave (Altın Sayı)		463	Not: Altın Armağan-2
Celâl Sâhir (Erozan)	Buhran	3	52	13 Kasım 1913-31 Teşrin-i evvel 1329	72	Değerlendirme Dışı
Celâl Sâhir (Erozan)	Benim Kalbim	3	64	30 Nisan 1914-17 Nisan 1330	269	Değerlendirme Dışı
Celâl Sâhir (Erozan)	İsmail Gasprinski'nin Ruhuna	3	72	10 Aralık 1914-27 Teşrin-i sâni 1330	399	kılıç, kaleler, gülle, millet, millî, irfan güneşi, nur, yurt

<i>Celâl Sâhir</i> (Erozan)	Kafkas Türküsü	4	73	24 Aralık 1914- 11 Kanunievvel 1330	15	Türk, Moskof, Kars, muharrem, beyaz hilâl, kafkas, bayrak, hilâl, yiğit, er, Tanrı
<i>Celâl Sâhir</i> (Erozan)	Gönüllü Türküsü	4	74	7 Ocak 1914- 25 Kânûn-ı evvel 1330	25	Türk, Tanrı, yurt, Turan, Kafkas
<i>Celâl Sâhir</i> (Erozan)	Köyde Kalanın Türküsü	4	75	21 Ocak 1915- 8 Kânûn-ı sâni 1330	35	yurt, Moskof, Kars, yurt, han, hilâl, Kafkas, Tanrı
<i>Celâl Sâhir</i> (Erozan)	Ordunun Duası	5	89	12 Ağustos 1915- 30 Temmuz 1331	191	Tanrı, ay yıldızlı bayrak, Turan, ordu, Kur'an, otağ, Kut, vatan
<i>Celâl Sâhir</i> (Erozan)	Hülya	6	113	13 Temmuz 1916- 30 Haziran 1332	132	Değerlendirme Dışı
<i>Celâl Sâhir</i> (Erozan)	Kardeşlik Türküsü (1)	5	126	18 Ocak 1917- 5 Kânûn-ı sâni 1332	315	Türk, Arap, vatan, mukaddes, Osmanlı, şehitler, Rab, cennet,
<i>Celâl Sâhir</i> (Erozan)	Buhran	5	133	26 Nisan 1917- 26 Nisan 1333	71	Değerlendirme Dışı
<i>Celâl Sâhir</i> (Erozan)	Aşk ve Kumar	5	134	10 Mayıs 1917- 10 Mayıs 1333	83	Değerlendirme Dışı
<i>Celâl Sâhir</i> (Erozan)	Buhran	5	135	24 Mayıs 1917- 24 Mayıs 1333	97	Değerlendirme Dışı
<i>Celâl Sâhir</i> (Erozan)	Tabiatın Karşısında	5	136	9 Haziran 1917- 9 Haziran 1333	109	Değerlendirme Dışı
<i>Celâl Sâhir</i> (Erozan)	Kalbimdeki Ölü	5	137	21 Haziran 1917- 21 Haziran 1333	121	Değerlendirme Dışı
<i>Celâl Sâhir</i> (Erozan)	Büyük Kayzere	6	147	8 Kasım 1917- 8 Teşrin-i sâni 1333	257	kahraman, hükümdar, Müslüman, Türk, millet, şanlı ordu, zafer, İslam, hakan, cedler, padişah, Karadeniz, askerler, istikbal
<i>Celâl Sâhir</i> (Erozan)	Güzel İzmir	7	157	15 Mayıs 1918- 15 Mayıs 1334	177	Değerlendirme Dışı
<i>Celâl Sâhir</i> (Erozan)	Masal	15	185- 24	Aralık 1926- Kânûn-ı evvel 1926	242	Değerlendirme Dışı
<i>Celâl Sâhir</i> (Erozan)	Ankara (1)	17	198-37	Nis.28	197	Türk, istiklal, milli, iman, Ankara, mukaddes toprak, bayrak
<i>Celâl Tekin</i> <i>Celâl Tekin</i>	Güneş'e	20	230/36	Ara.30	25	Türk, Turan, millet
	Emel	21	232/38	Şub.31	14	Milliyet, Allah, din, cumhuriyet, mabet, Türkiye, Kâbe, Türk Ocağı, mirhab, al bayrak, iman, kible, mukaddes, vatan, ibadet, medeniyet
<i>Doğan</i>	Mukaddesat -Hemşireler	5	102	10 Şubat 1916- 28 Kânûn-ı sâni 1331	327	Kırgızlar, Kafkas, Kafkasya, vatan, Altay, cennet, Turan - Turan, Tanrı, Kafkas
<i>Doğan</i>	Aras	5	103	25 Şubat 1916- 12 Şubat 1331	337	Aras, Kafkas, yurt, Moskof, Hakk, Allah, namus, ilahî, kahraman, asker, vicdan

<i>Doğan</i>	Ezan Vakitleri	6	107	20 Nisan 1916- 7 Nisan 1332	45	Kafkas, Turan, Tanrı, Allah
<i>Doğan</i>	Asker Türküleri 1- Altın Taht	6	109	18 Mayıs 1916- 5 Mayıs 1332	75	Allah, vatan, padişah, asker, hakan, sultan, baba, din, devlet, oba, asker, şehit, er, millet
<i>Doğan</i>	Aşk Yasası	6	112	29 Haziran 1916- 16 Haziran 1332	115	yiğit, Kafkas, al sancak
<i>Doğan</i>	Kafkas Evleri	4	123	7 Aralık 1916- 24 Teşrin-i sâni 1332	265	Kafkas, Turan, ezan,
<i>Dr. Abdullah Cevdet</i>	Promete	2	25	31 Ekim 1912- 18 Teşrin-i evvel 1328	17	hürriyet, hak, haklı, vicdan
<i>Dr. Abdullah Cevdet</i>	Türk Yurduna İhda	6	107	20 Nisan 1916- 7 Nisan 1332	45	samimilik, din, ihlas,
<i>E. Seyfi</i>	Beni Bekle	5	132	12 Nisan 1917- 29 Nisan 1333	57	Değerlendirme Dışı
<i>E. Seyfi</i>	Şarkı	5	133	26 Nisan 1917- 26 Nisan 1333	72	Değerlendirme Dışı
<i>Emin Recep</i>	Türk Kanı	15	175-14	Kasım 1925- Teşrin-i sâni 1925	82	Türkler, ırk, kahraman, Asya, milletler
<i>Emin Recep</i>	Hitabe	15	176-15	Ocak 1926- Kânûn-ı sâni 1926	138	kahraman, şeref, nur, Allah, millet, vatan, kumandan
<i>Emin Recep</i>	Orakçı Kız	15	177-16	Şub.26	188	Değerlendirme Dışı
<i>Enis Behiç (Koryürek)</i>	Gemiciler	4	83	25 Mayıs 1915- 12 Mayıs 1331	121	kahraman, yiğit, bayrak, Türk, vatan, yurt
<i>Enis Behiç (Koryürek)</i>	Süvariler	5	84	3 Haziran 1915- 21 Mayıs 1331	138	ordu, kahraman, muzaffer, cenk, asker, er, vatan, kahramanlık, gaziler, bayrak
<i>Enis Behiç (Koryürek)</i>	Hodbin	5	85	17 Haziran 1915- 4 Haziran 1331	171	Değerlendirme Dışı
<i>Enis Behiç (Koryürek)</i>	Çanakkale Şehitliğinde	5	92	23 Eylül 1915- 10 Eylül 1331	227	şehitlik, bayrak, erler, neferler, yurt, Türklük
<i>Enis Behiç (Koryürek)</i>	Gurbet Duyguları	5	131	29 Mart 1917- 29 Mart 1333	45	Tuna, yurt, Boğaziçi, İstanbul, bayrak, Türk ili, Budin, erler, Macarlar, Turanlı, Tuna, Peşte, vatan, Tanrı, Mesih, hilâl, zafer,
<i>Enis Behiç (Koryürek)</i>	Kalbimin Gülleri	15	178-17	Mar.26	244	Değerlendirme Dışı
<i>Ertuğrul Emin</i>	Zaferden Sonra	15	173-12	Eyl.25	277	zafer, destan, vatan,
<i>Ertuğrul Emin</i>	Bey Dağları	15	180-19	Tem.26	33	Değerlendirme Dışı
<i>Ertuğrul Emin</i>	Şehide	17	195-34	Ocak 1928- Kânûn-ı sâni 1928	19	vatan, Fatiha, İzmir, şehit
<i>Ertuğrul Emin</i>	Ah O Köyün Kızları	20	219/25	Oca.30	2	nişanlı, sarı sırma cepken, göğsü beyaz nişan, kına yakmak

Faruk Nafiz (Çamlıbel)	Balkonda	6	145	11 Ekim 1917- 11 Teşrin-i evvel 1333	233	Değerlendirme Dışı
Faruk Nafiz (Çamlıbel)	Oğluma	15	175-14	Kasım 1925- Teşrin-i sâni 1925	71	Değerlendirme Dışı
Faruk Nafiz (Çamlıbel)	Han Duvarları	15	176-15	Ocak 1926- Kânûn-ı sâni 1926	132	kervansaray, gurbet, Ulukışla, Orta Anadolu, Toros, Niğde, deve kervanı, han, vatan, askerlik, savaş, Araphıbeli, Tanrı, İncesu, kitabe, Maraşlı, evliyalar, yurt, Erciyes
Faruk Nafiz (Çamlıbel)	Yuvamın Kuşuna	15	177-16	Şub.26	176	Değerlendirme Dışı
Faruk Nafiz (Çamlıbel)	Ayşe, Sana	15	178-17	Mar.26	229	Değerlendirme Dışı
Faruk Nafiz (Çamlıbel)	Ahmedin Müjdesi	20	223/29	May.30	17	Değerlendirme Dışı
Faruk Nafiz (Çamlıbel)	Erzincan Yolunda Siyahlı Kadın	20	224/30	Haz.30	4	Değerlendirme Dışı
Fazıl Ahmet (Aykaç)	Yahya Kemal'e	6	110	1 Haziran 1916- 19 Mayıs 1332	90	Değerlendirme Dışı
Fazıl Ahmet (Aykaç)	Faik Âli	6	111	15 Haziran 1916- 2 Haziran 1332	104	Değerlendirme Dışı
Fazıl Ahmet (Aykaç)	Nazire	4	116	31 Ağustos 1916- 18 Ağustos 1332	173	Değerlendirme Dışı
Fazıl Ahmet (Aykaç)	Recaizâde Ekrem	4	124	21 Aralık 1916- 8 Kânûn-ı evvel 1332	281	Değerlendirme Dışı
Fazıl Ahmet (Aykaç)	Şubat	5	131	29 Mart 1917- 29 Mart 1333	45	Değerlendirme Dışı
Fehmi Hikmet	Yunus'a	18	209-210	15-16 Mart- Nisan 1929	30	Değerlendirme Dışı
Ferruh Niyazi	Sakarya'da Kış Akşamı	17	199-38	May.28	274	Değerlendirme Dışı
Feyzullah Sacit (Ülkü)	Haydi Kardaş	1	5	11 Ocak 1912- 29 Kânûn-ı evvel 1327	66	yurt, Türklük, sancak, Türk, Hak, uçmak
Feyzullah Sacit (Ülkü)	Yıldızlarla Düşünüş	1	7	22 Şubat 1912 - 9 Şubat 1327	109	yurt
Feyzullah Sacit (Ülkü)	Ay Doğarken	1	9	22 Mart 1912- 9 Mart 1327	143	yurt, Türk
Feyzullah Sacit (Ülkü)	Tabiatla Düşünüş	1	10	4 Nisan 1912- 22 Mart 1328	159	Cengiz, ordu, eccat, Türk
Feyzullah Sacit (Ülkü)	Yurdumuzun Toprağı	1	13	16 Mayıs 1912- 3 Mayıs 1328	214	yurt, toprak, dede, ata

<i>Feyzullah Sacit (Ülkü)</i>	Kırık Kâse	1	17	11 Temmuz 1912- 28 Haziran 1328		Değerlendirme Dışı
<i>Feyzullah Sacit (Ülkü)</i>	Gece Yarılarında	1	18	25 Temmuz 1912- 12 Temmuz 1328	294	türbeler, minare, ölüm, kefenlenmek
<i>Feyzullah Sacit (Ülkü)</i>	Dört Balkanlıya	1	24	17 Ekim 1912- 4 Teşrin-i evvel 1328	394	Türklüğün, millet, marş, kılıç, Süleyman, ordu, Türk, şan, yurt
<i>Feyzullah Sacit (Ülkü)</i>	Ordunun Andı	2	28	12 Aralık 1912- 29 Teşrin-i sâni 1328	65	Allah, vatan, namus, vicdan, ecdad, makber, secde, iman
<i>Feyzullah Sacit (Ülkü)</i>	Öç Marşı	3	67	28 Mayıs 1914- 15 Mayıs 1330	301	Türk, ordu, millet, Balkan, yurt, şehidan, şehit, hakan, namus
<i>Feyzullah Sacit (Ülkü)</i>	Cengiz Han	4	79	18 Mart 1915- 5 Mart 1331	82	Moğol, nur, ırk, millet, aşk, Türk, Gök Bayrak, Asya, kahramanlık, İskender, Gazanfer, Cengiz Han, yurt, bayrak, abide, zafer, Kible, kızılalma, hakan, hak
<i>Feyzullah Sacit (Ülkü)</i>	Çanakkale 1-2	5	88	29 Temmuz 1915- 16 Temmuz 1331	181	1- Türk, Arabistan, Havran, Tuna, Mora, Balkan, zafer, Çanakkale 2- Çanakkale, ecdat, Turan ili, Türk, Altay, nur, İstanbul, İsrail, Yanya, Balkan, vicdan, Hakk, İslam, süngü, kahraman, Yavuz, Cengiz, Tanrı, şehit
<i>Feyzullah Sacit (Ülkü)</i>	Zafer Önünde 1-2-3-4	5	96	18 Kasım 1915- 12 Teşrin-i sâni 1331	267	1-Bendeki İman şan, adalet, millet, İsevi, İslam, İngiliz, Rus, cihan harbi, Alman 2- Bence Sen Alman, millet, abide, Rodos, Kâbil, Tanrı, Hâbil 3- Millî Benliğim Muzaffer, zafer, Türk, Hakk, millet, Asya, Yavuz, Cengiz, Atilla, Alman
<i>Feyzullah Sacit (Ülkü)</i>	Hakan Dua	5	104	9 Mart 1916- 25 Şubat 1331	347	Osmanlı, sultan, Turan, hakan, Yavuz, Oğuz, Türklük, millet, han, Türk
<i>Feyzullah Sacit (Ülkü)</i>	Kızılırmak	5	133	26 Nisan 1917- 26 Nisan 1333	72	Kızılırmak, Türklük, millet, Türk, al bayrak, ordu, gurur, namus, şan, vicdan, Seyhun, Ceyhun, şanlı, Orhun
<i>Feyzullah Sacit (Ülkü)</i>	Mucize	15	182-21	1.Eyl.26	129	Musa, İsa, İbrahim, millet, vatan, yurt
<i>Feyzullah Sacit (Ülkü)</i>	Mustafa Kemal Anadolu'da	15	185- 24	Aralık 1926- Kânûn-ı evvel 1926	251	Hakk, millî, mukaddes, Türk, Şark, al sancak, bayrak, Tanrı, Kur'an, din, Yunan, İslam, halife, hoca, Anadolu, vatan, istiklal
<i>Feyzullah Sacit (Ülkü)</i>	Olsaydı	16	186-25	Ocak 1927- Kânûn-ı sâni 1927	28	Değerlendirme Dışı
<i>Feyzullah Sacit (Ülkü)</i>	Gönlümden Bir Ses (1-2)	16	193-32	Ağu.27	362	-
<i>Feyzullah Sacit (Ülkü)</i>	Millî Marş İçin (Güfte) 1-2-3-4-5-6-7	16	194-33	Eyl.27	400	Türk, millet, devlet, Türkmen, Kıpçak, Uygur, Kırgız, Hun, Azer, Macar, istikbal, zafer, bayrak, hürriyet, millî, hâkimiyet tacı, hilal,yurt, cennet, al bayrak, ay yıldız, al sancak, iman, Hakk, zafer
<i>Feyzullah Sacit (Ülkü)</i>	Hayyam'dan Tercüme	17	200-39	Haz.28	321	Değerlendirme Dışı
<i>Feyzullah Sacit (Ülkü)</i>	Mevlana'nın Mesnevisinden Tercüme	17	202-41	Ağu.28	68	Değerlendirme Dışı

<i>Fikret Ziya</i>	Emelimin Kanunları	2	36	3 Nisan 1913-23 Mart 1329	197	ırk, secede etmek, Türkistan, Türklük, Turan
<i>Fuat Hulusi (Demirelli)</i>	Naci	4	118	28 Eylül 1916-15 Eylül 1332	205	hürriyet, Naci, Türk, İranlı, vatan, yiğit, ordu, Tahran, hilal, Hemedan, kahraman, Muhammed, Mevla, vatan, er, Türklük, millet, ordu, Arap, İranlı, zafer, Tanrı, devlet
<i>H. Zâde (Hüseyinzâde Ali)</i>	Yurt Kaygısı	2	25	31 Ekim 1912-18 Teşrin-i evvel 1328	17	vatan, Türk, Acem
<i>H. Zâde (Hüseyinzâde Ali)</i>	Seyyid Haşim İçin	6	147	8 Kasım 1917-8 Teşrin-i sani 1333	257	Tanrı, Haşim, adalet, Kur'an, mabet
<i>Hakkı Baha</i>	Zafer	3	60	5 Mart 1914-20 Şubat 1329	200	saray, hükümdar, mabet, hakan, zafer, muzaffer
<i>Hakkı Süha (Gezgin)</i>	Ölüm Var, Ayrılık Yok	4	118	28 Eylül 1916-15 Eylül 1332	206	Değerlendirme Dışı
<i>Hakkı Süha (Gezgin)</i>	İlk İlham	4	124	21 Aralık 1916-8 Kânûn-ı evvel 1332	282	Değerlendirme Dışı
<i>Hakkı Süha (Gezgin)</i>	Nöbetçi ve Yıldızlar	5	132	12 Nisan 1917-29 Nisan 1333	58	barut, kılıç, süngü, mızrak, cephe, türbe, nefer, asker, ordu, Anadolu, zeybek, zafer
<i>Hakkı Süha (Gezgin)</i>	Akın	6	149	6 Aralık 1917-6 Kânûn-ı evvel 1333	282	hilal, süngü, kılıç, şarapnel, top, er, siper, akıncılar, tabur, Türk, kolordu, zeybekler, gülle, zafer, asker, cephe, mihrab, cennet, nur, Akdeniz, yurt, nefer, serdar, ordu, muzaffer, kılıç
<i>Hakkı Süha (Gezgin)</i>	Sen	6	149	6 Aralık 1917-6 Kânûn-ı evvel 1333	297	Değerlendirme Dışı
<i>Hakkı Süha (Gezgin)</i>	O	7	161	15 Ağustos 1918- 15 Ağustos 1334	261	Değerlendirme Dışı
<i>Halid Fahri (Ozansoy)</i>	Yeniçeri	5	136	9 Haziran 1917-9 Haziran 1333	109	yeniçeri, Tanrı misafiri, cet, Allah, Moskof, Karadeniz, hilal, kahraman, Tuna, cenk, vatan, bayrak, Çanakkale, millet, nefer, Allah, Balkan, Rumeli ezan, minare, minber, zafer, kahramanlık, destanlar
<i>Halid Fahri (Ozansoy)</i>	Berber Ölüm	5	138	5 Temmuz 1917- 5 Temmuz 1333	133	Değerlendirme Dışı
<i>Halid Fahri (Ozansoy)</i>	Aşk Ormanında	5	141	16 Ağustos 1917- 16 Ağustos 1333	173	Değerlendirme Dışı
<i>Halid Fahri (Ozansoy)</i>	Düşürülen Bir Düşman Tayyaresine	6	144	27 Eylül 1917-27 Eylül 1333	222	zafer, ordugâh, Anafarta, Türk, hilal
<i>Halid Fahri (Ozansoy)</i>	Yalnızlık Geceleri	6	149	6 Aralık 1917-6 Kânûn-ı evvel 1333	282	Değerlendirme Dışı
<i>Halide Nusret (Zorlutuna)</i>	Yol Bekleyenler	20	228/34	Eki.30	11	Değerlendirme Dışı

Halil Edip	Köylü Kardeşlerimizi de Düşünelim	1	8	7 Mart 1912- 23 Şubat 1327	128	Tanrı, cenk, yurt yuva, Çopuroğlu, asker, ana, ata, kardaş, Türk, rütbe, din, millet, devlet
Halil Nihad (Boztepe)	Şiir Demek Ahenk Demek (Fantezi)	7	154	1 Mart 1918-1 Mart 1334	95	Değerlendirme Dışı
Hamdi Hakverdi	Hayat	21	232/38	Şub.31	15	Değerlendirme Dışı
Harputlu Bir Türk	Erzurumlunun Serdengeçti Türküsü	1	5	25 Ocak 1912- 12 Kânûn-ı sânî 1327	75	Hak, dadaş, dadaşlık, şan, Erzurumlu, arslan, Mevla, millet, vatan, adalet,
Hasan Sâdi	Nasırlı El	1	7	22 Şubat 1912- 9 Şubat 1327	109	Osmanlı, vatan, millet, devlet
Hasan Zeki	Geçen Sevgi	5	125	4 Ocak 1917- 22 Kânûn-ı evvel 1332	301	Değerlendirme Dışı
Hasan Zeki	Sonbahar	5	133	26 Nisan 1917- 26 Nisan 1333	72	Değerlendirme Dışı
Hasan Zeki	Yüksek Tepelerde	6	145	11 Ekim 1917- 11 Teşrin-i evvel 1333	234	Değerlendirme Dışı
Hasan Zeki	Yüksek Tepelerde (2)	6	146	25 Ekim 1917- 25 Teşrin-i evvel 1333	245	Değerlendirme Dışı
Hasan Zeki	Bir Genç Kıza	6	147	8 Kasım 1917- 8 Teşrin-i sânî 1333	258	Değerlendirme Dışı
Hasan Zeki	Hicran	6	148	22 Kasım 1917- 22 Teşrin-i sânî 1333	269	Değerlendirme Dışı
Haydar Rüşdü Hıfzı Tevfik (Gönensoy)	Dağ Yolcusu	17	202-41	Ağu.28	172	Değerlendirme Dışı
	Eski Yurt	3	71	6 Ağustos 1914- 24 Temmuz 1330	368	Değerlendirme Dışı
Hüseyin Daniş	Yaşayan Ölü	3	59	19 Şubat 1914- 6 Şubat 1329	183	Değerlendirme Dışı
Hüseyin Zeki	Gece Tenezzühü	5	138	5 Temmuz 1917- 5 Temmuz 1333	133	Değerlendirme Dışı
İspartalı Hakkı	Çocuk... Memesini Emerken	4	77	18 Şubat 1915- 5 Şubat 1330	56	Değerlendirme Dışı
İspartalı Hakkı	Mehmetçik Gece Nöbetinde	5	97	2 Aralık 1915- 19 Teşrin-i sânî 1331	277	Değerlendirme Dışı
İbrahim Alaaddin (Gövsâ)	Mahallemiz	5	134	10 Mayıs 1917- 10 Mayıs 1333	83	Hak, Mevla, minare, ezan,

<i>İbrahim Alaaddin (Gövsâ)</i>	Çanakkale İzleri (4-5)	5	137	21 Haziran 1917- 21 Haziran 1333	121	Mehmet, yiğit
<i>İdris Sabih</i>	Bahar, Bir Gelin ki	3	67	11 Haziran 1914- 29 Mayıs 1330	319	Değerlendirme Dışı
<i>İdris Sabih</i>	Billur Köşk	3	71	6 Ağustos 1914- 24 Temmuz 1330	368	Babil, ezan, sala, zümrüdü anka, Kaf Dağı, bayrak, sultan
<i>İdris Sabih</i>	Şiir	6	146	25 Ekim 1917- 25 Teşrin-i evvel 1333	245	Değerlendirme Dışı
<i>İdris Sabih</i>	Öksüz Akşam	6	149	6 Aralık 1917- 6 Kânûn-ı evvel 1333	297	Değerlendirme Dışı
<i>İshak Refet (İşitman)</i>	Van Gölü	15	178-17	Mar.26	244	Değerlendirme Dışı
<i>İshak Refet (İşitman)</i>	Hicran Şiirlerinden	15	179-18	Mayıs-Haziran 1926	266	Değerlendirme Dışı
<i>İshak Refet (İşitman)</i>	Kurtuluş	15	183-22	Ekim 1926- Teşrin-i evvel 1926	154	Yârabbi, İngiliz, Amerikan, İtalyan, vatan, hükümet, millet, Yunan, ordu, Ermeni, hilafet, memleket, Türk, Hakk, Türklük, kahramanlık, zafer
<i>İshak Refet (İşitman)</i>	Zafer	16	187-26	Şub.27	69	Yunan, ordu, Türk, Gazi, Bablunya, zafer, millet, Gazi Paşa
<i>İshak Refet (İşitman)</i>	Hayyam'dan Tercümeler	17	195-34	Ocak 1928- Kânûn-ı sâni 1928	59	Hakk, melek, tevhid, ahiret, namaz, oruç, cennet, kevser, Hayyam
<i>İshak Refet (İşitman)</i>	Ma'ralı Ebu'l-ala'dan Tercüme	17	200-39	Haz.28	309	Değerlendirme Dışı
<i>İsmail Hamî</i>	Hilâli Ahmer	1	14	30 Mayıs 1912- 17 Mayıs 1328	230	hilal, cenk, cennet, Habil ile Kabil
<i>İsmail Safa (Semenderoğlu)</i>	Dumlupınar'da Sabah	14	162-1	Ekim 1924- Teşrin-i evvel 1340	19	vatan, ordu, süngü, Türk, gaza, Dumlupınar, er meydanı
<i>İsmail Safa (Semenderoğlu)</i>	Terhisten Sonra	14	163-2	Kasım 1924- Teşrin-i sâni 1340	65	vatan, nefer, şehit
<i>İsmail Safa (Semenderoğlu)</i>	Mersiye	14	163-2	Kasım 1924- Teşrin-i sâni 1340	106	din, Türkçülük, Ergenekon, Kâbe
<i>İsmail Safa (Semenderoğlu)</i>	İzmir'in İlk Kanlı Akşamı	15	166-5	Şub.25	201	maşher, yurt, cehennem, Allah, İzmir, vatan
<i>İsmail Safa (Semenderoğlu)</i>	Sevgili İzmir'den mi?	15	167-6	6.Mar.25	259	İzmir, Türk, millet, milli
<i>İsmail Safa (Semenderoğlu)</i>	İzmir'in Hasreti	15	168-7	Nisan 1925- Nisan 1341	28	Değerlendirme Dışı
<i>İsmail Safa (Semenderoğlu)</i>	Elmalı Dağları	15	169-8	1 Mayıs 1925 Nisan 1341	86	asker, süngü, yiğit

<i>İsmail Safa (Semenderoğlu)</i>	Geceler	16	186-25	Ocak 1927- Kânûn-ı sâni 1927	24	Değerlendirme Dışı
<i>İzzet Selâmi</i>	Kirpiklerin	6	148	22 Kasım 1917- 22 Teşrin-i sâni 1333	269	Değerlendirme Dışı
<i>İzzet Ulvi (Aykurt)</i>	Turan Yıldızı	4	120	26 Ekim 1916- 13 Teşrin-i evvel 1332	229	Çin, Moskov, Türk, Turan, Türk ili, sancak, Türk Birliği
<i>İzzet Ulvi (Aykurt)</i>	Oğluma	5	131	29 Mart 1917- 29 Mart 1333	47	Değerlendirme Dışı
<i>İzzet Ulvi (Aykurt)</i>	Sakarya Şehitleri	15	172-11	Ağu.25	259	Sakarya, şehitler, kevser, yurt
<i>İzzet Ulvi (Aykurt)</i>	Büyük Gazi	17	195-34	Ocak 1928- Kânûn-ı sâni 1928	37	millet, vicdan, cumhuriyet, milliyet, iman, medeniyet, cennet, kültekin, gazi
<i>İzzet Ulvi (Aykurt)</i>	Sönmez Ateş	17	202-41	Ağu.28	152	vatan, ocak, Türk, Gazi Kemal, erler
<i>İzzet Ulvi (Aykurt)</i>	Sakarya	18	211-212/17-18	Mayıs-Haziran 1929	5	Sakarya, şafak, şehitler, kevser, yurt
<i>Kadıızâde İsmail Hakkı</i>	Kafkas İçin	5	85	17 Haziran 1915- 4 Haziran 1331	151	Kafkas, cennet, yurt, bayrak, Rus
<i>Kadiroğlu Mehmet Karatay</i>	Koşma	15	178-17	Mar.26	244	Değerlendirme Dışı
	Sevgi ve Bahar Yaz Günü Orman	3	70	23 Temmuz 1914- 10 Temmuz 1330	351	Değerlendirme Dışı
<i>Kâzım Nâmi (Duru)</i>	Benim Türküm	2	25	31 Ekim 1912- 18 Teşrin-i evvel 1328	18	vatan, harp, Bulgar, Yunan, Sırp, Karadağ
<i>Kâzım Nâmi (Duru)</i>	Bu da Yurt Kaygısı	2	26	14 Kasım 1912- 1 Teşrin-i sâni 1328	35	İlhan, yurt, Altın Ordu, Bulgar, kurt, Osman, Yıldırım, Sultan Selim, Türk, paşa, yarımada (Türkiye), Kızılelma, Türk, Türklük
<i>Kâzım Nâmi (Duru)</i>	Umutlanma	2	28	12 Aralık 1912- 29 Teşrin-i sâni 1328	65	yurt, Hak, vicdan, Türk Ocağı, Türk Yurdu, Türklük
<i>Kemaleddin Kâmi (Kamu)</i>	Bir Yolcuya	14	162-1	Ekim 1924- Teşrin-i evvel 1340	19	Değerlendirme Dışı
<i>Kemaleddin Kâmi (Kamu)</i>	Siperde Akşam	15	166-5	Şub.25	174	Değerlendirme Dışı
<i>Kemaleddin Kâmi (Kamu)</i>	Kitabe	15	168-7	Nisan 1925- Nisan 1341	78	Değerlendirme Dışı
<i>Kemaleddin Kâmi (Kamu)</i>	Bingöl Çobanları	17	202-41	Ağu.28	64	Değerlendirme Dışı
<i>Kemaleddin Kâmi (Kamu)</i>	Üç Yıl I-II- III-IV-V	20	224/30	Haz.30	3	-
<i>Kemaleddin Kâmi (Kamu)</i>	Yurda Dönüş	20	225/31	Tem.30	5	Değerlendirme Dışı

<i>Kemaleddin Kâmi (Kamu)</i>	Kimsesizlik	20	225/31	Tem.30	5	Değerlendirme Dışı
<i>Kırşehirli Ayetullah</i>	Felek	15	176-15	Ocak 1926- Kânûn-ı sâni 1926	151	Değerlendirme Dışı
<i>Kozakzâde Cenab Muhyiddin</i>	Asker Şarkısı	6	147	8 Kasım 1917- 8 Teşrin-i sâni 1333	258	vatan, Allah, erlik
<i>Köprülüzâde Mehmet Fuat</i>	Türk'ün Duası	2	34	6 Mart 1913- 21 Şubat 1328	167	Türk, mabed, mihrab, Huda, nur-ı İlahi, dua, Allah, münacat, Kâinat, matem, ibadet, Tevhid, Rab, Tanrı, Gök Tanrı, Altay, cecad, ced, millet, Fatihler, Oğuz, Altın Ordu, hakanlar, muzaffer, İran, Çin, Orhun, cennet, yurt, kurban, dergâh, Turan, Altay, hanlar, kuzgun, ilah-ı sema, Halikü'z-Zemin, islam, ilah, fatihler, hilal-i din, Nûh, hilal,
<i>Köprülüzâde Mehmet Fuat</i>	Türk'ün Duası (Devamı)	2	35	20 Mart 1913- 7 Mart 1329	182	Tanrı, Türk, hilal, Rabb, Mihrab-ı Hakk, Altay, minareler, millet, din, Balkan, ezan sesleri, dergâh, Altın Ordu, ırk, dua, cecad, hakan, fatihler, ordular, dergâh-ı ilahi, mukaddes, aşk
<i>Köprülüzâde Mehmet Fuat</i>	Meriç Türküsü	2	39	15 Mayıs 1913- 2 Mayıs 1329	268	Rumeli, Meriç, Türk, yiğitler
<i>Köprülüzâde Mehmet Fuat</i>	Anadolu Akşamı	2	46	21 Ağustos 1913- 8 Ağustos 1329	396	Değerlendirme Dışı
<i>Lâ-edri</i>	Bir Destan Parçası	5	140	2 Ağustos 1917- 2 Ağustos 1333	159	vatan, Kabil
<i>Mehmet Ali Tevfik (Yükselen)</i>	Asi Rebab -Muhteşem Çınar -Barbar -Mukadder Cerihalar	2	32	6 Şubat 1913- 24 Kânûn-ı sâni 1328	133	Türklük, hilal, millet, Türk, zafer, Avrupa, ırk, Rumeli, Cezire, Yemen, mukaddes, vatan,
<i>Mehmet Emin (Yurdakul)</i>	Demirci	1	1	30 Kasım 1911- 17 Teşrin-i sâni 1327	11	Ben kimim? Memleket, namuslu, demirci, demircilik, Allah, asaletli, mihrab, mübarek
<i>Mehmet Emin (Yurdakul)</i>	Gemici	1	3	28 Aralık 1911- 15 Kânûn-ı evvel 1327	41	vatan, asker, erkek, cenkler, bayraklar, yiğitlik, fetih
<i>Mehmet Emin (Yurdakul)</i>	Fener	1	6	8 Şubat 1912- 26 Kânûn-ı sâni 1327	91	Hristiyan, Müslüman, vicdan, memleket, dualar
<i>Mehmet Emin (Yurdakul)</i>	Ona Ölüm	1	8	7 Mart 1912- 23 Şubat 1327	125	millî gurur, vatan, toprak, ata, nesil, ejder başlı tunç tolga, damarımda kaynayan, cehennem, Türk
<i>Mehmet Emin (Yurdakul)</i>	Anadolu	1	14	30 Mayıs 1912- 17 Mayıs 1328	229	dul, şehid, soy sop, İstanbul, annelik, vatan, merhamet, duvak, saç yolmak, murad, ülke, acı yaşlar, memleket, cehennem, masum, Allah, mübarek, Anadolu, toprak, millî duygu, vicdan, bereketli, yurt, medeniyet, Türklük, vicdan
<i>Mehmet Emin (Yurdakul)</i>	Nifak	1	24	17 Ekim 1912- 4 Teşrin-i evvel 1328	390	devlet, millet, şeref, namus, hürriyet, nur, vatan, Hindistan, Buhara, Kırım
<i>Mehmet Emin (Yurdakul)</i>	Genç Türk	1	24	17 Ekim 1912- 4 Teşrin-i evvel 1328	391	Türk, devlet, tarih, soy, şanlı, al bayrak, yurt, cenk, intikam, kardaş, ced

Mehmet Emin (Yurdakul)	Kur a Neferi	1	24'e ilave (Altın Sayı)	17 Ekim 1912-4 Teşrin-i evvel 1328	420	Not: Altın Sayı kara yüz, mahşer, şehidler, toprak, kalem çalınmak, Allah, bayrak, hakkını helal etmek, oku (dua anlamıyla), kelime-i şahadet, mezar, bayraktar, bayrak, öksüz, gözyaşı saçmak, yiğit, el açmak, Türk, tüfeng, memleket, askerlik, Fatiha
Mehmet Emin (Yurdakul)	Sen Feryada Başlayınca	2	25	31 Ekim 1912-18 Teşrin-i evvel 1328	17	Türk, mukaddes, mübarek, mabed, millet, dualar, bayraklar, kahramanca, şehid
Mehmet Emin (Yurdakul)	Ya Gazi Ol Ya Şehid	2	27	28 Kasım 1912-15 Teşrin-i sani 1328	49	yiğitlik, yiğit, yurd, bayrak, ezan, gazi, şehit, nişanlı, dualı demir(tüfeği kastediyor), cenk, Türk, ecdad,
Mehmet Emin (Yurdakul)	Anneciğim Baba Bucağı Mektepli	2	29	26 Aralık 1912-13 Kânûn-ı evvel 1328	81	anne, ecdad, Türk, mukaddes, rahle, baba, mübarek, asker, kan, cenk, silah
Mehmet Emin (Yurdakul)	Yurdumuzun İniltisi	2	32	6 Şubat 1913-24 Kânûn-ı sani 1328	133	milletler, hazine, devletler, saltanatlar, bayrak, merhamet, türbe, Orhan, Halil, Turgut, Zenbilli, Köprülü, Reşid
Mehmet Emin (Yurdakul)	Zavallı Kayıkçı	2	33	20 Şubat 1913-7 Şubat 1328	149	Değerlendirme Dışı
Mehmet Emin (Yurdakul)	Ordudan Bir Ses	2	35	20 Mart 1913-7 Mart 1329	181	kan, saf kan, arslan, toprak, hür, al yıldızlı bayrak, ninni, hilafet, Kur'an, devlet, Gazi Osman, toprak, Fatihler, Yavuzlar, ecdad, yurt, sancak, bölük, nefer,
Mehmet Emin (Yurdakul)	On Temmuz'dan Evvel	2	44	24 Temmuz 1913-10 Temmuz 1329	351	millet, Buhari-i Şerif, Kur'an, mukaddes, kahramanca, hür, Cenab-ı Hak
Mehmet Emin (Yurdakul)	Bırak Beni Haykırayım	3	50	16 Ekim 1913-13 Teşrin-i evvel 1329	35	Tanrı, millet, merhamet
Mehmet Emin (Yurdakul)	Selam Sana	3	8'e ilave (Türk Yurdu'nun İstiklal Günü Hediyesi)	30.Ara.13		Anadolu, Roma, keşişler, Süleyman Şah, Ertuğrul, islam, müslüman, Gazi Osman, Türkler, yiğit, bey, peygamber, Samsa, Turgut Alp, Ak Timur, Emir Ali, Aykut Alp, Kara Teke, Akça Koca, gaziler, cenk, kılıç, Muhammet ümmeti, bayrak, Tanrı, Kur'an, millet, Kayahanlı, Adil Dursun Fakih, kayserler, tekfur, şark, Sakarya, gaza, han, devlet, padişah, Gıyaseddin, sancak, istiklal, Oğuzlar, Cengizler, Fatih, tahta, Söğüt, İznik, hutbe, hanlık, Asya, Avrupa, Türk, hükümet, ırk, payitaht, Hristiyan, hak, ciahngir, Turan, zafer, destan, Roman, islav, Şarkî Roma, Makedonya, Arnavutluk, Yunanistan, Mısır, Asur, Babil, Kırım, El-Cezîre, Arabistan, devlet, adalet, kardeşlik, hürriyet, saray, hisar, sikke, tuğra, cami, medrese, imaret, saltanat, hilafet, Osmanlı, bayrak, ay yıldızlı, muhterem, adil, hakan, vatan, vicdan
Mehmet Emin (Yurdakul)	Üstad Ekrem	3	59	19 Şubat 1914-6 Şubat 1329	186	baba, üstad, nur, resuller, Türk
Mehmet Emin (Yurdakul)	Benim Rüyam	3	63	16 Nisan 1914-17 Nisan 1330	253	saray, minber, kayser, Amerika, millet, millî, fatih, zafer
Mehmet Emin (Yurdakul)	Selam Sana 1-2-3-4	3	65	30 Nisan 1914-17 Nisan 1330	285	Süleyman Şah, Ertuğrul, Gazi Osman, Kayahan, oymak, yiğit, Orhun, kahraman, Türk, Dicle, Abbasiye Devleti, Endülüs, Emeviler, Nil, Muhammed, hilafet, müslüman, Şarkî Roma, Anadolu, Gök Tanrı, adalet, ecdad, asker, zafer, Gazi Orhan, Turgut Alp, Kara Teke, Akça Koca, sancak, hakan, Kafkas, kılıç, masum, Turanlı, Oğuz, yurt, secde, Cenab-ı Hak, vicdan, hür, iman, Kur'an, ümmet, Tanrı, millet, Dursun Fakih, tekfur, kayser, Sakarya Irmağı, fatih, Oğuzlar, Turan, taht, Konya, Selçuk, Gıyaseddin, sancak, istiklal, bayrak, kurultay, hanlık, Oğuz Han, töre, Kaya Hanlı aşireti, saltanat, Ak Sakallı, kırmızı, Gülbangla, hutbe, Keşiş Dağları, Alpler, Şarkî Roma, Makedonya, Arnavutluk, Yunanistan, Elceze, Hicaz, Yemen, Mısır, Tunus, Asur, Babil, Kurdistan, müslümanlık, Latin, Slav, Cermen, saray, hisar,

						sikke, tuğra, cami, medrese, imaret, tarih, kanun, Osmanlı, bayram, töre, atalar, ocak, mabed, devletli, al bayrak, nur, vatan, vicdan, minnet, hanedan
Mehmet Emin (Yurdakul)	On Temmuz	3	71	6 Ağustos 1914- 24 Temmuz 1330	367	hürriyet, türkü, yiğit, hür, mezar, millet, adil, Allah, analar, oğullar, vatan aşkı, mukaddes, 93'ün meşrutiyet saltanatı, Orhanlar, Selimler, Kanun-ı Esasi, Osmanlı, Türkiye, mabed, mektep, ak mermer saray, padişah, hak, yurt, adalet, vatandaş, Dicler, Sakarya, Fırat, vatan, cehennem
Mehmet Emin (Yurdakul)	İsmail Gasprinski'ye	3	72	10 Aralık 1914- 27 Teşrin-i sâni 1330	399	Türk, millet, milliyet, Fatih, Cengizlerin evladı, Türklük, Resuller, iman, Fatih, rahmet,
Mehmet Emin (Yurdakul)	Ey İğnem Dik	4	76	4 Şubat 1915- 22 Kânûn-ı sâni 1330	45	ecdad, Tanrı, hakanlar, memleket, vatan, ay yıldızlı bayrak, mübarek, Turan, ninni, kılıçlar, asker, erler, kahraman, Türk, yurt, padişah, gaziler, türkü, ırk, Özbek, Tatar, Fin, Kumuk, hürriyet, Fatih, Yavuz, yiğit, küheylan, misk ü anber, Rab, mihrab, zafer, millet, resuller, Asya, ordu, Kafkaslar, Urallar, adalet, Altaylar, ilahi, Tanrı Dağı, secde etmek, Fatih, nefer, cenk, taht, yurtlar, Mısır, dua, cennet, Kazanlar, Heratlar, Turfanlar, Ceyhun, Tebriz, Baykal Gölleri, vicdan, Oğuz, Osman, imanlı, Türkân, sancak
Mehmet Emin (Yurdakul)	Çanakale Gazileri	5	84	3 Haziran 1915- 21 Mayıs 1331	134	İstanbul, Marmara, Boğaziçi, kubbe, saray, cihangir, Fatih, Asya, Avrupa, krallar, papalar, Türk, hakan, kayserşer, şanlı, millet, ehramlar, Resûl Muhammed, Hicaz, Kâbe, müslümanlık, Türklük, Davudlar, Sinanlar, Nedimler, Nefiler, hisar, Rus, Peygamber, sanduka, hutbe, mukaddes, cami, minber, Kazaklar, islam, atalar, hür, vatan, din, Kızılırmak, Fırat, Meriç, efsanevi, töre, kahraman, saltanat, hilafet, kale, haşr, devlet, al bayrak, şeref, yiğit, Gazi
Mehmet Emin (Yurdakul)	İntikam Perisi	4	120	26 Ekim 1916- 13 Teşrin-i evvel 1332	229	Değerlendirme Dışı
Mehmet Emin (Yurdakul)	Bana Kevser Sunana	4	121	9 Kasım 1916- 27 Teşrin-i evvel 1332	241	melek, peri, Orhunlar, Tanrı Dağları, bakire, mukaddes, bozkurtlar, tomrisler, masallar, padişah, kahraman, Ankalar, Kaf Dağları, cinler, tılsımlı, devler
Mehmet Emin (Yurdakul)	Han'ın Sazına	6	127	30 Temmuz 1917- 17 Temmuz 1332	146	Kazan, han, Tatar, Kıpçak, mahşer, Súd Gölü, mezar, Hanmescid, millet, İdil Tahtı
Mehmet Emin (Yurdakul)	Petersburg'a	5	130	15 Mart 1917- 1 Mart 1333	31	Petro, Katrin, dua, türkü, put, bakir, vatan, mezar, vezir, Kapıtoler, dikili taş
Mehmet Emin (Yurdakul)	Artık Gülsün	5	132	12 Nisan 1917- 29 Nisan 1333	57	Gök Tanrı, Asya, Akmescid, mihrab, Hive, Karabağ, Turan, ecdad, Hakk, Allah, Bayrak, Urallar, Hürriyet, Kafasyalar, Türkistanlar, ilahi, mabed
Mehmet Emin (Yurdakul)	İsyen	7	152	16 Ocak 1918- 16 Kânûn-ı sâni 1334	42	ırk, vatan, yurt, mabud, siyah koç kesmek, taş putlar, Mikelanj Heykeli, İsrail, Turlar, dua, mabed, memleket, ilah, Bizans, yiğitler, namus, şeref, fazilet, millet, iman, kahraman, milli, hürriyet, mihrab, Âdem, vicdan, muhabbet, resuller, iman, cehennem, cennet, ilahî, seyyahlar, Zerdüşter, nur
Mehmet Emin (Yurdakul)	Dua	7	158	15 Haziran 1918- 15 Haziran 1334	189	Beyaz kanatlı melek, Rab, Allah, nur, cehennem, melike, Turlar, Peygamberler, hakanlar, aziz, mabet, şehzade, sultan, cami, vatan, mabad, burçlar, mahşer, Tanrı, ilahi aşk, dua, kandil, kurban, hak, hürriyet, pir, ced, Tanrı Dağları, mukaddes, hikmet, ilaheler, Hakk, Orhun, Rab, iman, salihler, resuller, aziz, cehennem, burç, secde etmek, adalet, mucize, Musa, Rab, hayır, ibadet, sadaka, aziz kurban, mukaddes, Muhammed, kevser, Rama, İsa, mahşer, asa, Âsur, peri, milletler, cennet, Leyla, ced, günah, kıyamet, mahşer, zebani, rahmet, Âdem

Mehmet Emin (Yurdakul)	Ey Beşerin Çarpan Kalbi	15	180-19	1.Tem.26	13	ced, mabud, ilahî, mabet, Allah, Hakk, resuller, kahramanlar, nur, Rabb
Mehmet Emin (Yurdakul)	Mustafa Kemal Şiirinden	17	195-34	Ocak 1928- Kânûn-ı sâni 1928	14	millet, Fatihler, vatan, kahraman, yiğit, Türk, peygamber, recm, taşta tutmak, Allah
Mehmet Faruk (Gürtunca)	Vatanım	17	200-39	Haz.28	325	vatan, Hind, memleket, yurt sevgisi
Midhad Cemal (Kuntay)	Vatan Hisleri	1	12	2 Mayıs 1912- 19 Nisan 1328	192	Mevla, ay yıldız, bayrak, vatan
Midhad Cemal (Kuntay)	Medreseler	2	42	26 Haziran 1913- 13 Haziran 1329	318	imame, Adl-i Ömer, millet, bayrak, yıldız, ay, hürmet, Suavi, nur, kubbe, medâris, İbnü Rüşd, din, İbn-i Kemal, Hakk, medreseler, Fas, Cezair, kitabe
Muallim Hicri	Gönül Bağından	15	171-10	Tem.25	161	mefkure, nebi, ümmet, din, millî, ilahî, cihad, Türk, Ergenekon, ihtilal, başbuğ, ordu, iman
Muallim Hicri	Yüce Dilek	15	182-21	Eyl.26	115	Türk, ata, hakan, bey, han, hür, vatan, Mısır, Yemen, inkılap, atabey, ırk, Çin, millî, zafer, cennet, hilal, İstiklal Marşı
Mustafa Tevfik	Severken	5	141	16 Ağustos 1917- 16 Ağustos 1333	173	Değerlendirme Dışı
Necip Fazıl (Kısakürek)	Takvimdeki Deniz	20	228/34	Eki.30	4	Değerlendirme Dışı
Necip Fazıl (Kısakürek)	Mansur Mangal	20	229/35	Kas.30	11	Değerlendirme Dışı
Necip Fazıl (Kısakürek)	O Gün Gelecek	20	230/36	Ara.30	24	Değerlendirme Dışı
Necip Fazıl (Kısakürek)	Şöhret	21	231/37	Oca.31	10	Değerlendirme Dışı
Necip Fazıl (Kısakürek)	Dağlarda Şarkı Söyle	21	231/37	Oca.31	10	Değerlendirme Dışı
Necip Fazıl (Kısakürek)	Kırk Derece	21	231/37	Oca.31	10	Değerlendirme Dışı
Necip Fazıl (Kısakürek)	Saat XII	21	231/37	Oca.31	10	Değerlendirme Dışı
Necmeddin Halil (Onan)	Gemi	15	167-6	Mar.25	236	Değerlendirme Dışı
Orhan Rahmi	Çal Çoban Çal	16	188-27	Mar.27	114	Değerlendirme Dışı
Osman Gazi	Osman Gazi'nin Meşhur Manzumesi	2	24'e ilave (Altın Sayı)		451	Not: Altın Armağan-2 İnegöl, Bursa, İznik, Sakarya, Osman Ertuğrul, Oğuz Kara Han, Hakk, İstanbul
Osman Oğuz	Türk Gençlerine	1	5	25 Ocak 1912- 12 Kânûn-ı sâni 1327	76	Türk, millet, Türklük, yurt, Anadolu, vatan
Ömer Seyfettin	Gülen Ay	1	17	11 Temmuz 1912- 28 Haziran 1328	280	Değerlendirme Dışı
Ömer Seyfettin	Mehmet Emin	3	71	6 Ağustos 1914- 24 Temmuz 1330	383	Turan, Türk, Arap, Acem, Türklük, millet, Türkçe, mukaddes, şeref, şan, mefkure, cennet,

Özku	Türk Adı	3	63	16 Nisan 1914- 17 Nisan 1330	255	Türk, ordu, Oğuz, Yavuz, saltanat, Hakk, ecdad,
Rasim Haşmet	Senin Gölgen	6	149	6 Aralık 1917- 6 Kânûn-ı evvel 1333	283	Değerlendirme Dışı
Remzi Oğuz (Arık)	Sancağım	6	143	13 Eylül 1917- 13 Eylül 1333	207	Türk, sancak, iman, ay, yıldız, Kur'an, Yurt, ırk, vatan, Turan
Rıza Tevfik (Bölükbaşı)	Koca Hasan Dayı	3	69	25 Haziran 1914- 12 Haziran 1330	335	Rumeli, müslüman, Sultan Mahmud, askerlik, devlet, sultan, yiğit, ak sakallı vezir, ferman, evliya, asker, Allah
Rıza Tevfik (Bölükbaşı)	Bir Meçhuleye	3	70	23 Temmuz 1914- 10 Temmuz 1330	351	Değerlendirme Dışı
Rıza Tevfik (Bölükbaşı)	Harap Mabetler	4	74	7 Ocak 1914- 25 Kânûn-ı evvel 1330	25	mihrab, kıblegâh, islam, âb-ı hayat, şadırvan, tekbir, secde
Rıza Tevfik (Bölükbaşı)	Humma-yı Aşk	4	77	18 Şubat 1915- 5 Şubat 1330	56	Değerlendirme Dışı
Rıza Tevfik (Bölükbaşı)	Hususi Bir Ziyaret	6	110	1 Haziran 1916- 19 Mayıs 1332	89	Değerlendirme Dışı
Rıza Tevfik (Bölükbaşı)	Göz Aşinalığı	5	125	4 Ocak 1917- 22 Kânûn-ı evvel 1332	300	Değerlendirme Dışı
Rıza Tevfik (Bölükbaşı)	Gözlerin	5	139	19 Temmuz 1917- 19 Temmuz 1333	147	Değerlendirme Dışı
Rusyalı Türk Balası	Türk Alemine	2	26	14 Kasım 1912- 1 Teşrin-i sani 1328		Değerlendirme Dışı
Sabiha Nâfiz	Yağmur Yağarken	3	64	30 Nisan 1914- 17 Nisan 1330	269	Değerlendirme Dışı
Sabiha Nâfiz	Ay Doğuşu	4	78	4 Mart 1915- 19 Şubat 1330	56	Değerlendirme Dışı
Safvet Örfi	Gurbetin Bayramı	5	139	19 Temmuz 1917- 19 Temmuz 1333	147	gurbet, bayram, el öpmek, dua, Haliç, Boğaz, aşk
Said Suncaley	İd Günü	1	22	19 Eylül 1912- 6 Eylül 1328	357	Değerlendirme Dışı
Salih Zeki (Aktay)	Dul	5	135	24 Mayıs 1917- 24 Mayıs 1333	98	Değerlendirme Dışı
Salih Zeki (Aktay)	Ararken	5	137	21 Haziran 1917- 21 Haziran 1333	122	Değerlendirme Dışı
Salih Zeki (Aktay)	Aldanış	7	154	1 Mart 1918-1 Mart 1334	96	Değerlendirme Dışı
Sâmi Rîfat (Horozcu)	Yine Ona	15	180-19	Tem.26	22	Değerlendirme Dışı

<i>Sâmih Rifat (Horozcu)</i>	Türk Ocağı Gençlerine	16	188-27	Mar.27	99	Oğuz Ata, kahramanlık, muzaffer, Bozkurt, resul, vatan
<i>Sâmih Rifat (Horozcu)</i>	30 Ağustos 1338 Gecesi - Karahisarda-	20	221-222	27-28 Mart-Nisan 1930	1	Ankara, savaş, Türk, vatan, Sarı Aslan (Atatürk), yurt, Tanrı, yiğitler, muzaffer, Anadolu, kahramanlar, Ergenekon, al sancak, ordu, Akdeniz, İzmir, zafer, Allah
<i>Sarıcalıoğlu Ârif Hikmet</i>	Tehassür	17	196-35	Şub.28	87	Değerlendirme Dışı
<i>Sarıcalıoğlu Ârif Hikmet</i>	Muallim	17	200-39	Haz.28	325	Davud, yumuşayan demir (Davud AS mucizesini kastediyor), iman, şefkat, merhamet, medeniyet, cennet, hürriyet, istiklal, zafer, tarih, kader, nur, vatan, saadetler, peygamber
<i>Sarıcalıoğlu Ârif Hikmet</i>	Çobanın Tehassürü	17	202-41	Ağu.28	121	Değerlendirme Dışı
<i>Sarıcalıoğlu Ârif Hikmet</i>	Tehassür (2)	17	205-44	Kasım 1928- Teşrin-i sânî 1928	213	din, kitap (Kur'an), Gazi, Allah
<i>Sarıcalıoğlu Ârif Hikmet</i>	Halıcı	18	206-208	12-14 Şubat 1929	18	Değerlendirme Dışı
<i>Sirozlu Sâdi</i>	Türk Gençleri	2	41	12 Haziran 1913- 30 Mayıs 1329	302	Türk Yurdu, yurt, Türk ili, Türk dili, Türk gençleri, Türk, Yaratın
<i>Sultan Reşad</i>	Hakanımızın Bir Şiiri	4	117	14 Eylül 1916- 1 Eylül 1332	191	Çanakkale, islam, ordu, nefer, asker, secde, Hüda
<i>Süleyman Aktuğ</i>	Turan Yolcularına	3	51	30 Ekim 1913- 27 Teşrin-i evvel 1329	50	yurt, Tuna, Boyana, Drina, Türk oğlu, Edirne, Meriç, Vardar, Vodin, destanlar, namuslar, Türk nesli, Hortac, Sultan, Türk, Yunan, Bizans, Halef, On İkinci Konstantin, Bulgar, Adriyatik, Dedeoğaç, ordu, vatan, bayrak, Türk ili, hakan, ata, şeref, namus, Türk, cami, ezan, sala, Balkanlar, ay yıldızlı bayrak, islamlık, ulu din, Hak Tanrı, Hak Elçisi, Turanlı, Allah, cihad, Turan, Arnavutluk, Makedonya, Epir, Türklük, din
<i>Süleyman Nazif</i>	Cenk Türküsü	1	24	17 Ekim 1912- 4 Teşrin-i evvel 1328	391	Şıpka, Balkanlar, Plevne, şanlı meydan, Tuna
<i>Şefik Kâmil</i>	Hicrân	6	149	6 Aralık 1917- 6 Kânûn-ı evvel 1333	298	Değerlendirme Dışı
<i>Şevki Bektöre</i>	Gözlerin	6	146	25 Ekim 1917- 25 Teşrin-i evvel 1333	246	-
<i>Şevki Bektöre</i>	Ağlama, Emi	6	148	22 Kasım 1917- 22 Teşrin-i sânî 1333	270	şehit, kırklar, cennet, vatan, bayrak, kahramanca, Tanrı
<i>Timuçin</i>	Sözün Doğrusu	1	16	27 Haziran 1912- 14 Haziran 1328	261	medeniyet, millî, Türk, şan, Turan, vatan
<i>Türk Yurdu</i>	Çanakkale Güllenenirken	4	80	1Nisan 1915- 19 Mart 1331	91	yurt, millet, Fransa, Napolyon, Fransızlar, Moskova, kahraman, asker, Avrupa, Yavuz Selim, Türk Hakanı Süleyman, cennet, ordu, Çanakkale, İstanbul, Türk, ırk
<i>Vasfi Mahir (Kocatürk)</i>	Ben	20	229/35	Kas.30	11	Değerlendirme Dışı

Vedad Nedim (Tör)	Bugün ve Yarın Köye Dönüş	5	91	9 Eylül 1915- 27 Ağustos 1331	211	Balkan, kahraman, Türk, cehennemler, medeniyet, yurt
Vedad Nedim (Tör)	Ruslar Kaçarken	5	94	21 Ekim 1915- 8 Teşrin-i sâni 1331	247	ordu, tüfekler, Rus, ordu
Vedad Nedim (Tör)	Köy Hikâyelerinden:	5	95	4 Kasım 1915- 12 Teşrin-i evvel 1331	257	Yunan, şehit, vatan, Cihan Harbi, harp, Türkler, zafer
Y.B.	Sabahın Türküsü	1	19	8 Ağustos 1912- 26 Temmuz 1328	309	Değerlendirme Dışı
Yahya Saim (Ozanoğlu)	Lâle Devri	4	123	7 Aralık 1916- 24 Teşrin-i sâni 1332	265	Değerlendirme Dışı
Yahya Saim (Ozanoğlu)	Gece Yollarda	7	160	15 Temmuz 1918- 15 Temmuz 1334	238	Değerlendirme Dışı
Yahya Saim (Ozanoğlu)	Gam Diyarında	7	161	15 Ağustos 1918- 15 Ağustos 1334	261	Değerlendirme Dışı
Yahya Saim (Ozanoğlu)	Kurdun Ölümü	15	177-16	Şub.26	184	Değerlendirme Dışı
Yahya Saim (Ozanoğlu)	Çoban	15	184- 23	Kasım 1926- Teşrin-i sâni 1926	212	Değerlendirme Dışı
Yakuboğlu Işık	Deli	5	137	21 Haziran 1917- 21 Haziran 1333	122	Değerlendirme Dışı
Yusuf Ziya (Ortaç)	Gecenin Hamamı	3	70	23 Temmuz 1914- 10 Temmuz 1330	352	Değerlendirme Dışı
Yusuf Ziya (Ortaç)	Bir Gönüllünün Sözleri	5	93	7 Ekim 1915- 24 Eylül 1331	237	hakan, al bayrak, Tanrı, Çelikoğlu, yurt, Turan, bayrak, yiğit, atalar, Türk, otağ, al yıldızlı bayrak, padişah, ferman, kahramanlık, Turanlı, Yavuz
Yusuf Ziya (Ortaç)	Osman Gazi'nin Rüyası	5	97	2 Aralık 1915- 19 Teşrin-i sâni 1331	277	Osmanlık, Tanrı, yurt, Türk, istikbal, ilahi nur, asa, Genç Osman, Osman, hanlık, millet, mübarek, bayrak, hilal
Yusuf Ziya (Ortaç)	Nöbetçi ve Yıldız	5	98	16 Aralık 1915- 3 Kânûn-ı evvel 1331	287	yurt, kahraman, nefer, bayrak,şan, asker, dua, Çanakkale, kale, kahraman
Yusuf Ziya (Ortaç)	Şair ve Rüzgâr	5	99	30 Aralık 1915- 17 Kânûn-ı evvel 1331	297	ilahi, kahramanlık, abide, Türk, şan, al bayrak, vatan, yiğit, türbe
Yusuf Ziya (Ortaç)	Benim Yârim	5	100	13 Ocak 1916- 31 Kânûn-ı evvel 1331	307	Değerlendirme Dışı

Yusuf Ziya (Ortaç)	Zafer Beldesi	5	101	27 Ocak 1916-14 Kânûn-ı sâni 1331	317	zafer, Turan, ilahi, al bayrak, ay ve şeref yıldızı, Rabb, kahraman, ordu, Türk, zafer beldesi
Yusuf Ziya (Ortaç)	Baharın İntiharı	6	106	6 Nisan 1916-24 Mart 1332	32	sultan, aksakallı, ezan, namus, kefen
Yusuf Ziya (Ortaç)	İsyân	6	110	1 Haziran 1916-19 Mayıs 1332	90	Değerlendirme Dışı
Yusuf Ziya (Ortaç)	Eski Aşk	6	112	29 Haziran 1916- 16 Haziran 1332	115	Değerlendirme Dışı
Yusuf Ziya (Ortaç)	Büyü	6	113	13 Temmuz 1916- 30 Haziran 1332	132	Değerlendirme Dışı
Yusuf Ziya (Ortaç)	Ölmeyen Sevgi	6	114	30 Temmuz 1916- 17 Temmuz 1332	146	Değerlendirme Dışı
Yusuf Ziya (Ortaç)	Karpatlara Doğru-1	4	117	14 Eylül 1916- 1 Eylül 1332	191	İstanbul, Türk Bayrağı, nur
Yusuf Ziya (Ortaç)	İki Hançer	4	119	12 Ekim 1916-29 Eylül 1332	218	Değerlendirme Dışı
Yusuf Ziya (Ortaç)	Müsiki Gecesi	4	121	9 Kasım 1916-27 Teşrin-i evvel 1332	241	Değerlendirme Dışı
Yusuf Ziya (Ortaç)	Esirgeme Derneğine (1)	5	125	4 Ocak 1917-22 Kânûn-ı evvel 1332	299	yurt, şehit, Rumeli, İstanbul, Acem, Türk, Çinliler, hilal
Yusuf Ziya (Ortaç)	Sultan Osman'ın Rüyası	5	126	18 Ocak 1917-5 Kânûn-ı sâni 1332	315	bey, destan, kahramanlar, Anadolu, Osman Gazi, Edebalı, Rabb, ilahi, din, Genç Osman, Osman, şeyh, Hak, ilahi, Tanrı, Sultan Osman, Saltanat, ordu, Turan, bayrak, hilal, Türk Hakanı, hanlık, Türk, Söğüt, kurultay, bayraklar
Yusuf Ziya (Ortaç)	Asker Mektupları- I	5	130	15 Mart 1917-1 Mart 1333	31	Değerlendirme Dışı
Yusuf Ziya (Ortaç)	Şarkı	5	131	29 Mart 1917-29 Mart 1333	46	Değerlendirme Dışı
Yusuf Ziya (Ortaç)	Şarkı	5	132	12 Nisan 1917-29 Nisan 1333	57	Değerlendirme Dışı
Yusuf Ziya (Ortaç)	Zafer Perisi	5	133	26 Nisan 1917-26 Nisan 1333	71	kahraman, Kafkas, Aras, kırmızı bayrak, Türk, Tanrı, asker, ay yıldız, zafer
Yusuf Ziya (Ortaç)	Piç	6	142	30 Ağustos 1917- 30 Ağustos 1333	193	Değerlendirme Dışı
Yusuf Ziya (Ortaç)	Seyyah	6	143	13 Eylül 1917-13 Eylül 1333	207	Değerlendirme Dışı
Yusuf Ziya (Ortaç)	Ozan	6	144	27 Eylül 1917-27 Eylül 1333	221	Türk, Hind, Çin, kahraman, erler, kırmızı, çadır, hakan, oba, ak tuğlu serdar, ilahi, ak saçlılar, Asya
Yusuf Ziya (Ortaç)	Kadın Aşk	6	145	11 Ekim 1917-11 Teşrin-i evvel 1333	233	Değerlendirme Dışı

Yusuf Ziya (Ortaç)	Hatıralar	6	148	22 Kasım 1917- 22 Teşrin-i sâni 1333	269	Değerlendirme Dışı
Yusuf Ziya (Ortaç)	Vakitsiz Gurup-I	7	152	16 Ocak 1918- 16 Kânûn-ı sâni 1334	46	Değerlendirme Dışı
Ziya Gökalp	Turan	1	24'e ilave (Altın Sayı)	17 Ekim 1912- 4 Teşrin-i evvel 1328	419	Not: Altın Sayı zafer, Attila, Cengiz, ırk, Sezar, İskender, Oğuz Han, vatan, Türkiye, Türkler, Türkistan, ülke, Turan
Ziya Gökalp	Altın Destan	1	24'e ilave (Altın Sayı)	17 Ekim 1912- 4 Teşrin-i evvel 1328	424	Not: Altın Sayı hanlar, hakan, Türk Yurdu, yiğitler, yurt, vatan, Turan, Kırgız, Kazak, Sart, Şaman, Tiginler, kahraman, Uygurlar, Altın Ordu, Attila, Timuçin, Gürkan, Türkân, Kaşgar, Delhi, Pekin, İstanbul, Kazan, San, Kızıl, Gökhan, Akhan, Karahan, İlhan, Kırım, Kafkas, Tibet, Rus, Hitay, İran, kalkan, soy atlar, Alpler, sancak, otağ, Türk Tanrısı, yalvaç, dilmaç, destan, ulus, oymak, budun, Kalaç, Karluk, Kanglı, Merdan, kurultay, Tanrıdağı, Elmabağı, Altındağ, taç giyme, Oğuz Han, yiğitler, Türk Destanı, kırklar, yediler, üçler, Erenler
Ziya Gökalp	Kendine Doğru	2	26	14 Kasım 1912- 1 Teşrin-i sâni 1328	34	ata, kımız, Kırgız, Türkçe, Tanrı, Gök Türk
Ziya Gökalp	Kızıl Elma	2	31	23 Ocak 1913- 1 Kânûn-ı sâni 1328	115	Tanrı, Bakü, Türklük, yurt, Ay Hanım, hanlar, Kırgız, Paris, mukaddes, Turan, hakikat nuru, istikbal beşiği, islam, Garb, Şark, Sadeddin Molla, Bahadır Ağa, cennet, millet, İstanbul, Turgud, Kızılelma, Türk Fatihleri, fetih, Hind, Çin, Mısır, Rum, paytaht, mefkure, Türk, Arap, Acem, Frenk, din, Türkçe, Farsî, Arapça, Fransızca, Rusça, Çince, Farabî, Karamzin, Sina, Celaleddin, Zemaşşeriler, Buharalı Şevket, Genceli Hüsrev, Firdevsî, Sadî, Avrupa, vicdan, Turfan, Orhun, elifba, millî, İrem, Seba, Belkis, Molla, Pîr, Âdem, Havva, Zeliha, Yusuf, Ferhad, Şîrin, Mecnun, Leyla, Karakurum, Bakü, Kazan, Kaşgar, Altay, Konya, Türk Ocağı, Lozan, cennet, tomris, Ertuğrul, Ugan
Ziya Gökalp	Ergenekon	2	24'e ilave (Altın Sayı)		456	Not: Altın Armağan-2 Türk, han, Gök Tanrı, ordu, Turan, yurt, hakanlık, Med, Sümer-Akad- Hit, Azerbaycan, Geldanistan, Arz-ı Kenan, gök ordu, Çin, hanlar, ordu, İskit, Attila, kızıl ordu, Afgan, sarı ordu, Uygurlar, yurt, Tanrı, Oğuz Han, Türk Hakanı, Şehname, İlhan, han, bey, çeri, demir, örs, kurt, ocak, deirci, bozkurt, han, bayrak, börteçine, Ergenekon, Kaf, Kıpçak, Kaşgar, Tarhan Dağı, Tukin Dağı, otağ, Hind, Çin, Tuna, Yunus, Hut, Beşbalığ, Karakurum, Elmalığ, ordu, Alpler, harb, kısarak, Gökhan, Akhan, Tumen, Efrasiyab, Tomris, Husrev, Aktürkman, Soğd, Eşkanyân, İlhan, Moka, Bilge Kağan, Gaznevî Mahmud Sultan, Selçuklulardan Alparslan Han, askerlik, Harzem Şah, hakan, Tonguz, Hitay, Gûr Han, ocak, Cengiz, Türk soyu, Turan, Attila, Kırgız, Temurleng, Kazak, Fatih, İstanbul, Babür, Nadir, Rus, Kırım, Kazan, Kafkas, Türkistan
Ziya Gökalp	Alageyik	2	24'e ilave (Altın Sayı)		459	Not: Altın Armağan-2 Kafdağı, Altunköşk, Kırgız, Türk Beyi, Turan, Türk, Demirkapı, yurt, Bozkurt, Kafdağı, Türk ili

Tablo 4.10'da yer alan Tahlilî Fihrist, 1911-1931 Yılları arasında *Türk Yurdu* dergisinde şiirleri yer alan şairlerin isimlerinin alfabetik sırasına göre hazırlanmıştır. Şiirlerin *adları*, şiirlerin dergide yayımlandıkları *yıl*; *derginin sayısı*, *tarihi*, *eserin dergide yer aldığı sayfa* ve incelenen şiirlerin içeriğinde çalışma kapsamında yer alan *değerler ile ilgili kavramlar* ayrı ayrı sütunlar hâlinde gösterilmiştir. *Türk Yurdu Dergisindeki Şiirlerin Gruplandırılması Tablosu*'nda da gösterilen (Tablo 4.9) *Kültürel Unsurlar*, *Millî Unsurlar* ve *Dinî Unsurlar* ana başlıkları altındaki değerler her bir şiir için ayrı ayrı tespit edilmiş ve adı geçen tablodaki kavramları içermeyen şiirler *Değerlendirme Dışı* olarak Tahlilî Fihrist tablosundaki yerini almıştır. Tahlilî Fihrist çalışmasında görülebileceği gibi şiirlerin genelinde, *Tablo 4.9*'daki başlıklarda mükerrer olarak yer alan değerler tespit edilmiştir. Bu tespitler ise araştırmada incelenen metinlerin, tezin amacına hizmet ettiği sonucuna varılmasına yol açmıştır.

4.3. Türk Yurdu Dergisindeki Şiirlerde Değerlerin Dağılımı

Türk Yurdu Dergisindeki Şiirlerde Millî ve Kültürel Değerlerin incelendiği Tahlilî Fihrist çalışmasından yola çıkarak ve alanda yazılan tezler ile kaynaklar taranarak çalışmanın bu kısmında *Değerlerin Dönemlere Göre Dağılımı* ile ilgili sonuçlarla, *Değerlerin Sınıflandırmaya Göre Dağılımı* ile ilgili bulguların analizi yapılmıştır.

4.3.1. Değerlerin Dönemlere Göre Dağılımı

Değerlerin Dönemlere Göre Dağılımı, 1911-1918 ve 1923-1931 yılları arasında *Türk Yurdu* dergisinde yayımlanan şiirlerdeki değerlerle ilgili unsurların oranlarını içermektedir. Bu *Tablo 4.11*'in yorumlanması ile çalışmanın “*Türk Yurdu* dergisindeki (1911-1931) şiirler, değerler açısından zengin muhtevaya sahiptir. *Türk Yurdu* dergisindeki (1911-1931) şiirler, siyasi ve sosyal kültürel değer unsurlarından izler taşımanın yanı sıra değerlerin nesilden nesile aktarılmasında da önemli bir işleve sahiptir. *Türk Yurdu* dergisindeki (1911-1931) şiirler, güncel MEB Türk Dili ve Edebiyatı Dersi Ortaöğretim Programı'nda bahsedilen değerler eğitime yönelik kullanılabilecek örneklerdir. *Türk Yurdu* dergisinde eserleri yer alan şairler, dönemin (1911-1931) toplumsal ve siyasi olaylarından etkilenmiş ve bunu eserlerine yansıtmışlardır.” varsayımları doğrulanmaya çalışılmıştır.

Tablo 4.11.

Değerlerin Dönemlere Göre Dağılımı

1911- 1918			1923- 1931		
DEĞERLER	ŞİİR SAYISI	YÜZDELİK ORANI	DEĞERLER	ŞİİR SAYISI	YÜZDELİK ORANI
<i>Gazi/M. Kemal</i>	8	%3,37	<i>Gazi/M. Kemal</i>	4	%3,7
<i>Bayrak</i>	39	%16,45	<i>Bayrak</i>	6	%5,5
<i>Millet</i>	44	%18,56	<i>Millet</i>	10	%9,2
<i>Milliyetçilik ve Irk</i>	12	%5	<i>Milliyetçilik ve Irk</i>	4	%3,7
<i>Şehitler</i>	12	%5	<i>Şehitler</i>	2	%1,8
<i>Türk</i>	81	%34,17	<i>Türk</i>	19	%17,5
<i>Türkçe</i>	3	%1,26	<i>Türkçe</i>	0	0
<i>Vatan</i>	49	%20,6	<i>Vatan</i>	21	%19,4
<i>Tarihî Eserler</i>	35	%14,76	<i>Tarihî Eserler</i>	0	0
<i>Tarihî Şahsiyetler</i>	41	%17,2	<i>Tarihî Şahsiyetler</i>	9	%8,3
<i>Tarihî Yerler/Şehirler/Ülkeler</i>	84	%35,4	<i>Tarihî Yerler/Şehirler/Ülkeler</i>	6	%5,5
<i>Dinî Unsurlar</i>	87	%36,7	<i>Dinî Unsurlar</i>	10	%9,2
<i>Peygamberler</i>	17	%7,1	<i>Peygamberler</i>	3	%2,7

TOPLAM: 237 şiir üzerinden oranlama

TOPLAM: 108 şiir üzerinden oranlama

Çalışmanın amacı göz önünde bulundurularak araştırma kapsamında incelenen 345 şiir “*Gazi/M. Kemal, Bayrak, Millet, Milliyetçilik ve Irk, Şehitler, Türk, Türkçe, Vatan, Tarihî Eserler, Tarihî Şahsiyetler, Tarihî Yerler/Şehirler/Ülkeler, Dinî Unsurlar, Peygamberler*” kategorisindeki değerlerle ilgili kavramlara göre incelenmiştir.

Dönemlere göre dağılım, çalışmanın *Kavramsal Çerçeve ile İlgili Araştırmalar* bölümünde de bahsedilen; Hüseyin Tuncer’in çalışmasında (1988:25) sınıfladığı “Yedi Devre” esas alınarak yapılmıştır. Türk Yurdu’nun, aralardaki aylık kesintilerin dışında yıllara göre, günümüze kadar yedi devre geçirdiği belirtilmişti. Bu çalışmada, kavramsal çerçeveye göre söz konusu bu devrelerin ilk ikisine yer verilmişti. *Dönemlere göre dağılımın*, Tuncer’in çalışmasındaki yedi devrenin ilk iki devresinin analiz edilmesiyle tamamlanması bu sebeple uygun görülmüştür.

Bu bağlamda oluşturulan *Değerlerin Dönemlere Göre Dağılımı* adlı betimsel tabloya göre *Türk Yurdu* dergisinde 1911-1918 Yılları arasında yayımlanan 237 şiir incelenmiştir. Bu şiirlerin 8’inde *Gazi/M. Kemal* ifadesinin geçtiği, bu sayının %3,37’lik bir oran ile dergide yer aldığı tespit edilmiştir. 39 şiirde *bayrak* ifadesinin geçtiği, bu sayının %16,45’lik bir

orana tekabül ettiği görülmüştür. Yine aynı yıllarda, 44 şiirde *millet* ifadesi tespit edilmiş, bu sayı da %18,56'lık bir oranla dergideki yerini almıştır. *Milliyetçilik ve Irk* ifadeleri ile *şehitler* ifadesinin 12 şiirde geçtiği, bu sayıların %5'lik bir orana denk geldiği hesaplanmıştır. 81 şiirde geçen *Türk* kelimesi, %34,17'lik yüksek bir oran ile dergideki yerini almıştır. İncelenen şiirlerin 3'ünde *Türkçe* kelimesi yer almakta olup bu sayı %1,26'lık bir oranı ifade etmektedir. 49 şiirde *vatan* kelimesi yer almakta ve bu sayı %20,6'lık bir orana denk gelmektedir.

Tarihî Eserler başlığı “heykel, kubbe, kale, kervansaray, saray, hisar, medrese, cami, mektep, imaret, abide” kavramlarına karşılık gelmekte olup 35 şiirde söz konusu kavramlar tespit edilmiştir. Buna göre *Tarihî Eserler* %14,76'lık bir oranla dergideki şiirlerde yer almaktadır.

Tarihî Şahsiyetler “Oğuz Han, Osman, Hüdavendigâr, Fatih, İskender, Cengiz Han, Süleyman, Gazanfer, Yavuz, Atilla, Ertuğrul, Samsa, Turgut Alp, Ak Timur, Emir Ali, İbn-i Rüşt, Sultan Mahmud, Hortaç Sultan, Zeliha, Yusuf, Ferhad, Şirin, Mecnun, Leyla, Hayyam, Habil, Kabil, Yıldırım, Sultan Selim, Orhan, Halil, Köprülü, Reşid, Petro, Katrin, Edebalı, Timuçin” isimlerinin geçtiği 41 şiiri ifade etmektedir. Bu sayı ise %17,2'lik bir orana denk gelmektedir.

Tarihî Yerler/Şehirler/Ülkeler şiirlerde adı geçen Rumeli, Anadolu, Kızılırmak, Akdeniz, Kaf Dağı, Ergenekon, Tanrı Dağı gibi yerler; Ankara, İstanbul, Bakü, Çanakkale gibi şehirler; Türkiye, İran, Çin, Makedonya, Hindistan gibi ülkeleri içermektedir. Bu kapsamda tespit edilen 84 şiir, %35,4'lük bir orana sahiptir.

Dinî Unsurlar ifadesi ise “Tanrı, Allah, din, cennet, namaz, ibadet, cami, ezan, bayram, İslam, evliya, minber, mabet, mezar, mukaddes, Kur'an, mübarek, Müslümanlık” gibi kavramların geçtiği 87 şiir ve %36,7'lik bir oran ile dergideki yerini almıştır. %7,1'lik oran ile 17 şiirde geçen *Peygamberlerin* isimleri, ayrıca tespit edilmiştir.

Aynı yöntem ile *Türk Yurdu* dergisinde 1923-1931 Yılları arasında yer alan 108 şiir de taranmıştır. Bu çalışmanın sonucunda da 4 şiirde *Gazi/M. Kemal* ifadesinin, 4 şiirde de *milliyetçilik ve ırk ifadelerinin* geçtiği ve bu sayıların %3,7'lik bir orana denk geldiği tespit edilmiştir. *Bayrak* kelimesi ile *tarihî yerler/ şehirler/ ülkeler* ifadelerinin 6 şiirde geçtiği ve bu rakamların %5,5'lik bir orana tekabül ettiği görülmüştür. Yine 10 şiirde *millet* kelimesinin ve *dinî unsurların* geçtiği, bu sayıların da dergide %9,2'lik bir oranla yer aldığı değerlendirilmiştir. *Türk* kelimesinin 19 şiirde geçtiği ve bu sayının %17,5'lik oran ile

dergideki şiirlerde yer aldığı tespit edilmiştir. %19,4'lük oran ile *vatan* kelimesinin 21 şiirde geçtiği görülmüştür. *Tarihî Şahsiyetler* ile ilgili kavramlar ise 9 şiirde, %8,3'lük bir oran ile yer bulmuştur. *Peygamberlerin isimleri* 3 şiirde, %2,7'lik oranla yer almıştır. *Şehitler* ifadesi 2 şiirde yer almış ve bu rakam %1,8'lik orana denk gelmektedir. 1923-1931 Yılları arasında yer alan 108 şiirde *Türkçe* ve *Tarihî Eserler* ile ilgili kavramların yer almadığı tespit edilmiştir.

Değerlerin dönemlere göre dağılımını içeren betimsel tabloda, *Türk Yurdu* dergisinde 1911-1918 yılları arasında yayımlanan şiirlerde geçen değerlerin %36,7'lik oranla en fazla *dinî unsurlar*, ikinci olarak %35,4'lük oranla *tarihî yerler/şehirler/ülkeler* ile ilgili olduğu görülmüş; bu değerleri %34,17'lik oranla *Türk* kelimesinin, %20,6'lık oran ile *vatan* kelimesinin, %18,56'lık oranla *millet* kelimesinin izlediği tespit edilmiştir.

1923-1931 yılları arasında yayımlanan şiirlerde ise %19,4'lük oranla en fazla *vatan* kelimesinin, ardından %17,5'lik oranla *Türk* kelimesinin geçtiği görülmektedir. Bu oranları %9,2'lik bir oranla *millet* ve *dinî unsurlar* ifadeleri izlemektedir.

Değerlerin dönemlere göre dağılımının yapıldığı tabloda, bazı şiirler birden fazla değer içerdiği bazı şiirler de hiç değer içermediği için tabloda yazan sayıların toplamı, çalışmanın kavramsal çerçevesi olan 345 şiir adedinden fazla/eksik görülmektedir. Bu sebeple, yüzdelik oranlarının da toplam karşılığı söz konusu tabloda yer almamaktadır.

Değerlerin Dönemlere Göre Dağılımının gösterildiği *Tablo 4.11'de* 1911-1918 yılları arasında yayımlanmış eserlerde daha çok dinî ve kültürel değerlerle ilgili kavramların bulunduğu görülmektedir. Bahsi geçen yıllarda, Türkiye'nin sosyal ve siyasi yapısı ile bu süreçte meydana gelen toplumsal olaylar göz önüne alındığında metinlerdeki kavramların niceliği ve niteliği anlam kazanacaktır. Zira Çağdaş Türk Edebiyatı, Osmanlı Devleti'nin gerilemesinin hızlandığı, yapılan yeniliklerin başarıya ulaşamadığı, batıya yönelme gereğinin duyulduğu bir zamanda, yani 1839'da Tanzimat Fermanı'nın ilan edilmesiyle başlayan medeniyet ve kültür değişikliği ve bu değişikliğin dayandığı Batılılaşma olgusunun belirlediği bir gelişim sürecinde değerlendirilebilir.

19. yüzyılda Türk edebiyatı, Batılılaşma hareketine bağlı olarak roman, hikâye, tiyatro gibi yeni türlerin denenmesiyle çağdaş bir çizgiye girmiştir. Türk edebiyatının yönü batı düşüncesinin temel alınması sonucu değişmiştir. Batıyla ilişkiler, aydınların batı dilini öğrenmeleri, batı edebiyatından yapılan çeviriler, batıdaki fikir akımları ile tanışma bir kültür ve medeniyet değişimini gündeme getirmiştir. Sosyal, ekonomik ve siyasi hayatta

meydana gelen değişiklikler edebiyata da yansımış, Cumhuriyetin kuruluşuna kadar arayışlar devam etmiştir (Artuç, 2013:10). II. Meşrutiyet Dönemi'nin başından Balkan Savaşlarına kadar, Tanzimat'ın "Osmanlılık" ideali ve Osmanlı insanı tipi ülke insanlarını bir arada tutacak, siyasi birliği sürdürebilecek bir unsur olarak görülmüş, bu düşünce eğitimde de (amaçlarda, ders kitaplarında, vs.) geçerliliğini korumuştur. Fakat, Balkan Savaşları ve felâketleri ile beraber *Osmanlılıktan* vazgeçilerek *Türkçülük* idealine yönelinmiştir. Bu çerçevede "yeni bir nesil yetiştirme" düşüncesi doğmuştur. Bu, bireyin artık geleneksel değerler dışında bir birey ve bir vatandaş olarak görülmeye ve algılanmaya başlaması anlamına gelmektedir. Sosyal siyasi hayat üzerinde meydana gelen gelişmeler ve değişikliklerin edebiyatla eğitim politikalarına yansımaları, dönemin değerlerle ilgili unsurlarının edebî eserlerde tezahürünü olağanlaştırmıştır. Dolayısıyla *Tablo 4.11*'de görülen değerlerle ilgili oranlar belirtilen açılardan önem kazanmaktadır. Nitekim Yahya Akyüz, *Türk Eğitim Tarihi* (2009) adlı eserinde, *Kurtuluş Savaşı* dönemindeki eğitimin temel özelliklerini belirtirken söz konusu fikirleri desteklemektedir:

I. Kurtuluş mücadelesi, eğitimi derinden etkilemiş, eğitim de bu mücadeleye katkıda bulunmuştur.

II. Savaşın en yoğun olduğu bir zamanda Ankara'da bir eğitim kongresi toplanmış, burada Mustafa Kemal Atatürk çok önemli bir konuşma yapmıştır. Bu olayın Türk eğitim tarihinde büyük değeri vardır. O, konuşmasında, yeni bir insan tipi yetiştirilmesi gereği üzerinde durur. Bu millî bir eğitim almış, öncelikle millî varlığını koruması kendisine en temel değer olarak öğretilmiş bir insan tipidir.

III. Halkın millî kurtuluş davası yolunda bilgilendirilmesi amacıyla halk eğitimi çalışmaları yapılmıştır (s.317).

Değerlerin dönemlere göre dağılımının gösterildiği *Tablo 4.11*'de 1923-1931 yılları arasında yayımlanmış eserlerde millî değerlerle ilgili kavramların daha fazla bulunduğu görülmektedir. Belirtilen yıllarda, Türkiye'nin sosyal ve siyasi yapısı ile bu süreçte meydana gelen toplumsal olaylardan yola çıkarak metinlerdeki kavramların niceliği ve niteliği anlam bulacaktır. Çünkü Cumhuriyet'in ilanından sonra orta öğretim kurumları için 1924'te hazırlanan ilk programla liseler iki devreye ayrılmış ve lise birinci devre günümüz ilköğretim ikinci kademesini, lise ikinci devre ise günümüz orta öğretim kademesini kapsamıştır (Öztoprak, 2011:1362). Lise ikinci kademe ders programı incelendiğinde; Türk Lisan ve Edebiyatı dersi kapsamında tür ve şekil bilgilerini içeren temel edebî bilgilerin, Türk Edebiyatı dersi kapsamında Türk edebiyatının başlangıcından Millî edebiyata kadar gelişimi ve önemli temsilcilerin yer aldığı görülür (Maarif Vekâleti, 1924). 1924 programında dil bilgisi ve kompozisyon derslerinin ve bu derslerle ilgili konularına yer verilmezken dil konusu kapsamında Edebiyat Tarihi dersi içinde Eski Türk lehçelerine ve Türklerin kullandıkları alfabelere değinildiği dikkati çekmektedir (Öztoprak, 2011:1363).

Cumhuriyet'in ilanı ve sonrasında toplumsal alanla, eğitimde meydana gelen gelişmeler ve değişmelerin sanatçılar üzerinde dolaylı bir tesiri olmuştur. Bahse konu bu tesir, şairlerin eserlerine yansımış ve günümüze kadar ulaşan eserler kültürün, millî/manevi değerlerin taşıyıcısı konumuna geçmiştir. Toplumsal hayatla birlikte edebî eserler üzerinde etkisini gösteren diğer önemli değişim ise *Yeni Alfabenin* kullanılması konusunda atılan adımlardır. 1 Kasım 1928'de Atatürk, TBMM'de yaptığı yıllık konuşmasında, yeni harflerin önemini yeniden vurgulamıştır. Aynı gün mecliste, 1353 sayılı “Yeni Türk Harfleri'nin Kabul ve Tatbiki Hakkındaki Kanun” oy birliği ile kabul edilmiştir (Akyüz, 2009:144). Yani Alfabe'nin kabul edilmesiyle “ders kitapları, sözlükler, bütün basılı resmî yayınlar, inkılapların ana fikri yeniden hazırlanmıştır. Günlük dilde olduğu gibi, bilimsel terimlerde de çok geniş bir Türkçeleştirmeye girilmiş, okullarda öğretim bu yeni terimlerle yapılmıştır.

Cumhuriyetin özellikle ilk on beş yılı içinde, Atatürk'ün uyarıları ile kültür ve güzel sanatlar alanında yeni ve önemli çalışmalar yapılmıştır (a.g.e. s.344). Verilen bilgiler dikkate alındığında araştırmamızın millî kimliğin inşasında değerler eğitiminin rolü ve *Türk Yurdu* dergisindeki (1911-1931) şiirlerin dil, muhteva, yapı yönüyle değerler eğitime katkısını belirleme amacına ulaşmasında, Dergi'deki metinlerin önem arz ettiği görülmektedir.

“*Gazi/M. Kemal, Bayrak, Millet, Milliyetçilik ve Irk, Şehitler, Türk, Türkçe, Vatan, Tarihi Eserler, Tarihi Şahsiyetler, Tarihi Yerler/Şehirler/Ülkeler, Dinî Unsurlar, Peygamberler*” ile ilgili kavramların *Dönemlere Göre Dağılımı* tablosundan yola çıkılarak yapılan değerlendirmelerine *Tartışma ve Sonuç* kısmında ayrıntılı olarak yer verilmiştir.

4.3.2. Değerlerin Sınıflandırmaya Göre Dağılımı

Değerlerin sınıflandırmaya göre dağılımında Spranger, Rokeach, Nelson'ın değerler sınıflamalarından yola çıkılarak analizler yapılmıştır. Çalışmanın kavramsal çerçevesi göz önünde bulundurularak Schwartz'un değerler sınıflamasına yer verilmemiştir.

4.3.2.1. Spranger'e göre değerlerin sınıflandırılması

Çalışmanın *Kavramsal Çerçeve ve İlgili Araştırmalar* bölümünde Spranger'ın değerleri altı temel gruba ayırdığı ve bunların estetik, teorik (bilimsel), ekonomik, siyasi, sosyal ve dinî değer grupları olduğu belirtilmişti.

Tablo 4.12.

Spranger'e Göre Değerlerin Sınıflandırılması

	DEĞERLER	ŞİİRLER	YÜZDELİK ORANI
Bilimsel Değer	-	-	-
Ekonomik Değer	-	-	-
Estetik Değer	-	-	-
Sosyal Değer	- Kültürel Unsurlar:		
	1. Atasözleri/Deyimler/Kalıplaşmış İfadeler		
	2. Tarihi Eserler	175	%50
	3. Tarihi Şahsiyetler		
	4. Tarihi Yerler/Şehirler/Ülkeler		
Politik Değer	-Millî Unsurlar:		
	1. Gazi/M. Kemal		
	2. Bayrak		
	3. Millet		
	4. Milliyetçilik ve Irk	314	%91
	5. Şehitler		
	6. Türk		
	7. Türkçe		
	8. Vatan		
Dini Değer	-Dini Unsurlar:		
	5. Dini Unsurlar	117	%33,9
	6. Peygamberler		
TOPLAM	1911-1931(345 adet şiire göre)	606	

Spranger'ın değer sınıflandırmasına göre *Türk Yurdu* dergisindeki şiirler söz konusu bu gruplara göre incelendiğinde görülmektedir ki 1911-1931 Yılları arasında dergide yayımlanan şiirlerde %91'lik oran ile en fazla Politik Değerlere yer vermiştir. Bunu sırasıyla %50'lik oran ile sosyal değerler takip etmiştir. Ayrıca *Türk Yurdu* dergisinde 1911-1931 Yılları arasında yayımlanan ve çalışmanın kavramsal çerçevesi dâhilindeki değerleri içeren şiirlerde bilimsel, ekonomik ve estetik değerlere yer verilmediği görülmektedir.

4.3.2.2. Rokeach'a Göre Değerlerin Sınıflandırılması

Tezin *Kavramsal Çerçeve ve İlgili Araştırmalar* bölümünde Rokeach'a göre değerlerin, Temel Değerler (Terminal) ve Araç Değerler (Instrumental) olmak üzere iki gruba ayrıldığı ifade edilmişti.

Tablo 4.13.

Rokeach'a Göre Değerlerin Sınıflandırılması

	DEĞERLER	ŞİİRLER	YÜZDELİK ORANI
Temel Değerler	-Millî Unsurlar:		
	1. Gazi/M. Kemal		
	2. Bayrak		
	3. Millet		
	4. Milliyetçilik ve Irk	314	%91
	5. Şehitler		
	6. Türk		
	7. Türkçe		
Araç Değerler	8. Vatan		
	- Kültürel Unsurlar:		
	1. Atasözleri/Deyimler/Kalıplaşmış İfadeler		
	2. Tarihi Eserler		
	3. Tarihi Şahsiyetler	292	%84,6
	4. Tarihi Yerler/Şehirler/Ülkeler		
	-Dini Unsurlar:		
	1. Dini Unsurlar		
TOPLAM	2. Peygamberler		
	1911-1931 (345 adet şiire göre)	606	

Rokeach'un sınıflamasına göre temel değerler arzu edilen değerleri içerirken, araç değerler temel değerlere ulaşmak için kullanılan değerleri ifade eder. Buradan yola çıkarak 1911-1931 Yılları arasında *Türk Yurdu* dergisinde yayımlanan şiirlerde %91'lik oranla Temel Değerlere, %84,6'lık oranla Araç Değerlere yer verildiği tespit edilmiştir.

4.3.2.3. Nelson'a Göre Değerlerin Sınıflandırılması

Çalışmanın *Kavramsal Çerçeve ve İlgili Araştırmalar* bölümünde Nelson'a göre değerlerin Bireysel Değerler, Grup Değerleri ve Sosyal Değerler olarak üçe ayrıldığı belirtilmiştir.

Tablo 4.14.

Nelson'a Göre Değerlerin Sınıflandırılması

	DEĞERLER	ŞİİRLER	YÜZDELİK ORANI
Bireysel Değerler	-Dinî Unsurlar: 1. Dinî Unsurlar 2. Peygamberler	117	%33,9
Grup Değerleri	-Millî Unsurlar: 1. Gazi/M. Kemal 2. Bayrak 3. Millet 4. Milliyetçilik ve Irk 5. Şehitler 6. Türk 7. Türkçe 8. Vatan	314	%91
Sosyal Değerler	- Kültürel Unsurlar: 15. Atasözleri/Deyimler/Kalıplaşmış İfadeler 16. Tarihî Eserler 17. Tarihî Şahsiyetler 18. Tarihî Yerler/Şehirler/Ülkeler	175	%50
TOPLAM	1911-1931(345 adet şiire göre)	606	

Nelson'un değer sınıflamasından yola çıkarak *Türk Yurdu* dergisinde yayımlanan şiirlerin incelenmesi neticesinde, kişisel tercihleri içeren Bireysel Değerlere %33,9 oranında; aile, din, kulüp, politik vb. kavramları karşılayan Grup Değerlerine %91 oranında ve adalet, saygı, eşitlik gibi kavramları kapsayan Sosyal Değerlere %50 oranında yer verildiği tespit edilmiştir.

Buna göre Millî Unsurlar başlığı altındaki değerleri içeren Grup Değerleri, %91oran ile dikkat çekmektedir. Bu oranın yüksek olmasının gerekçeleri, araştırma kapsamında *Değerlerin Dönemlere Göre Dağılımı* alt başlığında tartışılmıştı.

4.4. Türk Yurdu Dergisindeki Şiirlerin Millî Kimliğin İnşası ve Değerler Eğitime Yönelik Kullanılması

4.4.1. Dönemin Siyasi Durumu, Edebî Tarihi ve Bunların Türk Yurdu'ndaki Şiirlere Yansımaları

Edebiyat tarihini en geniş tanımıyla ele alan Köprülü onu, “umumiyetle tarihin -daha açık ifade ile medeniyet tarihinin- en mühim kısmı” olarak değerlendirir. Edebiyat tarihinin “bir milletin uzun asırlar esnasında geçirdiği, fikri ve hissi gelişmeyi belirten bütün kalem

mahsullerini tetkik ile onun manevi hayatını, gerçekte olduğu gibi tasvire çalıştığını” (2009:27) söyler. Köprülüye göre bir milletin edebiyatı; millî ruhu ve millî hayatı göstermek için en samimi ayna sayılabilir: Bir millet hayatı nasıl görüyor? Nasıl düşünüyor? Nasıl hissediyor? Bu, en doğru ve en canlı şekilde o milletin fikir ve kalem eserlerinde bulunabilir. “Şu hâlde edebiyat tarihi, bir milletin manevi ve maddi gelişmesini, edebî eserlerin arkasından gören ve gösteren canlı bir tarih şubesidir” (2009:27). Dolayısıyla çalışmanın bu bölümünde araştırmanın inceleme nesnesinin yazıldığı zaman diliminin (1911-1931 yılları) edebiyat tarihi açısından değerlendirilmesi kavramsal çerçeve ve amaç açısından yararlı görülmüştür. Bu değerlendirmenin yapılmasındaki amaç, söz konusu dönemde *Türk Yurdu* dergisinde yayımlanan şiirlerin, dönemin tarihî ve siyasi durumundan tabii olarak izler taşıyıp taşımadığının tespit edilmesidir. Araştırmanın kavramsal çerçevesinin tekabül ettiği 1911-1931 yıllarının; II. Meşrutiyet Dönemi, Balkan Savaşları, Kurtuluş Savaşı, Cumhuriyetin İlanı, Harf İnkılabı gibi sosyal psikolik açıdan önem taşıyan olayları da kapsamı sebebiyle söz konusu tarihî ve siyasi olaylar süresince özellikle eğitim ile ilgili değerlendirmelere bu bölümde kısaca yer verilmesi gerekli görülmüştür.

Bu bağlamda 19-20. yüzyıl ve sonrasında Türk edebiyatını, Osmanlı Devleti’ni 19. yüzyılda derinden sarsan çok büyük bir kitlesel göç dalgasının meydana gelmesi ve bunun etkileri ile değerlendirmek mümkündür. Siyasi nedenlerden kaynaklanan bu hareket sonucu akın akın insan grupları Anadolu’nun çeşitli bölgelerinde iskân edilmiştir. Akyüz’ün aktardığına göre “büyük umutlarla geldikleri yeni topraklar onlara ‘vatan’ edasıyla çoğu zaman kucak açmıştır. Kafkas muhacirlerinin yeni hayatlarında onlara hem devlet hem Osmanlı halkı çeşitli yardımlarda bulunmuşlardır. Göçler sonucunda yeni yerleşim mekânları oluşturulmuş, nüfus dengeleri değişmiş, bu da şimdiki Türkiye Cumhuriyeti’ne kültürel miras olarak kalmıştır” (2008:435). Bahsedilen süreçte, Osmanlı topraklarına Kafkaslardan göçler olduğu gibi Batı ile kurulan temaslar sonucunda ve diğer siyasi ilişkilerle birlikte dünyanın farklı yerlerinden de göçler olmuştur. Bu nüfus hareketlerinin kültürel yansımaları olmuş; söz konusu etkiler Türk edebiyatında da doğal olarak akislerini göstermiş, sanatçılar yeni fikir akımları etrafında toplanmış ve böylece yeni eserlerde eskilerinden farklı *kültür unsurları* ortaya çıkmıştır. Edebî eserlerde görülen farklı kültür unsurlarının çalışmada kullanılan şiirler üzerindeki etkileri, ayrıntılı olarak analiz edilmiştir.

Çalışma sırasında edinilen bilgilerden yola çıkarak 19. yüzyılda Türk edebiyatının Batılılaşma hareketine bağlı olarak roman, hikâye, tiyatro gibi yeni türlerin denenmesiyle

çağdaş bir çizgiye girdiği söylenebilir. Türk edebiyatının yönü Batı düşüncesinin temel alınması sonucu değişmiş; Batı'yla ilişkiler, aydınların Batı dilini öğrenmeleri, Batı edebiyatından yapılan çeviriler, Batı'daki fikir akımları ile tanışma, bir kültür ve medeniyet değişimini gündeme getirmiştir. Sosyal, ekonomik ve siyasi hayatta meydana gelen değişiklikler edebiyata da yansımış, Cumhuriyetin kuruluşuna kadar yenilik arayışları devam etmiştir. *Yerlileşme*, bu dönemin divan geleneği şairlerini de etkilemiş yerel renk ve motifler; deyim, atasözü gibi yerli kültür öğeleri şiirlerde kullanılmıştır. Dönemin eserlerinde bireysel yaşantılar dile getirilmeye, toplumsal yaşayış gündeme alınmaya başlamıştır. Verilen bilgiler ve eserler üzerindeki toplumsal/siyasi etkiler, millî kimliğin inşasında değerler eğitiminde *Türk Yurdu* dergisindeki (1911-1931) şiirlerin dil, muhteva, yapı yönüyle kullanılabileceğini göstermektedir.

Tanzimat Dönemi'nde ve sonrasında yazarlar/şairler eserlerin oluşturulmasında bir muhteva ve amaç kaygısına girmiştir. Türk edebiyatı, bu tarihten itibaren Batı'dan etkilenmeye başlamış bu yönelim ise tabii süreçte edebî eserlere yansımıştır. Servet-i Fünûn ve Fecr-i Âtî dönemleriyle devam eden gelişmeler, yansımalarını Millî Edebiyat Dönemi'ne kadar sürdürmüştür. Araştırmada incelenen şiirlerin yazıldığı zaman dilimi edebiyat tarihi bakımından, *Millî Edebiyat Dönemi'ne* tekabül etmektedir. 19. yüzyıldan sonra Osmanlı'nın dağılmasıyla özellikle 20. yüzyılda ağırlığını gösteren fikir akımlarının *Osmanlıcılık, İslamcılık, Batıcılık, Türkçülük* olduğu görülür. Millî Edebiyat ise 20. yüzyılın öne çıkan adıdır. Nitekim Osmanlıcılık fikrinin etkisini yitirmesinden sonra Türkçülük akımı yükselen değer olmaya başlamıştır. 1911'de Selanik'te çıkarılmaya başlanan Genç Kalemler dergisi etrafında bir araya gelen Ömer Seyfettin, Ali Canip (Yöntem), Ziya Gökalp ve diğer aydınlar Millî Edebiyat'ın temsilcisi olmuşlardır. Sade bir Türkçe ile yazılan eserlerde sanatçılar, vatan sorunları ve millî değerleri ortaya çıkarma amacı gütmüşlerdir. Dilde sadeleşmeyi destekleyen dönemin sanatçılarının TYD'de (1911-1931) yayımlanan şiirlerinden değerler eğitimi ve millî kimliğin inşasına yönelik yararlanılması, bahsedilen açılardan önemli görülmüştür.

1911-1931 yılları arası dönemde, Modern Türkiye'nin vatanlaşma süreci ile bu sürecin edebî eserlere ve eğitime de yansımaları olduğu, araştırma kapsamında yapılan incelemeler ve taranan kaynaklardan yola çıkarak tespit edilmiştir. Bu bağlamda keskin çizgiler ile ayrılamasa da 1911-1923 yılları arasındaki zamana denk gelen *Millî Edebiyat Dönemi'nde* kaleme alınan eserler üzerinde; II. Meşrutiyet Dönemi, Balkan Savaşları, I. Dünya Savaşı ve Kurtuluş Savaşı'nın gerek doğrudan gerekse dolaylı etkisi bulunmaktadır. Söz konusu

etkinin TYD’de yayımlanan şiirlerdeki yansımaları; bahse konu dönemdeki *eğitim ve edebiyat tarihindeki gelişmeler* üzerinde durulmasını gerekli kılmıştır.

Agâh Sırrı Levent’e göre kaynaklardan bugüne dek yüzyıllar boyunca süren edebiyat tarihi belli devirlere ayrılmak zorundadır. Bu ayırma için ise Levent, “tarihî olayları esas almaktan daha doğru bir yol görünmediğini” belirtmektedir. Bu bilgidен hareketle; Türk tarihinde esaslı iki dönüm noktası olduğunu ve bunların, Türk tarihinin akışını değiştirdiğini, yeni devirlerin başlangıcı olduğunu ifade eden yazar, söz konusu dönüm noktalarından birini *İslam Dininin Kabulü*, ötekini de *Batı’ya Dönüş Hareketi* olarak kabul eder. “Birincisinde Türkler, yeni dinin birleştirici erki içinde, Doğu uygarlığı denilen İslam uygarlığının kurulup gelişmesinde başlıca etken olmuşlardır. İkincisinde ise, Batı uygarlığını siyasal, sosyal, kültürel ve ekonomik birçok olayın baskısı altında benimsemeye koyulmuşlar ve birçok güçlүkle karşılaşmışlardır” (Levent, 2008:25). Dolayısıyla Türk edebiyatı tarihi bu dönüm noktalarına göre devirlere ayrılır:

- I. İslamlığın kabulüne dek Türk edebiyatı
- II. İslam uygarlığı etkisi altında gelişen Türk edebiyatı
- III. Batı uygarlığı etkisi altında gelişen Türk edebiyatı

Türklerde milliyet bilincinin başladığı yeni bir dönem vardır; bu dönem içinde gelişen edebiyat, Tanzimat ve Servet-i Fünûn edebiyatlarına ne dil ne zevk ne de anlayış bakımından bağlanabilir diyen Levent, Türk edebiyatı tarihçisinin bu uyanış dönemini yeni bir devrin başlangıcı olarak ele alması gerektiğine dikkat çekmektedir. Levent’in uyanış dönemi edebiyatı olarak ifade ettiği dönem *Millî Edebiyat Dönemi*’dir. Aynı dönemin diğer önemli siyasi ve askerî olayları Trablusgarp Savaşı (1911), Balkan Savaşları (1912-1913) ve I. Dünya Savaşı (1914-1918) ile bunların arkasından gelen “Mütareke Dönemi, parti kavgaları, öğrenci olayları” gibi karışıklıklardır. Toplum ve sanatçıları etkileyen siyasi olayların aynı zamanda eğitim politikaları ve edebî eserler üzerinde de yansımaları bulunmaktadır. Millî kimliğin inşası sürecinde, toplumun kültürünü ve değerlerini yansıtan eserlerin değerler eğitimine yönelik kullanılması, araştırmanın kavramsal çerçevesi ve amacı açısından önem arz etmektedir.

Kırpık’tan (2016:182) edinilen bilgiye göre II. Meşrutiyet dönemi eğitim gelişmeleri açısından üç döneme ayrılabilir. *Birinci dönem* meşrutiyet rejiminin ilan edildiği 23 Temmuz 1908’den 31 Mart İsyanı’nın yaşandığı Nisan 1909’a kadar olan dönemdir. Bu dönemde eğitim alanında çok büyük bir gelişmenin yaşandığı söylenemez. *İkinci dönem* Nisan

1909'dan Balkan Savaşları'na kadar geçen dönemdir ki bu dönem eğitim alanında arayışların yaşandığı ve idari düzenlemelerin yapıldığı yıllar olmuştur. *Balkan Savaşları'ndan sonraki dönemde* ise eğitim alanında önemli faaliyetler gerçekleştirilmiş, milliyetçilik akımı eğitimde etkin olmaya başlamış ancak eğitime olan ilgi artmasına rağmen istenilen başarı sağlanamamıştır. “Bu dönem Osmanlı Devleti'ndeki eğitim sistemi ile ilgili olarak mühim isimlerin görüşler ileri sürdüğü yıllar olarak dikkat çekmektedir. Emrullah Efendi, Sâti Bey, Ziya Gökalp, Prens Sabahaddin” ve diğer aydınlar Osmanlı eğitim öğretim sistemine dair görüşler ileri sürmüşlerdir. TYD'de 1911-1931 yılları arasında yayımlanan şiirlerin muhtevasından yola çıkılarak, Ziya Gökalp'ın eğitim ile ilgili görüşlerindeki kültürel değerleri öğretme amacı ve söz konusu bu değerleri içeren eserler kaleme alması nedeniyle sanatçının, dönemin eğitim ve kültür alanındaki en önemli ismi olduğu söylenebilir.

Meşrutiyet Dönemi'nin başından Balkan Savaşlarına kadar, Tanzimat'ın “Osmanlılık” ideali ve Osmanlı insanı tipi milleti bir arada tutacak, siyasi birliği sürdürebilecek bir unsur olarak görülmüş, bu düşünce eğitimde de (amaçlarda, ders kitaplarında vs.) geçerliliğini korumuştur. Ancak, bu insan tipi Meşrutiyet yanlısıdır ve II. Abdülhamit'e karşıdır. Balkan Savaşları ve felâketleri neticesinde Osmanlılıktan vazgeçilerek Türkçülük idealine yönelinmiştir. Bu çerçevede “yeni bir nesil yetiştirme” düşüncesi doğmuştur. Bu, bireyin artık geleneksel değerler dışında bir birey ve bir vatandaş olarak görülmeye ve algılanmaya başlaması anlamına gelir. “Devrin kararsızlıklarının, şaşkınlıklarının, bocalamalarının, yadsımalarının her gün biri batıp biri çıkan dergilerin sütunlarına yansıdığını” aktaran Levent (2008), kısa bir zaman sonra, milliyet akımı içinde yeni bir ufuk açıldığını, böylece yeni bir *ülkü* belirdiğini ifade etmektedir:

Bu ülkü Kızıl Elma'dır. Kızıl Elma neresidir? Buraya nereden ve nasıl gidilir? Bunu kimse bilmez. İşin zevki de ona bilmeyerek sürüklenmektir. Bu akım, Türk Ocağı'nda kaynağını bulur. Türk Yurdu'nda bir sel gibi taşar. Milliyetçiliğin bu romantik devri içinde ufuklar alabildiğine uzar. Anadolu, yurt, tarla, sapan, köylü, köy kızı eserlerin başlıca konularındandır. Eski halk destanları taklit edilir. Rıza Tevfik, koşmalarıyla bunları yaşatmak ister. Ömer Seyfettin, hikâyeleriyle geçmişin özlemini uyandırmaya çalışır. Bir dil sevgisi, bir tarih bilinci başlamıştır. Ziya Gökalp yeni hayatın öncüsüdür (s.55).

Toplumdaki siyasi ve sosyal gelişmeler yaşanırken, önce Balkan felaketi sonra da Birinci Dünya Harbi ülkede, toplum üzerinde ve dolayısıyla da edebiyat ile eğitim üzerinde etkilerini göstermeye başlamıştır. “1914 yılında başlayan I. Dünya Savaşı'nda birçok cephe savaştırmak zorunda kalan ve neticede 1918 yılında bu savaştan yenik çıkan Osmanlı Devleti'nin son yıllarında eğitim öğretim faaliyetlerine gereken ilgi ve önemin gösterildiğini söylemek mümkün değildir” (Demirtaş, 2016:191-209). 30 Ekim 1918 tarihinde imzalanan

Mondros Ateşkes Antlaşması ve hemen sonrasında yurtta başlayan yabancı işgalleri devletin otoritesini sarsmış ve bunun doğal bir sonucu olarak ülkedeki maarif işleri ile yeterince ilgilenilememiştir. Bununla birlikte I. Dünya Savaşı sırasında çok sayıda öğretmen ve öğrencinin şehit düşmesi ile eğitim hayatı kesintiye uğramıştır. Adı geçen savaşların, yenilgilerin ve zaferlerin de sanatçıların eserlerinde yansımalarını bulduğu görülmektedir. Söz konusu etkiler, araştırmanın *Tartışma ve Sonuç* bölümünde analizi yapılan metinler üzerinden değerlendirilmiştir.

Mustafa Kemal'in Samsun'a çıkışı ve başlattığı Millî Mücadele Hareketi sürecinde Anadolu'da kurulun Büyük Millet Meclisi, bir maarif vekili tayin ederek ülkedeki eğitim öğretim faaliyetlerini düzenlemeyi amaçlamıştır. 9 Mayıs 1920 günü Meclis'te okunan *İcra Vekilleri Heyeti* programında eğitim aracılığıyla millî şuurun geliştirilmesi, kendine güven duyan bireylerin yetiştirilmesi, ihtiyaçlara uygun ders kitaplarının yayımlanması gibi hedefler ortaya konmuştur (Okur, 2005). 1923 yılında Maarif Vekâleti Merkez Teşkilatı yeniden düzenlenmiş teşkilat içindeki daire sayısı arttırılmıştır. 1933'te çıkarılan "Maarif vekâleti Merkez Teşkilatı ve Vazifeleri Hakkında Kanun" ise kurumsal düzenlemeler getirmiştir. 1935 yılında çıkarılan bir kanunla dönemin *Türkçeleştirme* akımı gereği Maarif Vekâletinin adı Kültür Bakanlığına dönüştürülmüştür. Bahse konu gelişmeler, eğitimle birlikte ders kitaplarına ve edebî eserlere de yansımıştır. Çalışmanın millî kimliğin inşasında değerler eğitiminin rolü ve *Türk Yurdu* dergisindeki (1911-1931) şiirlerin dil, muhteva, yapı yönüyle değerler eğitimine katkısını tespit etme amacına dayanarak toplumsal olayların edebî eserlere yansımaları hususunun önem arz ettiği söylenebilir.

Çalışma kapsamında yapılan araştırmalar neticesinde dönemin edebiyat ve dil eğitimi ile ilgili ders kitaplarında ve bu kitaplarda yer alan metinlerde savaşların, siyasi karışıklıkların yansımaları olduğu görülmüştür. *Lise Müfredat Programları Esbab-ı Mucibe Layihası* (1924 *Lise Müfredatı*) ve dönemin ders kitabı niteliğinde olan Süleyman Şevket Tanlı'nın (1928) *Yeni Güzel Yazılar (Cilt 1-4)* kitaplarının Arap harfli metinlerinin incelenmesi neticesinde bu araştırmada üzerinde durulan değer unsurları ile ilgili kavramların söz konusu dönemde de önem arz ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla hedef kitlenin, güncel MEB Türk Dili ve Edebiyatı Dersi Öğretim Programı'ndaki değerler eğitimi ile ilgili kazanımlara ulaştırılmasında dönemin edebî eserlerinden yararlanma fikri bu açıdan desteklenmektedir. Ancak çalışmanın kavramsal çerçevesi göz önünde bulundurularak bahse konu kaynaklarla ilgili ayrıntılı bilgi verilmesine gerek duyulmamıştır. Kaynakların Arap harfleri ile yazılmış tıpkı basım metinleri, alanla ilgili farklı çalışmalarda kullanılmak üzere bu araştırmanın

müellifi tarafından arşivlenmiştir. Bu bağlamda, 1911-1931 yılları arasında yaşanan tarihî ve siyasi olayların, dönemin eğitim müfredatlarını da etkilediği görülmektedir. Müfredatlarla ilgili çalışmalar Türk Dili ve Edebiyatı öğretim programlarının 1924, 1927, 1929, 1934, 1949, 1954, 1956, 1957, 1976, 1991, 1995, 2005, 2011, 2015, 2017 ve 2018 yıllarında yenilendiğini göstermektedir (Artuç, 2020:189). Ancak burada çalışmanın kavramsal çerçevesine dayanarak 1924 Müfredatı ile ilgili bilgilere ve yorumlara yer verilmiştir.

1924 Müfredatı

Cumhuriyet'in ilanından sonra orta öğretim kurumları için 1924'te hazırlanan ilk programla liseler iki devreye ayrılmıştır. "Lise birinci devre, bugünkü ilköğretimin ikinci kademesini; lise ikinci devre ise günümüzün orta öğretim kademesini kapsar" (Öztoprak, 2011). Lise ikinci kademe ders programı incelendiğinde; *Türk Lisan ve Edebiyatı* dersi kapsamında tür ve şekil bilgilerini içeren temel edebî bilgilerin; Türk Edebiyatı dersi kapsamında Türk edebiyatının başlangıcından Millî Edebiyat'a kadar gelişimi ve önemli temsilcilerinin yer aldığı görülür (Maarif Vekâleti, 1924). 1924 programında dil bilgisi ve kompozisyon derslerine ve bu derslerle ilgili konulara yer verilmezken dil konusu kapsamında *Edebiyat Tarihi* dersi içinde *Eski Türk Lehçelerine* ve *Türklerin Kullandıkları Alfabelere* değinilmektedir. Lise öğretim programında yer almayan *dil bilgisi* dersinin ise ortaokul birinci ve ikinci sınıflarda ikişer saat yapılacağı belirtilmiştir. Bu programa göre Türkçe dersi *Tahrir, Kıraat, Gramer, Edebî Tetkikler ve Edebiyat Tarihi* şeklinde düzenlenmiştir. Bu düzenlemeyle *Divan Edebiyatı* konuları azaltılmış, kitaplarda Batı edebiyatının seçkin eserlerine ve yazarlarına yer vermeye başlanmıştır (Liselerin İkinci Devre Müfredat Programı, 1924). Bahsedilen bu yenilikler, Türk Dili ve Edebiyatı derslerinde kullanılan metinler yoluyla kültür aktarımının yönünü de doğal olarak değiştirmiştir. Dönemin sanatçılarının eserlerindeki temalarda görülen değişimler ise edebî eserlerin eğitim öğretim hayatına etkileri açısından önem kazanmaktadır. Dolayısıyla çalışmanın amacı doğrultusunda analizi yapılan *şiiir türündeki metinlerin* güncel Türk Dili ve Edebiyatı ders kitaplarında yer alması, hedef kitlenin millî kimliğinin inşası sürecine katkısı açısından önemli görülmüştür.

Diğer yandan Cumhuriyet Dönemi'nde "eğitimin resmî temel amaçları her düzeydeki okullarda Cumhuriyet rejiminin gerektirdiği ve yeni Türkiye'nin ihtiyaç duyduğu nesiller yetiştirmek olmuştur" (Akyüz, 2009). Böyle bir eğitimin ise öncelikle siyasi bir eğitim

olması gerektiği üzerinde duran Akyüz, dönemin Millî Eğitim Bakanı İsmail Safa Özler'in 8 Mart 1923 tarihli bir genelgesinde eğitimin amaçlarını şöyle ifade ettiğini belirtir:

- Nesillerin, millî varlıkları ile çatışmayan her fikre saygılı olarak yetiştirilmesi.
- Okulların, ülkeyi iktisadî esaret altında bırakmayacak kafalar yetiştirmesi.
- Her şeyde güçlü ve azimli nesiller yetiştirilmesi.

Ayrıca Millî Eğitim Bakanı Vasıf Çınar'ın 8 Eylül 1924 tarihli genelgesinde de “Eğitimin millî esaslara ve Batı medeniyetinin yöntemlerine dayanması” hususu üzerinde durulur. Bu bilgilerden yola çıkarak 1923 ve 1924 tarihli genelgelerdeki amaçlar ve ilkelerin, Cumhuriyetin kuruluşunun başlarında kabul edildiği ve dolayısıyla Atatürk'ün bilgisi ile hazırlandığı için ayrıca *millilik* temeline dayandırılması nedeniyle büyük önem taşıdığı söylenebilir. Dönemin millî kimliğin inşası sürecine hizmet eden gelişmeler, araştırmaya yöntemsel olarak katkı sağlaması yönüyle de dikkat çekmektedir. Cumhuriyet'in kurulduğu ilk yıllardan sonra yapılan çalışmaların aynı şekilde *millilik* vurgusu ile gündeme geldiği görülür. Bu fikri destekler nitelikte Mayıs 1927 tarihli ve dönemin bakanı Mustafa Necati imzasını taşıyan bir genelgede de ülke gerçeklerine ve millî konulara ilişkin öğretim yapılmasına ağırlık verilmesi istenmektedir. Bakan genelgede:

“Müdür ve muallimler gençlerin memleketimiz ve millî cemiyetimiz için hazırlanmaları lâzım geldiğini daima hatırlamak, öğretim ve eğitim faaliyetlerinde Türkiye'yi ve Türklüğü merkez almak mecburiyetindedirler... Her fırsatta Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunu anlatmak ve Cumhuriyeti sevdirecek her fırsattan yararlanmak bütün mektep müdür ve muallimlerinin ortak görevidir. Bu nedenle millî bayramlardan en geniş ölçüde yararlanmak lâzımdır. Ayrıca, dersler yalnızca kitaptan değil, hayatın içinde öğretilmelidir” ifadelerine yer vermiştir (akt. Akyüz, 2009).

Bakan Esat da 1931 tarihli genelgesinde, her dersin asıl amacı öğrencileri “millî hayata uyumlu, Türk milletine ve Türkiye Cumhuriyeti'ne son derece faydalı birer vatandaş hâline getirmektir” ifadelerini kullanmıştır. Bahsedilen genelgeler ve eğitim politikalarının, dönemin edebî eserlerine tabii olarak yansıdığı, araştırmada yapılan çalışmalar neticesinde görülmüştür.

Yazının, edebî eserler üzerindeki etkisi dikkate alınırsa dönemin bir diğer önemli gelişmesi “yazının ıslahı ve alfabe” ile ilgili değişikliklerdir. Tanzimat döneminde, yazının ıslahı, Latin harflerinin kullanılmaya başlaması ve dilde sadeleşme meseleleri ilk kez tartışılmaya başlanmış; II. Meşrutiyet döneminde güçlenen Türkçülük akımının etkisiyle, dilde hızlı bir *sadeleşme* gerçekleşmiştir. Nihayetinde, 1 Kasım 1928 tarihli bir Kanunla Latin temelli yeni bir alfabe kabul edilmiştir (Akyüz, 2009:344). Yeni Türk harflerinin kabulü, sanatçılar üzerinde etkisini göstermiş ve bu etki eserlere yansımıştır. Verilen bilgilerden hareketle,

1911-1931 yılları arasında *Türk Yurdu* dergisinde yayımlanan şiirlerin, dönemin “millî kimlik oluşturulması amacı, Türkçülük fikrinin geçerlilik kazanması ve vatanlaşma sürecinde müfredatlara yansıyan ‘millî insan tipi’ oluşturma kaygısı ile bütünlük arz ettiği” sonucuna ulaşılmıştır. Edebiyat dersi programlarında görülen söz konusu millîlik vurgusunun şairlerin ve yazarların eserlerine yansımaları ise sürecin doğal sonucudur. Diğer yandan Harf İnkılabı ve okumayazma seferberliği ile gerçekleştirilen faaliyetler toplum üzerinde büyük bir tesir yaratmıştır. Bu etki, bahsedilen dönemlerde *Türk Yurdu* dergisinde yayımlanan şiirlerde millî ve manevî değer unsurlarının çok sayıda kullanılmış olmasının tesadüfî bir durum olmadığı fikrini desteklemektedir. Dolayısıyla çalışmada incelenen şiirlerin değerler eğitimiye yönelik kullanılabileceği neticesine ulaşılmıştır.

4.4.2. Dönemin Sosyal Psikolojik Durumu ve Bu Durumun Türk Yurdu’ndaki Şiirlere Yansıması

En geniş anlamı ile sosyal psikoloji, kişiler arasındaki etkileşimlerin bilimidir. “Sosyal psikoloji, psikoloji ile sosyoloji arasında yer alan ve bireyin toplumdaki davranışlarını inceleyen bir disiplindir. Psikolojik temelli sosyal psikoloji, olayları bireyden çevreye doğru incelerken sosyolojik temelli sosyal psikoloji, olayları çevreden bireye doğru inceler” (Ertürk, 2021). Bu bağlamda, araştırmanın inceleme nesnesi olan şiirlerin, edebî eserlerin değerler eğitimi ve millî kimliğin inşasına yönelik kullanılması ile ilgili örnek teşkil edebileceği fikri doğrultusunda, bireylerin değerler konusunda farkındalık kazanmasını sağlayacağı hususu üzerinde durulmuştur. Ayrıca sosyolojik temelli sosyal psikolojinin, olayları çevreden bireye doğru incelemesi bilgisi göz önünde bulundurularak şairlerin, yaşadıkları dönemin sosyal psikolojik olaylarından etkilenecek eserlerine de bu etkileri yansıttıkları söylenebilir. Araştırmadaki sosyal psikoloji ve psikoloji bilimlerine dayanarak yapılan değerlendirmeler için, çalışmanın kavramsal çerçevesi ve amacı göz önünde bulundurularak ayrı bir ölçek geliştirilmesine ihtiyaç duyulmamıştır. Çalışma kapsamındaki, söz konusu alanlarla ilgili yapılan değerlendirmeler, sosyal psikoloji ve psikoloji kaynaklarından edinilen bilgilerden yola çıkılarak yapılmıştır.

Bu bağlamda sosyal psikolojiyi açıklamaya çalışan bazı tanımların ortak fikrine göre sosyal psikoloji, toplum içinde yaşayan bireylerin davranış bilimidir. Alanda yapılan tanımların hemen hemen hepsinde *bireyin davranışının* ön plana alındığı görülür. Bu tanımların ortak noktası “sosyal psikolojinin, sosyal kültürel ortamdaki birey davranışının özelliklerinin ve davranışın nedenlerinin, kişinin başka kişilere ilişkin davranışının bilimsel incelenmesi

olduğu” doğrultusundadır. Alport’un 1968’de yaptığı tanım da geçerliğini korumaktadır: “Sosyal psikoloji bireylerin düşünce, duygu ve davranışlarının; başkalarının gerçek, hayal edilen ya da zımni (kapalı/ örtülü) varlığından etkileniş tarzını anlama ve açıklama çabasıdır.” Verilen bilgiler ve taranan kaynaklar doğrultusunda, çalışmanın inceleme nesnesi olan ve 1911-1931 yılları arasında *Türk Yurdu* dergisinde yayımlanan şiirlerde, dönemin sosyokültürel yansımalarının olduğu görülmüştür. Söz konusu yıllar arasında Türkiye’nin vatanlaşma sürecinde birçok siyasi ve tarihî olay yaşanmış, dolayısıyla bu olaylardan toplum ve toplumun temsilcisi olan sanatçılar da etkilenmiştir. Bahse konu zaman diliminde, II. Meşrutiyet’in yansımaları sürerken, kısa bir zaman sonra yaşanan Babilî Baskını, I. Dünya Savaşı, Balkan Savaşları, Kongreler Dönemi, Millî Mücadele, Meclis’in Açılması, 1921 Anayasası ve nihayet İmparatorluktan Cumhuriyete geçiş süreci ile gelen sosyal psikolojik birçok değişim ve dönüşüm, edebî eserlerde tezahür etmiştir. Millî kimliğin inşasında değerler eğitiminin rolü ve *Türk Yurdu* dergisindeki (1911-1931) şiirlerin dil, muhteva, yapı yönüyle değerler eğitime katkısını tespit etme amacı taşıyan araştırma, değerler eğitimi alanında bu yönüyle önem taşımaktadır.

Morgan’ın (1981) belirttiğine göre “farklı insanlara nasıl davranılacağını öğrenmek, toplumu ve kültürü algılamak, bir başka deyişle sosyal gelişim (sosyalleşme), insan yaşamının önemli bir yönüdür. Çocuğun toplumun bir üyesi hâline gelmesi süreci olan sosyalleşme, bebeğin kendinin farkına varması, içine doğduğu ortamda kişilik ve yaşama ilişkin donanım kazanması anlamına gelir. Bireyin gelişimindeki önemli süreçlerden biri olan sosyalleşme, onun belirli bir grubun işlevsel üyesi hâline gelerek ötekilerin değerlerini, davranışlarını ve inançlarını kazandığı süreçtir. Çocuğun yetişkin düzeyinde bir olgunluğa ulaşıncaya kadar bilişsel, duygusal ve davranışsal gelişimi, kişisel donanımıyla paralel olarak farklılıklar gösterir”. Olaylar arasında geçiş ve bağlantılar kurabilmesi, bireyin algısal gelişiminin olağan sonucudur. Bu nedenle, çalışmanın hedef kitlesi olarak ifade edilen “ortaöğretim öğrencilerinin” millî kimliğinin inşası süreci, sürecin yönetimi ve bireye kimlik kazandırılması yöntemleri açısından doğru planlanmalıdır. Millî kimliğin inşasında değerler eğitiminin katkısı ise araştırma kapsamında incelenen kaynaklara göre göz ardı edilmemesi gereken bir etkiye sahiptir. Bu düşüncüyü destekler nitelikte görüşleri olan araştırmacı Hofstede’ye göre “kültür kalıtım yoluyla geçmez, öğrenilir”. Kültürü çocuğun kişiliğinden ve insan doğasından gelen niteliklerinden ayırmak gerekir. Ona göre insan doğası bilgisayarların işletim sistemlerine benzemektedir. “Bu sistem insanın fiziksel ve psikolojik işlev tarzını belirler. İnsanın korku, sevgi, mutluluk ve üzüntü gibi duyguları hissetme

yeteneği, başkalarıyla ilişki kurma, oynama ve hareket etme gereksinimi, çevreyi gözleme ve deneyimlerini diğer insanlarla paylaşma gereksinimi zihni yazılımın bu düzeyinin kapsamına girer”. İnsanın duygularıyla bağlantılı olarak ne yaptığı, korku ve mutluluğunu nasıl ifade ettiği kültür tarafından belirlenir (Ertürk, 2021:27). Her canlı belirli bir çevrede doğar, yaşar ve ölür. Dolayısıyla canlılar yaşamları boyunca varlıklarını sürdürebilmek için çevreyle uyum sağlamalarına imkân veren bazı davranış biçimleri geliştirirler. Canlılar, “doğal” olarak bildikleri çevrenin değişmesi üzerine, ortaya çıkan yeni koşullara uymaya çalışırlar. Bunu başarabilmek için canlıların dönem dönem birtakım yeni davranışlar geliştirmeleri gerekebilir. “İnsan da çevresine en iyi biçimde uyum sağlamak, bu uyumu yaratacak davranış tip ve örüntüleri oluşturmak zorundadır”. İnsan açısından söz konusu “çevre”, hayatını sürdürdüğü toplum olduğu için, bireylerin davranış özelliklerini belirleyen dışsal etkenler ve öğeler, toplumun niteliklerinden kaynaklanır. Edebî eserlerin, belirtilen açılardan kültür taşıyıcısı oldukları bilgisine dayanarak, bireylerin “kültürlenme” ve “kültürleşme” süreçlerinin, millî kimliğin inşasının alt yapısını oluşturduğu söylenebilir. Bu doğrultuda, değerler eğitime yönelik TYD’deki şiirlerin kullanılabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Sosyal psikologların görüşlerinden yola çıkarak çalışmanın kavramsal çerçevesini oluşturan tarihî dönemde savaşlar, yeni siyasi ve fiziki oluşumlar, hatta rejim değişikliği ve bu süreçlerle birlikte gelen sosyoekonomik sıkıntıların kültür çevrelerine etkileri göz ardı edilemeyecektir. 345 şiirde bulunan ve değerler eğitimi ile millî kimliğin inşasına yönelik örnekler teşkil eden *Türk Yurdu* dergisindeki şiirlerin muhtevaları bu açıdan da özel bir öneme sahiptir. 1911-1931 yılları arasında Türkiye’nin toplum yapısı, sosyal psikoloji açısından birçok etkene bağlı olarak karmaşık bir dönem geçirmiştir. Bu dönemde, bireyler bir yandan “toplumsallaşmaya” çalışırken diğer yandan topluma yön veren sanatçılar tarafından söz konusu toplumsallaşma süreci “millî değerler” gözetilerek yönetilmeye çalışılmıştır. Edebî eserler ve dönemin dergilerinin, belirtilen toplumsallaşmayı yönlendirme konusundaki etkileri araştırma kapsamında tespit edilmiştir.

Batmaz’a göre (2006), dünyaya gözünü açan çocuğun toplumun bir bireyi hâline gelmesinde en büyük etken, toplumsal ilişkileri kurmayı öğrenmesidir. Bu sürecin sosyal psikolojideki adı, *toplumsallaşmadır*. Toplumsallaşmanın temel öğeleri, öteki insanlar, özellikle de çocuğun ana babası, öğretmenleri, kardeşleri, arkadaşları ve onun için önem taşıyan kimselerdir. Bilinçli ve sistemli bir biçimde kendisine aşılansa da çocuk onlarla kurduğu ilişkiler sonucu, toplum içinde varlığını nasıl sürdürebileceğine ilişkin bilgileri, yani

toplumsal yaşama uyumu etkin biçimde öğrenir. Bu anlamda toplumsallaşmayı, “kişinin üyesi olduğu toplumun ve/veya grupların beklentilerine uyum sağlayan davranışları öğrendiği, oluşturduğu ve değiştirdiği bir etkileşim süreci” olarak tanımlamak mümkündür. Marshall (1999) ise toplumsallaşmayı, “insanların gerek toplumun norm ve değerlerini içselleştirerek gerekse toplumsal rollerini (işçi, arkadaş, yurttaş vb.) yerine getirerek toplumun üyeleri hâline gelmeyi öğrenme süreci” olarak tanımlar. Toplumsallaşma, artık sadece çocukluk çağını kapsayan bir olgu olarak görülmemektedir. Toplumsallaşmanın bütün yaşam boyunca devam ettiği, bireylerin topluma uyum sağlamayı öğrenecekleri tek yönlü bir süreç olmadığı, insanların da kendi toplumsal rol ve yükümlülüklerini yeniden belirleyebilecekleri, günümüzde genel kabul gören bir düşüncedir. Dolayısıyla toplumsallaşmayla ilgili her anlayış, bu sürecin toplumsal değişimle ilgisini dikkate almak zorundadır. Araştırmanın kavramsal çerçevesinin tekabül ettiği zaman dilimi, İmparatorluktan Cumhuriyet’e geçiş sürecine denk gelmesi yönüyle Türk tarihinde toplumsallaşmanın en çok önem kazandığı dönemlerden biridir. Çalışmanın inceleme nesnesinin, sürecin toplumsal millî kimlik oluşturulması ve millî kültürün kazandırılması temelinde ilerlemesi esası gözetilerek değerlendirilmesi gerekir. İnsanın, birey olma süreci diğer bir ifadeyle millî kimlik kazanması süreci, ana karnından başlayarak, birbirine bağımlı ve karşılıklı üç temel etki çemberi altında gerçekleşir. Bu etkiler:

Kalıtımsal Etki: Babanın ve annenin biyolojik yapılarını hem aileleri hem de içinde yaşadıkları toplum etkiler. Bu nedenle çok fazla bireysel gözüксе de kalıtımsal etki, zincirleme olarak uzun bir tarihsel oluşum sürecini kapsar.

Fiziksel Etki: Ana karnından dış dünyaya açılana kadar çeşitli *şoklar*la (terimsel anlamda) etkisini duyurur. Doğum şoku, çocuk için fiziki etkinin ilki ve doruk noktasıdır. Anne rahminden dünyaya geliş sırasındaki travmatik şoka, dış dünyanın soğukluğu ve acımasızlığı eklenir. Bebek, bu ilk şoklarda, paradoksal olarak kendinden önceki bireylerin egemenliğine girer. İstem dışı bu ilk etkiler, bebeğin toplumsallaşma sürecinde önemli bir başlangıç noktası olur, çocukluk çağının sonraki yaşama etkisi, bu ilk aşamayla biçimlenir.

Ailesel ve Grupsal Etki: Dış dünyayla tanışan bebek, ailesel (grupsal) etki sürecine girer. Aile ve grup, içinde yaşanan toplumun koşullanmalarını büyüme sürecinde çocuğa aktaracak bir kanal görevi üstlenir. Bundan sonra insanoğlu, bir birey olana ve ölene kadar; *kalıtımın, fiziksel çevrenin ve grupsal etkinin kesiştiği bir karmaşanın* içine girer. Toplumsal etki, psikolojik gücünü bu dönemden sonra gösterir. Bu etkilerin temelini toplumsal yapı ve kültürün oluşturduğu görülmektedir. Netice itibarıyla bireyin kimlik kazanması süreci

yönetilebilir ve eğitime dayalı bir gelişimi ifade eder. Bahsedilen etki çemberi, araştırmanın amacı ve kavramsal çerçevesi açısından bilimsel dayanak oluşturmaktadır.

Verilen bilgiler değerlendirildiğinde ve edebî eserlerin toplumsallaşma ile tarihî dönemlerden doğal olarak etkilendiği; yani edebî ürünlerin yazıldığı zamanın temsilcisi olduğu gerçeği de göz önüne alındığında *Türk Yurdu* dergisindeki şiirlerde (1911-1931) millî, kültürel, dinî değerlerin sıklıkla yer alması sosyal psikoloji açısından dikkat çekmektedir. Nitekim, toplumsal etki; kalıtsal, fiziksel ve çevresel biçimlerden geçerek toplumsal ortamlar için kurgusal bir yapıya sahip olurken toplumun beklentileri doğrultusunda biçimlenir. Dolayısıyla toplumsal etki altındaki birey, bu etkinin şiddetini kendi normları çerçevesinde anlamlandıracak ve bu normların belirlediği beklentiler çerçevesinde topluma cevap verecektir. Bu açıdan değerlendirildiğinde 1911-1931 yılları arasındaki süreçte, toplumun sosyal psikolojik açıdan, siyasi ve tarihî birçok olaydan etkilendiği karmaşık bir dönemde olduğu görülmektedir. Söz konusu karmaşa ve toplumsallaşmanın ve kimlik inşası üzerinde önemli etkisi olan şairler tarafından yönetildiği, onların düşüncelerini ve bakış açılarını eserlerine yansıttıkları bu araştırmada tespit edilmiştir.

İnceoğlu, “insanların davranışlarını alışkanlıkların, taklitlerin, benimsenmiş toplumsal normlar ve gereksinmelerin başlatıp amaçların yönlendirdiğini” (1999) ifade etmektedir. Araştırmacı bu görüşlerine; en töresel, en bağımsız görülen toplumsal eylemlerin bile kişi için taşıdıkları yarar bakımından bir anlam ifade edebileceğini eklemektedir. Ayrıca toplumsal davranışın oluşumunda telkin, taklit, gelenek ve kurumların rolünün inkâr edilemez olduğunu vurgulamaktadır. Ancak bunların doğrudan doğruya davranışa neden olacak biçimde değil *algı, gereksinme, amaç ve anlamların oluşumunda* rol oynayacağı ifade edilebilir. İnsan davranışlarını, bu davranışların gerisinde yatan etkenleri açıklamamanın zorluğu, konunun karmaşıklığından kaynaklanmaktadır. Bu kapsamda beş temel davranış modeli (Psiko-Sosyal Davranış Modeli/ Davranışları Etkileyen Etken Olarak Gereksinim ve Günü/ Öğrenme Kuramı ve Etki-Tepki Modeli/ “Homo-Economicus” Olarak İnsan Davranışı) bulunmaktadır. Çalışmanın kavramsal çerçevesi ve amacı doğrultusunda *İnsan Davranışlarını Etkileyen Sosyolojik Etkenler ve Sosyoloji Davranış Modeli* ile ilgili inceleme yapılması yeterli görülmüştür.

İnsan Davranışlarını Etkileyen Sosyolojik Etkenler ve Sosyoloji Davranış Modeli:

Sosyoloji bilimi, insanı toplumun bir üyesi olarak ele alır ve çeşitli yönleriyle inceler. Ancak psikolojideki iç faktörlerin yerine burada dış faktörler ön plana çıkar. Buna göre, kişinin

gereksinimlerini, güdülerini, tutum ve davranışlarını, büyük ölçüde içinde yaşadığı toplum biçimlendirir. Bir başka deyişle bu modele göre insan davranışını etkileyen en önemli etkenler, sosyokültürel etkenlerdir. “Sosyoloji Davranış Modeli” kapsamında yer verilen, kişinin istek, beklenti, amaç, hedef vb. davranış biçimlerinin, tutum ve kanaatlerinin oluşmasında rol oynayan ve sosyal etkinin halkaları olarak nitelendirilen etkenler; kişilik, aile, okul, arkadaş çevresi, referans grupları, sosyal sınıf ve kültürdür (evrensel kültür, kitle kültürü, ulusal kültür, yerel kültür, alt kültür). Bu bilgilerden yola çıkarak çalışmanın, “*Türk Yurdu* dergisindeki şairler dönemin (1911-1931) toplumsal ve siyasi unsurlarından etkilenmiş ve bunu eserlerine yansıtmışlardır.” varsayımı desteklenmektedir.

Edebiyat ile toplum arasındaki ilişki çift yönlüdür. Bu sebeple edebiyatın hayatı değiştirdiği fikrini savunanlar vardır. Edebî eserlerden kimilerinin elden ele dolaşmasında, kahramanların sevilip taklit edilmesinde, müellifin üretme gücünün rolü büyüktür. Bugün “edebiyat sosyolojisi” alanı, edebiyatı toplumla ilişkisi açısından sadece eserleri ve yazarlarıyla değil; eserlerin basımı, yayımı ve dağıtımı, okuyucuları ve tenkitçileriyle bir bütün olarak ele almaktadır. Böylece eleştiri, tarih ve istatistik yöntemlerini kullanarak, elde ettiği sonuçları -kesinlik bildirmese dahi- analiz etmeye çalışmaktadır. Çünkü edebiyatın toplum, toplumun da edebiyat üzerindeki etkileri karşılıklı ve iç içe bir süreçtir. Toplumun nabzını tutan eserlere rastlamak ya da toplumun, eserlerden etkilenerek davranış değiştirmesi Tanzimat ile başlayıp Cumhuriyet’in ilk yıllarına kadar, hatta günümüzde dahi gözlemlenebilecek bir olgudur. Dolayısıyla bu çalışmanın kavramsal çerçevesine dâhil olan yıllarda (1911-1931) yazılan eserlerin döneminin sosyal, siyasi, psikolojik ve kültürel değerlerinden izler taşıması dönemin sanatçılarının yaşadıkları zamanın sosyal psikolojik durumundan etkilendiklerinin kanıtıdır. Bu açıdan *Türk Yurdu* dergisinde yayımlanan şiirler, millî kimliğin inşası ve değerler eğitime yönelik kullanılabilecek metinlerdir.

4.5. Türk Yurdu Dergisinde Yayımlandığı Hâlde Çalışmanın Kapsamı Dışında Bırakılan Şiirler

Ortak bir tanıma ulaşılamayan türlerden biri olan şiir, Güncel Türkçe Sözlükte (www.tdk.gov.tr) “*Zengin sembollerle, ritimli sözlerle, seslerin uyumlu kullanımıyla ortaya çıkan, hece ve durak bakımından denk ve kendi başına bir bütün olan edebî anlatım biçimi, manzume, nazım, koşuk*” olarak tanımlanmaktadır.

Şiirin düz yazıdan farkları arasında çağrışımlar, imgeler kadar şiirde dizelerin kümelenişi, uzunluk kısalık durumu ve uyak dizilişi gibi yapısal özelliklerdeki farklılık da büyük önem taşır. Şairler, biçim olarak adlandırılan bu özelliklerle yani uyak ve ölçü ile şiirde müzikal bir etki yaratmaya çalışır (AÖF, 2013).

Yeni nazım biçimlerinin, Türk edebiyatında ilk kez, Tanzimat'tan sonra görülmeye başladığından çalışmanın ikinci bölümünde bahsedilmiştir. Tanzimat dönemi şairlerinin, genellikle divan şiirinin nazım biçimlerini kullandıkları, ancak onların bu biçimlerde yaptıkları yeniliğin özde ve konuda olduğu bilinmektedir. Abdülhak Hamit'in öncülüğüyle yeni biçimlerin çoğaldığı; biçim yönünden asıl önemli başarıyı Servet-i Fünun şairlerinin sağladığı ve Batıdan yeni nazım biçimleri alarak, eskileri tümüyle bıraktıkları bu konuda dikkat çeken bir diğer husustur.

Çalışmanın inceleme alanına dâhil olmasına rağmen araştırmanın kapsamı dışında bırakılan *Türk Yurdu* dergisindeki (1911-1931) 155 şiir, Cem Dilçin'in (2005) şiir tasnifinden yola çıkarak analiz edilmiştir. Söz konusu analiz: *Şiirlerin Nazım Biçimleri ve Türlerine Göre Bulgular, Şiirlerde Kullanılan Vezin Türlerine Göre Bulgular* ile *Şairlerin Araştırma Kapsamında Belirlenen Değerleri Kullanmadığı Şiirlere Göre Bulgular* başlıkları altında verilmiştir. Bu analiz, MEB'in Türk Dili ve Edebiyatı Dersi Öğretim Programı esas alınarak düzenlenen *Şiir Kazanımlarının Gruplandırılması Tablosu*'na (Tablo 2.7) göre "IV. Diğer" başlıklı grupta kalan hedeflerin gerçekleştirilmesine yönelik kullanılabilecek örnekleri içermesi nedeniyle önem arz etmektedir. Çalışmanın bu bölümünde bahse konu 155 şiirle ilgili bilgilere yer verilmiştir.

4.5.1. Şiirlerin Nazım Biçimlerine ve Türlerine Göre Bulgular

Değerler eğitimi ve millî kimliğin inşası çerçevesinde Türk Yurdu dergisindeki şiirlerin (1911- 1931) incelendiği bu çalışmada araştırmanın inceleme nesnelerine dâhil olan ancak kavramsal çerçevesinin dışında kalan şiirler, nazım biçimleri ve türlerine göre Cem Dilçin'in (2005) Örneklerle Türk Şiir Bilgisi kaynak kitabından yararlanılarak değerlendirilmiştir. Yapılan çalışmalara göre söz konusu 155 şiirin, *Yeni Türk Şiiri Nazım Biçimleri ve Türlerine* örnek olduğu tespit edilmiştir. Konuyla ilgili genel bilgiler *Türk Yurdu* Dergisindeki *Şiirlerin Dil, Muhteva ve Yapı Özelliklerinin tartışıldığı* başlık altında verildiği için burada tekrar edilmesi gerekli görülmemiştir. Adı geçen kaynak esas alınarak çalışma için

düzenlenen *Nazım Biçimleri ve Türleri Tablosu*’na göre (Tablo 4.15) incelenen şiirlerle ilgili şu bulgulara ulaşılmıştır:

Tablo 4.15.

Nazım Biçimleri ve Türleri

Seda BEKTEŞ
Kaynak: Cem Dilçin

Araştırmamızın inceleme nesnesine dâhil olmasına rağmen amacına göre belirlenen değerleri içermeyen 155 şiirden 113’ün ün lirik, 17’sinin pastoral, 11’inin epik, 5’inin didaktik; 9’unun ise “diğer” başlığı ile satirik ve dramatik türde olduğu tespit edilmiştir. Çalışmamızın şiir bahislerindeki ana kaynak olan *Cem Dilçin’in Örneklerle Türk Şiir Bilgisi* adlı eserinde nazım türleri lirik, pastoral, didaktik, epik olmak üzere dört başlıkta ele alınmış ancak *Cevdet Kudret’in Örneklerle Edebiyat Bilgileri* adlı eserinde bu dört türe ek olarak satirik ve dramatik türdeki şiirler olduğu belirtilmiştir. Nazım biçimleri ve türleri ile ilgili bu çalışmada Cem Dilçin’in tasnifi kullanılmışsa da “tür” konusu araştırmacılar arasında ihtilaflı bir husustur. Divan şiiri nazım biçimleri ve türleri ile ilgili *Divan Şiiri Şekil Bilgisi* (Kurnaz ve Çeltik, 2010), halk şiiri nazım biçimleri ve türleri ile ilgili *Halk Şiirinde Tür, Şekil ve Makam* (Oğuz, 2019), yeni Türk şiiri nazım biçimleri ve türleri ile ilgili *Servet-i Fünûn’a Kadar Yeni Türk Şiirinde Şekil Değişimleri* (Andı, 1997) adlı kaynaklar da incelenmiştir. Dolayısıyla, çalışmamızın bu bölümündeki şiirlerin türlerine göre analizi yapılırken verilen bilgiler de göz önünde bulundurulmuştur. Bu analiz sonuçları 1911-1931 yılları arasında *Türk Yurdu* dergisinde yayımlanan şiirlerin araştırma kapsamında belirlenen değerler ile ilgili ifadeleri

içermeyenlerinde, şairlerin daha çok *lirik türde* şiirler yazdığını göstermektedir. Bahse konu şiirlerle ilgili *Nazım Türlerine Göre Bulgular Tablosu*'na (EK-3) araştırmanın *Ekler* bölümünde yer verilmiştir. Bu tablo, araştırma kapsamında değerlendirilen şiirlerin eğitime yönelik kullanılabileceği öngörüsüyle oluşturulmuştur.

4.5.2. Şiirlerde Kullanılan Vezin Türlerine Göre Bulgular

Türk şiirinde vezin ve kafiye hususunda çok sayıda araştırma yapıldığını ve tezin kavramsal çerçevesi göz önüne alındığında yazındaki bütün çalışmalara değinmek yerine söz konusu alanda yapılan çalışmalardan *Cem Dilçin*'in ve *Cevdet Kudret*'in eserlerinden yola çıkarak analizler yapmanın yeterli görüldüğü belirtilmişti. Ayrıca kaynaklarda her ölçünün (vezin) bağlı bulunduğu dilin yapısından doğduğu ve bu nedenle Türk dilinin doğal ölçüsünün hece ölçüsü olduğu bilgisi aktarılmaktadır. Hece ölçüsünün, eskiden *vezn-i benân*, *hesâb-ı benân* (heceler parmakla sayıldığı için parmak ölçüsü, parmak hesabı denmiştir) adıyla anıldığını ifade eden Dilçin, konuyla ilgili şu bilgileri kaydetmektedir:

Türk edebiyatının İran ve Arap edebiyatlarının etkisine girmediği çağlarda, Türkler yalnız hece ölçüsünü kullanıyorlardı. İslamiyetin kabulünden sonra bu yeni uygarlığın türlü öğeleriyle birlikte aruz ölçüsü de Türk Edebiyatı'na girmiş oldu. Böylece divan şairleri aruzu kullanır, halk şairleri de hece ölçüsünü sürdürür oldular.

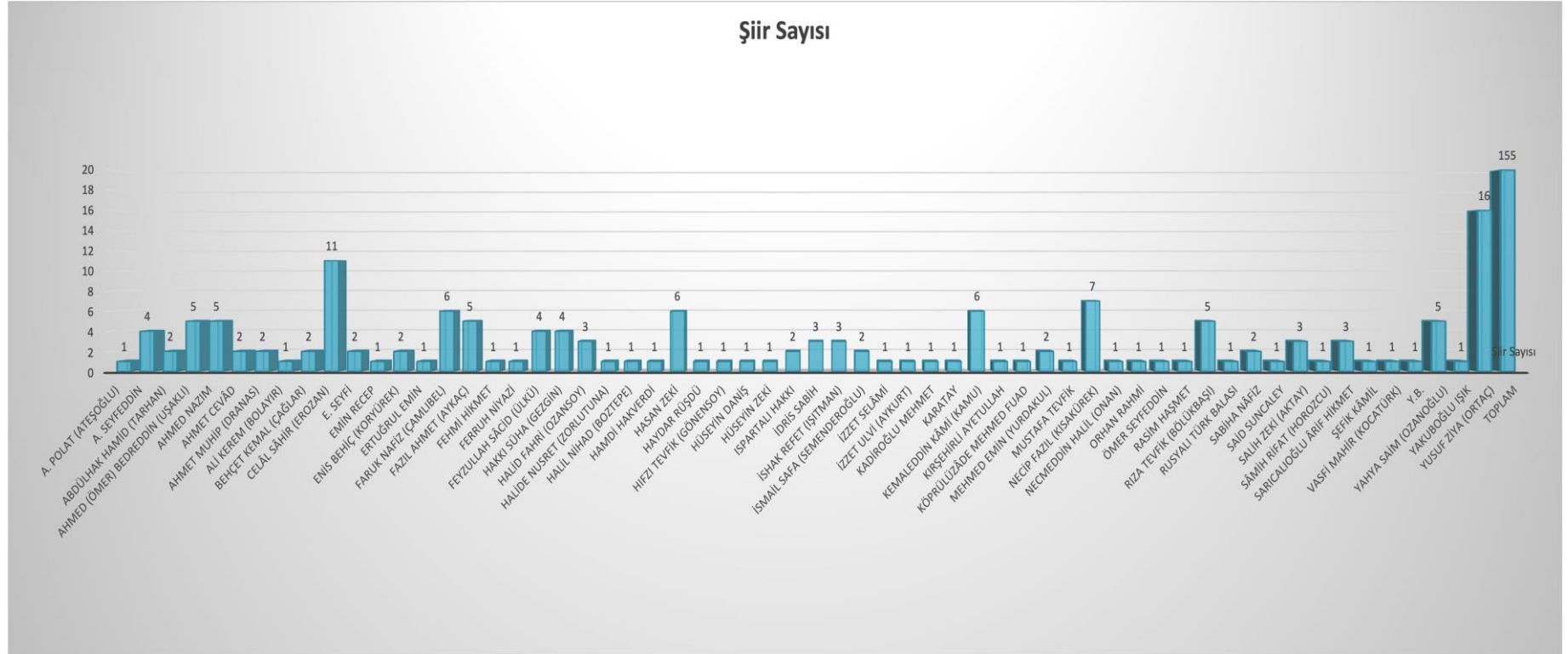
Hece ölçüsü, halk şairlerince yüzyıllarca kullanılmış ve bugün de kullanılmaktadır. Bunun yanı sıra, Cumhuriyet döneminde Türkçülük akımının etkisiyle Türk edebiyatının her sınıf şairince de kullanılmıştır (Dilçin, 2005:279).

Bu bilgiler doğrultusunda çalışmanın inceleme alanına dâhil olan ancak kavramsal çerçevesinin dışında kalan 155 şiirde kullanılan ölçü türleri, *Şiirlerin Vezin Türlerine Göre Bulgular Tablosu* 'nda (EK-2) gösterilmiştir. Söz konusu tablo, araştırmanın *Ekler* kısmında yer almaktadır. Bu bağlamda araştırmanın kavramsal çerçevesine dâhil olmasına rağmen amacına göre belirlenen değerleri içermeyen 155 şiirden 12'sinin aruz vezni ile yazıldığı, 41'inin herhangi bir ölçü kullanılmadan kaleme alındığı, 102'sinin ise Türk şiirinin millî ölçüsü olan hece vezni ile *Türk Yurdu* dergisindeki yerini aldığı tespit edilmiştir. Bu sonuç da 1911-1931 yılları arasında *Türk Yurdu* dergisinde yayımlanan şiirlerin çalışma kapsamında belirlenen değerler ile ilgili ifadeleri içermeyenlerinde, şairlerin daha çok *hece veznini* kullanmayı tercih ettiğini göstermektedir.

4.5.3. Şairlerin Araştırma Kapsamında Belirlenen Değerlere Yer Vermediği Şiirlere Göre Bulgular

Tablo 4.16.

Şairlerin Değerlere Yer Vermediği Şiirlere Göre Bulgular

Çalışmanın bu kısmında araştırmanın inceleme nesnesine dâhil olmasına rağmen amacına göre belirlenen değerleri içermeyen 155 şiir, *Tablo 4.16'da* verilen grafikte de görülebileceği gibi şairlerin araştırma kapsamında belirlenen değerleri kullanmadığı şiirlere göre analiz edilmiştir. Bu değerlendirmeden yola çıkılarak 16 şiir ile Yusuf Ziya (Ortaç) en fazla eserle *Türk Yurdu* dergisindeki yerini almıştır. Yusuf Ziya Bey'i 11 şiir ile Celâl Sâhir (Erozan), 7 şiir ile Necip Fazıl (Kısakürek); 6'şar şiir ile Faruk Nafiz (Çamlıbel), Hasan Zeki, Kemaleddin Kâmi (Kamu) takip etmektedir.

Ahmed (Ömer) Bedreddin (Uşaklı), Ahmed Nazım, Fazıl Ahmet (Aykaç), Rıza Tevfik (Bölükbaşı), Yahya Saim (Ozanoğlu) ise çalışmanın amacı doğrultusunda belirlenen değerleri içermeyen 5'er şiir ile dergide yer bulmuşlardır. 4'er şiir ile A. Seyfettin, Feyzullah Sacit (Ülkü), Hakkı Süha (Gezgin)'nın eserleri değerlendirilmiştir.

Halid Fahri (Ozansoy), İdris Sabih, İshak Refet (Işıtman), Salih Zeki (Aktay), Sarıcalıoğlu Ârif Hikmet'in ise 3'er şiirle dergiye katkı sağladıkları görülmektedir. Geriye kalan şairlerin 1'er 2'şer eseri, *Türk Yurdu* dergisindeki şiirler arasında analiz edilmiş ve *değerlendirme dışı şiirler* olarak Tahlilî Fihrist'te gösterilmiştir.

TYD'de eserleri yer almasına rağmen şiirlerinde, çalışma kapsamında belirlenen değerlerle ilgili unsurların en az yer aldığı sanatçılardan olan Yusuf Ziya Ortaç'ın İstanbul Beylerbeyi'nde dünyaya geldiği bilinmektedir. 1913-1920 yılları arasında çok sayıda yazdığı şiirlerinde merkezî temalar, tabiat, kadın motifi, romantik tarih anlayışı ve bohem hayatıdır. Yusuf Ziya koşma, türkü, semai, sone gibi nazım biçimlerini kullanmış, daha çok beyit ve kıtalarla yazmıştır (TEİS, 2021). 1921'den sonra sanat endişesini terk eden şairin *mizah ve kadın* üzerine yazmaya başladığı görülür. Yusuf Ziya'nın Türk edebiyatı tarihindeki etkisi uzun yıllar çıkardığı Akbaba (1923) adlı mizah dergisiyle olmuştur. Sanatçının şiirden ziyade nesir türünde (mizah, fıkra, hatıra) daha fazla başarı gösterdiği söylenebilir. Bu bilgiler ve araştırmanın *Millî Kimlik İnşası* başlığı altında verilen sosyal psikolojik ve psikolojik gelişmelerin edebî eserlere yansımaları ile ilgili bilgiler doğrultusunda Yusuf Ziya'nın tecrübeleri ve tahsil hayatı dolayısıyla sanat anlayışının bu araştırmanın kavramsal çerçevesine örnek teşkil edecek eserlere uzak olduğu sonucuna varılabilir.

Benzer mantıkla Celâl Sâhir'in sanata bakış açısı ve hayatı göz önüne alındığında, aynı neticeye ulaşmak mümkündür. Nitekim sanatçı, dilde sadeliğe önem vermiş ve aruzdan heceye geçmek suretiyle *Yeni Lisan Hareketi*'ne katılmıştır. Türk Ocakları, Türk Derneği, Piyer Loti Derneği gibi Türkçü ve vatanperver derneklere girmiştir. “Kadın Şairi”, “Şair-i

Nisa”, “Aşk Şairi”, “Feminist Şair” gibi sıfatlarla anılan Sâhir; Servet-i Fünûn, Fecr-i Âti, Millî Edebiyat ve Cumhuriyet dönemi edebiyat hareketlerine katılmıştır. Ancak şairin bu tutumu, onu sürekli değişen ve yenilenen bir sanat anlayışına götürmüştür. Okay (1993: 245), onun Türk şiirinde önemli bir konuma gelememiş olmasını “Servet-i Fünûn da dâhil olmak üzere hemen her edebî devreye ve her nesile ayak uydurmaya çalışması, yeni bir çıkış açmak yerine başlamış olan edebî hareketlere katılan vasat bir şair” olmasıyla izah etmektedir. Ayrıca feminist bir yazar olarak görülmesine, “kadın haklarını savunmuş, ancak bu hakların bazı kaideler ve şartlar altında içtimai bünyemizi sarsıntıya uğratmayacak şekilde elde edilmesini istemiş” olmasını gerekçe göstererek karşı çıkmıştır. Araştırmacı, Celâl Sâhir’in şiirlerinde gerek “platonik” gerekse “erotik” anlamda egemen olan “kadına karşı aşırı eğilimini”, babasının ve annesinin ayrılarak yeniden evlilik yapmaları, kendisinin çok otoriter olan annesiyle beraber kalması, hatta bu annenin etkisiyle üç defa evlilik yapmış olmasıyla açıklamaktadır. Verilen bilgiler, şairin TYD’de yayımlanmasına rağmen araştırmanın millî kimliğin inşasında değerler eğitiminin rolü ve *Türk Yurdu* dergisindeki (1911-1931) şiirlerin dil, muhteva, yapı yönüyle değerler eğitime katkısının ölçülmesi amacına hizmet edecek şiirler yazmamış olmasının gerekçesi olarak gösterilebilir. Sanatçıların, yaşadıkları dönemin ve hayat buldukları sosyal çevrenin dolaylı olarak eserlerinde yansımaları bulması fikri bu açıdan önem kazanmaktadır.

Netice itibarıyla, MEB’in Türk Dili ve Edebiyatı Dersi Programı esas alınarak düzenlenen *Şiir Kazanımlarının Gruplandırılması Tablosu’nda (Tablo 2.7) “IV. Diğer”* başlıklı grupta kalan ve

- Türün/biçimin ve dönemin/akımın diğer önemli yazarlarını ve eserlerini sıralar, (Türün/biçimin ve dönemin/akımın diğer önemli yazar ve eserleri 10, 11 ve 12. sınıf düzeylerinde ele alınacaktır)
- Metinden hareketle dil bilgisi çalışmaları yapar,
- Metinler arası karşılaştırmalar yapar şeklinde ifade edilen kazanımların hayata geçirilmesine yönelik, araştırmanın bu bölümünde verilen bilgiler doğrultusunda TYD’de yer alan 155 şiirin kullanılabileceği değerlendirilmiştir.

Türk Yurdu Dergisindeki Şiirlerin Dil, Muhteva ve Yapı Özellikleri, Türk Yurdu Dergisindeki Şiirlerde Millî ve Kültürel Değerler (Tahlilî Fihrist), Türk Yurdu Dergisindeki Şiirlerde Değerlerin Dağılımı ve Türk Yurdu Dergisinde Yayımlandığı Hâlde Çalışmanın Kapsamı Dışında Bırakılan Şiirler başlıklarının açıklandığı *Bulgular ve Yorum* bölümünden sonra

Tartışma ve Sonuç kısmında, araştırmanın *Giriş* kısmında bahsedilen “Millî Eğitim Bakanlığının Değerler Tabloları” ve araştırmacıların “Değer Eğitimi Yaklaşımları” ile çalışmanın bulguları arasında ilgi kurularak sonuca tavsiyelerle gidilmiştir.

V. BÖLÜM

TARTIŞMA VE SONUÇ

5.1. Tartışma: Türk Yurdu Dergisindeki Şiirlerde Geçen Millî ve Kültürel Değerlere Bakış

Değerler Eğitimi ve Millî Kimlik İnşası Çerçevesinde Türk Yurdu Dergisindeki Şiirlerin (1911-1931) İncelenmesi adlı çalışmanın kavramsal çerçevesi göz önünde bulundurularak *Bulgular ve Yorum* bölümünde Değerlerin Sınıflandırmaya Göre Dağılımı Spranger, Rokeach, Nelson'ın değerler sınıflamaları üzerinden yapılmıştı.

Bu kısımda, araştırmanın *Bulgular ve Yorum* bölümündeki *Türk Yurdu Dergisindeki Şiirlerin Gruplandırılması Tablosu'na* (Tablo 4. 9) göre gruplanarak incelenen şiirlerin ayrıntılı örneklerine *Kültürel Unsurlar, Millî Unsurlar ve Dinî Unsurlar* ile ilgili değerler olmak üzere üç ana başlık altında yer verilmiştir. Ayrıca bahsedilen başlıklar altında, şiirlerde geçen ve değer unsuru olarak belirlenen kavramlar üzerinde durulmuştur.

Çalışmada incelenen 345 şiirden bu bölümde değerlendirilmek üzere örnek olarak seçilen şiirler, *Türk Yurdu* dergisinin Arap harfli tıpkıbasım metinlerinden yeni harflere aktarılmış ve örneklerde, aktarılan metinlerden alıntı yapılmıştır. Hâlihazırda Yeni Türk Harflerine aktarılmış olan metinlerin, tıpkıbasımdan aktarılma sırasında okuyucu kaynaklı herhangi bir hata içermesi ihtimali göz önüne alınarak bu şekilde bir yöntem izlenmesi, araştırmanın bilimselliği açısından daha yararlı görülmüştür. Şiirlerin Osmanlı Türkçesi ile basılmış tam metinlerine T.C. Millî Kütüphane Başkanlığının dijital kütüphanesi üzerinden ulaşılmış ve söz konusu kaynaklar çalışmanın müellifi tarafından eğitim materyali olarak değerlendirilmek üzere arşivlenmiştir. Diğer yandan araştırmanın, millî kimliğin inşasında değerler eğitiminin rolü ve *Türk Yurdu* dergisindeki (1911-1931) şiirlerin dil, muhteva, yapı yönüyle değerler eğitime katkısının tespit edilmesi amacına hizmet edeceği düşünülen söz konusu şiirler değerlendirilirken, dönemin sosyal psikolojik şartları da dikkate alınmış, bu

şartların şiirlere ne derecede yansımış olabileceği konusu üzerinde durulmuştur. Bu husustaki analizler için çalışmanın kavramsal çerçevesine dayanarak herhangi bir ölçek kullanılması ya da geliştirilmesi gerekli görülmemiş; araştırmada yararlanılan kaynaklardan edinilen bilgiler göz önünde bulundurulmuştur. Böylece çalışmanın disiplinler arası yazındaki niteliği artırılmaya çalışılmış ve millî kimliğin inşası ile değerler eğitimi alanına farklı bir bakış açısı kazandırmasına özen gösterilmiştir. Aynı zamanda bu bölümde, farklı araştırmacıların *Değer Eğitimi Yaklaşımları* ile ilgi kurularak birçok açıdan incelenip analiz edilen şiirlerin değerler eğitimi ve millî kimliğin inşasına yönelik nasıl kullanılabileceği hususu tartışılmıştır.

5.1.1. Kültürel Unsurlar ile İlgili Değerler

Kültürel Unsurlar ile İlgili Değerler başlığı altında *Atasözleri/ Deyimler/ Kalıplaşmış İfadeler, Tarihî Eserler, Tarihî Şahsiyetler, Tarihî Yerler/ Şehirler/ Ülkeler* alt başlıklarına yer verilmiştir.

5.1.1.1. Atasözleri/Deyimler/Kalıplaşmış İfadeler

“Türk kültüründe atasözleri, inandırıcı ve kutsal bir yere sahiptir. Atasözleri, insanlara yol gösterir, toplumun ortak tutumlarını, kanaatlerini ve düşüncelerini yansıtır. Bir atasözünün belgelendirdiği tutumu hemen hemen herkes kabul eder. Anlaşmazlık yaşanan durumlarda atasözleri, en büyük yargıç niteliğindedir” (Aksoy, 2013). Benzer şekilde Sertel’in (2006) ifade ettiği gibi atasözleri, “Türkçenin kıvraklığının ve güzelliğinin en iyi örnekleridir. Bunun yanında toplumun özlemi, eleştirisi, düşüncüsü, duyusu ve görüşüdür. Geçmişle bugün arasında köprüler kurup, kültür aktarımı yapılmasını sağlar.” Tanımlardan da anlaşılabilceği gibi Türk kültüründe atasözleri, deyimler ve kalıplaşmış ifadeler hem Türkçenin ifade gücünü göstermeleri hem de kültürün taşıyıcı unsurları olmaları nedeniyle önem arz etmektedir. Dolayısıyla TYD’de (1911-1931) yayımlanan ve bu araştırmanın inceleme nesnesi olan şiirlerde geçen atasözleri/deyimler/kalıplaşmış ifadelerin hedef kitleye millî kimliğin kazandırılması sürecinde değerlerle ilgili farkındalık yaratılmasına yönelik kullanılabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmada *kalıplaşmış ifadeler* olarak değerlendirilen *İlişki sözleri* ise toplumsal ilişkiler sırasında söylenmesi gelenek hâlini almış sözlerdir. Türkçe kalıplaşmış ifadeler açısından oldukça zengin bir dildir. “Bereketli olsun! Kolay gelsin! Hayırlı işler!” gibi. Aksoy (2013)

“bazı dualar, beddualar, sövgüler, bilmecele ve tekerlemelerin” de kalıp sözler olduğunu ifade eder: “Canı sağ olsun, Allah cezasını versin, çok yaşa.” gibi. Aksan (1982) ise deyim için “Belli bir kavramı, belli bir duygu ya da durumu dile getirmek için birden çok sözcüğün bir arada, seyrek olarak da tek bir sözcüğün yan anlamında kullanılmasıyla oluşan sözdür” (s. 37) diyerek kalıp ifadelerden deyim özelliği gösterenlerin deyim sayılabileceğini belirtir: “Eline sağlık, gözünü toprak bürüsün” gibi. Deyimler “yazıda ve konuşmada anlatım gücünü artıran, anlam açısından zaman zaman mantık dışına taşabilen, yapısı içinde bulunan kelimelerin anlamlarının değişebilmesine neden olan kalıplaşmış söz öbekleridir” (Çotuksöken, 1988). Araştırmanın inceleme nesnesinin analiz edildiği *Tahlilî Fihrist* çalışmasında ayrıntılı olarak görülebileceği gibi TYD’de 1911-1931 yılları arasında yayımlanan şiirlerde bu bölümde belirtilen atasözleri/ deyimler/ kalıplaşmış ifadeler yer almaktadır. Çalışmanın amacı doğrultusunda MEB Türk Dili ve Edebiyatı Dersi Programı’nda belirtilen “edebî metinler aracılığıyla hedef kitleye kazandırılması hedeflenen değerler”le ilgili farkındalık oluşturulmasına yönelik bu bölümde incelenen metinlerin kullanılabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Verilen bilgiler göz önüne alınarak *çalışmanın inceleme nesnesi*, millî değerlerin ve kültürün bir parçası olan *Atasözleri/ Deyimler/ Kalıplaşmış İfadelerin* millî kimliğin inşası sürecinde değerler eğitimi yoluyla aktarılmasının gerekli olduğu varsayımı ile incelenmiştir. Buna göre TYD’de (1911-1931) yayımlanan şiirlerin 7’sinde *Atasözleri/ Deyimler/ Kalıplaşmış İfadeler* ile ilgili değerlere örnek teşkil edecek kavramlar tespit edilmiş, şiirlerin isimleri ve şairleri *Şekil 5.1*’de gösterilmiştir:

DEĞER: ATASÖZLERİ/DEYİMLER/ KALIPLAŞMIŞ İFADELER	
DEĞERİN GEÇTİĞİ ŞİİRLER	
Ah O Köy Kızları- Ertuğrul Emin	Kur’a Neferi- Mehmet Emin
Dua- Mehmet Emin	Türk Soyu- Ali Ulvi
Gurbetin Bayramı- Safvet Örfi	Ya Gazi Ol Ya Şehid- Mehmet Emin
İsyen- Mehmet Emin	
TOPLAM: 7	

Şekil 5.1. Atasözleri/deyimler/kalıplaşmış ifadeler temalı şiirler

Nelson’ın değerler sınıflandırmasına göre *Şekil 5.1*’de yer alan şiirlerin analizi yapılmış ve atasözleri/deyimler/kalıplaşmış ifadeler ile ilgili örnekler *Tablo 5.17*’de değerlendirilmiştir. Tablo’da gösterilen şiirler, değerler sınıflandırması yaklaşımlarına göre farklı gruptan

değerler içermesine rağmen sadece bulundukları başlığa örnek teşkil etmeleri amacıyla kullanıldıkları için sadece ait oldukları başlığın teması kapsamında yorumlanmıştır.

Tablo 5.17.

Nelson'ın Değerler Sınıflandırmasına Göre Atasözleri/Deyimler/Kalıplaşmış İfadeler ile İlgili Örnekler

ÖRNEK NO	KAVRAMIN SINIFI	Sosyal Değerler	ÖRNEK METİN	ŞİİRİN ADI VE KAYNAKÇASI	ŞAİR	DEĞERİN GRUBU	Kültürel Unsurlar ile İlgili Değerler	METİNDE GEÇEN KAVRAMLAR
1			Nişanlın geliyor bak, uzaktan anlı, şanlı, Sarı, sırma cepkenli, göğsü beyaz nişanlı “Bir içim sudur” diyor ona köyün kızları Şimdi gönül veriyor ona köyün kızları Kırpiklerin oynuyor, gözün yaşardı neden? Niçin ağlıyorsun sen? Haydi biraz neş’elen; Kırk bir örgü saçların omuzuna dağılsın da Kızıl kınan yakılsın bugün altın tasında					Ah O Köyün Kızları TÜRK YURDU, YIL:20, SAYI:219/25, Ocak 1930, s.2
2			Haydi yavrum, ben seni bugün için doğurdum Hamurunu yiğitlik duygusuyla yoğurdum Baba yiğit odur ki yurdu olan toprağı Ana arzı bilerek yâd ayağı bastırtmaz, Bir yabancı bayrağı Ezan sesi duyulan hiçbir yere astırtmaz Git evlâdım, yıllarca ben oğulsuz kalayım Şu yaralı bağrıma kara taşlar çalayım Haydi oğlum, haydi git Ya gazi ol ya şehit ... Haydi yavrum, köyüne nişanlını veda et Sabanını, tarlanı, her şeyini feda et O silâha sarıl ki, böyle günde bir erkek Bu dualı demirden başka bir şey kullanmaz Bunu tutan bir bilek Köleliğin uğursuz zincirine uzanmaz ... Haydi yavrum, kendine sen de yiğit er dedir Büyüdüğün gaziler ocağına can getir	Ya Gazi Ol Ya Şehit (TÜRK YURDU, YIL:2, SAYI: 27, 28 KASIM 1912-15 TEŞRİN-İ SÂNÎ 1328, S.49)	Mehmet Emin Yurdakul	Hamurunu yoğurmak Baba yiğit Ezan sesi duyulması Yaralı bağrıma kara taşlar çalmak Ya gazi ol ya şehit Vede etmek Feda etmek Dualı demir Uğursuz Kendine yiğit dedirmek Gaziler ocağı Büyük Türk adı Yedi iklim, dört bucağa ün salmak Kabirlerde titreyen kemik Öç almak		

		O cenkleri kazan ki senin büyük Türk adın Yedi İklim, dört bucak içerisine ün salsın Beş yüz yıllık ecdâdın Kabirlerde titreyen kemikleri öç alsın ... Haydi yavrum bugün de dertli ninen ağlasın Ayrılığın oduyla yüreğini dağlasın O yaşlar saçsın ki senin arslan göğsünde Benim kanlı göz yaşım düşman için kin olsun Kara yerin yüzünde Ayağının basdığı dağlar, beller leş dolsun					Dertli ninesi ağlamak Ayrılığın odu Yüreğini dağlamak Arslan göğüs Kanlı göz yaşı Düşman için kin Kara yer Ayağının bastığı
3		Ataları öğüt vermiş o gün ava gitsinler Bahtlarını bildirecek bir şey elde etsinler ... İhtiyarın yüzü güldü parıldadı gözleri Oba halkı dinlediler söylenecek sözleri	Türk Soyu TÜRK YURDU, YIL:1, SAYI: 21, 5 Eylül 1912-23 Ağustos 1328, s.342		Ali Ulvi Elöve		Öğüt vermek Elde etmek Yüzü gülmek Gözleri parıldamak

1. Örnek

Ertuğrul Emin, *Türk Yurdu* dergisinde her biri derginin farklı sayılarında olmak üzere dört şiiriyle yer bulmuş, biyografisiyle ilgili neredeyse hiç bilgi edinilememiş bir şairdir. Ancak sadece dört şiirine bakıldığında dahi şairin, kalemini içinde yaşadığı tarihî ve sosyal süreçten etkilenerek kullandığı görülebilir. *Tablo 5.17'deki 1. Örnek* metinde bahsedilen *anlı, şanlı; sarı, sırma cepkenli, göğsü beyaz nişanlı ve uzaktan gelen nişanlı* tasvirinin savaş yıllarını işaret ettiği anlaşılmaktadır. Üstelik, köyün kızlarının betimlenen nişanlı için söyledikleri yahut şairin onların düşündüklerini varsaydığı sıfatlar, savaşa gidip dönen bir kimsenin *kahraman* olduğunu; o kahramanın birçok kişi tarafından gıpta ile izlendiğini ifade etmektedir. Diğer yandan uzaktan gelen nişanlının dönüşü ile sevinçten *gözü yaşaran* diğer nişanlıya; neşelenmesi gerektiğini, cephede olan nişanlı beklenirken *örülen saçların* bu sevinçle artık açılıp omuzlara dağılması gerektiğini ve düğün hazırlıkları için *kınalar yakılmasının* vaktinin geldiğini hatırlatan şair, örnekte verilen dizelerde Türk kültürüne ait gelenekleri manzum bir şekilde aktarmaktadır. Şiirin öznesi olan “cepheden gelecek nişanlıyı bekleyen yavuklu” aracılığıyla şair, kahraman bir milleti ve bu milletin kazandığı zaferi tasvir etmektedir. Dönemin şartları göz önüne alındığında esere yansıyan duygu ve düşüncelerin anlamı kuvvetlenmektedir. *1.Örnek*'te gösterilen ve *Türk Yurdu* dergisinde 1930 yılında yer alan *Ah O Köyün Kızları* adlı şiir, aynı zamanda savaşların bitmesi ve siyasi karışıklıkların büyük ölçüde azaldığı, diğer yandan Cumhuriyet'in kurulmasıyla yeni Türk devletinin mutluluğa kavuştuğu bir zamanı yansıtmaktadır. Metnin, ortaöğretim ders kitaplarında yer bulması ile hedef kitlenin tarihî bilincinin canlandırılması ve şiirde geçen değerler aracılığıyla millî kimliğin inşası sürecinde bireylerin zihinlerinde söz konusu kavramlarla ilgili farkındalık oluşturulabileceği değerlendirilmiştir. *Ah O Köyün Kızları* adlı metinden alınan ve *Nelson'ın Değerler Sınıflandırmasına Göre Atasözleri/Deyimler/Kalıplaşmış İfadeler ile İlgili Örnekler Tablosu'nda (Tablo 5.17)* yer bulan değerlerle ilgili kavramların, araştırmanın kavramsal çerçevesine göre atasözleri/deyimler ve kalıplaşmış ifadelerle örnek teşkil ettiği görülmektedir. Şiirin, değerler eğitimi ve millî kimliğin inşası sürecine katkı sağlayabileceği sonucuna ulaşılmıştır. *Tablo 5.17'de bölümün içeriği ile ilgili dizeleri yer alan şiirin tamamı, bu araştırmanın Ekler¹ bölümünde verilmiştir.*

¹ s. 263

Çalışmanın, *Atasözleri/ Deyimler ve Kalıplaşmış İfadeler* başlığına örnek olabilecek bir başka şiir ise Mehmet Emin Yurdakul'un *Ya Gazi Ol Ya Şehit* adlı eseridir.

2. Örnek

“Şair, Yazar, Bürokrat, Siyasetçi” kimlikleri ile bilinen Mehmet Emin Yurdakul, İstanbul Beşiktaş'ta doğmuştur. “Yurdakul 1907'de İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin o dönemdeki politikaları doğrultusunda ilk olarak Erzurum'a, kısa bir süre sonra da Erzurum'dan Trabzon'a gönderilmiştir.” Banarlı'dan (1983) aktarılan bilgilere göre “daha sonra Hicaz ve Sivas valisi olarak görev yapan Yurdakul, 1910'da bu görevinden istifa etmiştir. İstanbul'a dönen Mehmet Emin, bu sırada *Türk Yurdu* dergisinin imtiyazını almış, 1911'de Tıbbiyeli öğrencilerin talebiyle Türk Ocağı'nın kuruluş aşamasında önemli bir rol üstlenmiştir. Ancak hem Türk Ocağı'nın kuruluşuna hem de *Türk Yurdu* dergisinin ilk sayısının çıkışına şahit olamadan Erzurum'a vali olarak tayin edilip 1912'de emekliye ayrılmıştır.” Sanatçının kısaca aktarılan biyografisinden de anlaşılacağı gibi onun çeşitli görevler icra etmesinin ve hayatı boyunca farklı çevrelerde yaşamış olmasının şiirlerinde etkisini gösterdiği sonucuna ulaşılmasını, bu araştırma kapsamında incelenen “sosyal psikolojik olayların edebî eserlere yansıdığı” bilgisine dayanarak, söylemek mümkündür. Mehmet Emin'in, çalışmanın amacı doğrultusunda değerlendirilen şiirleri, bu yönüyle önem kazanmaktadır.

Şairin *Tablo 5.17*'nin ikinci örneğinde analiz edilen “Ya Gazi Ol Ya Şehit” adlı şiirinde, öznenin “oğlunu cepheye gönderen bir anne” olduğu görülmektedir. Bu özne, evladına vatan uğruna nelerden vazgeçmesi gerektiğini telkin etmektedir. Böylece söyleyicinin, kültürel bir bakış açısı olarak vatan uğruna yapılan fedakârlıkları yüceltirken aynı zamanda bir anneyi kolektif bilinç adına konuşturarak milleti vatan mücadelesi için yüreklendirdiği söylenebilir. Yurdakul'un “Ben bir Türk'üm, dinim cinsim uludur” dizesiyle başlayan “*Anadolu'dan Bir Ses yahut Cenge Giderken*” adlı şiiri, 1897'de Selanik'teki *Asır gazetesinde* yayımlandıktan sonra bütün memleketin tanıdığı bir isim olduğu görülür. Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğündeki (TEİS) (2021) farklı araştırmacıların görüşlerinden edinilen bilgilere göre şair, “1898'de Maarif Vekâletinin izniyle dokuz manzumesinin yer aldığı *Türkçe Şiirler* (1898) adlı eseri yayımlanmış ve ardından memleketin sınırlarını aşan bir şöhrete kavuşmuştur.” Ayrıca Atatürk, “Türklerin Mübarek Babası” olarak nitelendirdiği Yurdakul'un Kurtuluş Savaşı yıllarında Yusuf Akçura'yla birlikte Anadolu'ya geçip halkı bilinçlendirmesini oldukça olumlu karşılamıştır. Zira toplumsal karışıklıkların ve siyasi çalkantıların olduğu dönemlerde halka ulaşma ve onlara millet olma bilinci kazandırılmasına motivasyon sağlama açısından sanatçıların üstlendiği roller önem taşımaktadır. Ayrıca Mehmet Emin

Yurdakul'un eserleri genel olarak "Türkçülük, milliyetçilik, memleketçilik, halkçılık ve inkılapçılık" fikirlerini ihtiva eder. Uçman (2013), bunun neticesi olarak "Yurdakul'un, Türk edebiyatı tarihlerinde *Millî Edebiyat* olarak adlandırılan hareketin başlatıcısı kabul edildiğini aktarır." Bunun yanı sıra özellikle Cumhuriyet'in ilk dönemlerinde etkili olan *Memleketçi Edebiyat'ın* kökleri de yine Yurdakul'a uzanmaktadır.

Çalışmanın bu bölümünde yer alan ve *Tablo 5.17'de analizi yapılan*, Yurdakul'un *Ya Gazi Ol Ya Şehit* adlı şiiri, onun *Türk Yurdu* dergisinde 1911-1931 yılları arasında yayımlanan 33 şiirinden biridir. Şiirde, Yurdakul'un eser bakımından en verimli dönemi olarak ifade edilebilecek Balkan Savaşları ile başlayıp Kurtuluş Savaşı'ndaki zaferle sona eren uzun savaş yıllarının tezahürü görülmektedir. Eserlerinde, üzgün ve ümitsiz Türk milletine iman ve irade telkininde bulunmayı tercih eden Yurdakul, Örnekler Tablosu'nda yer alan şiirinde oğlunu cepheye gönderen bir annenin hislerini hikâye etmektedir. Karataş'ın (2014) ifadeleriyle "onun eserlerinin üslubunu, biçimini, içeriğini ve fikri zeminini şekillendiren unsurlardan biri ve belki de en önemlisi, doğduğu aile ortamı ve yetiştiği çevredir." Tam anlamıyla bir halk çocuğu olan Yurdakul'un edebî zevkinin oluşmasında çocukluk çağında babasından dinlediği halk hikâyelerinin de etkisi olmuştur. Bunun yanı sıra genç yaşlarda tanıştığı ve sık sık ziyaret ettiği Cemâleddîn de onun eserlerine özellikle fikri olarak tesir etmiştir.

Yurdakul'un neredeyse bütün şiirlerinde temel amacının, tanınmış bir şair olmaktan çok içinde yetiştiği milletin acılarına ve sıkıntılara derman bulmak olduğu görülür. Şairin hem vezin hem dil hem de fikir ve konu bakımından Türklüğü yansıtan millî şiir örneklerini ortaya koymuş olması, onu asrının yazar ve şairlerinden ayıran en önemli özelliğidir. Zira örnek şiirde de görülebileceği gibi cepheye gidecek bir yiğidin özelliklerini onun annesinin ağzından hikâye ederken, Türklük ve Türk kültürüne ait birçok ifade/ kavram kullanmaktadır. Şair, bu üslup ile milletin acılarına ortak kalmakla kalmayıp söz konusu hislerin ve yaşayışın edebî bir eser vasıtası ile bugüne ulaşmasını da sağlamaktadır. Dolayısıyla, çalışmanın kavramsal çerçevesi ve amacı doğrultusunda, Mehmet Emin Yurdakul'un şiirlerinin hedef kitleye millî kimlik kazandırılması sürecinde yararlanılacak metinler olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Her ne kadar, araştırmanın millî kimliğin inşasında değerler eğitiminin rolü ve Türk Yurdu dergisindeki (1911-1931) şiirlerin dil, muhteva, yapı yönüyle değerler eğitime katkısının ne şekilde olduğunu tespit etme amacının dışında kalsa da Yurdakul'un eserlerinin anlaşılmasını kolaylaştırabilecek bilgiler aktaran Enginün (2006), "Mehmet Emin

Yurdakul'un şiirlerinin edebiyat araştırmacıları tarafından genellikle tekdüze ve ahenksiz şiirler” olarak yorumlandığını ancak onun bazı şiirlerinin oldukça coşkulu kabul edilebileceğini ifade etmektedir. Yurdakul şiirlerini hece vezniyle yazdığı, fakat 7'li ya da 11'li gibi en çok kullanılan hece vezinleri yerine 16'lı ve 19'lu kalıpları tercih ettiği görülmektedir. Örnekteki şiirin 14'lü hece vezni ile yazılıp ahengini rediften alan bir metin olduğu değerlendirilmiştir. Ayrıca Argunşah'ın (2004) da belirttiği gibi Yurdakul, “Servet-i Fünûn şair ve yazarları tarafından Batı'dan getirilen yeni şekilleri denemiş ve halk şiirinin temel yapılarından olan dört dizelik kıta anlayışını farklılaştırmıştır. *Ya Gazi Ol Ya Şehit* adlı şiiri, bu farklılaştırmaya örnek teşkil etmektedir.” 2. *Örnek*'te, söz konusu şiirden alınan ve *Tablo 5.17*'de gösterilen dizelerdeki kavramlar, çalışmanın bu bölümünde incelenen “Atasözleri/ Deyimler/ Kalıplaşmış İfadeler”le ilgili değerleri somutlaştırmaktadır. Şiirin tamamına araştırmanın *Ekler*² bölümünde yer verilmiştir.

3. Örnek

Çalışmanın *Kültürel Unsurlar ile İlgili Değerler* başlığının ilk alt başlığı olan *Atasözleri/ Deyimler/ Kalıplaşmış İfadeler* için değerlendirilen örneklerin bir diğeri Ali Ulvi Elöve'nin *Türk Soyu* adlı şiiridir.

1881 yılında Selanik'te dünyaya gelen ve Hoca Ali, Ali Ulvi, Ali Necat isimleriyle de bilinen Elöve, çocuk edebiyatına bıraktığı sayısız şiir ile çocuklar için bir edebiyat oluşturulmasının önemi üzerinde çalışmalar yapan ilk araştırmacılardan biri olmuştur. 20 Mayıs 1938'de Atatürk'ün talimatıyla *Gençlik Marşı* ilan edilen “*Dağ Başını Duman Almış*” en çok bilineni olsa dahi Elöve, farklı marşlara da güfte yazmıştır.

Bu çalışmada örnek olarak seçilen ve şairin *Türk Yurdu* dergisinde yer alan tek şiiri olan *Türk Soyu* adlı şiirde Elöve, Türk mitolojisinde “yerel boylar”ı ifade etmek için kullanılan bir kavram olan “*Üçoklar* üzerinden Oğuz Han'ın ilk eşinden olan üç oğlu ve onlardan türeyen boyların hikâyesini manzum bir şekilde ifade etmektedir”. Şiirde geçen “Babaları Halîlullah zamanının bir piri/Kendileri Gün, Ay, Yıldız, Gök, Dağ, Deniz emiri” mısraları buna örnek gösterilebilir. Şiir uzun bir metin olduğu için *Tablo 5.17*'ye, çalışmaya örnek teşkil edebilecek mısralarının alınması yeterli bulunmuştur. Eserin tamamı bu çalışmanın *Ekler*³ kısmında yer almaktadır.

² s. 288

³ s. 285

Elöve'nin öğretmen ve yazar kimliği, bir olayın en etkili ve kalıcı şekilde nasıl anlatılabileceği ile ilgili bilgi ve tecrübeye sahip olduğunu da göstermektedir. Dolayısıyla onun, Türk tarihi ve Türk mitolojisinde önem arz eden bir hikâyeyi manzum biçimde aktarmasının tesadüf olmadığı söylenebilir. Bu da araştırmanın, millî kimliğin inşasında değerler eğitiminin rolü ve *Türk Yurdu* dergisindeki (1911-1931) şiiirlerin dil, muhteva, yapı yönüyle değerler eğitimine katkısının ne şekilde olduğunu tespit etme amacına istinaden metnin değerler eğitime yönelik kullanılabileceğini göstermektedir.

Nelson'ın Değerler Sınıflandırmasına Göre Atasözleri/Deyimler/Kalıplaşmış İfadeler ile İlgili Örnekler Tablosu'ndaki (Tablo 5.17) *Metinde Geçen Kavramlar* başlığı altında da görülebileceği gibi, “*Bir içim su/Gönül vermek/Gözü yaşarmak/Kırk bir örgü saç/Omuzuna dağılmak/Kızıl kına yakılmak/Altın tas/Hamurunu yoğurmak/Baba yiğit/Ezan sesi duyulması/Yaralı bağına kara taşlar çalmak/Ya gazi ol ya şehit/Veda etmek/Feda etmek/Dualı demir/Uğursuz/Kendine yiğit dedirmek/Gaziler ocağı/Büyük Türk adı/Yedi iklim, dört bucağa ün salmak/Kabirlerde titreyen kemik/Öç almak/Dertli ninesi ağlamak/Ayrılığın odu/Yüreğini dağlamak/Arslan göğüs/Kanlı göz yaşı/Düşman için kin/Kara yer/Ayağının bastığı/Öğüt vermek/Elde etmek/Yüzü gülmek/Gözleri parıldamak*” ifadeleri ile bu ifadeleri eserleri yoluyla bugüne taşıyan şairlerin millî/ manevi değerlere bakış açıları, *Atasözleri/Deyimler/Kalıplaşmış İfadeler* başlığı altında değerlendirilmiştir. Metinler aracılığıyla dil öğretiminin, dolayısıyla da kültür aktarımının önemi göz önüne alındığında değerler eğitimi ve millî kimliğin inşası sürecine yönelik *Türk Yurdu* dergisindeki şiiirlerden yararlanılabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

5.1.1.2. Tarihî Eserler

Genel bir tanımlama yapılacak olursa eski eserler, “*tarihî, arkeolojik veya sanat değeri olup eski devirlerden bize intikal eden ya da ileride böyle değerleri taşıyacağı kesin ve mutlak olan ve sayıca sınırlı mallar*”dır. Dolayısıyla “günümüzde kültür ve tabiat varlıkları kavramıyla ifade edilen eski eserler, tarihî veya arkeolojik değeri olan varlıkları belirtmektedir. Eski eserlerin korunması, dünyanın ortak kültürel mirasının gelecek nesillere aktarılması hususunda önemli bir işlev görmektedir” (Nesli, 2018). Aynı zamanda tarihî eserler; geçmiş uygarlıkların sosyal, kültürel ve ekonomik yapısını, yaşam felsefesini, estetik kaygılarını yansıtan unsurlardır. Söz konusu tarihî mekânlar veya eserler kültürün, tarihî bir birikimin somut biçimidir. “Çevre insanla birlikte doğar büyür ve gelişir. Çevrenin son

görüntüsü insanlar gibi var oluşun izlerini taşır. Bu izler sosyal, kültürel, ekonomik ve siyasi yapının izleridir ve tarihî çevrenin yapı taşlarıdır.”

Verilen bilgiler doğrultusunda zamanın bir bütün olarak ele alınması ve geçmişin de benzer şekilde değerlendirilmesi önem kazanır. Dolayısıyla değerler eğitiminin bir parçası olarak *Tarihî Eserler* ve bu eserlerin kültürel unsurları taşıyıcı rol üstlenmesi hususu millî kimliğin inşası ve değerler eğitimi sürecinde önem kazanmaktadır. Söz konusu doğrultuda çalışma kapsamında incelenen *Türk Yurdu* dergisindeki (1911-1931) şiirlerin 23’ünde *Tarihî Eserler* ile ilgili değerlere örnek olabilecek kavramların olduğu görülmüş; şiirlerin isimleri ve şairleri *Şekil 5.2*’de gösterilmiştir:

DEĞER: TARİHİ ESERLER	
DEĞERİN GEÇTİĞİ ŞİİRLER	DEĞERİN GEÇTİĞİ ŞİİRLER
Çanakkale 1-2 -Feyzullah Sacit (Ülkü)	Şair ve Rüzgâr -Yusuf Ziya (Ortaç)
Çanakkale Gazileri- Mehmet Emin (Yurdakul)	Şarkın Ufukları- Ali Canib (Yöntem)
Çanakkale Güllenenirken- Türk Yurdu	Benim Rüyam- Mehmet Emin (Yurdakul)
Hakanımızın Bir Şiiri- Sultan Reşad	İsyân- Mehmet Emin (Yurdakul)
Han Duvarları- Faruk Nafiz (Çamlıbel)	On Temmuz-Mehmet Emin (Yurdakul)
İsmail Gasprinski'nin Ruhuna- Celâl Sâhir (Erozan)	Zafer Önünde 1-2-3-4 Feyzullah Sacit (Ülkü)
Kur a Neferi- Mehmet Emin (Yurdakul)	Turan Yolcularına- Süleyman Aktuğ
Niyazi'ye-Celâl Sâhir (Erozan)	Cengiz Han Feyzullah Sacit (Ülkü)
Nöbetçi ve Yıldız- Yusuf Ziya (Ortaç)	Selam Sana 1-2-3-4 Mehmet Emin (Yurdakul)
Selam Sana- Mehmet Emin (Yurdakul)	Dua- Mehmet Emin (Yurdakul)
Yeniçeri- Halid Fahri (Ozansoy)	Medreseler- Midhad Cemal (Kuntay)
Zafer- Hakkı Baha	TOPLAM:23

Şekil 5.2. Tarihî eserler temalı şiirler

Şekilde verilen *yirmi üç* şiirde geçen “*heykel, kubbe, kale, kervansaray, saray, hisar, medrese, cami, mektep, imaret, abide*” kelimeleri bu çalışmanın *Tahlilî Fihrist* çalışmasından yola çıkılarak tespit edilmiş ve bu kavramları içeren şiirlerin değerler eğitiminde kültürel unsurlara dikkat çekmek amacıyla kullanılabileceği düşünülmüştür. Adı geçen şiirlerden alınan örneklere de bu bölümde yer verilmiştir. Şiirlerde geçen değerlerle ilgili unsurların *Tarihî Eserler* başlığına örnek olarak değerlendirilmesi sebebiyle metinler, sadece tarihî eserlerle ilgili kavramlar açısından incelenerek *Tablo 5. 18*’de yer almıştır:

Tablo 5.18.

Nelson'ın Değerler Sınıflandırmasına Göre Tarihî Eserler ile İlgili Örnekler

ÖRNEK NO		ÖRNEK METİN					METİNDE GEÇEN KAVRAMLAR
4	KAVRAMIN SINIFI	Sosyal Değerler	ŞİİRİN ADI VE KAYNAKÇASI	Çanakkale Gazileri	ŞAİR	Mehmet Emin Yurdakul	DEĞERİN GRUBU
		Bir büyük Türk hakanının yükselttiği bir hisarda Rus çarının karakuşlu bayrakları dalgalansın? Peygamber'in Fatih'i medhettiği bir diyarda Bu Fatih'in sandukası, kemikleri parçalansın? Mümkün mü ki bu belde bize hutbe dinlettiren, O mukaddes camilerin o binlerce minberinden Bize öç, kin duyanların Baykuşların kahkahası gibi çirkin sesi gelsin? ... Taptığınız o Kâbeler, Gezdiğiniz şu beldeler, yattığınız şu türbeler, Sevdiğiniz hep ülkeler sizden bize bir emanet!..		TÜRK YURDU, YIL:5, SAYI: 84, 3 Haziran 1915- 21 Mayıs 1331, s.134			Hisar Sanduka Minber Cami Türbe
5		Daldım gözünde vehm uyuyan susmuş ufkuna Ey Şark, kanmadın mı asırlarca uykuna?...		Şarkın Ufukları		Ali Canip Yöntem	
		Hâlâ huşûa kubbeler en hisli bir penâh, Hâlâ minarelerde tevekkül diyen bir âh, Hâlâ saçaklarında güler baykuş evlerin, Hâlâ köpek eninleri serper sokakta kin, Hâlâ hurafeler yaşatır her çürük kafes, Hâlâ beşik gıcirtısı, hâlâ o tozlu ses... ... Sönsün fezalarında sükûn işleyen seher, Dönsün zeminlerinde isyana secdeler, Diz çökmesin sağır göğe öksüz duaların, Yaksın bütün ufukları artık belâların. Her zulmü, kahrı boğmaya bir parça kan yeter; Ey Şark uyan, yeter, yeter ey Şark, uyan yeter!		TÜRK YURDU, "ALTIN ARMAĞAN - 2-" YIL:2, SAYI: 24'e ilave, s.466			Kubbe Minare Evlerin saçakları Beşik Kafes Zemin Sağır gök

4. Örnek

Atasözleri/Deyimler/Kalıplaşmış İfadeler bölümünde Yurdakul'un *Ya Gazi Ol Ya Şehit* isimli şiiri, onun eserleri ve şahsı ile ilgili de ayrıntılı bilgi verilerek açıklanmıştır. Bu bölümde Mehmet Emin Yurdakul'un *Türk Yurdu* dergisinde “Çanakkale gazileri menfaatine Türk Ocağı'nda verilen müsamerede millî şairimiz Mehmet Emin Bey tarafından inşad edilip henüz tab ve neşir olunmayan “Çanakkale Gazileri” adlı 144 beyitlik büyük şiirin ‘İstanbul’u Tahattur’ ve ‘Ecdada Hitap’ parçalarıyla Hilâl-i Ahmer menfaatine çıkan ‘Türk Yurdu’nun’ bu fevkalâde nüshasını tezyin ediyoruz. Bütün şiir yakında, ayrıca bir risale hâlinde basılıp çıkacaktır.” takdim ifadeleriyle yer alan *Çanakkale Gazileri* adlı şiirinden örnek mısralarla *Tarihî Eserler* teması değerlendirilmiştir. *Nelson’ın Değerler Sınıflandırmasına Göre Tarihî Eserler ile İlgili Örnekler Tablosu’ndaki* (Tablo 5.18) 4 numaralı örnekte görülebileceği gibi metinde “hisar, sanduka, minber, cami, türbe” kavramları geçmektedir. Metnin bu sebeple değerler eğitiminde kültürel unsurlara dikkat çekilebilmesine yönelik kullanılabileceği öngörülmüştür.

Tablo 5.18’de örnek dizeleri verilen şiirin tümüne bakıldığında (Şiirin tamamı çalışmanın Ekler bölümündedir) Mehmet Emin Yurdakul’un “Millî Şair” olma sıfatının tezahürü fark edilebilir. Bu çalışmanın değerler sınıflaması ile ilgili bölümlerinde de ifade edildiği gibi *Kültürel Unsurlar ile İlgili Değerler* başlığı altında yer alan tarihî eserlerle ilgili kavramların çok sayıda kullanıldığı *Çanakkale Gazileri* adlı şiirin çalışmanın amacını destekleyeceği sonucuna ulaşılmıştır. Zira Birinci Dünya Savaşı, uluslararası bir öneme sahip olmasının yanı sıra Türkler için “Çanakkale” demektir. Çanakkale Cephesi, Türk milletinin varlık yokluk mücadelesi verdiği ve bu uğurda kanını son damlasına kadar dökmeyi göze aldığı bir savaştır. Bu nedenle, *Çanakkale Zaferi* “Türk edebiyatı, tarihi, fikir hayatı, toplumsal yapısı, geçmişi ve geleceği üzerinde çeşitli yönlerden etkileri bugün dahi süren” bir özellik taşır. Dönemin sanatçılarının da Çanakkale Savaşlarının kazanılmasında önemli görevler üstlendikleri, Türk milletinin moralini yükseltip cephede çarpışan askerlerin cesaretini artıran ve cephe gerisinde asker yolu gözleyenlerin yüreğini ferahlatan eserler kaleme aldıkları görülür. Geçer’in (2016) ifade ettiği gibi “Çanakkale Savaşları Türk milletinin topyekûn mücadele ettiği ve topyekûn kazandığı bir zaferdir. Bu birlik ve beraberliğin mimarları arasında şairler, yazarlar, bestekârlar ve ressamalar da vardır. Çanakkale Savaşları en şiddetli şekilde sürerken, sanatçıların bu yönüne inanan ve bundan istifade etmek isteyen devlet adamları bir grup yazar, bestekâr, şair ve ressama Çanakkale Cephesi’ni gezip görmeleri ve gördüklerini yazmaları için bir davet çıkarmıştır” (s.191). Yurdakul’un,

Çanakkale'nin savaş sahasını ziyaret eden söz konusu heyette bulunan şairlerden olduğu bilinmektedir. Çanakkale Cephesi'ndeki gözlemleri ve tecrübeleri onun eserlerinde yansımalarını bulmuştur. Yurdakul'un bu açıdan "Türk şiirinde harp edebiyatı anlayışını ve duyarlılığını başlatan" şairlerden olduğu görülmektedir. Aynı doğrultuda Tansel'in (1989) aktardığı bilgilere göre Yurdakul, Çanakkale Cephesi'nin ruhunda bıraktığı izleri "Önce 'Çanakkale Gazileri' adını verdiği ve 28 Eylül 1915'te tamamladığı eserini [Ordunun Destanı ismiyle, "Çanakkale Kahramanları'na" ithafıyla aynı yılda] neşreder. Onun, 1918'de "Orduya Selam" şiirini de ilave ettiği ikinci basımıyla 43 bin nüshayı bulan bu *epik* eseri Türk ordusuna dağıtılmıştır." (s.46) Dolayısıyla, Mehmet Emin'in 4. *Örnek*'te tema ile ilgili bölümü verilen *Çanakkale Gazileri* adlı şiiri, hedef kitleye millî ve kültürel değerlerle ilgili farkındalık kazandırılması sürecinde kullanılabilecek bir metindir. Bu yönüyle metin, çalışmanın *Millî Kimlik İnşası Üzerindeki Sosyal Psikolojik Etkiler* başlığı altında ayrıntılı bilgi verildiği gibi sanatçıların, yaşadıkları dönemin tarihî/ siyasi olaylarından etkilenecek bu etkileri eserlerine yansıttığını göstermektedir. Ayrıca, bu çalışmanın inceleme nesnesinden seçilerek örnekler tablolarında değerlendirilen metinler, her ne kadar örnek verilen tema açısından analiz edilse de şiirlerin muhtevalarında birçok millî/ manevî/ dinî değer unsuru bulunmaktadır. Yurdakul'un 4. *Örnek*⁴'teki şiirinin de değerler sınıflamasının birden fazla başlığı için misal teşkil edebileceği görülmektedir.

5. Örnek

Ali Canip Yöntem'in *Nelson'ın Değerler Sınıflandırmasına Göre Tarihî Eserler ile İlgili Örnekler Tablosu*'ndaki (Tablo 5.18) 5. *Örnek*'te yer alan *Şarkın Ufukları* adlı şiiri, onun Genç Kalemler hareketi içinde Türkçülük ideolojisine bağlı olarak yazdığı ve Batı karşısında şarkın ne kadar geri kaldığından yakındığı bir şiirdir. Bu şiiri Ziya Gökalp'a ithaf eden Ali Canip, metinde Şark toplumlarını bir uyanış ve diriliş hareketine çağırmaktadır. Bu çağırışı, şairin Şark toplumlarının tevekkül anlayışını, hurafelerini, tembelliğini eleştirerek yaptığı görülür. Şair, Ezan'ın içinde de geçen "Hayyûn ale'l-felâh (Haydi, kurtuluşa)" ifadesinin artık iyi anlaşılması ve kavranması gerektiğini belirterek bütün Şark dünyasını uyanışa davet eder. Ancak "yükselmeyen ve bitmeyen bir yakarış" ile "secdelerde öksüz olan duaların" kurtuluş için yeterli olmadığını ve "Türk milletinin başındaki belaların defedilmesi için mutlaka kan dökülmesi gerekliliği olduğunu" ifade eden şair, bu eseri Türklük hissiyatı ve millî duygularla icra etmiştir.

⁴ s. 265

İstanbul’da doğup Kültürlü bir aileye mensup olan Ali Canip, soyadı kanunu çıktıktan sonra “Yöntem” soyadını almıştır. Yazılarında “Ali Canip, Ali Canip Yöntem,” imzasını kullanan yazar, özellikle bazı kalem kavgalarında “Yekta Bahir, Celal Sakıp, Gökalp” imzalarını da kullanmıştır (TEİS, 2021). Karataş’tan (2014) aktarılan bilgilere göre Yöntem’in, “sultaniler için açılan edebiyat öğretmenliği imtihanını kazandığı ve bir süre Çanakkale ve Gelenbevi Sultanisi’nde edebiyat ve felsefe öğretmenliği yaptığı bilinmektedir. 1917-1918 yıllarında lise ders kitaplarını hazırlamak üzere kurulan komisyonda çalışan yazar, 1920 yılında Millî Mücadele hareketine katılmıştır.” Yöntem’in bahsedilen hayatı ve çevresi onun eserlerine de sirayet etmiştir. Ayrıca kaynaklar, “Muallim Naci’den sonra iki ismin Ali Canip Yöntem üzerinde etkili olduğunu ve bu isimlerden ilkinin Selanik’te bulunduğu yıllarda mektuplaştığı Ömer Seyfettin, ikincisinin ise İttihat ve Terakki’nin Diyarbakır delegesi olarak Selanik’e geldiği yıllarda tanıştığı Ziya Gökalp” olduğunu aktarmaktadır. Ali Canip, bu iki ismi tanıdıktan sonra gerçek çizgisini Genç Kalemler’de yakalamış; (TEİS, 2021) *Türk Yurdu*, *Yeni Mecmua*, *Türk Sözü*, *Hak*, *Güneş*, *Şair*, *Aşîyan*, *Çınaraltı*, *Hayat*, *İstanbul*, *Türkiyat Mecmuası* onun çalışmalarını neşrettiği diğer yayın organları olmuştur. Şairin *Türk Yurdu* dergisinde yer bulan iki şiirinden biri olan (diğeri Kış Duası) ve güçlü bir söyleyiş ile yazdığı değerlendirilen *Şarkın Ufukları* adlı şiirinde geçen “*kubbe, minare, evlerin saçakları, beşik, kafes, zemin, sağır gök*” gibi tarihî kavramlar, metnin çalışmanın bu kısmında yer almasını gerekli kılmıştır. Verilen bilgiler ve yapılan değerlendirmelerden yola çıkılarak Türkçülük hareketinin öncü isimlerinden olan Ali Canip Yöntem’in *Şarkın Ufukları*⁵ adlı şiirinin değerler eğitimi sürecinde yararlanılabilecek bir eser olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Netice itibarıyla Mehmet Emin Yurdakul ve Ali Canip Yöntem’in şiirlerinden alınan ve *Tablo 5.18’de* yer alan örneklerde görülebileceği gibi *Türk Yurdu* dergisinde yayımlanan ve bu araştırmanın kapsamında olan şiirlerde tarihî eserlerle ilgili ifadeler yer verilmiştir. Tarihî eserler ve bu eserlerin günümüze “kültür taşıyıcı unsur” olarak etkileri göz önüne alındığında, metinlerde geçen ifadelerin millî kimliğin inşası sürecinde hedef kitle üzerinde farkındalık yaratmasına yardımcı olabilecek metinler olduğu söylenebilir.

5.1.1.3. Tarihî Şahsiyetler

Sosyolojik açıdan değer, “nelerin değerli nelerin değersiz olduğu hakkındaki toplumsal veya bireysel fikir, inanç ve kabullerdir” (Çiftçi, 2012). Değer, bireyin kendisinde veya etrafında

⁵ s.283

olup bitenler hususundaki (mesela ahlaki, estetik, teolojik, ideolojik vb.) yargılarıdır. Aynı zamanda değerler, “olup bitenlerin ne ve nasıl olduğuna ne ve nasıl olması gerektiğine” dair *kıymet biçici* düşüncelerdir. Millî kimliğin inşası, belirlenmiş bu ilkelere istinaden mümkün olabilir. Değerler eğitimi alanındaki kaynaklardan yola çıkılarak *değerler eğitimi yaklaşımları* ve *değerler sınıflandırmaları* incelenmiş; çalışmanın kavramsal çerçevesine göre analizi yapılacak olan şiirlerde geçen değerler, *Tahlilî Fihrist* çalışmasından hareketle belirlenmiştir. Millî kimliğin inşasında değerler eğitiminin rolü ve *Türk Yurdu* dergisindeki (1911-1931) şiirlerin dil, muhteva, yapı yönüyle değerler eğitimine katkısının ne şekilde olduğunu tespit etme amacı taşıyan bu çalışmada belirlenen değerlerle ilgili kavramlar, değerler eğitimi ve millî kimlik inşasına yönelik kullanılabilme açısından önem teşkil etmektedir.

Diğer yandan sosyoloji bilimi, etki sahibi insanları iki şekilde ele alır. Bunlar ya rasyonel yollarla ya da *toplumu etkileme* yoluyla toplumda bir iz bırakan veya icraat yapan kimselerdir. Buna göre *toplumu etkileme özelliğine* sahip insanlar kendine göre bir işe el atar ve taşıdığı misyona dayanarak bir çevre oluşturmaya çalışır (Weber, 1989). Toplumların doğal önderlerinin, başka kişiler tarafından sahip olunamayacak bedensel ve ruhsal açılardan özel yeteneklere sahip kimseler olduğuna inanılır. *Toplumu etkileme özelliğine* sahip kimseleri incelemedeki amaç, “onların yaptıklarının tarihteki kurumlara ne ölçüde mal olduklarını ve nasıl süreklilik kazandıklarını” anlamaktır (Aktı, 2018). Sosyoloji ise *toplumu etkileme özelliğine* sahip kimselerin “bireysel üstün özelliklerinden ziyade, onların ortaya koydukları bütün toplumu etkisi altına alacak değer ya da etkiyle” ilgilenir. Onların ortaya koyduğu değer ve etkiler kimi zaman kişilerin hayatta oldukları zamanda değil de daha sonraki dönemlerde geride bıraktıkları eserleri sayesinde de ortaya çıkabilir. Nitekim günümüzde sanat ve edebiyat dünyası için değerli olan ressamaların, müzisyenlerin, yazarların ve şairlerin çoğunun vefatlarından sonraki etkileri hayatta oldukları dönemdeki tesirlerinden daha fazla olmuştur. Bu bakımdan *toplumu etkileme özelliğine* sahip bireylerin etkisinin hem kişinin bireysel özellikleri hem de ortaya koyduğu değerler ve etkileri bakımından ele alınması gerekir. Dolayısıyla topluma gerek eserleri gerekse icraatlarıyla çeşitli hizmetleri olmuş isimlerin, bu çalışmanın inceleme nesnesindeki metinlerin muhtevasında geçmesi araştırmanın amacı açısından dikkate değer bulunmuştur.

Türk Yurdu dergisinde (1911-1931) yayımlanan şiirlerin 47’sinde *Tarihî Şahsiyetler* başlığında analiz edilebilecek değerler ile ilgili kavramlar olduğu tespit edilmiş; şiirlerin isimleri ve şairleri *Şekil 5.3*’te gösterilmiştir:

DEĞER: TARİHİ ŞAHSİYETLER	
DEĞERİN GEÇTİĞİ ŞİİRLER	DEĞERİN GEÇTİĞİ ŞİİRLER
Altın Destan- Ziya Gökalp	Sultan Osman'ın Rüyası- Yusuf Ziya (Ortaç)
Benim Rüyam- Mehmet Emin (Yurdakul)	Zafer Önünde 1-2-3-4 Feyzullah Sacit (Ülkü)
Bir Destan Parçası- Lâ-edri	Bir Gönüllünün Sözleri- Yusuf Ziya (Ortaç)
Çanakkale Gazileri- Mehmet Emin (Yurdakul)	Kızılırmak Kıyısında-Ali Rıza Seyfi
Ergenekon- Ziya Gökalp	Bu da Yurt Kaygısı- Kâzım Nâmi (Duru)
Ey İğnem Dik- Mehmet Emin (Yurdakul)	Feryad- Abdülhak Hayri
Gazinin Öğüdü- Abdalbâkî Fevzi	Bozgun- Aka Gündüz
Hakan Dua- Feyzullah Sacit (Ülkü)	Dua- Mehmet Emin (Yurdakul)
Hilâli Ahmer- İsmail Hamî	Çanakkale Güllelenirken- Türk Yurdu
İsmail Gasprinski'ye- Mehmet Emin (Yurdakul)	Koca Hasan Dayı- Rıza Tevfik (Bölükbaşı)
Kızıl Elma- Ziya Gökalp	Çanakkale 1-2 Feyzullah Sacit (Ülkü)
Kur a Neferi- Mehmet Emin (Yurdakul)	Hayyam'dan Tercümele- İshak Refet (Işıtman)
Medreseler- Midhad Cemal (Kuntay)	Yurdumuzun İniltisi- Mehmet Emin (Yurdakul)
Mustafa Kemal Şiirinden- Mehmet Emin (Yurdakul)	Ordudan Bir Ses- Mehmet Emin (Yurdakul)
Osman Gazi'nin Meşhur Manzumesi- Osman Gazi	Nasırlı El- Hasan Sâdi
Selam Sana 1-2-3-4 Mehmet Emin (Yurdakul)	Kardeşlik Türküsü (1)- Celâl Sâhir (Erozan)
Selam Sana- Mehmet Emin (Yurdakul)	Cengiz Han-Feyzullah Sacit (Ülkü)
Şehide- Ertuğrul Emin	Petersburg'a- Mehmet Emin (Yurdakul)
Turan Yolcularına- Süleyman Aktuğ	Türk'ün Duası- Köprülüzâde Mehmet Fuat
Turan- Ziya Gökalp	Osman Gazi'nin Rüyası- Yusuf Ziya (Ortaç)
Türk Adı- Özkul	On Temmuz- Mehmet Emin (Yurdakul)
Türk Ocağı Gençlerine- Sâmih Rifat (Horozcu)	Seher Yıldızı- Aka Gündüz
Türk Soy (iki Bölüm)- Ali Ulvi (Elöve)	Tabiatla Düşünüş- Feyzullah Sacit (Ülkü)
Türk'ün Duası (Devamı)- Köprülüzâde Mehmet Fuat	TOPLAM: 47

Şekil 5.3. Tarihî şahsiyetler temalı şiirler

Söz konusu 47 şiirde geçen ve sosyoloji bilimine göre *toplumu etkileme özelliğine* sahip olan şahsiyetlerin adları (*Oğuz Han, Osman, Hüdâvendigâr, Fatih, İskender, Cengiz Han, Süleyman, Gazanfer, Yavuz, Atilla, Ertuğrul, Samsa, Turgut Alp, Ak Timur, Emir Ali, İbnü Rüşd, Sultan Mahmud, Hortaç Sultan, Zeliha, Yusuf, Ferhad, Şirin, Mecnun, Leyla, Hayyam, Habil, Kabil, Yıldırım, Sultan Selim, Orhan, Halil, Köprülü, Reşid, Petro, Katrin, Edebalı, Timuçin*) *Tahlilî Fihrist* çalışmasına göre taranarak tespit edilmiş ve değerler eğitimi açısından önemli olan bu isimleri içeren metinlerin, eğitime yönelik kullanılabileceği öngörülmüştür. Bahsedilen kavramlarla ilgili örnekler *Tablo 5.19*'da analiz edilmiştir:

Tablo 5.19.

Nelson'ın Değerler Sınıflandırmasına Göre Tarihi Şahsiyetler ile İlgili Örnekler

ÖRNEK NO		ÖRNEK METİN				METİNDE GEÇEN KAVRAMLAR
6	KAVRAMIN SINIFI	Sosyal Değerler	Düşünen Uygurlar olmazlar uysal, Altın Ordu devri kalmış bir masal, Bugüne kıyas et, tarihinden us al! Attilâ, Timuçin, Gürkan nerede? Gideyim, arayım: Türkân nerede?	Altın Destan TÜRK YURDU, "ALTIN SAYI" YIL:1, SAYI: 24'e ilave, 17 Ekim 1912- 4 Teşrinievvel 1328, s.424	Ziya Gökalp	Attila Timuçin Gürkan San Kızıl Gökhan Akhan Karahan İlhan
7			Bu beldenin arkasında Müslümanlık, Türklük vardır; Eğer bura sarsılırsa bütün bunlar hep yıkılır. Nasıl olur her ufunda Davudların Sinanların Kubbeleri parıldayan, Nedimlerin, Nefilerin sazlarını haykırtıran Bu dünyanın en sevimli, güzel şehri elden çıksın? Bir büyük Türk hakanının yükselttiği bir hisarda Rus çarının karakuşlu bayrakları dalgalsın? Peygamber'in Fatih'i medhettiği bir diyarda Bu Fatih'in sandukası, kemikleri parçalansın?	Çanakkale Gazileri TÜRK YURDU, YIL:5, SAYI: 84, 3 Haziran 1915- 21 Mayıs 1331, s.134	ŞAİR Mehmet Emin Yurdakul	Davud Sinan Nedim Nefi Peygamber Fatih
8			Yavuz'dan, Cengiz'den selâmlar size! Dünya alkışlıyor sağ kalanları Sema kutluluyor vurulanları. Tanrı kucak açsın şehidinize!	Çanakkale TÜRK YURDU, YIL:5, SAYI: 88, 29 Temmuz 1915- 16 Temmuz 1331, s.181	Feyzullah Sacit	Yavuz Cengiz
9			Baştan başa çökmüş sızladım durdum Bacası yıkılmış Osman ocağı Ansızın rastladım, gördüm, kudurdum Meşhedde uzanmış kâfir ayağı ... Ezmiyor mu seni? Boğmuyor mu ha! Titremiyor isen bak! Bak! Bak bir daha Düşmanlara kaldı Hüdavendigâr Tahlis etmek için yok mu bir cebbar	Seher Yıldızı TÜRK YURDU, YIL:2, SAYI: 44, 24 Temmuz 1913- 10 Temmuz 1329, s.351	Aka Gündüz	Osman Hüdavendigâr

6. Örnek

Nelson'ın Değerler Sınıflandırmasına Göre Tarihi Şahsiyetler ile İlgili Örnekler Tablosu'nda (Tablo 5.19) yer alan Gökalp'ın *Altın Destan* şiiri, ilk kez 1911'de, Genç Kalemler dergisinde çıkmıştır ve kaynaklar şairin “Gökalp” adının ilk defa bu şiirle benimsendiğini kaydetmektedir. Bu çalışmanın inceleme nesnesinde, tarihe mal olmuş kişilerle ilgili kavramlar geçmesi ve söz konusu kavramların *Tarihi Şahsiyetler* başlığına örnek teşkil etmesi nedeniyle yer bulan şiir, Ziya Gökalp'ın *Turan* fikrini, “geçmiş ve geleceği mukayeseli bir şekilde destansı bir üslupla kaleme aldığı” eseridir. *Altın Destan*'ın 20 bentten oluşan tam metninde de görülebileceği gibi (Eserin tam metni araştırmanın Ekler bölümündedir) Ziya Gökalp bu şiirde *Turan* çağrısı yapmaktadır. *Mehmet Kaplan'ın Şiir Tahlilleri-I* (2006) eserinde Gökalp'ın bahse konu *Turan* çağrısı şöyle nakledilmektedir:

Gökalp'ın Türk tarihinden aldığı örnekler ve çeşitli benzetmelerle anlattığı bu dağılma ve çökme hâli, Mehmet Âkif'in İslam âleminin izmihlâlini tasvir eden manzumelerine benzer. Bir medeniyetin çökmesinden doğan hüznün ve ızdırab, Meşrutiyet devri şâirlerini birleştirir. Fikret'in Sis'inde, Târih-i Kadim'inde ve Halûk'un Defteri adlı şiir kitabında aynı medeniyetin çöküşü temine ve bundan doğan ızdırab ve isyana rastlarız. Her şahsa göre bu çöküşün sahası, sebebi, mânâsı ve buna tekabül eden kurtulma ve yükselme ideali değişir (Kaplan, 2006).

Ayrıca Gökalp, edebiyat tarihi açısından Millî Edebiyat Dönemi'ne de tekabül eden savaşıardan dolayı ülkenin siyasi ve sosyal yönden oldukça karmaşık bir durum içinde olduğunu idrak ile şiirde sade bir dil ve millî motifler kullanarak, zor durumda olan Türk milleti için bir lider aramaktadır. Şiirin tümüne bakıldığında şairin, milletini “bir ve beraber olmaya” davet ettiği görülür. Bu anlamda şair, kendi şiir geleneğine bağlı kalarak belirli kavramlar üzerinden bu düşüncesini, hayata dair yapmak istediklerini, manzum bir metin vasıtasıyla aktarma çabasıdadır. Bu da *Millî Edebiyat Dönemi* sanatçıların sanatı yaklaşımlarıyla ilgilidir. Timurtaş (1960), onun sanat kaygısı gütmenden topluma didaktik bir anlayış ile millî bir kimlik kazandırma çabasını şu sözleriyle dile getirmektedir:

Birçok meşgaleleri arasında manzume yazmağa da fırsat bulan Ziya Gökalp Kızıl Elma (1914, 1941), Yeni Hayat (1918, 1941) ve Altın Işık (1923, 1942) olmak üzere üç şiir kitabı bırakmıştır. Her şeyden önce şunu belirtmek gerekir ki onun şiir ve sanat sahasında bir iddiası, estetik bir gaye ve maksadı yoktur. “Nazm”ı fikirlerini yaymak için bir vasıta olarak kullanmıştır. Fikirlerini halka kadar indirmek, mefkûreyi çocukların ruhuna aşılama ve onlara mal etmek için, vezin ve kâfiyenin kuvvetinden istifade etmek istemiştir. Sonra, onun edebiyat ve sanatta Türkçülüğe dair, kısaca, halka doğru, garbe doğru diye adlandırdığı muayyen düşünce ve prensipleri vardı (Timurtaş, 1960).

Millî Edebiyat şiirinde genellikle halk edebiyatı nazım birimi olan dördlükler kullanıldığı, ancak bazen de üçlü, beşli dizelerden kurulu bentlerin tercih edildiğini görmek mümkündür. *Altın Destan* adlı şiirin nazım birimi de beşli mısralardan oluşan benttir. Bu şiirde Gökalp; “Türk milletini içinde bulunduğu durumdan kurtarmak için onları kendine getirme,

bilinçlendirme, gizli de olsa millete öğüt verme” çabasıdır. Benzer doğrultuda Ziya Gökalp’ın fikir yazılarında olduğu gibi şiirlerinde de yoğun olarak ele aldığı tema “Turan” ideali ve Türkçülüktür. O, eserlerinde Türk’ün ideallerinin sesi olmaya çalışmış ve bütün ömrünü bu uğurda harcamıştır. Karataş (2014) Gökalp’ın, “Türkçülüğü Türk Milletini yükseltmek” olarak algıladığını belirtmektedir. Ziya Gökalp’ın Türk edebiyatı tarihindeki yeri, şiirleri/ eserleri dolayısıyla değil, yaptığı tesirler yönüyle büyüktür. 6. *Örnek*’te iki bendi verilen *Altın Destan* şiiri “dili, vezni, şekli ve genel havası ile millî Türk destanlarına benzer. Fakat muhtevası ve üslûbu ile de onlardan tamamiyle ayrılır. Şiir, üslûbu ile ideolojik bir karakter taşır. Türkçülük ve Turancılık bu eserde kelimelerle kendisini gösterir” (Kaplan, 2006). Gökalp’ın eserleri, bahsedilen açılardan hedef kitleye millî ve manevi değerlerin kazandırılması sürecine yönelik yararlanılması gereken metinlerdir. Zira Gökalp, eğitimi kültüre bağlar. Ona göre eğitimin amacı genç kuşaklara millî kültürü aktarmaktır. Millî kültür, milletin özünü oluşturur ve bir milletin hayatı, dış görünüşünde çeşitli medeniyetlerin geleneklerinden oluşan ayrı cinsten bir karmaşa gibi görüldüğü hâlde, gerçekte birbiriyle uyumlu kurumlardan meydana gelen katıksız bir kültürden ibarettir. Bu nedenle kültüre ulaşmanın yollarını bilmek gerekir. Millî kültüre ulaşmak isteyenler ise yabancı kültürün hayranı olmamalıdır; ortak bir geleneğin çeşitli milletlerde uğradığı değişiklikleri, yani farklı kurumları nasıl ortaya çıkardığını araştırmalıdır. Bir kültürde bulunan zıt akımlar arasındaki gizli bağlantılar keşfedilmelidir. Gökalp bu anlamda “Türkleşmek, İslamlaşmak ve Muasırlaşmak” ilkelerini eğitim görüşleri açısından ele almıştır. Türk milleti çağdaş bir toplum olma yolunda bulunduğu göre eğitimde millîliğin sağlanması, çağdaşlığı millîlikle destekleyerek onu olgunlaştırmayı gerektirir. Buna göre Türk çocukları millî kültüre göre eğitim görmelidir. Söz konusu fikri destekler nitelikte TDV İslam Ansiklopedisi’nde şu bilgilere yer verilmektedir:

Toplumun ahlaki ve manevi ihtiyaçları da din ve kültürle karşılanmalı, dolayısıyla eğitim ve öğretim bu ihtiyaçları yerine getirecek şekilde düzenlenmelidir. Neticede Ziya Gökalp’ın eğitim anlayışını şekillendiren ana fikir, “millî ve dinî (kültür) kimliği yitirmeksizin çağdaşlaşmayı mümkün kılan bir eğitim sistemini oluşturma” gayesinde yatmaktadır. Ona göre Türk Devleti, millî kültürün ve çağdaş medeniyetin gereklerini yerine getiren mefkûreci şahsiyetler yetiştirmek üzere teşkil edilmiş bir millî eğitim sistemini hayata geçirdiği ölçüde geleceğe güvenle bakabilir (TDV İslam Ansiklopedisi, 2021).

Diğer bir açıdan Gökalp’ın, şiiri bir vasıta olarak gördüğü ifade edilebilir. Literatür incelendiğinde Ziya Gökalp’ın yazılı Türk çocuk edebiyatı içinde önemli bir yeri olduğu tespit edilmiştir (Beysanoğlu, 1964; Enginün, 1991; Gökalp, 1972; Tansel, 1989). Ateş (2004) Gökalp’ın “yaşadığı dönemde çocuğa ve çocuk eğitimine önemle eğilen bir fikir adamı” olduğunu belirtmektedir. Zira o, çocuklara Türk tarihini, Türk kültürünü öğretmek

için sade bir dille didaktik manzumeler, destanlar ve masallar yazmıştır. “Teoride ortaya koyduğu fikirlerini çocuk edebiyatı sahasına uygularken aynı zamanda fikirlerini çocuklara öğretmeyi hedeflediği görülür. Çocuk terbiyesinde derslerin oyunlar aracılığıyla verilmesi örneği, onun şiiri de eğitme ve terbiye amacıyla bir çeşit oyun gibi telakki ettiği anlamına gelir” (TDV İslam Ansiklopedisi, 1996). Verilen bilgilerden yola çıkılarak millî kimliğin inşasında değerler eğitiminin rolünü ve *Türk Yurdu* dergisindeki (1911-1931) şiirlerin dil, muhteva, yapı yönüyle değerler eğitime katkısının ne şekilde olduğunu amaçlayan bu çalışmanın inceleme nesnelerinin önemi ortaya çıkar. *Altın Destan* şiiri, edebî metinlerin değerler eğitime yönelik kullanılmasına çeşitli açılardan hizmet etmektedir. Timurtaş’a göre (1960) “Ziya Gökalp, Milliyetçi düşünceleri ile Türk edebiyatına şekil vermek istemiş hem kendi fikirlerini hem de yaşadığı dönemin sosyal, siyasal etkileriyle şiirlerini dönemin ihtiyaçlarına, Millî Edebiyat ruhuna cevap verecek şekilde” kaleme almıştır. Gerek şekil gerek içerik olarak *Halka Doğru* anlayışının şiirleri, dönemi ve zihniyeti yansıtmaları bakımından Türk edebiyatının önemli eserlerindendir. Şiirden alınan örnek metinde geçen “*Attila, Timuçin, Gürkan, San, Kızıl, Gökhan, Akhan, Karahan, İlhan*” kavramları, bu çalışmanın *Tarihî Şahsiyetler* başlığına örnek teşkil etse de *Altın Destan*⁶ adlı şiir aynı zamanda değerler eğitimi ve millî kimliğin inşası sürecine yönelik diğer başlıkları da somutlaştırabilecek örnek kavramlar içermektedir. Ayrıca Gökalp’ın, her daim “metanet, güven, kahramanlık” aşılayan üslubunu bu eserde de hissetmek mümkündür.

7. Örnek

Yurdakul’un, çalışmanın *Tarihî Eserler* bölümündeki örnekte de kullanılan *Çanakkale Gazileri* adlı şiirinin ve şairin diğer eserlerinin değerler sınıflamasının birden fazla başlığı için örnek teşkil edebileceği belirtilmişti. *Tarihî Şahsiyetlerin* geçtiği dizelerin yer bulduğu (Şiirin tamamı çalışmanın *Ekler*⁷ bölümündedir) 7. Örnek’teki *Çanakkale Gazileri* adlı şiirin tümüne bakıldığında metnin, millî kimliğin inşasında kullanılabilecek unsurlar içerdiği görülebilir. Bu çalışmanın değerler sınıflaması ile ilgili bölümlerinde bahsedildiği gibi *Kültürel Unsurlar ile İlgili Değerler* başlığı altında yer alan tarihî şahsiyetlerin adlarının sıkça geçtiği *Çanakkale Gazileri* isimli şiirin değerler eğitime yönelik hedef kitleye okutulması yararlı görülmüştür. Şiirde geçen “Davudlar, Sinanlar, Nedimler, Nefiler, Peygamber, Fatih” gibi kavramlar aracılığıyla hedef kitlenin tarihî şahsiyetlerle ilgili farkındalığının artırılacağı değerlendirilmiştir.

⁶ s. 263

⁷ s. 266

Yurdakul'un, şiirin 7. *Örnek*'te verilen kısmında, Çanakkale'nin ruhunu kastederek bölgenin Türklük ve Müslümanlık açısından önemine vurgu yaptığı, aynı zamanda bu toprağın tarihî ve stratejik ehemmiyetinden dolayı da elden çıkmaması gereken bir yer olduğunu sanatkar bir üslupla dile getirdiği görülmektedir. Çanakkale Kara Savaşlarının bütün şiddetiyle devam ettiği 1915 yılının Haziran ayında İstanbul'da bulunan *Karargâh-ı Umumi İstihbarat Şubesi Müdürlüğü* tarafından yaklaşık otuz edip ve sanatkâra “Çanakkale harp sahalarını ziyaret ederek izlenimlerini ve harbin kendilerinde uyandırdığı duyguları halka ve gelecek nesillere aktarmaları” teklif edilmiştir. Davet yazısı kendisine ulaşan ve müsaitliği olan on yedi kişi, Çanakkale cephesine gitmek üzere hazırlıklarını tamamlayarak 11 Temmuz 1915 tarihinde Sirkeci Garı'nda toplanmış ve cepheye hareket etmiştir. Söz konusu bu heyet içinde Mehmet Emin Yurdakul da bulunmuştur. Heyetin cephe ziyareti on gün sürmüştür. Ediplerin cephe hakkındaki görüş ve izlenimleri, kamuoyunun bilgi sahibi olmasını sağlamış ve *Türk Savaş Edebiyatı* 'nın gelişmesini olumlu yönde etkilemiştir. Bu kapsamda Yurdakul'un *Çanakkale Gazileri* şiiri, muhtavasındaki değer unsurları ve şairin içinde bulunduğu sosyal psikolojik durumu eserine yansıtması nedeniyle araştırma açısından önem arz etmektedir.

8. Örnek

Kırşehir'de doğan Feyzullah Sacit, “ilk memuriyetine 1912 yılında Türkçe öğretmeni olarak atanması ile başlamıştır” (Polat, 2012). Şair, görevi sırasında I. Dünya Savaşı'nın çıkması üzerine 1915'te askere alınarak Sarıkamış Cephesi'ne gönderilmiş ve 1918'de terhis edilinceye kadar burada öğretmenlik yapmıştır. Ayrıca çeşitli kaynaklarda askerler için *Varlık* dergisini çıkardığı ve derginin başyazılarını kaleme aldığıyla ilgili bilgiler de bulunmaktadır. Söz konusu bu tecrübelerin etkisini onun eserlerinde görmek mümkündür.

Şairin *Türk Yurdu* dergisinde yayımlanan ve hemen hepsi millî/ manevi değer unsurlarını içeren 22 şiirinden biri Çanakkale Savaşı'nı konu edinen, *Nelson'ın Değerler Sınıflandırmasına Göre Tarihî Şahsiyetler ile İlgili Örnekler Tablosu*'ndaki (Tablo 5.19) 8. *Örnek* 'te bir dördlüğü yer alan *Çanakkale* adlı şiiridir. Şiirin tamamına bakıldığında serbest tarzda kaleme alındığı; ahengin kafiye ve rediflerle sağlandığı görülmektedir. Ayrıca şiir, muhteva olarak bağımlı, şekil olarak bağımsız iki bölümden oluşmaktadır. Bu çalışmanın amacı millî kimliğin inşasında değerler eğitiminin rolü ve *Türk Yurdu* dergisindeki (1911-1931) şiirlerin dil, muhteva, yapı yönüyle değerler eğitime katkısının ölçülmesi olduğu için, inceleme nesnesinin yapısal özellikleri üzerinde ayrıntılı olarak durulması gerekli görülmemiştir.

Araştırmanın, tarihî şahsiyetlerle ilgili değerleri içeren şiirlerden oluşan bu bölümündeki 8. *Örnekte* yer alan mısralar, Feyzullah Sacit'in *Çanakkale* şiirinin ikinci bölümünden alınmıştır. Şiir, 18 dörtlükten oluşan uzun bir metin olması nedeniyle örnekte şiirin tamamına yer verilmemiştir (Şiirin tamamı çalışmanın *Ekler* bölümündedir). Şiirin söyleyişine coşkun bir lirizm ve sembolik anlatım eşlik etmektedir ve bu da şiirin anlamını kuvvetlendirmektedir. İlk bölümde Türk milletinin tarihî geçmişi ve bu temellendirmenin Çanakkale ruhu açısından önemi üzerinde duran şair, şiirin ikinci bölümünde Çanakkale Savaşı'ndan gelen zafer haberlerinin hissettirdiği mutluluğu yansıtır. Hamasi duygu ve düşüncülerin yoğunlukla hissedildiği şiirde, "Türk milletinin 'Turan İlinden' taşıdığı değerler etrafında kenetlenmesi ve ortak bir gelecek inşasında rol almasının önemi vurgulanır" (Şengül, 2020).

Şiirin sondan ikinci dörtlüğü "Ey havadan, sudan, yerden fışkıran/Ateşi kanında soğutan erler/Ey Türk'ün, İslamın kalbine batan/Süngüleri büken kahraman erler!" dizeleri şairin Çanakkale'de savaşan askerlere seslenişidir. Bu kısımda şair, "kahraman askerlerin" niteliklerini sıralar, onları över. Şiirin son dörtlüğü ve çalışmanın bu bölümünde örnek olarak alınan kısmı bu kahramanların özellikleriyle devam eder. Zafer'in kazanılmasının ardından sağ kalanlar gösterdikleri kahramanlıklardan dolayı bütün dünya tarafından alkışlanıyorken gökyüzü vurulanları "kutlulamaktadır". Şair burada kullandığı "sema" kelimesiyle şehitlerin Allah katında olduğuna olan inanca gönderme yapmaktadır. Şiirin son mısrası da "Tanrı kucak açsın şehidinize!" şeklinde bitirilerek bu vurgu ile tamamlanmıştır. Aynı doğrultuda Şengül'ün (2020) "*Türk Yurdu* Dergisinde Yer Alan Şiirlerde Çanakkale Zaferi" adlı makalesinde belirttiği gibi *Çanakkale 1* şiirinde, Türk milletinin tarihî geçmişinin dayandığı olaylara dair bir perspektif oluşturulmuştur. Köklü bir maziye sahip olmanın geleceğin inşasındaki öneminin, şiirin ikinci bölümünde açıklanacağını işareti *bu ilk* şiirde verilir. Daha çok öğretici ve aktarıcı bir üslubun hissedildiği bölümde "Türk ruhu" vurgusu, muhtevanın odağında yer alır. Şaire göre bu ruh; "zelzeleden", "volkandan", "tufandan" "inkılaplar yaratan" bir mücevherdir. Bu yüzden de her zaman değerini koruyacaktır. Dörtlüklerle kurulmuş olan şiir, bir bentle bitirilerek şiirin anlam bütünlüğü bu son beyitte özetlenir: "Çanakkale şahittir ki eğildi/ Çiğnenmezdi, Türk bir gölge değildi..."

Türk Ocağı'nın kurucularından olan ve *Rübab*'ın ilk beş sayısının edebî müdürlüğünü yapan Feyzullah Sacit, edebiyat âlemine Mülkiye'de öğrenci olduğu yıllarda adım atmış ve dönemin baskın edebî anlayışı olan *Fecri Ati*'ye uygun şiirler yazmıştır. Ancak bu durum uzun sürmemiş, dönemin siyasi ve sosyal olayları onu ferdiyetçi şiirden uzaklaştırmış, *Yeni*

Lisan ve Millî Edebiyat hareketlerine yöneltmiştir (TEİS, 2021). Sonraki dönemlerde de didaktik sanat anlayışına bağlı kalan ve şiirlerinde Türklük şuuru, millî mücadele ruhu ve Atatürk inkılapları gibi konuları işleyen Feyzullah Sacit, Ömer Hayyam'ın rubailerini de tercüme etmiştir. Feyzullah Sacit'in eserleri üzerinde yaşadığı çevrenin ve dönemin sosyal siyasi olaylarının etkisini görmek mümkündür. Dolayısıyla 8. *Örnek*⁸'te yer alan şiir, yazıldığı dönemin kültürünün aktarılması ve millî/manevi ve kültürel değerlerle ilgili unsurları içermesi nedeniyle değerler eğitimine yönelik kullanılabilir.

9. *Örnek*

Eserlerinde *Muallim, Avni, Serkengebin Efendi, Enis Avni, Enis Saffet, Doğan* gibi mahlaslar kullanan Aka Gündüz, 1885'te Manastır'a bağlı bir dağ köyünde doğmuş ve Ömer Seyfettin ile Edirne Askeri İdadisi'ne başlamıştır. Aka Gündüz mezuniyetten sonra Harbiye'ye devam etse de daha sonra rahatsızlanarak okuldan ayrılmak zorunda kalmıştır.

Nelson'ın Değerler Sınıflandırmasına Göre Tarihî Şahsiyetler ile İlgili Örnekler Tablosu'ndaki (Tablo 5.19) 9. *Örnek*'te yer alan *Seher Yıldızı* adlı şiir, Aka Gündüz'ün *Türk Yurdu* dergisinde 1911-1931 yılları arasında yayımlanan on şiirinden biridir. Şiir, uzun olduğu için çalışmanın bu bölümüne, başlığın teması ile ilgili iki dörtlük alınmış; şiirin tamamına *Ekler*⁹ bölümünde yer verilmiştir. Yaşadığı çevre ve dönemin özelliklerini sade ve coşkulu bir söyleyişle eserlerine yansıtan Aka Gündüz'ün eserlerinin değerler eğitimi yoluyla millî kimliğin inşası sürecine yönelik kullanılmasının uygun olacağı değerlendirilmiştir.

Aka Gündüz'ün eserlerinin muhtevasında Balkanlarda ve Sarıkamış'ta düşmana karşı verilen mücadeleler yer almaktadır. “Şairin, cephede ve cephe gerisinde yaşanan sıkıntıları dile getirdiği mektuplarında Türk'ün cesareti; vatan, millet, bayrak sevgisi ve manevi değerleri yüceltilmiştir. Balkan Savaşlarını, I. Dünya Savaşı'nı ve Kurtuluş Savaşı'nı görmüş ve milleti müdafaya teşvik edecek konuşmalar yapmış olan yazar, böylece sanat hayatında toplumun meselelerini eserlerine taşımıştır.” Yukarıdaki örnekte onun *Seher Yıldızı* isimli şiirinden alınan dizelerin bu çalışmanın tarihî eserler bölümüne örnek teşkil edebileceği öngörülmüştür. Ancak şiirin tümüne bakıldığında, kendisi de Balkan coğrafyasında yetişen bir birey olan Aka Gündüz'ün Balkan topraklarının kaybedilmesinden duyduğu üzüntüyü ve öfkeyi dile getirdiği görülebilir. Şair, “*Kur'an hani, vicdan hani? Ey*

⁸ s. 265

⁹ s. 281

erkek/ Hani vatanını halâs edecek/Korktuğum düşmanlar saldırdı ırza/Erkek dedikleri gösterdi rıza” diyerek Rumeli’nin kaybedilmesi ile ilgili Türk erkeklerini de dolaylı olarak suçlamaktadır. Şair, şehitlerin kabrine basılmasından duyduğu rahatsızlığı dile getirerek “*Düşmanlara kaldı Hüdavendigâr/Tahlis etmek için yok mu bir cebbar*” diye sormaktadır. Şiiri muhtavesi bakımından üç bölümde analiz etmek mümkündür. İlk bölümde şairin, öfkeli bir duygu durumu ile vatan topraklarının kaybedilmesine gösterdiği tepki görülmektedir. İkinci bölümde ise “*Turanlıyım, Turanlıdan bir zaman/Ne bu vatan ne bu Kur’an ne iman/Asla görmez bir fenalık, kötülük/Çünkü adım, ulu addır yani Türk*” dizelerinde olduğu gibi öfkesini dindirmeye çalışan Gündüz’ün, *Seher Yıldızı* ile dertleşmesi dikkat çekmektedir. Aka Gündüz burada, Türk’ü ve Turan’ı yücelterek şiirin ilk bölümünde yaptığı suçlamaları yersiz bulmaktadır. Üçüncü bölümde ise sabahın yaklaşp Güneş’in doğmaya başlamasıyla Seher Yıldızı’nın görünmeyeceği ve şairin dertleşecek kimseyi bulamayacağı düşüncesi belirmektedir. Şiirin sonunda Aka Gündüz, Seher Yıldızı’nı *Haydi seher yıldızı/Var göç başka illere/Eder isen ziyaret/Şarkı, garbı, Kırgız’ı/Söyle iyi ellere/Kaldı Turan nihayet* dizeleriyle uğurlayarak Turan ülkesi ve ülküsüne olan inancını vurgulamaktadır. Metin, her ne kadar araştırmanın *Tarihî Şahsiyetler* bölümüne örnek teşkil etmesi amacıyla kullanılmış olsa da şiirin geneline bakıldığında millî kimliğin inşası ve değerler eğitimi yönelik kavramlar içerdiği görülmektedir.

Çalışmanın *Tarihî Şahsiyetler* başlığında değerlendirilen örneklerde *Tablo 5.19’da* görülebileceği gibi *Türk Yurdu* dergisindeki şiirlerde Türk tarihinde önemli yer edinmiş şahsiyetlerin isimlerine veya unvanlarına rastlanmaktadır. Söz konusu şahsiyetlere/unvanlara şiir metinleri aracılığı ile dikkat çekmek, değerler eğitimi ve millî kimliğin inşası açısından önem arz etmektedir.

5.1.1.4. Tarihî Yerler/Şehirler/Ülkeler

Kültürel Unsurlar ile İlgili Değerlerin hepsinde olduğu gibi *Tarihî Yerler/Şehirler/Ülkeler* alt başlığına örnek olan şiirlerin de değerler eğitimi ve millî kimliğin inşası sürecine yönelik kullanılabileceği öngörülmüştür.

Tarihî çevreler, zaman içinde geçirdikleri değişim sonucunda ortaya koydukları kültürel kimlikleri günümüzün koşullarına ayak uydurabildikleri ve bu kimliklerini sürdürebildikleri takdirde önem kazanmaktadır. “Toplumların çeşitli dönemlerde yarattıkları fiziksel mekânlar o toplumların kültürel yapılarını yansıtmaktadır. Tarihî mekânlar tanımlanırken

konuşma dilinde “eski” olarak nitelenmekte ve bu niteleme hem fiziksel hem de fonksiyonel eskimeyi anlatmaktadır” (Arabacıoğlu ve Aydemir, 2007). Diğer yandan mekânlar kültürün bir parçası olduğundan tarihî nitelik de taşımaktadır. Kültürün kalıntıları ise tarihî çevreyi oluşturmaktadır.

Araştırmanın kavramsal çerçevesi kapsamında incelenen *Türk Yurdu* dergisindeki (1911-1931) şiirlerin 92’sinde *Tarihî Yerler/Şehirler/Ülkeler* ile ilgili değerlere örnek olabilecek kavramların olduğu görülmüş; şiirlerin adları ve şairleri *Şekil 5.4*’te gösterilmiştir:

DEĞER: TARİHİ YERLER/ ŞEHİRLER/ÜLKELER	
DEĞERİN GEÇTİĞİ ŞİİRLER	DEĞERİN GEÇTİĞİ ŞİİRLER
30 Ağustos 1338 Gecesi - Karahisarda- Sâmih Rifat	Bu da Yurt Kaygısı-Kâzım Nâmi (Duru)
Akdeniz'e Doğru - Ahmed (Ömer)- Bedreddin	Bana Kevser Sunana-Mehmet Emin (Yurdakul)
Akın- Hakkı Süha (Gezgin)	Benim Türküm-Kâzım Nâmi (Duru)
Altın Destan- Ziya Gökalp	Cenk Türküsü-Süleyman Nazif
Anadolu- Mehmet Emin (Yurdakul)	Zafer Perisi-Yusuf Ziya (Ortaç)
Bozgun- Aka Gündüz	Kış Duası-Ali Canip (Yöntem)
Çanakkale 1-2 Feyzullah Sacit (Ülkü)	Türk'ün Duası (Devamı)- Köprülüzâde MehmetF.
Çanakkale Gazileri- Mehmet Emin (Yurdakul)	Artık Gülsün- Mehmet Emin (Yurdakul)
Çanakkale Güllenenirken-Türk Yurdu	Türk Soyu (iki Bölüm)- Ali Ulvi (Elöve)
Dertleşme- Aka Gündüz	Kızılırmak-Feyzullah Sacit (Ülkü)
Dumlupınar'da Sabah-İsmail Safa (Semenderoğlu)	Nifak- Mehmet Emin (Yurdakul)
Ergenekon- Ziya Gökalp	Hakanımızın Bir Şiiri- Sultan Reşad
Esirgeme Derneğine (1)- Yusuf Ziya (Ortaç)	Sevgili İzmir'den mi? İsmail Safa (Semenderoğlu)
Ey İğnem Dik-Mehmet Emin (Yurdakul)	Büyük Kayzere- Celâl Sâhir (Erozan)
Gazinin Öğüdü- Abdülbâkî Fevzi	Artık Gülsün- Mehmet Emin (Yurdakul)
Gönüllü Türküsü- Celâl Sâhir (Erozan)	Cengiz Han-Feyzullah Sacit (Ülkü)
Gurbet Duyguları- Enis Behiç (Koryürek)	Ankara (1)- Celâl Sâhir (Erozan)
Han Duvarları- Faruk Nafiz (Çamlıbel)	Han'ın Sazına- Mehmet Emin (Yurdakul)
Kafkas Türküsü- Celâl Sâhir (Erozan)	Mukaddesat- Doğan
Karpatlara Doğru-1 Yusuf Ziya (Ortaç)	Türk Kanı- Emin Recep
Kızıl Elma- Ziya Gökalp	Bugün ve Yarın Köye Dönüş-Vedad Nedim
Kızılırmak Kiyısında- Ali Rıza Seyfi	Gurbet Duyguları-Enis Behiç (Koryürek)
Köyde Kalanın Türküsü- Celâl Sâhir (Erozan)	Aras- Doğan
Mefkûre- Abdurrahman Hamid	Ozan- Yusuf Ziya (Ortaç)
Meriç Türküsü-Köprülüzâde Mehmet Fuat	Kafkas İçin- Kadızâde İsmail Hakkı
Mustafa Kemal Anadolu'da- Feyzullah Sacit (Ülkü)	Medreseler- Midhad Cemal (Kuntay)
Naci-Fuat Hulusi (Demirelli)	Çanakkale 1-2 Feyzullah Sacit (Ülkü)
Niyazi'ye- Celâl Sâhir (Erozan)	Aşk Yasası- Doğan
Nöbetçi ve Yıldızlar-Hakkı Süha (Gezgin)	Gurbetin Bayramı- Safvet Örfi
On Temmuz-Mehmet Emin (Yurdakul)	Billur Köşk- İdris Sabih
Osman Gazi'nin Meşhur Manzumesi- Osman Gazi	Mersiye- İsmail Safa (Semenderoğlu)
Sakarya-İzzet Ulvi (Aykurt)	Emelimin Kanunları- Fikret Ziya
Sakarya Şehitleri-İzzet Ulvi (Aykurt)	Dua- Mehmet Emin (Yurdakul)
Seher Yıldızı- Aka Gündüz	Emel- Celâl Tekin
Selam Sana-Mehmet Emin (Yurdakul)	Turan- Ziya Gökalp
Selam Sana 1-2-3-4 Mehmet Emin (Yurdakul)	Erzurumlunun Serdengeçti Türküsü- Harputlu Bir Türk
Sultan Osman'ın Rüyası-Yusuf Ziya (Ortaç)	Koca Hasan Dayı-Rıza Tevfik (Bölükbaşı)
Teselli- Aka Gündüz	Ezan Vakitleri-Doğan
Turan Yıldızı-İzzet Ulvi (Aykurt)	Şhide- Ertuğrul Emin
Turan Yolcularına-Süleyman Aktuğ	Esirgeme Derneğine (1) Yusuf Ziya (Ortaç)
Türk Gemicisine -Ali Haydar Emir	Gönül Bağından- Muallim Hicri
Türk Gençlerine- Osman Oğuz	Asi Rebab- Mehmet Ali Tevfik (Yükselen)
Türk'ün Duası-Köprülüzâde Mehmet Fuat	Turan Yolcularına- Süleyman Aktuğ
Yeniçeri- Halid Fahri (Ozansoy)	Kafkas Evleri- Doğan
Yüce Dilek- Muallim Hicri	İzmir'in İlk Kanlı Akşamı- İsmail Safa
Zafer Önünde 1-2-3-4 Feyzullah Sacit (Ülkü)	Öç Marşı- Feyzullah Sacit (Ülkü)
TOPLAM: 92	

Şekil 5.4. Tarihî yerler/şehirler/ülkeler temalı şiirler

Adı geçen doksan iki şiirde bulunan “Trablus, İran, Çin, Sakarya, Akdeniz, Dumlupınar, Kosova, Çaldıran, Anadolu, Edirne (Rumeli/Urumeli), Altın Dağ, Britanya, Kızılırmak, Söğüt, Mısır, Ceneviz, İstanbul, Avrupa, Kars, Konya, Kafkas, Karadeniz, Ankara, Altay,

Asya, Tuna, Boğaziçi, İzmir, Balkan, Çanakkale, Orhun, Türkistan, Turan, Tahran, Erzurum, Babil, Kaf Dağı, Ergenekon, Karadağ, İlhan, Bakü, Yarımada, Yemen, Buhara, Hindistan, Kırım, Roma, Makedonya, Arnavutluk, Endülüs, Türkiye, Fırat, Altaylar, Hicaz, Marmara, Tanrı Dağı, Kazan, Cezayir, Bursa, Haliç, Aras” adlar/kavramlar *Tahlilî Fihrist* çalışmasına göre tespit edilmiş ve bu kavramları içeren şiirlerin değerler eğitime yönelik kullanılabileceği düşünülmüştür. Ayrıca, bu başlıkta değerlendirilen *Türkistan, Turan, Ergenekon, Türkiye, Tanrı Dağı* gibi kavramların *Millî Unsurlar ile İlgili Değerlerle* ortak olduğu görülmüştür. Bu durum çalışmanın inceleme nesnesi olan *Türk Yurdu* dergisindeki şiirlerin (1911-1931) değerler eğitime çok yönlü katkı sağlayabileceği fikrini desteklemektedir. Söz konusu bölümle ilgili örnekler *Tablo 5.20*’de ayrıntılı olarak gösterilmiştir.

Tablo 5.20.

Nelson'ın Değerler Sınıflandırmasına Göre Tarihî Yerler/Şehirler/Ülkeler ile İlgili Örnekler

ÖRNEK NO	KAVRAMIN SINIFI	Sosyal Değerler	ÖRNEK METİN	ŞİİRİN ADI VE KAYNAKÇASI	Akdeniz'e Doğru TÜRK YURDU, YIL: 15, SAYI:181-20, Ağustos 1926, s.76	ŞAİR	Ömer Bedreddin	DEĞERİN GRUBU	Kültürel Unsurlar ile İlgili Değerler	METİNDE GEÇEN KAVRAMLAR		
10			Eğilmez başımıza taç yaptık hürriyeti, Zaferle kalbimize yazdık Cumhuriyeti... Sakarya'dan su içen o çelik süngülerle, Yuvaları dağılmış, yılmaz bir avuç erle “Hedef Akdeniz, asker!” diyen parmağa koştuk; ... Çılgınca atılarak şanlı Dumlupınar’a Süngümüzden şan verdik coşkun yıldırımlara. Sakarya'dan su içen o çelik süngülerle, ...							Sakarya Akdeniz Dumlupınar Sakarya		
11			Bu en korkak canavar kaç defadır Arabistan, Havran'da, Tuna, Mora, Balkan'da Dişlerini zehirlerle biledi... ... Ey Türk! Zulmetin ma'kesi hevâ! Altay'a aksettir o şûleleri ... Nurun selâmıdır hep o şûleler, İstanbul ufkundan yadigâr olsun! ... Çanakkale! Dehri tutan bu unvan Ne bir Yanya'dır ne de Balkan'dır.							Çanakkale TÜRK YURDU, YIL:5, SAYI: 88, 29 Temmuz 1915- 16 Temmuz 1331, s.181	Feyzullah Sacit	Arabistan Havran Tuna Mora Balkan Altay İstanbul Çanakkale Yanya
12			Ey Gök Tanrı! Bak Asya'n zulüm elinden kan ağlıyor Akmescit'le inliyor mihrabının bakirleri Her gün yeni bir Hive'n, Karabağ'ın yas bağlıyor. Sibirya'da çürüyor Turan'ının şairleri Bak, şu masum milyonlar zalim çarın esirleri Bunlar eski Roma'nın, Mısır'ınkinden mazlumdurlar ... Bayrağıma yollar aç Uralların üzerinden ... Hürriyete kavuşsun, Kafkasyalar, Türkistanlar							Artık Gülsün TÜRK YURDU, YIL:5, SAYI:132, 12 Nisan 1917- 29 Nisan 1333, s.57	Mehmet Emin	Asya Akmescit Hive Karabağ Sibirya Turan Roma Mısır Urallar Kafkasya Türkistan

10. Örnek

Bedrettin Uşaklı'nın, araştırmada kullanılan *Akdeniz'e Doğru* adlı şiiri *Nelson'ın Değerler Sınıflandırmasına Göre Tarihî Yerler/Şehirler/Ülkeler ile İlgili Örnekler Tablosu'nda* (Tablo 5.20) görülebileceği gibi *Tarihî Yerler/Şehirler/Ülkeler* alt başlığı için örnek teşkil edebilecek unsurlar içermektedir. Fakat şiirin geneline bakıldığında şairin, Kurtuluş Savaşı'nı destansı bir şekilde anlattığı görülebilir. Cumhuriyetin nasıl zor şartlarda ve büyük bir zafer ile kazanıldığını anlatırken ayrıca bu zaferin kazanılmasını sağlayan Türk milletine övgüler düzen şair, "*Hedef Akdeniz, asker!*" diyen parmağa koştuk ifadesiyle Mustafa Kemal Atatürk'ün "*Ordular, ilk hedefiniz Akdeniz'dir. İleri!*" sözüne atıfta bulunmaktadır. Türk tarihinde önemli bir yeri olan Millî Mücadele'nin, sanata da yansımaları olmuştur. Bugün Kurtuluş Savaşı konulu edebî eserlere bakıldığında; sanatçıların, savaş ortamının hüznünü, acısını ve tahribini bütün gerçekliğiyle gözler önüne serdiği fark edilebilir. Bu dönemin eserlerinde amaç; savaşın hüznünü, yıkıcılığını yansıtmının yanında, milliyetçilik ruhunu ortaya çıkarmak, savaşın zor şartlarda kazanıldığını belgelemektir. Millî Mücadele hem savaşın yaşandığı dönemde hem de savaştan sonraki dönemde Türk sanat ve edebiyat hayatındaki birçok sanatsal ve kültürel esere ilham kaynağı olmuştur. Böylece, Kurtuluş Savaşı'nı destekleyen yazarlar, şairler ve gazeteciler Millî Mücadele anlayışının ve bilincinin gelişip yaygınlaşmasında, halka ulaştırılmasında önemli bir görev üstlenerek Millî Mücadele'yi genç kuşaklara aktarmışlardır. Uşaklı'nın araştırma kapsamında değerlendirilen *Akdeniz'e Doğru* adlı şiiri de bu bağlamda önem arz etmektedir. Şair, metinde Millî Mücadele'yi yalın ve coşkun bir söyleyişle tasvir etmekte ve ödenen bedellerin mükâfatı olarak Cumhuriyet'in önemine dikkat çekmektedir. Ayrıca şiirin öznesi 1.çoğul şahıs olarak ifade edilmiştir. Anlatıcı, bu özne vasıtasıyla Türk milletine güven telkin etmektedir.

1904 yılında Uşak'ta doğan Ömer Bedrettin Uşaklı, eğitimine Uşak'ta başlamış ve Arapça, Farsça dersleri almıştır. Babasının işi dolayısıyla Anadolu, Rumeli ve Suriye'yi gezen Uşaklı'nın ilk şiirleri *Millî Mecmua* ve *Türk Yurdu'nda* yayımlanmıştır (Enginün, 1988 akt. TEİS, 2021). Anadolu, Rumeli ve Suriye gibi farklı coğrafyalarda yaşayan şairin, eserlerinde söz konusu bu bölgelerin kültürlerinden izler olduğu görülmektedir. Ayrıca Kaplan (2011) Ömer Bedrettin Uşaklı'nın, Millî Edebiyat'ın Cumhuriyet dönemindeki temsilcilerinden biri olduğunu ve Anadolu insanını, coğrafyasını, kendi duyuş ve düşünüş tarzı çerçevesinde, hece vezniyle Türkçenin bütün imkânlarını kullanarak ifade ettiğini aktarmaktadır. Yahya Kemal ve Ahmet Haşim, Uşaklı'nın en çok okuduğu ve etkilendiği isimlerdir. Şair,

“memleketçi şiir” ile “saf şiiri” birleştirmeyi amaçlamıştır. Anadolu insanının ve coğrafyasının yanı sıra şairin üzüntüleri, kaygıları, yalnızlığı, sevinci, umudu şiirlerinin tematik yapısını oluşturur. *Tablo 5.20*’deki *10. Örnek*’te yer alan *Akdeniz’e Doğru*¹⁰ adlı şiirinde de Uşaklı’nın, Anadolu’nun savaşları yaşamış olan toprakları ile Türk milletinin kahramanlıklarını tasvir ettiği görülür.

Şair, kırk iki senelik ömrüne birçok eser sığdırmıştır. Yahya Kemal Beyatlı, Ahmed Hâşim ve Faruk Nafiz Çamlıbel’in şiirlerinin etkisinde kalmakla birlikte az sayıdaki makalesinde kendisinin tercih ettiği adla *Memleket Edebiyatı* akımına bağlılığını belirtir: “Maya ve cevher Türklük. Şuur uyanık ve benliğimize çevrilmiştir. Bir kelime ile şiir ve edebiyatımız, şahsiyetini ve lâıyk olduğu enginliği bulmak yolundadır” (TDV İslam Ansiklopedisi, 2021). Şairin yaşadığı çevre ve icra ettiği görevler, eserlerinin muhtevasında yansımaları bulmuştur. Kaynaklar ve verilen bilgilerden yola çıkarak Uşaklı’nın şiirlerinin, hedef kitlenin kimlik inşası sürecinde farkındalık sağlanması ve değerler eğitime yönelik kullanılmasının yararlı olacağı sonucuna ulaşılmıştır.

11. Örnek

Çalışmanın *Tarihî Şahsiyetler* alt başlığında ayrıntılı olarak izah edilen *Feyzullah Sacit Ülkü’nün Çanakkale* adlı şiirinden bu bölüme örnek teşkil edebileceği düşünülen mısralara *Nelson’ın Değerler Sınıflandırmasına Göre Tarihî Yerler/Şehirler/Ülkeler ile İlgili Örnekler Tablosu’nda* (*Tablo 5.20*) yer verilmiştir. Çanakkale Zaferi’nin öncesi ve sonrasıyla manzum bir biçimde hikâye edildiği söz konusu eserin değerler eğitimi ve kimlik inşası sürecine yönelik kullanılması, araştırma kapsamında hedef kitle için yararlı görülmektedir. *Tablo 5.20*’de verilen *Arabistan, Havran, Tuna, Mora, Balkan, Altay, İstanbul, Çanakkale, Yanya* adlarının Türk tarihi ve Çanakkale Savaşı açısından önemi göz önünde bulundurulursa edebî bir metin aracılığıyla hedef kitlenin dimağında millî ve kültürel değerlerle ilgili farkındalık oluşturulması mümkündür. Manzum eserlerden eğitime yönelik çok yönlü istifade edilebilmesi hususu, Feyzullah Sacit’in *Çanakkale*¹¹ adlı şiirinde gerçekliğini göstermektedir. Söz konusu örnekteki eserden disiplinlerarası alanlarda da yararlanılabilir. Ancak bu konu, araştırmanın kavramsal çerçevesi dışında kaldığı için ayrıntılandırılması gerekli görülmemiştir.

¹⁰ s. [263](#)

¹¹ s. [265](#)

12. Örnek

Araştırmamızın, *Tarihî Yerler/Şehirler/Ülkeler* alt başlığı için örnek teşkil eden Yurdakul'un *Artık Gülsün* adlı şiiri, önceki bölümlerde de ifade edildiği gibi şairin millî duygularla kaleme aldığı eserlerinden biridir. Şiirin tamamına bakıldığında Mehmet Emin'in *Turan* ülkesinin içinde bulunduğu zor durumu anlattığı görülmektedir. Şair, Türk yurtlarının müşkül durumunu Gök Tanrı'ya şikâyet ederek hem Türk kültürüyle ilgili göndermelerde bulunup hem de kendi duygularını ifade etmektedir. Bu özellikler şiirin, değerler eğitime yönelik kullanılabilecek bir metin olmasını sağlamıştır.

Şiirde geçen ve Tablo 5.20'de gösterilen *Asya, Akmesit, Hive, Karabağ, Sibiry, Turan, Roma, Mısır, Urallar, Kafkasya, Türkistan* gibi tarihî yer, şehir, ülke isimlerinin Türk tarihi ve kültürü açısından önemi göz önüne alındığında, şiirin bu çalışmanın hedef kitlesi olan ortaöğretim öğrencilerinin konu ile ilgili bilinç kazanmasına katkıda bulunacağı söylenebilir. Ayrıca metnin tümüne bakıldığında (Şiirin tamamı çalışmanın *Ekler*¹² bölümünde yer almaktadır) Yurdakul'un *Gök Tanrı* nezdinde Türk ırkını yücelttiği anlaşılmaktadır. Türklere "zulmedip onu ağlatanların" tarihteki olaylardan örnekler verilerek anlatıldığı metnin, *Millî Şair*'in duygularını manzum bir şekilde yansıttığı görülmektedir. Edebî bir metin aracılığıyla tarihî yerlere dikkat çekilmesi, çalışmanın millî kimliğin inşasında değerler eğitiminin rolü ve *Türk Yurdu* dergisindeki (1911-1931) şiirlerin dil, muhteva, yapı yönüyle değerler eğitime katkısını tespit etme amacı açısından önem taşımaktadır.

Çalışmanın *Tarihî Yerler/Şehirler/Ülkeler* başlığında değerlendirilen örneklerde, Tablo 5.20'de görülebileceği gibi *Türk Yurdu* dergisindeki şiirlerde (1911-1931) Türk tarihinde önem arz eden yer adlarına rastlanmaktadır. *Nelson'ın Değerler Sınıflandırmasına Göre Tarihî Yerler/Şehirler/Ülkeler ile İlgili Örnekler Tablosu'nda* analiz edilen şiirlerin belirtilen sebeplerle değerler eğitime yönelik kullanılabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

5.1.2. Millî Unsurlar ile İlgili Değerler

Millî Unsurlar ile İlgili Değerler başlığı altında *Gazi/Mustafa Kemal, Bayrak, Millet, Milliyetçilik ve Irk, Şehitler, Türk, Türkçe, Vatan* alt başlıklarına yer verilmiştir.

¹² s. 264

5.1.2.1. Gazi/Mustafa Kemal

Mustafa Kemal Atatürk gerek kahramanlıkları gerekse “millî mücadele ve vatanlaşma” sürecine katkıları dolayısıyla bu çalışmadaki *Tarihî Şahsiyetler* başlığından ayrı tutulmuştur. Onun liderlik dehası ile Türk tarihindeki hatta dünya tarihindeki yerini ve değerini bir tezin kavramsal çerçevesi dâhilinde tartışmak yetersiz kalacaktır. Çalışmanın amacı doğrultusunda incelenen şiirlerin 12’sinde *Gazi* ya da *Mustafa Kemal* isminin geçtiği tespit edilmiş, söz konusu şiirlerden alınan örnekler *Gazi/Mustafa Kemal* alt başlığı altında değerlendirilmiş, şiirlerin adları ve şairleri *Şekil 5.5*’te gösterilmiştir:

DEĞER: GAZİ/MUSTAFA KEMAL	
DEĞERİN GEÇTİĞİ ŞİİRLER	
Büyük Gazi- İzzet Ulvi (Aykurt)	Sönmez Ateş- İzzet Ulvi (Aykurt)
Çanakkale Gazileri- Mehmet Emin (Yurdakul)	Sultan Osman’ın Rüyası- Yusuf Ziya (Ortaç)
Ey İğnem Dik- Mehmet Emin (Yurdakul)	Süvariler- Enis Behiç (Koryürek)
Ordudan Bir Ses- Mehmet Emin (Yurdakul)	Tehassür (2)- Sarıcalıoğlu Ârif Hikmet
Selam Sana 1-2-3-4- Mehmet Emin (Yurdakul)	Ya Gazi Ol Ya Şehid- Mehmet Emin (Yurdakul)
Selam Sana- Mehmet Emin (Yurdakul)	Zafer- İshak Refet (Işıtman)
TOPLAM: 12	

Şekil 5.5. Gazi/Mustafa Kemal temalı şiirler

Değerlendirme kapsamında incelenen şiirlerin birkaçında *Gazi* sıfatı ile Mustafa Kemal Atatürk’ün kastedilmediği fark edilmişse de mevzubahis şiirler de bu alt başlıkta analiz edilmiştir. Bahsedilen kavramlarla ilgili örnekler ise *Tablo 5.21*’de yer almaktadır:

Tablo 5.21.

Nelson'ın Değerler Sınıflandırmasına Göre Gazi/Mustafa Kemal ile İlgili Örnekler

ÖRNEK NO	ÖRNEK METİN		METİNDE GEÇEN KAVRAMLAR	
13	KAVRAMIN SINIFI	Grup Değerleri	Büyük Gazi TÜRK YURDU, YIL:17, SAYI:195-34, Ocak 1928, Kanunisanı 1928, s.37	Gazi kelimesi Mustafa Kemal Atatürk’ü ifade etmektedir.
14		Ey vatan, Güzel Turan! Sana feda biz varız. Düşman oğlu, meydana çık! Kahramanlık kimde ise anlarız. Akınlarda yiğitlerin bahtı açık. Gazilerin yüz çevirmez, kılıçları bütün kan! Her zaman kan! Fakat bizim bayrağa şan, Bayrağa şan!	Süvariler TÜRK YURDU, YIL:5, SAYI: 84, 3 Haziran 1915- 21 Mayıs 1331, s.138	
ŞİİRİN ADI VE KAYNAKÇASI				
ŞAİR				
DEĞERİN GRUBU				
Millî Unsurlar ile İlgili Değerler				

13. Örnek

İzzet Ulvi'nin hayatı ile ilgili, özel eğitim görerek yetişmesi ve 1902 yılında hürriyet hareketlerine katıldığı için üç yıl hapse ve üç yıl da sürgüne mahkûm edilmesi gibi sınırlı bilgiye ulaşılabilmektedir. 1908 ihtilâlinde serbest kalan şair, çeşitli gazete ve dergilerde yazı ve şiirler yayımlamaya başlamış ve bu alanda adı duyulmuştur.

İzzet Ulvi Bey'in, Millî Mücadele günlerinde, özellikle Afyonkarahisar cephesinde, savaşa sivil olarak büyük katkılar sağladığı bilinmektedir. Afyonkarahisar'da örgütlenen, direniş hareketinin içinde yer alarak o günlerde Mustafa Kemal'in dikkatini çekmiş ve sonrasında devlet kademelerinde çeşitli görevlerde bulunmuştur. Şairin, çalışmadaki 14. Örnek'te yer alan ve Tablo 5.21'de analiz edilen *Büyük Gazi* adlı şiiri, onun Mustafa Kemal'e hayranlığını ifade ettiği bir eseridir. Şiirde, Atatürk'ün hem fiziksel özelliklerini hem de kişilik meziyetlerini kendine has sıfatlarla anlatan İzzet Ulvi, gelecek kuşaklara millî manevi unsurlar ihtiva eden benzer temalı farklı eserler de bırakmıştır. Onun siyasi ve bürokratik yaşamının dışında millî duygularla kaleme aldığı eserlerinin altısı, 1911-1931 yılları arasında yayımlanan *Türk Yurdu* dergilerinde yer bulmuş ve çalışmanın kavramsal çerçevesi dikkate alınarak bu bölümdeki örnekte *Büyük Gazi* adlı şiiri değerlendirilmiştir. Şairin siyasetçi ve devlet adamlığı kimlikleri ile yaptığı hizmetler, onun şiirlerinin içeriğinde yansımaları bulmuştur.

*Nelson'ın Değerler Sınıflandırmasına Göre Gazi/Mustafa Kemal ile İlgili Örnekler Tablosu'*ndaki (Tablo 5.21) metnin tamamına bakıldığında (Ekler¹³ bölümünde yer almaktadır), İzzet Ulvi Bey'in Gazi Mustafa Kemal'i tasvir ettiği görülebilir. Bu yönüyle şiir, değerler eğitimi açısından önem kazanmaktadır. Ayrıca *Gazi* kavramının Mustafa Kemal Atatürk'ün kullandığı bir sıfat olması ve onun Türk tarihi, siyaseti, kültürü açısından ayrı bir değere sahip olması sebebiyle bu alt başlık altında yer alan örnekler ve ifadeler *Tarihî Şahsiyetler* alt başlığından ayrı değerlendirilmiştir.

14. Örnek

I. Dünya Savaşı ve Mütareke yıllarında milliyetçi duygu ve düşünceleri dile getiren şiirler yazan Enis Behiç'in "Millî Neşîde, Süvariler, Ordunun Duası, Çanakkale Şehitliğinde, Gemiciler" adlı şiirleri vatanseverlik, millî kahramanlık duygularını işleyen şiirlerindendir. Tablo 5.21'de yer alan şiir, onun *Süvariler* adlı şiiridir. Şiirde, Türk ordusu ve onun

¹³ s. 265

neferlerini, kahramanlık unsurlarını vurgulayarak anlatan şairin, dönemin sosyal siyasi olaylarını eserlerine yansıttığı görülür. Aktaş (2015), zihniyetin “mensubiyet duygusu ve kültür değerlerinin birlikte millet kelimesiyle ifade edilen bütüne vücut verdiğini kabul eden bir anlayış ve düşünce tarzı” olduğunu ifade etmektedir. Dolayısıyla, şairin eserde Millî Edebiyat’ı vücuda getiren düşünce ve heyecandan kaynaklanan duyarlılığını *Süvariler* şiirinde görmek mümkündür. Bu da eseri, çalışmanın kavramsal çerçevesi ve amacına uygun olarak değerlendirmeye imkân vermektedir.

Şiirin geneli değerlendirilirse “at üstünde savaşan Türk neferlerinin” tasvir edildiği görülebilir. Şairin, metnin ahenk unsurlarından yararlanarak atların seslerini, mızrakların hedefe varışını, kahraman erlerin vatan için kanlarını döktüğünü panoramik bir şekilde aktardığı fark edilmektedir. Kahramanlık şiirlerinde anlatıcının, millî bilinci yansıtan bir “ses tonu” aracılığıyla okuyucuya metanet ve güven duygusu aşılama çabası olduğu görülür. *Süvariler* adlı şiirde de Enis Behiç’in, “Şanlı Bayrağın” her şeye rağmen korunması gerektiğini “şiirde konuşan özne” ile dile getirdiği işitilmektedir. Çalışma kapsamında yapılan araştırmalardan edinilen bilgilerden yola çıkılarak değerler eğitiminin hem araştırmacıların görüşlerine hem de MEB Türk Dili ve Edebiyatı Ders Programı’nın amaçlarına göre, hedef kitleye sezinletme yoluyla verilmesi gerektiği üzerinde durulmaktadır. Dolayısıyla 14. Örnek’te verilen *Süvariler*¹⁴ adlı şiir, söz konusu kazanım açısından önemlidir.

Alanla ilgili kaynaklarda Şair’in, Ziya Gökalp ile tanıştıktan sonra hece veznini benimseyerek dil yönünden onun etkisinde kaldığı ifade edilmektedir. Hece vezniyle yazdığı şiirlerinin bir kısmını Donanma dergisinde yayımlayan şairin, şiirlerini yayımladığı dergiler arasında *Şehbâl* (1913-1914), *Donanma* (1914-1915), *Halka Doğru* (1913), *İctihad* (1914), *Türk Yurdu* (1915-1917), *Yeni Mecmua* (1918) gibi dergiler sıralanabilir. Şairin Türk edebiyatına asıl katkısının Servet-i Fünûn ve Fecr-i Âti şairlerinin aruzla yaptığı serbest müstezat biçimini hece vezni ile denemesi olduğu kaydedilmektedir (Tanzimat’tan Bugüne Edebiyatçılar Ans. 2003). Çalışmanın amacı doğrultusunda değerler eğitimi ve millî kimliğin inşasına yönelik Enis Behiç’in eserlerinden yararlanılabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

¹⁴ s. [283](#)

5.1.2.2. Bayrak

Güncel Türkçe Sözlük'te (2005) “Bir milletin, belli bir topluluğun veya bir kuruluşun simgesi olarak kullanılan, renk ve biçimle özelleştirilmiş, genellikle dikdörtgen biçiminde kumaş, sancak” olarak tanımlanan bayrak, asırlardan beri Türkler açısından değerli bir kavramdır. İslamiyetten önce ve sonra Türk devletlerinde hükümdara, kumandanlara, kahramanlara ve ordunun değişik kısımlarına mahsus olarak ayrı renklerde ve ayrı motiflerde çeşit çeşit bayraklar vardı (Köprülü, 1992). Türk Milletinin bayrak değerine bakış açısı diğer milletlerden daha farklıdır. Bayrağı bir kumaş parçası olmaktan çıkarıp ona kutsal bir değer atfetmek tarih ve kültürle ilgilidir. Bayrak; bir milleti millet yapan en önemli ve yegâne bağımsızlık sembollerinden biridir. Türk Milleti, Kurtuluş Savaşı yıllarında; Bayrak'ı düşürmemek, Bayrak'ın düştüğü yerlerde ise onu yeniden yükseltmek amacıyla büyük bir mücadele vermiş ve bu uğurda her yaştan ferdiyle işgalcilere karşı savaşında kanını dökmekten çekinmemiştir. Dolayısıyla *bayrak*, Türk Milleti için en önemli değerlerden biridir.

Araştırmanın inceleme nesnesi olan şiirlerin yazıldığı zamanın “Türk milletinin vatanlaşma sürecine” tekabül ettiği göz önüne alınırsa *Türk Yurdu* dergisindeki (1911-1931) şiirlerin 47'sinde *Bayrak* kelimesinin geçmesinin tesadüfi olmadığı söylenebilir. Edebî metinler, değer eğitiminde kullanılmak üzere yazılmaz. Ancak çalışmanın konuyla ilgili kısımlarında ayrıntılı olarak açıklandığı gibi edebî eserleri kaleme alan sanatçılar, yaşadıkları çağdan ve o çağda cereyan eden sosyal, siyasi olaylardan tabii olarak etkilenirler. Söz konusu bu etkiyi ise duyguların en yoğun şekilde ifade edildiği şiir metinlerinde görebilmek mümkündür. Bahse konu 47 şiirin ve şairlerinin adları, *Bayrak temalı şiirler* şemasında (Şekil 5.6) gösterilmiştir:

DEĞER: BAYRAK	
DEĞERİN GEÇTİĞİ ŞİİRLER	
Akdeniz'e Doğru- Ahmed (Ömer) Bedreddin	Ya Gazi Ol Ya Şehid- Mehmet Emin (Yurdakul)
Ankara (1)- Celâl Sâhir (Erozan)	Ey İğnem Dik- Mehmet Emin (Yurdakul)
Aşk Yasası- Doğan	Turan Yıldızı- İzzet Ulvi (Aykurt)
Billur Köşk- İdris Sabih	Zafer Beldesi- Yusuf Ziya (Ortaç)
Bir Askerin Vicdanı- A. Kâzım	Kur a Neferi- Mehmet Emin (Yurdakul)
Çanakkale Şehitliğinde- Enis Behiç (Koryürek)	Medreseler- Midhad Cemal (Kuntay)
Cengiz Han- Feyzullah Sacit (Ülkü)	Ağlama, Emi- Şevki Bektöre
Emel- Celâl Tekin	Çanakkale Gazileri- Mehmet Emin (Yurdakul)
Feryad- Abdulhak Hayri	Sen Feryada Başlayınca- Mehmet Emin
Gemici- Mehmet Emin (Yurdakul)	Zafer Perisi- Yusuf Ziya (Ortaç)
Gemiciler- Enis Behiç (Koryürek)	Artık Gülsün- Mehmet Emin (Yurdakul)
Genç Türk- Mehmet Emin (Yurdakul)	Ergenekon
Gurbet Duyguları- Enis Behiç (Koryürek)	Turan Yolcularına- Süleyman Aktuğ
Haydi Kardaş- Feyzullah Sacit (Ülkü)	Sultan Osman'ın Rüyası- Yusuf Ziya (Ortaç)
Kafkas İçin- Kadızâde İsmail Hakkı	Selam Sana- Mehmet Emin (Yurdakul)
Kafkas Türküsü- Celâl Sâhir (Erozan)	Bir Gönüllünün Sözleri- Yusuf Ziya (Ortaç)
Kızılırmak- Feyzullah Sacit (Ülkü)	Nöbetçi ve Yıldız- Yusuf Ziya (Ortaç)
Millî Marş İçin (Güfte) 1-2-3-4-5-6-7- Feyzullah Sacit (Ülkü)	Osman Gazi'nin Rüyası- Yusuf Ziya (Ortaç)
Mustafa Kemal Anadolu'da- Feyzullah Sacit (Ülkü)	Ordudan Bir Ses- Mehmet Emin (Yurdakul)
Niyazi'ye- Celâl Sâhir (Erozan)	Selam Sana 1-2-3-4- Mehmet Emin (Yurdakul)
Ordunun Duası- Celâl Sâhir (Erozan)	Vatan Hisleri- Midhad Cemal (Kuntay)
Süvariler- Enis Behiç (Koryürek)	Yurdumuzun İniltisi- Mehmet Emin (Yurdakul)
Türk Gemicisine- Ali Haydar Emir	Şair ve Rüzgâr- Yusuf Ziya (Ortaç)
Yeniçeri- Halid Fahri (Ozansoy)	
TOPLAM: 47	

Şekil 5.6. Bayrak temalı şiirler

Verilen bilgiler doğrultusunda çalışmanın kavramsal çerçevesine dâhil olan şiirlerin yaklaşık %13,5'lik bir oranla *bayrak* kavramını içermesi araştırmanın millî kimliğin inşasında değerler eğitiminin rolü ve *Türk Yurdu* dergisindeki (1911-1931) şiirlerin dil, muhteva, yapı yönüyle değerler eğitime katkısını tespit etme amacına yönelik kullanılabileceği öngörülmüştür. *Bayrak* alt başlığı ile ilgili örneklerle Tablo 5.22'de yer verilmiştir:

Tablo 5.22.

Nelson'ın Değerler Sınıflandırmasına Göre Bayrak ile İlgili Örnekler

Örnek NO	Kavramın Sınıfı	Örnek Metin	Şiirin Adı ve Kaynakçası	Emel	ŞAİR	Yazar	Değerin Grubu	Millî Unsurlar ile İlgili Değerler	Metinde Geçen Kavramlar
15									Al bayrak
16									Al bayrak Baktım, semâ bir yakuttan deniz gibi kırmızı, Sinesinde pırıldıyor ay ve şeref yıldızı!
17									Ay yıldızlı bayrak
18									Bayrak

15. Örnek

Türk bayrağının doğrudan yer bulduğu şiirlerin analiz edildiği bu bölümde ilk olarak Celal Tekin'e ait olan ve *Nelson'ın Değerler Sınıflandırmasına Göre Bayrak ile İlgili Örnekler Tablosu*'nda (Tablo 5.22) yer alan *Emel*¹⁵ adlı şiir değerlendirilmiştir. Şairin millî değerleri manevi değerlerle bağdaştıran betimlemelere yer verdiği şiirini 14'lü hece vezni kullanarak kaleme aldığı görülmektedir. Şiirin müellifi ile ilgili kaynaklarda ayrıntılı bilgiye rastlanamasa da eserin, yazıldığı dönemin ideolojik düşüncelerinden etkilenmiş olduğu görülür. Celal Tekin'in bu şiiri, millî değerlerin her şeyin ötesinde bir sevgi ile sahiplenildiğini iki dördlükten oluşan bir metin ile günümüze kadar ulaştırmaktadır. Bu da şiirin, çalışmanın amacına ulaşmada kullanılabilecek nitelikte olduğunu göstermektedir.

“*Milliyet, cumhuriyet, Türkiye, Türk Ocağı, al bayrak, hürriyet, vatan*” değerlerinin yüceltildiği şiirde, söz konusu kavramların kutsal değerlerle eş tutulması dikkat çekmektedir. Şairin millî duygularla dile getirdiği benzetmeler eserin icra edildiği dönem göz önüne alındığında millî kimliğin inşası sürecinde önem kazanmaktadır. Şairin, 1.çoğul şahıs özne kullanarak Türk milletinin değerlere bakış açısına vurgu yaptığı görülmektedir. Verilen bilgiler ve değerlendirmelerden yola çıkarak metnin değerler eğitime yönelik kullanılabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

16. Örnek

Arif Ünlü, Çimdik, İzci, Kamber, Sarı Çizmeli Mehmet Ağa, Yakuboğlu Işık, Akbaba, Ortaç, Ziya Ortaç, Âşık Ortaç, Y.Z.O ve Yu-Zi-Or müstear isimlerini kullanan ve 1914 yılında Kehkeşan dergisinin düzenlediği şiir yarışmasında kazandığı birincilikle edebiyat dünyasına adım atan Yusuf Ziya, ilk şiirlerinde aruz veznini kullanmıştır. Rıza Tevfik aracılığıyla Ziya Gökalp'la tanıştıktan sonra hece vezniyle şiirler yazmaya başlamıştır. Orhan Seyfi Orhon, Enis Behiç Koryürek, Halit Fahri Ozansoy ve Faruk Nafiz Çamlıbel ile birlikte “Hecenin Beş Şairi” olarak anılmaktadırlar. Hece ile yazdığı ilk şiiri “Gecenin Hamamı”dır; *Türk Yurdu* dergisinde yayımlanan bu şiirle Yusuf Ziya ödül kazanmıştır (TEİS, 2021). Fakat bu çalışmanın kavramsal çerçevesi ve amacına uygun olarak onun, *Tablo 5.22'deki 16. Örnek'te* yer alan *Zafer Beldesi* adlı şiiri, muhtevası bakımından araştırmada değerlendirilmiştir. Zira şiirde, muharebelerden yorgun düşmüş bir milletin kazandığı zaferleri şiirin coşkun üslubuyla ifade eden şair, aynı zamanda Türk bayrağını

¹⁵ s. [270](#)

“Baktım, semâ bir yakuttan deniz gibi kırmızı/ Sinesinde pırıldıyor ay ve şeref yıldızı!” şeklinde sıra dışı bir ifade ile betimlemektedir.

Yusuf Ziya Ortaç koşma, türkü, semai, sone gibi nazım biçimlerini kullanmış, daha çok beyit ve kıtalarla şiirler yazmıştır ancak 1921’den sonra sanat endişesini terk eden şairin mizah ve kadın üzerine eserler yazmaya başladığı görülmektedir. Yusuf Ziya’nın Türk edebiyat tarihindeki etkisi uzun yıllar çıkardığı Akbaba (1923) mizah dergisiyle olmuştur. Şiirden ziyade nesir türünde (mizah, fıkra, hatıra) daha fazla başarı gösterdiği kaynaklarda kaydedilmektedir. Onun, Çanakkale Zaferi’nden sonra yazdığı bir şiir olan *Zafer Beldesi* isimli eserinde, savaş sonrası durum şairin gözünden aktarılmaktadır. Ortaç şiiri, “gök, dağ, taş” gibi kavramları kişileştirerek kurgulamıştır: *Hayretlerle göğe sordum: Neredeyim ya Rabbi? / Dağlar, taşlar cevap verdi bir şimşekli ses gibi.*

Ulusal bayraklar bireylerin ulusal grupla kurdukları özdeşimi artırmakta ve onların grubu birlik ve bütünlük içinde hissetmelerine yol açmaktadır (Butz, 2009). Millî grupları ve kimlikleri aracılığıyla bireyler “özsaygı, ait olma, ayırt edilme, anlam bulma, süreklilik ve etkililik hissi” ihtiyaçlarını karşılayabilirler. Sosyal özsaygı motivasyonu ile ilişkili olarak bayrağa, *bayrak gurur kaynağıdır* anlamı yüklenmiştir. Sosyal kimlik kuramına (Tajfel ve Turner, 1979) göre, insanlar benliğin bir parçası olan sosyal kimliği olumlu yönde algılamak ister ve üyesi olduğu grubu, diğer gruplardan olumlu yönde ayırt etmeye çalışır. Bayrakların tanımlanma biçimleri, millî kimlik ve gruplar arası ilişkilerin algılanma biçimleriyle yakından ilişkilidir (Taşdemir, 2019:100). Dolayısıyla *Zafer Beldesi* adlı metnin tamamına bakıldığında, şiirde savaş sonrası zafer sevincinin yere göğe sığdırılmadığı bir duygu yoğunluğu görülmektedir. “Koştum, koştum... Bir şey çıktı karanlıklar içinden/Gür ve coşkun sesler geldi, tâ derinden derinden: Ey Turan’ın öz evlâdı! Şu ilâhî ufka bak/Nasıl zafer neşesiyle çırpınıyor al bayrak!” dizeleri söz konusu bu hissiyatın somut örneğidir. Savaşların gruplar arası birlik ve millet olma bilinciyle zafere ulaşabildiği, dolayısıyla Türk bayrağının tanımlanma biçimi olan “şehit kanlarının üzerine düşmüş ay ve yıldız” simgesi Türk milletinin algılama biçimini ifade etmektedir. Bu bağlamda tarihî bir dönemin en önemli başarılarından biri olan Çanakkale Zaferi’nin sanatsal bir üslupla anlatıldığı *Zafer Beldesi*¹⁶ adlı şiirin hedef kitleye millî kimlik kazandırılması ve değerler eğitime yönelik kullanılabileceği öngörülmüştür.

¹⁶ s. 288

17. Örnek

Güzel şiir okuma ve hitabet kabiliyeti ile küçük yaşlarda tanınan Celal Sahir, Orhan Okay'ın TDV İslam Ansiklopedisi'nde aktardığı bilgilere göre "II. Abdülhamit'in huzurunda şiir okumuş, liyakat nişanı ve 10 lira armağanla ödüllendirilmiştir. 1899'dan itibaren ilk şiirleri *İrtika*, *Malumat*, *Musavver Fen ve Edeb*, *Pul ve Lisan* gibi devrin tanınmış dergilerinde yayımlanmaya başlamıştır. Şiir ve nesir yazılarında Ahmed Celal, Hikmet Celal, Velhan, Şarık gibi takma adlar kullanan şair, on altı yaşında iken ismine *Sahir* adını da eklemiş ve Servet-i Fünûn'da şiirleri yayımlanmaya başlamıştır". Celal Sahir, 1909'da Fecr-i Âti adı verilen edebî topluluğa katılmıştır.

*Nelson'ın Değerler Sınıflandırmasına Göre Bayrak ile İlgili Örnekler Tablosu'nda (Tablo 5.22) yer alan 17. Örnek'te, Erozan'ın 1911-1931 yılları arasında Türk Yurdu'nda yayımlanan 23 şiirinden biri olan Niyazi'ye¹⁷ adlı şiirine yer verilmiştir. "Balkan Savaşı hezimetinden sonra Türk ordusunun tarihte olduğu gibi zaferler kazanması, dergilerde yer alan çeşitli yazılar, edebî eserler ve resimlerle ebedileştirilmiştir. Bu dönemde yer alan şiirlerde ayrıca öz eleştiri yapıldığı da görülmektedir" (Gürsoy, 2012). Tarihî kaynaklar Balkan Savaşı'nda Türk ordusunun muvaffak olamamasının en büyük nedenlerinden birini, iç düşmanlar olarak belirlemiştir. Bu durum dönemin birçok şiirinde dile getirilmiştir. Celal Sahir'in 17. Örnek'teki şiirinde de "düşmanın ay yıldızlı bayrağı kalelerden birer birer indirmesi"ne şairin isyan ettiği görülür. Şairin bu isyanı sadece "*Batı'nın münafıklığına değil ülkeyi satan hainleredir: Bir tarafta vatan satan alçaklar/Bir tarafta mazisini unutan/Düşmanlara açık duran kucaklar/Bir tarafta gözlerini kapatan.*" Şairin, yaşadığı zamanın acılarını ve yenilgilerini eserine lirik bir dille yansıttığı görülmektedir.*

Erozan, 1909'dan sonra şiirinde dilde sadeliğe ve aruzdan heceye geçmiş, *Yeni Lisan* hareketine katılmış ve hareketi savunan yazılar yazmıştır. *Türk Ocakları*, *Türk Derneği*, *Piyyer Loti Derneği* gibi Türkçü ve vatanperver derneklere girmiş; Sultanahmet'teki evini Türk Derneği'ne tahsis etmiştir. Derneğin yayın organı olan *Bilgi Mecmuası*'nı çıkaran şair, Türk Ocakları'nın 1931'de kapatılmasına kadar faal bir üye olarak çalışmalarını sürdürmüştür.

Şairinin birçok edebiyat hareketine katılması onun, edebiyat tarihindeki konumunu belirlemeyi zorlaştırmaktadır. Zira onun bu tutumu, kendisini sürekli değişen ve yenilenen bir sanat anlayışına götürmüştür. Erozan'ın şiir anlayışında duygu ve ruh hâlinin ön planda

¹⁷ s. [280](#)

olduğu görülmektedir. “Aşk, kadın, tabiat, hayal-hakikat çatışması; hayat, geçmiş özlemi, hüznün ve melal, yalnızlık, ölüm gibi konular şiirlerinin ana temaları arasındadır. Sanat yaşamında özgün bir tarza ulaşamayan Celal Sahir’in etkilendiği kişiler arasında Muallim Naci, Tevfik Fikret, Cenap Şehabettin ve Mehmet Emin isimleri sıralanabilir. Dolayısıyla şair, birçok edebiyat çevresi ile yaşamış ve bu tecrübelerini eserlerine yansıtmıştır. Araştırmanın *Kavramsal Çerçeve ile İlgili Araştırmalar* bölümünde ayrıntılandırılan bilgilerden yola çıkarak, şairin içinde bulunduğu dönemin özelliklerini eserlerine yansıttığı söylenebilir. Netice itibarıyla, eserde geçen ve *Tablo 5.22*’de gösterilen millî ve manevi değer unsurlarının, çalışmanın amacına yönelik olarak “hedef kitleye değerlerin sezdirilmesinde” kullanılabileceği öngörülmektedir.

18. Örnek

Ali Haydar Emir’in aslında bir deniz tarihçisi olduğu tarihî kaynaklarda görülmektedir. Şair, yazma serüvenine daha öğrenci iken Bahriye Mektebi’nde edebiyat ve tarih alanında başlamış ve o dönemde küçük hikâyeler ve manzum piyesler de kaleme almıştır. Sonraki yıllarda bir deniz harp tarihi yazarı olarak tanınacak olan Ali Haydar Emir, dergilerde ve günlük gazetelerde ilmi, sosyal ve gündelik konulardaki yazılarıyla okuyucu karşısına çıkmıştır. Hikâye ve şiirlerinin de mevcut olması Ali Haydar Emir’in deniz tarihçiliğinin yanında edebiyatçı kimliğine sahip olduğunu göstermektedir (Korkmaz, 2012).

*Nelson’ın Değerler Sınıflandırmasına Göre Bayrak ile İlgili Örnekler Tablosu’nun (Tablo 5.22) 18. Örnek’inde yer alan *Türk Gemicisine*¹⁸ adlı şiir, muhtevasında millî/manevi değerler barındırması nedeniyle çalışmanın bu bölümünde yer bulmuştur. Şairin bu eserinde bir deniz tarihçisi olduğu hissedilmekle birlikte Türk gemicilerinin başarılarına atıfta bulunduğu görülmektedir. Türk tarihindeki deniz zaferleri ve bu zaferlerin kazanılmasına katkı sağlayan kahramanlar, bu şiir aracılığıyla övgüyle anılmaktadır. Şiirin öznesi, “Türk denizcileri”dir. Bu özne üzerinden kurgulanan metin, “*Daha Nuh’un doğmadığı o en şerefli günde/Gemicilik vüs’atini senin gözünde sezdi*” dizelerinde olduğu gibi, deniz zaferlerinin kahramanlarına gönderme yapmaktadır. Bu sebeple şiirin, araştırmanın kimlik arayışında olan ortaöğretim öğrencilerinin duyguları üzerinde millî değerlerle ilgili bir farkındalık oluşturmaya katkı sağlayacağı, böylece metnin çalışmanın millî kimliğin inşasında değerler eğitiminin rolü ve *Türk Yurdu* dergisindeki (1911-1931) şiirlerin dil, muhteva, yapı yönüyle değerler eğitime katkısının ne şekilde olduğunu tespit etme amacını*

¹⁸ s. [284](#)

destekleyeceği söylenebilir. Bu bağlamda araştırmanın inceleme nesnesinde %13,5'lik oranla yer alan “bayrak” kavramının değerler eğitimi kapsmanında öğretimi ve millî kimliğin inşası sürecine *Türk Yurdu* dergisindeki şiirlerin katkısı önem arz etmektedir. *Tablo 5.22’de* yer alan örnekler de söz konusu katkının sağlanmasına vasıta olabilecek niteliktedir.

5.1.2.3. Millet

Millet kavramı, “Çoğunlukla aynı topraklar üzerinde yaşayan, aralarında dil, tarih, duygu, ülkü, gelenek ve görenek birliği olan insan topluluğu, ulus” şeklinde tanımlanmaktadır (TDK, 2005). Millet sevgisine sahip olan ve vatanını sevip milletine hizmet etmeyi doğal bir görev bilen bireylerin yetişmesi, oldukça önemli ve üzerinde titizlikle durulması gereken bir konudur. Dolayısıyla millî kimliğin inşası, millet kavramının değeri anlaşılmadan gerçekleşmeyecektir. Çalışmanın inceleme nesnesi olan şiirlerde *millet* kelimesine çok sayıda rastlanması, araştırmada kullanılan kaynaklardan yola çıkarak değerler eğitime yönelik *Türk Yurdu* dergisindeki şiirlerden yararlanılabileceği fikrini desteklemektedir. Araştırmada geçen *millet* kavramlarının hepsi *Türk milletini* ifade etmektedir. Buna göre *millî kimliğin inşası* ile *Türk kimliğinin inşası* süreci kastedilmektedir.

Söz konusu doğrultuda, *Türk Yurdu* dergisinde (1911-1931) yayımlanan şiirlerin 55’inde *Millet* kelimesinin geçtiği tespit edilmiş; şiirlerin adları ve şairleri *Şekil 5.7’de* gösterilmiştir.

DEĞER: MİLLET	
DEĞERİN GEÇTİĞİ ŞİİRLER	
Bir Askerin Vicdanı- A. Kâzım	Sevgili İzmir'den mi? - İsmail Safa (Semenderoğlu)
Gazinin Öğüdü- Abdülbâkî Fevzi	Büyük Gazi- İzzet Ulvi (Aykurt)
Feryad- Abdülhak Hayri	Türk'ün Duası- Köprülüzade Mehmet Fuat
Mefkûre- Abdurrahman Hamid	Türk'ün Duası (Devamı)-Köprülüzade Mehmet Fuat
Teselli- Aka Gündüz	Asi Rebab
Türk Gemicisine- Ali Haydar Emir	Nifak- Mehmet Emin (Yurdakul)
Niyazi'ye- Celâl Sâhir (Erozan)	Sen Feryada Başlayınca- Mehmet Emin (Yurdakul)
İsmail Gasprinski'nin Ruhuna- Celâl Sâhir (Erozan)	Yurdumuzun İniltisi- Mehmet Emin (Yurdakul)
Büyük Kayzere- Celâl Sâhir (Erozan)	On Temmuz'dan Evvel- Mehmet Emin (Yurdakul)
Güneş'e- Celâl Tekin	Bırak Beni Haykırayım-Mehmet Emin (Yurdakul)
Asker Türküleri 1-Altın Taht- Doğan	Selam Sana- Mehmet Emin (Yurdakul)
Türk Kanı- Emin Recep	Benim Rüyam- Mehmet Emin (Yurdakul)
Hitabe- Emin Recep	Selam Sana 1-2-3-4 Mehmet Emin (Yurdakul)
Dört Balkanlıya- Feyzullah Sacit (Ülkü)	On Temmuz- Mehmet Emin (Yurdakul)
Öç Marşı- Feyzullah Sacit (Ülkü)	İsmail Gasprinski'ye-Mehmet Emin (Yurdakul)
Cengiz Han- Feyzullah Sacit (Ülkü)	Ey İğnem Dik-Mehmet Emin (Yurdakul)
Zafer Önünde 1-2-3-4 Feyzullah Sacit (Ülkü)	Çanakkale Gazileri- Mehmet Emin (Yurdakul)
Hakan'a Dua- Feyzullah Sacit (Ülkü)	Han'ın Sazına- Mehmet Emin (Yurdakul)
Kızılırmak- Feyzullah Sacit (Ülkü)	İsyân- Mehmet Emin (Yurdakul)
Mucize- Feyzullah Sacit (Ülkü)	Dua- Mehmet Emin (Yurdakul)
Millî Marş İçin (Güfte) 1-2-3-4-5-6-7 Feyzullah Sacit (Ülkü)	Mustafa Kemal Şiirinden- Mehmet Emin (Yurdakul)
Naci- Fuat Hulusi (Demirelli)	Medreseler-Midhad Cemal (Kuntay)
Yeniçeri- Halid Fahri (Ozansoy)	Türk Gençlerine- Osman Oğuz
Köylü Kardeşlerimizi de Düşünelim-Halil Edip	Ömer Seyfeddin- Mehmet Emin
Erzurumlunun Serdengeçti Türküsü-Harputlu Bir Türk	Çanakkale Güllenenirken- Türk Yurdu
Nasırlı El- Hasan Sâdi	Osman Gazi'nin Rüyası-Yusuf Ziya (Ortaç)
Kurtuluş- İshak Refet (İşitman)	Kızıl Elma- Ziya Gökalp
Zafer- İshak Refet (İşitman)	TOPLAM:55

Şekil 5.7. Millet temalı şiirler

Türk Yurdu dergisinde (1911-1931) yayımlanan şiirlerin yaklaşık %16'sında geçen “millet” kavramı ile ilgili örnekler *Tablo 5.23'ten* hareketle ayrıntılı olarak değerlendirilmiştir. Örnekler tablosunda kullanılan metinler, bölümün temasına uygun olarak “millet” kelimesinin doğrudan geçtiği dizelerden oluşmaktadır. Örnekte, başlığın teması ile ilgili dizeleri verilen şiirlerin tamamı, araştırmanın *Ekler* bölümünde yer almaktadır.

Bahse konu örnekler *Nelson'ın Değerler Sınıflandırmasına Göre Millet ile İlgili Örnekler Tablosu* 'nda (Tablo 5.23) verilmiştir:

Tablo 5.23.

Nelson'ın Değerler Sınıflandırmasına Göre Millet ile İlgili Örnekler

ÖRNEK NO	KAVRAMIN SINIFI	Grup Değerleri	ÖRNEK METİN	ŞİİRİN ADI VE KAYNAKÇASI	Mefkûre	ŞAİR	Abdurrahman Hâmid	Değerin Grubu	Millî Unsurlar ile İlgili Değerler	METİNDE GEÇEN KAVRAMLAR
19			Sana hor bakanları boğacaktır millî kin, Her kuvvetin üstünde sen varsın; ferman senin. Ne beyin ne paşanın ne hakanın kuluyum; Kendine secde eden bir milletin oğluyum.		TÜRK YURDU, YIL:15, SAYI:166-5, Şubat 1925- s.198		Abdurrahman Hâmid			Milletin oğlu
20			Kükremiş denizler gibi uluyan Bu nesile milletler boyun eğecek Nabzında bu kanın sesini duyan Ölümden yılmasın o ölmeyecek		Türk Kanı TÜRK YURDU, YIL:15, SAYI:175-14, Kasım 1925, Teşrin-i Sâni 1925, s.82		Emin Recep			Milletler boyun eğecek
21			“Sinesinde böyle yüksek bir kahraman Yetişip kendini vatanına kurban Eyleyen bir millet, dünya düşman olsa, Bir zaman mahvolmaz, evet hiçbir zaman.”		Naci TÜRK YURDU, YIL:4, SAYI:118, 28 Eylül 1916- 15 Eylül 1332, s.205		Fuat Hulusi			Kendini vatanına kurban eyleyen bir millet
22			Bir düşmandı... Millet ona göre bir piç Ve bir sürü hayvan gibiydi! Ah, büyük ... Sonra dâhildeki bir takım serseri Kimseler tufeyli milletler... O neydi? ... Ne istiyorlardı? Hepsi millet mi Öldü zannederek yağmaya gelmişti ... Türk milleti birden silkinip kurtuldu O katil çembere düşmanlar tutuldu Bu kurtuluş Hakk'ın bir mucizesi Yüce Türk milleti yaşayacaktır.		Kurtuluş TÜRK YURDU, YIL:15, SAYI:183-22, Ekim 1926, Teşrinievvel 1926 s.154		İshak Refet			Millet Tufeyli milletler Millet Türk milleti Türk milleti

19. Örnek

Hayatı ve eserleriyle ilgili ayrıntılı bilgi elde edilemese de ulaşılan kısıtlı kaynaklarda Abdurrahman Hâmid Bilimer'in 1897 yılında Sivas'ta dünyaya geldiği ve babasının Kırım Tatarlarından olduğu belirtilmektedir. Yapılan son araştırmalar (Bu bilgiye <https://www.gzt.com/nihayet/erzurumdan-istanbula-bilimer-ailesinin-hikyesi-3549346> bağlantısından ulaşılmıştır, 2022). Rus işgali sonrasında Erzurum'a yerleştikleri ve hayatlarını burada sürdürdüklerini göstermektedir. Abdurrahman Hâmid babasının tayini sebebiyle İstanbul'a gelmiş, lise tahsilini Sarıyer'de tamamlamış ve Çapa'daki Adam Muallim Mektebi'ne girerek edebiyat kısmından mezun olmuştur. Sonrasında yedek subay olarak Azerbaycan'daki askeri birliğe sevk edilmiş, terhisi sonrasında Maarif Vekaleti'ne müracaat etmiş ve Ankara'da edebiyat öğretmenliğine atanmıştır. Bu vazifesi esnasında *Türk Ocakları* tarafından *Türk Yurdu* dergisinde *Tablo 5.23'teki 19.Örnek'te* verilen *Mefkûre* başlıklı şiiri yayımlanmıştır.

Şiirin adından da anlaşılabileceği gibi şair, bir *ülküden* bahsetmektedir. Metnin tümüne bakıldığında anlatıcı, bu ülkeye ulaşabilmek için geçmişte yapılanları hatırlatmakta ve bu ülkünün korunup yüceltilmesi için yapılması gerekenleri vurgulamaktadır. Eserin sonundaki *Bir kible tanıyorum: O sensin Anadolu! / Gönlüm, gözüüm, yüreğim büyük aşkla dolu.../Sana hor bakanları boğacaktır millî kin, /Her kuvvetin üstünde sen varsın; ferman senin. /Ne beyin ne paşanın ne hakanın kuluyum;/Kendine secde eden bir milletin oğluyum* dizelerinden, vatan aşkının her değer üzerinde tutulması gereken bir değer olduğunu, şairin *Osmanlıcı* veya *İslamcı* görüşlere karşı Türkçü bir kimlik benimsediği anlaşılmaktadır. Millet kavramının yüceltildiği şiirde, anlatıcının “her kuvvetin üstünde” olan bir güçten bahsettiği görülmektedir.

Kurtuluş Savaşı'nın ardından milliyetçi camianın, milliyetçiliği alternatif bir ideoloji iddiasından eski fikirlerin yerini doldurma iddiasına doğru yürütme eğiliminde olduğu, alanla ilgili kaynaklarda aktarılmaktadır. *Medeniyet, bilim, millet* kavramlarının kutsal olduğu ve Cumhuriyet'in “yeni insan”ının bu değerler vasıtasıyla nasıl kimlik kazandığını, Osmanlı'dan ve geleneksel inanç sisteminden kopuşun yarattığı değişikliklerin millî hislerle nasıl karşılık bulduğunu ise dönemin eserlerinde görmek mümkündür. Dolayısıyla *Yeni Türkiye Cumhuriyeti* görüşünü, Türk millî kimliğinin inşa edildiği bir süreci yansıtan

*Mefkûre*¹⁹ adlı eserin, çalışmanın amacına istinaden bu bölümde yer bulması ve değerler eğitimiye yönelik kullanılması uygun görülmüştür.

20. Örnek

1899'da Selanik'te doğan Emin Recep Gürel, dönemin gözde okullarından biri olan Terakki İdadisi'nden mezun olmuştur. Daha sonra İstanbul'a gelerek Halkalı Yüksek Ziraat Okulu'na kaydolmuş ve mezun olduktan sonra bütün ziraatıyla uğraşmıştır.

Cumhuriyet'in ilk yıllarında yeni değerlerin çocuklara benimsetilmesi amacıyla çocuk edebiyatına yöneldiği görülen şairin gerek yetişkinler gerekse yetişme çağındakiler için yazdığı şiirlerinin, *Millî Edebiyat* hareketinin içinde, memleketçi edebiyat akımının romantik ve pastoral tarafında değerlendirilmesi şiirlerin muhtevası açısından daha uygundur. Çalışmada şairin, verilen bilgilerde nitelikleri belirtilen şiirlerinden *Türk Kanı* adlı eseri analiz edilmiştir. Şiirin geneline bakıldığında şairin Türk milletini ve Türk kanını yücelttiği, ona tarih boyunca kimsenin boyun eğdiremediğini ve bu milletin ilelebet yaşayacağını ifade ettiği görülür. Emin Recep'in, *kan* kelimesini tesadüfen kullanmadığı; kan kavramı ile bir soy ismine vurgu yaptığı ve soyun devamının kan yoluyla sağlandığı göz önünde bulundurulduğunda bütün bu dolaylı anlatımlarla Türk milletini kastettiği değerlendirilmiştir. Emin Recep, metinde özne olarak "Türk Kanı" sembolünü kullanmış ve bu sembol üzerinden Türk soyunu yücelten ifadelerle okuyucunun millî duygularına hitap etmiştir.

Yeni Lisan hareketinin etkisiyle edebiyatla ilgilenmeye başlayan Emin Recep, ilk şiirlerini öğrencilik yıllarında yazmaya başlamıştır. *Genç Yolcular*, *Ümid*, *Dergâh*, *Yeni Mecmua*, *Altın Kalem*, *Hayat*, *Güneş*, *Resimli Ay*, *Yarım Ay* dergilerinde şiirlerini yayımlamıştır (Özarslan, 2013). Hece vezniyle şiirler yazan şairin, nazım birimi olarak genellikle dörtlük kullandığı görülmektedir. Yahya Kemal Beyatlı'nın, kendisini "yeni tahassüste ve yeni zevkte" güzel şiirler yazan şairler arasında gösterdiği Emin Recep, Bulgar ve Fransız edebiyatlarıyla da ilgilenmiştir. Onun, öğrenim gördüğü okullar ve yaşadığı çevrede edindiği tecrübelerini eserlerine yansıttığı görülmektedir. Ayrıca sanatçının değerlerin çocuklara kazandırılması amacına yönelik yazdığı şiirleri, Değerler Eğitimi ve Millî Kimlik İnşası Çerçevesinde Türk Yurdu Dergisindeki Şiirlerin (1911-1931) İncelenmesi adlı araştırma açısından önem arz etmektedir. Bu kapsamda *Nelson'ın Değerler Sınıflandırmasına Göre*

¹⁹ s. [279](#)

Millet ile İlgili Örnekler Tablosu'nun (Tablo 5.23) 20. *Örnek* metninde yer alan *Türk Kanı*²⁰ adlı şiirin, millet kavramına dikkat çekmesi ve hedef kitle üzerinde bu hususta bir farkındalık yaratacağı varsayımı ile *Millet* alt başlığında değerlendirilmesi gerekli görülmüştür.

21. Örnek

Çeşitli dergilerde yayımladığı şiirleriyle edebiyat dünyasına giren Fuat Hulusi Demirelli, ilk şiir kitabı *Kır Çiçekleri*'ni 1912'de yayımlamıştır. Fuat Hulusi Demirelli'nin en dikkat çeken yönü şairliğidir. *Nelson'ın Değerler Sınıflandırmasına Göre Millet ile İlgili Örnekler Tablosu'ndaki* (Tablo 5.23) 21. *Örnek* metinde Fuat Hulusi'nin *Naci* isimli şiirinden, *Millet* kavramını içeren bir dördlüğe yer verilmiştir. Şiir, on iki dördlükten oluştuğu için burada tamamının verilmesine gerek duyulmamış; şiirin tamamı çalışmanın *Ekler* bölümünde yer almıştır. Ancak *Naci* isimli şiirin geneline bakıldığında şairin edebî kişiliğinin yanında devlet adamlığı vasıflarının ve yaşadığı çevrenin etkilerini eserinde görmek mümkündür. Şiirde bir şehit için tutulan yas hikâye edilirken aynı zamanda milletin ve kahramanların vatan için yaptığı fedakârlıklar da anlatılmaktadır.

İbnülemin Mahmut Kemal İnal, *Son Asır Türk Şairleri* adlı eserde (C.1, 1969) Fuat Hulusi'nin şiirlerini “Gazete ve mecmualarla münteşir güzel şiirleri ve gayri münteşir birçok manzumeleri vardır. Meslek-i aslisinde haiz olduğu mahareti, edebiyatta da ibraz etmiştir. Neşrolunan âsarı bu müddeaye şahiddir.” cümleleriyle değerlendirir. Şair şiirlerinde aşk, vatan, tarih, ayrılık, hasret, tabiat, toplumsal eleştiri gibi farklı temaları işlemiştir. Pek çok nazım şeklinde kaleme alınmış eserleri bulunan şairin kitaplarında Arapça, Farsça ve Fransızca şiirler de yer almaktadır. *Naci*²¹ adlı şiirde, millet olmanın önemi ve milletin vatan için vazgeçilmez değeri vurgulanmıştır. Bu açıdan eserin, hedef kitlenin millî bilincinin oluşması ve millî kimliğin inşasına yönelik kazanımlara ulaşmasında aracı olacağı öngörülmektedir.

22. Örnek

1915-1918 yılları arasında Bandırma ve Gelibolu'da askerlik yapan İshak Refet, 1918'de askerden terhis edilince İstanbul'a gelmiş ve bir süre burada yaşamıştır. Tarihî kaynaklarda, 1919'da Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ndeki kurtuluş mücadelesine destek vermek amacıyla memleketi Antep'e döndüğü ve orada bir yandan Kurtuluş Savaşı'nı teşkilatlandırırken bir yandan da öğretmen olarak görev yaptığı kaydedilmiştir. İşgal kuvvetlerinin takibi üzerine

²⁰ S. [284](#)

²¹ S. [279](#)

önce Birecik’e, oradan da Malatya’ya geçmiş; daha sonra ise Kütahya’ya giderek Kuvayımillîye hareketine destek vermiştir.

Nelson’ın Değerler Sınıflandırmasına Göre Millet ile İlgili Örnekler Tablosu’ndaki (Tablo 5.23) 22.Örnek’te bulunan metin, İshak Refet’in şiir mecmuası olan *Ne Mutlu Bana: Türk Yarattım* eserinde yer alan *Kurtuluş*²² adlı on dört dörtlükten oluşan şiirden alınmıştır. 41 manzumeden oluşan bu kitabın içinde 1918-1929 yılları arasındaki savaşıardan, inkılaplardan birtakım manzumelerle memleket yazıları bulunur. Şiirlerinde yurt güzellikleri, memleket sevgisi, Atatürk, Cumhuriyet gibi temalara yoğunlaşan İshak Refet, derleme ve dil alanında yaptığı çalışmaları da dikkat çeken bir isim olarak hatırlanmaktadır (TEİS, 2021). Şairin *Millî Unsurlar ile İlgili Değerler* başlığının alt başlıklarından olan *Millet* kavramı için örnek teşkil eden şiirinde de ana temanın “Türk milletinin kurtuluş mücadelesindeki kahramanlıklar” olduğu görülmektedir. Eserdeki söylemlerin, şairin yaşadığı dönem, katıldığı savaşlar ve onun sosyal siyasi çevresinden etkilendiği değerlendirilmiş; bu sebeple şiirin millî kimliğin inşası sürecine yönelik kullanılabileceği öngörülmüştür. *Kurtuluş* adlı şiirin muhteva açısından iki bölümden oluştuğu tespit edilmiş ve ilk bölümde Kurtuluş Mücadelesi’nden önce vatanın içinde bulunduğu durum aktarılmıştır. *Türk milleti birden silkinip kurtuldu/ O katil çembere düşmanlar tutuldu/ Bu kurtuluş Hakk’ın bir mucizesi/ Yüce Türk milleti yaşayacaktır* dizeleriyle başlayan ikinci bölümde ise kurtuluşun tarihe yazılacak mucizevi bir sonuç olduğunun coşkulu bir şekilde ifade edildiği tespit edilmiştir. Nitekim şair son dörtlükte: *Ne esir edildim ne de satıldım/ Türk benliği, Türklük şuurudur bu/ Bu gurur, bu şuur dünyalar değer/ Değişmem cihanı verseler eğer* dizeleriyle Türk kimliğinin ne derece önemli olduğunu ve onu hiçbir şeyle değiştirmeyecek kadar çok sevdiğini vurgulamaktadır. Bu da eserin, çalışmanın kavramsal çerçevesi ve amacını destekler nitelikte olduğunu göstermektedir.

Türk Yurdu dergisinde (1911-1931) yayımlanan şiirlerin yaklaşık %16’lık kısmında tespit edilen “millet” kavramı ile ilgili örnekler *Nelson’ın Değerler Sınıflandırmasına Göre Millet ile İlgili Örnekler Tablosu’ndan* (Tablo 5.23) yola çıkılarak ayrıntılı bir şekilde değerlendirilmiştir. Millî kimliğin inşası sürecinde değerler eğitiminin önemi göz önüne alındığında söz konusu şiirlerin bu sürece yönelik kullanılabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

²² s. [278](#)

5.1.2.4. Milliyetçilik ve Irk

Milliyetçilik, bir ideoloji olmanın dışında maddi ve manevi açılardan millet ile vatanın çıkarlarını her şeyin üstünde tutma anlayışını ifade eder. Irk kavramı ise *Türk Yurdu* dergisindeki şiirlerde Türk soyunu ifade etmektedir. Ancak araştırmanın inceleme nesnesini oluşturan bazı şiirlerde ırk isimlerinin doğrudan geçtiği görülmektedir. Bu ırk isimlerinden bazıları: *Kırgız, Kazak, Uygur, Karahan, Kırım, Karluk* gibi Türk soylarıdır. Millî kimliğin inşası açısından milliyetçilik ve ırk kavramları önem arz etmektedir. Bu sebeple değerler eğitimi ve millî kimliğin inşasına yönelik milliyetçilik ve ırk kavramlarının analiz edilmesi gerekli görülmüştür. Araştırmanın inceleme nesnesi olan ve 1911-1931 yılları arasında yayımlanan *Türk Yurdu* dergisindeki şiirlerin 17'sinde *Milliyetçilik ve Irk* kelimesinin ya da ırk ifade eden kavramların geçtiği tespit edilmiş; söz konusu metinlerin adları ve şairleri *Şekil 5.8*'de gösterilmiştir:

DEĞER: MİLLİYETÇİLİK ve IRK	
DEĞERİN GEÇTİĞİ ŞİİRLER	
Ağlama, Emi- Şevki Bektöre	İsmail Gasprinski'ye- Mehmet Emin
Altın Destan- Ziya Gökalp	İsyan- Mehmet Emin (Yurdakul)
Asi Rebab- Mehmet Ali Tevfik (Yükselen)	Sancağım- Remzi Oğuz (Arık)
Büyük Gazi- İzzet Ulvî	Selam Sana- Mehmet Emin (Yurdakul)
Cengiz Han- Feyzullah Sacit (Ülkü)	Turan- Ziya Gökalp
Çanakkale Güllelenirken- Türk Yurdu	Türk Kanı- Emin Recep
Emel- Celâl Tekin	Türk'ün Duası Devamı- Köprülüzâde Mehmet F.
Emelimin Kanunları- Fikret Ziya	Yüce Dilek- Muallim Hicri
Ey İğnem Dik- Mehmet Emin (Yurdakul)	TOPLAM:17

Şekil 5.8. Milliyetçilik ve ırk temalı şiirler

Türk millî kültürünün geçmişte Osmanlı devlet sisteminin dışında kalan etnik kimliklerle, dinlerle ve dillerle uyumsuzluk içinde olduğu, ancak Kurtuluş Savaşı ve sonrasında Cumhuriyet'in ilanı ile Türk millî kültürü düşüncesinin devlet politikası hâline geldiği görülmektedir. Yeni dönemin milliyetçi liderleri, İmparatorluğun politik yapısını değiştirmek, zihinlerde ve geleneklerde olduğu gibi eğitimde ve yasal sistemde de modernizasyonları gerçekleştirmek için 1923-30 yılları arasında kapsamlı bir reform programını uygulamaya başlamışlardır. Aydınlar, Türkleri bir arada tutmak için millî bir şuur duygusu yaratmaya gayret ettiler. Söz konusu bu amaca ancak “herkes tarafından anlaşılabilen ortak bir dilin vasıtasıyla yeni bir millî kültür meydana getirilmesi” (Bars, 2017:45) yoluyla ulaşılabileceğine inanıyorlardı. Değerler eğitimi, bu fikre istinaden

önem kazanmaktadır. Çalışmanın alt başlıkları aracılığıyla üzerinde durulan temalar ise millî kimliğin inşası ve değerler eğitime yönelik kullanılabilecek metinleri içermektedir.

Gökalp’a göre Türkçülük Türk milletini yükseltmek demektir. Türkçülüğün mahiyetini anlamak için öncelikle millet adı verilen zümrenin bilinmesi gereklidir. *Irki Türkçülere* göre millet, ırk demektir. Hâlbuki Gökalp’ın milliyetçiliğinde ırkın toplumsal özelliklerle hiçbir ilgisi yoktur. *Kavmi Türkçüler*, milleti kavim zümresiyle karıştırırlar. Fakat “kavim aynı babadan türemiş, içine yabancı karışmamış kandaş” demektir. Günümüzde *kavmi saflık* hiçbir cemiyette bulunmamaktadır. *Coğrafi Türkçülere* göre millet, aynı ülkede yaşayan insanların toplamıdır. Ancak söz konusu bu insanların dilleri ve kültürleri birbirinden ayrı olduğu için bunlar bir millet değildir. Osmanlılara göre millet, Osmanlı Devleti’nin bütün tebaasıdır. Bu bakış açısına göre tebaada farklı kültürlere sahip çok millet olduğu için bu kabul de doğru değildir. İslam ittihatçılarına göre millet, Müslümanların hepsidir. Oysaki aynı dine tabi insanların hepsine ümmet denir. Son olarak ferdiyetçilere göre millet, her bireyin kendini mensup hissettiği herhangi bir cemiyettir. Verilen bilgilerden ve Gökalp’ın düşüncelerinden yola çıkarak “millet: lisanca, dince, ahlâkça ve bediiyatça müşterek olan, yani aynı terbiyeyi almış fertlerden mürekkep bulunan bir zümredir” (Bars, 2017:46). Dolayısıyla Gökalp’ın, ırka dayalı bir millet tanımı yapmadığı görülür. Milletlerin çeşitli şekillerde birbirleriyle karıştığını, bu nedenle de ırk kavramının milletin oluşumu üzerinde herhangi bir etkisinin olmadığını ifade eder. Ancak Türk milliyetçiliği ile *ülkü birliğine* dayanan siyasal, kültürel uzlaşmanın temeli atılmıştır. Ayrıca milliyetçiliğin getirdiği siyasi, sosyal ve hukuksal eşitlik, Türk toplumunu oluşturan bireylere güven sağlamıştır. Bu yönüyle milliyetçilik, milletlerin tarihî kimliklerini destekleyen ve bir arada yaşama motivasyonunu güçlendiren önemli ideolojik akımlardan biridir. Belirtilen bağlamda çalışmanın *Milliyetçilik ve Irk* alt başlığı altında verilen, aynı zamanda *Tablo 5.24’te* gösterilen örnek metinlerin değerler eğitime yönelik kullanılabileceği öngörülmektedir. Söz konusu örneklerde geçen *ırk* kavramına ve *ırk ifade eden kavramlara* dikkat çekilmesinin nedeni ırkçılık telkininde bulunmak değil, aksine Türk ırkları ile ilgili bir farkındalık yaratarak buradan hareketle milliyetçilik kavramının doğru değerlendirilmesine yol açmaktır.

Tablo 5.24.

Nelson 'ın Değerler Sınıflandırmasına Göre Milliyetçilik ve Irk ile İlgili Örnekler

ÖRNEK NO	KAVRAMIN SINIFI	Grup Değerleri	ÖRNEK METİN	ŞİİRİN ADI VE KAYNAKÇASI	ŞAİR	Değerin Grubu	METİNDE GEÇEN KAVRAMLAR
23			Yurdu sev... Irkımın hayatı için Çalış, çabala! ... Biliniz ey bugünkü Türklük için Çalışan, haykıran, koşan gençler... ...				Irkımın hayatı Türklük
24			Gittim ili gezdim: Genci kart olmuş, Kimi Kırgız, Kazak, kimi Sart olmuş, Dedim yahşılar çok, yaman nerede? ... Kaşgar, Delhi, Pekin, İstanbul, Kazan, Bu beş yerde vardın beş büyük hakan: San, Kızıl, Gökhan, Akhan, Karahan ... Beş ulus budunda birleşsin çabucak: Uygur, Kalaç, Karluk, Kağlı, kaçak-				Kırgız, Kazak, Sart Uygur, Kalaç, Karluk, Kağlı
25			Türk'ün, büyük, felekzede, biçare ırkımın Âtî-i i'tilâsı mukadder midir yarın?				Biçare ırkım

23. Örnek

Kaynaklarda, Fikret Ziya'nın hayatı ve eserleriyle ilgili ayrıntılı bilgiye ulaşamamış ve yaşadığı dönem göz önünde bulundurularak Tevfik Fikret ile Ziya Gökalp'ın isimlerinden bir müstear isim oluşturmuş olması ihtimali üzerinde durulmuştur. Ancak bu ihtimal de araştırmalardan yola çıkılarak ulaşılan bilgilerle desteklenememiştir.

Tablo 5.24'teki örnekte Fikret Ziya'nın *Emelimin Kanunları* adlı şiirine yer verilmiştir. Şairin metinde, Türk gençlerine vatan sevgisini, ırk sevgisini, çalışma azmini ve bilimle birlikte medeniyete kavuşulması gerektiğini öğütlediği görülmektedir. Aynı zamanda Aytaş'ın (2011) da belirttiği gibi *Millî Edebiyat Akımı*'nı hazırlayan şartlar incelendiğinde, “hızlı gelişen teknolojik çalışmalar ve dil araştırmalarının edebî eserler üzerinde büyük etkisi” bulunmaktadır. Dolayısıyla bu dönemde sanatçıların, geçmişten gelen alışkanlıklarını terk ederek halkın anlayacağı dilde eserler kaleme alma çabasına girdikleri görülür. *Türk Yurdu* dergisindeki (TYD) şiirlere ana hatlarıyla bakıldığında, şairlerin bir arayış içinde olduğu görülmektedir. Dönemin sanatçıların, fikri bağlamı ilk planda tuttukları, his ve hayal unsurlarını da bu bağlamda şiirlerine yansıttıkları söylenebilir. Bu dönemin şairleri fikirlerini açıkça dile getirirken ülkenin geleceği ve sorunların çözümü konusunda tekliflerde bulunmuşlardır. Çalışmanın bu bölümünde değerlendirilen ve *Nelson'ın Değerler Sınıflandırmasına Göre Milliyetçilik ve Irk ile İlgili Örnekler Tablosu*'nda bulunan 23.Örnek'te, başlıktaki tema ile ilgili dizeleri yer alan *Emelimin Kanunları* adlı şiirde (Şiirin tamamı çalışmanın *Ekler*²³ bölümünde yer almaktadır) *Millî Edebiyat Akımı*'nın söz konusu yansımalarını görmek mümkündür.

Metnin tamamına bakıldığında şairin, fikirlerini dile getirirken gelecek nesillere öneriler sunduğu ve *Turan* ülkesi hasretini/umudunu ifade ettiği görülmektedir. O, yeni nesillere Turan ülkesini ve onun güzelliklerini anlatırken hem Turan'a nasıl ulaşılacağını hem de neden ulaşılması gerektiğini anlatarak aynı zamanda bu hedefe ulaşmanın yollarını da göstermektedir. Bu durumda Tevfik Ziya'nın *emeli*, Turan ülkesi; bu emele ulaşmak için gençlere verdiği tavsiyeler ise *kanunlarıdır*. Verilen bilgiler ve yapılan değerlendirmeler neticesinde metnin, millî kimliğin inşasına yönelik kullanılabilecek bir eser olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

²³ s. [270](#)

24. Örnek

Gökalp'ın yüz mısralık “Altın Destan” isimli şiirinden, çalışmanın *Milliyetçilik ve Irk* alt başlığına örnek teşkil etmesi amacıyla alınan ve Tablo 5.24'te ayrıntılı bilgi verilen örnekteki metin, Türk soylarının adlarını içermektedir. Kaplan (2006) *Altın Destan* adlı şiirin, Gökalp'ın Türkçülük siyaseti doğrultusunda yazdığı şiirinlerinden olduğunu belirtmekte ve bu husustaki düşüncelerini şöyle ifade etmektedir:

Bu şiir 1911 yılında Genç Kalemler dergisinde çıkar. Şiir okuyuculara, “Aşağıdaki Türk ananelerini kapsayan satırları bugün Asya'nın sakın ve nihayetsiz çöllerinde dolaşan tahrir heyetimizden Gökalp Bey, orada o anayurdunda yazarak göndermiştir,” denerek takdim edilir. Diğer manzumelerde sıkça karşılaşılan didaktik hava burada yerini daha duygusal bir havaya bırakır. Turancılık düşüncesi ise en ileri noktasındadır. Şiirdeki kelimelerin büyük kısmı kaynak itibarıyla Türkçedir. “Yasa, yağı, yahşi, il” gibi konuşma dilinde olmayan kelimeler metinde dikkat çekmektedir. Gökalp, bu şekilde Meşrutiyet dönemi Türkçü şiirlerin mitolojisini oluşturur (Kaplan, 2006).

Altın Destan şiiri genel söyleyişi itibarıyla bir *mersiye* edası taşır. Ölen kişinin iyiliklerinin anıldığı, çeşitli konulardaki meziyetlerinin dile getirildiği bölümlerinden dolayı mersiye, “methiyenin, ölenin ardından yazılan şekli” (Mengi, 1983:92) olarak da nitelendirilebilir. Mersiyelede belli başlı bölümler bulunur: “Dünya ve felektten yakınma, övgü, dua”. Fakat mersiyelelerin, zaman içinde değişikliklere uğradığı görülmektedir. Önceleri kişisel bir acının dışı vuruluşu durumu söz konusuken mersiyele zamanla ulusal bir felâket sonrasında milletçe feryat etme aracına dönüşmüştür. Bu doğrultuda örnekleri insanların kaybedilmesi temasına yönelik olanlar kadar yaygın olmasa da “yitirilen topraklar için *şehir mersiyeleleri*, sevilen bir hayvanın ölümüne yönelik *hayvan mersiyeleleri*, vatanın olumsuz durumunu tasvir etmek için de *vatan mersiyeleleri*” kaleme alınmıştır (Çavuş, 2008:135). Gökalp'ın *Altın Destan* adlı şiirine söz konusu açıdan bakıldığında bütün metnin, “kaybedilmiş bir şeyin arayışı etrafında şekillendiği” görülür. Her bölümün sonunda tekrarlanan “Nerede? Nerede?” nakaratı bu arayışı hissettirir. “Bir ırkın zaman ve mekân içinde dağılışı ve parçalanışından doğan hüznün ile onu tekrar bir araya toplamak, mazisine uygun bir gelecek yaratmak hasreti şiiri baştan başa kateder” (Kaplan, 2006). Gökalp'a göre yeryüzüne dağılmış olan Türkler, tekrar birleştirilmeli, ortak bir vatan ve tek devlet kurulmalıdır. Bu ortak vatan, *Turan* ülkesidir ve hiçbir Türk boyu bu sınırların dışında kalmamalıdır. 24. Örnek'te, başlığın teması ile ilgili dizeleri verilen şiirde (metnin tamamı araştırmanın *Ekler*²⁴ bölümünde bulunmaktadır) şairin bu amacı vurgulanmaktadır.

Başları ağarmış ihtiyar dağlar, /Anar eski günü: Sel döker, çağlar, / Kırlangıç ah çeker, güvercin ağlar. / Uzak bir ses sorar: Turan nerede? Dizeleri ile şiirin sonunda “kırklardan,

²⁴ s. 263

yedilerden, üçler”den bahsedilmesi Gökalp’ın vatan tasvirine mistik bir hava katmaktadır. *Altın Destan*’ın muhtevası ve üslûbu ile ideolojik bir karakter taşıdığı görülmektedir. *Türkçülük ve Turancılık* düşüncesinin etkisi buradaki kelimelerde yansımaları bulmuştur.

Bostan’ın (2011) da ifade ettiği gibi Türkiye dışında da bir Türk dünyasının olduğunu hatırlatmak ve Türkçeyi bu coğrafyanın tümünde, gündelik hayatta kullanılan dil olarak yeniden kurgulamak, Gökalp’ın öncelikli amacıdır. Gökalp böylelikle “başvurulabilecek yeni bir ideolojik alanı kullanıma açmayı” hedefliyordu. Şairin, didaktik yönü olan ve yeni bir nesil inşasına hizmet eden eserleri, günümüzün kültürü ve edebiyatı üzerinde dahi etkilerini sürdürmektedir. Dolayısıyla, TYD’de 1911-1931 yılları arasında yayımlanan şiirlerin incelendiği bu araştırmanın kavramsal çerçevesi göz önüne alındığında, Ziya Gökalp şiirlerinin değerler eğitimi ve millî kimliğin inşasına yönelik kullanılabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

25. Örnek

Türk edebiyatı tarihçiliğinin ilmi kurucusu, Türkoloji’de yeni ufuklar açmış ilim otoritesi, edip, yazar, siyaset ve devlet adamı kimlikleriyle bilinen Mehmet Fuat Köprülü’nün *Nelson’ın Değerler Sınıflandırmasına Göre Milliyetçilik ve Irk ile İlgili Örnekler Tablosu*’nda (Tablo 5.24) *Türk’ün Duası* adlı iki bölümden oluşan şiiri bulunmaktadır. Şiirin ilki 6 Mart 1913’te yayımlanan ve *Gökten Nida, Terennüm, Gökten Nida, Terennüm, Türk, Terennüm, Türk, Terennüm* olmak üzere sekiz kısımda yazılmıştır. 25.Örnek’te söz konusu şiirin ikinci bölümü olan ve *Türk’ün Duası (devamı)* olarak 20 Mart 1913’te yayımlanan; *Türk, Terennüm, Türk, Gökten Nida, Terennüm* şeklinde beş kısımlık metninden alınan mısralara yer verilmiştir.

Editörlüğünü Berna Fildiş’in yaptığı *Osmanlı’dan Cumhuriyet’e Bir Entelektüel- Mehmet Fuat Köprülü* (2017) isimli kaynak kitaptan edinilen bilgilere göre Köprülü’nün şairliği, Türk şiirinin Servet-i Fünûn ve Fecr-i Âti’den Millî Edebiyat anlayışına doğru uzanan değişim süreçlerine dair bir temsil üstlenmiştir. Bu anlayışların tümünün etkisinde kalarak yazdığı şiirler, tek bir şahsiyet üzerinden Türk şiirinin değişim sürecini anlamlandırmak açısından önem arz eder. Zira bu görüş, araştırmanın ilgili bölümlerinde üzerinde ayrıntılı olarak durulduğu gibi, “sanatçıların yaşadıkları çağın sosyal ve kültürel değerlerini eserlerine yansıttıkları” öngörüsünü destekler niteliktedir. Dolayısıyla “Türk şiirinin 19. yüzyılın sonları ile 20. yüzyılın başlarında geçirdiği süreçler, sosyal psikolojik gerçekliğin yansıma alanı kapsamında değerlendirildiğinde Köprülü’nün şair olarak yaşadığı değişimlerin farklı bir temsiliyet daha üstlendiğini” söylemek yanlış olmaz. Nitekim Servet-

i Fünûn ve Fecr-i Âti dönemleri, Batılılaşma anlayışının Osmanlılık kimliğiyle yürütülmesinin tartışıldığı, bu tartışmanın siyasal ve sosyal bir krize dönüştüğü yıllardır. Köprülü'nün bahse konu sürece etkisi şöyle ifade edilebilir:

Servet-i Fünûn'a yakın durduğu yüzyılın başında ilk şiirini (1905) yayınlayan Köprülü, Fecr-i Âti beyannamesine imza atarak hem kendisi hem Türk şiiri adına bir yenilik adımı atmıştır. Batı tesirinin şiirde öznellik ilkesine bağlı kalarak yeniden yorumlanmak istendiği, Fecr-i Âti döneminden sonra gelen Millî Edebiyat anlayışıyla yazdığı şiirlerle dönüşüm sürecini tamamlayan Köprülü, toplumsal değişim çabalarının milliyetçilik düşüncesini bir reçete olarak görüp bu düşüncüyü ideolojiye dönüştüren sosyal ve edebi atmosferi önce şiirleriyle solumuş sonrasında bilimsel çalışmalarıyla bu çabanın öncüleri arasına girmiştir (Öner, 2017).

Öner'in (2017) İsmail Habib Sevük'ten (1939) aktardığına göre, Fuat Köprülü'nün Millî Edebiyat dairesine girmesi Balkan savaşlarının getirdiği milliyetçilik rüzgârına ve Ziya Gökalp etkisine bağlıdır. Araştırmacı, söz konusu düşüncesini şu şekilde ifade etmektedir:

Balkan harbi felaketi üzerine “Türk'ün Duası” namındaki uzun ve meşhur manzumesini yazdı. O zamanlar Millî Edebiyat cereyanının intikal devri idi. Türkçülük sezilmiş, Ziya Gökalp'ın Turan manzumesi ortaya atılmış, fakat henüz aruz ayaktadır; nitekim Turan manzumesi de aruzla yazılmıştı. Mehmet Fuat Bey de harpten mağlup çıkan Türk'ü, Tanrıya karşı dua ettirmek için aruzu kullandı, lisan terkiplidir; fakat dışa ait bu eski manzaranın içindeki mazmun yeni idi” (Öner, 2017).

Verilen bilgiler doğrultusunda, sanatın ve edebî metinlerin toplumsal olayların dışında kalmadığı sonucuna ulaşılabilir. Zira Mehmet Fuat Köprülü gibi çok yönlü bir fikir adamının eserleri, bahsedilen nitelikler açısından dikkate alınması gereken edebî metinlerdendir. Neticede Balkan Savaşlarında yaşanan her türlü sıkıntı ve zorluğun, dönemin müellifleri tarafından eserlere yansıtıldığı görülmektedir. 25. *Örnek*'te verilen ve tamamı araştırmanın *Ekler*²⁵ bölümünde yer alan *Türk'ün Duası (devamı)* adlı şiir de Fuat Köprülü'nün savaş yenilgisini terkipli bir dil ile manzum olarak anlattığı önemli eserlerindendir. Hartmann'ın (2018) ifadeleriyle *Türk'ün Duası (devamı)* adlı şiirde Köprülü, “Türk dünyasının acınası durumunu” ağıt yakarcasına gökyüzüne anlatmaktadır. Metinde şiirin iki parçasının [Gökten Nida ve Terennüm (Bu başlık altında “Eski Bir Türk Terennümü” adlı parça da var)], birbiriyle yer değiştirerek ilerlediği görülmektedir. Şiirin sonunda şair, yukarıdan gelen nida ve gizli varlıkların terennümüyle teselli edilmektedir. Eserin sonunda yer alan bu savaşın sonunda “Hakanın âsitânına dünya şitâp eder” yani “bütün dünya Türk hakanının eşiğine yüz sürmeye koşacaktır” ifadesi, yaşanan her türlü sıkıntı ve zorluğa rağmen “Türklerin tarih içinde gösterdikleri sayısız kahramanlıklar ve fetihler, gelecek günlerde kazanılacak zaferlerin müjdecisidir” ana fikri, aynı zamanda şiirin etrafında şekillendiği düşüncedir. Şiirin yazıldığı dönem, ifade biçimi ve ana fikri değerlendirildiğinde, millî kimliğin inşasında değerler eğitiminin rolü ve *Türk Yurdu* dergisindeki (1911-1931) şiirlerin dil,

²⁵ s. [286](#)

muhteva, yapı yönüyle değerler eğitimine katkısının ne şekilde olduğunu tespit etme amacına yönelik kullanılabileceği öngörülmüştür.

5.1.2.5. Şehitler

Şehitlik, kutsal bir değer veya inanç uğruna canını vermek olarak tanımlanan ancak manevi açıdan çok daha derin anlamlar içeren bir makam olarak addedilmektedir. Türk milleti, tarihin her döneminde vatanı ve milleti uğruna can vermekten imtina etmeyen bir ulustur. Ayrıca Hz. Muhammed'in şehitlik ve gaziliğin faziletleri hakkındaki hadisleri şehitliğin değerini artırmış ve "ölürsem şehit, kalırsam gazi" düsturunun (TDVİA, 2021) ortaya çıkmasına vesile olmuştur. İslam uğruna kazanılan zaferler üzerinde bu prensibin rolü olduğu gibi zamanla içinde bulunulan şartlar ve vatan uğruna verilen mücadelelerde de aynı motivasyonun etkili olduğu görülür. Şehitlik mertebesinin önemi ve değerler eğitimine yönelik kullanılması gereken bir kavram olması söz konusu sebeplerle önem arz etmektedir.

Araştırma kapsamında incelenen *Türk Yurdu* dergisindeki (1911-1931) şiirlerin 16'sında *Şehit/ Şehitler* kavramının geçtiği tespit edilmiş ve incelenen şiirlerin adları ile şairlerine Şekil 5.9'da yer verilmiştir:

DEĞER: ŞEHİTLER	
DEĞERİN GEÇTİĞİ ŞİİRLER	
Ağlama, Emi- Şevki Bektöre	Sakarya Şehitleri- İzzet Ulvi (Aykurt)
Asker Türküleri 1-Altın Taht- Doğan	Seher Yıldızı- Aka Gündüz
Çanakkale 1-2- Feyzullah Sacit	Seher Yıldızı-Vedad Nedim (Tör)
Çanakkale Şehitliğinde- Enis Behiç (Koryürek)	Şehide- Ertuğrul Emin
Kardeşlik Türküsü (1) -Celâl Sâhir (Erozan)	Terhisten Sonra- İsmail Safa (Semenderoğlu)
Niyazi'ye- Celâl Sâhir	Teselli- Aka Gündüz
Öç Marşı- Feyzullah Sacit	Teselli- Yusuf Ziya (Ortaç)
Sakarya- İzzet Ulvi (Aykurt)	Ya Gazi Ol Ya Şehid- Mehmet Emin (Yurdakul)
TOPLAM: 16	

Şekil 5.9. Şehitler temalı şiirler

Toplumların var olmak, yaşamak veya farklı sebeplerle birbirlerine karşı yürüttükleri mücadelelerde ekonomi, milliyetçilik ve din gibi olgular etkili olmaktadır. Ekonomik sebepler önemli olmakla birlikte *din ve milliyetçilik* olguları, savaş sebebi olarak bugün de geçerliliğini sürdürmektedir. "Tarihî süreçte sayısız insan, inançları, yaratıcının rızası ve dinin korunması için canını bile feda etmekten çekinmemiştir. Kuvvetli bir imanın alameti olarak kabul edilen bu durum, semavi dinlerde *şehitlik* kavramı ile karşılık bulur" (Taştan,

2018:804). Arapça kökenli bir kelime olan “şehit”; *bir olaya şahit olan, tanıklık eden, bir yerde hazır bulunan, bilgisinden hiçbir şey kaçmayan* gibi anlamları karşılamaktadır. Dinî bir terim olarak “Allah yolunda canını feda etmekten çekinmeyerek şehitlik mertebesine erişen kişileri” ifade eden kavramın ihtiva ettiği anlamlar üzerine farklı değerlendirmeler bulunmaktadır (Atar, 2010:428). Araştırmanın inceleme nesnesi olan şiirler, 1911-1931 yılları arasında TYD’de yayımlanan şiirlerden oluşmaktadır. Söz konusu dönem, savaşlar ve siyasi mücadelelerin olduğu bir sürece denk gelmektedir. Millî mücadele sürecinde şehitlerin sayısı artmıştır ve toplumun yaşadığı acılar sanatçıların eserlerine yansımıştır. Şairler, kaleme aldıkları metinlerde kullandıkları özneler aracılığıyla millete motivasyon kaynağı olmuş; savaşlar ve siyasi kargaşalar neticesinde yaşanan zorlukların üstesinden gelinebilmesi için halka güven telkininde bulunmuş, onların kahramanlıklarını övmüşlerdir. Verilen bilgiler ve yapılan incelemeler göz önünde bulundurularak çalışmanın *Millî Unsurlar ile İlgili Değerler* başlığı altında *Şehitler* kavramı değerlendirilmiş ve bu kapsamda konuyla ilgili örneklere Tablo 5.25’te yer verilmiştir.

Tablo 5.25.

Nelson'ın Değerler Sınıflandırmasına Göre Şehitler ile İlgili Örnekler

ÖRNEK NO	KAVRAMIN SINIFI	Grup Değerleri	ÖRNEK METİN	ŞİİRİN ADI VE KAYNAKÇASI	ŞAİR	Değerin Grubu	METİNDE GEÇEN KAVRAMLAR
26			Hem bu vatan hem padişah yolunda, Her şeyini feda eden askeriz. ... Biz dinimiz, devletimiz, obamız Aşkı için kurban olan askeriz ... Biz bilmeyiz ölüm nedir? Bir yerde, Muradımız yaşatmaktır devleti. Korku yoktur bizim gibi askerde Şehit olan er yaşatır milleti				Her şeyini feda eden asker Aşkı için kurban olan asker Bilmeyiz ölüm nedir Şehit olan er
27			Şehit kemikleri dimdik fırlamış Hicran pıhtıları gönül sırlamış ... Kimi yaralanmış, en çoğu şehit Kimi hasta düşmüş, kimi bir kadid				Şehit kemikleri En çoğu şehit
28			Geldi bir kara haber Köylerinden bir nefer Kalmamış, hep şehitmiş				Kara haber Şehit

26. Örnek

Aka Gündüz'ün Doğan, Muallim, Avni, Serkengebin Efendi, Enis Avni, Enis Saffet gibi mahlaslar kullandığı bu çalışmanın *Tarihî Şahsiyetler* alt başlığında ifade edilmişti. Aka Gündüz'ün, *Türk Yurdu* dergisinde 1911-1931 yılları arasında yayımlanan şiirlerinin 6'sında Doğan mahlasını kullandığı tespit edilmiştir. *Nelson'ın Değerler Sınıflandırmasına Göre Şehitler ile İlgili Örnekler Tablosu*'ndaki (Tablo 5.25) 26. Örnek'te bir bölümü yer alan ve içinde şehit kavramı ve şehit kavramını çağrıştıran “Her şeyini feda eden asker/ Aşk için kurban olan asker/Bilmeyiz ölüm nedir” ifadelerinin geçtiği *Asker Türküleri-I Altın Taht* adlı şiirin, teması nedeniyle çalışmanın bu kısmında değerlendirilmesi uygun görülmüştür. 3 bentten oluşan şiirin tamamına, araştırmanın *Ekler*²⁶ bölümünde yer verilmiştir.

Şiirin tamamına bakıldığında Türk askerinin cesareti; vatan, millet, bayrak sevgisi ve manevi değerlerin yüceltildiği görülmektedir. Kaynaklar yazarın; Balkan Savaşlarını, I. Dünya Savaşı'nı ve Kurtuluş Savaşı'nı gördüğünü kaydetmektedir. Araştırmada değerlendirilen, yazarların ve şairlerin yaşadıkları çevreyi ve kendi dönemlerindeki sosyal siyasi olayları tabii olarak eserlerine yansıttıkları bilgisi doğrultusunda, Doğan'ın toplumsal meseleleri eserlerine taşıdığı ifade edilebilir. 26. Örnek'teki şiirde, Türk askerinin, topraklarını vatanlaştırma mücadelesinde yaptığı fedakârlıkları ve bu amaç uğruna gerekirse canını dahi verebileceğini manzum bir şekilde anlatan şair, “*Arkadaşlar sıkı basın. Bu toprak/ Mutlak bize bir altın taht olacak*” nakaratı ile Türk milletin savaşlar sonunda kazanacağı/ kazandığı zaferleri vurgulamaktadır. Ayrıca şiirde anlatıcı, “asker öznesi” aracılığıyla Türk milletin vatan ve millet uğruna canını dahi feda edebileceğini vurgulamaktadır. İlk bentte, Allah yolunda yüreği çarpan ve şerefiyle yaşamak isteyen askerin, vatan ve devlet uğruna her şeyini feda edebileceği hususu üzerinde durulmaktadır. İkinci bentte ise şair, “şehitlik” kavramını “din, devlet, oba” aşkı için “kurban olmak” şeklinde anlamlandırmaktadır. Eserin son bölümünde Doğan, devleti yaşatmanın tek amaç olduğunu, bu sebeple de Türk askerinin korkusuzluğunu ve ölümü bilmediğini belirtmektedir. Yapılan değerlendirmeler ve verilen bilgilerden yola çıkarak, Doğan'ın *Asker Türküleri-I Altın Taht* adlı eserinin millî kimliğin inşası ve değerler eğitimine yönelik kullanılabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

27. Örnek

Bu çalışmanın konuyla ilgili önceki bölümlerinde de üzerinde durulduğu gibi Aka Gündüz'ün vatan, millet, bayrak sevgisi ve manevi değerlerin yüceltildiği eserleri günümüze

²⁶ s. [264](#)

kadar etkilerini sürdürmüştür. *Nelson'ın Değerler Sınıflandırmasına Göre Şehitler ile İlgili Örnekler Tablosu*'ndaki (Tablo 5.25) 27. *Örnek*'te onun *Seher Yıldızı* isimli şiirinden alınan bir bölüm verilmiş ve şiirin tamamı araştırmanın *Ekler*²⁷ bölümünde yer bulmuştur. Şair söz konusu örnekte savaşların hezimetinden duyduğu hüznü, bir seher yıldızına, manzum bir hikâye olarak anlatmaktadır.

“Aka Gündüz, Balkan Savaşları'nın ağır hezimetinden sonra Balkanlardaki toprakların kaybedilmesi dolayısıyla büyük bir ıstırap yaşamıştır. Asırlarca Osmanlı Devleti'nin bir parçası olan vatan topraklarının çok kısa bir sürede elden çıkmasını Gündüz, büyük bir bozgun olarak nitelendirmiştir. Bu dönemde kaleme aldığı şiirlerde bu ıstırabını ve acısını dile getiren şair, şiirlerini topladığı kitabına da *Bozgun* adını vermiştir” (Oktay, 2008). Hece vezniyle yazılan şiir ve manzumelerinin dili oldukça sade olan Gündüz'ün *Seher Yıldızı* adlı şiiri bu niteliklerde kaleme aldığı bir eserdir. Sanatçının eserlerinde, yeni nesile *Türklük ve Müslümanlık* bilinci vermeye gayret ettiği görülür. Zira kaybedilen topraklar ancak inançlı, azimli ve çalışkan nesiller tarafından tekrar geri alınabilecektir. 27. *Örnek*'te yer alan şiir, bu bağlamda değerlendirilmiştir. Şiirde anlatıcının, Balkan Savaşlarını tasvir ettiği, ancak bu tasvir sırasında şehitlik mertebesini yücelttiği görülmektedir. Bu yönüyle eser, savaşın yorgunluğunu ve moral bozukluğunu yaşayan Türk milletine motivasyon kaynağı olmuştur. Şiirlerinin temasını “kaybedilen toprakları gelecek nesillerin geri alabileceği” fikri üzerinde yoğunlaştıran şairin eserleri, belirtilen nedenlerle çalışmanın kavramsal çerçevesine örnek teşkil etmektedir.

28. Örnek

İsmail Safa'nın edebî kişiliğini ve fikir hayatını etkileyen iki isim vardır. Bunlardan ilki Ahmet Haşim, diğeri ise Ziya Gökalp'tır. Eserlerindeki şiirlerde vatan sevgisi ve millî mücadele temalarını; aşk, tasavvuf, hasret, ayrılık temalarını işleyen şairin, Ziya Gökalp'a ithaf edilen bir Mersiye'si de bulunmaktadır. Eserlerinde İzmir'e olan sevgisini sıklıkla dile getirmesi, onun Girit göçmeni bir ailenin ferdi olarak yaşarken Yunan işgali de dâhil, döneminde birçok siyasi olaya şahitlik etmesinden kaynaklanmaktadır. Çalışmanın bu bölümünde İsmail Safa'nın *Terhisten Sonra*²⁸ adlı şiirine yer verilmiştir. Muhteva olarak İki bölümde değerlendirilebilecek olan şiirin ilk bölümünde bir düğün merasimi betimlenmektedir. Ancak sonrasında askere giden yiğitlerin şehit düşmesi ile bahsedilen müspet ortam yerini yas ortamına bırakmaktadır. Fakat şair şiirin sonunda, “*Bir ses geldi*

²⁷ S. [281](#)

²⁸ S. [283](#)

derinden/ Dedi: Yas bağlamayın/ Her vatan illerinden/ Yâr için ağlamayın” dizeleriyle, her şeye rağmen dirayetli olunması gerektiğini söyleyişine mistik bir hava katarak vurgulamaktadır. Şiirdeki bu vurgu, edebî eserlerin yazıldıkları çağın nabzını tutmaları kanaatinin yanında, toplumsal etkilerini de somutlaştırmaktadır. Ayrıca, “vatanın her ilinden şehitler” olduğunu belirten şair, savaş ortamında hissettiklerini sade ve etkili bir üslupla aktarmaktadır. Şiirde, halk edebiyatına özgü kavramların manzum bir şekilde aktarılması metnin dikkat çeken başka bir yönüdür. “Murada ermek, yola koyulmak, nizam almak, kara haber gelmesi, yas bağlamak” gibi toplum kültürüne atıfta bulunulan ifadelerle değerler eğitimi kapsamında vurgu yapılması, çalışmanın amacı doğrultusunda önem arz etmektedir. Diğer yandan metinde geçen “Dağlardan bila! Bila!” diye sesler yayılması ifadesi, “şehitlerin göğe yükselmesi ile bedenen yokluğu” çağrıştıırırken şairin, “yâr için ağlanmamasına yönelik” bir telkini olduğu da görölmektedir.

Şehitler alt başlığında değerlendirilen örneklerde de görölebileceği gibi değerler eğitimi ve millî kimliğin inşası çerçevesinde 1911-1931 yılları arasında TYD’de yer alan şiirlerin incelendiği bu araştırmada, sosyal ve siyasi olayların edebî eserler üzerindeki etkisini gösteren bulguların da tartışılması nedeniyle, çalışmanın disiplinlerarası alana farklı bir bakış açısı kazandırabileceği öngörülmektedir. Zira eserlerde nasıl ki toplumsal olayların etkileri görölüyorsa millî kimliğinin oluşturulması sürecindeki bireylerin de eserlerin muhtevasından etkilenmesi kuvvetle muhtemeldir. Bu çıkarım, çalışmanın amacına ulaşması açısından dikkate değer bir başka husustur.

5.1.2.6. Türk

Türk kelimesi, ilk defa Göktürk Devletini kuran topluluğun adı olarak Göktürk Yazıtlarında görölmektedir. Bu yazıtlarda Türk adı bazen “Türük” şeklinde çift heceli, bazen de “Türk” şeklinde tek heceli olarak yazılmış ve söylenmiştir. Bu kelime, aynı yazıtların sadece bir yerinde özel bir ifade olarak, “Kök Türük” (Göktürk = soylu, semavi, kutsal Türk) şeklinde geçmektedir (Koca, 2013). Yine Koca’nın (2013) aktardığına göre “Türk kelimesinin, Türklerin söyledikleri gibi yazılmış şekline sadece İslam kaynaklarında rastlanmaktadır. Türk topluluklarını 7. yüzyılın ortalarından itibaren daha yakından tanımaya başlayan Müslümanlar, ayrı ayrı adlar taşımalarına rağmen onların aynı kültüre mensup olduklarını ve aynı dili konuştuklarını görüp hepsini yaygın bir isim olan ‘Türk’ adıyla anmışlardır”.

Kaynaklarda Türk sözünün topluluk adı, devlet ve ülke adı olarak kullanılması ile ilgili bilgiler yer almaktadır. Fakat çalışmanın kavramsal çerçevesi ve amacına istinaden söz konusu bilgilerin ayrıntılandırılması gerekli görülmemiştir. Araştırmanın kavramsal çerçevesi doğrultusunda incelenen 1911-1931 yılları arasında *Türk Yurdu* dergisinde yer alan şiirlerin 97'sinde *Türk* kelimesinin geçtiği tespit edilmiştir. Çalışmanın inceleme nesnesi olan 345 şiirin 97'sinde Türk kelimesinin geçmesi yaklaşık %28'lik bir orana tekabül etmektedir. Bu da tezin amacı doğrultusunda, değerler eğitimi ve millî kimliğin inşasına yönelik *Türk Yurdu* dergisindeki şiirlerden yararlanılabileceği fikrini desteklemektedir. *Türk* temalı şiirlerin başlıkları ve şairlerinin adları *Şekil 5.10*'da gösterilmiştir:

DEĞER: TÜRK	
DEĞERİN GEÇTİĞİ ŞİİRLER	
Akın- Hakkı Süha (Gezgin)	Esirgeme Derneğine (1) Yusuf Ziya (Ortaç)
Ankara (1)- Celâl Sâhir (Erozan)	Çanakkale Gazileri- Mehmet Emin
Ay Doğarken- Feyzullah Sacit	Türk Adı- Özkul
Bozgun- Aka Gündüz	Genç Türk-Mehmet Emin
Bu da Yurt Kaygısı- Kâzım Nâmi (Duru)	Türk'ün Duası- Köprülüzâde Mehmet Fuat
Büyük Kayzere- Celâl Sâhir (Erozan)	Ey İğnem Dik- Mehmet Emin
Cengiz Han- Feyzullah Sacit	Turan Yolcularına-Süleyman Aktuğ
Çanakkale 1-2 Feyzullah Sacit	Sözün Doğrusu- Timuçin
Çanakkale Şehitliğinde- Enis Behiç (Koryürek)	Yüce Dilek-Muallim Hicri
Dertleşme-Aka Gündüz	Kur a Neferi- Mehmet Emin
Dört Balkanlıya- Feyzullah Sacit	30 Ağustos 1338 Gecesi- Karahisarda- Sâmih Rifat
Dumlupınar'da Sabah- İsmail Safa (Semenderoğlu)	Altın Destan- Ziya Gökalp
Düşürülen Bir Düşman Tayyaresine-Halid Fahri (Ozansoy)	Sultan Osman'ın Rüyası- Yusuf Ziya (Ortaç)
Emel- Celâl Tekin	Artık Gülsün-Mehmet Emin
Emelimin Kanunları- Fikret Ziya	Şair ve Rüzgâr- Yusuf Ziya (Ortaç)
Feryad-Abdulah Hayri	Ona Ölüm- Mehmet Emin
Gazinin Öğüdü- Abdülbâkî Fevzi	Asi Rebab- Mehmet Ali Tevfik
Gemiciler- Enis Behiç (Koryürek)	Gönül Bağından-Muallim Hicri
Gönüllü Türküsü- Celâl Sâhir (Erozan)	On Temmuz- Mehmet Emin
Gurbet Duyguları-Enis Behiç (Koryürek)	Türk Gençlerine- Osman Oğuz
Güneş'e- Celâl Tekin	Petersburg'a- Mehmet Emin
Hakan Dua- Feyzullah Sacit	Bugün ve Yarın Köye Dönüş- Vedat Nedim (Tör)
Haydi, Kardeş- Feyzullah Sacit	Mehmet Emin-Ömer Seyfeddin
Kafkas Türküsü- Celâl Sâhir (Erozan)	Selam Sana 1-2-3-4 Mehmet Emin
Kardeşlik Türküsü (1)- Celâl Sâhir (Erozan)	İsmail Gasprinski'ye-Mehmet Emin
Kızılırmak Kıyısında- Ali Rıza Seyfi	Ya Gazi Ol Ya Şehid- Mehmet Emin
Kızılırmak-Feyzullah Sacit	Köy Hikâyelerinden-Vedat Nedim (Tör)
Köylü Kardeşlerimizi de Düşünelim- Halil Edip	Zafer Perisi- Yusuf Ziya (Ortaç)
Kurtuluş- İshak Refet (İşitman)	Ozan- Yusuf Ziya (Ortaç)
Meriç Türküsü- Köprülüzâde Mehmet Fuat	Kendine Doğru-Ziya Gökalp
Mersiye- İsmail Safa (Semenderoğlu)	Osman Gazi'nin Rüyası- Yusuf Ziya (Ortaç)
Millî Marş İçin (Güfte) 1-2-3-4-5-6-7 Feyzullah Sacit	Bir Gönüllünün Sözleri- Yusuf Ziya (Ortaç)
Mustafa Kemal Anadolu'da- Feyzullah Sacit	Zafer Beldesi- Yusuf Ziya (Ortaç)
Naci-Fuat Hulusi (Demirelli)	Türk Gençleri- Sirozlu Sâdî
Öç Marşı- Feyzullah Sacit	Anadolu- Mehmet Emin
Seher Yıldızı- Aka Gündüz	Kızıl Elma- Ziya Gökalp
Sevgili İzmir'den mi? İsmail Safa (Semenderoğlu)	Alageyik- Ziya Gökalp
Sönmez Ateş- İzzet Ulvi (Aykurt)	Sancağım- Remzi Oğuz (Arık)
Tabiatla Düşünüş- Feyzullah Sacit	Sen Feryada Başlayınca-Mehmet Emin
Teselli- Aka Gündüz	Ergenekon- Ziya Gökalp
Turan Yıldızı- İzzet Ulvi (Aykurt)	Mustafa Kemal Şiirinden-MehmetEmin
Türk Kanı- Emin Recep	Anneçığım Baba Bucağı Mektepli- Mehmet Emin
Türk Soy (iki Bölüm) Ali Ulvi (Elöve)	Türk'ün Duası (Devamı)- Köprülüzâde Mehmet Fuat
Umutlanma- Kâzım Nâmi (Duru)	Üstad Ekrem- Mehmet Emin
Vatan Duygusu- Celâl Sâhir (Erozan)	Selam Sana- Mehmet Emin
Vatanın Kızlarına- Celâl Sâhir (Erozan)	Karpatlara Doğru-1 Yusuf Ziya (Ortaç)
Yurt Kaygısı- H. Zâde (Hüseyinzâde Ali)	Çanakkale Göllelenirken- Türk Yurdu
Zafer- İshak Refet (İşitman)	Turan- Ziya Gökalp
Zafer Önünde 1-2-3-4 Feyzullah Sacit	TOPLAM: 97

Şekil 5.10. Türk temalı şiirler

“*Türk* adı Gök Türk döneminde çeşitli boyları bünyesinde barındırmasına ve doğrudan Türk adı taşımayan çeşitli boyları da kapsamına rağmen, bugün Türkiye merkez olmak üzere Dünya üzerinde birçok topluluk ve devleti içine alan bir kavram olmuş, dünyanın dört bir tarafına yayılmış, milyonlarca nüfusu ifade eden bir söz hâline gelmiştir” (Durmuş, 2017:46). *Türk* kelimesinin “şahıs, boy, millet, arazi, ülke” adı olarak uzun zaman diliminde çok geniş coğrafyalarda kullanılmış olmasının etkisi kültür ve edebiyat sahasında da yansımalarını bulmuştur. Bu durum *Türk* sözünün “dürüstlük, vefa, misafirperverlik, iyilik, adalet, doğruluk, merhamet, azimlilik, kararlılık” gibi nitelikleri ifade etmesine yol açmıştır. Dolayısıyla TYD’de 1911-1931 yılları arasında yayımlanan şiirlerin incelendiği araştırmada, değerler eğitime yönelik *Türk* temalı metinlerin kullanılması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda söz konusu 97 şiirden alınan örnekler *Tablo 5.26*’da analiz edilmiş; şiirlerin tam metinlerine çalışmanın *Ekler* bölümünde yer verilmiştir:

Nelson'ın Değerler Sınıflandırmasına Göre Türk Kavramı ile İlgili Örnekler

208

29. Örnek

Nelson'ın Değerler Sınıflandırmasına Göre Türk Kavramı ile İlgili Örnekler Tablosu'nda (Tablo 5. 26) yer alan *Türk Adı* şiiri *Özkul* isimli şaire aittir. *Özkul* ile ilgili kaynaklarda ayrıntılı bilgiye rastlanamasa da Gündoğan (2015), şiirin üslup özelliklerinden yola çıkarak *Özkul* adının Mehmet Emin Yurdakul'a ait bir mahlas olabileceğini ifade etmektedir. Araştırmacı bu düşüncesini, *Türk Adı* isimli şiirin yayımlandığı derginin aynı sayısında (Türk Yurdu, Yıl:3, Sayı: 63, 16 Nisan 1914-17 Nisan 1330, s.255), iki sayfa önce Mehmet Emin Yurdakul'a ait bir şiir (Benim Rüyam) olduğu için, onun *Türk Adı* şiirinde başka bir imza kullanmak istemiş olabileceği ihtimaline dayandırmaktadır. Eserde, Türk gençlerine seslenen şair, *Türklük bilincini* oluşturmaya hedeflemektedir. *Özkul*, bu amaca yönelik öncelikle *Türk* adını yüceltirken aynı zamanda Türk gençlerine, tarihin intikamını almaları gerektiğini, ancak intikam alabilirlerse atalarının kahramanlıkları ile övünebileceklerini kastetmektedir.

Metnin geneline bakıldığında şairin; Türklerin tarihteki kahramanlıklarını, Türk gençlerine bir monolog üzerinden kurgulayarak anlattığı görülür. *Özkul*, Türk gençlerine içlerinden gelen ve “korkunç uğultular, cenk gürültüleri, süngü sesleri, yıldırımlar” aracılığıyla kendilerine seslenen kudreti fark etmelerini öğütlemektedir. Aynı zamanda yine Türk gençlerinin nefeslerinin “Oğuzlara, Yavuzlara ve onlar gibi kahraman neferlere” ait olduğunu söyleyerek âdeta millî kimliğin inşasında iç motivasyonun önemine dikkat çekmektedir. Bu yönleriyle metin, Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi'ndeki ifadeleri çağrıştırmaktadır. Verilen bilgiler ve yapılan değerlendirmelerden yola çıkılarak *Türk* kelimesinin birden fazla geçtiği *Türk Adı*²⁹ isimli şiirin millî kimliğin inşasına yönelik kullanılabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

30. Örnek

İlk şiirlerini 1911 yılından başlayarak *Genç Kalemler*'de; diğer şiir, hikâye ve günlük yazılarını da birçok farklı yayın organında yayımlamış olan Hakkı Süha'nın, *Nelson'ın Değerler Sınıflandırmasına Göre Türk Kavramı ile İlgili Örnekler Tablosu'nda* (Tablo 5. 26) yer alan 30. Örnek'te *Akın* adlı şiiri yer almaktadır. Şairin, *Vakit* gazetesinin “Sütunlarda Seyahat” köşesinde “Seyyah” imzasıyla, gündelik olaylara dair köşe yazıları da kaleme aldığı bilinmektedir (TEİS, 2021). *Dilde Sadeleşme Hareketi*'nden yana olan yazarın eserlerinde bu anlayışın etkilerini görmek mümkündür. On dörtlükten oluşan şiir, Çanakkale

²⁹ s. [284](#)

Savaşı'ndaki cephelerden bir kesit sunmaktadır. Şairin, 1915'te Çanakkale Cephesi'ni ziyarete giden yazar-şair heyeti içinde yer aldığı bilgisi göz önüne alınırsa eserinde bu maneviyatı ifade ediş biçiminin dayanağı anlaşılabilir. Bu nedenle, *Akın* adlı şiire araştırmanın bu kısmında yer verilmesi, çalışmanın millî kimliğin inşasında değerler eğitiminin rolü ve *Türk Yurdu* dergisindeki (1911-1931) şiirlerin dil, muhteva, yapı yönüyle değerler eğitime katkısının ne şekilde olduğunu tespit etme amacına hizmet edebileceği öngörülmüştür.

Türk Yurdu dergisinin, çalışma kapsamında incelenen sayılarının yayımlandığı dönemlerde Balkan Savaşları, I. Dünya Savaşı ve bu savaşın uzantısı olarak Çanakkale Savaşı ile Kurtuluş Savaşı'nın meydana geldiği daha önceki bölümlerde ifade edilmişti. Dergi, söz konusu süreçte millî bilinç inşa etme amacına yönelik önemli bir rol üstlenmiş, muhtevasında bu savaşların olduğu eserleri sayfalarına taşımıştır. Çanakkale Savaşı'nın devam ettiği yıllarda yayımlanan TYD sayılarında savaş temalı şiirler geniş yer tutmaktadır. Savaşın başlangıcından zafere kadar geçen süreçte farklı şairler tarafından kaleme alınan çeşitli şiirlerden birinin de *Akın*³⁰ adlı şiir olması ve şiirin temasında *Türklük bilincinin* yer alması eserin *Millî Unsurlar ile İlgili Değerler* başlığında değerlendirilmesini gerekli kılmıştır.

31. Örnek

1897'de harp mülazımı olarak Bahriye'den mezun olan Ali Rıza Seyfi, aktif bir sosyal siyasi çevrede yaşamış ve çok tecrübe edinmiştir. Eserlerinde, söz konusu bu hayatın izlerini görmek mümkündür. Türk Yurdu'na armağan ettiği ve *Tablo 5.26*'daki *31. Örnek*'te yer alan *Kızılırmak Kıyısında* isimli şiirinde *Anadolu* vurgusu hissedilmektedir. Bu vurguda, Balkılıç'ın (2010) da ifade ettiği gibi “bir çeşit romantik milliyetçilik” de görülmektedir. Araştırmaya yönelik yapılan çalışmalar doğrultusunda, dönemin birçok şiirinde, Anadolu'nun ırmaklarının, dağlarının çeşitli millî metaforlar kullanılarak tasvir edildiği tespit edilmiştir. Bu metaforları Türklüğün, millet olma hâlinin önemli unsurları olarak değerlendirmek mümkündür. *Kızılırmak Kıyısında* adlı şiirde, tabiatın kendisi ve millet olma bilinci arasında bir bağ kurulduğu görülür. Zira şiirdeki “*Türk ağacı su isterken sana boyun eğmedik/ Tatlı, sıcak kanımızla suladık biz Söğüt'ü*” dizelerinde geçen kavramlara bakıldığında ağaç kelimesinin Türk milletinin hayatına/ devlete vurgu yaptığı anlaşılmaktadır. Milletlerin hayatının ağaca benzetilmesi; köklerinin mazide olması gibi

³⁰ s. [263](#)

meteforlar bu değerdendirmeyi güçlendirmektedir. Aynı dizenin devamında gelen *ağacın tatlı, sıcak kanla sulanmış olması* ifadesi ise “bir toprağı vatan kılmanın, onun ancak *şehit kanlarıyla sulanmış* olmasıyla mümkün olacağı” kanaati bağlamında düşünüldüğünde eserde muhteva açısından bütünlük olduğu görülmektedir.

Şiirde, şair ile Kızılırmak arasında geçen bir diyalog şeklinde kurgulanan metin, ırmağın kişileştirilerek anlatıcının Türk tarihine vurgu yapması ile ilgili ifadelerle devam etmektedir. Şiirin sonunda ise “*Beşiğimsin, mezarımsın, babam sensin, anam sen/ Nişanlımsın yatağına yabancılar giremez*” dizeleriyle vatan toprağının vazgeçilmez olduğu, çünkü beşikten mezara yurt olan bir topraktan, tıpkı anne ve babadan kopulamayacağı gibi ayrılmanın mümkün olmadığı ifade edilmektedir. Şiirin son dizesinde “vatanın namus ile bir tutulduğu inancı” üzerinde durulmaktadır.

Ali Rıza Seyfi’nin dil konusundaki görüşlerinin temelini *Dilde Sadeleşme* akımı oluşturur. Dolayısıyla onun edebiyat anlayışı da bu minvalde hayat bulur. 31. Örnek’teki şiirde, şairin bu anlayışının etkisi görülmektedir. Bahsedilen görüşler doğrultusunda araştırmanın bu bölümünde *Kızılırmak Kıyısında*³¹ adlı şiirin değerler eğitimine yönelik kullanılabileceğı neticesine ulaşılmıştır.

32. Örnek

I. Dünya Savaşı’na gönüllü ihtiyat zâbiti olarak katılan ve Savaş’ta yaralanan Remzi Oğuz, öğrenim yıllarında *Turancılık* cereyanını desteklemiştir. Avrupa dönüşünden sonra Anadolu milliyetçiliğini benimseyerek fikrî çalışmalarını bu alanda yoğunlaştırmış ve halkın kültür sahasında kalkınması için pek çok makale neşrederek vatan, din, dil, soy, kültür ve tarih şuurunun gerçek ve kalıcı bir şekilde zihinlere yerleşmesinde çaba harcamıştır (TDV İslam Ans. 2020). Remzi Oğuz Arık’ın Türkçülük anlayışında, küçük yaşlarda, İstanbul Türk Ocağı’nda “Millî Şair” unvanıyla tanıdığı Mehmet Emin Yurdakul ile tanışmasının etkisi olmuştur. İlk yazılarında “Remzi” adının yanına “Oğuz”u kullanmasında bu tanışmanın, Türk Ocaklarının ve *Türk Yurdu* dergisinin etkisi görülmektedir (Cansız, 2020). Arık’ın eserlerinde, Ziya Gökalp’ın fikirlerinin ve Mehmet Emin Yurdakul’un şiir üslubunun etkisi görülmekle birlikte Nelson’ın *Değerler Sınıflandırmasına Göre Türk Kavramı ile İlgili Örnekler Tablosu*’nda (Tablo 5.26) yer alan *Sancağım* adlı şiirinde Turan idealinin arzusu hissedilmektedir. Şiirde, Türk bayrağının kutsallaştırıldığı, onun korunması ve bekası için gerekirse ölünebileceğı vurgulanmaktadır: “*Vatan, vatan!*” diye ölmek, her ölümden

³¹ s. 277

şanlıdır. Üstelik bayrak uğruna bu fedakârlığı “*Sancağıma bütün dünya bir kurban, / Sancağıma ülke: Bütün bir Turan*” dizelerinde de ifade edildiği gibi bütün dünya yapmaya hazırdır; bütün dünya ise Turan ülkesidir. Sezer’den (1976) aktaran Polat’ın (2012) ifadeleriyle Arık, “bir ülkü adamıdır ama başkaları için düşünen, başı avuçları arasında sadece düşünen, iyi niyet imal eden bir masa başı aydını değildir. Remzi Oğuz, aynı zamanda hareket adamıdır. Şahsiyetindeki bu özellikten dolayı o, sadece *sancak* şiiri yazmakla yetinmemiş, sancağı cephede dalgalandırmak için koşmuştur”.

Kaynaklar, Remzi Oğuz Arık’ın Cumhuriyetten sonra yetişen Türk aydınlarından olduğunu ve Anadolu’nun tarihî ve sosyal zaruretlerine dayandırdığı milliyetçilik fikriyle çevresine tesir ettiğini kaydetmektedir. Arık; Türk bilim hayatına, düşünce tarihine, milliyetçi ve vatansever gençliğe, arkeoloji ve sanat tarihiyle uğraşanlara yol gösteren faaliyetler icra etmiştir. Onun Meşrutiyet yılları, I. Dünya Savaşı, Balkan Harbi, Millî Mücadele yılları gibi Türk tarihinin önemli sosyal ve siyasi olaylarının cerayan ettiği dönemlerde yaşamış olmasının akislerini eserlerinde görmek mümkündür. *Sancağım*³² adlı şiirin genelinde, bayrak/ bayrakla ilgili unsurlar ve millî değerlerin kutsallaştırıldığı görülmektedir. Bu yönüyle şiir, çalışmanın *Bayrak* kavramı ile ilgili örnekler kısmında yer alan Celal Tekin’in *Emel* adlı şiiri ile benzeşmektedir. Verilen bilgiler ve yapılan araştırmalar neticesinde Remzi Oğuz Arık’ın eserlerinin, hedef kitlenin değerler eğitimi ve millî kimliğinin inşası sürecine önemli katkıları olabileceği değerlendirilmiştir.

5.1.2.7. Türkçe

Bu araştırmada geçen *millî, millet, milliyet, ırk* gibi ifadelerin hepsi *Türk kimliği* ile ilgili değerlere karşılık gelmektedir. Aynı doğrultuda dil ile ilgili bütün kavramlar da Türkçeyi ifade etmektedir. *Türk Yurdu* dergisinde 1911-1931 yılları arasında yayımlanan şiirlerin 3’ünde Türkçe kelimesinin olduğu tespit edilmiş; söz konusu şiirlerin adları ve şairleri *Şekil 5.11*’de gösterilmiştir:

DEĞER: TÜRK		
DEĞERİN GEÇTİĞİ ŞİİRLER		
Mehmet Emin- Ömer Seyfettin	Kendine Doğru- Ziya Gökalp	Kızıl Elma- Ziya Gökalp
TOPLAM: 3		

Şekil 5.11. Türkçe temalı şiirler

³² s. [281](#)

Türk Yurdu’nda 1911-1931 yılları arasında yayımlanan ve araştırmanın inceleme nesnesine dâhil olan *Mehmet Emin, Kendine Doğru, Kızıl Elma* adlı şiirlerden alınan Türkçe alt başlığı ile ilgili örnek metinler *Tablo 5.27*’de gösterilmiştir. Araştırmanın kavramsal çerçevesi göz önünde bulundurularak Türkçenin genel tarihi ve tarihî gelişimi ile ilgili ayrıntılı bilgi verilmesine gerek duyulmamıştır. Ancak Türk dilinin, araştırmanın inceleme nesnesinin yazıldığı zaman dilimi olan 1911-1931 yılları arasındaki gelişimine kısaca değinilmesi şiirlerin analizi açısından yararlı bulunmuştur:

1908 yılında Meşrutiyet’in ilanı ile, Osmanlı Devleti içinde başlayan milliyetçilik hareketleri dil ve edebiyata da yansımıştır. Sonrasında Tanzimat Dönemi, Servet-i Fünûn ve Fecr-i Âti Dönemi sanatçıları *dilde sadeleşmeye* karşıdır. Dilde sadeleşmeyi, Selanik’te çıkarılan *Genç Kalemler* dergisi etrafında toplanan Ömer Seyfettin, Ali Canip, Ziya Gökalp ile Necip Türkçü, Mehmet Emin Yurdakul ve onlarla aynı fikirdeki şairler gerçekleştirmiştir. 1911-1923 yılları arası “Millî Edebiyat Akımı” ile gelen, *Dilde Sadeleşme*’nin kesinlik kazandığı dönemdir. Cumhuriyet sonrası dilde sadeleşme hareketi devam eder. Bu dönemde Türk Derneği (1909), Türk Ocağı (1911) gibi derneklerle Türk Yurdu, Türk Sözü, Halka Doğru ve Genç Kalemler gibi dergiler *Dilde Sadeleşme* akımının destekçisi olmuştur.

Diğer yandan Mustafa Kemal Atatürk, devleti sağlam temellere oturtmanın yolunun “millî ruhu hâkim kılmak”tan geçtiğini savunuyordu. Bu doğrultuda eğitim, hukuk, ekonomi, dil ve düşünce alanlarında da yenilikler yapılmasını gerekli görüyordu. Araştırmanın kavramsal çerçevesi kapsamında yapılan incelemeler neticesinde, Türk Dili’nde yapılan yeniliklerin birkaç safhada gerçekleştiği görülmüştür: İlk olarak 1923 Cumhuriyet Anayasası’na özel bir madde eklenerek devletin resmî dilinin Türkçe olduğu kesin bir biçimde ifade edilmiştir. 3 Mart 1924’te *Tevhîd-i Tedrisât Kanunu*, 26 Aralık 1925’te *takvim ve saat değişiklikleri*, 1927’de çıkarılan bir kanunla bütün *cadde ve sokak adlarının Türkçeleştirilmesi* bu çalışmaların başlangıcı olmuştur. Ayrıca 26 Haziran 1928’de *Harf İnkılâbı* gerçekleştirilmiş ve *Yeni Türk Alfabesi* kabul edilmiştir. Sonrasında *Millet Mektepleri* açılmış, dilde sadeleşmenin hızı arttırılmıştır. Son olarak, 12 Nisan 1931’de Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti, 12 Temmuz 1932’de de Türk Dili Tetkik Cemiyeti kurulmuştur. *Tablo 5.27*’de bulunan örnekler söz konusu bağlamda incelenmiş ve örneklerdeki metinlerin tamamına araştırmanın *Ekler* bölümünde yer verilmiştir:

Tablo 5.27.

Nelson'ın Değerler Sınıflandırmasına Göre Türkçe ile İlgili Örnekler

ÖRNEK NO	KAVRAMIN SINIFI	ÖRNEK METİN	ŞİİRİN ADI VE KAYNAKÇASI	ŞAİR	Ömer Seyfettin	DEĞERİN GRUBU	Millî Unsurlar ile İlgili Değerler	METİNDE GEÇEN KAVRAMLAR
33								Lisan yoktu Nurlar saçtın kaleminden Türk Dili
34					Ziya Gökalp			Başka dil Türkçe
35					Ziya Gökalp			Türkçe

33. Örnek

Ömer Seyfettin çok kısa (1884-1920) bir ömür sürmüş olmasına rağmen Türk edebiyatının ve fikir hayatının en önemli ve en üretken şahsiyelerinden biridir. 1920’de sanatçı kişiliğinin olgunlaştığı bir devrede genç yaşta vefatı daha çok ve güçlü eserler vermesine engel olmuştur. Ancak ondan Türk edebiyatına hem eser olarak hem de “Yeni Lisan” hareketinde olduğu gibi yol açıcı faaliyetleri sayesinde birçok çalışma kalmıştır. “Ömer Seyfettin, asrın okuyucuları tarafından daha ziyade hikâyeciliği ile tanınmaktadır. Türk edebiyatına küçük hikâyenin başarılı örneklerini kazandıran yazar, iddialı olmamakla birlikte aynı zamanda bir şairdir” (Argunşah, 2021). Onun şairliği ile ilgili kapsamlı çalışmalar yapan Fevziye Abdullah Tansel’dir. Fevziye Abdullah, *Ömer Seyfettin’in Şiirleri* başlıklı kitabında ondan derlediği şiirleri yayımlarken bu şiirleri *temaları, vezinleri ve şekil özellikleri* açısından da değerlendirmiştir.

Nelson’ın Değerler Sınıflandırmasına Göre Türkçe ile İlgili Örnekler Tablosu’nda (Tablo 5.27) şairin *Türk Kanı* adlı şiirinden başlığın teması ile ilgili dizeler yer almaktadır. Polat (2014), Ömer Seyfettin’in 1914 sonrasında yazdığı şiirlerin, kendisi için bir dönüm noktası olduğunu belirtmektedir. “Balkan Harbi intibalarından sonra başlayan cemiyetle ilgili hassasiyetler burada hâkim konu hâline gelir. Bu tarihten sonra yazdığı şiirlerinin tamamına yakın bir bölümünde millî ve sosyal konuları işler. Hattâ Gökâlp’in tesiriyle Türk destanlarını manzum yazma fikri gelişir”. Bu dönemdeki şiirlerinde Turancılık mefkûresine bağlı olan yazar, bazı şiirlerinde *Niyazi ve Mehmet Emin* gibi millî kahramanlardan ve şairlerden bahseder. 33. Örnek’te yer alan *Türk Kanı* adlı şiiri, Mehmet Emin Yurdakul’a yazmıştır.

Şiirin geneline bakıldığında Ömer Seyfettin’in Türk dili konusunda Mehmet Emin’e bir liderlik vasfı yüklediği görülmektedir. Zira bir milletin kurtuluşunun önceliği dildedir. Teması millî unsurlarla ilgili olan eserlerde, şiirin öznesi aracılığıyla okuyucuya güven veren bir üslup kullanıldığı belirtilmişti. Şiirini bu bilinç etrafında kaleme alan yazar, görüşlerini Türk milletine eserleri aracılığıyla yansıtmayı amaçlamaktadır. Özcan’dan (2014) aktaran Baytimur’un (2015) ifadeleriyle şair, aidiyete de vurgu yaparak Türk milletini var eden değerlerden olan dilin kapsayıcılığını ve kurtarıcılığını Türk milletinin de idrak etmesini ister. “Çünkü insanoğlunun hayata bakışını ve hayat karşısındaki duruşunu belirleyen en önemli coğrafya bellektir. Bu coğrafyanın en büyük kaynağı ise dil nehri, yani Türkçedir.” Söz konusu bu düşünceleri benimseyen Ömer Seyfettin, öz Türkçeye duyulan hasreti ve Yurdakul’un bu yoldaki çalışmalarını ön plana çıkararak millî duyuş ve düşünüşü Türk

milletine aktarmayı amaçlamıştır. Aktarılan bilgiler ve yapılan incelemeler neticesinde *Türk Kanı*³³ adlı şiirin çalışmanın bu bölümünde değerlendirilmesi gerekli görülmüştür.

34. Örnek

Mehmet Kaplan, *Ziya Gökalp ve Saadet Perisi* başlıklı yazısında “Gökalp’in Batılı sosyologlar gibi objektif vakalardan hareket eden bir ilim adamı olmadığını belirtir”. Onun yazılarında konusuna karşı tasvip edici veya etmeyici sübjektif bir davranışın çok belli olduğunu ifade eder: “O, sosyal meseleleri araştırırken yegâne doğru yol olduğunu söylediği *inductive metodu* tatbik etmez, düşüncelerini ‘bazan kelime oyunu denilebilecek istidlallere (çıkarımlara)’ istinad ettirir (dayandırır)” (Kaplan, 2021).

Gökalp’in, *Tablo 5.27*’deki 34.Örnek’te yer alan *Kendine Doğru* adlı manzumesinde şairin kişisel hayatında olduğu kadar, eserlerinde de his ve hayale büyük bir yer verdiği görülmektedir. Gökalp, “Türkçülüğün esas mefkûresi ne Turancılık ne Oğuzculuktur... Şen’iyyet (Gerçeklik) sahasındaki Türkçülük Türkiyecilik’tir” (Gökalp, 2019) diyerek kendi fikir sistemindeki nihai aşamayı belirtir. Dolayısıyla onun eserlerinin genelinde, Türkiye’yi kültür (hars) ve medeniyet bakımından yüceltme gayreti görülür. Söz konusu bu amacını ise eserlerindeki Türk değerlerini vurgulayarak, Türk töresini ve kültürünü gelecek nesillere aktarma yoluyla gerçekleştirmeye çalışır. Karaca (2021) benzer şekilde Gökalp’in programının esasını “halktan harsî bir terbiye almak için halka doğru gitmek, halka medeniyet götürmek için halka doğru gitmek” düşüncesi teşkil eder demektedir. Şairin bu düşüncelerini somutlaştırmak için, çalışmanın bu bölümünde başlığın teması ile ilgili dizelerine yer verilen *Kendine Doğru* şiirini kaleme aldığı söylenebilir. Gökalp’in şiirinde, “Türk’ün benliğini kaybetmemesinin; vatani, mesleki, ailevi ahlakın yükseltilmesinin, Türk kimliğinin özellikle dil alanında eski varlığını korumasının gereğinden” bahsettiği görülür. Ona göre sanat, ahlak, din hakkında doğru anlayışlar Türk’ün hep kendi kültüründe vardır ve bütün bu değerlerin benimsenerek, sistemli bir temele oturması gereklidir. Gökalp’in genellikle didaktik bir üslup taşımakla birlikte şiirlerinde onun psikolojisini aydınlatmaya yarayacak mühim unsurların da varlığından söz eden Kaplan (2021), bundan dolayı “Gökalp’ı anlamak için sadece ilmî bir şekle bürünen mücerret fikirlerini incelemek yetmez: duyuş tarzını da tedkik etmek icab eder.” demektedir. *Kendine Doğru*³⁴ şiiri, Kaplan’ın bu fikrini destekler niteliktedir. Verilen bilgilere dayanarak *Türk Yurdu* dergisinde 1911- 1931 yılları arasında yayımlanan şiirlerin incelendiği bu çalışmada, Gökalp’in şiirlerinin millî

³³ S. 284

³⁴ S. 273

kimliğin inşası sürecinde yararlanılması gereken önemli metinler olduğu değerlendirilmiştir. Ayrıca metinde geçen *Başka dile uymaz annenin sesi/ Her sözün arasan vardır Türkçesi* ifadeleri, ana dilinin ve dolayısıyla Türkçenin önemine dikkat çekmektedir.

35. Örnek

Ziya Gökalp'ın, *Kızıl Elma*³⁵ adlı uzun şiirinden alınan ve *Nelson'ın Değerler Sınıflandırmasına Göre Türkçe ile İlgili Örnekler Tablosu*'ndaki (Tablo 5.27) 35.Örnek'te Türkçenin önemini vurguladığı görülebilir. Örnek'te, asrın edebiyatçılarının yabancı kelimeleri kullanmayı maharet addetmesinin yanlışlığı dile getirilmektedir. Dönemin edebî anlayışı göz önünde bulundurulursa Gökalp'ın, *Dilde Sadeleşme Akımı*'ni desteklediği görülür. Şen (2017), Ziya Gökalp'ın *Kızıl Elma*'sının manzum bir hikâye olduğunu ifade etmektedir. Metinde “mitolojiyle bağlantılı olarak ortaya konan bir ülkü” dikkat çekmektedir. Burada savaşımlardan yorulmuş bir milleti kurtarma duygusu, ona yeni bir gelecek kurma amacı sezilmektedir. *Kızıl Elma*'nın, metinde *Turan* idealleriyle bütünlük oluşturacak şekilde ele alındığı, yenilen ve çökmek üzere olan Osmanlı Devleti'nin yerini tutacak bir düzeni işaret ettiği tespit edilmiştir.

Enginün'den (1995) aktaran Özdemir (2008), “II. Meşrutiyet'ten sonra özellikle Ziya Gökalp'ın ve Türk Ocağı'nın çalışmalarıyla her tarafta çatırdayan imparatorluğun Türk ulusuna milliyetçilik fikrini aşılama, onları geniş bir Türk dünyasından haberdar etmek çabalarının, bir noktada aşırıya gittiğini ve asıl sarılınması gereken ana vatan kavramının uzak Türk illerini de içine alan meçhul ve mevhum (belirsiz) bir belde hâline geldiğini” belirtse de Ziya Gökalp'ın *Kızıl Elma* şiirini yazma amacının, ortaya koyduğu düşüncelerin ve *Kızıl Elma* sembolüne yüklediği anlamın daha derin olduğu araştırma kapsamında değerlendirilmiştir. Kişisel ve toplumsal mutluluğun gelecekte kurulacak Türk birliğinde yani *Kızıl Elma*'da olduğu düşüncesinden hareketle kaleme alınan şiirin, muhtevastaki millî/ manevi değerler göz önünde bulundurularak çalışmanın amacına hizmet edeceği sonucuna ulaşılmıştır.

5.1.2.8. Vatan

Vatan kelimesi TDK Türkçe Sözlük'te (2005), “1. Bir halkın üzerinde yaşadığı, kültürünü oluşturduğu toprak parçası, yurt 2. Memleket” olarak açıklanmaktadır. Vatan sevgisi, ait

³⁵ s. [274](#)

olma duygusu ile ilgili bir kavramdır. Bu sebeple vatan sevgisinin doğal bir eğilim olduğu söylenebilir. Fakat, doğal bir eğilim olsa dahi millî kimliğin inşası sürecinde “vatan sevgisi” değeri ile ilgili hedef kitle üzerinde bir farkındalık yaratılması gerekir. Söz konusu bu farkındalığın sağlanmasında ise değerler eğitimin önemi ortaya çıkar.

Vatan, devletin hâkimiyet alanı ve sınırlarını oluşturan toprak parçasıdır. Deniz ve hava sahasının yanı sıra yer altı ve yer üstü kaynakları da vatan kavramının bir parçasıdır. Her devletin mutlaka bir vatani vardır. Çünkü toprak olmadan hâkimiyet, hâkimiyet olmadan da vatan olmaz” (Doğan, 2005:133). Türk milleti, tarih boyunca dünyanın değişik coğrafyalarına hayat vererek bu yerlerin Türk vatani hâline gelmesi için gayret göstermiştir. Orta Asya’dan Kafkaslara, Kafkaslardan Anadolu’ya, Anadolu’dan Balkanlara ve Avrupa’ya kadar uzanan geniş bir coğrafyayı fethederek farklı zamanlarda farklı devletler kuran Türk milleti, asırlar boyu başka milletlerin boyunduruğu altına girmeden bağımsız olarak yaşamıştır. Dolayısıyla Türk milleti için “vatan ve vatan sevgisi” gibi kavramlar değerler eğitimi açısından büyük önem arz etmektedir.

Vatanseverlik; devlet, millet, dil, bayrak, marş gibi millî ve manevi değerleri yücelten mukaddes bir sevgidir (Ulu, 2018). Türkiye’nin bugünleri açısından olduğu kadar, yarınları açısından büyük önem arz eden, millî birlik ve beraberliğin teminatı olan *vatanseverlik* kavramı, millî kimliğin inşasında bir değer unsuru olarak önemli görülmektedir. Dolayısıyla çalışmanın amacı doğrultusunda incelenen şiirlerde *vatan* kelimesine sıklıkla rastlanılması, yukarıdaki bilgilerden yola çıkarak, değerler eğitime yönelik *Türk Yurdu* dergisindeki şiirlerden yararlanılabileceği fikrini desteklemektedir.

Araştırmanın inceleme nesnesi olan *Türk Yurdu* dergisindeki (1911-1931) şiirlerin 70’inde *Vatan* kavramının geçtiği tespit edilmiş; bahse konu şiirlerin adlarına ve şairlerinin isimlerine *Şekil 5.12*’de yer verilmiştir:

DEĞER: VATAN	
DEĞERİN GEÇTİĞİ ŞİİRLER	DEĞERİN GEÇTİĞİ ŞİİRLER
Akdeniz'e Doğru- Ahmed (Ömer) Bedreddin (Uşaklı)	Bir Destan Parçası- Lâ-edri
Asker Türküleri 1-Altın Taht- Doğan	Dua- Mehmet Emin (Yurdakul)
Bir Askerin Vcdanı- A. Kâzım	İzmir'in İlk Kanlı Akşamı- İsmail Safa (Semenderoğlu)
Bozgun- Aka Gündüz	Gemici- Mehmet Emin (Yurdakul)
Dertleşme- Aka Gündüz	Ona Ölüm- Mehmet Emin (Yurdakul)
Dumlupınar'da Sabah-İsmail Safa (Semenderoğlu)	Terhisten Sonra- İsmail Safa (Semenderoğlu)
Emel- Celâl Tekin	Petersburg'a- Mehmet Emin (Yurdakul)
Erzurumlunun Serdengeçti Türküsü- Harputlu Bir Türk	Şair ve Rüzgâr- Yusuf Ziya (Ortaç)
Feryad- Abdülhak Hayri	Benim Türküm- Kâzım Nâmi (Duru)
Gazinin Öğüdü- Abdülbâkî Fevzi	Sönmez Ateş- İzzet Ulvi (Aykurt)
Gemiciler- Enis Behiç (Koryürek)	Vatanım- Mehmet Faruk (Gürtunca)
Gurbet Duyguları- Enis Behiç (Koryürek)	Yüce Dilek-Muallim Hicri
Han Duvarları- Faruk Nafiz (Çamlıbel)	Türk Ocağı Gençlerine- Sâmih Rifat (Horozcu)
Hitabe- Emin Recep	Mustafa Kemal Şiirinden- Mehmet Emin (Yurdakul)
Kardeşlik Türküsü (1) Celâl Sâhir (Erozan)	Çanakkale Gazileri- Mehmet Emin (Yurdakul)
Kurtuluş- İshak Refet (Işıtman)	Altın Destan- Ziya Gökalp
Mefkûre- Abdurrahman Hamid	Asker Şarkısı- Kozakzâde Cenab Muhyiddin
Mucize- Feyzullah Sacit (Ülkü)	Muallim- Sarıcalıoğlu Ârif Hikmet
Mukaddesat- Doğan	İsyân- Mehmet Emin (Yurdakul)
Mustafa Kemal Anadolu'da-Feyzullah Sacit (Ülkü)	Turan Yolcularına- Süleyman Aktuğ
Naci- Fuat Hulusi (Demirelli)	Ağlama, Emi- Şevki Bektöre
Nasırlı El- Hasan Sâdi	Turan- Ziya Gökalp
Niyazi'ye- Celâl Sâhir (Erozan)	Selam Sana 1-2-3-4 Mehmet Emin (Yurdakul)
Ordunun Andı- Feyzullah Sacit (Ülkü)	30 Ağustos 1338 Gecesi - Karahisarda-Sâmih Rifat (Horozcu)
Ordunun Duası- Celâl Sâhir (Erozan)	Ey İğnem Dik- Mehmet Emin (Yurdakul)
Seher Yıldızı- Aka Gündüz	Asi Rebab- Mehmet Ali Tevfik (Yükselen)
Süvariler- Enis Behiç (Koryürek)	Vatan Hisleri- Midhad Cemal (Kuntay)
Şehide- Ertuğrul Emin	Sancağım- Remzi Oğuz (Arık)
Teselli- Aka Gündüz	Anadolu- Mehmet Emin (Yurdakul)
Vatan Duygusu- Celâl Sâhir (Erozan)	On Temmuz- Mehmet Emin (Yurdakul)
Vatan Duygusu, Vatan Kaygısı- Ali Suat	Nifak- Mehmet Emin (Yurdakul)
Vatanın Kızlarına- Celâl Sâhir (Erozan)	Selam Sana- Mehmet Emin (Yurdakul)
Yeniçeri- Halid Fahri (Ozansoy)	Köy Hikâyelerinden:- Vedat Nedim (Tör)
Yurt Kaygısı- H. Zâde (Hüseyinzâde Ali)	Sözün Doğrusu- Timuçin
Zaferden Sonra- Ertuğrul Emin	Türk Gençlerine- Osman Oğuz
TOPLAM: 70	

Şekil 5.12. Vatan temalı şiirler

Vatan kavramı; İslamiyet'ten önce Türk edebiyatında, halk edebiyatında ve klasik edebiyatta “gurbet, sıla, öte dünya anlamında” ve vatanın içine düştüğü olumsuzlukları anlatırken kullanılan bir kavram olarak görülürken, kavrama bugün *Batılı* anlamdaki vatan fikri dışında bir anlam yüklenmiştir. “*Batılı*” anlamda vatan fikri, Tanzimat sonrası Türk şiirinde Namık

Kemal’le birlikte Türk edebiyatına girmiş ve edebî eserlerde kullanılmaya başlanmıştır. Bu fikir Tanzimat’tan bugüne kadar Türk fikir hayatında meydana gelen değişiklikler ve açılımlarla farklı anlamlar ve boyutlar kazanmıştır” (Kurt, 2009:135). Ziya Gökalp söz konusu bu sosyal siyasi ortam içinde bir kurtuluş yolu olarak düşündüğü ve gördüğü: “Meşrutiyet devrinin en büyük ve en yaygın ideolojisi olan Türkçülük mefkûresini kurdu.” (Kaplan, 1991:190). Gökalp’ın ideolojisi etrafında 1908’den itibaren yazılar ve şiirler kaleme alınmaya başlandı. Bu doğrultuda, Tanzimat’tan Cumhuriyet’e kadar olan süreçteki vatan coğrafyasında savaşlar, siyasi karışıklıklar yaşanmaya başlayıp toplumun da söz konusu sosyal siyasi olaylardan etkilenmeye başladığı dönemlerde, *vatan* temalı şiirlerin sayısının arttığı ve *vatan* kavramına bakış açısının değiştiği görülmektedir. Söz konusu bakış açısının dolaylı olarak edebî eserlere yansımaları ise araştırmanın kavramsal çerçevesi göz önünde bulundurulduğunda, etkisini *Türk Yurdu* dergisindeki şiirlerde göstermektedir. Araştırmanın vatan kavramı ile ilgili alt başlığına örnek teşkil eden şiirlerden seçilen metinler, *Tablo 5.28*’de gösterilmiştir:

Tablo 5.28.

Nelson'ın Değerler Sınıflandırmasına Göre Vatan ile İlgili Örnekler

ÖRNEK NO	ÖRNEK METİN	Ordunun Andı	F. Sacit	METİNDE GEÇEN KAVRAMLAR
36	Sen gözyaşını dökme, tenimden dökseyim kan; Sen yerde sürünme, süreyim hasmı vatandan	TÜRK YURDU, YIL:2, SAYI: 28, 12 Aralık 1912- 29 Teşrin-i Sâni 1328, s.65	F. Sacit	Vatan
37	Yine senden gelen hoş bir teselli Beni okşuyorken der ki: vatanı Sevdikçe ruhunla sev şu hastanı Beni benliğinde ettir tecelli!	Vatan Duygusu, Vatan Kaygısı TÜRK YURDU, YIL:16, SAYI:188-27, Mart 1927, s.108	Ali Suat	Vatan
38	Sahibim ki bu anda ben öyle bir vatana ... Sahibim ki bu anda ben öyle bir vatana ... Sahibim ki bu anda ben öyle bir vatana ... Gönülde yurt sevgisi açar şen dallarını! ... Her şeyden çok severim bu sevgili yurdumu, ... Ben güzel vatanımın değilim yabancısı, ... Sahibim ki bu anda ben öyle bir vatana ... Memleket toprağından gayrisine gözüm tok!	Vatanım TÜRK YURDU, YIL:17, SAYI:200-39, Haziran 1928, s.325	Mehmet Faruk	Vatan Vatan Vatan Yurt Yurt Vatan Vatan Memleket
39	“Zira bugün yıkılmış bir vatanın üstündeyim; ... Sanki güzel yurdumdan esirciler beni çalmış; ... Ey yurdumun kan yağmış gibi coşan ırmakları; ... Hangi eller yurduma zehir dolu tas veriyor, Ey vatanın yas giyen mersiyeci bakirleri;	İsyân TÜRK YURDU, YIL:7, SAYI:152,16 Ocak 1918- 16 Kânunusani 1334, s.42	Mehmet Emin	Vatan Yurt Yurt Yurt Vatan

36. Örnek

Araştırmanın *Tarihi Şahsiyetler* alt başlığında yer alan *Çanakkale* adlı şiir değerlendirilirken Feyzullah Sacit'in hayatı ve eserleriyle ilgili ayrıntılı bilgilere yer verilmişti. *Nelson'ın Değerler Sınıflandırmasına Göre Vatan ile İlgili Örnekler Tablosu*'ndaki (Tablo 5.28)

36.Örnek metin, şairin *Ordunun Andı* adlı şiirinden alınmış ve metnin tamamına çalışmanın *Ekler* bölümünde yer verilmiştir. Feyzullah Sacit şiirde, savaş yıllarının yorgunluğunu “annesinin çektiği acılardan bahsedip onunla konuşuyormuş gibi” bir söylemle ifade etmektedir. Türk şiirinde “vatan” kavramının “kadın, sevgili ve anne” sembolleriyle anlatılması dikkat çekmektedir. Savaşlarda en çok hasret ve çile çekenin kadınlar olduğu göz önüne alınırsa savaşların ardında bıraktığı acıların da yine kadınlara yük olduğu söylenebilir. *Ordunun Andı*³⁶ adlı şiirde de “vatan ve namus kavramları ile bir annenin göz yaşları ve feryadının eş değer olduğu” kanaati üzerinde durulmuştur. Şiirin öznesi olan anne metaforu etrafında kurgulanan metin, muhteva bakımından üç bölümden oluşmaktadır. Şiirin ilk iki dörtlüğünde vatanın içinde bulunduğu hâl ve annenin bu durum karşısındaki duygusal tepkileri anlatılmaktadır. Üçüncü ve dördüncü dörtlüklerde, vatan uğruna yapılanlar ve bu müdafada can veren şehitler/ atalar yüceltilmektedir. Son iki dörtlükte ise bu zor günlerin artık geçeceği/ geçmesi gerektiği üzerinde durularak anne, teselli edilmektedir. Şairin, eserini millî duygularla kaleme almasının yanı sıra döneminin tarihî ve siyasi olaylarını da bu metin aracılığıyla günümüze taşıdığı görülmektedir. Bu da hedef kitle üzerinde millî duygularla ilgili bir farkındalık oluşturabilmesi açısından şiiri kıymetli kılmaktadır. Ayrıca eserde “yoldun saçını, bağrını topraklara sürdün, Allah için, gözyaşı dökme, yerde sürünme” gibi birçok kalıplaşmış ifade bulunmaktadır. Metin, söz konusu açıdan araştırmanın farklı temalardaki başlıklarına da örnek teşkil edebilir. Bahsedilen metinsel özellikler ve verilen bilgilerden yola çıkarak şiirin, değerler eğitimi ve millî kimliğin inşasına yönelik kullanılabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

37. Örnek

19. yüzyılın, özellikle de 19. yüzyılın sonları ile 20. yüzyılın başlarının Osmanlı Devleti'nin var olma mücadelesini verdiği savaş yılları olması bilgisi doğrultusunda bu yıllarda şartların Osmanlı Devleti'nin aleyhine olmak üzere hızla değişmeye başladığı görülmektedir. Türklerin 1911-1918 yılları arasındaki Balkan Savaşlarında, Trablusgarp ve I. Dünya Savaşı'nda vatan topraklarını korumak için verdiği mücadelenin tarihe mal olduğu da çeşitli

³⁶ s. 281

kaynaklarda aktarılan bilgiler arasındadır. Dolayısıyla söz konusu dönemde yaşanan mağlubiyetler ve neticesinde meydana gelen “çaresizlik duygusu”, millî duyguları güçlendiren ve mevcut duruma çözüm arayan birçok fikir ve hissin de edebî eserlere ve makalelere konu olması sonucunu beraberinde getirmiştir. Bu bağlamda iki türlü vatan edebiyatından söz eden Gürsoy (2011), tehlike ve buhran dönemlerinde hamasi ve destani edebî ürünlerin daha çok yazıldığını belirtmektedir. Savaş edebiyatı da bu gruba dâhildir. Ülkenin istikbalinin tehlikede olduğu zamanlarda sanatkârlar “vatan sevgisi”ni dile getiren eserler yazarlar. Namık Kemal’in, Mehmet Âkif’in eserleri bu eğilimin somut örnekleridir. Sanatçıların söz konusu zor günlerde hem ülkenin içinde bulunduğu durumu dile getirdiği hem de vatan sevgisinin kutsallığını ifade eden; ülke insanına umut, kendine ve tarihine güven, cesaret ve heyecan aşılayan edebî eserler yazdıkları görülmektedir. Belirtilen düşünce doğrultusunda, araştırmanın kavramsal çerçevesi kapsamında da ifade edilen, edebî eserlerin yazıldıkları dönemin sosyal ve kültürel özelliklerini gelecek nesillere taşıdığı bilgisi güçlenmektedir. Dolayısıyla, çalışmanın bu bölümünde yer alan Ali Suat’ın *Vatan Duygusu*, *Vatan Kaygısı* adlı şiiri, bahsedilen dönemlerde eserlere yansıyan duygu ve düşünce ile paralel bir yaklaşımla kaleme alınmıştır.

Şiirin tümüne bakıldığında şairin hissettiği vatan aşkını, tabiat betimlemeleri yaparak aktardığı görülebilir. Bu da Anadolu’yu iyi tanıyan Ali Suat’ın, *Bir Kitap Kapanırken* (1930) adlı şiirlerini topladığı kitapla ilgili yazısında Tanpınar’ın, onun şiirlerini “Önümüze yığılan kuru ot yığınları arasında taze ve kokulu bir bahar demeti”ne benzetmesi fikrini desteklemektedir. Netice itibarıyla vatan sevgisinin işlendiği *Tablo 5.28*’de bulunan 37. *Örnek*’teki Ali Suat şiirinden alınan metnin, değerler eğitime yönelik kullanılmasının çalışmanın amacına uygun olacağı değerlendirilmiştir. Eserin tamamına araştırmanın *Ekler*³⁷ bölümünde yer verilmiştir.

38. Örnek

Edebiyat dünyasında adına ilk kez *Yeni Asır*’da yayımlanan şiiri ile rastlanan Mehmet Faruk Gürtunca’nın, 1923 yılında *İlk Menba* isimli şiir kitabı yayımlanmıştır. İlk Menba, *Anadoluculuk* fikri etrafında gelişen köy şiirleri ile bireysel temaları, Millî Mücadele’yi ve Cumhuriyet’in kurucu kadrosunu işleyen şiirlerden oluşmaktadır (TEİS, 2020). *Nelson’ın Değerler Sınıflandırmasına Göre Vatan ile İlgili Örnekler Tablosu*’ndaki (Tablo 5.28) 38.Örnek’te şairin *Vatanım*³⁸ isimli şiirine yer verilmiştir. Şiirde Gürtunca’nın “*Sahibim ki*

³⁷ S. 287

³⁸ S. 288

bu anda ben öyle bir vatana” dizesini tekrar ederek vatan sevgisini vurguladığı ve bahsettiği vatani hiçbir şeye değiştirmeyeceği mesajı dikkat çekmektedir.

Ziya Gökalp’a göre Türklerin en çok “vatani ahlak”a değer vermeleri gerekmektedir. Nitekim sosyal yapılar içinde “millet” ve “vatan” tam ve hür bir şekilde sosyal bütünleşmeyi ifade eden kavramlardır. Çalışma kapsamında değerlendirilen şiirlerin (345 şiir) %20’sinde *vatan* kavramının geçtiği tespit edilmiştir. Bu da dönemin bakış açısını yansıtmaları bakımından önemli görülmektedir. Mehmet Faruk’un *Vatanım* adlı şiiri ise Gökalp’ın fikirlerini destekler niteliktedir. Şair, “Akdeniz’in incilerini, banbu yapraklarını” vatanın eski masallarına değiştirmeyeceğini belirtir. Memleket aşkının kalbine işlediğini ve vatanın yollarında “yalın ayak gezse” dahi bu durumdan şikâyet etmek yerine, vatana daha çok hasret duyacağını ifade eder. Metnin geneline bakıldığında şairin vatan kaygısından başka bir şeyi önemsemediği, vatan toprağından başka herhangi bir şeye hasret duymadığı tespit edilmiştir. Verilen bilgiler ve yapılan değerlendirmelerden yola çıkarak *Vatanım* adlı şiirin hem dönemin değerlerini yansıtmaları hem de çalışmanın millî kimliğin inşasında değerler eğitiminin rolü ve *Türk Yurdu* dergisindeki (1911-1931) şiirlerin dil, muhteva, yapı yönüyle değerler eğitime katkısının ne şekilde olduğunu tespit etme amacına hizmet etmesi nedeniyle değerler eğitime yönelik kullanılabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

39. Örnek

Mehmet Emin Yurdakul’un şiirlerindeki milliyetçi söylemlerden ve onun edebî şahsiyetinden araştırmanın farklı temalarına örnek verilen bölümlerinde bahsedilmiştir. *Vatan* alt başlığı adını taşıyan bu bölümde ise onun *İsyen* isimli şiirinden alınan dizelere yer verilmiştir. Şiir, uzun olduğundan dolayı örnekte, başlığın teması ile ilgili dizeler kullanılmıştır (metnin tamamı tezin *Ekler* kısmındadır). Mehmet Emin Yurdakul’un *İsyen* ve *Dua* adlı kitabında iki şiir ve iki ithaf vardır. Yurdakul, *İsyen* adlı şiiri Hâlîde Edip Hanımefendi’ye; *Dua* adlı şiiri Cemâleddîn Afganî’ye ithaf etmiştir. Şairin, çalışmanın bu bölümünde yer alan *İsyen* adlı şiirini Hâlîde Edip’e ithaf etme sebebinin, Türk kadınlarının savaşlar sırasında yaptığı fedakârlıklar dolayısıyla olduğu değerlendirilmiştir. Bilindiği gibi 1912’de Balkan Savaşı sırasında kadınlar hastanelerde çalışmış, yardım dernekleri kurmuş, erkeklerin cephede olması dolayısıyla onların boş bıraktıkları yerleri doldurmuşlardır. Bahse konu bu durum, I. Dünya Savaşı, ardından gelen Kurtuluş Savaşı ve İzmir’in işgali ile kadınların cephe gerisinde millî mücadeleye katılmasıyla devam etmiştir. Hâlîde Edip Hanımefendi ise Türk kadınının savaşlardaki mücadelesinin baş kahramanlarından biridir. Bu sebeple, şiirin Hâlîde Edip’e ithaf edilmiş olması araştırma açısından önem arz

etmektedir. Türk'ün (2014) ifade ettiği gibi “*Dante'nin İlahi Komedya'sından izler taşıyan* eserde şair, Turan memleketlerinin yaşadığı sıkıntılar yüzünden Tanrı'ya yakarmaktadır. Zaman zaman da umutsuzluğunun bir sonucu olarak tepkilerinin aşırı olduğu ve duygu yoğunluğunu şiire yansıttığı görülür”.

Yurdakul'un eserlerinde geleceğin, tarihsel kazanım ve deneyimlerden yararlanarak yeniden inşa edileceği fikri hâkimdir. Şahin (2016) yakın tarihten uzak tarihe, Türk tarihini geniş boyutta ele alan Yurdakul'un şiirlerinde tarihsel olay, kavram ve simgelerin kimlik kurgusunun oluşmasında önemli *kendilik değerlerinden* olduğunu belirtir. Zira insan, zaman ve mekânın sürekliliği içinde aynı zamanda kendini/kimliğini inşa eden bir varlıktır. İnsanın bir zamansallık içinde kendi varlığını kavraması, “bugünkü, gelecekteki ve nihayet ölümcül geçmişin deyimlerini” içermesi anlamına gelir. Nitekim *Tablo 5.28'deki 39. Örnek*'te yer alan *İsyen* şiirinde de Yurdakul'un bu kendilik değerlerine istinaden savaşların mağlubiyetinden doğan hüznü/ öfkeyi yansıttığı görülür. Şair'in “*İsyen ve Dua*” eserleri Balkan Savaşları ve I. Dünya Savaşı dönemlerinden izler taşımaktadır. Türk milletinin tarihi ve Türk ordusunun kahramanlıklarını vurgulayan şiirler, Mehmet Emin'in hayatındaki sosyal psikolojik hâlin de dolaylı bir yansımasıdır. *İsyen* şiirinde aynı zamanda Türklerin nasıl medeni bir millet olduğu ile ilgili söylemler de mevcuttur.

“Uygarlık tarihinin dönüm noktalarını belirleyen savaşlar, trajik içerikleriyle edebiyatın ana kaynakları arasında yer alır” (Duman ve Güreşir, 2009: 29). Türk tarihinde savaşların çok olması savaş edebiyat ilişkisini güçlendirmiştir. Cephede, cephe gerisinde yaşanan olaylar; cephede savaşanları bekleyenlerin yaşadıkları sıkıntılar, edebî metinler aracılığıyla gelecek nesillere aktarılmaktadır. Halûk Harun Duman'ın Balkan Savaşı'nın basın ve edebiyattaki yankıları üzerine yaptığı *Balkanlara Veda* (2005) adlı çalışmada, bu savaş için yazılmış 300'den fazla şiir tespit ettiği görülmektedir. Yapılan değerlendirmeler savaşların sadece cephelerdeki askerî mücadelelerden ibaret olmadığını; zafer ve mağlubiyet dışında, acılar, zulümler, göçler ve ölümler ile insanları derinden etkilediğini göstermektedir. Söz konusu bağlamda verilen bilgiler ve yapılan analizler Yurdakul'un *İsyen*³⁹ adlı şiirinin, hedef kitlenin millî kimliğinin inşası sürecine yönelik değerlendirilmesini gerekli kılmıştır.

Türk Yurdu'ndaki (1911-1931) şiirlerin yaklaşık % 20'lik bir kısmını, içinde “vatan” kelimesinin doğrudan geçtiği şiirler oluşturmaktadır. Ayrıca bu şiirlerin birçoğunda “vatan” ifadesinin birden fazla kez kullanıldığı da görülmektedir. Bu çalışmanın amacına yönelik

³⁹ s. [271](#)

örneklerde de görüldüğü gibi şiir türündeki metinler, değerler eğitime yönelik kullanılabilir.

5.1.3. Dinî Unsurlar ile İlgili Değerler

Dinî Unsurlar ile İlgili Değerler başlığı altında *Dinî Unsurlar ve Peygamberler* alt başlıklarına yer verilmiştir.

5.1.3.1. Dinî Unsurlar

Din ve Tanrı duygusu insanın dini algılayışında, yaşayışında beliren birbirinden farklı duygular toplamıdır. “Din duygusunu belirli bir duygu türü ile sınırlandırmak yanlış olur, çünkü inanan bir insan, dinle ilgili yaşantılar geçirirken veya dinle ilgili düşünürken sevinç, hüznün, korku, öfke gibi farklı duygular yaşayabilir. İnsanlar hayatlarını belli bir yere kadar kontrol edebildiklerini, asıl kontrolün büyük bir gücün elinde olduğunu düşünüp ilahî bir yaratıcıya inanmışlardır. Bu mantık doğrultusunda hayatlarını bir düzene sokup dinî kaidelere uygun yaşama çabası içine girmişlerdir” (Kaçmaz, 2018). Dolayısıyla toplumsal yaşam açısından din ve din ile ilgili kavramlar, değerler eğitimi alanındaki çalışmalarda çokça incelenmiştir. Literatüre bakıldığında Türk eğitim sisteminde değerler eğitiminin genellikle ilahiyat alanında çalışıldığı ve eserlerin büyük kısmının da bu alanda kaleme alındığı görülür. Ancak değerler eğitiminin disiplinlerarası geliştirilmesi gereken bir süreç olması edebî metinlerin bu alana yönelik kullanılabilirliğini desteklemektedir. Millî kimliğin inşasında değerler eğitiminin rolü ve *Türk Yurdu* dergisindeki (1911-1931) şiirlerin dil, muhteva, yapı yönüyle değerler eğitime katkısını tespit etmeyi amaçlayan çalışma, bu açıdan önem arz etmektedir. Araştırmanın kavramsal çerçevesi kapsamında incelenen *Türk Yurdu*’ndaki (1911-1931) şiirlerin 94’ünde *Dinî Unsurlar* ile ilgili değerlere örnek olabilecek kavramların olduğu görülmüş ve söz konusu şiirlerin adları ile şairlerinin isimlerine *Şekil 5.13*’te yer verilmiştir:

DEĞER: DİNİ UNSURLAR	
DEĞERİN GEÇTİĞİ ŞİİRLER	DEĞERİN GEÇTİĞİ ŞİİRLER
Akın- Hakkı Süha	Tehassür- Sarıcalıoğlu Ârif Hikmet
Ankara- Celâl Sâhir	İsmail Gasprinski'ye- Mehmet Emin
Aras- Doğan	Bana Kevser Sunana- Mehmet Emin
Asker Şarkısı- Kozakzâde Cenab Muhyiddin	Petersburg'a- Mehmet Emin
Asker Türküleri- Doğan	Ağlama Emi- Şevki Bektöre
Billur Köşk- İdris Sabih	Ona Ölüm- Mehmet Emin
Bozgun- Aka Gündüz	Kızıl Elma- Ziya Gökalp
Büyük Gazi- İzzet Ulvi	Selam Sana- Mehmet Emin
Büyük Kayzere- Celâl Sâhir	Türk Adı- Özkul
Cengiz Han- Feyzullah Sacit	Sancağım- Remzi Oğuz
Çanakkale- Feyzullah Sacit	Anadolu- Mehmet Emin
Dertleşme- Aka gündüz	Ey İğnem Dik- Mehmet Emin
Emel- Celâl Tekin	Han'ın Sazına- Mehmet Emin
Ezan Vakitleri- Doğan	Türk'ün Duası- Mehmet Fuat Köprülü
Gazinin Öğüdü - Abdülbâkî Fevzi	Yüce Dilek- Muallim Hicri
Gece Yarılarında- Feyzullah Sacit	Mustafa Kemal Şiirinden- Mehmet Emin
Gurbet Duyguları- Enis Behiç	Medreseler- Midhad Cemal
Han Duvarları- Faruk Nafiz	Gönül Bağından- Muallim Hicri
Haydi Kardaş- Feyzullah Sacit	Zafer Beldesi- Yusuf Ziya
Hayyam'dan Tercümeler- İshak Refet	Baharın İntiharı- Yusuf Ziya
Hilâli Ahmer- İsmail Hamî	Ey Beşerin Çarpan Kalbi- Mehmet Emin
Hitabe- Emin Recep	Altın Destan- Ziya Gökalp
İzmir'in İlk Kanlı Akşamı- İsmail Hamî	Artık Gülsün- Mehmet Emin
Kafkas Evleri- Doğan	Benim Rüyam- Mehmet Emin
Kardeşlik Türküsü – Celâl Sâhir	Ya Gazi Ol Ya Şehid- Mehmet Emin
Kızılırmak Kıyısında – Ali Rıza Seyfi	Türk Gençleri- Sirozlu Sâdi
Mahallemiz- İbrahim Alaaddin Gövsa	Türk'ün Duası Devamı- Mehmet Fuat Köprülü
Mefkûre – Abdurrahman Hamid	Sultan Osman'ın Rüyası- Yusuf Ziya
Mersiye- İsmail Hamî	Harap Mabedler- Rıza Tevfik
Millî Marş İçin- Feyzullah Sacit	Çanakkale Gazileri- Mehmet Emin
Mukaddesat- Doğan	30 Ağustos 1338 Gecesi – Karahisarda- Sâmih Rifat
Mustafa Kemal Anadolu'da- Feyzullah Sacit	Yurdumuzun İniltisi- Mehmet Emin
Nefes – Besim Atalay	On Temmuz'dan Evvel- Mehmet Emin
Nefes (2) – Besim Atalay	Zafer Önünde- Feyzullah Sacit
Niyazi'ye – Celâl Sâhir	Mehmet Emin- Ömer Seyfettin
Ordunun Andı- Feyzullah Sacit	İsyân- Mehmet Emin
Promete- Dr. Abdullah Cevdet	Fener- Mehmet Emin
Seher Yıldızı- Aka Gündüz	Muallim- Sarıcalıoğlu Ârif Hikmet
Seyyid Haşim İçin- H. Zâde (Hüseyinzâde Ali)	Demirci- Mehmet Emin
Sılanın Toprağında - Ahmed (Ömer) Bedreddin (Uşaklı)	Sen Feryada Başlayınca- Mehmet Emin
Şarkın Ufukları – Aka Gündüz	Vatan Hisleri- Midhad Cemal
Şehide- Ertuğrul Emin	Kur'a Neferi- Mehmet Emin
Teselli – Aka Gündüz	Dua- Mehmet Emin
Türk Yurduna İhda- Dr. Abdullah Cevdet	Anneciğim Baba Bucağı Mektepli- Mehmet Emin
Vatan Duygusu – Ali Suat	Bırak Beni Haykırayım- Mehmet Emin
Vatanın Kızlarına – Celâl Sâhir	Gurbetin Bayramı – Safvet Örfi
Yeniçeri- Halid Fahri	Koca Hasan Dayı- Rıza Tevfik
TOPLAM: 94	

Şekil 5.13. Dinî unsurlar temalı şiirler

Şemada adı geçen *doksan dört* şiirde bulunan “Allah, Kur'an, cennet, iman, Rabb, İslam, nur, din, vicdan, mabet, mescid, minare, Tanrı, secde, Kâbe, kurban, Müslüman, mukaddes,

Hakk, Fatiha, türbe, ezan, Mevla, mahşer, melek, dua, dergâh, mezar, kevser, tekbir” gibi kavramları içeren şiirlerin değerler eğitime yönelik kullanılabileceği düşünülmüştür. Ayrıca bu başlıkta değerlendirilen şiirlerde Millî Unsurlar ile İlgili Değerlere örnek teşkil edecek kavramların da bulunduğu tespit edilmiştir. İncelenen 345 şiirin 94’ünde geçen dinî unsurlar ile ilgili kavramlar, yaklaşık %28’lik bir orana tekabül etmektedir. Bu da tezin amacı doğrultusunda, millî kimliğin inşası ve değerler eğitime yönelik Türk Yurdu dergisindeki şiirlerden yararlanılabileceği fikrini desteklemektedir. Araştırmanın Dinî Unsurlar alt başlığı için örnek olabilecek metinler, Tablo 5.29’da gösterilmiştir:

Tablo 5.29.

Nelson'ın Değerler Sınıflandırmasına Göre Dinî Unsurlar ile İlgili Örnekler

ÖRNEK NO	KAVRAMIN SINIFI	ÖRNEK METİN	ŞİİRİN ADI VE KAYNAĞI	Ona Ölüm	ŞAİR	DEĞERİN GRUBU	Dinî Unsurlar ile İlgili Değerler	METİNDE GEÇEN KAVRAMLAR
40				TÜRK YURDU, YIL:1, SAYI: 8, 7 Mart 1912-23 Şubat 1327, s.125				Cehennem Ölüm
41				Gönül Bağından TÜRK YURDU, YIL:15, SAYI:171-10, Temmuz 1925, s.161				Aziz Nebi Ümmet Nebi Ümmet Nebi Ümmet Din İlahi Mihrap Cihat Cihat Ziya İman
42				Mahallemiz TÜRK YURDU, YIL:5, SAYI:134, 10 Mayıs 1917-10 Mayıs 1333, s.83				Hak Mevla Minare Ezan Türbe Hayaletler, periler Haşrolmak

43	Bize beyaz kanatlı melek gibi ışık getir sen, Ey güzel gün doğ, parla Rabb'in mavi göklerinden! Ey Allah'ım mademki sen fikrimi hür yarattın Bezemişti binlerce mabetlerle ufukları... Onun bütün köşkleri, camileri bugün yasta Şadırvanlar çağlayan mabedinde kumrular yok Söyle senin değil mi bu ilâhî aşk diyarı? Senin duan değil mi onun susan tehlilleri? Senin nurun değil mi onun sönen kandilleri? Alın eğdim mukaddes ateşlerin diyarına Garba koştum: "Nur, hikmet mabetleri nerede?" dedim, İlaheler dolaşan Olimp'lerden aşkı tattım, Kimi zaman salihler libasına bürünürüz, Senden gelen resuller gibi aziz görünürüz. Bak, yalınayak, baş açık geldim senin mihrabına, Beyaz saçlı alnımla sana secde ediyorum, Seni eski Tanrı'mdan daha büyük Rab bileyim Burada yalnız sevmektir en güzel ibadetin, Kalbe ümit vermektir en değerli bir sadakan Hırsı feda etmektir istediğin aziz kurban. Ey ümitler, rüyalar, sizler bana sunun Kevser, Bu şarapla mest olsun kalbim, ruhum benim ey Rab! Gözlerimi kapasın ölüm uykum benim ey Rab!.. Evet, Rabbim her ruhta bir ilâhî sevgi vardır, Bir perinin hüsnüne meftun senin her mahlukun, İsterim ki mabedi bir şahika gibi dursun, Hep doğacak nesiller gelsin onun mihrabına Sana benim ceddimin öz diliyle dua etsin, Pak kalbiyle, zincirsiz hür eliyle dua etsin. Yoksa Rabb'im zalimin mabudunu tanımam ben, Serkeş alnım eğilmez mezbah olan mihrablara. Sana benim ellerim dua için kalkmayacak, Korkarım ki, isyanım, günahlarım başlayacak. Kıyametin, mahşerin, zebanîli cehennemin, Kevser akan cennetin ve on sekiz bin âlemin. Uçmayacak üstümde senin rahmet meleklerin	Dua TÜRK YURDU, YIL:7, SAYI:158,15 Haziran 1918-15 Haziran 1334, s.189	Mehmet Emin	Beyaz kanatlı melek Rabb Allah Mabet Cami Şadırvan Mabet İlahi aşk Dua Nur, Kandil Mukaddes Nur, hikmet mabetleri İlahe Salih Aziz Mihrap Secde etmek Tanrı, Rab İbadet Sadaka Aziz kurban Kevser Rab Rab Rab, ilahi Peri Mabet Mihrap Dua Dua Rabb, mabut Mihrap Dua Günah Kıyamet, mahşer, cehennem Kevser, cennet Rahmet, melek

40. Örnek

Mehmet Emin Yurdakul, teması Türk milletinin tarihi ve kahramanlıklarıyla ilgili olan çok sayıda eser kaleme almıştır (Şenal, 2019). “1920’den ölümüne kadar geçen sürede Türkçe için, Türk milleti için çalışan Yurdakul’un açtığı çıkır *Genç Kalemler* hareketiyle (1911) başarıya ulaşmıştır. Yurdakul bu süreçte önüne çıkan engellere aldırmandan kendi yolunda ilerleyerek yerli yabancı birçok ilim ve fikir adamının sevgi ve saygı duyduğu edebî bir şahsiyet olmuştur.” Mehmet Emin’in, *Nelson’ın Değerler Sınıflandırmasına Göre Dinî Unsurlar ile İlgili Örnekler Tablosu*’nda (Tablo 5.29) bulunan başlığın teması ile ilgili dizeler, onun *Ona Ölüm* başlıklı şiirinden alınan ve muhtevasında millî/ manevi değerleri barındıran nitelikli eserlerinden biridir (Şiirin tamamı *Ekler* bölümünde verilmiştir).

Türk Sazı isimli kitabın ön sözünde (1979) Agâh Sırrı Levent’in ifadeleriyle Mehmet Emin, “Balkan Harbi’nin doğurduğu felâketleri acı acı haykırmış, o tarihe dek yazdığı şiirlerini *Türk Sazı* adıyla yayımladığı kitapta” toplamıştır. İlk manzumeleriyle ulusal bilinci oluşturmaya hedefleyen Mehmet Emin, milliyetçiliği Meşrutiyet devrinden sonra kutsal bir dava olarak ele almıştır. Bu davayı yürütmeyi, bu ülküyü gençlere aşlamayı bir görev bilen şairin *Ona Ölüm* adlı eseri de söz konusu kitapta yer alan bir şiirdir. Şiirin tamamına bakıldığında Mehmet Emin’in “*Her kim benim Türk ruhuma dokunursa: Ona ölüm!*” dizesinde de özetlediği gibi Türklüğü ve Türk milliyetçiliğini her şeyin üstünde tutan anlayışı görülebilir. Metinde, anlatıcının fikirlerini ve Türklüğe bakış açısını, şiirin öznesi aracılığıyla verdiği görülmektedir. Bu yapı, edebî eserlerin millî kimliğin inşasına katkısı açısından dikkat çekicidir. Verilen bilgiler ve çalışma kapsamında hazırlanan *Tahlili Fihrist*’te de belirtilen dinî ve manevi değerleri hem nitelik hem nicelik açısından içerdiği tespit edilen *Ona Ölüm*⁴⁰ adlı şiirin, değerler eğitimine yönelik kullanılabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

41. Örnek

Tablo 5.29’daki 41. Örnek’te, Muallim Hicri’nin *Gönül Bağından*⁴¹ adlı şiirinden alınan ve çalışmanın *Dinî Unsurlar* alt başlığına örnek teşkil edeceği öngörülen dizeler bulunmaktadır. Şiirin müellifi ile ilgili kaynaklarda herhangi bir bilgiye ulaşılamamışsa da yayımlanma tarihi ve muhtevasından yola çıkarak metnin, Mustafa Kemal Atatürk üzerinden kurgulandığı söylenebilir. Şiirin giriş bölümünde yer alan “*Büyük yolun aziz rehberine*”

⁴⁰ S. 280

⁴¹ S. 270

dizesi de bu fikri desteklemektedir. Şiirde geçen “*Bir güneşin başbuğudur çünkü o/ Ziya ve nur ordusunun başbuğudur çünkü o/ Evet fikrin bir güneştir, fakat hissin bir pınar/ Gösterdiğin yeni yolda ilerleyen her gence/ Gözleriyle ziya sunar, gönlüyle iman sunar*” dizelerinde de Türkiye Cumhuriyeti’nin Banisi Mustafa Kemal Atatürk’ün tasvir edildiği görülmektedir. Şair, eserin genelinde Atatürk’ü kutsal vasıflarla betimlemektedir. “İmparatorluktan cumhuriyete geçiş sürecinde” yaşanan siyasi ve sosyal gelişmeleri “cihat” kavramı ile eş tutan Muallim Hicri, Mustafa Kemal’in önderliğini de peygamberlerin vasıflarıyla benzeştirmiştir. Böylece onun, *Genç Cumhuriyet*’in kıymetine ve kutsallığına dikkat çekmek istediği anlaşılmaktadır. Şiirin bahsedilen muhtevası da bu araştırmanın amacına hizmet edecek farklı bir bakış açısı sunması nedeniyle eser, araştırmanın bu bölümünde değerlendirilmiştir.

42. Örnek

İbrahim Alaaddin Gövsa’nın Türk çocuk edebiyatında önemli bir yerinin olduğu bilinmektedir. Onun, Balkan Savaşı’na katıldığını ve ayrıca Çatalca müdafası sırasında, bugünkü Halkalı civarına kadar gittiği çeşitli kaynaklarda aktarılmaktadır. Gürel (1995) şairin “Çanakkale Harbi’nin en şiddetli zamanlarına tesadüf eden o tarihlerde; Çanakkale savunmasının büyüklüğünü edebiyata ve sanata mal etmek suretiyle gelecek nesillere nakletmek üzere, Çanakkale harp sahasına hükümet tarafından gönderilen heyete katıldığını” belirtmektedir. Eğitimin değişik kademelerinde öğretmen, müdür, müfettiş olarak uzun yıllar görev yapmış olması ve bu vazifelerindeki başarısı; eserlerinin bir kısmını özellikle çocuklar için, büyük bir kısmını da çocuklarla ilgili psikoloji ve eğitim konularında hazırlamış olması sonucunu doğurmuştur.

Gövsa, okullar için “ders kitapları, lügatler, ansiklopediler, biyografik eserler, fıkralar ve makaleler” yazan çok yönlü bir kalem olarak edebî camiadaki yerini almıştır. Bütün eserlerindeki ortak fikrin *milliyetçilik* olması dikkat çeker. Başlangıçta klasik edebiyatın nazım şekillerini ve aruz veznini kullanan Gövsa’nın daha sonra *Servet-i Fünûn* edebiyatının etkisinde kaldığı; 1910’da yayımlanan çocuk şiirlerinde hece veznine hâkimiyetini gösterdiği, 1917-1918 tarihlerinde ise *Millî Edebiyat Akımına* bağlı olarak hece vezni ile şiirler yazdığı” görülmektedir (Gürel, 1995).

Nelson’ın Değerler Sınıflandırmasına Göre Dinî Unsurlar ile İlgili Örnekler Tablosu’ndaki (Tablo 5.29) 42. Örnek’te onun *Mahallemiz*⁴² isimli şiirinden alınan, bölüm başlığının teması

⁴² s. 278

ile ilgili metin yer almaktadır. Şiirin 11’li hece vezni ile yazıldığı ve sade bir dili olduğu, muhtevasında dinî ve kültürel öğeler kullanıldığı görülmektedir. Eserin, şairin çevresi ve yaşadığı dönemden izler taşıması sebebiyle, araştırmada kullanılabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

43. Örnek

Yurdakul’un eserlerindeki ifadelerden ve onun edebî şahsiyetinden çalışmanın farklı bölümlerinde bahsedilmiştir. Bu bölümdeki örnekte ise onun *Dua* isimli şiirinden alınan dizelere yer verilmiştir (Metnin tamamı araştırmanın *Ekler* kısmındadır). Mehmet Emin Yurdakul’un *İsyân ve Dua* adlı kitabında iki şiir ve iki ithaf olduğu ve bu şiirlerden *Dua* isimli şiirin Cemâleddîn Afganî’ye ithaf edildiği belirtilmiştir. Doğum yeri, milliyeti ve mezhebi özellikle muhalifleri arasında sürekli tartışma konusu olan Afganî’nin, insanlara İslami farkındalığı aşılayan, Müslümanların yaşadığı topraklarda yabancı hâkimiyetine karşı gelen sömürge karşıtı bir düşünür olduğu bilinmektedir. Müslümanlara “uyuşukluklarından kurtulma ve kendi özlerine yeniden sahip çıkma” çağrısında bulunarak ülke ülke dolaştığı edebî kaynaklarda aktarılmıştır. Ağâh Sırrı Levent (1979) Mehmet Emin’in, Namık Kemal’i okuyarak içini vatan ve millet sevgisi ile doldurduğunu; sonradan meclisine devam ettiği Şeyh Cemâleddîn Afganî’nin etkisiyle vatanına yararlı olmak ülküsünü benimsediğini ve ülküsüne kavuşmak için, seçtiği bu alana atılmakta gecikmediğini ifade etmektedir. Bu doğrultuda yazdığı ilk manzumelerini Cemâleddîn Afganî’nin beğenmesinin, onu daha da yüreklendirdiğini de Levent, verdiği bilgilere eklemektedir. Yurdakul’un *Dua* isimli şiirini, *mürşit* olarak gördüğü Cemâleddîn Afganî’ye ithaf etmesinin sebebinin söz konusu bilgiler olduğu araştırma kapsamında değerlendirilmiştir.

Şahin (2016), Mehmet Emin Yurdakul’da dilin bir kültürel bellek mekânı olduğunu, “bu yüzden Türkçenin metinleşen yüzü olan türkû, ninni ve masalların Türkçenin kendi tarihsel coğrafya ve kültürel hafızasının ürünü” olduğunu kaydetmektedir. Bu sebeple Yurdakul’un şiirlerinde türkû, ninni ve destan gibi edebî türlere atıf yaparak Türkçenin kimlik kurgusunda bellek mekânı olan türleri önelediğini belirtmektedir. *Tablo 5.29*’daki 43.Örnek’te yer alan *Dua* şiiri, Mehmet Emin’in bu bakış açısına örnek teşkil etmektedir. “*Ben havanın, gecenin, karanlığın kuşuyum;/ Benim türküm suların rüzgârın lisanıdır, / Fırtınalı dağların, denizlerin figanıdır/ Ey milletler, hayatın türküsünü çalan sizler! / Ey şairler, yükseltin destanın hürriyetini, / Hülyânızın sizlerde yarttığı bir cennetin!*” dizelerinde şair, dilin yani Türkçenin metafiziksel alanına ve görevlerine atıfta bulunur. Metinde “Türkçe, suların ve rüzgârın lisanına dönüşerek gelecek nesillere dünyanın gizli hikâyesini anlatır” *su ve rüzgâr*

evrensel simgeleri haber taşıma, yeniden doğma, yayılma değerlerine atıfta bulunmaktadır. Dolayısıyla şaire göre “Dil, toplumsal ve bireysel kimlikleri ve değerleri kendi lisanında geleceğe taşıyarak kimliklerin inşasında bilinçlenmeyi sağlar”. Şiirin geneline bakıldığında şairin, tarihi hatırlattığı ve bugün yaşanan toprakların, taşınan bayrağın emanet olduğunu; bu emanetin ise korunup saklanması gerektiğini vurguladığı görülebilir. Şiirin sonunda, topluma moral veren ve zor günlerin hepsinin atlatılacağı telkininde bulunan ifadeleri dikkat çeken şairin, bu hususta sorumluluk aldığı da “*Her bir şeyden kuvvetli görüyorum ben şiirimi, / Yakacağım bununla ben o kanlı âlemleri, / Yakacağım kalbimin ateşiyle elemeleri!*” dizelerinden anlaşılabılır. Şiir, muhtevasında çok sayıda dinî unsur barındırmaktadır. Metinde mistik bir hava sezilmekle birlikte, ilahî kavramların millî duygulara atıfta bulunularak ifade edildiği görülmektedir. Bu da eserdeki kolektif bilinç adına konuşan sesin mesajını vermekteki başarısını arttırmaktadır. Belirtilen sebeplerle *Dua*⁴³ adlı şiirin, araştırmanın *Dinî Unsurlar* alt başlığında değerler eğitime yönelik kullanılabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

5.1.3.2. Peygamberler

Peygamberler, dinin buyruklarını insanlara aktaran ve dinî kaidelerin uygulanmasında rehber olan kişilerdir. Bu nedenle toplum yaşantısında peygamberler önemli bir yer teşkil etmektedir. Çalışmada peygamber isimleri, *Dinî Unsurlar* başlığından bu sebeple ayrı tutulmuştur. Araştırmanın inceleme nesnesi olan *Türk Yurdu*’ndaki (1911-1931) şiirlerin 20’sinde *Peygamber* isimlerinin veya *peygamber/resul* kelimelerinin geçtiği tespit edilmiş; söz konusu şiirler ile şairlerin adları *Şekil 5.14*’te gösterilmiştir:

⁴³ S. [267](#)

DEĞER: PEYGAMBERLER	
DEĞERİN GEÇTİĞİ ŞİİRLER	
Çanakkale Gazileri- Mehmet Emin (Yurdakul)	Üstad Ekrem-Mehmet Emin (Yurdakul)
Dua- Mehmet Emin (Yurdakul)	İsmail Gasprinski'ye- Mehmet Emin (Yurdakul)
Gazinin Öğüdü- Abdulbâkî Fevzi	Naci- Fuat Hulusi (Demirelli)
Gurbet Duyguları- Enis Behiç (Koryürek)	Ey Beşerin Çarpan Kalbi- Mehmet Emin (Yurdakul)
Muallim- Sarıcalıoğlu Ârif Hikmet	Gönül Bağından- Muallim Hicri
Mucize- Feyzullah Sacit (Ülkü)	Türk Ocağı Gençlerine- Sâmih Rifat (Horozcu)
Mustafa Kemal Şiirinden- Mehmet Emin Y.	İsyan- Mehmet Emin (Yurdakul)
Nefes 2- Besim Atalay	Ey İğnem Dik- Mehmet Emin (Yurdakul)
Nefes- Besim Atalay	Kızıl Elma- Ziya Gökalp
Selam Sana- Mehmet Emin (Yurdakul)	Türk'ün Duası- Köprülüzâde Mehmet Fuat
TOPLAM:20	

Şekil 5.14. Peygamberler temalı şiirler

Araştırmanın *Peygamber* temalı şiirler alt başlığına örnek teşkil eden metinlerden alınan başlığın teması ile ilgili dizeler, *Tablo 5.30*'da gösterilmiştir. Metinlerin tamamına çalışmanın *Ekler* bölümünde yer verilmiştir.

Tablo 5.30.

Nelson'ın Değerler Sınıflandırmasına Göre Peygamberler ile İlgili Örnekler

ÖRNEK NO	ÖRNEK METİN	MUCİZE	ŞİİRİN ADI VE KAYNAKÇASI	ŞAİR	DEĞERİN GRUBU	METİNDE GEÇEN KAVRAMLAR
44	Musa değneğini vurup denizde yollar açmış Kör gözler acıkmış İsa'nın ellerinden İbrahim fırlatıp ateşlere düşerken Renk renk yanan alevler çeşitli güller açmış ... Sen zulme karşı durdun, Musa zulümden kaçmış Sen istikbâli açtın, İsa gözleri açmış İbrahim kendisini kurtarmış ateşlerden Kanlı bir uçurumdan milleti kurtardın sen	Mucize	TÜRK YURDU, YIL:15, SAYI:182-21, Eylül 1926, s.129	ŞAİR Feyzullah Sacit	DEĞERİN GRUBU Dinî Unsurlar ile İlgili Değerler	Musa İsa İbrahim Musa İsa İbrahim
45	Ne resuldü ne kağandı Bozkurt genç bir kumandandı Haykırdı, yer gök uyandı Durgun sular dalgalandı Bozkurt indi kayalardan Kucakladı onu vatan	Türk Ocağı Gençlerine TÜRK YURDU, YIL:16, SAYI:188-27, Mart 1927, s.99		Samih Rifat		Resul

44. Örnek

Feyzullah Sacit'in şiirlerinde Türklük şuuru, Millî Mücadele ruhu ve Atatürk inkılapları gibi konuları işlediği, bu araştırmanın ilgili bölümlerinde ifade edilmişti. *Tablo 5.30*'daki *44.Örnek*'te şairin *Mucize* adlı şiirinden alınan dizelere yer verilmiştir. Şiirin Musa, İsa ve İbrahim Peygamberlerin mucizeleri üzerine kurgulandığı; bu kurguyla Türk milletin kurtuluş savaşına atıfta bulunulduğu görülmektedir. Cumhuriyetin mucizevi bir tarihsel sürecin nihai sonucu olduğu hususu, çalışmanın kavramsal çerçevesi ve amacı açısından şiirin önemini artırmaktadır. Ayrıca şiirdeki “*Bir elinde ziyadan ilâhî bir demet, sen/ Bin yıllık karanlığı sildin gözlerimizden/ Bir elin göz kamaşan bir fecri gösterirken/ Göklerin mehtabını doldurdun kalbimize*” dizeleri, Atatürk'ün kültür ve eğitim alanında yaptığı inkılapları ve “*İstikbal göklerde dir!*” veciz ifadesini hatırlatmaktadır. Şair, aslında bu şiirde Türk devletinin yeniden inşası sürecinin peygamberlerin mucizeleri ile eş değer bir zorlukta olduğunu kastetmektedir. Türk milletin kurtuluş mücadelesi herkesi şaşırtan nihayeti ile

ancak “mucize” olarak adlandırılabilir. Bu mucize, herkesin hayrete düşmesine ve dünya tarihinin değişmesine neden olmuştur. Sadece peygamberlere lütfedilen “mucize gösterme fiilini” şairin Atatürk’e yansıtmayı, Mustafa Kemal’i yüceltme; onun yaptığı vatan hizmetlerinin kutsallığını vurgulama amacı gütmektedir.

Şiirdeki “*O karanlık günler ki bizi saran eceldi/ Süngülerden ormanlar dağlar gibi yüceldi/ Ateş denizler gibi ufuktan taştı geldi/ Sen ateşten denizler yarıp yol açtın bize*” dizelerinin “Musa Peygamber’in asası ile Kızıldeniz’i yarması mucizesi”ni çağrıştırdığı görülür. Tevrat’ın ikinci kitabı olan Çıkış’a göre Hz. Musa, İsrailoğulları ile birlikte Mısır’dan kaçarken Kızıldeniz’e asası ile vurmuş, deniz ikiye ayrılmış, İsrailoğulları karşıya geçtikten sonra grubu takip eden Firavun ve askerleri, üzerlerine kapanan denizin altında kalarak boğulmuşlardır. Feyzullah Sacit’in de *Mucize* adlı şiirinde, Türk milletinin kurtuluş mücadelesinde Mustafa Kemal’in kahramanlıklarını Hz. Musa’nın mucizesine benzeterek anlattığı görülmektedir. *Sen istikbali açtın, İsa gözleri açmış/ İbrahim kendisini kurtarmış ateşlerden/ Kanlı bir uçurumdan milleti kurtardın sen* ifadelerinde de şairin Hz. İsa ve Hz. İbrahim peygamberlerin mucizelerine gönderme yaptığı, söz konusu mucizeler aracılığıyla Atatürk’ün mücadelelerinin Türk milleti için önemini vurguladığı değerlendirilmiştir. Zira Hz. İsa, toplumun isteği üzerine veya toplumda gördüğü bazı sıkıntıları gidermek için zaman zaman olağanüstü yetenekler göstermiştir. Onun mucizeleri *Âl-i İmran Suresi 49.Ayet*’te şöyle haber verilir:

Kuşkuya yer yok, işte size Rabbinizden bir mucize ile geldim; size çamurdan kuş biçiminde bir şey yapar ona üflerim, Allah’ın izni ile derhâl kuş olur; yine Allah’ın izniyle körü ve cüzzamlıyı iyileştirir, ölüleri diriltir; ayrıca evlerinizde ne yiyip ne biriktirdiğinizi size haber veririm. Eğer inanan kimseler iseniz elbette bunda sizin için bir ibret vardır.

Ayet’te ifade edilen Hz. İsa’nın âmâ birini iyileştirmesi mucizesinin, Feyzullah Sacit tarafından, Mustafa Kemal Atatürk’ün Türk kurtuluş mücadelesi neticesinde devletin geleceği için yol açmaya önayak olmasına benzetildiği ve Cumhuriyet ile inkılapların mucizevi bir tarafının olduğunun vurgulandığı görülmektedir. Ayrıca şiirin aynı bölümünde, Türk kurtuluş mücadelesinin tıpkı “Nemrut’un Hz. İbrahim’i attığı ateş” gibi bir durum olduğu kastedilmiştir. Şair, Hz. İbrahim’in atıldığı ateşi mucize gerçekleştirerek suya dönüştürmesi ile benzer şekilde Atatürk’ün de Türk milletini kurtardığını ifade etmektedir. Verilen bilgiler ve yapılan değerlendirmeler doğrultusunda, *Nelson’ın Değerler Sınıflandırmasına Göre Peygamberler ile İlgili Örnekler Tablosu*’nda (Tablo 5.30) başlık

teması ile ilgili dizeleri verilen Feyzullah Sacit'in *Mucize*⁴⁴ adlı şiirinin, değerler eğitime yönelik kullanılabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

45. Örnek

Sâmi Rîfat, klasik Türk şiirine duyduğu ilgiyle 1890'lı yıllardan itibaren eski şiir anlayışını sürdüren Muallim Nâci, Üsküdarlı Hakkı ve Yenişehirli Avni'nin etkisinde şiirler yazmıştır. “Onun klasik tarzda yazdığı şiirlerinde gazel, kaside, mesnevi, kıta gibi nazım biçimlerini kullandığı; vezni ve kafiye de önemseydiği görülmektedir. Şiirlerinin çoğunda aruz veznini özellikle tercih ettiği, klasik şiir geleneğinin dışına çıktığı şiirlerini Millî Mücadele yıllarından itibaren yazmaya başladığı” sanatçı ile ilgili kaynaklarda aktarılan diğer bilgiler arasındadır. Onun, *Millî Mücadele* yıllarında Türk Derneğinin ve Türk Ocaklarının görüşleri doğrultusunda sanatında ve fikirlerinde millî şuurun daha fazla yer aldığı söylenebilir (TEİS, 2020). Tablo 5.30'daki 45. Örnek'te Horozcu'nun *Türk Ocağı Gençlerine* isimli şiirinden alınan dizelere yer verilmiştir. Şiirin, Türk mitolojisinde önemli bir yere sahip olan *Bozkurt* kavramının etrafında kurgulandığı; ayrıca şiirde *Oğuz Ata* ve Türk destanlarına atıfta bulunulduğu tespit edilmiştir.

Özkan'ın da belirttiği gibi “arkeolojik buluntular, kaya resimleri ve diğer maddi kültür kalıntıları, Türk tarihinin temellerine ışık tutmakla birlikte millî kimliği inşa eden ortak değerleri de gözler önüne sermektedir” (2018). Dolayısıyla, bütün Türk boylarını aynı *gök çadır* altında tutan tek olgu, ortak bir kültürel hafızaya sahip olmalarıdır. Sözü edilen ortak kültür değerlerinin en önemli öğelerinden biri de şüphesiz *bozkurt*tur. Tarihin nesilden nesile aktarılan sözlü kaynakları olan destanlar da Türk boyları arasında asırlardır korunan ortak millî kültür ürünleridir. Destanlarda ana, baba, bağımsızlık, millet gibi değerleri karşılayan *bozkurt* kavramının Türk Ocağı gençlerine atfedilen bir şiirde kullanılması araştırmanın kavramsal çerçevesi ve amacı açısından önemli görülmektedir.

Türk Ocağı Gençlerine adlı şiir, her ne kadar 45. Örnek'te geçen “resul” kelimesi dolayısıyla *Peygamberler* alt başlığında değerlendirilse de metnin genelinde, Türk gençlerinin destansı kurtuluş mücadelesinin tasvir edildiği görülür. “Destanların edebî türüne mahsus özellikleri olduğunu ve bir milletin hayatta kalmayı sürdürebilmesi veya yok olmak ile yüz yüze gelmesi ya da çok büyük güçlerle mücadelelerini anlattığını” (2021) belirten Demir, aynı zamanda destanların, mensubu olduğu milletin tarihini, kültürünü ve dilini gelecek nesillere taşıdığı hususu üzerinde de durmaktadır. Bozkurt Destanı ve Ergenekon Destanı'nın aslında

⁴⁴ s. 279

aynı destan olduklarını; Ergenekon Destanı'nın aslında Bozkurt Destanı'nın devamı olduğunu ifade eden araştırmacı, metinlerin farklı zamanlarda farklı bilim insanları tarafından tespit edilip adlandırılması dolayısıyla ortaya böyle bir ayrım çıktığını değerlendirmiştir. *Türk Ocağı Gençlerine*⁴⁵ adlı şiirin çalışma açısından önemi ise Demir'in şu görüşleri doğrultusunda ifade edilebilir:

Bozkurt Destanı ve Ergenekon Destanı, Türk toplum hayatının temel unsurları arasında yer almıştır. *Kurdun* tarih boyunca kutsal sayılması ve bu hayvanın Türkler arasındaki saygınlığı, demircilik ve demirin tarih boyunca önemli hatta kutsal görülmesi, zor zamanlarda toplum dayanışması ve iş birliği, Köktürklerin kurttan türeyişinin üçüncü destanında dünyanın günümüzde kullandığı takvimin temelini atılışı, hepsinden ötesi Türk'ün tarih boyunca karakterindeki tam bağımsızlık ve özgürlük tutkusu bunlara örnek olarak verilebilir. Dolayısıyla Bozkurt ve Ergenekon konusu, aradan binlerce yıl geçmesine rağmen, Türk'ün ve Türklüğün hafızasındaki yerini korumaktadır (Demir, 2021).

Buna göre destanlarda ifade edildiği şekliyle “uğradıkları bütün felaketlerden Tanrı'nın verdiği güç ve gönderdiği bir bozkurt sayesinde” kurtulan Türklerin, 20. Yüzyılın başında da aynı ilahi kudret sayesinde savaşımlardan çıktıkları; bu kurtuluşu yine bir Bozkurt (Atatürk) önderliğinde başardıkları imasının yer aldığı *Türk Ocağı Gençlerine* adlı şiir, içerdiği semboller ve vurguladığı değerlerle araştırmadaki yerini almış ve *Türk Yurdu* dergisindeki (1911-1931) 20 şiirde geçen *peygamber isimlerine* örnek teşkil eden metinlerden alınan dizeler *Tablo 5.30*'da gösterilmiştir.

Böylece, değerler eğitimi ve millî kimliğin inşasına yönelik kullanılabilecek olan *Türk Yurdu* dergisindeki şiirlerin (1911-1931) incelendiği *Tartışma: Türk Yurdu Dergisindeki Şiirlerde Geçen Millî ve Kültürel Değerlere Bakış* bölümü, 30 tablo ve 45 örnek metinle tamamlanmıştır.

5.2. Sonuç

Edebiyat metninin varlık sebebi herhangi bir değeri veya düşünceyi aktarmaktan ziyade belli duygu, düşünce ve hayalleri estetik biçimde sunmaktır. Ancak edebî metinler kendilerini oluşturan bireysel ve toplumsal şartlardan asla uzak değildir. Milletlerin yaşadığı siyasi, sosyal, ekonomik ve psikolojik pek çok unsur dil aracılığıyla edebî metinlerin dünyasında kendine yer bulur. Osmanlı Devleti'nde özellikle 19. asırda yoğun biçimde başlayan ve 20. asırda belirgin hâle gelen toplumsal değişimler; Trablusgarp, Balkan Savaşları ve I. Dünya Savaşı'yla birlikte bir var oluş mücadelesine dönüşmüştür. Bu savaş dönemi psikolojisinde millî bir kimliği inşa eden fikir hareketlerinin görünür hâle gelmesi, edebiyat metninin

⁴⁵ s. [285](#)

dünyasını da biçimlendirmiştir. Özellikle II. Meşrutiyet'ten sonra Türk millî kimliğinin diğer fikir akımlarının önüne geçmesi ve bununla ilgili yayınlar, derneklerle millî mücadeleye uzanan çizgi, bazı temel kavram ve değerlerin edebî metinlerin kurucu unsuru hâline dönüşmesine kapı aralamıştır.

Millî bir devletin fikrî temellerini oluşturan Türklük, vatan, tarih bilinci gibi temel kavram ve değerler edebî metinlerin o dönemdeki merkezî temaları hâline gelmiştir. Özellikle millî kimlik bilinci oluşturmaya çalışan ve dönemin aydınlarıyla yazarlarını bir araya toplayan *Türk Yurdu* dergisi, imparatorluktan millî bir devletin temellerinin oluşturulduğu dönemde önemli bir yer teşkil etmektedir. Bu araştırmanın da kavramsal çerçevesini oluşturan 1911-1931 yılları arasında yayımlanan ciltlere bakıldığında söz konusu bu seyri her açıdan görmek mümkündür.

Türk Yurdu dergisinin I-II. Serisi'ndeki edebî metinlerin kurucu unsuru olarak öne çıkan değerler, bu çalışmada ele alınmış ve incelenmiştir. Millî bir kimliğin inşasında önemli bir yere sahip olan dergideki metinlerde zaman zaman bu söylem biçiminin edebiyatın dünyasına neredeyse bütünüyle hâkim olduğu gözlemlenir. Topyekûn bir var oluş mücadelesinin yaşandığı böyle dönemlerde bu söylemin yer yer pek çok estetik değeri de geri planda bıraktığı görülür. Böyle olması doğaldır çünkü ülkeye hâkim olan savaş psikolojisi birçok bireysel duyuyu aşar ve edebiyat toplumsal bir var oluşun filizlendiği, dile getirildiği bir alan hâline dönüşür.

Dönemin edebiyatçıları, yazdıklarıyla var oluş mücadelesi veren topluma bir direnç noktası oluşturmuştur. Eserlerdeki milliyetçi söylem, manevi değerlerle bütünleşerek hâkim bir ifade biçimine dönüşür. Dolayısıyla 1911-1931 yılları arasında yayımlanan *Türk Yurdu* dergisindeki şiir metinlerini bu bakış açısıyla değerlendirmek gerekir. Ayrıca derginin 30 Kasım 1911 tarihinde ilk sayısı yayımlanmış ve ilk şiir de bu ilk sayıda kapağın hemen altında yer almıştır (Mehmet Emin Yurdakul, “Demirci”). *Türk Yurdu*'nun, araştırmanın kavramsal çerçevesinin de son tarihi olan ve *Türk Ocakları*'nın olağanüstü kongresiyle kendini feshettiği 1931 yılının mart ayında yayımlanan son sayısında da Ahmet Muhip Dıranas'ın “Bir Yaz Akşamının Hisleri” ve “Yağmur” adlı şiirleri yer almıştır. Dolayısıyla derginin ilk iki serisinin yayın hayatına şiirle başladığı ve yayın hayatının yine şiirle bittiği görülmektedir. Çalışmanın inceleme metinlerinin şiir türünde olması bu doğrultuda dikkat çekmektedir.

Toplumsal değişimler bütün çağlarda kaçınılmazdır ve nesiller arası farklılıkların olması da bu sebeple doğaldır. Fakat bu farklılıkların kuşakların birbirlerinin dilini, kültürünü

anlamayacak bir ilişkiye sebep olacak düzeyde olmaması için toplumsal dengenin sağlanabilmesi şarttır. Bu dengenin sağlanabilmesi için ise değerler eğitiminin önemine dikkat çekmek gerekir. Değerler eğitiminin bireyin kazanımları açısından olumlu sonuçlanabilmesi, verilecek eğitimin hedef kitlenin hazırbulunuşluk düzeyine uygunluğu ile doğru orantılıdır. Hazırbulunuşluk düzeyinin belirlenebilmesi ve değerler eğitiminin edebiyat eğitimi bağlamında etkili bir şekilde gerçekleştirilebilmesi için değer kavramının kapsamı ve niteliğinin bilinmesi oldukça önemlidir. Bu sebeple çalışmada, “değer” ve “değer eğitimi” kavramları üzerinde ayrıntılı bir şekilde durulmuştur.

Türk Dili ve Edebiyatı dersi, hedef kitlenin hem millî ve manevi hem de evrensel değerlerle ilgili farkındalıklarını geliştirmelerini kolaylaştırır. Asıl amacı öğrencilerin okuma, dinleme becerilerini geliştirmesi, dil bilgisi kurallarını, diksiyon kurallarını öğrenmesi ve okuma alışkanlıkları kazanması olan Türk Dili ve Edebiyatı dersi, bu katkıyı öğrencilere, ders kitaplarında yer alan metinler aracılığıyla sağlar. Araştırmada, Türk Dili ve Edebiyatı derslerinin söz konusu bu metin zenginliğinden değerler eğitime yönelik yararlanılabilecek önerilerde bulunulmuştur.

Tarihî kaynaklarda, 1911-1931 yılları arasında Türkiye’de toplumsal anlamda kısa zamanda birçok değişimin yaşandığı aktarılmaktadır. Bu toplumsal ve siyasi değişimlerin, söz konusu dönemdeki şairlerin eserlerine yansımalarının incelenmesi; toplum ve edebiyatın birbiriyle etkileşim içinde olduğunu göstermesi bakımından önemlidir. Çalışmada 1911-1931 yılları arasındaki dönemde *Türk Yurdu* dergisinde yayımlanan şiirlerin incelenmiş olması edebî metinlerin, sanat zevki ve estetik anlayışla kültürel değerleri hayatın gerçekliğinden hareketle somutlaştırması bilimsel gerçekliğine dayandırılmıştır. Edebî metinlerin, bireyin estetik zevkinin gelişmesine ve mensubu olduğu toplumun değerlerini benimsemesine dolaylı olarak katkıda bulunması, hedef kitlenin millî kimliğinin inşası sürecinde *Türk Yurdu* dergisindeki şiirlerin kullanılabileceği fikrini desteklemektedir.

Çalışmanın “Millî kimliğin inşasında değerler eğitiminin rolü ve Türk Yurdu dergisindeki (1911-1931) şiirlerin dil, muhteva, yapı yönüyle değerler eğitime katkısı ne şekildedir?” problem cümlesi doğrultusunda; *Türk Yurdu* dergisinin tarihî önemi, dil ve kültür taşıyıcılığındaki rolü ile ilgili bilgiler aktarılmış, tartışmalar yürütülmüş ve değerlendirmeler yapılmıştır. Değerler eğitiminin ortaöğretim öğrencileri üzerindeki önemi hakkında araştırmalar yapılmış ve alandaki kaynaklardan elde edilen bilgiler doğrultusunda millî kimliğin inşasında değerler eğitiminin önemi tartışılmıştır. *Türk Yurdu* dergisindeki (1911-1931) şiirlerde sevgi (vatan, tarih, millet), hürriyet severlik; dil, din sevgisi, kahramanlık,

merhamet duygusu, kültür, örf ve âdetlere bağlılık gibi değerlerin ne derecede ve ne şekilde yer aldığı *Tahlilî Fihrist* çalışmasından hareketle tespit edilmiştir. Ayıca “*Türk Yurdu* dergisindeki (1911-1931) şiirlerin, ortaöğretim müfredatı çerçevesinde değerler eğitimi ile ne şekilde örtüşmekte olduğu” sorusuna cevap aranmış ve “değerler eğitiminin millî kimliğin inşasına katkısının ne şekilde olabileceği” kavramsal çerçeve kapsamında, ilgili araştırmalardan yararlanılarak değerlendirilmiştir.

Değerler eğitiminin herhangi bir yaklaşıma indirgenerek verimli olamayacağı fikri doğrultusunda, “Bütüncül Değerler Eğitimi Yaklaşımı”nın önerilmesinden; değer eğitiminde farklı yöntemlerin bir bütünlük içinde kullanılmasının bireyin düşünce ve duygu dünyasının her ikisine de hitap edilmesi amacıyla gerekliliğinden yola çıkarak araştırmacıların görüşleri esas alınmış ve bütüncül değerler eğitiminin, “eğitim sürecine etki eden çevresel ve sosyal faktörlerin göz önünde bulundurulmasının gerekliliğini” vurgulaması açısından önem kazandığı bilgisi çalışma sırasında dikkate alınmıştır. Bu doğrultuda karakter eğitimi yaklaşımının, eğitimin ahlaki boyutu ile öğrenci hayatının sosyal ve vatandaşlık alanını birleştiren bütüncül bir yaklaşım olması, araştırmanın tamamlanması sürecinde göz önünde bulundurulmuştur.

Karakter eğitiminin, örtük veya açık programlar aracılığıyla, hedef kitleye “saygı, sorumluluk, dürüstlük, adalet, sadakat, güvenilirlik” gibi temel insani değerleri kazandırma, bu gibi değerlere karşı duyarlılık oluşturma ve onları davranışa dönüştürme konusunda bireylere yardımcı olmayı amaç edindiği bilinmektedir. Bu çalışmada yapılan analizler, çalışmanın “Değerler Eğitimi Yaklaşımları”nın ayrıntılı bir şekilde incelendiği “Kavramsal Çerçeve ve İlgili Araştırmalar” bölümünde verilen bilgilere göre “Bütüncül Değerler Eğitimi Yaklaşımı”na göre tamamlanmıştır.

Son yıllarda değerler eğitimi ile ona bağlı kavramlara, öğretim programlarında sıkça yer verildiği ve ailede başlayıp okulda devam eden değer eğitiminin; değerlerin benimsenmesi, yaşam biçimi hâline getirilmesi ve gelecek kuşaklara aktarılması bakımından önem arz ettiği araştırmanın ilgili bölümlerinde ifade edilmiştir. Ortaöğretim öğrencilerine millî kimlik kazandırılması sürecinde değerler eğitiminin işlevine dikkat çeken bu çalışma kapsamında, *Türk fikir ve edebiyat alanında önemli bir yere sahip olan Türk Yurdu dergisindeki (1911-1931) 345 şiir* incelenmiştir. Bu şiirler araştırmanın inceleme nesnesini oluşturmaktadır. Araştırma, nitel bir araştırma olarak yapılandırılmıştır ve nitel araştırma desenlerinden tekli durum çalışmasıdır. Veri toplama yöntemi olarak doküman incelemesi tercih edilmiştir.

Araştırma kapsamında millî kimliğin inşasında değerler eğitiminin rolü ve *Türk Yurdu* dergisindeki (1911-1931) şiirlerin dil, muhteva, yapı yönüyle değerler eğitimine katkısının ne şekilde olduğunu tespit etmek amacıyla “Şairlerin ad (soyadı) sıralaması” esas alınarak *Tahlilî Fihrist* oluşturulmuştur. Söz konusu *Tahlilî Fihrist* çalışmada veri toplama aracı olarak değerlendirilmiştir. Fihrist çalışmasında 1911-1931 Yılları arasında *Türk Yurdu* dergisinde yayımlanan toplam 345 şiir, “millî ve kültürel değerler” açısından incelenmiş ve incelemede literatürdeki “Değerlerin Sınıflandırılması Yaklaşımları” esas alınmıştır. Türkiye kaynaklı bir sınıflama bulunmadığı için araştırmada Batı kaynaklı sınıflandırmalar değerlendirilmiştir. Araştırmacı, tezin kavramsal çerçevesine uygun olarak söz konusu tasnifleri çalışmaya uyarlamıştır.

Çalışmanın genelinde ve *Tahlilî Fihrist*’te geçen “millî, milliyet, kültür” gibi ifadelerin hepsiyle Türk kimliğini oluşturan ögeler kastedilmektedir. Milliyet ile “Türk milleti ve Türk milliyetçiliği”, kültür ile “Türk kültürü” ifade edilmiştir.

Türk Yurdu dergisindeki şiirlerde millî ve kültürel değerlerin incelendiği *Tahlilî Fihrist* çalışmasından yola çıkarak ve alanda yazılan tezlerle kaynaklar taranarak çalışmanın “Bulgular ve Yorum” bölümünde “Değerlerin Dönemlere Göre Dağılımı ve Değerlerin Sınıflandırmaya Göre Dağılımı” ile ilgili bulguların analizi yapılmıştır. Değerlerin Dönemlere Göre Dağılımı, 1911-1918 ve 1923-1931 yılları arasında *Türk Yurdu* dergisinde yayımlanan şiirlerdeki değerlerle ilgili unsurların oranlarını içermektedir. Değerlerin Sınıflandırmaya Göre Dağılımında ise Spranger, Rokeach ve Nelson’ın değerler sınıflamalarından yola çıkılarak analizler yapılmıştır. Çalışmanın kavramsal çerçevesi göz önünde bulundurularak Schwartz’un değerler sınıflamasına yer verilmemiştir.

Nelson’ın değerler sınıflaması, araştırmanın inceleme nesnesi olan şiirlere, muhteva açısından uyarlanmış; bulgular bu sınıflandırmaya göre kategorize edilmiştir. Verilen bilgiler ve incelenen metinlerdeki bulgular neticesinde, araştırmada kullanılan şiirlerin muhtevalarında çok sayıda “millî ve manevi değer unsuru”nun yer aldığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmanın amacına yönelik değerlendirilen şiirlerin hedef kitlenin millî kimliğinin inşası sürecinde değerler eğitimine katkı sağlayacak unsurlar barındırdığı tespit edilmiştir.

Çalışmanın inceleme nesnesini oluşturan 345 şiirden değerler eğitimine yönelik kullanılmak üzere seçilen şiirler, *Türk Yurdu* dergisinin Arap harfli tıpkıbasımı üzerinden yeni harflere aktararak incelenmiştir. Örnek metinlerde kullanılan şiirlere çalışmanın *Ekler* bölümünde yer verilmiştir. Şiirlerin Osmanlı Türkçesi ile yazılmış tam metinlerine *T.C.Millî Kütüphane*

Başkanlığının dijital kütüphanesi üzerinden ulaşılmış ve söz konusu kaynaklar çalışmanın müellifi tarafından daha sonra alanda kullanılmak üzere arşivlenmiştir. Diğer yandan araştırmanın, millî kimliğin inşasında değerler eğitiminin rolü ve *Türk Yurdu* dergisindeki (1911-1931) şiirlerin dil, muhteva, yapı yönüyle değerler eğitime katkısının tespit edilmesi amacına hizmet edeceği düşünülen söz konusu şiirler değerlendirilirken, dönemin sosyal psikolojik şartları da dikkate alınmış, bu şartların şiirlere ne derecede yansımış olabileceği konusu üzerinde durulmuştur. Aynı zamanda *Tartışma ve Sonuç* bölümünde, farklı araştırmacıların “Değer Eğitimi Yaklaşımları” ile ilgi kurularak birçok açıdan incelenip analizi yapılan şiirlerin “değerler eğitimi ve millî kimliğin inşasına yönelik nasıl kullanılacağı” hususu tartışılmıştır.

Çalışmanın inceleme alanına dâhil olmasına rağmen araştırmanın kapsamı dışında bırakılan *Türk Yurdu* dergisindeki (1911-1931) 155 şiir, Cem Dilçin’in (2005) şiir tasnifinden yola çıkarak değerlendirilmiştir. Söz konusu değerlendirme: “Şiirlerin Nazım Biçimleri ve Türlerine Göre Bulgular”, “Şiirlerde Kullanılan Vezin Türlerine Göre Bulgular” ile “Şairlerin Araştırma Kapsamında Belirlenen Değerleri Kullanmadığı Şiirlere Göre Bulgular” başlıkları altında verilmiştir. Adı geçen alt başlıklarla ilgili tablolar, araştırmanın *Ekler* bölümünde yer almaktadır. Çalışmanın bu bölümü ve yapılan değerlendirmeler, *Türk Yurdu* dergisinde yer alan şiirlerin, Türk Dili ve Edebiyatı eğitiminin farklı alanlarında da kullanılabilecek örnekler olduğuna dikkat çekmek için verilmiştir.

Türkiye’de eğitim öğretim faaliyetlerinin yönetilmesi ve yönlendirilmesi Millî Eğitim Bakanlığı tarafından devlet adına gerçekleştirilmektedir. Türk Millî Eğitim sisteminin faaliyetleri, bugün de yürürlükte olan 1739 sayılı *Temel Kanun*’a uygun olarak yürütülmektedir. Bu çalışmanın ilgili kısımlarında da bahsedildiği gibi Millî Eğitim Temel Kanunun genel amaçlarında, değerler eğitiminin üzerinde önemle durulmuş ancak Türk Dili ve Edebiyatı Dersi Öğretim Programı’nda bu eğitimin nasıl gerçekleştirileceği ile ilgili yöntem veya tekniklere somut bir şekilde yer verilmemiştir. Araştırmanın inceleme nesnesinin bahse konu bu eksikliğin giderilmesine katkı sağlayabileceği neticesine ulaşılmıştır. Değerler eğitime yönelik *Türk Yurdu* dergisindeki şiirlerin kullanılması, yani çalışmanın inceleme nesnesi olan şiirlerin Türk Dili ve Edebiyatı dersi kitaplarında yer bulması, hedef kitlenin millî kimliğinin inşası sürecine değerler eğitimi yoluyla destek olunması açısından önemli görülmektedir. Alanla ilgili yapılacak araştırmalarda, bu çalışmadaki bulguların değerlendirilmesi, Türk Dili ve Edebiyatı eğitime katkı sağlayabileceği düşüncesiyle tavsiye edilmektedir.

Güncel Ortaöğretim Türk Dili ve Edebiyatı Dersi Öğretim Programı'nın *Öğretim Programlarının Perspektifi* bölümünde; eğitim sürecinin bireye bilgi, beceri, tutum, yetkinlik ve değerler kazandırmaya yönelik planlandığı görülmüştür. Bu da Türk Eğitim Sistemi'nin temel amacının “değerler ve yetkinliklerle bütünleşmiş bilgi, beceri ve davranışlara sahip bireyler yetiştirmek” olduğunu ifade etmektedir. *Değerler*, millî ve manevi kaynaklardan süzülerek geçmişten bugüne ulaşmış, gelecek nesillere aktarılabilecek olan kültürel mirastır. *Yetkinlikler* ise bu mirasın hayata aktarılmasını ve yaşamın nitelikli hâle getirilmesini sağlayan fiillerdir. Bu açıdan değerler ve yetkinliklerin birbirini tamamlayıcı kavramlar olduğu, araştırmada elde edilen bulguların işlevselliği açısından önem arz etmektedir. Güncel akış içinde öğrenme öğretme süreçleriyle kazandırılmaya çalışılan bilgi, beceri ve davranışların değerler ve yetkinlikler temelinde, günün şartlarına uygun olarak hedef kitlenin millî kimliğinin inşasının tamamlanması aşamasında etkili olması beklenmektedir. Çalışmanın söz konusu beklentiye, “Bulgular ve Yorum”, “Tartışma ve Sonuç” bölümlerinde yapılan değerlendirmeler vasıtasıyla cevap verebileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Güncel MEB Ortaöğretim Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı'nın ders kitaplarında yer alacak metinlerin taşıması gereken nitelikler bölümündeki değerler eğitime yönelik maddeler ile Türk Dili ve Edebiyatı Dersi Öğretim Programı'nın Özel Amaçlarında belirtilen hedefler çalışma kapsamında incelenmiştir. Söz konusu bilgileri destekler nitelikte olan farklı kaynaklarda belirtilen görüşler, verilen bilgiler ve çalışmanın inceleme nesnesini oluşturan metinler mukayese edilmiş ve araştırmanın “Türk Yurdu Dergisindeki Şiirlerde Geçen Millî ve Kültürel Değerlere Bakış” başlığı altındaki örneklerle açıklanmış olan şiirlerin, MEB Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı'nda belirtilen “ders kitaplarında yer alacak metinlerin taşıması gereken nitelikler” ile çelişmediği görülmüştür. Farklı bir söyleyişle *Türk Yurdu* dergisinde 1911-1931 yılları arasında yayımlanmış şiirler, değerler eğitimi ve millî kimliğin inşasına yönelik Türk Dili ve Edebiyatı ders kitaplarında kullanılabilecek metinlerdir.

Bütün bu araştırmalar ve değerlendirmeler neticesinde çalışmanın varsayımlarına ulaşılmış ve tezin ilgili bölümlerinde bu varsayımların açıklamaları ile neticelerine yer verilmiştir. Bu bulgular neticesinde “*Türk Yurdu* dergisindeki (1911-1931) şiirler, değerler açısından zengin muhtevaya sahiptir. *Türk Yurdu* dergisindeki (1911-1931) şiirler, siyasi ve sosyal unsurlardan izler taşımakla kalmayıp aynı zamanda onların nesilden nesile aktarılmasında da önemli bir işleve sahiptir. *Türk Yurdu* dergisindeki (1911-1931) şiirler, günümüzün

ortaöğretim programlarında bahsedilen değerler eğitiminde kullanılabilecek örneklerdir. *Türk Yurdu* dergisindeki şairler dönemin (1911-1931) toplumsal ve siyasi unsurlarından etkilenmiş ve bunu eserlerine yansıtmışlardır. “Millî kimliğin inşasında değerler eğitimi önemli bir işleve sahiptir.” sonuçlarına ulaşılmıştır.

Çalışmada Türk düşüncesi, edebiyatı ve tarihi alanında önemli bir yer teşkil eden *Türk Yurdu* dergisinde 1911-1931 yılları arasında yayımlanan şiirler, araştırmanın kavramsal çerçevesi kapsamında incelenmiş ve şiirlerin; millî kahramanlıkları, zaferleri, olağanüstü özellikli başarıları, yiğitçe mücadeleler ve destansı kurtuluşları, tarihin büyük olaylarını, toplumun dönüm noktalarını, toplumsal değerleri vb. durum ve olayları millî heyecan uyandıracak şekilde işlediği görülmüştür. Bu bağlamda araştırmanın, “Millî kimliğin inşasında değerler eğitiminin rolü ve *Türk Yurdu* dergisindeki (1911-1931) şiirlerin dil, muhteva, yapı yönüyle değerler eğitime katkısı ne şekildedir?” problem cümlesini cevaplama amacına, “Bulgular ve Yorum” bölümünde yapılan değerlendirmelerden yola çıkarak “Tartışma ve Sonuç” kısmında sunulan tavsiyelerle ulaşılmıştır.

Muhtemel “Millî Eğitim Şuraları” veya “Ders Kitabı Hazırlanması” ile ilgili çalıştaylarda, bu araştırmadaki tespitlerin değerlendirilmesinin Türk Dili ve Edebiyatı eğitimi alanı için yararlı olabileceği düşünülmektedir. Çalışmanın amacı doğrultusunda değerler eğitimi ve millî kimliğin inşasına yönelik kullanılmak üzere, çalışmanın inceleme nesnesi içinden 42 şiir derlenmiş, şiirler çalışmanın kapsamına dâhil olan yıllarda (1911-1931) yayımlanan *Türk Yurdu* dergilerinin Arap harfli tıpkıbasımından Yeni Türk Harflerine aktarılmıştır. Bu metinler çalışmanın *Ekler* kısmında, değerler eğitime yönelik ders materyali olarak kullanılabilecekleri önerisiyle, şiirlerin başlıklarının alfabetik sırasına göre verilmiştir. Araştırmanın, alanda çalışanlara ve Türk Dili ve Edebiyatı’nda değerler eğitimi ile ilgili sürece katkı sağlayacağı öngörülmektedir.

KAYNAKLAR

- Ahmet Yesevi Üniversitesi. *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. <http://teis.yesevi.edu.tr/bağlantısından alınmıştır>.
- Aka, A. (2010). Kimliğe teorik yaklaşımlar. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 34(1), 17-24.
- Akbaş, O. (2004). *Türk millî eğitim sisteminin duyuşsal amaçlarının (değerlerinin) ilköğretim II. kademedeki gerçekleşme derecesinin değerlendirilmesi*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Akbaş, O. (2008). Değer eğitimi akımlarına genel bir bakış. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6(16), 9-27.
- Akçay, A. ve Kardaş, N. (2019). *Türkçe dersi öğretim programları*. Ankara: Pegem.
- Akçuraoğlu, Y. (2 Ekim 1913). “İttihat ve terakki cemiyetinin yıllık kongresi”, *Türk Yurdu*, 19 Eylül 1329, 28.
- Akova, H. (2020). Erik Erikson’un psikososyal gelişim evreleri. <http://haticeakova.com/erik-eriksonun-psikososyal-gelisim-evreleri.htm> adresinden Kasım 2020’de alınmıştır.
- Akpınar, B. (2017). *Eğitimde program geliştirme ve değerlendirme*. Ankara: Data.
- Aksoy, Ö. A. (2013). *Atasözleri ve deyimler sözlüğü*. İstanbul: İnkılâp.
- Akşin, S. (2017). *Jön Türkler ve İttihat ve Terakki*. Ankara: İmge.
- Akşin, S. (ed.) (2020). *Çağdaş Türkiye (1908- 1980)*. İzmir: Cem.
- Aktaş, Ş. (2015). *Şiir tahlilî-teori ve uygulama-*. Ankara: Kurgan Edebiyat.
- Aktı, Ü. (2018). Tarihi şahsiyetler ve mekânların günümüz kolektif tasavvurundaki değeri ve yeri. *İslam Medeniyeti Araştırmaları Dergisi (İMAD) (The Journal of Islamic Civilization Studies)*, 3(2), 124-148.

- Akyüz, K. (2017). *Batı tesirinde Türk şiiri antolojisi*. İstanbul: İnkılap.
- Akyüz, K. (2020). *Modern Türk edebiyatının ana çizgileri-1860-1923*. İstanbul. İnkılap.
- Akyüz, Y. (2009). *Türk eğitim tarihi (mö 1000-ms 2009)*. Ankara: Pegem.
- Alan, S. (2018). *Tanzimat Edebiyatı'nda millî kimlik inşası*. İstanbul: Kesit.
- Algur, H. (2017). *Değer eğitimi yaklaşımları*. Ed: Mustafa Çakmak, Ankara: Pegem.
- Andı, M.F. (1997). *Servet-i Fünun'a kadar yeni Türk şiirinde şekil değişimleri*. İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- Suat, A. <https://www.biyografi.net/kisiayrinti.asp?kisiid=961> bağlantısından 03.08.2021 tarihinde alınmıştır.
- Allison, B. N. ve Schultz, J. B. (2001). Interpersonal identity formation during early adolescence. *Adolescence*.
- Alp, H. (2020). *Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e Türkiye'de ilköğretim ve müfredat programları (1913-1936)*. Ankara: Nobel.
- Altıntaş, M. E. (2012). Bireycilik ve toplumculuk tartışmaları bağlamında değerler eğitimi yaklaşımları. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 10(24), 31-52.
- Altun, Z. (2019). Türk kültüründe “kurt kavramı” üzerine bir inceleme. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum/ Education and Society In The 21st Century*. 8(22), 91-108.
- Apaydın, D. (2020). *Dergâh'tan Varlık'a erken Cumhuriyet dönemi Türk şiiri (1921- 1933)*. Çolpan: Ankara.
- Arabacıoğlu, F.P. ve Aydemir, I. (2007). Tarihî çevrelerde yeniden değerlendirme kavramı. *YTÜ Arch. Fac. E-Journal*, 2(4), 204.
- Argunşah, H. (2004). *“Millî edebiyat”, yeni Türk edebiyatı – el kitabı (1839-2000)*. (ed.) Ramazan Korkmaz. Ankara: Grafiker.
- Argunşah, H. (2021). Ömer Seyfeddin'in bilinmeyen şiirleri ve bazı düzeltmeler. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/686838> adresinden Kasım, 2021'de alınmıştır.
- Aronson, E., Wilson, T., ve Akert, R. (2012). *Sosyal psikoloji*. İstanbul: Kaknüs.

- Arslan, E. ve Arı, R. (2008). Erikson'un psikososyal gelişim dönemleri ölçeğinin Türkçeye uyarlama, güvenirlik ve geçerlik çalışması. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (19), 3-60 B.
- Artuç, S. (2013). İpek Yolundaki göç hareketlerinin Türk edebiyatına yansımaları. *İpek Yolunda Türk Kültür Mirası Bilgi Şöleni bildirileri*, s. 189-202.
- Artuç, S. (2014). *Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde şiir metinlerinden yararlanma*. Ankara: Nobel.
- Artuç, S. (Ocak-Şubat 2015). "Cumhuriyet dönemi Türk edebiyatında edebî tenkit-1". *Devlet*, 12(457), 70-79.
- Artuç, S. (Temmuz-Ağustos 2015). "Cumhuriyet dönemi Türk edebiyatında edebî tenkit-2". *Devlet*, 12 (460), 24-34.
- Artuç Bekteş, S. (2020). Türk dili ve edebiyatı müfredatlarının dil bilgisi çalışmaları açısından değerlendirilmesi. *Anadolu Kültürel Araştırmalar Dergisi*, 4(2), 186-200.
- Artuç Bekteş, S. ve Kurt, M. (2022). Değerler Eğitimi Bağlamında Ziya Gökalp'ın "Alageyik" ve "Turan" Adlı Şiirlerinin Millî Kimlik İnşası Sürecine Etkisi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 10 (2), 440-453. DOI: 10.16916/aded.1052767
- Aslan, E. (2010). Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk ders kitapları. *Eğitim ve Bilim*, 35(158).
- Assman, J. (2018). *Kültürel bellek*. İstanbul: Ayrıntı.
- Atasoy, F. (2020). *Milliyetçilik tartışmaları*. Ankara: Net Kitaplık.
- Avnullah Kâzımî, <https://www.biyografya.com/biyografi/2874> bağlantıdan 09.08.2021 tarihinde alınmıştır.
- Ay, E. (2014). Karakter eğitiminde vatandaşlık eğitiminin yeri ve önemi. Ed: Refik Turan ve Kadir Ulusoy, *Farklı yönleriyle değerler eğitimi içinde (s. 211-225)*. Ankara: Pegem.
- Aydemir, F. (2017). Ömer Seyfettin'in mensur şiirleri üzerine. *SOBİDER Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(13), 498-508.
- Aydın, M. Z. (2010). Okulda çalışan herkesin görevi olarak değerler eğitimi, <https://docplayer.biz.tr/185804925-Okulda-calisan-herkesin-gorevi-olarak-degerler-egetimi-1.html> adresinden Kasım 2020 tarihinde alınmıştır.

- Aydın, M. Z. ve Akyol Gürler, Ş. (2020). Okulda değerler eğitimi yöntemler - etkinlikler – kaynaklar. Ankara: Nobel Yay.
- Aydın, S. (2009). *Türk kimliğinin yaratılması ve ulusal kimlik sorunu üzerine*. Ankara: Maki.
- Aytaş, G. (2010). *Türk Edebiyatı dersi yüksek lisans ders notları*. Ankara: G. Ü. Gazi Eğitim Fakültesi.
- Aytaş, G. (2011). *Türk Yurdu şiiri. Türk Yurdu Dergisi. Şubat 2011- Yıl 100- Sayı 282*.
- Aytaş, G. Vd. (2013). *Edebiyat bilgi ve kuramları*. İldem: Ankara.
- Ayverdi, S. (2019). *Millî kültür mes'eleleri ve maârif dâvâmız*. Kubbealtı: İstanbul.
- Bağır, C. (2012). *Türk Yurdu şiir antolojisi*. Ankara: Sarıyıldız Ofset.
- Balcı, V. (2002). *Liselerde Türk dili ve edebiyatı öğretiminin değerlendirilmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Anadolu Üniversitesi/ Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Banarlı, N. S. (1983). *Resimli Türk edebiyatı tarihi – II. Cilt*. İstanbul: Millî Eğitim Basımevi.
- Bars, M.E. (2017). Ziya Gökalp ve Türkçülük üzerine bazı değerlendirmeler. *Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt: 4, Sayı: 2 (Sf. 38-51)
- Batdal Karaduman, G. (Ed.). (2020). *Geçmişten günümüze ilkokul programları (1924-1928)*. Ankara: Pegem Akademi.
- Bayrak Cömert, Ö. (2011). 1992 ve 2005 tarihli Türk dili ve edebiyatı öğretim programına göre hazırlanan MEB edebiyat (Türk edebiyatı) ders kitapları üzerine karşılaştırmalı bir değerlendirme çalışması. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Doktora Tezi.
- Berkes, N. (2005). *Türkiye'de çağdaşlaşma*. İstanbul: Yapı Kredi Yay.
- Bilgin, N. (1994). *Sosyal bilimlerin kuşağında kimlik sorunu*. Ege Yayınları: İzmir.
- Cansız, S. (2020). Remzi Oğuz Arık'ın fikir ve hayat coğrafyası. *Hars Akademi Uluslararası Hakemli Kültür-Sanat-Mimarlık Dergisi*. Sayı: 5, Sayfa: 91-115, Haziran.
- Çalık, M. (2016). *Millî kimlik milliyet milliyetçilik*. Ankara: Cedit Neşriyat.
- Çavuşoğlu, M. (2001). *Necati Bey Divanı'nın tahlili*. İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- Çelikkaya, H. (1996). *Fonksiyonel eğitim sosyolojisi*. İstanbul: Alfa Yayınları.

- Çetin, İ. (Ed.). (2015). *Dil ve edebiyat öğretim yöntemleri*. Ankara: Nobel Yay.
- Çetin, N. (2011). *Şiir çözümleme yöntemi*. Öncü Kitap: Ankara.
- Çetin, N. (2012). *Takma isimler sözlüğü*. Akçağ: Ankara.
- Çetişli, İ. (2008). *Edebiyat sanatı ve bilimi*. Akçağ Yay. Ankara.
- Çetişli, İ. (2015). *Metin tahlillerine giriş*. Akçağ Yay. Ankara.
- Çetişli, İ. Vd. (2019). *II. Meşrutiyet Dönemi Türk edebiyatı*. Akçağ: Ankara.
- Çiftçi, A. (2012) *Sosyolojiye giriş*, Yayın Evi: Ankara.
- Çiftçioglu, H., Polat, Ö.A. ve Eren, E. (2016). Kişilik gelişimi. *Journal of Social And Humanities Sciences Research (JSHSR) Vol:3 Issue:7 pp:166-177*.
- Çonoğlu, S. (2019). Bekir Çobanzade'nin şiirlerinde millî kimliğin yeniden inşası süreci ve millî kültür unsurları. *Akademik Kaynak, 3(6), Aralık 2015, 1-11*.
- Çotuksöken, Y. (1988). *Deyimlerimiz*. İstanbul: Varlık Yayınları.
- Çubukçu, Z. (2008). Çocuklara temel değerleri kazandırmanın önemi. M. Kaplan (Ed.), *Türk Xalqları Ədəbiyyatı (II): Beynəlxalq Uşaq Ədəbiyyatı Konqresi, 2-ci. Qafqaz Universiteti, Bakü/Azərbaycan*.
- Çubukçu, Z. (2012). İlköğretim öğrencilerinin karakter eğitimi sürecinde örtük programın etkisi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, Değerler Eğitimi Sempozyumu Özel Sayısı, 12(2), 1513-1534*.
- David O, S. vd. (2018). *Sosyal psikoloji*. (A. Dönmez, Çev.) Ankara: İmge Kitabevi Yay.
- Demir, N. (2021). *Bozkurt ve ergenekon destanı*. Ötüken Yay: İstanbul.
- Demirci, M. (2018). İzmir'de bir Rifâî Şeyhi Süleyman Hayâtî Aktuğ (Hayâtî Baba). *Kubbealtı Akademi Mecmuası, Ekim, 188. Sayı*.
- Demirel, M. (2009). Sınıf öğretmenlerinin ve okul yöneticilerinin karakter eğitimine ilişkin özyeterlik inançları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 37, 36-49*.
- Demiryürek, G. (2015). *Çağdaş çocuk şiirinde değerler eğitimi (1980'den günümüze)*. Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Deniz, K. ve Karagöl, E. (2017). Akademik yazma açısından tez yazım kılavuzları. *Ana Dili Eğitimi Dergisi, 5(2), 287-312*.

- Devellioğlu, F. (2005). *Osmanlıca- Türkçe ansiklopedik lügat*. Ankara: Andın Kitabevi Yayınları.
- Dilçin, C. (2005). *Örneklerle Türk şiir bilgisi*. TDK: Ankara.
- Dilmaç, B. (2002). İnsanca değerler eğitimi, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Dinç, S. (2015). *Türk eğitim tarihinde yapılan milli eğitim şuraları ve uygulamaları*. Akademisyen: Ankara.
- Doğan, K. (2008). *Cumhuriyet dönemi kimlik inşası*. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi. Sakarya.
- Dökmen, Ü. (2000). *İnceleme nesnesile uyuşma sürecinde var olmak, gelişmek ve uzlaşmak*. Sistem Yayıncılık: İstanbul.
- Duman, A. (1992). *1923-1957 yılları arasında ortaokul ve liseler için hazırlanan Türkçe, Türk dili ve edebiyatı programları üzerine bir inceleme*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Durmuş, A. (2004, Kasım). Karakter eğitiminde çevre imkânları. *Değerler ve Eğitimi Uluslararası Sempozyumunda sunulmuş bildiri, İstanbul*.
- Duman, H.H. ve Güreşir, S.K. (2009). *Yeni Türk Edebiyatı'nın kaynakları: Savaş ve edebiyat (1828-1911). Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 4 /1-I Winter 2009*.
- Durmuş, İ. (2007). Türk adının ortaya çıkışı, anlamı ve yayılışı. *Akademik Bakış*, Cilt 10. Sayı 20Yaz 2017.
- Ekiz, D. (2003). *Eğitimde araştırma yöntem ve metodlarına giriş*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Ekşi, H. (2003). Temel insanî değerlerin kazandırılmasında bir yaklaşım: karakter eğitimi programları. *Değerler Eğitimi Dergisi, Cilt I, Sayı 1.(79-96)*.
- Engin, E. (2011). Biyografik açıdan İsmail Safa'nın şiirleri. *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi [TAED] 46, Erzurum, 95-110*.
- Enginün, İ. (2006). *Yeni Türk edebiyatı- Tanzimat'tan Cumhuriyet'e (1839-1923)*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Eraslan, C. (Ed.), (2020). *Atatürk ilkeleri ve inkılap tarihi- II*. İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi Ortak Ders Notları. İstanbul.

- Ercilasun, B. (2013). *İkinci Meşrutiyet devrinde tenkit*. Dergâh Yay: İstanbul.
- Ercilasun, B. (2014). *Türk şiiri üzerine*. Dergâh Yay: İstanbul
- Erdem, A. R. (2003). Üniversite kültüründe önemli bir unsur: değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(4), 55-72.
- Erdem, M.D. ve Akkaya, A. (Ed). (2014). *Türk dili ve edebiyatı öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Ergin, O. (1977). *Türk maarif tarihi (3-4. cilt)*. İstanbul: Eser Matbaası.
- Ergün, M. (1996). *İkinci Meşrutiyet devrinde eğitim hareketleri (1908-1914)*. Ankara.
- Erkan, Ü. (2014). *Türk Yurdu dergisinde milliyetçilik (1911-1931)*. Doktora tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Ertürk, D. (2021). *Sosyal psikoloji*. İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi Ortak Ders Notları.
- Ferruh Niyazi, <http://www.kastamonugazetesi.com.tr/kastamonu-saglik-tarihi-cumhuriyetten-gunumuze-i/> 7.08.2021 tarihinde alındı.
- Fildiş, B. Edt. (2017). *Osmanlı'dan Cumhuriyet'e bir entelektüel. Mehmet Fuat Köprülü*. Gece Kitaplığı: Ankara.
- Geçer, G.O. Türk ediplerin Çanakkale cephesini ziyareti ve yansımaları, *Türkbilig Türkoloji Araştırmaları Dergisi*, 2016, Sayı: 31, 189-204.
- Genç, N. (2012). *Takma isimler sözlüğü*. Akçağ: İstanbul.
- Gökçe, O. (1994). Türk gençliğin sosyal ve ahlaki değerleri. *Ata Dergisi*, (1), 25-30.
- Gömleksiz, M. N. ve Kılınç, H. H. (2015). Ortaokul öğretmenlerinin değerler eğitimine ilişkin görüşleri, beklentileri ve önerileri. *Researcher: Social Science Studies*, 3(2), 35-45.
- Gülşen, H. (2013). Kurt motifi üzerine bir inceleme. *Türk Dünyası araştırmaları Vakfı Akademik Bakış Dergisi*. Sayı: 39 Kasım – Aralık.
- Gündoğan, H. (2015). Türk Yurdu dergisinde 1914-1918 yılları arasında yayımlanmış şiirlerde savaş izleği. *KSBD, Süreli Yayınlar Özel Sayısı, Kış, y. 7, s. 89-111*.
- Güneş, M. (2011). Rumeli'nin kaybının Türk şiirindeki akisleri. *Türkbilig*, 2011/21: 183-206.

- Güngör, E. (1999). *Dünden bugünden tarih-kültür ve milliyetçilik*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Güngör, E. (2004). *Türk kültürü ve milliyetçilik*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Güngör, E. (2010). *Değerler psikolojisi üzerinde araştırmalar*. İstanbul, Ötüken Neşriyat.
- Gürel, Z. (1995). *İbrahim Alâettin Gövsa*. T.C. Kültür Bakanlığı: Ankara.
- Gürsoy, Ü. (2011). Türk Yurdu dergisinde (1911-1918) vatan temalı edebî metinler üzerine bir değerlendirme ve Türk Yurdu yazarlarında vatan kavramı. *Türk Yurdu. Şubat -Yıl 100-Sayı 282*.
- Gürsoy, Ü. (2012). İkinci Meşrutiyet dönemi şiirine Balkan Savaşı'nın yansımaları. *Türk Yurdu, Ankara: Kasım- Yıl 101- Sayı 303*.
- Güvenç, B. (2010). *Türk kimliği*. Boyut Yayınları: İstanbul.
- Hartmann, M. (2018). Köprülüzade Mehmet Fuat. *Türk Dili Aralık 2018 Yıl: 68 Sayı: 804*.
- Haydar Rüşdü, <http://gumushaneliler.net/haydar-rustu-oktem/> bağlantıdan 03.08.2021 Tarihinde alınmıştır.
- Hogg, M. A. ve Vaughan, G. M. (2017). *Sosyal psikoloji*. (İ. Yıldız, ve A. Gelmez, Çev.) Ankara: Ütopya yay.
- Hortaçsu, N. (2012). *En güzel psikoloji sosyal psikoloji*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Hökelekli, H. (2013). *Ailede, okulda, toplumda değerler psikolojisi ve eğitimi*. İstanbul, Timaş Yayınları.
- <https://dijital-kutuphane.mkutup.gov.tr/tr/periodicals/catalog/details/650> Millî Kütüphane Dijital Kaynaklar. (Eski harfli Türk Yurdu 1-17. Ciltler)
- Hüseyin Zeki, <https://www.biyografya.com/biyografi/14267> bağlantıdan 03.08.2021 Tarihinde alınmıştır.
- Işık, İ. (2007). *Türkiye edebiyatçıları ve kültür adamları ansiklopedisi*. 1-2. Ciltler. Elvan: Ankara.
- İdris Sabih (Gezmen), <https://kolayarapca1.wordpress.com/mulazim-idris-sabih-bey/> 03.08.2021 Tarihinde alınmıştır.
- İnal, İ.M.K. (1969). *Son asır Türk şairleri, C.1*, İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı Yay.

- İnalcık, H. (2019). *Devlet-i 'Aliyye Osmanlı İmparatorluğu üzerine araştırmalar-ıv Âyânlar, Tanzimat, Meşrutiyet. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yay.*
- İnceoğlu, M. (2004). *Tutum-algı ve iletişim*, Elips Kitap Kesit Tanıtım Ltd. Şti. Ankara.
- İzzet Ulvi (Aykurt), <https://www.biyografya.com/biyografi/10914> sitesinden 11.08.2021 Tarihinde alındı.
- Jusdanis, G. (2018). *Gecikmiş modernlik ve estetik kültür*. Metis: İstanbul.
- Kaçmaz, G. (2018). *Cahit Zarifoğlu'nun masallarının değerler eğitimi ve söz varlığı açısından incelenmesi*. İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi, Malatya.
- Kağan, M. ve Yılmaz, N. (2019) (Edt.) *Karakter ve değer eğitimi*. Pegem Akademi: Ankara.
- Kalafat, Y. (2012). *Halk kültürü- kültürel kimlik millî strateji*. Ankara: Berikan Yayınevi
- Kaplan, M. (1983). *Kültür ve dil*. Dergâh Yayınları: İstanbul.
- Kaplan, M. (2006). *Şiir tahlilleri I, Tanzimat'tan Cumhuriyete*. İstanbul: Dergâh Yay.
- Kaplan, M. (2021). Ziya Gökalp ve Saadet Perisi. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/172902> bağlantısından Kasım, 2021'de alınmıştır.
- Karabulut, M. (2011). *Mehmet Emin Yurdakul'un "Türkçe şiirler"ine bir bakış*. Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. Yıl:4 Sayı:7 Aralık.
- Karaca, N. (1990). Ziya Gökalp'ın şiir dünyası ve şiirlerinin bir dökümü. *On Dokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. Cilt 5, Sayı 1, 117 – 133.*
- Karagöl, E. (2018). *Akademik yazma açısından lisansüstü tezler*. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Doktora Tezi. Ankara.
- Karagöz, S. (2016). Cumhuriyet öncesi dönem eğitim ve öğretim programları ile ilgili görüş ve öneriler. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi Yıl:6 Cilt:6 Sayı:11.*
- Karakuş, İ. (1996). *Türk dili ve edebiyatı öğretiminde müfredat programları ve ders kitapları ana dili öğretiminde ölçme ve değerlendirme*. (Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Karasar, N. (2007). *Araştırmalarda rapor hazırlama*. Ankara: Nobel.

- Karataş, C. (2014). *II. Meşrutiyet dönemi fikir hareketleri ve Türk edebiyatına yansımaları*. Akçağ Yay. Ankara.
- Karataş, G. (2019). *Türk Yurdu dergisinin halk bilimi unsurları açısından incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi, Kayseri.
- Kavcar, C. (1999). *Edebiyat ve eğitim*. Ankara: Engin.
- Kaymakcan, R. ve Meydan, H. (2011). Din kültürü ve ahlak bilgisi programları ve öğretmenlerine göre değerler eğitimi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, Cilt 9, No. 21, 29-55, Haziran.
- Kaymakcan, R. ve Meydan, H. (2014). *Ahlâk değerler ve eğitimi*. İstanbul: Dem Yayınları.
- Kesgin, S. (2015). Amerika Birleşik Devletleri'ndeki karakter eğitimi programları üzerine bir değerlendirme (Georgia ve Florida örneği). *Değerler Eğitimi Dergisi*, 13(29), 117-148.
- Kılıç, A.F. (2014) Mehmet Emin Yurdakul'un şiirlerinde kadın. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi* Sayı: 3/4 2014 s. 34-56, TÜRKİYE International Journal of Turkish Literature Culture Education Volume 3/4 2014 p. 34-56, TURKEY
- Kırpık, G. (Ed.). (2016). *Türk eğitim tarihi- el kitabı*. Ankara: Grafiker Yay.
- Koca, S. (2013). Tarihte Türk adı. *Türk Yurdu: Yıl 102. Nisan- Sayı 308*.
- Korkmaz, M. (2019). Ali Haydar Emir Alpagut: hayatı ve eserleri. *Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları Sayı/Issue: 35*.
- Köprülü, M. F. (1992). “Bayrak” Maddesi, *Türk İslam Ansiklopedisi*, (C.5, 247-254), Türkiye Diyanet Vakfı, Ankara.
- Köprülü, M.F. (2009). *Türk edebiyatı tarihi*. Ankara: Akçağ Yay.
- Köroğlu, Erol. (2016). *Türk edebiyatı ve Birinci Dünya Savaşı, 1914-1918 propagandadan millî kimliğin inşasına*. İstanbul: İletişim Yay.
- Kösoğlu, N. (1996). *Türk kimliği ve Türk dünyası*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Kösoğlu, N. (2018). *Millî kültür ve kimlik*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Köylü, M. (Ed.). (2019). *Teoriden pratiğe değerler eğitimi*. Ankara: Nobel Yay.
- Kudret, C. (2018). *Örneklerle Edebiyat Bilgileri*. İstanbul: Kapı.

- Kumbasar, E. (2011). *Muzaffer İzgü'nün romanlarının değerler eğitimi açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Kurnaz, C. ve Çeltik, H. (2016). *Divan şiiri şekil bilgisi*. Ankara: H Yay.
- Kurt, A. (2009). Tanzimat'tan günümüze Türk şiirinde vatan temi. *Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları*, 1, Ocak- Haziran.
- Kurt, M. (2017). Türk dili ve edebiyatı öğretiminde edebî metinlerin işlevi ve metin seçimiyle ilgili sorunlar. *Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatları Öğretimi Sempozyumu, 17- 18 Nisan 2017*, ss.437-441.
- Kurudayıoğlu, M. ve Çakıcı, E. (2013). Türk edebiyatı dersinin öğretiminde değerler. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 1(3), 41-57.
- Levend, A. S. (2008). *Türk edebiyatı tarihi*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yay.
- Macit, M. ve Soldan, U. (2004). *Edebiyat bilgi ve teorileri el kitabı*. Grafiker: Ankara.
- Marshall, G. (1999). *Sosyoloji sözlüğü*, (çev. Akınhay, O. Kömürcü, D.) Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara.
- Martorella, P. H. (2001). *Teaching social studies in middle secondary schools*. (3rd ed). New Jersey, Prentice Hall.
- Matbaa-i Amire (1340). *Lise Müfredat Programları Esbab-ı Mucibe Layihası*. İstanbul. (1924 Lise Müfredatı)
- MEB (1973). *Millî Eğitim Temel Kanunu*. Resmî Gazete. Tarih: 24/6/1973 Sayı: 14574. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.1739.pdf>
- MEB (2018). Ortaöğretim Türk Dili ve Edebiyatı Dersi 9, 10, 11 ve 12. sınıflar öğretim programı. Ankara.
- MEB (2018). Ortaöğretim Türk Edebiyatı Dersi 9, 10, 11 ve 12. Sınıflar Öğretim Programı, Devlet Kitapları Müdürlüğü, Ankara.
- MEB (2019). Ortaöğretim Türk Edebiyatı Dersi 10. Sınıf Ders Kitabı, Devlet Kitapları Müdürlüğü, Ankara.
- MEB (2019). Ortaöğretim Türk Edebiyatı Dersi 11. Sınıf Ders Kitabı, Devlet Kitapları Müdürlüğü, Ankara.

- MEB (2019). Ortaöğretim Türk Edebiyatı Dersi 12. Sınıf Ders Kitabı, Devlet Kitapları Müdürlüğü, Ankara.
- MEB (2019). Ortaöğretim Türk Edebiyatı Dersi 9. Sınıf Ders Kitabı, Devlet Kitapları Müdürlüğü, Ankara.
- MEB. (2005). Ortaöğretim Türk Edebiyatı Dersi 9, 10, 11 ve 12. Sınıflar Öğretim Programı, Devlet Kitapları Müdürlüğü, Ankara.
- Mehdiyeva, G. (2016). *Mehmet Emin Yurdakul'un şiirlerinde değerler eğitimi üzerine bir inceleme*. (Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi/ Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Memiş Baytimur, N. (2015). *Ömer Seyfettin'in şiirlerinde uluslaşma bilincinin yansımaları*. KSÜ Sosyal Bilimler Dergisi. Cilt:12 Sayı:1.
- Meydan, H. (2014). Okulda değerler eğitiminin yeri ve değerler eğitimi yaklaşımları üzerine bir değerlendirme. *Bülent Ecevit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1(1), 93-108.
- Miller, R. A. ve Shelly, S. (2007). *A'dan Z'ye kişiliğiniz*. Okyanus Yayınevi: İstanbul.
- Morgan, C. (1981). *Psikolojiye giriş*, Hacettepe Üniversitesi Psikoloji Bölümü Yayınları, Yayın No. 1 (Yayın Sorumlusu: Karakaş, S.), Ankara.
- Nebioğlu, O. (1961-1962). *Türkiye'de kim kimdir?* Nebioğlu yayınevi: İstanbul.
- Necatigil, B. (2021). *Edebiyatımızda isimler sözlüğü*. YKY: İstanbul.
- Nesli, A. (2018). Eski eserlerin korunmasının hukuk tarihi yönüyle incelenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 20, Sayı: 1, s. 431-478.
- Oktay, M. (2008). *Aka Gündüz'ün hayatı, sanatı ve eserleri*. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Doktora Tezi. Konya.
- Orhan Rahmi, <https://acikerisim.ege.edu.tr/xmlui/handle/11454/547> sayfasından 12.08.2021 tarihinde alınmıştır.
- Önal, M. (2008). *Türk edebiyatı dersi lisans ders notları*. Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi. Ankara.
- Özarslan, E. (2013). Emin Recep Gürel'in dergilerde kalan kalem mahsullerinden on iki şiiri ve terbiyevî bir monologu (şiirlerine yeni ekler- II). *Millî Eğitim*, Sayı 200, Güz.

- Özdemir, Ç. ve Yüksel, G. (Eds). (2011). *Türkiye’de düşünce dergiciliği*. Ankara: Gazi Üniversitesi Yay.
- Özdemir, F. (2008). Kızıl Elma’yı arayan üç yazar: Ömer Seyfettin, Ziya Gökalp, Ragıp Şevki Yeşim. *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 3/5 Fall*.
- Özen, Y. (2019). *Türk millî kültüründe kimlik ve değerler psikolojisi*. İstanbul: Post Yay.
- Özkan, Ö. (2010). “Klasik Türk edebiyatı metin incelemeleri yüksek lisans ders notları” Gazi Üniversitesi. Gazi Eğitim Fakültesi: Ankara.
- Özkan, V. (2018). *Türk kültüründe bozkurtun yeri ve önemi*. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul.
- Özsarı, M. (1996). *Mehmet Emin Yurdakul (şiir anlayışı ve şiirlerinde millî değerler)*. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi. Balıkesir.
- Polat, N. H. (2005). *Rübâb Mecmuası ve II. Meşrutiyet dönemi Türk kültür, edebiyat hayatı*. Akçağ: Ankara.
- Polat, N. H. (2012). Millî muzdarip Remzi Oğuz Arık. *Türk Yurdu. Ağustos, Yıl 101. Sayı 300*.
- Polat, N. H. (2012). Türk Ocağı kurucularından Feyzullah Sacit Ülkü (1892-1973?). *Türk Yurdu. S. 295. Ankara. 45-51*.
- Polat, N.H. (2014). *Şair Ömer Seyfettin, bütün şiirleriyle*. Ankara. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Polat, N.H. (2016). *Ömer Seyfettin, bütün nesirleri (fıkralar, makaleler, mektuplar ve çeviriler)*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Power, F.C., Nuzzi, R.J., Narvaez, D., Lapsley, D.K. ve Hunt, T.C. (Eds). (2018). *Değerler eğitimi ansiklopedisi*. (C. Şeker, Çev. Ed.) İstanbul: EDAM Yay.
- Safvet Örfi (BETİN), <https://kidega.com/yazar/safvet-orfi-158250/> sitesinden 03.08.2021 tarihinde alınmıştır.
- Sağlam, S. (ed.) (2015). *Türk sosyolojisinin 100. yılında Ziya Gökalp*. Türk Yurdu Yay: Ankara.
- Saltık, E. (2010). *Atatürk Dönemi (1923-1938) Türk şiirinde “Anadolu”*. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Doktora Tezi. Ankara.

- Sarımay, Y. (2005). *Türk milliyetçiliğinin tarihî gelişimi ve Türk Ocakları*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Sarıyüce, H. L. (2012). *Türk çocuk ve gençlik edebiyatı ansiklopedisi, I-II*. İstanbul: Nar Yayınları.
- Savaş, M. (2021). *Kıvılcım- Türk Ocaklarının romanı*. Ötüken: İstanbul.
- Schwartz, S. H. (1992). Universals in The Content and Structure of Values: Theory and Empirical Tests in 20 Countries, (Ed. M. Zanna), *Advances In Experimental Social Psychology, New York, New York Academic Press*, 1-65.
- Scott, D. (2014). *Eğitim araştırma ve politikalarının eleştirel değerlendirilmesi* (A. Aypay, Çev.). Ankara: Nobel Yay.
- Sever, S. (2002). Öğretim dili olarak Türkçenin sorunları ve öğretme-öğrenme sürecindeki etkili yaklaşımlar. *AÜ Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 34(1-2), 11-22.
- Sırrı, V. ve Mehmetoğlu, A. U. (2015). Karakter eğitimi: dün, bugün ve yarın. *Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 121-145.
- Sivri, M. (2007). Çocuğa şiirde öğreticilik sorunsalı. II. *Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu'nda sunulmuş bildiri, Ankara Üniversitesi*.
- Smith, A.D. (2017). *Millî kimlik*. (B.S. Şener, Çev.) İstanbul: İletişim Yay.
- Sönmez, V. ve Alacapınar, F.G. (2015). *Örnekleriyle eğitimde program değerlendirme*. Ankara: Anı Yay.
- Süleyman Ş. (1926). *Yeni güzel yazılar (Osmanlıca Metin)*. İstanbul: Hilâl Matbaası.
- Stebler Çavuş, M. Z. (2008). Türk Edebiyatında mersiyeler. A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi. Sayı 38, Erzurum.
- Şahin, V. (2016). Mehmet Emin Yurdakul'un şiirlerinde kimlik kurgusu ve benlik algısı. *Journal of Turkish Language and Literature, Volume:2, Issue: 4, Autumn, (117-13)*.
- Şefkatli, M. (ed.) (1998). *Türk Yurdu 1-17. Ciltler*. TUTİBAY Yay.: Ankara.
- Şen Ü. (2007). *Millî eğitim bakanlığının 2005 yılında tavsiye ettiği 100 temel eser yoluyla Türkçe eğitiminde değerler eğitimi üzerine bir araştırma*. (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi/ Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Şen, Y. (2017). Klasik Türk şiirinde Kızıllema. *Journal of Turkish Language and Literature* Volume:3, Issue:4, Autumn 2017, (197-218)
- Şenal, A (2019). *Mehmet Emin Yurdakul'un şiirleri üzerine söylem çözümlemesi*. Pamukkale Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi. Denizli.
- Şengül, M.B. (2020). Türk Yurdu dergisinde yer alan şiirlerde Çanakkale Zaferi. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 2020 9(1) 8-14.
- Şentürk, H. (2010). Kişilik gelişiminde eğitim, din ve değerlerin rolü. *Eğitime Bakış Eğitim-Öğretim ve Bilim Araştırmaları Dergisi*, 6(18), 50-55.
- Tanlı, S. Ş. (1928). *Yeni güzel yazılar (cilt 1-4)*. İstanbul: Hilâl Matbaası.
- Tanpınar, A.H. (2003). *19. Asır Türk edebiyatı tarihi*. İstanbul: Çağlayan Kitabevi.
- Tanrıöğen (ed.) (2009). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Anı Yayıncılık: Ankara.
- Taşdemir, N. (2019). Bayrağa yüklenen anlamlar: Sosyal kimlik motivasyonlarının rolü. *Türk Psikoloji Yazıları*, Aralık, 22(44), 94-102.
- Taylor, S.E. Peplau, L.A. ve Sears, D. O. (2015). *Sosyal psikoloji*. (Çev. Dönmez, A.) Ankara: İmge Kitabevi.
- Tevetoğlu, F. (1988). *Mehmet Emin Yurdakul*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı.
- Tezcan, M. (2018). *Değerler eğitimi sosyolojik yaklaşım*. Ankara: Anı Yay.
- Tezgör, H. (2013). *Bin atlı akınlarda çocuklar*. İstanbul: İletişim Yay.
- Timurtaş F.K. (1960). Şair Ziya Gökalp. *Türk Yurdu*, Cilt: 2, nr. 8 (290), Kasım 1960, s. 33-43.
- Topses, G. (2006). *Gelişim ve öğrenme psikolojisi*. Nobel: Ankara.
- Torun, F. (2019). *Hüseyin Nihâl Atsız'ın edebî eserlerinin değerler eğitimi açısından incelenmesi*. Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Doktora Tezi, Erzurum.
- Tuncer, H. (1988). *Türk Yurdu (1911-1931) üzerinde bir inceleme*. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Doktora Tezi, Ankara.
- Tuncer, H. (1990). *Türk Yurdu (1911-1931) üzerine bir inceleme*, Ankara: Kültür Bk. Yay.
- Tuncer, H. (1993). *Türk Yurdu bibliyografyası*. İzmir: Akademi Kitabevi.

- Tural, S. (1992). *Kültürel kimlik üzerine düşünceler*. Ankara, Ecdad Yayınevi.
- Turan, İ. (2014). Karakter eğitimi: Amerika örneği. *Marife Dini Araştırmalar Dergisi*, 14(1), 75-92.
- Turan, V. ve Ulusoy, K. (2019) (Edt.). *Farklı yönleriyle değerler eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi Yay.
- Türk, H. (2014). Mehmet Emin Yurdakul'un şiirlerinde ithaflar. *Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi Journal of Social Sciences Sayı/Number* 52, Haziran/June, 243-256.
- Türkiye Diyanet Vakfı. *İslam Ansiklopedisi*. <https://islamansiklopedisi.org.tr/> bağlantısından alınmıştır.
- Uçan, H. (2013). *Dilbilim, Gösterge Bilim ve Edebiyat Eğitimi*. Hece: Ankara.
- Uçman, A. (2013). “Yurdakul, Mehmet Emin”. TDV İslam Ansiklopedisi. C. 43. Ankara: TDV Yayınları. 613-614.
- Ulu, H. (2018). *Arif Nihat Asya'nın “Bir Bayrak Rüzgâr Bekliyor” ile “Duâlar ve Âminler” adlı şiir kitaplarının değerler eğitimi açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Elâzığ.
- Ulu, Y. S. (2020). *Türk romanında kimlik inşası (1908-1923)*. İlbilge: Ankara.
- Ulusoy, K. (2007). *Lise tarih programında yer alan geleneksel ve demokratik değerlere yönelik öğrenci tutumlarının ve görüşlerinin çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ulusoy, K. ve Arslan, A. (2016). *Değerli bir kavram olarak “değer ve değerler eğitimi”*. (Ed. R. Turan ve K. Ulusoy). *Farklı yönleriyle değerler eğitimi*. (2.Baskı). Ankara, Pegem Akademi Yayıncılık.
- Ulusoy, K. ve Dilmaç, B. (2014). *Değerler eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Uzunöz, A. Aktepe, V. ve Köybaşı E. (2018). Değer analizi yaklaşımı yoluyla dürüstlük değerine dönük öğrenci cevaplarının incelenmesi. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 11(3), 606-626.
- Ülken, H. Z. (1992). *Türkiye’de çağdaş düşünce tarihi*. İstanbul: Ülken Yay.
- Ünlü, M. ve Özcan, Ö. (2003). *20. Yüzyıl Türk edebiyatı 1. Cilt*. İnkılap: İstanbul.

- Veugeliers, W. ve Vedder, P. (2003). Values and Teaching. *Teachers and Teaching*, 9(4), 377-390.
- Veyis, F. (2016). Millî değerlerin aktarımında Türk dili ve edebiyatı ders kitaplarının yeri: yürürlükteki kitaplar üzerine bir içerik analizi. *Millî Eğitim, Cilt: 48, Sayı: 221, (141-157)*.
- Weber, M. (1989). *Sosyoloji yazıları*, çev. Pala, T. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Welton, D. A. ve Mallan, J. T. (1999). *Children and their world: strategies for teaching social studies*. Boston, Houghton Mifflin Company.
- Yaman, E. (2012). *Değerler eğitimi*. Ankara: Akçağ Yay.
- Yazıcı, K. (2006). Değerler eğitime genel bir bakış. *Türklük Bilimi Araştırmaları, (19)*, 499-522.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.
- Yılmaz, E. (2012). *Ziya Gökalp'ın şiirlerinin değerler eğitimi açısından incelenmesi*. Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi, Trabzon.
- Yılmaz, S. (2021). *Varlık'tan Garip'e Türk Rönesansı'nın şiiri (1933- 1941)*. Çolpan: Ankara.
- Yurdakul, M. E. (1979). *Türk sazı*. Atlas Kitabevi: İstanbul.
- Ziya Gökalp, (2019). *Genç Kalemler ve Türk Yurdu yazıları*. Ötüken: İstanbul.

EKLER

EK 1. Türk Yurdu Dergisindeki Şiirlerden Örnekler

Bu kısım, *Türk Yurdu* dergisinde (1911- 1931) yayımlanan 345 şiirden, çalışmanın Tartışma ve Sonuç başlığı altındaki *örneklerde* kullanılan metinlerin tamamını içermektedir. Söz konusu 42 şiir, tezin kapsamına dâhil olan yıllarda yayımlanan Arap harfli tıpkıbasımından Yeni Türk Harflerine aktarılmıştır. Örnek metinler, bazı şiirlerde ortak değer ifadeleri bulunmasına rağmen çeşitliliği sağlamak için farklı şairlerin farklı şiirlerinden derlenmeye çalışılmıştır. Şiirlerin kaynakça bilgileri daha önce çalışmanın dördüncü bölümündeki örneklerle birlikte verildiği için burada tekrarlanmasına lüzum görülmemiştir. Şiirler, kronolojik sıra ile aşağıda yer almaktadır:

Ah O Köyün Kızları

Nişanlın geliyor bak, uzaktan anlı, şanlı,
Sarı, sırma cepkenli, göğsü beyaz nişanlı
“Bir içim sudur” diyor ona köyün kızları
Şimdi gönül veriyor ona köyün kızları

Kirpiklerin oynuyor, gözün yaşardı neden?
Niçin ağlıyorsun sen? Haydi, biraz neşelen;
Kırk bir Örgü saçların omuzuna dağılsın da
Kızıl kınan yakılsın bugün altın tasında

Ertuğrul Emin

Akdeniz’e Doğru

Eğilmez başımıza taç yaptık hürriyeti,
Zaferle kalbimize yazdık Cumhuriyeti...
Sakarya’dan su içen o çelik süngülerle,
Yuvaları dağılmış, yılmaz bir avuç erle
“Hedef Akdeniz, askeri...” diyen parmağa koştuk;
Zafer bahçelerinden gül koparmağa koştuk.
Yol gösterdi göklerden bize binlerce yıldız,
Kıpkızıl ufuklardan taşı al bayrağımız;
Koştuk aslanlar gibi kükreyip dağdan dağa,
Canavarlar dişinden vatani kurtarmağa...
Vahşetlere dikilmiş gözlerimiz dumanlı,
Hürriyete susamış yanık bağrımız kanlı;
Çılgınca atılarak şanlı Dumlupınar’a
Süngümüzden şan verdik coşkun yıldırımlara.
Sakarya’dan su içen o çelik süngülerle,
Yuvaları dağılmış, yılmaz bir avuç erle
Eğilmez başımıza taç yaptık hürriyeti,
Zaferle kalbimize yazdık Cumhuriyeti...

Ömer Bedreddin

Akın

Üç gecelik bir hilâl “kanlı sırt” a doğru kaydı;
Bayırlara süngüler bir şimşekten orman yaptı.
Dalgalandan bu korkunç ışıklarla göğü sarsar

Boru, tambur fırtınası, kişnemeler, hırıltılar...

Hücum vardı, zabıtlar, yalın kılıç atılmıştı;
Şarapneller boşlukta birbirine çarpıyorken;
Kırık, dökük topların harabesi üzerinden
Aşan erler karşılıklı siperlere sarılmıştı.

Akıncılar, düşmanı yine sağdan soldan vurdu;
Kaçışırken bir tabur Türk önünde bir kolordu,
Sükûnetle ihtiyat saflarında sıra bekler
O dillere destan olan çetin yüzlü, er zeybekler.

Yanıyorduk bu çılgın ateş ve kan mahşerinden
Fakat düşman bozgunun dehşetiyle üşüyordu
Zelzeleli güllerle bulutlan parçalarken
Yaralanan yıldızlar şahap olup düşüyordu.

Ay ışığы altında dağlar altın taç giyindi;
Yamaçlardan bir çelik kasırgası baş gösterdi,
Bu, pek zorlu hücumu hayretlerle gören derdi:

“Serdengeçti Dalkılıçlar tarihlerin yere indi.
Siperleri ebedî bir nöbetçi gibi bekler
Tel örgüler önünde zafer için ölen asker.

Cepheleri kaplayan maktullerde ıstırabın
Cisimlenmiş manası, en acıklı şekli vardı;
Bizimkiler üstüne görünmeyen bir mihrabın
Kandilinden, cennetleri müjdeleyen nur yağardı.

Bir tarafta bu fânî yaşayışı küçük gören,
Kan dökerek sermedi bir hayata hak kazanan
Sağ ölüler yataarken, bir tarafta sedyelerden
Gülümseyen bahadırlar dönüyorlardı şan yolundan.

Uzak dağlar aşarak, maceralı şarkın engin
Fezasını kapladı kızıl duman halkaları;
Uğultular İçinde coşan hırçın Akdeniz’in
Bir cihangir göğsü gibi kabarmıştı dalgaları.

Gün doğuyor, gökleri pembe sarı kan buğusu;
Kızarıyor sarışın yıldızların mavi yurdu
Her neferi bir serdar olan yaman Türk ordusu
Bulutlara hep muzaffer kılıcını sürdü.

Hakkı Süha

Altın Destan

Sürüden koyunlar hep takım takım
Ayrılmış, sürüde kalmamış bakım,
Asmanın üzümü dağılmış, salkım
Olmak ister, fakat bağban nerede?
Gideyim arayım çoban nerede?

Yüce dağlar çökmüş, belleri kalmış;
Coşkun ırmakların selleri kalmış;
Hanlar yok meydanda, illeri kalmış;
Düşenler çok amma, kalkan nerede?
Gideyim arayım: Hakan nerede?...

Türk yurdu uykuda ey düşman sakın!
Uyuyan ülkeye yapılmaz akın,
Tanyeri ağardı yiğitler, kalkın!
Bakın yurt ne hâlde, vatan nerede?
Gideyim, arayım? Yatan nerede?

Herkesin gözünde vatan öz yurdu,
Çitlerin yağısı, derenin kurdu,
Yâd iller Turan’da hanlıklar kurdu,
Turan’da yâdları kovan nerede?
Gideyim arayım: Oğan nerede?...

Sandım gençlik doğar: Baktım Mart olmuş,
Gittim ili gezdim: Genci kart olmuş,
Kimi Kırgız, Kazak, kimi Sart olmuş,
Dedim yahşılar çok, yaman nerede?
Gideyim, arayım: Şaman nerede?...

Tiginler köy beyi, ağalar çoban,
Adsızlar yalancı birer kahraman
İçinde görmedim maksadı duyan,
Yasanın emrine uyan nerede?
Gideyim, arayım: Duyan nerede?..

Düşünen Uygurlar olmazlar uysal,
Altın Ordu devri kalmış bir masal,
Bugüne kıyas et, tarihinden us al!
Attilâ, Timuçin, Gürkan nerede?
Gideyim, arayım: Türkân nerede?...

Kaşgâr, Delhi, Pekin, İstanbul, Kazan,
Bu beş yerde vardın beş büyük hakan:
San, Kızıl, Gökhan, Akhan, Karahan
-Hepsinin üstünde parlardı İlhan-
Akhan'dan gayrısı: İl... Han nerede?
Gideyim, arayım: İlhan nerede?...

“Kınım” nerde kaldı, “Kafkas” ne oldu?
“Kazan”dan “Tibet”e değin Rus doldu,
“Hitay”da analar saçını yoldu.
Şen yurtlar ne hâlde, viran nerede?
Gideyim, arayım: İran nerede?..

Yaylanın kirişi urgana dönmüş,
Şahin, yuvasında Doğan'a dönmüş,
Türk yurdu soyulmuş, soğana dönmüş,
Kılıç satır olmuş, takan nerede?
Gideyim, arayım: Kalkan nerede?..

Soy atlar küçülmüş, olmuş kurada,
Alpler kız ardında birer hovarda.
Sancağı unuttuk hangi diyarda,
Altın otağ, altın kazan nerede?..
Gideyim, arayım: Yazan nerede?...

Başları ağarmış ihtiyar dağlar,
Anar eski günü: Sel döker, çağlar,
Kırlangıç ah çeker, güvercin ağlar.
Uzak bir ses sorar: Turan nerede?..
Gideyim, arayım: Soran nerede?...

Yüce Türk Tanrı'sı? Gönder bir yalvaç, l
Yasanı bilen yok gerektir dilmaç2
İlhan gönder, altın devri tekrar aç!
Altın destan yazılsın: Us- Tan nerede?
Gideyim, arayım: Destan nerede?..

“Ulus”u içine girsin her oymak,
Beş ulus “budun”da birleşsin çabucak:
Uygur, Kalaç, Karluk, Kağılı, kaçak-
-Türk yurdu bir olsun, kalmasın kaçak-
Çıksınlar meydana: Merdan nerede?
Gideyim, arayım: Meydan nerede?

Kurultay toplansın Tanrıdağı'nda,
İlhan tahta çıksın Elmabağı'nda,
Beyler solda dursun, Hanlar sağında,
-Sevmek günah değil sevinç çağında-
Görünce toplanmış hânan nerede?
Gideyim, arayım: Cânan nerede?..

Altındağ'a kursun İlhan otağı,
Taşları elmadır, yakut toprağı,
Hanlara kımızla sunsun ayağı,
“-Taç giyme” resminin kalmam uzağı-
Sorup öğrenince: Divan nerede,

Gideyim, arayım: Kervan nerede?...
Oğuz Han bayramı baharda olsun,
Otağlar, çadırlar çiçekle dolsun,
Genç kızlar oynasın, yiğitler solsun,
Bir âşık bayılmış, derman nerede?
Gideyim, arayım: Lokman nerede?...

“Türk destan”ı yazmak hatıra gelmemiş,
Yasanın sözleri satıra gelmemiş,
Tarihe deryadan katre gelmemiş,
Şair sordular: (Hoca)n nerede?
Gideyim, arayım: O can nerede?...

Kırklar karar verdi; yediler, üçler
Oldular kılavuz, kalmadı göçler

Yarın İlhan çıkar, alınır öçler,
İlhan tacı boşa: Alan nerede?
Gideyim, arayım: Arslan nerede?..

Gündüzlerden sapan geceyi bilir,
Bilmeksizin tapan her şeyi bilir.
Bilen yapmaz, yapan pek iyi bilir,
Erenler yolu bu, varan nerede?..
Gideyim, arayım: Yâran nerede?..

Ziya Gökalp

Artık Gülsün!

Uzaktakilere
Ey Gök Tanrı! Bak Asya'n zulüm elinden kan ağlıyor
Akmescit'le inliyor mihrabının bakirleri
Her gün yeni bir Hive'n, Karabağ'ın yas bağlıyor.
Sibirya'da çürüyor Turan'ının şairleri

Bak, şu masum milyonlar zalim çarın esirleri
Bunlar eski Roma'nın, Mısır'ınkinden mazlumdurlar
Sana kalkan eller de Moskofların zincirleri
Bunlar seni, ecdadı unutmaya mahkûmdurlar

Sen ki Hakk'ın, gazabın, intikamın Allah'ısın
Silâhuma ateş ver, yıldırımı göklerinden
Bayrağıma yollar aç Uralların üzerinden

Tâ ki vahşî Rusya'nın kanlı tahtı parçalansın
Hürriyete kavuşsun, Kafkasyalar, Türkistanlar
Artık gülsün, ilâhî mabedinde ağlayanlar!..

Mehmet Emin

Asker Türküleri

1- ALTIN TAHT

Yürüyüş

Yüreğimiz çarpar Allah yolunda,
Biz bu yolda şanlı gezmek isteriz,
Hem bu vatan hem padişah yolunda,
Her şeyini feda eden askeriz.,.
Arkadaşlar sıkı basın, bu toprak

Mutlak bize bir altın taht olacak

Hakanımız, sultanımız, babamız!
Seni candan, hem yürekten severiz,
Biz dinimiz, devletimiz, obamız
Aşkı için kurban olan askeriz...
Arkadaşlar sıkı basın, bu toprak
Mutlak bize bir altın taht olacak

Biz bilmeyiz ölüm nedir? Bir yerde,
Muradımız yaşatmaktır devleti...
Korku yoktur bizim gibi askerde
Şehit olan er yaşatır milleti,
Arkadaşlar sıkı basın. Bu toprak
Mutlak bize bir altın taht olacak

Doğan

Büyük Gazi (1)

Tulûlardan süzülen
Altın ışık saç olmuş
Derin, nafiz gözlere
Dehânın nuru dolmuş

Gözüne göz bakamaz
Farz et ki baksa biraz
Orda görür bir umman
Yahut sonsuz asuman

Kudret, şiddet orada
Sevgi, şefkat orada
Bazen şimşekler çakar
Sonra menekşe açar

Başı bir şan iklili...
Alnındaki çizgiler
Belâgatli, kudretli
Bize bin mana söyler

Sözüyle gözündedir
Müncimizin sihrî
Bunlarla irşat eder

Millet yürür ileri

Keskin dişi zamanın
Her bir şeyi kemirir
Mermer, çelik, tunç, demir
Hepsini devirir

Milyon milyon vicdanda
Dikilidir bu heykel
Asırlarca duracak
Dokunamaz ona el!

Cumhuriyet, milliyet
İmanımızdır, evet
Anladım da inandım
Medeniyet bir cennet

Büyükklüğe tapınmak
Benim için emeldi
Bu heykelin önünde
Kültekin dize geldi

Gazi! Sanma bu çocuk
Hür çığırdan sapacak
Hayır! Dâim o aziz
Varlığına tapacak!

İzzet Ulvî

Çanakkale

1
Beş bin yıldır çamur küre üstünde
Zelzeleden, volkandan,
Coşkun, aşkın tufandan
Daha başka inkılaplar yaratan,

Asırların pislikleri içinde
Elmas kadar lekesiz,
Kevserlerden de temiz
Mücevherden bir ışıltı parlatan

Türk ruhunu-maziye geç! Yüz yıldır-

Hainlikle kahpelik,
Dıştan, içten fitnelik
Karalamak ve karartmak diledi,

Bu en korkak canavar kaç defadır
Arabistan, Havran'da,
Tuna, Mora, Balkan'da
Dişlerini zehirlerle bile di...

Gizli eller, hain eller daha dün
Tutuşturup Balkan'ı
Kolu bağlı aslanı
En dumanlı uçuşuma düşürdü...

Dünkü düşüş, yuvarlanış bak bugün:
Ne dehşetli fırlayış!
Ne kanlı bir parlayış!
Sönmüş bir ruh(!) bak ne lavlar püskürdü...

Türk ezilmiş, Türk bitmiştir diyenler,
Türk'ü öldü sandılar,
O yalancı felâkete kandılar
Ve darbeyi yediler!

Hıyanete zaferler de yenilir,
Bu bir leke değildir,
O, çelikten kolları da eğiltir
Ve sonunda eğilir...

Çanakkale şahittir ki eğildi/
Çiğnenmezdi, Türk bir gölge değildi...

2
Ey bana en uzak sesler getiren,
İssız diyarların seyyahı rüzgâr!
Bir ses geliyor ki Çanakkale'den
Ecdadı güldürür, ahfâdı okşar!

O ses benden gelen seslere benzer,
Götür onu garip Turan İline,
Baykuşlar tüneyen cânân iline!
Cânân ili, o bir makbere benzer!

Ey Türk! Zulmetin ma'kesi hevâ!
Altay'a aksettir o şûleleri
Ki, yakar fırlatır Türk gülleleri,
Düşsün o kararmış ufka bir ziya.

Nurun selâmıdır hep o şûleler,
İstanbul ufkundan yadigâr olsun!
Şimşeklerle geçsin âfâkı yer yer,
Ağlayan illere hande bâr olsun...

Ufukta ecelin karanlıktı
Geceler yaratmış çöken dumandan,
Birleşmiş dünyanın mezarlıkları,
Tek bir mezar olmuş ateşten, kandan!

Çanakkale'dir bu muazzam mezar,
Türk süngüleriyle hasma açılmış,
O lâkin Türk için süslü bir gülzâr:
İl kanı güllerdir, yer yer saçılmış!

Onda Türk'ün ruhu şimşektir çakar,
Onda Türk topları yıldırımlardır:
Çelik yılmazları bile yıldırır
Ve bir anda çakar, bir anda yakar.

Islıklı güllerle yırtar havayı:
Çınlar kulaklarda İsrail sûru!
Hiddetle karşılar Türk'ün gururu
Ufukları yakıp gelen belâyı!

Uzanır bir anda gümüş süngüler,
Ecdat heybetiyle girer hülyaya!
Bedenler çarpışır, çehreler güler,
Düşman yığınları akar deryaya.

Bugün hasmı boğan beş bin yıllık kan
Bir asrın "soğuttum" dediği kandır;
Çanakkale! Dehri tutan bu unvan
Ne bir Yanya'dır ne de Balkan'dır.

Çanakkale şarkın çelik kapısı,
Türk'ün çeliklenmiş göğsü delinmez!

Cevherimizdendir onun yapısı,
Kan aksın, sel olsun yine çelinmez

Ey düşman! Dünyanın her bucağından
Yüzleri vicdanın gibi bin çeşit
Adamlar getirdin bitince ümit
Yamyamlar getirdin, kurt ocağından

İnsan şeklindeki hayvanlar değil,
Filler, yılanlarla birlikte saldır,

Dilsiz ve duygusuz, yırtıcı, sefil
Vahşet âlemini ayağa kaldır!

Her kuvveti yenen, her şeyden yüce
Hakk'ın kılıcını çekmişiz bizler,
Bu kılıç ki onun hışmını besler,
Doğrar: Ne top tanır ne diş ne pençe!

Ateş püskür sudan, sem dök havadan,
Toprağı pamuklar gibi serpiştir,
Ejderlerin çelik kussun deryadan:
Takdir değişmez, sen fikri değişti!

Ey kana boğanlar mavi denizi!
Şimşekli bulutlar tükürür size!
Getiren dalgalar götürür sizi,
Lâkin namusunuz batar denize...

Ey havadan, sudan, yerden fıskırın
Ateşi kanında soğutan erler,
Ey Türk'ün, İslam'ın kalbine batan
Süngüleri büken kahraman erler!

Yavuz'dan, Cengiz'den selâmlar size!
Dünya alkışlıyor sağ kalanları,
Sema kutluluyor vurulanları.
Tanrı kucak açsın şehidinize!

Feyzullah Sacit

Çanakkale Gazileri

Ah İstanbul... Bu, devletin altından bir tarihidir.
Onun yedi tepesinden
Marmara'ya, Boğaziçi sularına akseyleyen
Kubbeleri, sarayları beş yüz yıldan haber verir.
O cihangir Fatih burada Şarkın Eski Asya'sına
Avrupa'ya ilim, sanat girsin diye kapı açmış,
Kralların, papaların faziletsiz dünyasına
Türk'ün doğru vicdanıyla, ahlakıyla hayat saçmış.
Burada yirmi dokuz hakan şerefle taç giymişler,
Burada Garp'ın birçok mağrur kayserleri baş eğmişler.
Bura, şanlı bir milletin
Ehramlardan daha büyük ve yıkılmaz heykelidir;
Bura, Resul Muhammet'in
Hicaz'ının, Kâbe'sinin, her şeyinin temelidir.
Bu beldenin arkasında Müslümanlık, Türklük vardır;
Eğer bura sarsılırsa bütün bunlar hep yıkılır.
Nasıl olur her ufkunda Davudların Sinanların
Kubbeleri parıldayan,
Nedimlerin, Nef'ilerin sazlarını haykırttıran
Bu dünyanın en sevimli, güzel şehri elden çıksın?
Bir büyük Türk hakanının yükselttiği bir hisarda
Rus çarının kara kuşlu bayrakları dalgalansın?
Peygamberin Fatih'i methettiği bir diyarda
Bu Fatih'in sandukası, kemikleri parçalansın?
Mümkün mü ki bu belde bize hutbe dinlettiren,
O mukaddes camilerin o binlerce minberinden
Bize öç, kin duyanların
Baykuşların kahkahası gibi çirkin sesi gelsin?
O tarihi düşmanların,
Kılıçları, süngüleri gözler oysun, kalpler delsin?
Ve o zalim kazakların pençesinde saf kadınlar,
Türk ve İslâm gelinleri esaretle ağlasınlar?
Ey atalar, biz de sizin aşkınızı taşıyoruz;
Biz de ulu hakan için,
Bizi yüksek bir âlinle hür gezdiren vatan için,
Bize iyi bir ruh veren bir din için yaşıyoruz.
Kızılırmak, Fırat, Meriç bu ilahî saf ırmaklar
Efsanevî dilleriyle bize sizi naklettiler;
Gözümüzü açtığımız o bin yıllık pâk ocaklar
Faziletli törelerle bize sizi öğrettiler.
Bugün bizim kanımızda, canımızda siz varsınız;

O kahraman ruhunuzla gözümüzde parlarsınız.
Biz en vahşî devirlerin
Zulümleri karşısında tüyümüzü titretmedik,
Ateşlerin, demirlerin
Dehşetleri huzurunda Türk ruhunu kaybetmedik;
Bizim asit kalplerimiz sizden kalan hamiyeti
Bir sedefin içindeki inci gibi esirgedi.
Bizın vâris olduğumuz bu saltanat, bu hilâfet,
Taptığınız o Kâbeler,
Gezdiğiniz şu beldeler, yattığınız şu türbeler,
Sevdiğiniz hep ülkeler sizden bize bir emanet!..
Bunlar için heyecanlı çırpınmayan, aşk bilmeyen
O duygusuz, sefil kalpler kurda kuşa lokma olsun,
Bunlar için yalçın birer kale gibi girilmeyen
O imansız, hamiyetsiz göğüslere toprak dolsun!..
Bize sizler şahit olun, gök, yer şahit olsunlar ki
Ehl-i Salîb ordusunun bizden almak istediği
Bu toprakta her bir belde
Milletimiz yaşadıkça Türk ve İslâm kalacaktır;
Haşr'e kadar bu devlete
Al bayrağın gölgesinde şan ve şeref salacaktır.
Bu uğurda ya bizlere kanlı mezar kazılacak;
Yahut yiğit; adlarımız "Gazi" diye yazılacak
Mehmet Emin

Dua

Cemaleddin-i Afgani'nin aziz hatırasına

Bize beyaz kanatlı melek gibi ışık getir sen,
Ey güzel gün doğ, parla Rabb'in mavi göklerinden!

Ey Allah'ım mademki sen fikrimi hür yarattın,
Bana kendi adımdan daha önce şair dedin,
Benden hırsla kin isyan; benden zulme öç istedin.

Mademki sen gözümü şimşek gibi parıldattın.
Beni attın fırtına kuşu gibi şu dünyaya,
Bir ses verdin denize, yere, göğe haykırmaya.

Elbette ben renk, koku, nur terennüm eyleyemem,
Kanımdı açamam bir çiçekli yeşil dala,
Rüya gören bir güle, efsaneli bir kumsala.

Mest olamaz buseli gecelerle benim nağmem,
Rüyaları, aşkları söyleyemez benim dilim,
İlkbaharın, şafağın mugannisi ben değilim,

Ben havanın, gecenin, karanlığın bir kuşuyum,
Benim türküm suların, rüzgârların lisanıdır,
Fırtınalı dağların, denizlerin figanıdır,

Bir buluta, dalgaya karşı titrer benim ruhum,
Yıldırıma, şimşeğe isyan duyar haykırım,
Uçuruma, girdaba sebep sorar haykırım,

Soruyorum senden de şu genç kadın neden mahzun?
Neden alnı yıldırım vurmuş taşlar gibi yanık?
Neden kolu, kanadı kuru dallar gibi kırık?

Neden avcı elinden kaçan ahu gibi yorgun?
Neden garip bir akşam gölgesi var gözlerinde?
Neden ölgün sesler var dudakları üzerinde?..

Bak sefilin sırtında yırtık kefen bir entari,
Omuzunda kar yağmış gece gibi saçlar beyaz,
Boğazında bir sarı hazan gibi yanık avaz,

İslatıyor yağmurlu bulut gibi her bir yeri,
Gösteriyor o kadîd ellerinle uzakları,
Bir kırmızı cehennem gibi yanan toprakları.

Gösteriyor kan giymiş beldeleri mezarları,
Ona ıslık çalıyor ejder başlı sert alevler,
Ellerinde katranlı çıra yanan kızıl devler.

Ona kırbaç vuruyor acı şimal rüzgârları,
Sendeliyor, düşüyor uçurumlar üzerine,
Uzatıyor elini senin bakir göklerine...

Unuttun mu bu kimdir? Şarkın büyük melikesi,
Turlar gibi güneşten tacı olan asil alın,
Peygamberler, hakanlar yetiştiren aziz kadın!..

Bir zamanlar gökleri doldurmuştu onun sesi,

Sana altın şehirler yükseltmişti çocukları,
Bezemişti binlerce mabetlerle ufukları...

Fakat şimdi o kadar düşkündür ki sanki hasta,
Çehresinde tutulmuş aylar gibi solgunluk var,
Şehzadeler kaybeden sultan gibi mahzunluk var.

Onun bütün köşkleri, camileri bugün yasta,
Güvercinler dem çeken bahçeleri şarıltsız,
Çerâğânlar akseden havuzları parıltsız.

Zira onun vatanı şerirlerin ellerinde
Şadırvanlar çağlayan mabedinde kumrular yok,
Yeşil hurma gölgeli sularında ahular yok.

Baykuşlar var şerefli burçlarının üzerinde,
Ovalan İsrail devrindeki çöller gibi,
Anaların evlâtlar kaybettiği mahşer gibi.

Zira onun boşalmış, viran olmuş toprakları,
Burada birçok gelinler ağlamaktan alıl olmuş,
Bu gözlere karanlık mezarların rengi dolmuş...

İssız kalmış açlıkla, hastalıkla ocakları,
Duvakları yırtmışlar kara giyen bakirleri,
Sazlarını kırmışlar destan çalan şairleri.

Bilmiyorum niçin sen bu sefili duymuyorsun?
Niçin bunlar göklerin yedi kalın taş duvarıdır,
Kilitleri açılmaz siyah, demir kapılardır?

Başka Allah var mı ki âhı gitsin bu mazlumnun?
Öç alıcı Tanrısı değil misin sen herkesin?
Yeri yok mu kapıda kanatları kırık sesin.

Söyle senin değil mi bu ilâhî aşk diyarı?
Senin dağın değil mi onun yanık tepeleri?
Senin beytin değil mi onun viran kubbeleri?

Senin kavmin değil mi onun mazlum çocukları?
Senin duan değil mi onun susan tehfilleri?

Senin nurun değil mi onun sönen kandilleri?..

Suçlu mudur? Yetmez mi uğradığı felâketler?
Sönmedi mi ateşin o sayısız kurbanlarla?
Asırlardan beridir akıttığı al kanlarla?..

O kanla ki fişkırsa, yedi umman gibi kükrer,
Bahar olsa gökleri bir ateşi bulut kaplar,
Beş dünyanın üstüne bir kırmızı yağmur yağar.

Artık yeter Allah'ım yeter bu kan tufanları!..
Bezdik artık dul sesi, yetim sesi dinlemekten,
Harabeler, mezarlar üstlerinde inlemekten.

Artık yeter gururun, hırsın, kinin kurbanları,
Artık yeter, din, vatan, hak, hürriyet düşmanlığı,
Artık yeter vicdanın, fikrin, kalbin karanlığı

Ey şerirler çekilin, ey borular, toplar susun,
Şu saatte ben ölüm havaları sevmiyorum,
Kılıç, kalkan şairi doğduğuma nadim oldum,

Ey nisyanlar! Şöhretim, aşkım, zekâm sizin olsun.
Ey yangınlar! Kararan rûbabımı yakayım ben,
Küllerini rûzgâra savurarak bakayım ben!

Yıldırımımla parçalan, ey uğursuz, melun gece!
Ey üstünde felâket, matem olan siyah kanat,
Ey dünyaya kahkaha salıveren baykuş feryat!

Çekil sen de ey ölüm, ey kızıl göz, kanlı pençe!
Bulutlarla yarış et, defol buradan uzaklara
Başka dünya içinde kaplan gibi avlar ara!

Gerçektir ki ey Tanrım, ben değilim ilk haykıran,
Ben Önümde ak saçlı şairleri görüyorum,
Demir sazlı Dante'ler arkasında yürüyorum.

Benim yeni bir nağme duyulmuyor rûbabımdan,
Belki ben de bir elem diyarında bestekâрім,
Yaşadığım bir asrın feryadıdır makamlarım.

Evet, bende tarihin sırtlarında çok dolaştım,
Efsaneler anlatan şahikalar, taşlar buldum,
Günler görmüş pirlerin yurtlarında konuk oldum.

Şarka gittim; hirâmlar, gölge vuran çöller aştım,
Ceddi sordum saçları beyaz Tanrı Dağlarına,
Alın eğdim mukaddes ateşlerin diyarına.

Garba koştum: “Nur, hikmet mabetleri nerede?” dedim,
İlaheler dolaşan Ölimp’lerden aşkı tattım,
Virjil’lere saz veren perilere el uzattım.

Siyah devler haykıran Elbruz’lardan yol istedim,
Hakikati aradım asırların serabında,
Hakkı görmek diledim, rüyaların mihrabında.

Bana sedd-i İskender, Sefenks hepsi dile geldi,
Kapı açtı Dârâ’nın gül ve bülbül bahçeleri,
Şarap sundu Sezar’ın şehriyâinli geceleri.

Ganj’dan, Nil’dan, Orhun’dan yüz binlerce ses yükseldi,
Fıravunlar diyarı meşaleler parıldattı,
Nemrutların kölesi olanları hep anlattı.

Gözlerimin önünde parçalandı bütün esrar,
Dediler ki: “Bu hayat bildiğin Fars efsanesi.”
“Dünya ise Hürmüz’le Ehrimen’in viranesi.”

“Bu âlemde nur ile karanlığın kavgası var”
“Dövüşüyor her yerde hayal ile hakikatler”
“Boğuşuyor her zaman cinayetle faziletleri”

Hayır, Rabbim bizlere bu hayatı vermedin sen!
Bu maskara, bu canı bizim kendi eserimiz,
Bizim ona ok vermiş, kement vermiş ellerimiz.

O bunlarla döğüşmüş, tahtlar kurmuş kemiklerden,
Tahkir etmiş hakları esir etmiş vatanları,
Zehirlemiş kalpleri, değiştirmiş imanları.

Şu riyaya bürünen münafıklar senin değil,
Senin değil asalı cellâtların zulümleri,

Kurbanların mumlarla, ayinlerle ölümleri,

Hakkı inkâr eyleyen kıskançlıklar senin değil,
Senin değil fazilet adı alan cinayetler,
Kılıçtan çok onulmaz yara açan ihanetler.

Biz düzenci, sahtekâr, aldatıcı bir mahlûkuz,
Kimi zaman salihler libasına bürünürüz,
Senden gelen resuller gibi aziz görünürüz.

Senin büyük nâmına yalanları uydururuz,
Yine senin nâmına hükmederiz vicdanlara,
Yine senin nâmına zulmederiz insanlara.

Zekâların, aşkların düşmanları yine biziz.
Dâhilerin alnına kızgın taşı biz geçirdik,
Âşıklara zehirli şerbetleri biz içirdik,

Şu nifaklar, kavgalar hepsi bizim işlerimiz,
Bizler verdik fesada, yangınlara bu âlemi,
Bizler yaktık dünyada sekiz büyük cehennem!..

Tanrım, sen ki aşkınla cihanları yaratansın,
Yaralanmış bir kartal, kanadıyla seni arar,
Avcılardan şikâyet için göğse seni sorar,

Sen ki masum, günahkâr herkese el uzatansın,
Hürriyetsiz bir esir sana açar vicdanını,
Sana döker derdini, matemini, figanını.

Ben de senin bir dertli, bağı yanık mahlûkunum,
Bir denizim, üstümde fırtınalar haykırıyor,
Bir tepeyim, altımda kan selleri hıçkırıyor.

O, kalbim ki dünyanın içi gibi yanıyorum,
Şu saatte benim de seslerimi işit, dinle,
Ben de senin göğünü sarsacağım iniltimle.

Ben figâna başlarken sussun arzın dört rûzgârı,
Dinsin bütün şehirler üstündeki velveleler,
Dursun yanardağların altındaki zelzeleler.

Yalnız benim niyazım sarsın bütün semâları,
.0 en uzak burçları, yıldızları inildetsin,
Senden cevap gelecek güne kadar feryat etsin.

Bak, yalınayak, baş açık geldim senin mihrabına,
Beyaz saçlı alnımla sana secde ediyorum,
Senin büyük ruhundan bir adalet istiyorum.

Elli yıldır duyduğum mucize ki göster bana,
Sana Turlar önünde Musa gibi eğileyim,
Seni eski Tanrı'mdan daha büyük Rab bileyim.

Evet, Rabbim sen çirkin, taş putlara benzemezsin,
Allah'ısın bülüllü şehirlerin, ilkbaharın,
Ay ışıklı suların, şairlerin, saf kızların,

Senin fena şeyleri emredemez ele sesin,
Ben hırsları, kinleri kitaplardan siliyorum,
Seni hakkın, sevginin, hayrın Rabb'i biliyorum.

Diyorum ki: Fezalar senin büyük bir mabedin,
Kehkeşanlar, yıldızlar mihrabının kandilleri,
Çağlayanlar ebedî ilâhının saf dilleri.

Burada yalnız sevmektir en güzel ibadetin,
Kalbe ümit vermektir en değerli bir sadakan
Hırsı feda etmektir istediğin aziz kurban.

Senin iyi kulların ne elmaslı alınlardır,
Ne esirler çalışan toprakları biçenlerdir,
Ne de altın taslarla şöhratleri içenlerdir.

En sevdiğin kalplerde bir mukaddes sema vardır,
O güneşler vardır ki aşkılarıyla ısıtırlar,
Yanık, çorak ruhlara merhameti akıtırlar.

Senden bunu getirmiş her zamanın peygamberi,
Parıldıyor bu ateş Zerdüşterin mihrabında,
Okunuyor bu dua Musa'ların kitabında.

Muhammed'İN elleri sunmuş bize bu kevseri
Mezbahlara gül koyan Rama bunu istiyormuş,

Çarmıhında: "Sev!" diyen İsa bunu istiyormuş.

Emret artık dünyaya doğsun hakkın muhabbeti,
Bu çocuğun alnına hâle örsün gül seherin,
Bu beşiği sallasın ninnilerle meleklerin.

Ona ateş, nur versin Olimp'lerin aşk mabedi;
Ona kırmızı, bal sunsun Altay'lann bakirleri,
Ona rüya gördürsün Hind'in, Çin'in şairleri.

O elinde semavî bir meşale parıldatsın,
Gezsin arzın kan, kemik dolu olan yerlerini,
Medeniyet denilen şu felâket mahşerini.

Sızlayıcı bir kalple mazlumlara el uzatsın,
Dertlilere teselli, adsızlara şeref versin,
Yersizlere bir kapı, gariplere yol göstere.

Her tarafta görünsün o ilâhî asâsıyla,
Hürriyetler götürsün hıçkırıklı sahillere,
Vatanları çalınan beyaz, siyah nesillere.

"Sevin!" diye haytam gökten gelen sadâsiyle,
Davet etsin ilâhî hakikate zekâları,
İnsanlığa kalpleri, sulha bütün dünyaları.

Tâ ki bir saf, bir yeni yıldız gibi doğsun dünya,
Şen görünsün semanın altın saçlı her kızından,
Uzun olsun hayatı en ihtiyar yıldızından.

Onun parlak göğünü karartmasın bir fırtına,
Ona gözler Âsur'un ruhanisi gibi baksın,
Kâfur eller sönmeyen ateşlerle kandil yaksın.

Bak Allah'ım her yerde benim gibi yüz şair var,
Hepsinin de gözünde dul bakışlı birer vatan,
Dudakları üstünde kırık kanat birer figan.

Benim gibi hepsi de matemleri çalışıyorlar,
Benini gibi mucize bekliyorlar göklerinden,
Benim gibi adalet istiyorlar hepsi senden,

Oh artık ben nur, çiçek, nağme, sevinç, aşk isterim,
İsterim ki semâlar bana yeni ilham saçsın,
Dünya yeşil gözlü bir peri gibi kucak açsın.

Aşık çoban türküsü gibi olsun şiirlerim;
Dinlettirsin rûbabım sevgilerin nağmesini,
Dudaklarım dağların aksettirsin saf sesini.

Ey milletler hayatın türküsünü çalın sizler!
Ey şairler yükseltin destanını hürriyetin,
Hülyanızın sizlerde yarattığı bir cennetin!

Ey ümitler, rüyalar, sizler bana sunun Kevser,
Bu şarapla mest olsun kalbim, ruhum benim ey Rab!
Gözlerimi kapasın ölüm uyku benim ey Rab!..

Evet, Rabbim her ruhta bir ilâhî sevgi vardır,
Bir perinin hüsnüne meftun senin her mahlûkun,
Her sevdalı ister ki kalbi yalnız aşkla vursun.

Onun için ağaçlar güneşlere el uzatır,
Geyik akarsulara, kuş ormana türkî söyler,
Dağlar esen milletimden, şafak gülden buse ister.

Ben kulun da hürriyet perisinin mecnunuyum,
Esrar ki okudum bu Leyla'nın gözlerinde,
Hitabımı dinledim bu meleğin sözlerinde.

Senin ölmez aşkını, füsununu onda buldum,
Bir sanatkâr ruhuyla İlham duydum bu güzelden,
Susamışlar kalbiyle bir tas aldım bu nur elden.

O hayatı içtim ki her şaraptan kuvvetlidir,
Onun tadı ne Lübnan dağındaki bala benzer,
Ne Bingöl'de kızların sağdıkları süte geçer.

Bu pınarın suları cennet olan yerden gelir,
Bundan içen âşıklar bir ebedî rüya görür,
Nefir çalan periler arasında gezer yürür.

Buna karşı bir erkek kaplan gibi kıskancım ben,

Kıskanırım ben onun güneşlerden cemalini,
Kıskanırım ben onun gecelerden hayalini,

Kıskanırım ben onun saçlarını esen yelden,
Kıskanırım ben onun gölgesini saf sulardan,
Kıskanırım ben onu aratanlardan, ahulardan.

İsterim ki mabedi bir şahika gibi dursun,
Gölge salsın sayısız asırların girdabına;
Hep doğacak nesiller gelsin onun mihrabına

Burada benim sonuncu evlâdımın kalbi vursun,
Sana benim ceddimin öz diliyle dua etsin,
Pak kalbiyle, zincirsiz hür eliyle dua etsin.

Yoksa Rabbim zalimin mabudunu tanımam ben,
Benim kalbim inanmaz kan kokulu kitaplara,
Serkeş alnım eğilmez mezbah olan mihraplara.

Eğer hırsı, gururu, zulmü, kini kahretmezsen,
Sana benim ellerim dua için kalkmayacak,
Korkarım ki, isyanım, günahlarım başlayacak.

Ayağımın altına yığılacak arşın, kürsin,
Kıyametin, mahşerin, zebanili cehennemın,
Kevser akan cennetin ve on sekiz bin âlemin.

Bir yakıcı ıssız çöl görecek bana göğün,
Uçmayacak üstümde senin rahmet meleklerin,
Dokunacak alnıma kanatları şimşeklerin.

Ben bu enkaz üstünde fikrim, kalbim, vicdanım boş,
Bakacağım kırık sütun gibi derinlere,
Boşluklardan başka şey görünmeyen enginlere,

Bu boşluklar önünde arzım, semam, her yerim loş,
Cennetlerden kovulmuş Âdem ömrü süreceğim,
Dünyayı bir vatansız gözleriyle göreceğim.

Bu saatte artacak: harislere intikamım,
Ümidimi, aşkımı çalanlara lanetlerim,
Vicdanımı, günahkâr edenlere hiddetlerim.

Beni zalim edecek mazlum olan saf imanım,
Kayaları ağartan sular gibi coşacağım,
Dağdan dağa bir deli rüzgâr gibi koşacağım.

Varsın bütün ateşler yaksın benim ellerimi,
Yıldırım, şimşegi, şihâbları tutamayım,
Bana hizmet etmesin hiçbir alev, bir kıvılcım,

Her bir şeyden kuvvetli görüyorum ben şiirimi,
Yakacağım bununla ben o kanlı âlemleri,
Yakacağım kalbimin ateşiyle elemeleri!

Ondan sonra elime demir asâ alacağım,
Saçlarımda şimalin kasırgalı sert rüzgârı,
Ve alnımda bir batan günün kızıl dalgaları,

İssız, meçhul yolların serserisi olacağım,
Gideceğim dünyanın ayak izsiz dağlarına,
Gittikleri yerlerden dönmeyenler diyarına.

Mehmet Emin

Emel

Milliyet Allah'ımız, dinimiz Cumhuriyet,
Mabedimiz Türkiye'dir, Kâbe'miz Türk Ocağı.
Mihrabımız al bayrak, imanımız hürriyet,
Kıblemizdir mukaddes vatanın dört bucağı.

İlme, fenne, sanata, fazilete taparız,
Kuvvet ibadetimiz, kudretimiz niyetidir.-
Ne doğrudan ayrılır ne de haktan saparız,
Cennetimiz dünyada, ulu medeniyettir.

Celal Tekin

Emelimin Kanunları

Yurdu sev... İrkımın hayatı için
Çalış, çabala!
Attığın her adım geniş ve derin
Bir yol açsın bu günkü tarihin
Kanlı bağrında.

Bir yol açsın ki işleyen kervan;
Secde etsin onun büyüklüğüne!
Âşık olsun... Desin ki "Türkistan Sahip oldu...
Kavuştu onlar yerine" ...

Biliniz ey bugünkü Türklük için
Çalışan, haykıran, koşan gençler...

Sizden âtı, geniş, büyük, zengin
Bir cihan bekler.

Bir cihan... Bir büyük, geniş Turan...
Ki zemini bu asır ırfanını;
Bu tuhaf kanlı, şanlı dünyanın
Bahtiyarlık saçan, hayat yaratan

"İlim ve fen" ile süslü olmalıdır...
Şimdi mazi olan büyük Turan,
Medenî, anlı, şanlı Türkistan
Yetişir, uykudan uyanmalıdır.
Fikret Ziya

Gönül Bağından

Bahardan daha sade, fakat şirin demeti
Dermişim ben mefkûremin dünkü yol uğrağından
Rehberime sunmak için bence şudur kıymeti
Kİ içinde başka gül yok, hepsi gönül bağından

Büyük yolun aziz rehberine
Eğer nebi fikirlere ışık yakan demekse
Eğer ümmet denilirse mefkûre yolcusuna
Eğer nebi bir şiir olup kalbe akan demekse
Eğer ümmet sayılırsa gönül verenler ona

Sen nebisin, biz ümmetiz bu dinin
Umdesidir: asri hayat, millî sevgi, millî kin!

Ey güneşin öz oğlu! Sen ilâhî bir alevle
Tutuşturdun gönülleri millî mihrap önünde
Cihat ettin senelerce yedi başlı bir devle
Cihat ettin ve erittin yedi devi bit günde

Ondan sonra Türk'e reha göründü
Reha bulan Türk'e asıl Ergenekon öğündü...

Her kara gün biraz daha aydınlattı başını
Zulmetlere kefen ördün saçlarının akından
Biz karanlık gecelerde çölün kara taşını
Kurbanlarla soluyorken sen bize pek yakından

Hatif gibi haykırmıştın: “Türk oğlu!
Kendine gel... Gittiğin yol değil, Türkün öz yolu!”

Kim görürse tellerini sihirli gönlünün
Der ki kudret haddesinden çekilmiş sam gümüşür

Her ihtilâl kasırgası o bembeyaz gönlün
Üstüne toz kondurmadan selâmlamış, Öpmüştür
Bir güneşin başbuğudur çünkü o
Ziya ve nur ordusunun başbuğudur çünkü o
Evet, fikrin bir güneştir, fakat hissin bir pınar
Gösterdiğin yeni yolda ilerleyen her gence
Gözleriyle ziya sunar, gönlüyle iman sunar
Ve dersin ki: “Hayat için en ağır bir işkence
Beklemektir sen geçici değilsin
Senin her bir çakışından bin bir gece devrilsin!

Eğer nebi fikirlere ışık yakan demekse
Eğer ümmet denilirse mefkûre yolcusuna
Eğer nebi şiir olup kalbe akan demekse
Eğer ümmet sayılırsa gönül verenler ona

Sen nebisin, biz ümmetiz bu dinin
Umdesidir, asr-ı hayat, millî sevgi, millî kin!

Muallim Hicri

İsyan

Ben en büyük elemeler diyarının yolcusuyum;
Gözlerimde o korkunç yangınların akisleri;
Ayağımın altında gözyaşları, kan izleri...

İki elim yüzümde çılgınlar gibi koşuyorum;

Haykırıyor ardımdan ölülerin kemikleri;
Beldelerin bir kanlı ağız gibi delikleri.

Güneşlere, aylara, yıldızlara düşmanın ben;
Zira bunlar dünyaya gece gündüz dur veriyor;
Bana viran ocaklar, solgun yüzler gösteriyor.

Siyah renkli örtüler istiyorum ifritlerden;
İstiyorum göklerden katran gibi bulutları;
Geceleri, sisleri, kefenleri, tabutları.

Baykuşların gözüyle bakıyorum dünyalara;
Harabeler üstünde acı acı inliyorum;
Feryadımın aksini mezarlardan dinliyorum.

Çarpıyorum başımı keskin taşlı kayalara:
Sürüyorum ırkımın talihini gecelere,
Şahikaya, girdaba, uçuruma, göğe, yere.

Benim bakır çehremde kızgın çölün yangını var;
Koşuyorum ırmaklar gibi siyah ormanlara;
Gözlerimin yaşını döküyorum kırk diyara.

Karanlıklar İçinde bağırıyor canavarlar;
Göğsü kanlı bir kartal gibi ufku yarıyorum;
Umudumun kaybolmuş cennetini arıyorum.

Zira bugün yıkılmış bir vatanın üstündeyim;
Onun zalim avcılar kaçırdılar rahatını;
Kırdıkları saf, billur ırmak gibi hayatını,

Hazanların önünde sustu benim bülbüllerim;
Eşlerinden ayrıldı kara gözlü ceylanlarım;
Al kanlara boyandı kumral saçlı aslanlarım,

Bana öyle duygu geliyor ki bir köleyim;
Sanki güzel yurdumdan esirciler beni çalmış;
Hayalimde doğduğum toprakların izi kalmış.

Diyorlar ki: “Zalimler huzurunda eğileyim;
Buhur, günlük yakayım o yalancı mabutlara,
Siyah koçlar keseyim sevmediğim taş putlara.”

Ben bunlardan bir serkeş âsi gibi kaçıyorum;
Kırıyorum bir gazaplı yel gibi ağaçları;
Aşıyorum köpürmüş atlar gibi yamaçları.

Tepelerden göklere ellerimi açıyorum;
Benziyorum o büyük Mikelanj heykeline:
İsrail'in Turlara bakan esir genç nesline.

Hayır, benim tecellim bu talihten daha kara;
Bir sanatkâr o soğuk mermerlere can nefheder;
Bunlar eski mabutlar lisanıyla hitap eyler;

Eğilmeyen tepeler gibi bakar asırlara;
Ayağının altında çiğner, ezer zulümleri;
Ebediyet önünde tahkir eder Ölümleri.

Buna karşı ben neyim? Zayıf, fani, bir mahlûkum;
Bir amanın elinde o sazım ki telim kırık;
Kurt yeniklik göğsümde sara tutmuş bir hıçkırık...

Sazlıktaki yaralı kalmış gibi inliyorum;
Bir küçücük kuş kadar uçamıyor feryatlarım;
Rüzgârların Önünde bükülüyor kanatlarım.

Ben bu sefil sesimle anlatamam dertlerimi;
Onları ki hakkıyla nakletmeden şiir âciz;
Gökten inen lisanlar, musikiler belâgatsiz.

İsterdim ki tabiat çalsın benim kederimi;
Yaslarımı söylesin onun yanık mezamiri;
İsyanımı haykırsın semalara onun şiiri.

Ey yurdumdan kan yağmış gibi coşan ırmaklar;
Ey esrarlı, karanlık ağaçlar, çağlayanlar;
Tabiatın rebabı şiiri olan sert imanlar.

Ey dert, acı, gözyaşı, matem, figan toprakları;
Ey duası, niyazı, isyan olmuş saf mabetler;
Ey kan, kemik, duman, kül dolu memleketler!

Ey dağlar, girdaplar, ey mezarlar, ey geceler!

Benim büyük, sayısız dertlerimi siz söyleyin;
O ilâhî ve yanık dilinizle nakleleyin.

Nakledin ki ırkımı ezen hangi işkenceler?
Hangi eller yurduma zehir dolu tas veriyor,
Yıldızların gözünde kimler için nur arıyor.

Kimler için kaç sahil matemlerle hıçkırıyor?
Şu karanlık harabe taşlarında ağlayan kim?
Şu mezarlar üstünde gezen gölge hangi yetim?..

Şu rüzgârlar kimlerin dertlerini haykırıyor?
Şu bulutlar kimlerin birer kara habercisi?
Neler diyor, şu yolcu turnaların acı sesi?

Siz hepiniz bunları birer birer anlatınız!
Dinleyeyim ben sizi meçhullerden gelmiş gibi;
Beyaz saçlı, ihtiyar bir yabancı derviş gibi.

Bilmediğim esrarı döksün bana feryadınız;
Ben alnımı taşlara dayayarak ağlayayım;
Gözlerimin yaşıyla yüreğimi ağlayayım.

O ne? Bugün sizlerden işittiğim bu sesler ne?
Duyuyorum her yerde çirkin, sarhoş sadâları;
Kemanların, utların çıldırttığı horaları.

Burada her yer benziyor eski Bizans âlimine;
Çıplak kızlar geziyor âşıkların kollarında;
Ormanların karanlık, gizli günah yollarında,

Âh bu gülen çehreler acılarla bir istihza;
Şu dökülen paralar açlıklara birer tahkir;
Şu yükselen kadehler yaşlılara birer zehir;

Şu elmaslar, şu süsler çıplaklara birer ezâ;
Bu sefhiler için mi o yiğitler can verdiler,
Ölümlerin önünde fedakârlık gösterdiler?

Ne oldunuz, ey sizler, ey kara gün şairleri;
Ey günahkâr ve mücrim asırların vaizleri,
Hakikatin kılıçlar gibi keskin ağızları;

Ey vatanın yas giyen mersiyece bakirleri;
Ey namusun, şerefın, faziletin çocukları,
Ey gençliğin hataya, fuhşa kalkan yumrukları?..

Sükût!.. Niçin şimdi de böyle mezar ıssızlığı?
Benim büyük milletim artık bugün bir ölü mü?
Onun aşkı, imanı nisyânlara gömülü mü?..

Neden bugün her yerde yalnız kadın hıçkırığı?
Neden artık kahraman çıkarmıyor bu beldeler?
Onun millî rüyalı evlatları neredeler?..

Ne yazık ki yine felâketin çocuğuyum;
Fırtınalı yolumda akbabalı geçitler çok;
Tepelerden kayalar yuvarlayan ifritler çok.

Ben kendimden bir kuşu daha mesut buluyorum,
Hiç olmazsa onun bir yeşil dalı, yuvası var;
Sükûnetli gecesi, cıvıltılı semâsı var,

Gerçek, dağlar dumansız, gök bulutsuz, yaşsız değil;
Hep gönülller yaralı, hep çiçekler berelidir;
Kâinatın ruhunu bir gizli âh inilendir,

Lâkin büyük aşkları taşıyandır en çok sefil!
Şahikalar üstünde fırtınalar ısıklık çalar;
Başlarını taşlara vurur coşkun çağlayanlar.

Ben de şarkın bir başka diyarında bir budayım
Onun gibi beşere gençliğimi feda ettim;
O tahtından geçmişse ben de aşka veda ettim.

Bir çocuktum, yaşlandım ağlamaktan kurtulamadım,
Okumadım hayatın bir neşeli kitabını;
Tutamadım arzusun hayal olan serabını!..

Nirvana'nın bir çılgın âşık gibi meftunuyum,
Gidiyorum o fanî, nilüferli ırmaklara,
Dalıyorum ebedî yokluklara, uzaklara.

Dağdan dağa serseri rüzgâr gibi geziyorum,

Nefesimle hazanlar döküyorum baharlara,
Dudağımdan zehirler katıyorum pınarlara.

Evet eski ve yeni günler beni aldattılar,
Ben asrımı beklenen altın devri sanıyordum,
Yeryüzünü bir büyük hak mabedi tanıyordum!

Lâkin bugün gördüm ki burada da harisler var;
Onlar var ki hürriyet mihrabına at sürüyor;
Ellerinde esaret zincirleri götürüyor.

İlim, sanat, felsefe, medeniyet hep beyhude,
Bunlar Âdem neslini iğvâ eden birer şeytan,
Ele demir vererek karanlıkta ışık tutan,

O bununla keyfine her kuvveti râm etmede,
Tarih onun zulmünün, gazabının bir kitabı,
Şiir onun hırsının, gururunun bir rûbabı.

Ben ahlâkı, vicdanı, aşkı İnkâr ediyorum,
Zira benim gördüğüm yine hırslar, yine kinler,
Kalbi, ruhu altına satan eski müdâhinler.

Saf kalbime budala, vicdanıma tûf! Diyorum,
Kırıyorum ilâhî hakikate İnancımı,
Çiğniyorum her şeyi, alıyorum meserret hıncını.

Ah kırk yıldır ben hakkı şu İhtiyar arza sordum,
Turna oldum, yükseldim yıldızların civarına,
Şaman oldum, eriştim süt gölünün kenarına.

Vücudumu uykuda gezen ruhlar gibi yordum,
Bir sazdaki kirişler gibi koptu sinirlerim,
Parçalandı, kırıldı kemiklerim, her bir yerim.

Kâinatta zulümden başka bir şey göremedim,
Aradığım şeyleri bulamadım hiçbir yerde,
Semalarda, dağlarda, ormanlarda, denizlerde.

Taşa düştü bir billur kadeh gibi her ümidim,
Bugün kuşsuz, pırsız dağlar gibi rüyasızım,
Muhabbetsiz, şuursuz kalpler gibi hülyasızım.

Şu saatte dünyada sevmiyorum hiçbir şeyi,
Kelebeksiz, perisiz sarp yollarda yürüyorum,
Her tarafta kaditler, yarasalar görüyorum.

Bir gübreden yeşermiş buluyorum bir çiçeği,
Bir mezarlık, bir çöplük görüyorum cihanları,
Birer hayvan, birer kurt buluyorum insanları!..

Yalansınız, hepiniz ey saadet dünyaları!
Ey masallı, rüyalı şarkın bin bir geceleri!
Ey periler dolaşan gül, yasemin bahçeleri!

Ey saçları dalgalı resullerin hülyaları!
Ey hürriyet kızının türküleri, şiirleri!
Ey ebedî aşkların füsunları, sihirleri!..

Hayır, artık o dünkü sade çocuk değilim ben,
Şu buruşmuş çehremde o saflıktan eser yok,
Taş kalbimde o eski tevekküller, ümitler yok.

Fırtınalar, isyanlar duyuluyor tunç sesimden,
Yıldırımlı bulutlar gibi korkunç kanatlarım,
Sanki yeri ve göğü yıkmak ister bir rüzgârım.

İşte yırttım ruhumun üstündeki o esrarı,
Duman gibi silindi imanımın aziz yeri,
Cehenneme benzedi aşklarımın cennetleri.

Görmüyorum ben şimdi o ilâhî rüyaları,
Bakıyorum yeşil cam gözlerimle ufuklara,
Çekiç gibi kalkıyor yumruklarım boşluklara!..

Çekiliniz karşımdan ey gururun kralları!
Ey yalancı âlimler, ey rıyanın şairleri!
Ey altının kulları, ey kalplerin tacirleri!

Ey hakların kurtları, ey hırsların kartalları!
Ey ruhların cinleri, ey fenalık ifritleri!
Ey leş, kemik kuşları, ey ölümün kaditleri!

Beni asi, günahkâr eden bütün sizlersiniz,

Siz yaktınız ruhumda ateşini isyanların,
Siz açtınız önüme çöllerini hicranların.

Bana ömrün zehirli dikenini siz verdiniz,
Size karşı ben iblis görmüş gibi oluyorum,
İlk adımın kinini yüreğimde buluyorum!..

Ey harisler, siz benden beklemeyin bir kaside!
Ben kadehi kin sunan bir perinin esiriyim,
Sinirleri tutuşmuş cehennemler şairiyim.

Bir baykuşum, yuvamı arıyorum harabede,
İstiyorum kürsüler yıkılacak zindanlardan,
Zincir sesi duyulan kan kokulu cihanlardan.

Seviyorum ben sizi ey yangınlar, ey alevler!
Sizin yakut renginiz şafaklardan daha güzel,
Bahçelerde açılmış bin lâleye, güle bedel.

Kanat gerin bunlara ey dumanlar, siyah devler!
Bunlar birer ebedî ateşgede gibi yansın.
Bu semayı seyyahlar, Zerdüşter'in yurdu sansın.

* *

Zalim dünya, ben nereden düştüm senin üzerine,
Ne olurdu ben de bir kalpsiz, ruhsuz taş olsaydım,
Kâinatta hiçbir şey duymasaydı şu hayatım!..

Savrulsaydım kum gibi senin kızgın çöllerine,
Duymasaydım neslimin şu acıklı dertlerini.
Beni her gün bir parça öldürücü bin zehrini!..

Neden ölü bir çocuk doğurmadı beni anam?
Damarıma kan verdi ırmakların saf suları,
Ciğerimi şişirdi çam ve meşe kurulan.

Niçin benim kabrimde ağlamadı hazin akşam?
Bana gökler nur, ateş; dağlar yemiş ve bal verdi.
Bunlar beni ağlatmak, çırpındırmak için miydi?..

Ey cehennem, ben senden artık nefret ediyorum,
İşitmiyorum kulağım cıvıldaayan bülbülünü,
Koparmıyor ellerim senin gonca bir gülünü,

İsyan dolu ruhumla sana lanet ediyorum,
Senin kızıl ve yangın görüyorum güneşini,
Nefesimle söndürmek istiyorum ateşini,
Bekliyorum kuyruklu yıldızları fezalardan,

Bulutlardan tufanlar, kıyametler gözlüyorum,
Her beldenin bir şihâb olmasını özlüyorum.

Sana siyah kefenler istiyorum semalardan,
İstiyorum, gövdeni çürütecek mezarları,
İstiyorum, başında uluyacak rüzgârları.

Bir yanardağ gibi yan, bir balmumu gibi eri!
Sıcak kanlar gibi ak, boşluklarda bin cihana,
Kesik bir baş gibi düş, en uzak bir kehkeşana.

Duman olsun, dağılsın vücudunun zerreleri,
Gökyüzünde kalmasın ne kahkahan ne feryadın,
Ebediyet önünde unutulsun sefil adın!..

Şu kadar ki kıymasın bu saatte bana ölüm,
Bir son taşın üstünde son şiirimi haykırayım,
Demir telli sazımla mersiye çağırayım.

Ondan sonra benim de aksın kanım, uçsun külüm;
Karışayım bir küçük damla gibi ummanlara,
Gömüleyim bir siyah gölge gibi nisanlara!..

Mehmet Emin

Kendine Doğru

Atanın içkisi köpüklü kımız
Arpa suyu içme dedi bir Kırgız,
Evinin yemişi erikle elma
Komşunun bağından hurmayı alma

Başka dile uymaz annenin sesi
Her sözün arasan vardır Türkçesi
Duymadan düşünme, görme sezmeden
Kendi uygun olsun usunu yeden

Dile, yap! Tanrının sensin bileği
Gök Türk'ün sendedir yüce dileği
Demir sana tapar, şimşek baş eğer
İsteme, sen yarat, görme sen göster!

Ziya Gökalp

Kızıl Elma

Bir varmış, bir yokmuş, Tanrı'dan başka
Kimseler yok imiş, yakın vakitte
Bakü'de milyoner bir kız var imiş;
Türklüğü çok sever, yurda yar imiş;
Adı Ay Hanım'mış, hanlar soyundan;
Anası Kırgız'ın Konrad boyundan.
Uzun boylu, kumral, yüksek alını:
Şerefli bir kökün güzel bir dalı.
Babası, annesi öldüler birden,
Kendisi Paris'te tahsilde iken;
Dayandı bu kahra, şevki sönmedi;
Tuttuğu mukaddes yoldan dönmedi.
İsterdi Turan'da mektepler açmak,
Hakikat nurunu ruhlara saçmak.
Bununçün lâzımdı bilmek en yeni
Terbiye tarzını, tedris ilmini.
Bu yolda arzusu kadar yükseldi;
Nihayet Paris'ten Bakü'ye geldi.
Biri erkeklere, biri kızlara,
İki mektep yapmak için mimara
Emirler vererek işe başladı.
İstikbâl Beşiği mektebin adı.
Bir yanda inşaat devam ederken,
Ay Hanım en meşhur bir ilim ehlinen
İslamın ruhunu dahi öğrenmek
İçin çalışırdı, Garb'a yeltenmek
Ona kâfi gibi görünmüyordu:
“Şark'ı da tanımak lâzım!” diyordu,
Diyordu: “Halk bahçe, biz bahçevanız;
Ağaçlar gençleşmez aşından yalnız;
“Evvelâ ağacı budamak gerek,
Aşırı sonradan ulamak gerek.”
Bununçün her sabah evde kalırdı:
Sadeddin Molla'dan dersler alırdı.

Bir akşam Ay Hanım ata binerek,
İstedi kırlarda biraz gezinmek.
Yanında tüccardan Bahadır Ağa,
Şehirden çıkınca saptılar sağa;
Ovada cennetten bir eser vardı:
Bahardı, her yanda çiçekler vardı;
Esrarlı bir hüznün, dalgın bir neşat,
Gençlik, şiir, nağme, renk, koku, hayat.
Kevser saçar gibi bir huri eli
Manevi bir mestlik ruhta münceli,
Vicdan fevkinde bir ruhanî suur
Duyardı muhitte bir gizli huzur,
Artık müphem değil aşkın manası;
Münkeşif hayatın loş muamması,
Bu anda Bahadır dedi ki, “Bakın
Bu gence! Gözleri ne kadar dalgın!
Bakıyor görmeyen bir nazar gibi!..
Ay Hanım görünce titredi kalbi;
Kendine mun'atf iki sabit göz
Camdanmış gibi yok içinde öz;
Sarışın saçları uzun ve dağınık;
Mutlak ya şair ya ressam, ya âşık.
İstiğrak hâlinde sanatkar bir ruh;
Gözlerinde gaflet, kalbinde fütûh.
Ay Hanım, kısılmış gibi nefesi
Dedi ki, “Ne kadar solgun çehresi!”
Kalbinde bir derin hicran duymuştu;
Umûmî kanuna o da uymuştu.

Ertesi gün dersi mahzun dinlerken
Çıkmıyordu o genç bir an zihninden...
Bu hâle hem şaşıp hem kızıyordu;
Ruhundan bir gizli gam sızıyordu.
İsterdi yaşamak milleti için,
Kini vardı sevda illeti için...
Serseri bir aşka gönül bağlayan
Nasıl verebilir yurda yeni can?
Bu anda içeri giren hizmetçi
Dedi ki, “Kapıda duran bir genci
İkna etmek mümkün değil! Molla'ya
Bir şeyler soracak, ediyor rica;
Rüya görmüş, tabir istiyor sizden;

Derdine bir tedbir istiyor sizden.”
Ay Hanım anladı derhal geleni.
Eliyle tutarak çarpan kalbini,
Hâlini meydana vermemek için
Dedi: “Ben gideyim, buraya gelsin.”
Genç geldi oturdu mollaya karşı
Dedi ki; “Her kimin bir derde başı
Uğrarsa sizsiniz çare gösteren;
İşte bu ümitle size geldim ben.
İstanbul'da doğdum, Turgut'tur adım,
Ressamım; tabiat, büyük üstadım,
Yaya seyyahlığa şevketi beni;
Her saat başında emsalsiz yeni
Bir güzellik görür, tebcil ederim,
Büyük sanatkarı tahlil ederim,
Dün yürür iken, Önümdeki yol
Ayrıldı ikiye; Bir sağ, biri sol.
Soldaki nereye gidiyor, diye
Sordum, sakalı ak bir çiftçiye.
Dedi; ‘Bu yol gider Kızılelma’ya...
Lâkin ben bu sözü verdim şakaya.
Yürüdüm, az sonra bu şehri seçtim;
Yaklaştım! Bir yerde kendimden geçtim.
İstiğrak mı bilmem, rüya mı bilmem;
Hem yokluk hem varlık, bir garip,
Bir de ne göreyim; atlı bir peri
Gökten indi Cennet yapmakçün yeri
“Sen kimsin, bu âlem neresi?” dedim.
‘Bu Kızılelma’dır, ben perisiyim.’
Diyerek kayboldu; fakat hayâli
Çıkmıyor ruhumdan. İşte bu hâli
Size söyleyerek bir çare bulmak,
Kızılelma’ya bir emare bulmak
İçün size geldim; çünkü her kime
Sordumsa dediler; ‘Git o hâkime;
Sorduğun ülkeyi ancak o bilir;
Şimdi ele kendisi nah bu evdedir.’
Tasdi ettim; fakat görünüz mazur,
Çünkü bu dert bende koymadı suur,
Lütfedip derdime verin şifayı;
Anlatınız bana Kızılelma'ya...
Bu şehir neresi, yolu nereden?

Şimdiye dek var mı oraya giden?
Perisi melek mi, yoksa beşer mi?
Beni kulluğuna kabul eder mi?
Molla dedi; “Oğlum, Türk fatihleri
İsterdi istilâ etmek her yeri;
Fethe lâkin bir tek hedef tanırdı,
Orayı kendine İrem sanırdı.
Bu mev’ûd ülkeye, bu tatlı yurda
Vâsıl olmak için hep bu uğurda
Yüzlerce defalar Türklük kaynadı;
Hind’i, Çin’i, Mısır’ı, Rum’u kapladı.
Bütün paytahtlara, en son çitlere
Gitti; fakat asla bu meçhul yere
Yaklaşmadı; çünkü o mev’ûd ülke
Değildi hariçte bir mevcut ülke.
Kızılma yok mu? Şüphesiz vardır;
Fakat onun semti başka diyardır...
Zemini mefkûre, semâsı hayal...
Bir gün gerçek, fakat şimdilik masal.
Türk medeniyeti taklitsiz, safi
Doğmadıkça bu yurt kalacak hafi...
Çok yerleri biz fethedebilmişiz;
Her birinde mânen fethedilmişiz.
Bir kişver almış tabiiyete,
Uymuşuz oradaki medeniyete.
Bazen Hintli bazen Çinli olmuşuz;
Arap, Acem, Frenk dinli olmuşuz.
Ne bir Türk hukuku, Türk felsefesi,
Ne Türkçe inleyen bir şair sesi.
Şair, hâkim gelmiş bizden de çokça
Kimi Farsî yazmış, kimi Arapça.
Fransızca, Rusça, Çince yazmışız,
Türk’e ancak birkaç hece yazmışız.
Bakınız meselâ: Yazmış koskoca
Farabî Arapça, Karamzin Rusça;
Sinâ, Celâleddin, Zemahşeriler
Emeği Arap’a, Fars’a verdiler.
Buharalı Şevket, Genceli Hüsrev,
Firdevsî’ye yahut Sadî’ye peyrev...
Bugün bile birçok ediplerimiz
Frenkçe yazmağı sayarlar mu’ciz,
Türkçe yazanlarsa lûgat paralar,

Avrupa taklidi şeyler karalar.
Hakikî ruhumuz, safi dilimiz
Bağırır onlara; “Bize geliniz!
Bizdedir fikre his, hislere hayat,
Vicdanlara ilham, şaire kanat...”
Zekâmızı sanki kiralamışız,
Her dilden kitaplar sıralamışız.
Türk’ün hem kılıcı hem de kalemi
Yükseltmiş Arap’ı, Çin’i, Acem’i.
Her kavme bir tarih, bir yurt yaratmış,
Kendini başkası için aldatmış.
Öz işini daim yarım terketmiş;
Turfan’ı bırakmış, Orhun’a gitmiş.
Unutmuş evvelki elifbasını,
İlim ve fende i’tilâsını;
Yeniden bir yazı, bir yasa düzmüş,
Her zaman zihnini boş yere üzmüş.
Nice defa Kanun, Şifâ okumuş;
Dönmüş geri tekrar Binâ okumuş.
Yok tarihimiz, var tarihlerimiz,
Bir burca girmemiş Mirrîh’lerimiz;
Her biri parlamış bir başka gökte...
Aynı ruhu bulmuş yüzlerce gövde.
Ne tarihî vahdet ne kavmî safvet!
Kızılma işte buna işaret.
Millette olsa bir gizli ihtiyaç,
Millî vicdan bulur ona bir ilâç;
Türk bakmamış İrem yahut Sebâ’ya,
Demiş; “Gideceğim Kızılma’ya.
Maksadı gitmektir birliğe doğru,
Millî düşünceye, dirliğe doğru...
Bilir bir gün millî irfan doğacak,
Yeni Orhun, Yeni Turfan doğacak.
İçtimai bir yurt, kavmî bir tarih
Edecek Türklüğü taklitten tenzih.
Fakat kim bilir, kim yolu açacak,
Türklük ziyasını dehre saçacak?...
Kim bilir ne vakit deha perisi
Olacak bu yeni huldün Belkis’i?
Bu anda bir cezbe geldi Molla’ya
İlahî bir sesle girdi manaya:

Pîrden sual ettim; “Sevgilim hani?”
Dedi bana; “Önce kendini tanı!...
Tutmuşum elinden ben nâgehani,
Götürmüş beni bir gizli dünyaya.

Karanlık bir tufan, seyyâl bir deycûr!
Ne Vücut ne Âdem ne Gayb ne Huzur;
Nar içinden henüz çıkmamıştı Nur,
Tutulmuştu her şey kara sevdaya...

Umman coşkun akar, biz sal içinde
Bir yıldızböceği hayâl içinde
Işıldar gibiydi; bu hâl içinde
Dalmışız ikimiz aynı rüyaya.

Salımız-şarapnel imiş cevheri-
Patladı, dağıldı hep misketleri,
Sormaksızın pîrden bu acep sırrı
Dedi; “Müsemâmıdır, geçti Esmâ’ya!”

Misketler de bir bir patlar, onlardan
Yeni şarapneller fırlardı her an,
Biz bunlardan biri üstünde, hayran,
Girmekte idik bir yeni feza,

Denizden ırmaklar, ırmaktan çaylar
Doğdukça, salımız daha çok haylar,
Kaynaktan bizimçün ayrılan paylar
Götürürdü bizi başka me’vaya.

Salımız balonmuş, havayı deldik,
Safralar atarak daim yükseldik,
Nihayet Adem’in gözüne geldik
Oradan hasretle baktık Havva’ya.

Durmadık biz, kimi Sinâ’da kaldı,
Kimi, “İrdim!” dedi, semâda kaldı;
Kimi Arş’a çıktı, A’lâ’da kaldı,
Döndüler baktılar akan deryaya.

Salımız fişekmiş, bizi uçurdu,
Her düşen leması bir cihan kurdu;

Kimi Londra’da, Paris’te durdu,
Kimisi bağlandı yeşil hurmaya.

Zeliha, Yusuf’ta buldu özünü,
Ferhad, Şîrin’ine dikti gözünü;
Şerh edememişken sevdâ sözünü
Mecnun kavuşmuşum sandı Leylâ’ya!

Sevda bir kanattır, uçmayan bilmez,
Bu yolu ne atlı ne yayan bilmez;
Bir güzel var, hüsnü hiç pââyân bilmez,
Tekâmül denilir bu nazlı aya.

Salımız gömülmüş, uçtuk hülyada
Dinlenmedik hiçbir tatlı rüyada
Son arzumuz budur fânî dünyada;
“Türk’üz, varacağız Kızılelma’ya.

Turgut bu sözlerden bulmadı şifa,
Çıktı, gitti, gönül dolu “Vâ hayfâ!”
Diyordu “Leylâ’sız bir Mecnûn gibi
Nasıl yaşayayım söyle yâ Rabbî!”

Ay Hanım duymuştu bütün sözleri,
Bu fikri zihninde sürdü ileri;
“Kızılelma yokmuş, fakat lazımmış,
Turan hayatına bu bir nâzımmış;
Her hayal hakikat olabilirken,
Var etmemek n’içün bunu şimdiden?
Mademki Türklüğün derdine derman
Bu imiş, ne içün koşmamak heman?
Mademki ne Hind’de ne Çin’de imiş,
Türklerin ruhunun içinde imiş;
Değilmiş Arap’ta, Acem’de, Rum’da;
Unutulmuş kökü Karakurum’da...
İngiliz, Fransız, Rus’ta değilmiş,
Nereye düşmüşse biraz eğilmiş;
Bulalım biz onu vicdanımızda
Bir güneş yapalım Turan’ımızda.
Düşündü, Düşündü, Kararlaştırdı;
Bir gün Yurtçuları bütün çağırdı,

Dedi; “Türk irfanı, serbest bir toprak
İster ki orada eylesin işrak...
Ne Bakü ne Kazan ne de İstanbul
Bu yeni hayatı edemez kabul.
Burada hürriyet siyasi değil,
Orada lafzı var, manası değil,
Burada Türkçeden memnu evlâdın,
Orada zincirden çıkamaz kadın...
İsviçre’de bir Türk köyü, bir şehir
Yapalım; oradan yeni bir nehir,
Bir irfan ırmağı aksın Turan’a...
Irmak döner elbet bir gün ummana,
Taktırsız, salt ibda, iktirâh ile
Doğmuş bir marifet Türklüğe şûle,
Bütün Türklüğe aynı şûleyi
Saçsın ki gönüller birleşsin iyi.
Hâkim, şair, edip, sanatkâr, tacir
Hepsi bu beşikten yetişip bir bir
Kimisi Kaşgar’a, kimi Altay’a,
Kimisi Kazan’a, kimi Konya’ya,
Her biri giderek bir oymağına,
Götürsün od, ılık Türk Ocağı’na
Daniş Encümeni, Darülfünunlar
Burada kök salsın, her yere bunlar
Kollar atarak, aynı hikmeti
Dağıtıp, yükseltsin büyük milleti...
Kızılelma olsun bu şehrin adı,
Atalarımız hep bunu aradı...
Pekin’e, Delhi’ye bununçün vardık,
Vişana burcunu bununçün sardık,
Artık tanıyalım mefkûremizi;
Düzelim yasamız ve töremizi!
Yurtçular bu fikri edip istihsân,
Bütün ülkelerle ettiler ilân.
Ay Hanım bu işe hep servetini
Vakfetti, kimisi hamiyetini,
Kimi irfanını, kimi cehdini;
Birleşip yaptılar Turan Mehdi’ni.
Lozan’ın yanında bir Türk beldesi
Şenlendi; Her fennin bir medresesi,
Ziraat, ticaret, sanat evleri
Yapılıp, oldu bir ümran meşheri,

Kız, erkek çocuklar gelip doldular,
Yeni Âdem, Yeni Havva oldular.
Yavrucağ Türklerle açık eşiği;
Yeni bir hayatın oldu beşiği.

Ay Hanım yaptığı dârütedrîsi
Bir müdür eline verip, kendisi
Bakü’den bu yeni şehre gitmişti,
Müdürlük yükünü kabul etmişti.
Kalbindeki aşkı uyutmak içün,
Turgut’u büsbütün unutmak içün
Gece gündüz durmaz, ikdam ederdi;
Eksik arar, bulur, itmâm ederdi.
Fakat yüzünden de olurdu iyân;
Gönlünde bir dert var herkesten nihân...
Turgut’a gelince, zavallı ressam
Her gece bir köyde ederek akşam
Az uz gitti dağlar, dereler aştı;
Ülke ülke, şehir şehir dolaştı;
“Kızılelma nerde? diye sorarlardı;
Ne bilen onu ne düşünen vardı.
Kaşgar’da bir sabah gördü bir ilân;
Tepeden tırnağa titredi heman;
Çünkü Kızılelma sözleri,
İri Harflerle yazılmış, yanında biri
Diyordu; “Kimlerse evlâtlarını.
Verenler, yazsınlar ki adlarını,
Yakında kafil çıkacak yola
İlân ediyoruz ki malûm ola!
Turgut halecanla yaklaştı, baktı;
Gözünden meserret yaşları aktı.
Lozan civarında imiş arağı;
Oraya dökülmüş Cennet toprağı...
Mutlak oradadır güzel hurisi,
Münevver Turan’ın Yeni Tomris’i.
Yıllarca uyuyan ümidi güldü;
Çocuklarla birlik yola düzülde.
Vaktâ ki eriştî Kızılelma’ya
Müracaat lâzım gelmişti Ay’a...
Müdür’e bir mektup yazıp gönderdi;
Mektepte bir resim dersi isterdi.
Ay Hanım, muavin Tomris Hanım’a

Dedi; ‘Yarın getir onu yanıma;
Şimdilik onunla biraz sen görüş...
Kalben dedi; “Acep çıkacak mı düş?
Beni ilk görüşte tanıyacak mı?
Bu bir boş masal mı, ya muhakkak mı? ..
Kim bilir ne için bir gün intizar
Eylemek istedi, bunca âh u zâr
Güya asla kâfi değilmiş gibi;
Kendi de bilmezdi, nedir sebebi.
Biraz sonra Tomris geldi hiddetle,
Dedi; “Bu bir mecnun, hem de şiddetle,
Kızıllema’yı bir rüyada görmüş,
Beni de güya o esnada görmüş!
Kişverler dolaşmış, sormuş herkese,
Bir salık vermemiş ona hiç kimse.
Daha birçok şeyler... Deli vesselâm!
Gözü dalgın, aşkı coşkun bir adam...
Ay Hanım bu sözden heman sarardı,
Kalbini elemli bir şüphe sardı.
Aceba rüyada gördüğü bu mu?
Turgud sevdiğini bunda buldu mu?
Hakikat bu ise ne büyük heyhat!
Artık ona düzah olacak hayat.

Bir resim hocası olmuştu Turgut
Ay Hanım büsbütün sönmesin umut
Diyerek Turgut’a görünmedi hiç.
Haftalar geçiyor, yanıyordu iç.
Turgut odasına çekilir her gün
Tomris’in resmini nakşetmek için
Çalışırdı, bunu Ay Hanım bilir,
Her gün gönlü bir kat daha ezilir,
Gizlice ağlardı; nihayet bir gün
Denildi var imiş parlak bir düğün;
Tomris’le Ertuğrul evlenecekmiş,
Hatta bu perşembe günü gerdekmiş...
Turgut işitince, yıldırım gibi,
Bir darbeye uğrar, sarsılır kalbi.
İntihar; bu fikir doğar içine,
Gider civardaki bir gar içine,
Elinde tabanca, beynini hedef
Etmiş, bir lahzada olacak telef...

Ay Hanım bu hâli sezip evvelce
Turgut’u gözetler imiş gizlice.
Turgut, tam tetiği çekecek iken,
Kolundan şiddetle tutarak, birden
Dedi; “Turgut, yapma, bu iş pek günah!
Turgut döndü, baktı, dedi; “Sen mi, ah?
Ey Tomris sen misin?.. Ay dedi hayır,
Ben Tomris değilim, bana Ay çağır...
O halde Tomris kim? - O başka kadın,
Kocaya varacak o mudur yarın?
Evet, o.- Ah, lâkin size çok benzer.
Hayır, ben kumralım, o İse esmer.
Gözleri mavi mi? - Bilâkis siyah,
Demek ki ben onu görmemişim ah,
Daima ben seni onda görerek,
Bir insan kızını sanmışım melek,
Üç yıl evvel bir gün gördünüz beni.
Fakat acep niçün görmedim seni?
-Rüyada mı? -Hayır; rüyet içinde,
İstiğrak gibi bir halet içinde.
“Kızıllema’ya dek” demiş bir çiftçi;
Size müphem kalmış bu sözün içi...
Görünce beni siz, Kızıllema’da
Bir peri zannedip sonra rüyada
Görünmüş gibi; bir hayal sandınız,
Olmuş bir vakayı masal sandınız.
Geldiniz evime; hocamdan tedbir
Sordunuz; rüyanız edildi tabir.
Cevaplar göründü size pek donuk;
Fakat bana açtı bir yeni ufuk.
Düşerek işte bu tatlı sevdaya;
Vücut verebildim Kızıllema’ya.
Bu isimledir ki gezip her izi;
Burada nihayet buldunuz bizi,
Ah, şimdi anladım bu muammayı;
Uyanık gördüğüm uzun rüyayı.
Seni gâh Huzur, gâh Gayb’te aradım;
Becâyîş ettiler gözümle yâdı
İbtida gerçeği hayal sanmışım,
Sonra da gölgeyi cemal sanmışım,
Dediler Rüyetin uykuda imiş...
Uykuda değilmiş; Bakü’de imiş.

Evinize gelmiş sormuşum sizi;
Denmiş bana, “Belli değildir izi,
Siz yapmakta iken Kızıllema’yı
Koşmuş aramışım bütün dünyayı,
Nihayet bulunca yine sapmışım,
Yalvaç’a Ugan’ım diye tapmışım!...
Tomris’in çehresi çerçeve olmuş,
Zihnimdeki hayal içine dolmuş...
Ona ait diye yaptığım resim,
Evvelce ruhumda imiş mürtesim...
Onu derken sizi tersim etmişim!...
İbtida bana da geldi bir vehim
Rüya ona râci olmasın diye
Bir gün gizli girdim sizin hücreye...,
Yaptığınız resmi gördüm, anladım;
Lâkin o güne dek hayli ağladım.
- Ah! Ne bahtiyarlık, demek muhabbet
Size de okunu vurmuş...- Ah, evet...
Ulaştı bir düğün daha yarına,
Dördü de erdiler muratlarına.
Kızıllema oldu bir güzel cennet;
Oradan Turan’a yağdı saadet.
Ey Tanrı icabet kıl bu duaya;
Bizi de kavuştur Kızıllema’ya!..

Ziya Gökalp

Kızılırmak Kıyısında

Türk Yurdu’na armağan

Ben

Ata kanı, baba kanı, benim kanım bir ırmak
Çağla, Kızılırmak, çağla! Verme bana öğüdü
Türk ağacı su isterken sana boyun eğmedik
Tatlı, sıcak kanımızla suladık biz Söğüt’ü

Nice yüzyıl bu yurdumun ellerinden geçersin
Niçin bugün çorak bu yurt, neden değil yeşil, şen
Uzak dağda şehit düşen Türk kanını içersin
Türk yurduna su vermedin! Ben yapayım, çekil sen

Kızılırmak:

Sanma benim seslerimi, ey Türk oğlu, çağlamak

Benim işim gücüm sizin hâlinize ağlamak
Bu gidişle ayrılırsın; Altındağ altı aylık
Ayağını dengine bas, düşün ki, yollar ırak

Düşün ki, yollar ıraktır, yok gidenden gelenler
Ne İskender ne Ceneviz ne Mısır'dan İran'dan
Son oğlumsun, son ümidim, seni en çok severim
Sen gidersen sulayım ben garip yurdu al kandan

Dağlara baktım: Yine o yüce dağlara geçitlere:
Baktım yamaçlarında bir Allah'ına, bir atına, bir de
silâhına
Güvenerek bu cennet yurdu fethetmiş atalarımın hayalleri
titriyor.
Yerlere kapandım: Bugün bile topraklarında
annelerimizin
Ayak izleri çiçek açmış, amcalarımızın sıcak kanı
kokuyor...
O topraklan öptüm ve aheddim:

Yurdum! Seni unutmadım. Ben babamın oğluyum
Gözüm nuru aramıza kara duman eremez
Beşiğimsin, mezarımsın, babam sensin, anam sen
Nişanlımsın yatağına yabancılar giremez

Ali Rıza Seyfi

Kurtuluş

O günler ne kara günlerdi yarabbi!
Herkes birbirine düşman kesilmişti
Kalplerden ayrılan bir sam yeli gibi
Sırayı, saygıyı, her şeyi silmişti.

Kimisi İngiliz muhibbi, bir kısmı
Amerikan yahut İtalyan olmuştu
Vatan sinesinde bir “çit” mi, bir “tıs” mı?
Duyulunca, o yer düşmanla dolmuştu?

Hariçten gelecek o düşmanlara hiç
Lüzum bile yoktu, hükümet en büyük
Bir düşmandı... Millet ona göre bir piç
Ve bir sürü hayvan gibiydi! Ah, büyük

Belleri en fazla büken, ümitleri
Kıran kayıp çetin ve ağır bir şeydi
Sonra dâhildeki bir takım serseri
Kimseler tufeyli milletler... O neydi?

Ne istiyorlardı? Hepsi millet mi?
Öldü zannederek yağmaya gelmişti
Kimi bir hükümet olmak ister, kimi
“Vatanı satalım!” diye yükselmişti

Yunan ordusuna ve Ermenilere
Hilâfet ordusu diye birçok ferman
Verilmişti. Şarktan, cenuptan her yere
Düşman sokulmuştu. Memleket ateş, kan

İçinde çalkanıp dururken saraylar
Düğün yapıyordu! En ufak yardımdan
Bütün silâhtan mahrum kalan bir dar
Ve katil çemberin içinde haykıran

Türk milleti birden silkinip kurtuldu
O katil çembere düşmanlar tutuldu
Bu kurtuluş Hakk'ın bir mucizesi
Yüce Türk milleti yaşayacaktır

Hak'tan ayrı değil Türklüğün sesi
Onun her emeli, arzusu haktır
Ey, henüz doğmayan Türk çocukları
Bugünü nakledin geleceklere

Bugünü sorunuz şu mor ve sarı
Dağlara, güneşe ve meleklerle...
Bugünü sizlere Merih anlatsın
O der ki; Görmedim Merih olalı

Böyle bir mucize, böyle bir akın
Tarih de yazmadı tarih olalı
Buna benzer büyük kahramanlığı
Böyle yüksek, şanlı, kat'î zaferi

Yıktık irticai ve sultanlığı

Bunlar asırların şehkâr eseri
Bunlar Hakk'ın büyük bir mucizesi
Ulu Türk milleti yaşayacaktır

Hak'tan ayrı değil Türklüğün sesi
Onun her emeli, arzusu haktır
Hakk'a çok şükür ki Türk yaratıldım
Gönlümün en yüksek gururudur bu

Ne esir edildim ne de satıldım
Türk benliği, Türklük şuurudur bu
Bu gurur, bu şuur dünyalar değer
Değişmem cihanı verseler eğer...

İshak Refet

Mahalleimiz

Akşam serin bir kasvetle çökerken
Hayat ölgün sokaklarda sürünür
Bir kederli hülya gibi her geçen
Ağır ağır gölgesine bürünür
“Yoğurt! Yoğurt!” Boğuk kaba bir sadâ
Bir heyulâ inler: Ya Hak ya Mevlâ!

Köhne evler birer sakat dilenci
Birbirinin yardımıyla ayakta
Beyaz giymiş minaredir en dinci
Kesik, çabuk ezanıyla uzakta
Kafes, cumba sırlı gözlerle bakar
Kapanırken öksürüklü kapılar

Önüdeki şekilleri büyüten
Paslı, titrek, ölüm renkli bir ziya
Sürülerin altındaki türbeden
Süzüldükçe sanki birçok heyulâ
Şekil şekil hayaletler, periler
Gölgelerde haşır olarak raks eder

Fener solgun ışıyla yollarda
Esneyerek artık bekler gündüzü
Köhne damlar arasında yukarda
Yakamozlu bir deredir gökyüzü

Orada parlar uyanarak yıldızlar
Burada uyur hastalıklı genç kızlar

Hayat söner mahallede erkence
Pencereler birer muzlim göz olur
“Uyu! Uyu!” diyen keskin bir hece.
Sopa sesi yalnız hâkim söz olur
Sadâların hep kesilir arkası
İnler bazan bir çocuğun şekhası

İbrahim Alaaddin

Mefkûre

Kalbimde vatan aşkı, dört bir yanımlı uçurum;
Nihayetsiz, karanlık bir yoldan dönüyorum..
Dolaştım asırlarca maceralar peşinde,
Sayısız taş devirdim İran’da, Hint’te, Çin’de;
Dört yana at saldırdım kaderin avucunda;
Adım, sanım söylendi cihanın her ucunda...
Fakat bütün bu işte kazanan acep kimdi?
Bu haşmetin önünde ezilen benliğimdi;
Yabancılar uğruna feda ettim kanımı;
Bedevi çöllerinde kaybettim imanımı...
Zevk mi esir ettim bilmeyerek İran’a;
İhmal ettim, unuttum koynunda seni, ana!..
Nihayet öğrendim ki bunlar hep boş fikirmiş;
Mefkûremin yolunu örten birer kir imiş...
Günahımı bağışla; bak sana geliyorum!
Benliğimi hissettim, artık yükseliyorum...
Bir kible tanıyorum: O sensin Anadolu!
Gönlüm, gözüm, yüreğim büyük aşkla dolu...
Sana hor bakanları boğacaktır milli kin,
Her kuvvetin üstünde sen varsın; ferman senin.
Ne beyin ne paşanın ne hakanın kuluyum;
Kendine secde eden bir milletin oğluyum.

Abdurrahman Hâmid

Mehmet Emin

Bütün Turan karanlıkta şuursuz bir taş gibi
Uyuyordu... Lisan yoktu, sanat yoktu, zevk yoktu
Olan her şey Türk değildi, Türk ruhuna bir oktu...

Bilmiyordu ki kimse nedir bu uykunun sebebi!

Arap, Acem afyoncusu Türk ilinde pek çoktu
Türklük yoktu tarih denen hâilenin içinde
Sönüyordu bir milletin on bin yıllık varlığı
İniyordu şân üstüne kan renginde bir perde

Kalmamıştı hiçbir Türk’ün milletine yarlığı...

O vakit sen, ilk önce sen bu uykudan uyandın.
Feryatların en duymayan kulaklarda çınladı.
Kıyametler kopsa artık unutulmaz hiç adın.
Türk tarihi altın harfle başa yazdı bu adı...

Türk güneşi batıyorken,
Nurlar saçtın kaleminden.

İlk önce sen Türkçe yazdın,
Gafletlere mezar kazdın.

Kıymet verdin Türk diline,
Can getirdin Türk iline.

Sen dirilttin bu milleti,
Sen olmasan bitmiş İdi...

Şimdi artık çocukların arkandan
Geliyorlar izlerini güderek,
Bu mukaddes izler bütün şeref, şân
Bir mefkûre cennetine gidecek...

Genç şairler orda senin heykelinin altında
Ruhun için neşideler okurken
Yüzlerce yıl sonra, sen
Güleceksin semâlarda milletin yâdında.

Göreceksin kaleminle yaratılmış bir cihan,
Göreceksin en muazzam eserini o zaman...

Ömer Seyfettin

Mucize

Musa değneğini vurup denizde yollar açmış
Kör gözler acıkmış İsa’nın ellerinden
İbrahim fırlatıp ateşlere düşerken
Renk renk yanan alevler çeşitli güller açmış

O karanlık günler ki, bizi saran eceldi
Süngülerden ormanlar dağlar gibi yüceldi
Ateş denizler gibi ufuktan taştı geldi
Sen ateşten denizler yarıp yol açtın bize

Bir elinde ziyadan ilâhî bir demet, sen
Bin yıllık karanlığı şildin gözlerimizden
Bir elin göz kamaşan bir fecri gösterirken
Göklerin mehtabını doldurdun kalbimize

Yok olurken bu millet bir hamlende var oldu
Vatan cehennem gibi yanarken bahar oldu
Yetimler gülümsedi, dullar bahtiyar oldu
Dünyaları şaşırttı bu ilâhî mucize

Sen zulme karşı durdun, Musa zulümden kaçmış
Sen istikbâli açtın, İsa gözleri açmış
İbrahim kendisini kurtarmış ateşlerden
Kanlı bir uçurumdan milleti kurtardın sen

Kalbinin seslerini şiirime verebilsem
Mucizenin sırrını ebedlere açardım
Güneşin bahçesinden çiçekler derebilsem
Yurdun şükranı diye yollarına saçardım.

Feyzullah Sacit

Naci

Nezahet çiçeği firakınla soldu,
Fazilet mülkünün gözleri doldu,
Hürriyet melikesi karalar giyip
Hasretinle, Naci, saçlarını yoldu.

Tabutuna karşı her Türk el bağladı,
İranlı göğsünü döğerek dağladı;
Vatan için çarpan her yürek kanıyor.

Mateminle, Naci, vatan kan ağladı.

Nutkuna hasretiz, bizleri terk ettin:
Çünkü cenk olunca durmayan yığittin.
Ya halâs ordusunu Tahran yolunda
Ne sebep bırakıp uzaklara gittin?

O silâh ki sana lâıyk arkadaşı
İstedığın gibi uğraştı savuştu,
Hilâl seni bekler alnından öpmeye,
Hemedan'a girdi, Hemedan'ı aştı.

Uyan uyudunsa, ey asil kahraman,
Tahammül olunmaz uzadı bu hicran.
Yoksa Muhammed mi yanma istedi,
Ona mı kavuşmak nasip etti Mevlân?

Öyle ise, kardeş, sen murada erdin,
Vatanın uğruna canını da verdin.
Bizlere gelince hep ağlar ve deriz:
Elveda ey Naci, sen er oğlu erdin.

Muazzez vücudun toprakta kaldıysa,
O büyük ruhunu yaratan aldıysa,
Bize yadigârın dahi pek büyüktür:
Adın, sanın kaldı tekrim ve takdise.

Gönlümüzde daim muazzez, mübeccel
Bir nümûnesin sen Türklüğe, mükemmel.
Hayatında pek çok tevazu gösterdin;
Şimdi tacını giy ol kemale heykel!

Sinesinde böyle yüksek bir kahraman
Yetişip kendini vatanına kurban
Eyleyen bir millet, dünya düşman olsa,
Bir zaman mahvolmaz, evet hiçbir zaman.

Sen tek başına bir orduya bedeldin,
Erler meydanında yükseldin, yüceldin.
Türk, Arap, İranlı nasıl ağlamazlar?
Özünle büyüktün, sözünle güzeldin.

Böyle kurbanlarla zafer hak edilir:
Şan asil kanların içinden yükselir.
Fedakârlık boşa gitmemiştir asla:
Can ekilen yerde elbet şan biçilir.

Naci, budur Tanrımızdan hep dilekler:
Zaferle tetevvüc eylesin emekler!
Yaşasın bu vatan, yücelsin bu devlet!
Kabrini ziyaret eyleyip melekler,
Toprağında açsın gufrandan çiçekler!

Fuat Hulusi

Niyazi'ye

Sen ilk önce Resne'nin dağlarında parladın, ey güneş

Işığının okunu İstanbul'un göğsüne çevirdin
Varlıkları karartan, donduran bir geceyi devirdin
Döktün bütün ruhlarla bir mukaddes aydınlık, bir ateş

Rumeli'ye Reval'de kefen biçen münafık Avrupa
Bu kahraman mucize karşısında şaşırdı ve durdu
Milletimin yıllanmış düşmanları hırsından kudurdu
Şark hastası dirildi, dikti yeşil gözünü Mağrib'e

Alı o günler ne güzel ümitlerle parlayan günlerdi
Bir manevi baharın kokuları, renkleri saçıldı
Her sararmış çehreyi onun pembe gülleri süslerdi

Korkusundan kapanıp taş kesilen dudaklar açıldı
Hepsi senin adını sevgi ile hürmetle anardı
Yalnız zulüm baykuşu bu halleri gördükçe yanardı

Bugün artık hayal oldu o bahar
Pembe güller kan rengine boyandı
Rumeli'ye ölüm saçan ordular
Payitahtın kapısına dayandı

Düşman eller ay yıldızlı bayrağı
Birir birer kalelerden indirdi
Vatanımın karış karış toprağı

Yüreğine evlât kanı sindirdi

Rumeli'nin mezarını kazanlar
En nihayet öldürdüler seni de
Bu zamanın tarihini yazanlar
Ne çamurlar bulacaklar içinde

Bir tarafta vatan satan alçaklar
Bir tarafta mazarını unutan
Düşmanlara açık duran kucaklar
Bir tarafta gözlerini kapatan

Bağlamıştın Rumeli'ye canını
O gidince sen de candan ayrıldın
Dava için şehitlerin kanını
Allah'ının eteğine sarıldın

Sevinmesin seni vuran alçak el
Sen kurtuldun, acınacak bizleriz
Kalbimizde yüzü kanlı bir emel
Cenazesi kefenleriz, gizleriz

Büyük ölü! Sen canlısın, ölmedin
Yaşıyorsun hepimizin yanında
Hepimizin fikri senin mabedin
İntikamın hepimizin kanında

Celâl Sahir

Ona Ölüm

Bir yabana çehre var ki kendisinden hiç hoşlanmam;
Her ne vakit onu görsem, gözlerine bakmış olsam
Bana karşı iki yılın gözü gibi alev saçar;
Benim millî gururuma bir zehirli yara açar!..

Bilmiyorum, bu gök gözler bana niçin böyle hain?
Onun kaplan ciğerini kabarttıran vahşi bir kin
Sanki beni bir vatansız esir gibi tahkîr eder;
Yürüdüğüm bir topraktan kıskanarak sürmek ister.

Ey atamın huzurunda dize gelen alçak nesil
O alnında taşıdığın ejder başlı tunç tolganla

Kadın gibi ağladığın zamanları bir hatırla.

Bil ki benim damarımda kaynayan da irin değil;
Bir cehennem olmuş olsan seni kanla söndürdüm;
Her kim benim Türk ruhuma dokunursa: Ona ölüm!..

Mehmet Emin

Ordunun Andı

Yoldun saçını, bağrını topraklara sürdün;
Annem, yeter, Allah için olsun, yeter, annem!
Bak bir şu soğuk taşlara; İslandı, kan oldu,
Annem, yeter, elbet bu felâket biter, annem!

Sen gözyaşını dökme, tenimden dökeyim kan;
Sen yerde sürünme, süreyim hasmı vatandan,
Top olsa, atılsa cremez payine düşman;
Namusumu, vicdanımı tuttum siper, annem!

Siz şahit olun. Yerde yatan, ey ulu ecdâd!
Makberler içinden yücelen, ey yüce feryâd!
Ey yokluk içinden gelecek sevgili ahfâd!
Ey alnı yer üstünde kalan nevhager, annem!

Her damla yaşınçün dökemezsem bir avuç kan,
Her zerremi tutmazsam eğer göğsüne kalkan,
Lanet diye ansın beni Allah ile vicdan,
Ansın beni, lanet diye ansın beşer, anne!

Yoldun saçını; anneciğim, canım üzüldü;
Sürerdin yüzünü yerlere, vicdanım üzüldü!
Artık bu zelîl secdeden imanım üzüldü;
Kaldır başım, alnına layık mı yer, annem?

Yoldun saçını, bağrını topraklara sürdün;
Allah için olsun, yeter artık, yeter, annem!
Bak taşlara, topraklara; ıslandı, boyandı;
Sürmez bu felaket günü, elbet biter, annem!

Feyzullah Sacit

Sancağım

Türk oğluyum sancak benim imanım,
Ay, yıldızın manaları Kur'ân'ım
Güzel rengi beni göğe yükseltir.
Yurdum için neler neler, diletir!
Çırpınışı ebediyet ezgisi!
Dalgın ruhum neden sever bu sesi?

Onun ipek hışıltısı denizlerin,
Seherlerin gülmesinden daha şirin!
Onun mağrur bakışları hür ülkelerin
Sedef ruhlı nazarından daha derin!

Onun her bir dalgasında tarihimin hiç sönmez
Nuru şanlar aydınlatan hatırası yazılı;
Gül yüzünün destanında Türk ırkının hiç dönmez
Mertliğinin en mübarek harikası basılı!

Ben onunla yıldırıma karşı koyar, beklerim;
O oldukça titremeden ölümlere gülerim
Çünkü onun siperleri çeliklerden canlıdır,
“Vatan, vatan!” diye ölmek, her Ölümünden şanlıdır.

Sancağıma en sevgili hürmetler,
Sancağıma eğilmeyen izzetler;
Sancağıma bütün dünya bir kurban,
Sancağıma ülke: Bütün bir Turan!

Remzi Oğuz

Seher Yıldızı

Tan yeri ağardı, sular açıldı
Yavaşça daldı saman yolları
Göklerin koynundan bir nur saçıldı
Dünyayı kapladı şenlik kolları

Mahmur denizlerden bir peri kızı
Nazlı nazlı çıktı, gözüne baktı
Ah, tanıdım onu, seher yıldızı
Sarı güzelliği gönlümü yaktı

Gel sümbül bakışlı sabahın, sisi

Esti, yükseldi, güneş aradı
Çamlı yamaçlarda kavalın sesi
Dağıldı ovaya bir eş'âradı

Fakat benim yine fersiz gözlerim
Yine beni karanlıklar boğuyor
Yine yaslar besteliyor sözlerim
Alnımdaki her sıcak ter soğuyor

-İssız gecelerin seher yıldızı
Geçtin mi yurdundan? Gördün mü onu?
Yine yüreğime çöktü bir sızı
Anlamak isterim ne oldu sonu?

*

-Ben neler mi gördüm?.. Söyletme beni
Geçtim oralardan, gördüm hepsini
Hicranla ağlatmak istemem seni
Ey garip Türk oğlu zaptet nefsin

Zalim fırtınalar gelmiş süpürmüş
Uçmuş ocakların külü, dumanı
Çaylar, çağlayanlar al kan köpürmüş
Hazarlar kaplamış bağı, ormanı

Erkekler içinde, erkeksiz kalan
Analar boynunda düşman bıçağı
Geçen bulutlara derdini salan
Kuru dal üstünde gelin duvağı

Kahr ile kurulmuş dağlar başına
Masum kellesinden zulüm otağı
Alkanlar bulanmış her ak taşına
Çiçekleri solmuş ana toprağı

Baştan başa çökmüş sızladım durdum
Bacası yıkılmış Osman ocağı
Ansızın rastladım, gördüm, kudurdum
Meşhede uzanmış kâfir ayağı

-Ben neler mi gördüm? Söyletme beni
Hicranla ağlatmak istemem seni

*

Hani? Er doğuran Turan kucağı
Nerde? Ordu kuran ilhan ocağı
Küfrün çanı boğmuş Türkün sesini
Ne var ne yok düşman ezmiş hepsini

Kur'an hani, vicdan hani? Ey erkek
Hani vatanını halâs edecek
Korktuğum düşmanlar saldırdı ırza
Erkek dedikleri gösterdi rıza

Hani kadınlara yan baktırmayan
Her ırz eteğinden sızıyor al kan
Hani din diyerek dine saldıran
Hani Kosova, Şıpka, hani Çaldıran

Hani gönlündeki nur ile iman
Minbere, mihraba bak! Asılmış çan
*

-Ben neler mi gördüm? Söyletme beni
Hicranla ağlatmak istemem seni
*

Kadın, erkek öldü, o Rumeli'nde
Er, kadına döndü, ko Rumeli'nde

Ana ocağında kardaş öldürdün
Kız, kızan bıraktın, düşman güldürdün

Ah! Hiç sorma bana sefil Osmanlı
Son yaprak tarihin pek kara kanlı

Kimsesiz kızların gözünden akan
Namus sızıntısı o gül renkli kan

Boğmuyor mu seni? Boğmuyor mu ha
Titremiyor isen bak! Bak! Bak bir daha

Şehit kemikleri dim dik fırlamış
Hicran pıhtıları gönül sırlamış

Çağlayan dereler, İrin köpürmüş
Kükreyen rüzgârlar, yangın süpürmüş

Çiçeklerin rengi vereme dönmüş
Her tüten ocaklar bir anda sönmüş

Ezmiyor mu seni? Boğmuyor mu ha!
Titremiyor isen bak! Bak! Bak bir daha

Düşmanlara kaldı Hüdavendigâr
Tahlis etmek için yok mu bir cebbar

Gelen çan sesleri Edirne'dendir
Hâlâ sağırlığın neden? Nedendir?

Ben dün gece gördüm Anadolu'yu
Sen hâlâ uyanma! Sen hâlâ uyu

Renksiz ovalarda kimseler yoktu
Yalnız ağlayan analar çoktu

Issızdı ormanlar, ıssızdı etraf
Yalnız melekler ederdı tavaf

Yavuklu bağında güller kurumuş
Ne kelebek kalmış ne çemen ne kuş

İhtiyar analar, dul gelin kızlar
Bir de yükseklerde mahzun yıldızlar

Ak saçlı dedeler açmış elini
Tanrı'ya bağlamış yanık dilini

Öksüz yavrucuklar rüya içinde
Bütün Anadolu humma içinde

Efeler dağında bir er kalmamış
Erleri sürececek rehber kalmamış

İrmaklara sordum, dağlara sordum
Meyvesi kurumuş bağlara sordum

Çamlardan titreyen yellere sordum
Uzaklara vardım ellere sordum
*

-Nerelerde sizin delikanlılar?
O ak vicdanlılar, o pak kanlılar

Ah bir ıssız çölden ibaret gece
Hepsini anlattı bana gizlice
O fırtınaların estiği yerde
Uğramışlar hepsi ayrı bir derde

Kimi yaralanmış, en çoğu şehit
Kimi hasta düşmüş, kimi bir kadid

Nene kucağını dar görürlerken
Kanlı topraklarda bulmuşlar medfen
Yavuklu nazını az görürlerken
Delinmiş sineler bir alı etmeden

Etmeyeni gönlünü bir daha meyus
Ah, söyletme beni Allah için sus
Sorma bana, sorma bana, dertliyim
Bırak beni uzaklara gideyim

Ben her gece ben her sabah doğarken
Seyrederim bu hâlleri, göklerden
Sorma bana, vicdanın var, elin var
Koy elini vicdanıma, anla var
*

Işıktan çiçekler sönüp soluyor
Varayım gideyim sabah oluyor

Ah gitme gitme dur! Seher yıldızı
Taşsın dilimdeki zehirli sızı
*

Ben unuttum, ben bıraktım, ben kaçtım
Yüreklere her acıyı ben saçtım

Bende iman, bir yalanmış inandım
Felâketten ben boğuldum, usandım

Ben Türk iken Türklüğümü unuttum
Gönlümdeki isyanları uyuttum

Yangın değil ben kül ettim, yurdumu

Düşman değil ben kahrettim ordumu

Bin felâket korkar iken gözümden
Bin felâket gördü vatan yüzümden

Namus Öldü, kardeş öldü, şan öldü
Kadın öldü, vatan öldü, san Öldü

Ben yaşadım, ooh ettim kahpece
Sayıkladım bin bir fitne her gece

Hep ben yaptım hepsi benden, bu erden
Lânet eyle güzel yıldız! Bana sen

Lâkin hayır, ben yanıldım... İftira
Bu en şenî iftiraya inanma

Turanlıyım, Turanlıdan bir zaman
Ne bu vatan ne bu Kur'an ne iman

Asla görmez bir fenalık, kötülük
Çünkü adım, ulu addır yani Türk
*

Haydi seher yıldızı
Var göç başka illere
Eder isen ziyaret
Şarkı, garbı, Kırgız'ı
Söyle iyi ellere
Kaldı Turan nihayet
*

Turan, Turan neredesin
Haydi seher yıldızı
Bu ellerin altında
Besleniyor varlığın
Turan, hani gür sesin
Yuvarlağın altında
Genişliyor darlığın
*

Haydi seher yıldızı
Var göç başka illere
Eder isen ziyaret
Şarkı, garbı, Kırgız'ı

Söyle iyi ellere
Kaldı Turan nihayet.

Aka Gündüz

Süvariler

Biz kasırğa oğulları, biz kanatlı süvariler;
Sınırlarda ılgar eden tam yedi bin nefer!
Ordumuzun doludizgin hücumundan
Dalgaları bir kahraman uğultu!
Şimşek gibi kılıç çalan,
Yorulmayan bu ordu
Hep muzaffer
Cenk eder.

Bu asker,
Er oğlu er
Şehlevendler fırkası!
Bulutlardan bizi sorar
Varılmayan ufukların arkası.
Uzak değil varılmayan bu ufuklar.
Bizim için yeryüzünde yoktur asla uzak yer;
Bizim için bütün yollar şereflere doğru gider...
Akşamüstü alayımız geçiyorken bu yollardan
Mızrakları gören sanır: Yerde uçan bir orman!
Kabardıkça kısrakların yeleleri
Naralarla kişnemeler ne korkunç!
Korkusuzlar, marş ileri!
Gün batısı: Kızıl tunç;
Ova: Tufan;
Gök: Duman!

Ey vatan,
Güzel Turan!
Sana feda biz varız.
Düşman oğlu, meydana çık!
Kahramanlık kimde ise anlarız.
Akınlarda yiğitlerin bahtı açık.
Gazilerin yüz çevirmez kılıçla bütün kan!
Her zaman kan! Fakat bizim bayrağa şan,
Bayrağa şan!

Enis Behiç

Şarkın Ufukları

Daldım gözünde vehm uyuyan susmuş ufkuna
Ey Şark, kanmadın mı asırlarca uykuna?...

Hâlâ huşûa kubbeler en hisli bir penâh,
Hâlâ minarelerde tevekkül diyen bir âh,

Hâlâ saçaklarında güler baykuş evlerin,
Hâlâ köpek eninleri serper sokakta kin,

Hâlâ hurafeler yaşatır her çürük kafes,
Hâlâ beşik gıcirtısı, hâlâ o tozlu ses...

Yükselmeyen tazarruun ey Şark bitmiyor,
“Hayyün ale'l-felâh” ını gökler işitmiyor...

Sönsün fezalarında sükûn İşleyen seher,
Dönsün zeminlerinde isyana secdeler,

Diz çökmesin sağır göğe öksüz duaların,
Yaksın bütün ufukları artık belâların.

Her zulmü, kahrı boğmaya bir parça kan yeter;
Ey Şark uyan, yeter, yeter ey Şark, uyan yeter!

Ali Canip

Terhisten Sonra

Bileziklerle dolu
Nişanlıların kolu
El ele vermişlerdi
Murada ermişlerdi
Birtakım köy kızları
Vatanın yıldızları
Koyulmuşlardı yola
Atılırlar sağa, sola
Bir sıra nizam aldı
Davullar coşkun çaldı
Genç kızlar bağdan bağa
Şarkılar dağdan dağa
Akislerle dolaştı

Kalpler sevinçten taşı
Çehreler al Büründü
Derken şehir göründü
Geldi bir kara haber
Köylerinden bir nefer
Kalmamış, hep şehitmiş
Bunu herkes işitmiş
Yükseldi bir vaveyla
Dağlardan Bila! Bila!
Diye bir ses yayıldı
Herkes düşüp bayıldı
Bir ses geldi derinden
Dedi: “Yas bağlamayın
Her vatan illerinden
Yar için ağlamayın!”

İsmail Safa

Türk Adı

Ey Türk genci, dinle onu, bak içinden sesi geliyor,
Fırtınalar çarpışarak, dinle, nasıl yükseliyor.

Duyuluyor, ta içinden ulu korkunç uğultular,
Yıldırımlar sürüyerek, bak geçiyor, hep ordular;

Ordular ki uzaklarda hâlâ yanar her süngüsü,
Dinle bunu, o cenklerin işitilir gürültüsü...

Ey Türk adı, uçurumun inletiyor derin derin,
Böğüründe haykırarak vuruşuyor, demirlerin.

Senin adın bir mühredir: Fırtınalar onda taşar,
Dinlesen bir, sanki bütün coşkun deniz onda yaşar!

Duyduk işte derinlerden coşup geleni o sesleri:
Onlar senin tarihinin beş bin yıllık nefesleri.

Bir de şimdi bak içine: Bir âlem var, seyret onu,
Bir çalkanma, bir geçit ki akar akar gelmez sonu.

Ardında bir kızgın bulut, bak o yandan tozmuş Oğuz,
Bir yanda bak yalçın yüzü, dünyayı dar görmüş Yavuz...

Ey Türk adı! Gölgende var, uçsuz artsız bir saltanat,
Germiş kolun tarihlere baştan başa bir tunç kanat.

Lâkin senin Türküm diye kibrin sakın görülmesin,
Hakkın değil, dudakların sevinmesin ve gülmesin.

Ecdâdıma, tarihine sen almadan bir intikam,
Ey Türk genci, ecdâdının nâmı sana olsun haram...

Özkul

Türk Gemicisine

Sen tarihten mukaddemsin, senin ilk seferlerin
Okyanusun kitabına ne muhteşem zaferler

Ne ölmez destanlar, neler yazmıştır
Sen hilkatle berabersin senin polad ellerin
Güneşlerin diyarına ne onulmaz kederler
Ne dolmaz hufreler, neler kazmıştır

Asya'yı dolduran ırk, yurtlarından taşarken
Ey onlara yeni yerler, yeni yurtlar bulan sen!
Sen onlarla bilinmeyen âlemleri doldurdun
Okyanusun oltasında yeni milletler kurdun

Nice yıllar uzak şarkın tayfunları üstünde
Senin sesin işitildi, senin bayrağın gezdi
Daha Nuh'un doğmadığı o en şerefli günde
Gemicilik vüs'atini senin gözünde sezdi...

Sular kükrer, sen giderdin
Gökler inler, sen giderdin
Yenidünyalar aradın
Fırtınadan yol sorardın

Fenikeler, Kartacalar, Salaminler, Mileler
Senden eski değildirler, tarih yalan söylüyor
O tarih ki, hakka ağlar, zulme, vahşete güler
Bir katreden cihanlar halk eden seni bilmiyor

Bilmiyor ki gecelerin nur balkıyan gözleri

İlk olarak senin kartal gözlerinle söyleşti
Bilmiyor ki, denizlerin sarı, beyaz yüzleri
Senin kamış çekdirinin mehmuzuyla güleşti.

O zamanlar Moskof yoktu, Fransızlar barbardı
Britanya ülkesinde vahşi adamlar vardı
Garbın küçük denizleri, atlasları ağlardı
Şarktan güneş gibi doğan hakanını arardı;

Doğan öldü sen durmadın
Tarih durdu, sen durmadın
Batı, yıldız, pupa yelken
Akdeniz'de göründün sen

Ali Haydar Emir

Türk Kanı

Türklerin bağrından dökülen bu kan
Asırlar geçti de hâlâ dinmiyor
Sayısız ırkları peşine takan
Bu kanın İzleri hiç silinmiyor

Tayfunlar bu kadar coşkun mu bilmem?
Munsabbı semâ mı, deniz mi, yer mi?
O diyor: “-Ölürüm, fakat eğilmem!”
Kahraman ruhlular hiç baş eğer mi?

Ezelî bir menba gibi hep aktı
Asya'nın o sonsuz sahralarında...
Her yerde ruhunda bir şey bıraktı
O böyle akacak belki yarın da!..

Kan değil bu, sade bir alev, bir nur
Ya güneşten doğmuş ya aydan doğmuş
Yeryüzünde ona eş mi bulunur?
Ziyaya yol vermiş, zulmeti boğmuş

Ne kininden geçen ne hevesinden
Ruhu ateştendir, kendisi ılık
Yüce Türk kanının ufka aksinden
Doğuyor her akşam gökte kızılık

Kükremiş denizler gibi uluyan
Bu nesle milletler boyun eğecek
Nabzında bu kanın sesini duyan
Ölümden yılmasın o ölmeyecek.
Emin Recep

Türk Ocağı Gençlerine

Ellerinde yayla kalkan
İndik altın dağlarından
Dedi sana Oğuz atan
Kahramanlık en büyük şan
Yürü, uğraş, muzaffer ol
Bozkurt sana göstereyim yol

Göğsünde bir derin yara
Bir gün düştün bozkırlara
Dağ, taş, orman, deniz, kara
Dedi sana durma ara
Yetiştin en dar gününde
Baktık bozkurt var önünde

Ne resuldü ne kağandı
Bozkurt genç bir kumandandı
Haykırdı, yer gök uyandı
Durgun sular dalgalandı
Bozkurt indi kayalardan
Kucakladı onu vatan

Ellerinde taşla demir
Dedi sana al, vur, devir
Kaygılanma hak senindir
Sen yürü, dağ, taş eğilidir
Sensin kuran ilk vatanı
İlk kılıcın yaratıcı

Kar, kış, dere, bayır, ırmak
Durma âtıl, koşmaya bak
Yerler kirlî, gökler ırak
Ya yükselmek ya yok olmak
Yürü, uğraş, muzaffer ol
Azmin sana göstereyim yol,

Samih Rifat

Türk Soyü

Dere tepe yürüdüler, gece gündüz gittiler
Ulu ata öğüdünü yolda ışıktılar

Başlarında Türkistan'ın gözler ermez ormanı
Sık ve yüksek nebatları, ağaçları fidanı

Ve her türlü çiçeğiyle yola gölge salmıştı
Ulu orman bir alaca karanlıkta kalmıştı

Ejder başlı yılanların, keskin dişli kaplanın
Hışladığı, soluduğu yüksek otlu ormanın

Ortasından şimdi altı ayak sesi gelirdi
Altı kişi geniş alan tarafından belirdi

Altısı da uzun boylu kalın kollu gövdeli
Yüzleri hep kararmıştı av ardından gideli

Durgun fakat şahin gibi bakışları söylerdi
Ki bu erler şarkı garbı zapt edecek Türklerdi

Babaları Halilullah zamanının bir piri
Kendileri Gün, Ay, Yıldız, Gök, Dağ, Deniz emiri

Ataları öğüt vermiş o gün ava gitsinler
Bahtlarını bildirecek bir şey elde etsinler

Atasözü mutlu sözdür; işte onlar gittiler
Ulu ata öğüdünü yolda ışıktılar

Susmuş, dalgın tevekküllü yürürlerdi ormanda
Belki bir ses, belki bir iz belirecek bir yanda

Hayır ne ses ne de iz var, yalnız kuru yapraklar
Güçlü ayakaltılarında ezilerek çıtırdar

Güneş batmış her tarafa bir garibiik çökmüştü
Akşam, alan üzerine bile gölge düşmüştü

Bu sırada içlerinden biri yere eğildi

“Tılsım! Tılsım!..” Yorgun gözü hiç aldanmış değildi

Sık otları üzerine bir yay üç ok atılmış
Yazgıları mutlak bunlar üzerine katılmış

Altı yiğit titrediler karşısında onları
Ve dediler: “Kısmetimiz belli olsa gerek bugün ya yarın”

Ertesi gün Ulu Türkün obasına vardılar
Bağdaş kurup Oğuz Han'ın etrafını sardılar

Anlattılar gezdikleri ormanları ovayı
Gösterecek buldukları o tılsımlı ok yayı

İhtiyarın yüzü güldü parıldadı gözleri
Oba halkı dinlediler söyleyecek sözleri

Bu yay, dedi, üç büyüğün kısmetidir alsınlar
Onlar güneş doğusunun sahipleri kalsınlar

Üç küçüğün üç ok olsun elindeki nişanı
Onlar sarsın gün batışı tarafında her yanı

Yay dolaştı bu sırada büyüklerin elini
Üç yay oldu doğrultmadan ataları belini

İhtiyarın başı kalktı yayı gördü bozulmuş
Yavuz bahtlı oğulların ellerinde pay olmuş

Hemen döndü: Bozok olsun dedi sizin adınız
Çünkü benim verdiğimi bozup böyle yaptınız

Bundan sonra küçüklerin adı Üçok olacak
Bütün dünya yiğitlikte ondan Örnek alacak

Şarkı, garbı titretecek adı, sanı, şanlı
Ondan bir gün türeyecek Türk'ün büyük hanları

Bir gün ata göçüverdi han evladı gittiler
Bozok şarka, Üçok garba doğru akın ettiler

Oğuz Han'ın hakkı vardı: Han, handan doğuran

Nice büyük ölkelerde evlâtları taht kuran

Asya'nın şark tarafı oldu Türk'ün beşiği
Garp tarafı ise şanlı Al-i Osman eşiği

Ali Ulvi

Türk'ün Duası

(Devamı)

Türk

Matem, melal u gam! Âdem-âlûd bir nida!
Ey Tanrı, İşte her gece gûş ettiğim sadâ...
Nakus leyli dinler iken, zâr u natuvân
Bir cû-yı mağfîret gibi ruhumda ağlayan;

Hep aynı matemîñ nefîs-i ye's ve la'neti,
Türk'ün o natuvân lebi-i mağrûr şefkati,
Yani hilâl-i dininin, ey Hâlik-ı cihan,
Enfas-ı ve'sdir lebi-i ruhumda ağlayan,

Nakus zulûm önünde düşüp hak-i zillete
Gelmiş der-İ celâline arz-ı felâkete
Razı olur musun buna, ey Rabb-i intikam,
Mahveylesin helâlini bir kütle-i zulâm!

Sis yok semâda, Şimdi ne yıldız ne bir hilâl.
Esmiş lika-yı zulmete bir bâd-ı infial...
Vahşî nazarlı bir gece. Hunîn bir iltima
Âfâk-ı leyle düşmüş uzak, ince bir şua,

Güya semâ bu hâke yakınlaşmak istemiş,
Ve hem takarrubuyla zemin hasta, mürteiş,
Setretmek istiyor bütün izlâm-ı levsini,
İnsanların neşâid-i pür hûn ye'sini...

Lâkin inanma. Şimdi çalar ergenün-i hâb...
Örter dua sarayını bin şehka-i müzâb,
Bin dest-i natûvân açılır bâb-ı rahmete,
Herkes koşar meâbid-i hâcât ve taata.

Bir katre mağfîret dilenir her lebi-i günah,
Mihrab-ı Hakk'ta zemzem arar abd-ı rû-siyah,

Gözler saray-ı rahmete hep in'îtaf eder,
Umman-ı ızdıraba düşer bir dümu-zer,

Lutfeyle, Tanrı, dinle benim dasitanımı,
Yahut ruûd-ı hışm ile sustur dehânımı!
Rakîd, gunûde, nazlı bir akşmadı, pür vakar;
Altay'da sanki hasta, ilalîdi son bahar,

Sis yoktu yaylalarda. Uzanmıştı gölgeler.
Yalnız; Ölen güneş ve susan bir semâ-yı zer.
Zulmet pınarlarında mesânın perileri
Toplardılar semâda açan hasta gülleri.

Güllerde natûvân kuğular. Musiki-i şam...
İb'ad-ı lâl içinde gezen mevkeb menham...
Göklerde muhtefidi henüz ra'se-i nüchûm.
Lâkin başımda, ah, ebedî hâle-i gamûm!

Ruhumda bir hevâ-yı adem girye-saz iken,
Tarakalarla söndü semânın meşâili;
Gökleryıkıldı fevk-i hayalimde bağdeten,
Eşyaya çöktü sanki ölüm reng-i hâili.

Zulmet; Âdem zıyâsı, felâket melikesi
Girmişti kâinata cenâh-ı anîfini;
Birden semâda kanlı bir el çıktı; gölgesi
Şak etti zulmetin o lika-yı kesifini;

Eb'âd açıldı; gök yine yıldızlı pür gurûr,
Muzlim sulara eski perilerdi hep bakan...
Rabbim, fakat önümde ne hunîn bir ufk-ı dür;
Enhârı kan, ziyaları kan, asumânı kan!

Yollarda hûn içinde cesetler. Harabeler.
Bir memleket ki her yeri en kanlı bir mezar!
Susmuş ezan sadâları; ulvî minareler
Açmış semâya dest-i dua, lâl-i ihtîzar.

Mihrab-ı Rabbe karşı yatan bin sırr-ı garîb,
Yüzlerce yavrular, yeni gehvâreden cüdâ...
Ey ma'bedin huzurunu ihlâl eden salîb
Vahşî lika-yı hûnunu zulmette saklama!

Nâkûs vahşetindi, meserret-nümâ, akûr,
Ummân-ı hûn içinde yüzen zevrâk-ı zulâm.
Lâkin bu ley u vahşeti îsâra hep okur
Türk'ün gözünde kanla yanan bark-ı intikam!

Tanrım, bugün felekzede, biçare milletim,
Dinin, hilâlin o kavî, eski hâdimi,
Girdab-ı ye's önünde perişan ve müntakım
Ummân-ı rahmetin ona bir katre verdi mi?

“Bu feryâd-ı melali müteakip, ufak bir vakfe-i sükût
Biraz sonra, etrafından meçhul ve pür matem bir nâme
akseder...”

Terennüm

Issız gece... Göklerdeki yıldızlar azalmış,
Balkan'dan inen kabileler yolda mı kalmış,
Ak saçlı ninem, âh, ölümünden haber almış.
Kalkıp gideyim, belki nişanlım beni bekler,
Solsun bu mezarımda açan taze çiçekler!
Altım kuru toprak. Kan akar yaralararımdan,
Git söyle, ninem ağlasın hiç kederimden.
Sus ey gece, düşmanlara mı kaldı bu medfen...
Kalkıp gideyim, belki nişanlım beni bekler,
Solsun bu mezarımda açan taze çiçekler!

Türk

Artık sus ey melal ü felâket neşîdesi!
Zulmette ağlayan bu leyâl-âşına sesi
Hâlâ işitmedin mi sen ey hâlik-ı gafur?
Ummân-ı rahmetin neye sâkî, niçin vakur?

Ulvî hilâl-i dinini vahşetle kırdılar;
Mihrab-ı ihtiramına bin darbe vurdular;
Affeyliyor musun bu karanlık şenaati,
Türk'ün tebâh olur mu bu âvâz-ı la'neti?

Her an ye'simizde ezan sesleriyle biz
Dergâh-ı Kibriyâne nidâ eylemekteyiz.
Lâkin bugün dudaklarımız ra'se-ver, zebûn,
Nalan, hafî dualarımız pür giriv-i hûn.

Vaktiyle bârgâh-ı tecellîne yükselen
Dest-İ melâl u acımız alûde-i kefen...
Nâkûs-ı zulmet eyledi iskat ezanları,
Kan mevcesiyle boğdu bütün ağlayanları,

Tanrım, tahammülün nasıl etmekte imtidâd,
Pâ-mâl-ı düşman oldu bugün meşhed-İ murâd,
Ey Altın Ordu'nun ulu hâmisî, ey ilâh,
Dergâh-ı rahmetin bize olmaz mı bir penâh!

Türk'ün, büyük, felekzede, biçâre ırkımın
Âtî-i i'tilâsı mukadder midir yarın?
Bir ufk-ı pür ümide mi gitmekte milletim,
Bilmem yanar mı cebhe-i mağrûr zulmetim?..

Tekrar açar mı Altay'ın üstünde bir bahar,
Tehsîr eder mi hakî büyük Altın Ordular?..

“Bu pür elem münacat bitince her tarafta ruhanî bir sükût
Hüküm-fermâ olur.
O esnada semâ garip bir aydınlıkla paramağa başlar ve
gökten ağır, muhteşem, ilahî bir nidâ gelir;”

Gökten Nidâ
Akşam... Dua zamanı, tesellî dakikası...
An-ı hübütu göklere bârân-ı rahmetin.
Bir kârbân meş'aledâr-ı ibadetin
Mer'î ufukta bar-geh-i Rabb'e uçması...

Fânî, bu kârbân semâvî-i nûra bak;
Rahşân-ı alınlarında semânın zılâlî var;
Pür hûn-ı gam nazarları ulvî ve hâledâr,
Güya melâl u kin ile etmekte ihtirak!

Güş et; Neccâr-ı şam ile mahfî bu mevkebin
Avâz-ı ra'dı andırıyor hep duaları...
Yıldızların sulardaki lerzân-ı ziyâları
Tahrîr eder melâlini leyli-i mevkebin.

Ecdadının ruûd-ı münacâtıdır bu ses;
İb'âd-ı şam içinde eder birden ıtırâb...

Dergâh-ı Kibriya'da fakat oldu müstecâb,
Artık yeter, neşâid-i âlâm ve ye'si kes!

Eltâf-ı izz ü rahmeti bî-ihthâ İlâh
Va'deyliyor bu kavme bir âtî-i şu'le-dâr.
Mev'uddur, diyor size, bir âlem-i bahâr,
Bir âlem-i bahar ki pür nağme-i riyâh...

Her şey susar o yerde; Elem, mâtem ve gamûm;
Her cuybârı zevk u teselliyle nağme-sâz,
Menba'larında aşk u hayat eyler ihtizâz,
Vadilerinde raks ile pür neş'edir nücûm.

Kavmin gurûru şân olur gökte mevce-dâr;
Hakanın asitanına dünya şitâb eder;
Fatihlerin başında birer tâc-ı sîm u zer
Teshîr eder cihanı büyük Alûn Ordular!

Ey milletim, hilâlimin ey eski hadimi,
Bekler senin vürûdunu arz-ı mukaddesat...
Yansın gözünde bir ebedî şû'le-i hayât,
Mev'ûd o arza git. Bırak artık bu mâtemi!

“Derin, ruhanî bir sükût içinde etraftan meçhul ve umûmî
Bir nağme-i lâhût işitilir. İhtiyar Türk semâyâ matuf
gözleriyle
Tanrı'ya arz-ı şükran eder.”

Terennüm
Girdâb-ı mesaibde ebed-i câmi edip nûş,
Âlâm ile fânî, dileği eyleme medhûş,
Dergâh-ı İlâhide otur, nûr ediyor cûş;
Ser-çeşme-i vahdetten içen bâde-i ümid
Olmaz elem-i dehr ile mâtem-zede, nevmîd!
Bak ufka; Güneş doğdu, emel şulesi yandı,
Mâtem-zede gözlerde hayat aşkı uyandı,
Hep kafileler âlem-i mev'ûda uzandı.
Ey arz-ı mukaddes, senin aşkınla uyandık!
Âğuşunu aç, biz sana koşmaktayız artık...

Köprülüzâde Mehmet Fuat

Vatan Duygusu, Vatan Kaygısı
Cana canlar katan kışların var
Şu çemenzar yollar, nergis ovalı
Hem kartal hem nice bülbül yuvalı
Dağlarından yaman bakışların var!

Bağlarından İçtim can şarabını
Sundum bir de seni sevenlerine
Yaşarım seninle ceddime yerine
Severim onların pâk türabını...

Seni sevmeseydim heyecanlarla
Sinende düşmanlar uyuyacaktı
Kaynayan kanım soğuyacaktı
Hem de ebediyen... Ağlayanlarla...

Güneşler uçuşan baharlarında
Aşkından açılmış güller koklarını
O ruhlu kokuyu sende saklarım
Hiç unutmadığım mezarlarında.

Ben sevinçlerimi aldıkça senden
Ak yüreğin elbet benim içimde
Benimki sendedir, acep kim kimde?
Sen, ben değil misin? Benliğim de sen!

Ben aşkını ihmal edersem eğer
Seni vicdanımla -hâşâ- sevmesem
Ölürüm cismimde devasız bir sem
O vakit zenbimi evlâdım çeker...

Ey denizlerine, göklerine
Sevdamı sığdıran güzel memleket!
Güzel bakir çehre, mahlûk cennet
Hiçbir şey istemem senin yerine

Seni hissettikçe mest olur gönlüm
En cazip gözlerin bakışlarında
Alaca şimşekler çakışlarında
Hep senin ruhunu bulur gönlüm.

Kucağımda bir aç, bir cılız çocuk

Bir fakir kadın, bir yaralı görsem
Yüreğim ezilmiş, hislerim sersem
Açılır sinede bir derin oyuk!

Yine senden gelen hoş bir teselli
Beni okşuyorken der ki: vatani
Sevdikçe ruhunla sev şu hastanı
Beni benliğinde ettir tecellî!

Her mübarek duygun, her tebessümün
Her kaygın bir varlık telkin ederken
Önümde meşalen yanmış giderken
Ayrı tarihlerdir her tecessümün...

Ali Suat

Vatanım

Cenup denizlerinin incilerinden bana
Kucak kucak verseler derim ki: İsteğim yok;
Cenup denizlerinin incisine gözüm tok!

Sahibim ki bu anda ben Öyle bir vatana
Şimalin -bin bir renkli ziyaları akseden-
Bir ebedî fecrini karşımda İstemem ben!

Ne bambu yaprakları içlerinde raks eden
Rüzgârlar, ne sulara gölgeleri akseden
Bin çeşit Hint lotusu heyecan vermez bana!

Sahibim ki bu anda ben öyle bir vatana
Yıldız poyrazlarından göğsüm hazla genişler,
Memleketimin aşkı kalbime kadar işler!

Cenup denizlerinin incisine gözüm tok,
Şimal fecirlerine gönlümde isteğim yok!
Ne bambu ne lotuslar hiçbir şey vermez bana!

Sahibim ki bu anda ben öyle bir vatana
Dinledikçe ben onun eski masallarını,
Gönülde yurt sevgisi açar şen dallarını!

Her şeyden çok severim bu sevgili yurdumu,

Bir özleyiş gönlüme yuvasını kurdumu
İsterim her beldeye tekrar tekrar kavuşmak!

Ben güzel vatanımın değilim yabancı,
Ne mutlu gezsem bile yollarında yalınayak,
İçimde var kaç diyar hasretinin sancısı!

Sahibim ki bu anda ben öyle bir vatana
Cenup denizlerinin incilerinden bana
Kucak kucak verseler derim ki: İsteğim yok,
Memleket toprağından gayrisine gözüm tok!

Mehmet Faruk Gürtunca

Ya Gazi Ol Ya Şehit

Ninelere;
Haydi yavrum, ben seni bugün için doğurdum
Hamurunu yiğitlik duygusuyla yoğurdum
Baba yiğit odur ki yurdu olan toprağı
Ana arzı bilerek yâd ayağı bastırtmaz
Bir yabancı bayrağı
Ezan sesi duyulan hiçbir yere astırtmaz
Git evlâdım, yıllarca ben oğulsuz kalayım
Şu yaralı bağrıma kara taşlar çalayım
Haydi oğlum, haydi git
Ya gazi ol ya şehit
Haydi yavrum, köyüne nişanına veda et
Sabanını, tarlanı, her şeyini feda et
O silâha sarıl ki, böyle günde bir erkek
Bu dualı demirden başka bir şey kullanmaz
Bunu tutan bir bilek
Köleliğin uğursuz zincirine uzanmaz
Git evlâdım, yıllarca ben oğulsuz kalayım
Şu yaralı bağrıma kara taşlar çalayım
Haydi oğlum, haydi git
Ya gazi ol ya şehit
Haydi yavrum, kendine sen de yiğit er dedir
Büyüdüğün gaziler ocağına can getir
O cenkleri kazan ki senin büyük Türk adın
Yedi iklim, dört bucağın içine ün salsın
Beş yüz yıllık ecdadın
Kabirlerde titreyen kemikleri öç alsın

Git evlâdım, yıllarca ben oğulsuz kalayım
Şu yaralı bağrıma kara taşlar çalayım
Haydi yavrum, haydi git
Ya gazi ol ya şehit
Haydi yavrum bugün de dertli ninen ağlasın
Ayrılığın oduyla yüreğini dağlasın
O yaşlan saçsın ki senin arşları göğsünde
Benim kanlı göz yaşım düşman için kin olsun
Kara yerin yüzünde
Ayağının bastığı dağlar, beller leş dolsun
Git evlâdım, yıllarca ben oğulsuz kalayım
Şu yaralı bağrıma kara taşlar çalayım
Haydi oğlum, haydi git
Ya gazi ol ya şehit
Mehmet Emin

Zafer Beldesi

Yürüyorum, kızıl bir yol, sağım solum uçurum,
Ayaklarım kan içinde, göğ: imdat diyorum!

Uzakta bir ses ağılıyor: yolcu, gökler sağırdır;
Kuvvetine güven yürü, kuvvet zafer yaratır!..

Koştum, koştum... Bir şey çıktı karanlıklar içinden,
Gür ve coşkun sesler geldi, tâ derinden derinden:

Ey Turan'ın öz evlâdı! Şu ilâhî ufka bak,
Nasıl zafer neşesiyle çırpınıyor al bayrak!

Baktım, semâ bir yakuttan deniz gibi kırmızı,
Sinesinde pırıldıyor ay ve şeref yıldızı!

Hayretlerle göğ: sordum: Neredeyim ya Rabbi?
Dağlar, taşlar cevap verdi bir şimşekli ses gibi:

Ey kahraman ruhlu ordu! Bu gördüğün herkesi
Huzurunda diz çöktüren Türk'ün "zafer beldesi!"

Yusuf Ziya

Zafer Perisi

Ufuklardan bir ses geldi sabaha karşı
Bir şimşekli fırtına ki titretti arşı
Ürpermeler kucakladı hep dağı, taş
Baktım gümüş tolgasında mehtap parlayan
Ve elinde tunç kalkanı, bir genç kahraman!
Yeşil gözü, bahçeleri gibi Kafkas'ın!
Sesi coşkun, dalgalan kadar Aras'ın!
Çehresinde bulutları hiç yoktu yasın!
Onu gören sanır gökten inmiş bir civan

Parlıyordu belinde bir kanlı yatağan
Enginlere karşı durdu, dizgin kasarak
Dalgalandı elinde kırmızı bayrak
İlham alan gönlü gibi birden coşarak
Dedi: Tarih değil, bunu görmedi cihan

Türk oğlundan harikalar öğrendiği zaman
Attan inip vecd içinde diz çöktü yere
Daldı ceylan bakışları derin göklere

Dedi: Tanrı!.. Türk'e, bu emsalsiz askere
Vermek için yaptım defne dalından nişan
Ay-yıldıza nasip oldu yine şeref, şan!
Ufuklarda esti ince, nurlu bir rüzgâr
Birer birer soldu gökte yanan yıldızlar
Uçup gitti kır atma binerek tekrar!
Sualime şöyle cevap verdi asuman:
“Şair, zafer perisidir bu genç kahraman!”

Yusuf Ziya

EK 2. Şiirlerin Vezin Türlerine Göre Bulgular

ŞAİRLER	ŞİİRLER	ÖLÇÜ	ŞAİRLER	ŞİİRLER	ÖLÇÜ
A. Polat (Ateşoğlu)	Çiçek Dağından Aya Hitap	Hece	Ispartalı Hakkı	Çocuk... Memesini Emerken	Ölçüsüz
A. Seyfettin	İlkbahar	Ölçüsüz	Ispartalı Hakkı	Mehmetçik Gece Nöbetinde	Ölçüsüz
A. Seyfettin	Ağlıyorken	Hece	İdris Sabih	Bahar, Bir Gelin ki	Ölçüsüz
A. Seyfettin	Saçlar	Aruz	İdris Sabih	Şiir	Hece
A. Seyfettin	Cennetten Kovuldum	Hece	İdris Sabih	Öksüz Akşam	Ölçüsüz
Abdulbâkî Fevzi	Köy Dirligi	Hece	İshak Refet (İşitman)	Van Gölü	Ölçüsüz
Abdülhak Hamid (Tarhan)	“Fani Diyor Cihana...”	Aruz	İshak Refet (İşitman)	Hicran Şiirlerinden	Hece
Abdülhak Hamid (Tarhan)	Devranı Muhabbet	Ölçüsüz	İshak Refet (İşitman)	Ma’ralı Ebu’l-ala’dan Tercüme	Ölçüsüz
Ahmed (Ömer) Bedreddin (Uşaklı)	Efe’nin Bayramı	Hece	İsmail Safa (Semenderoğlu)	İzmir’in Hasreti	Ölçüsüz
Ahmed (Ömer) Bedreddin (Uşaklı)	Kahraman Bir Atlıya	Hece	İsmail Safa (Semenderoğlu)	Geceler	Hece
Ahmed (Ömer) Bedreddin (Uşaklı)	Zafer Yolcusu	Hece	İzzet Selâmi	Kirpiklerin	Hece
Ahmed (Ömer) Bedreddin (Uşaklı)	Bir Seyahat Hatırası	Hece	İzzet Ulvi (Aykurt)	Oğluma	Hece
Ahmed (Ömer) Bedreddin (Uşaklı)			Kadiroğlu Mehmet	Koşma	Hece
Ahmed (Ömer) Bedreddin (Uşaklı)			Karatay	Sevgi ve Bahar Yaz Günü Orman	Ölçüsüz

Ahmed (Ömer) Bedreddin (Uşaklı)	Yaban Gülleri	Hece	Kemaleddin Kâmi (Kamu)	Bir Yolcuya	Hece
Ahmed Nazım	Kara Haber	Aruz	Kemaleddin Kâmi (Kamu)	Siperde Akşam	Hece
Ahmed Nazım	Gözlerin	Hece	Kemaleddin Kâmi (Kamu)	Kitabe	Hece
Ahmed Nazım	Turnalara	Aruz	Kemaleddin Kâmi (Kamu)	Bingöl Çobanları	Hece
Ahmed Nazım	Çoban	Aruz	Kemaleddin Kâmi (Kamu)	Yurda Dönüş	Hece
Ahmed Nazım	Ölmezlerin Türbesi	?	Kemaleddin Kâmi (Kamu)	Kimsesizlik	Hece
Ahmet Cevâd	Saadet Hakkı	Ölçüsüz	Kırşehirli Ayetullah	Felek	Hece
Ahmet Cevâd	Mart	Hece	Köprülüzâde Mehmet Fuat	Anadolu Akşamı	Hece
Ahmet Muhip (Dranas)	Alaca Karanlıkta	Ölçüsüz	Mehmet Emin (Yurdakul)	Zavallı Kayıkçı	Ölçüsüz
Ahmet Muhip (Dranas)	Yalnızlık	Hece	Mehmet Emin (Yurdakul)	İntikam Perisi	Hece
Ali Kerem (Bolayır)	Kar	Hece	Mustafa Tevfik	Severken	Hece
Behçet Kemal (Çağlar)	Dağlı	Hece	Necip Fazıl (Kısakürek)	Takvimdeki Deniz	Hece
Behçet Kemal (Çağlar)	Ateş	Hece	Necip Fazıl (Kısakürek)	Mansur	Hece
Celâl Sâhir (Erozan)	On Temmuz	Ölçüsüz	Necip Fazıl (Kısakürek)	Mangal	Hece
Celâl Sâhir (Erozan)	Buhran	Hece	Necip Fazıl (Kısakürek)	O Gün Gelecek	Hece
Celâl Sâhir (Erozan)	Benim Kalbim	Ölçüsüz	Necip Fazıl (Kısakürek)	Şöhret	Hece
Celâl Sâhir (Erozan)			Necip Fazıl (Kısakürek)	Dağlarda Şarkı Söyle	Hece

Celâl Sâhir (Erozan)	Hülya	Hece	Necip Fazıl (Kısakürek)	Kırk Derece	Hece
Celâl Sâhir (Erozan)	Buhran	Ölçüsüz	Necip Fazıl (Kısakürek)	Saat XII	Hece
Celâl Sâhir (Erozan)	Aşk ve Kumar	Ölçüsüz	Necmeddin Halil (Onan)	Gemi	Hece
Celâl Sâhir (Erozan)	Buhran	Ölçüsüz	Orhan Rahmi	Çal Çoban Çal	Hece
Celâl Sâhir (Erozan)	Tabiatın Karşısında	Ölçüsüz	Ömer Seyfettin	Gülen Ay	Hece
Celâl Sâhir (Erozan)	Kalbimdeki Ölü	Hece	Rasim Haşmet	Senin Gölgen	Hece
Celâl Sâhir (Erozan)	Güzel İzmir	Ölçüsüz	Rıza Tevfik (Bölükbaşı)	Bir Meçhuleye	Hece
Celâl Sâhir (Erozan)	Masal	Hece	Rıza Tevfik (Bölükbaşı)	Humma-yı Aşk	Hece
E. Seyfi	Beni Bekle	Ölçüsüz	Rıza Tevfik (Bölükbaşı)	Hususi Bir Ziyaret	Hece
E. Seyfi	Şarkı	Ölçüsüz	Rıza Tevfik (Bölükbaşı)	Göz Aşinalığı	Hece
Emin Recep	Orakçı Kız	Ölçüsüz	Rıza Tevfik (Bölükbaşı)	Gözlerin	Hece
Enis Behiç (Koryürek)	Hodbin	Ölçüsüz	Rusyalı Türk Balası	Türk Âlemine	Aruz
Enis Behiç (Koryürek)	Kalbimin Gülleri	Hece	Sabiha Nâfiz	Yağmur Yağarken	Hece
Ertuğrul Emin	Bey Dağları	Aruz	Sabiha Nâfiz	Ay Doğuşu	Hece
Faruk Nafiz (Çamlıbel)	Balkonda	Ölçüsüz	Said Suncaley	İd Günü	Ölçüsüz
Faruk Nafiz (Çamlıbel)	Oğluma	Hece	Salih Zeki (Aktay)	Dul	Ölçüsüz
Faruk Nafiz (Çamlıbel)	Yuvamın Kuşuna	Hece	Salih Zeki (Aktay)	Ararken	Hece
Faruk Nafiz (Çamlıbel)	Ayşe, Sana	Hece	Salih Zeki (Aktay)	Aldanış	Ölçüsüz

Faruk Nafiz (Çamlıbel)	Ahmedin Müjdesi	Hece	Sâmihi Rifat (Horozcu)	Yine Ona	Hece
Faruk Nafiz (Çamlıbel)	Erzincan Yolunda Siyahlı Kadın	Ölçüsüz	Sarıcalıoğlu Ârif Hikmet	Tehassür	Hece
Fazıl Ahmet (Aykaç)	Yahya Kemal'e	Ölçüsüz	Sarıcalıoğlu Ârif Hikmet	Çobanın Tehassürü	Hece
Fazıl Ahmet (Aykaç)	Faik Âli	Aruz	Sarıcalıoğlu Ârif Hikmet	Halıcı	Hece
Fazıl Ahmet (Aykaç)	Nazire	Aruz	Şefik Kâmil	Hicrân	Hece
Fazıl Ahmet (Aykaç)	Recaizâde Ekrem	Aruz	Vasfi Mahir (Kocatürk)	Ben	Hece
Fazıl Ahmet (Aykaç)	Şubat	Hece	Y.B.	Sabahın Türküsü	Hece
Fehmi Hikmet	Yunus'a	Hece	Yahya Saim (Ozanoğlu)	Lâle Devri	Hece
Ferruh Niyazi	Sakarya'da Kış Akşamı	Ölçüsüz	Yahya Saim (Ozanoğlu)	Gece Yollarda	Hece
Feyzullah Sacit (Ülkü)	Kırık Kâse	Ölçüsüz	Yahya Saim (Ozanoğlu)	Gam Diyarında	Hece
Feyzullah Sacit (Ülkü)	Olsaydı	Hece	Yahya Saim (Ozanoğlu)	Kurdun Ölümü	Aruz
Feyzullah Sacit (Ülkü)	Hayyam'dan Tercüme	Hece	Yahya Saim (Ozanoğlu)	Çoban	Hece
Feyzullah Sacit (Ülkü)	Mevlana'nın Mesnevisinden Tercüme	Ölçüsüz	Yakuboğlu Işık	Deli	Hece
Hakkı Süha (Gezgin)	Ölüm Var, Ayrılık Yok	Hece	Yusuf Ziya (Ortaç)	Gecenin Hamamı	Hece

Hakkı Süha (Gezgin)	İlk İlham	Ölçüsüz	Yusuf Ziya (Ortaç)	Benim Yârim	Ölçüsüz
Hakkı Süha (Gezgin)	Sen	Hece	Yusuf Ziya (Ortaç)	İsyan	Hece
Hakkı Süha (Gezgin)	O	Hece	Yusuf Ziya (Ortaç)	Eski Aşk	Hece
Halid Fahri (Ozansoy)	Beraber Ölüm	Ölçüsüz	Yusuf Ziya (Ortaç)	Büyü	Ölçüsüz
Halid Fahri (Ozansoy)	Aşk Ormanında	Ölçüsüz	Yusuf Ziya (Ortaç)	Ölmeyen Sevgi	Hece
Halid Fahri (Ozansoy)	Yalnızlık Geceleri	Hece	Yusuf Ziya (Ortaç)	İki Hançer	Hece
Halide Nusret (Zorlutuna)	Yol Bekleyenler	Hece	Yusuf Ziya (Ortaç)	Mûsikî Gecesi	Hece
Halil Nihad (Boztepe)	Şiir Demek Ahenk Demek (Fantezi)	Ölçüsüz	Yusuf Ziya (Ortaç)	Asker Mektupları-I	Hece
Hamdi Hakverdi	Hayat	Ölçüsüz	Yusuf Ziya (Ortaç)	Şarkı	Hece
Hasan Zeki	Geçen Sevgi	Hece	Yusuf Ziya (Ortaç)	Şarkı	Hece
Hasan Zeki	Sonbahar	Hece	Yusuf Ziya (Ortaç)	Piç	Hece
Hasan Zeki	Yüksek Tepelerde	Hece	Yusuf Ziya (Ortaç)	Seyyah	Hece
Hasan Zeki	Yüksek Tepelerde (2)	Hece	Yusuf Ziya (Ortaç)	Kadın Aşkı	Hece
Hasan Zeki	Bir Genç Kıza	Hece	Yusuf Ziya (Ortaç)	Hatıralar	Hece
Hasan Zeki	Hicran	Hece	Yusuf Ziya (Ortaç)	Vakitsiz Gurup-I	Hece
Haydar Rüşdü	Dağ Yolcusu	Hece		155 ŞİİR	* 12 ARUZ
Hıfzı Tevfik (Gönensoy)	Eski Yurt	Hece	TOPLAM		* 102 HECE

Hüseyin Daniş	Yaşayan Ölü	Ölçüsüz	* 41 ÖLÇÜSÜZ
Hüseyin Zeki	Gece Tenezzühü	Hece	

EK 3. Nazım Türlerine Göre Bulgular

ŞAİRLER	ŞİİRLER	NAZIM TÜRLERİ
A. Polat (Ateşoğlu)	Çiçek Dağından Aya Hitap	Lirik
A. Seyfettin	İlkbahar	Pastoral
A. Seyfettin	Ağhyorken	Lirik
A. Seyfettin	Saçlar	Lirik
A. Seyfettin	Cennetten Kovuldum	Lirik
Abdülbâkî Fevzi	Köy Dirliği	Pastoral
Abdülhak Hamid (Tarhan)	“Fani Diyor Cihana...”	Didaktik
Abdülhak Hamid (Tarhan)	Devranı Muhabbet	Lirik
Ahmed (Ömer)	Efe’nin Bayramı	Epik
Bedreddin (Uşaklı)	Kahraman Bir Atlıya	Epik
Ahmed (Ömer)	Zafer Yolcusu	Lirik
Bedreddin (Uşaklı)	Bir Seyahat Hatırası	Pastoral
Ahmed (Ömer)	Yaban Gülleri	Pastoral
Bedreddin (Uşaklı)	Kara Haber	Lirik
Ahmed Nazım	Gözlerin	Lirik
Ahmed Nazım	Turnalara	Lirik
Ahmed Nazım	Çoban	Pastoral
Ahmed Nazım	Ölmezlerin Türbesi	Lirik
Ahmet Cevâd	Saadet Hakkı	Didaktik
Ahmet Cevâd	Mart	Pastoral
Ahmet Muhip (Dranas)	Alaca Karanlıkta	Lirik

Ahmet Muhip (Dranas)	Yalnızlık	Lirik
Ali Ekrem (Bolayır)	Kar	Pastoral
Behçet Kemal (Çağlar)	Dağlı	Epik
Behçet Kemal (Çağlar)	Ateş	Epik
Celâl Sâhir (Erozan)	On Temmuz	Lirik
Celâl Sâhir (Erozan)	Buhran	Lirik
Celâl Sâhir (Erozan)	Benim Kalbim	Lirik
Celâl Sâhir (Erozan)	Hülya	Lirik
Celâl Sâhir (Erozan)	Buhran	Didaktik
Celâl Sâhir (Erozan)	Aşk ve Kumar	Lirik
Celâl Sâhir (Erozan)	Buhran	Lirik
Celâl Sâhir (Erozan)	Tabiatın Karşısında	Pastoral
Celâl Sâhir (Erozan)	Kalbimdeki Ölü	Lirik
Celâl Sâhir (Erozan)	Güzel İzmir	Lirik
Celâl Sâhir (Erozan)	Masal	Epik
E. Seyfi	Beni Bekle	Lirik
E. Seyfi	Şarkı	Lirik
Emin Recep	Orakçı Kız	Pastoral
Enis Behiç (Koryürek)	Hodbin	Lirik
Enis Behiç (Koryürek)	Kalbimin Gülleri	Lirik
Ertuğrul Emin	Bey Dağları	Pastoral
Faruk Nafiz (Çamlıbel)	Balkonda	Lirik
Faruk Nafiz (Çamlıbel)	Oğluma	Satirik
Faruk Nafiz (Çamlıbel)	Yuvamın Kuşuna	Lirik
Faruk Nafiz (Çamlıbel)	Ayşe, Sana	Lirik
Faruk Nafiz (Çamlıbel)	Ahmedin Müjdesi	Lirik
Faruk Nafiz (Çamlıbel)	Erzincan Yolunda Siyahlı Kadın	Lirik
Fazıl Ahmet (Aykaç)	Yahya Kemal’e	Lirik

Fazıl Ahmet (Aykaç)	Faik Âli	Epik (?)
Fazıl Ahmet (Aykaç)	Nazire	Lirik
Fazıl Ahmet (Aykaç)	Recaizâde Ekrem	Epik (?)
Fazıl Ahmet (Aykaç)	Şubat	Pastoral
Fehmi Hikmet	Yunus’a	Lirik
Ferruh Niyazi	Sakarya’da Kış Akşamı	Epik
Feyzullah Sacit (Ülkü)	Kırık Kâse	Lirik
Feyzullah Sacit (Ülkü)	Olsaydı	Lirik
Feyzullah Sacit (Ülkü)	Hayyam’dan Tercüme	Satirik
Feyzullah Sacit (Ülkü)	Mevlâna’nın Mesnevisinden Tercüme	Lirik
Hakkı Süha (Gezgin)	Ölüm Var, Ayrılık Yok	Lirik
Hakkı Süha (Gezgin)	İlk İlham	Lirik
Hakkı Süha (Gezgin)	Sen	Lirik
Hakkı Süha (Gezgin)	O	Lirik
Halid Fahri (Ozansoy)	Beraber Ölüm	Lirik
Halid Fahri (Ozansoy)	Aşk Ormanında	Lirik
Halid Fahri (Ozansoy)	Yalnızlık Geceleri	Lirik
Halide Nusret (Zorlutuna)	Yol Bekleyenler	Lirik
Halil Nihad (Boztepe)	Şiir Demek Ahenk Demek (Fantezi)	Satirik
Hamdi Hakverdi	Hayat	Didaktik
Hasan Zeki	Geçen Sevgi	Lirik
Hasan Zeki	Sonbahar	Lirik
Hasan Zeki	Yüksek Tepelerde	Lirik
Hasan Zeki	Yüksek Tepelerde (2)	Lirik
Hasan Zeki	Bir Genç Kıza	Lirik

Hasan Zeki	Hicran	Lirik
Haydar Rüşdü	Dağ Yolcusu	Lirik
Hıfzı Tevfik (Gönensoy)	Eski Yurt	Lirik
Hüseyin Daniş	Yaşayan Ölü	Lirik
Hüseyin Zeki	Gece Tenezzühü	Lirik
Ispartalı Hakkı	Çocuk... Memesini Emerken	Lirik
Ispartalı Hakkı	Mehmetçik Gece Nöbetinde	Epik
İdris Sabih	Bahar, Bir Gelin ki	Lirik
İdris Sabih	Şiir	Satirik
İdris Sabih	Öksüz Akşam	Lirik
İshak Refet (Işıtman)	Van Gölü	Pastoral
İshak Refet (Işıtman)	Hicran Şiirlerinden	Lirik
İshak Refet (Işıtman)	Ma’ralı Ebu’l-ala’dan Tercüme	Satirik
İsmail Safa (Semenderoğlu)	İzmir’in Hasreti	Lirik
İsmail Safa (Semenderoğlu)	Geceler	Lirik
İzzet Selâmi	Kirpiklerin	Lirik
İzzet Ulvi (Aykurt)	Oğluma	Lirik
Kadiroğlu Mehmet	Koşma	Lirik
Karatay	Sevgi ve Bahar Yaz Günü Orman	Lirik
Kemaleddin Kâmi (Kamu)	Bir Yolcuya	Lirik
Kemaleddin Kâmi (Kamu)	Siperde Akşam	Lirik
Kemaleddin Kâmi (Kamu)	Kitabe	Lirik
Kemaleddin Kâmi (Kamu)	Bingöl Çobanları	Pastoral
Kemaleddin Kâmi (Kamu)	Yurda Dönüş	Lirik
Kemaleddin Kâmi (Kamu)	Kimsesizlik	Lirik

Kırşehirli Ayetullah	Felek	Dramatik
Köprülüzâde Mehmet Fuat	Anadolu Akşamı	Lirik
Mehmet Emin (Yurdakul)	Zavallı Kayıkçı	Dramatik
Mehmet Emin (Yurdakul)	İntikam Perisi	Lirik
Mustafa Tevfik	Severken	Lirik
Necip Fazıl (Kısakürek)	Takvimdeki Deniz	Lirik
Necip Fazıl (Kısakürek)	Mansur Mangal	Lirik
Necip Fazıl (Kısakürek)	O Gün Gelecek	Lirik
Necip Fazıl (Kısakürek)	Şöhret	Satirik
Necip Fazıl (Kısakürek)	Dağlarda Şarkı Söyle	Didaktik
Necip Fazıl (Kısakürek)	Kırk Derece	Lirik
Necip Fazıl (Kısakürek)	Saat XII	Lirik
Necmeddin Halil (Onan)	Gemi	Lirik
Orhan Rahmi	Çal Çoban Çal	Pastoral
Ömer Seyfettin	Gülen Ay	Lirik
Rasim Haşmet	Senin Gölgen	Lirik
Rıza Tevfik (Bölükbaşı)	Bir Meçhuleye	Lirik
Rıza Tevfik (Bölükbaşı)	Humma-yı Aşk	Lirik
Rıza Tevfik (Bölükbaşı)	Hususi Bir Ziyaret	Dramatik
Rıza Tevfik (Bölükbaşı)	Göz Aşinalığı	Lirik
Rıza Tevfik (Bölükbaşı)	Gözlerin	Lirik
Rusyalı Türk Balası	Türk Âlemine	Epik
Sabiha Nâfiz	Yağmur Yağarken	Lirik
Sabiha Nâfiz	Ay Doğuşu	Lirik
Said Suncaley	İd Günü	Epik
Salih Zeki (Aktay)	Dul	Lirik
Salih Zeki (Aktay)	Ararken	Lirik

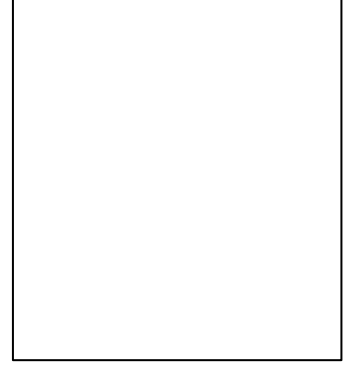
Salih Zeki (Aktay)	Aldanış	Lirik
Sâmi Rıfat (Horozcu)	Yine Ona	Lirik
Sarıcalıoğlu Ârif Hikmet	Tehassür	Lirik
Sarıcalıoğlu Ârif Hikmet	Çobanın Tehassürü	Pastoral
Sarıcalıoğlu Ârif Hikmet	Halıcı	Lirik
Şefik Kâmil	Hicrân	Lirik
Vasfi Mahir (Kocatürk)	Ben	Lirik
Y.B.	Sabahın Türküsü	Pastoral
Yahya Saim (Ozanoğlu)	Lâle Devri	Lirik
Yahya Saim (Ozanoğlu)	Gece Yollarda	Lirik
Yahya Saim (Ozanoğlu)	Gam Diyarında	Lirik
Yahya Saim (Ozanoğlu)	Kurdun Ölümü	Lirik
Yahya Saim (Ozanoğlu)	Çoban	Pastoral
Yakuboğlu Işık	Deli	Lirik
Yusuf Ziya (Ortaç)	Gecenin Hamamı	Lirik
Yusuf Ziya (Ortaç)	Benim Yârim	Lirik
Yusuf Ziya (Ortaç)	İsyân	Lirik
Yusuf Ziya (Ortaç)	Eski Aşk	Lirik
Yusuf Ziya (Ortaç)	Büyü	Lirik
Yusuf Ziya (Ortaç)	Ölmeyen Sevgi	Lirik
Yusuf Ziya (Ortaç)	İki Hançer	Lirik
Yusuf Ziya (Ortaç)	Mûsikî Gecesi	Lirik
Yusuf Ziya (Ortaç)	Asker Mektupları- I	Lirik
Yusuf Ziya (Ortaç)	Şarkı	Lirik
Yusuf Ziya (Ortaç)	Şarkı	Lirik
Yusuf Ziya (Ortaç)	Piç	Lirik

Yusuf Ziya (Ortaç)	Seyyah	Lirik
Yusuf Ziya (Ortaç)	Kadın Aşkı	Lirik
Yusuf Ziya (Ortaç)	Hatıralar	Lirik
Yusuf Ziya (Ortaç)	Vakitsiz Gurup-I	Lirik
TOPLAM	155 ŞİİR	113 LİRİK
		5 DİDAKTİK
		17 PASTORAL
		11 EPİK
		9 DİĞER

ÖZ GEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, Adı	(Artuç) Bekteş, Seda
Uyruğu	T.C.

Eğitim Derecesi	Okul/ Program	Mezuniyet Yılı
Lise	Şanlıurfa Anadolu Lisesi	2005
Üniversite	Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği	2009
Yüksek Lisans	Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe Eğitimi	2012
Doktora	Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi	2022

İş Deneyimi, Yıl	Çalıştığı Yer	Görev
2012-2014	Türkiye Çalışma ve İş Kurumu	İş ve Meslek Danışmanı
2014- 2022	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı TEDAŞ Genel Müdürlüğü	Eğitim Uzmanı
2022- Hâlen	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Yönetim Hizmetleri Genel Müdürlüğü	Eğitim Uzmanı

Yabancı Dil	İngilizce

Yayınlar

Kitaplar

Artuç, Seda (2014). İpek Yolu'ndaki Göç Hareketlerinin Türk Edebiyatına Yansımaları. İpek Yolunda Türk Dünyası Ortak Kültür Mirası Bilgi Şöleni Tebliğleri, S.189. Ankara.

Artuç, Seda (2014). Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Şiir Metinlerinden Yararlanma. Ankara: Nobel Yay.

Artuç, Seda (2015). Sessiz Sadâsız- Şiirler. Ankara: Sarıyıldız Ofset.

Makaleler

Artuç, Seda (2012). “Türk Yurdu Şiir Antolojisi (1911-1931)” Hakkında: Asırlık Çınar’dan Yapraklar. *Türk Yurdu*. Ankara: Yıl 101- Sayı 299.

Artuç, Seda (2013). “Yabancılar Türkçe Öğretiminde Barış Manço Şarkılarıyla Üst Seviyeye Türk Kültürüne Ait Değerlerin Kazandırılması” *Türk Yurdu*. Ankara: Yıl 102- Sayı 312.

Artuç, Seda (2013). “Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Bilişimden Yararlanma: Paragraf Çalışmaları” *International Journal of Languages’ Education and Teaching*, 1 (1), 80- 91.

Artuç, Seda (2014). Kavram Dünyasını Zenginleştirmede Divan Şiirinden Yararlanma “Necati Bey Divanı Örneği” *International Journal of Languages’ Education and Teaching*, 3 / 200-213.

Artuç, Seda (2014). “Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Şiir Metinlerinden Yararlanma” *Turkophone*, 1 (2), 46-69.

Artuç, Seda (2015). “Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatında Edebi Tenkit: Tenkitle İlgili Kitaplar ve Sözlükler Açısından Bir Değerlendirme” *Devlet Dergisi*. Ankara.

Artuç, Seda (2015). “İlköğretim Çağındaki Çocukların İnternet Kullanımlarının Ebeveyn Görüşleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi” *Bitlis Eren Üniv. SBE. Dergisi*. Cilt:4 Sayı:1 Haziran.

Artuç Bekteş, Seda (2018). “Kurum Kültürü Oluşturma ve Dil Becerileri” *Anadolu Kültürel Araştırmalar Dergisi (ANKAD)*. Cilt 2, Sayı 1.

Artuç Bekteş, Seda (2019). “Türk Dili ve Edebiyatı Müfredatlarının Dil Bilgisi Çalışmaları Açısından Değerlendirilmesi” *Başkent Üniversitesi Genç Türkologlar Yaz Semineri*. 27-28 Haziran. (Bildiri olarak sunulmuştur.)

Artuç Bekteş, Seda (2020). “Türk Dili ve Edebiyatı Müfredatlarının Dil Bilgisi Çalışmaları Açısından Değerlendirilmesi” *Anadolu Kültürel Araştırmalar Dergisi (ANKAD)*. 4(2), 186-200.

Artuç Bekteş, S. ve Kurt, M. (2022). Değerler Eğitimi Bağlamında Ziya Gökalp’ın “Alageyik” ve “Turan” Adlı Şiirlerinin Millî Kimlik İnşası Sürecine Etkisi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 10 (2), 440-453. DOI: 10.16916/aded.1052767

GAZİLİ OLMAK AYRICALIKTIR..